Ad 375
Nr. 16

Cat. 213

Auctore Bartholomeo Sybillo:

Speculum

PEREGRINARVM QVESTIONVM

Angelis mādauit. vt custod'. Leo q̄rit quem de

C.t.213



Titulus huius operis

Index capitũ Peregrinarum peticionũ: Ac questiuncularũ: Triũ Decadũ hui⁹ operis: Bartholomei Sybille: Monopolitani: Theologie pfessoris: De animabus rationalibus In cõiuncto: & separatis: Deq͡ angelis bonis & malis: mltisq͡ alijs scitu dignissimis: Ex vastis & viuacissimis Theologorũ: Iurispontificũ: Phorum ac Astrologorũ: campis: & floribus: collecti: & exornati: Quod studiosis quibuscũq͡: & animarum curam agentibus: non minus vtile: q͡ necessarium. Illustrissimo Principi: Alfonso de Aragonia: Inuictissimo Duci Calabrie: dedicatum est. Aduertat aũt lector q numer⁹ in margine indicis positus remittit ad cartas: pũcta vero numero pposita: priores Cartarum partes: postposita autem posteriores designant.

CAPITA ET QVESTIONES Prime decadis.

Registrum

Tertia questio est de īferno:

Registrum

Finis Tabule.

Ad inuictissimum ac illustrissimum principem Alfonsum de Aragonia Ducem Calabriæ: fratris Bartholomei Sybille Monopolitani theologie & ordinis predicatorum minimi professoris: Prefatio in animarū rationalium in coniuncto & separatarū bonorum & malorum demonum Tres decades.

c Onsueuerūt fere om̄es indyte dux Alfonse qui p̄clara aliq̄ maiusculis lucubratiōibus ānotassent. Eminentiori: & clariori cuipiā pricipi: aut viro illa offerre atq̄ dicare. Tum sibi dominoꝝ aīos gratificādi & conciliandi gratia: Tum vt grecorū aut Romanorū consuetudine: mortalem principem: in deos sic transferre liceret: quo etiam eorū scripta honestius sic in publicū exirent: & cū nouitatis gratia: auctoritatē quoq̄ apud lectorem haberent. Sic Virgilium Octauio: Sic Lucanum Neroni: Sic Pliniū Vespasiano: ac Staciū nostrū Domiciano sua scripta: sacrasse comperimus. Ego vero qui iure omni post deum & diuū Dominicū: post pium ac christianissimū Regem patrem tuū: Ferdinandū imperio obnoxius & ascriptus sum tuo: Cum relaxandi animi gratia: superioribus tēporibus ex vastis theologorum: iurispontificū: phorum ac astrologorum campis/ de animab⁹ rationalibus in coniuncto & separatis: deq̄ angelis bonis & malis: tres petitionū decades collegissē tuo potissimū nomini illas dicare constitui: vt que per sese obscure erant: mirifico tuo illustrarentur fulgore: & fierent te suscipiente preciose. At dicet quispiā: Quid cū theologis: iuribus: phis & astrologis/ Alfonso duci Calabrū in maximis belli ac pacis negocijs exercitato: quē in armis velut alterū martem hostes exhorruere: quē ha

nibal apud anthiochū inter Alexandrū & Pirrū locare potuisset: quē nūc ceu pacis aut belli arbitrū: vniuersa habet & reueret italia? Huic ego sic Responsum velim. Alfonsum Ducē nō minus sacris romanisq́ꝫ litteris quā armis atq́ꝫ milicia delectari. Quomodo. n. res totiēs tumultuantis italie subactis diuersarꝫ partiū copijs ad fidē principum: & obsequiū redigisset. Quō regnū auitum seditiōibus & i testinis bellis afflictū: patri & sibi reddidisset pacatum: nisi sapientia que diuinis & humanis litteris edocetur: enituisset, nisi iuribus ac liberalibus artibus floreret que plus certe conferunt principi: teste Vegetio: ad obtinendā victoriā quā robur militū aut strenue pugnātium industria. Adde ꝙ virtutū vestigia: veterū pricipū emulatus: ceu Alexander Aristotelē. Claudius Nero Lucium Senecā. Trayanus Plutarchū. Alfonsus rex regū: auus suus Michaelē Epilam Theologū. & Anto. Panhormitam. Ferdināđus pater Henricū philosophūq́ꝫ diuinū. Sic Alfonsus dux noster domi forisq́ꝫ charissimos habeat viros in omni sapiētia eruditos: cū quibus lectitare: conferre: & astu persepe arguere consueuit: quiq́ꝫ ad erigendas disciplinas: fouēdaq́ꝫ studia: velut alter Ptolomeus philadelphus rex egypti: vna cū patre rege Ferdinando bibliothecā omniū librorꝫ genere ornatissimam erexerit. Tibi ergo princeps Alfonse, dux inuicte: qui seculum: & regnum patris ac tuū: qui barbaras etiam gentes radio tuarum rerum gestarum exornas: & velut clarissimum quoddam sidus illustras, praesentem libellum hunc dedicaui: quem speculum peregrinarum questionum nominare constitui. Quē tibi si gratum fuisse persensero: fauore ac dignitate tua excitare me poteris ad maiora. Vale columen & gemma principum.

Caput primū prime decadis

p Rimum caput huius decadis animarū rationalium est. vnde vbi: & quādo sint facte aut create. Circa quod septē erunt questiuncule absoluēde. Prima si aīe rationoles sint facte de essentia dei vt dixit Parmenides & Marcus Terentius Varro. Secunda si omnes sint create ab initio simul cū angelis in celo empyreo: vt dixit Origenes. Tertia an traducantur de nouo ex semine simul cū corpus humanum seminatur: vt dixit Cyrillus. Quarta an quas nos dicimus animas non sint anime: sed demones: spūs apostate inclusi corporibus vt ibi purgentur. & eos ibidem delictorū peniteat vt dixerunt cum Origine qdam heretici. Quinta an quod verꝫ est organizato corpe successiue simul infundēdo: ex nichilo creentur a deo. Sexta an deus rationabiliter agat cooperans in animabus: coitus illiciti. Septima quare deus creauit & creat animas quarum multas presciuit peccatrices atqꝫ damnandas. Et simile querit Augustinus de angelis a pricipio creatis: statim vero a deo auersis.

p Rima questiuncula est: Si aīe rationales sint facte ex essentia dei vt dixit Parmenides: & Marc⁹ Terēti⁹ Varro. Ad quā respōdēdo sciendū est qꝫ ꝑpter essentialē ꝑfectiōem aīaꝝ ratiōaliū: & eaꝝ inuisibilitatē: cū nō cadāt nisi tm̄ cognitione quia sunt: sub sensibus/ a qbus orit̄ omnis nostra ꝓpria cogni io: ideo circa eas varij errores: opiniones & difficultates orte sunt: vt patet primo de anima. vnde & philosophus dicit ibidem: Omnino & penitus difficilimorū est accipere quid sit anima: Secundū vero Augustinū libro de origine anime. Primū dogma aperte per

uersum & fidei catholice aduersum. de animabus ratio-nalibus ē illud quod posuerunt quidā dicentes eas nō de nihilo sed de seipso deū fecisse. Ad quod ponendum ex hoc moti sunt/ nam cū cepissent quidā naturas rerū con siderare: nō valētes imaginationē & sensū transcendere vt possent credere aliquas substātias esse spūales posue-runt nihil esse prater corpa que vident: imaginat̄ & fan tasticantur ꝓpter quod dixerūt deum esse quoddā corpꝰ infinitum. i. aut totū hoc corpus ethereum & elemētale vt dixit parmenides. Vel totam hanc lucē corporalē quā videmus vt dicebant manichei. Et hoc totū corpus vel totā hanc lucē dicebant omniū rerum: & omniū corporū esse principium: sicq̄ ponebāt deum esse animā mundi & de essentia omnium rerū. Animā vero rationalē pone bant esse de natura illius infiniti corporis: vel quandam partem illius lucis: & cōsequenter de essentia ipsius dei. Et hic error fuit primo ipsius Parmenidis: dicentis om-nia esse vnum simpliciter: & nō differre nisi secundum sensum & extimationem. primo phisicorū: quem post ea Marcus Therentius Varro sequens: posuit vt refert. Augustinus septimo de ciuitate dei: deum esse animā mundi/ ipsum motu & ratione gubernās. Animam ve ro hominis posuit esse partem illius magne anime mū-di. i. dei. Quam etiam opinionem retulit Virgilius (post Aratum poetam grecum) dicens: Iupiter est quodcunq̄ vides: quodcunq̄ mouetur. Roborari īsuper hec opinio ab eis potuisset hoc argumento. Nam illud quod spira-tur ab aliquo: fit ex eo quod emittitur a spirante: sicut patet de aranea que formando telas ad muscas capien-das: spirat de substantia sua: & sic tabescit & debilitat̄: vt inquit psalmista. Sed deus formato homine de limo terre quo ad corpus: inspirauit in eum spiraculum vite

& factus est homo in animam viuentē. Gene. ij. Ergo anima ratiōalis qua homo viuit est spirata & aliqd actum de substantia dei. Sed in contrariū est Augustinus libro de origine aīe dicēs: hoc esse dogma aperte ꝑuersum. Nam si anie essent de essentia dei: essent eiusdem nature cū eo: & per cōsequens tot essent dij quot anime. Item hec opinio cōtradicit sensui. opponitur fidei. reprobaī a philosophis: & improbaī a sacris doctoribus: precipue a sancto Tho. i. par. q. xc. arti. i. tali ratioue virtualiter. Nam natura diuina est actus purus: iuariabilis: imobilis: semp intelligēs: cuius potentia realiter ab ei⁹ essentia nō differt. Anima vero rationalis est ꝑmixta potentie: variabilis de affectiōe in affectum: de cognitione in cognitionem de veritate in errorem: de virtute in vitium. ante eius addiscere/est sicut tabula rasa/ in qua nihil ē depictū iij. de Anima. Quandoq₃ actu: quandoq₃ potētia intelligens. Cuius potētie secundū Thomā realiter differūt ab eius essentia: ergo anima nō ē de essentia dei

Ad argumentū autē vbi supra in contrariū dicitur ꝙ inspirare in libro Genesis nō est accipiendū corporaliter: sed idem est deum inspirare quod spiritū facere. Homo vero spirans corporaliter etiā nō emittit de substātia sua: sed de natura extranea. s. aere. Aranea autē nō dicit̄ spirare telas: sed texere de substātia sua.

opinio. s. tho.

Ecunda questiuncula est.

¶ Si omnes anime sint create ab initio simul cū angelis in celo empyreo vt dixit Origenes Ad quā respondet̄ ꝙ Plato cū aliquibus philosophis & manicheis & ex nostris tantū solo Origene vt sibi imponitur: Dixerūt omēs animas ante corpora in celo

empyreo simul cum angelis a deo fuisse creatas. (Et secundum platonem in numero finito astrorum & stellarum celestiũ). Dicebat q Origenes a principio animas & angelos fuisse creatos equales secundum conditionē nature specifice. s. in virtute: & perfectione & duratione postea vero per liberum arbitrium secundum q plus vel minus adheserunt vel recesserunt a deo: ex diuina iusticia diuersimode fuisse promotas vel punitas: ita vt quidam essent angeli secundum diuersos effectus ordinum: quedam anime secundum diuersos status. Quidā autem demones in diuersis statibus. Et de animabus dicebāt secūdū diuersitatē meritorū vl' demeritorū q̄sdā fuisse promotas ad diuersos ordines angelorum, quedam fuerunt alligate corporibus celestibus: vnde & corpora celestia animata ponebant. Quedam vero fuerunt detruse corporibus vilioribus animaliū brutorum propter quod Pitagoras vt dicit Cicero de finibus bonorum. Et Iuuenalis satira. xiiij. Cūctis animalibus abstinuit: nec ventri indulsit. Omne legumen . s. fabas propter ventositatem: vel propter intus vermē absconditum: quem esse putabat animā alicuius hominis ibiq purgari. Quedam vero pro inequalitatate etiam aduersionis earum a deo: fuerunt alligate corporibus nobilioribus humanis vel ignobilioribus & male formatis: puta claudorum: cecorum: vt in talibus corporibus purgarentur. Nam volebat q deus hanc diuersitatem creaturarum corporalium creasset in penam & purgationem creaturarum spiritualium: in quibus corporibus postq fuissent purgate reuocarentur secundum Platonem. In celum in suis similibus & comparibus stellis deorum vel dearum. Origenes autem cui principaliter hec opinio de concrea

tione angelorum & animarum attribuitur: roborabat illam rationibus & auctoritate. Primo ratione sic: Omne quod non dependet ab alio secundum suũ esse: potest a deo creari absq; illo. Sed anima rationalis non dependet a corpore secundum suũ esse: vt patet. i. de Anima: ergo non oportet q; creetur in corpore: sed potuit creari ante corpus simul cum angelis. Item Geñ. i. habet Q; deus die septimo requieuit ab oĩ opere. i. cessauit: ergo postea non creauit animas sed omnes in principio fecit cum angelis. Idem probatur auctoritate Eccl. xviij dicentis: Qui viuit ineternum creauit omnia simul.

Sed in contrarium est magister sententiarum in. ij. d. xxviij. hanc Origenis de concreatione angelorum & animarum falsam opinionem reprobans: vt adducetur infra in calce huius questionis. Potest etiam p̃dicta opinio Origenis duabus rationibus Auicenne confutari: & primo sic: Impossibile est diuersitatem in numero causari sub eadem specie: nisi ex diuersitate materie. Nunquam enim essent due albedines nisi ratione diuersorum subiectorum in quibus sunt tanquam in materia subiectiua. Si igitur omnes anime fuissent simul create absq; corporibus: cum ipse etiam non habeant materiam partem sui vt omnes confitentur: ergo oportet vel eas esse diuersas specie: cum semper ad diuersitatem formalium principiorum sequatur diuersitas speciei: & sic omnes anime differrent specie: & p̃ consequens omnes homines quorum anime sunt forme: quod est incõueniens. Vel oportebit dicere q; tantum esset vna anima numero: & sic sequeretur error Auerroys de vnico intellectu omnibus hominibus: Cum ergo hec duo sint inconueniẽtia. Restat vt catholice dicamus: Animas non

ante sed simul in corporibus fuisse creatas. Item secun do sic: Proprius actus est in ppria potentia & materia: sed anima est proprius actus corporis. ij. de anima. Ergo videtur q anima nõ possit creari nisi i corpe Facit etiam ad hoc quod dicit Gregorius sup libro. iiij Dialogorũ. Tres vitales spiritus creauit omnipotens deus. Vnum qui carne non tegitur. s. angelorũ. Alium qui carne tegitur. & cũ carne moritur. s. brutorũ animaliũ. Tertium qui carne tegitur: & cum carne non moritur. s. hominũ. Ad primum autem Origenis sic respondet Auicẽna: q quãuis anima non depẽdeat a corpore quantum ad suum esse vel suũ finem: dependet tamẽ ab illo secundum suum esse indiuiduale. quod quidẽ esse indiuiduale incipit i corpore cuius est forma. Et quia hoc esse indiuiduale anime in corpore acquisitum: est esse absolutũ non depressum nec alligatum ad corpus. Ideo post corruptionem corporis: remanet sibi suũ esse indiuiduale. Ad secundum vero dicitur: q pro tanto scribitur: deũ die septimo cessasse ab omni opere: quia vt dicit. Tho. prima par. q. lxxiij. articu. primo. Ad tertium: nichil postea a deo factum est totaliter nouum quin aliqualiter in operibus sex dierum precesserit. Et quedã materialiter tantum: sicut eua in costa Ade. Quedam materialiter & realiter sicut indiuidua que nunc generantur: precesserunt in primis indiuiduis suarũ specierum. Species etiã que apparent quasi noue: precipue i animalibus ex putrefactione generatis precesserunt in quibusdam actiuis virtutibus stellarum & elementorũ. Noua etiam species que videtur mulorum: prestitit causaliter i diuersis animalibus secundum speciẽ ex quorũ cõmixtione generantur: puta asini & eque. Quedam vero preces

serunt secundum similitudinē sicut anime que de nouo creantur. Que quidem similitudo potest attendi secundum genus & naturam cōmunem animabus & angelis ..s quo ad intellectualitatem. & sic precesserunt anie in opere creationis qua leguntur omia simul creata. Eccle. xviij. Qui viuit in eternū creauit omnia simul. Vel quantum ad naturam specificā rationalem & sic precesserunt in operibus sex dierū: in quibus anima Ade creata fuit vnita corpori. Cum anima sit pars essentialis humane nature. & deus primas res in perfecto statu sue nature & specie instituerit. Vel secundum ꝙ dicit Augu. nō asserēdo sed recitando in septimo sup Gene: Q, anima Ade creata fuit ante corpus perfecta & completa in specie cum inclinatione voluntatis ad corpus administrādum. Similiter etiam opus incarnationis precessit: quia vt dicitur Phili. ij. Filius dei est in similitudinem hominum factus/Gloria etiam spiritualis secundum similitudinem precessit in angelis. Corporalis vero in celo precipue empyreo: vt dicit Tho. questi. lxvi. pri. par. arti. iij. in corpore. Vnde propter hoc: dicitur in Ecci. i. Nihil sub celō nouū. Iam enim precesserunt in seculis que fuerunt ante nos. Quod si contra dicatur per illud Iohā. v. Pater meus vsq; modo operatur: & ego operor. ergo non quieuit die septimo. Respōdetur ꝙ dicitur deum quieuisse die septimo a nouis rerum generibus & speciebus condēdis: que in operibus primis extiterunt vt dictum est. & dicitur assidue operari conseruādo & administrando creaturam conditam. Ad auctoritatem vero quam adducebat Origenes sup Ecci. xviij. Qui viuit in eternum. &c. Respondet Albertus libro de quatuor coeuis: ꝙ intelligatur quantum ad sciennam dei omnia simul apprehendentis. Vel quantum ad quatuor coeua

simul creata.s.natura angelica celum empyreum/ tempus.& materia quatuor elementorum/ in quibus omnia erant vt dictum est. Ad illud postremo quod dicebat Origenes: naturam hanc corporalem fuisse in penam spiritualis creatam. Respondet Aug. xi.de ciui. dei ca. Q3 nichil stultius dici potest q̃ istum solem ceteraq3 corporalia non decore pulchritudinis: vel salute rerũ corporalium: sed in penam animarum peccantium discere deum creasse:

Tertia questiuncula est: Si anime traducantur de nouo ex semine simul cum corpus humanũ seminat᷑ vt dixit Cyrillus Ad quã dixerunt cum Cyrillo aliqui. ꝙ anime nõ creantur de nouo a deo & successiue: sed magis traducunt᷑ per viam seminalem & fiunt ex traduce: cum corpus seminatur a parentibus. ita ꝙ sicut corpus filij est ex corpe patris: ita anima filij sit ex anima patris. Et hoc ꝓbare nitebantur per illud Deuter. xii. Caue ne sanguinem comedas. Sanguis enĩ eorum pro anima est. vnde et quidam philosophi & medici dicunt: ꝙ anima sit in sanguine: & ꝙ sanguis sit sedes eius. sed sanguis est ex traduce: igitur & anima. Item quod egreditur de femore hominis causatur ex semine. Sed dicitur Gen̄. xlvi. ca. Q3 de femore Iacob egresse sunt. lxvi. anime: ergo. Item tertio sic iubemur reuerentiam prestare parentibus ratõne esse quod ab eis habem⁹. Sed esse est ab anima ergo anima fluit cum semine ex traduce & ex parentibus. Sed in cõtrariũ est text⁹ Augustini. libro questionũ noui & veteris testamenti. & ponitur transsumptiue in decretis xxxij. q. ij. ca. Moyses. Probatur etiã hec veritas primo rationalibus: Quia omnis forma que educitur in esse ꝑ

transſmutationem materie & ſeminis deciſionem: eſt forma educta de potentia materie. Hoc enim eſt materiam tranſmutari.ſ. de potentia ad actum reduci. Anima autem non poteſt educi de potentia materie: ergo nec per tranſmutationem poteſt produci. Minor declaratur: Quia nulla virtus actiua agit vltra ſuum genus: ſed conſtat ꝙ anima tranſcendit omne genus corporis: cum habeat operationem ſupra omnia corpora eleuatam que eſt intelligere: Ergo nulla virtus corporea poteſt producere animam intellectiuam. Secūdo patet hoc idem ſic: Quorumcunqꝫ principiorum operationes non poſſunt eſſe ſine corpore: nec initium eorum poteſt eſſe ſine corpore. Nam ſicut res habet eſſe ita operatur/ et ecōuerſo: quorumcunqꝫ principiorum operationes ſunt ſine corpore eorum generatio non eſt per generationem corporis. Operatio autē anime nutritiue & ſenſitiue nō poteſt eſſe ſine corpore: ergo eſſe incipiunt per ſeminis traductionem. operatio autem anime intellectiue cum nō fiat per organum corporeum vt dictum eſt: ſequitur ꝙ non eſſe incipiat per ſeminis traductionem: ergo aliter producitur. Preterea actus actiuorum ſunt in patiente bene diſpoſito. iij. de anima. Anima autem eſt actus corporis viſici organici potentia vitam habentis: vt patet. ij eiuſdem: ergo corpus anteqꝫ ab anima vitam recipiat: oportet eſſe diſpoſitum organizatū & complexionatum. Nam oportet ꝙ anima prius habeat domū ad habitandū quā creetur. Aliter enī habitaret in ſicco vt dicitur in gloſa decreti vbi ſupra. Secūdo probaē ex ordine quem tenuit deus in formatione Ade: in cuius creatiōe prius formauit corpus & poſtea inſpirauit animā Geñ. ij. Probatur & tertio inconuenienti. Nam ſequeretur ꝙ ſicut multa corpora pereunt cum quandoqꝫ ſemen

defluxum non proficiat natiuitati: vnde nec nascitur hō Ita etiam cum corporibus multe anime perirent quod est inconueniens: cum anime sint immortales. ergo restat dicere q̄ anima organizato corpore creet' a deo. Et ideo vult capitulū Sicuti. xxxvij. q. ij. Q̄ fetus si ante infusionem anime extinguatur nō comittatur homicidiū Quia tunc nō potest dici q̄ sit natus homo: sed debet reus mulctari pecunia. Si autem fetus sit animatū anima rationali: debet reus capite plecti vt dicit capitulum Moyses: causa vbi supra. Magister etiam sententiarum in. ij. di. xxviij. De hoc sic dicit. Catholica ecclesia nec simul nec ex traduce factas esse animas docet. Sed in corporibus per coitū seminatis atq; formatis infundi atq; infundendo creari. Ad argumenta autem in oppositum Ad primum dicitur q̄ sanguis non est anima: sed inter alios humores disponit plurimū ad vnionē & cōseruationem aie cū corpe Nam vt dicit Albert⁹ ex humore sanguis generant' spiritus/quibus virtutes aie deferunt' ad organa potentiarum. Vnde & illud quod dicunt q̄dam phi & medici q̄ aia sit in sanguine &c. non est sic accipiendū q̄ sanguis sit res animata. vel quod anima principaliter coexistat sanguini: vel q̄ nullibi sit in corpore vbi non sit sanguis: nam ossa & nerui: sanguinem non habent: quorum anima est forma substātialis: facta etiam supernaturaliter subitania totius sanguinis ablatione a corpore sine lesione cōplexionis membrorum ad huc videretur ibi anima posse esse possentq; spiritus vitales & animales: aliquanto tempore sufficere ad operationes suas: remoto toto sanguine a corpore: & etiam ante primum instans productionis anime in embrione ibi non fuit sanguis: nec in illo instanti potuit generari: sed aliquantum tempus adhuc requirebatur: igitur ani

ma est apta nata esse in corpore sine sanguine. Dictum er go illud philosophorum q sanguis sit sedes anime videtur intelligendum ex eo q ad dispositionē sanguinis sequitur dispositio operationū vitalium ita quod si deficiat sanguis: operationes deficiunt: si sanguis sit optime dispositus: operationes erunt validissime: si autem corruptus infect⁹ aut aliter male qualificatus sit: operatiões vitales impediuntur & deficiunt. & causa hu⁹ est quia instrumenta anime que sunt spiritus vitales & animales/ quibus pro exercendis operationibus vitalibus anima corpore indiget: & sine quibus nō est apta nata illas facere: originaliter generant ex sanguine sublimato: cōcurrēte quodāmodo substantia aeris. ꝓpterea sanguis corruptus vel veneno infect⁹: crudus seu indigestus nō est aptus ad generationem spirituū vitalium & animaliū in epate aut in corde: nec per cōsequens est aptus ad operationes eorū. vnde necesse quandoq est ex toto propter hoc deficiat compositum. Ad secundum dicendum vt dicit Tho. pri. parte. que. cxviij. arti. ij. q in auctoritate illa ponitur pars pro toto. i. anima pro corpore per figuram synodochen. Ad tertium dicitur q parentes non dant esse rationale quasi per defluxum: sed disponūt corpus in matrice vltima dispositiōe ad quā sequitur de necessitate anima rationalis.

Quarta questiūcula ē: si q̄s

q dicimus animas non sint anime sed demones spiritus apostate inclusi corporib⁹ vt ibi purgētur vt dixit Cyrillus. Ad quā aliqui simpliciter dixerūt q quas nos dicim⁹ incorporib⁹ humanis aīas: nō sūt aīe sed spiritus reprobi & angeli apostate. i. demōes in corpibus humanis inclusi vt ibi purgentur: & dilabi dicuntur de corpore in corpus vt si eos in vno corpe nō penituisset

nec fuissent purgati peniteret & purgarētur in alio. Sed hec opinio ridiculosa est: & tripliciter errat. Primo quia ponit per penitentiā demones saluandos. Contra quod dicitur Mathei.xxv. Ite maledicti in ignem eternū. ¶ Secundo quia ponit nō esse animas contra illud Mathei.xi In patientia vestra possidebitis animas vestras. Tertio quia dicit demones indui in omnibus corporibus humanis quod dicere est insipientis. Concedere enī demones habitare vbi habitat spiritus sanctus stultum est. Sed spiritus sanctus habitat in mentibus & humanis corporibus secundū illud prime Corinth. xiiij. An non scitis quia membra vestra templum sunt spiritus sancti: ergo opinio istorū falsa & heretica est: & merito reprobāda.

¶ Uinta questiuncula ē: Si

anime organizato corpore successiue simul creando & infundendo ex nichilo creentur a deo. Ad quam respondendo ponenē vnum notabile & due conclusiones. Notabile autem est ꝙ in matrice siue embrione per actionem agentium.i.parētum: disponitur materia & corpus ad susceptionem anime rationalis cū tota materia corporalis: agat vt instrumentum virtutis spiritualis & precipue ipsius dei: & sic homo disponendo dicitur generare sibi simile. Deinde sit hec prima conclusio: Anima intellectiua ex nichilo creatur a deo. & ꝓbatur: nam cum triplex sit agens.s.artificiale: naturale & supernaturale. Actioni agentis artificialis de necessitate substernitur ens in actu. Actioni autem agentis naturalis subijcitur ens in potentia.i.materia. Actioni vero agētis supernaturalis de necessitate nichil subijcitur. Cum igitur anima a tali agente creetur: ergo nulla preiacente materia: sed ex nichilo deus eā creat. Secunda conclusio

u eius organizato corpore actione parentum: animam infundit in corpore & infundendo creat & quidē in corpore maris post quadraginta dies comuniter a cōceptione prima. In corpore vero femelle per octuaginta. Rationem autem diuersitatis in masculo & femina de infusione anime ratioalis assignat Plinius & dominus Dominicus tholosanus post philosophos super Leuiticum xij. ca. Nam fetus masculinum concipitur ex semine calido in dextera parte matricis: que est calida. Fetus autem femineū ex semine frigido in sinistra pte matricis Frigidum autem tardum est & pigrum in operatione sua. Calidum vero velox: & ideo virtus formatiua in vno semine velotius & citius mēbra organizat & format q̄ in alio. Probat hāc conclusionē Augustin⁹ libro de ecclesiasticis dogmatibus sic inquiens: Animas hominū nō esse ab initio creatas inter ceteras intelligētias: nec simul omnes creatas (sicut Origenes finxit) dicimus nec cū corporibus seminari per coitum sicut Luciferi ani: & Cyrillus & quidam latinorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulam seminari Creationem vero anime creatorē solum noscere. eiusq̄ corpus coagulari in vulua & compingi atq̄ formari: & formato corpore animam creari & infundi vt viuat. Vltimo homo ex aīa constans & corpore: nascit̄ & egredit̄ viuus ex vtero plenus humana substantia. Hec ille.

Certa questiuncula est: Si

f deus rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti. Ad quam sic false arguunt aliqui: Si deus de foris infundit animas (vt dictum est & adducit philosophus in libro de generatione animalium) Deus cooperabitur in adulterijs: de quorum illici

to coitu proles interdũ generant. Ad hoc dicit secundũ Tho. prima pte. q. cxviij. arti ij. ad vltimum ꝙ in actione adulterorũ illud quod est nature bonum est: & huic cooperatur deus. Quod vero est inordinate voluptatis malum est. & huic deus non cooperatur. Hec. Tho. prima parte & dominus Iohannes de Turre cremata Cardinalis sancti Sixti ordinis predicatorũ. super decretum.

Septima questiuncula est:

Cur deus creauit & creat animas quas nouit dãnandas: & angelos quos nouerat lapsuros. Ad quã respõdent primo theologi dicẽtes ꝙ qꝛa dei prescientia aiabꝰ ratiõalibus creãdis aut creatis necessitatem respectu operũ suorũ ad vtrũlibet nõ imponit/sed magis reliquit eas in manu cõsilij & arbitrij sui. Ideo licet presciuisset deus aĩas fore damnãdas/ voluit nihilominꝰ eas creare: qꝛa sciebat etiã eas libere acturas quecũqꝫ agerẽt. Pro q̃ sciendũ ẽ ꝙ deꝰ prescit q̃dã esse futura de necessitate. i. ex cã necessaria sicut solẽ oriri cras. Quedã vero ex libera volũtate vt hũc currere vel aliq̃d opari. Sol ḡ necessario orietᷣ qꝛa sic deꝰ p̄sciuit & ordinauit: & hõ volũtarie opabitᷣ: qꝛa sic deus presciuit & preuidit. Illa ergo que sunt a causa necessario operãte: necessaria sunt de necessitate. que vero a causa libere opante: ventura sunt libere: quia deus sic euenire instituit & presciuit. Verũtamen quoniam intellectus diuinus ab eterno cognoscit vnũquodqꝫ contingentiũ nõ solum ꝓut est in causis suis: sed etiam ꝓut est in esse suo determinato quod .s. habet qñ est in rerũ natura: & tũc res certitudinaliter cognoscitur. qñ cognoscitur secundũ ꝙ est actu: vt patet in eo qui vidit sortem currere actu. Ideo ab eterno itellectꝰ diuinꝰ certitudinaliter & indefectibiliᷣ cogñscit vnũquodqꝫ futurũ: sed ꝓpter

ea contingētib⁹/& liberis actibus necessitatem nō impo nit: sicut etiam si aliquis videat aliquem facere rotam necessario sequitur q̄ ille faciat rotam: nec tamen visus istius est causa q̄ ille faciat rotam. Sic etiā preuidet deus istius mala opera. nec tn̄ est causa q̄re ipse mala opereṫ.

Secundo respondet ad hanc petitionē: & similiter ad illā de angelis malis. Augusti. xi. libro sup gen̄. dicens: Talia querētibus respondeo altitudinē consilij dei Ego penetrare nō possū: & lōge sup vires meas negocium hoc esse ꝓfiteor: meliorib⁹ sanctioribusq̄ aperiendū reseruatū. Verumtamen q̄a nos cōcedim⁹ meliorē naturā rationalē que oīno peccare nolit. Concedant ergo talia querentes nō esse malam creaturam que sic facta est/ vt possit non peccare si velit. Sicut ergo ratio vera docet meliorē esse naturam quam prorsus nullū delectat illicitū. Ita ratio docet etiā bonā esse que habet in potestate illicita cohibere. Ita vt non solū de bonis recteq̄ factis gaudeat: verū etiā de prauorꝫ vitatiōe leteṫ. Cum ergo talis natura esset bona: illa vero in se melior cur illā solā & nō potius vtrāq̄ faceret dn̄s deus. Illa q̄dem iā est in sc̄is āgelis hec ī sc̄is hominib⁹. Qui etiam ab initio ꝑtes iniq̄tatis poti⁹ elegeṙt: nō ideo q̄a p̄sciti erāt: creari nō debueṙt q̄a habueṙt ēt mali locū suū ī reb⁹. Tum ꝓ decore vniuersi. tū ꝓ vtilitate sc̄orꝫ: cū ĝ iusti ꝑ iiustos: & pij ꝑ īpios ꝓficiunt cur de⁹ sapiētissim⁹ nō creasset ēt quos p̄sciebat malos futuros. cur nō fecisset quos tā ml'tipliciter sciebat bonis ꝓfuturos/ & vtiles ꝓ voluntatib⁹ bonorū excitandis & exercēdis atq̄ ꝑ sua ꝑuersa volūtate ad declarationem iusticie puniēdis. hec ille. Rationabilissime ergo sicut fecit de⁹ hoiem rectū relinquēs eū in manu arbitrij sui: ꝓponens ei p̄cepta & aquā & ignē: vt dicitur Eccl. xv. Vt apponeret manus ad q̄d vellet. ita suo modo ab initio: oēs

angelos fecit rectos: & dedit eis sciam & virtutē sufficiē tē ad stādū i rectitudine iusticie: & dimisit eos in libtate respectu boni & mali arbitrij eoꝝ: & decreuit cōcurrere cū eorū volūtatib⁹ ad oēm actū bonū vel malū/quē elicitiue ꝑducere vellēt: & hoc quo ad actuū entitatē: & nō q̄ ad eorū deformitatē. ita ꝙ si sua libtate declinarēt in partem iusticie: in ipsorū penis diuina manifestaret̄ iusticia Si vero mallent stare in rectitudine: largitas diuine misericordie in collatione excellentissime felicitatis demonstraretur. Hec Henric⁹ de hassia. Quoniam vero illustris princeps teste Plinio maiore. Benignū est & plenū ingenui pudoris fateri ꝑ quos ꝓfeceris. Notabo ꝓpterea nōnunq̄ in calcib⁹ & pedib⁹ questiūcnū doctores & loca ex quib⁹ elicitiue que scribo emūxeri & elicuerim.

Secūdū caput prime decadis

Secundum caput est de immortalitate anime ratiōalis. Circa quod decem liquefient q̄stiuncule. Prima erit: si aīe ratiōales sint imortales & in corruptibiles. Secūda: si vas hoc fictile corpus humanum aīe perfectibile corruptū & incineratū resurget iterū & viuificabitur. Tertia cum resurrectio corporū secundum fidem i fine mūndi sit futura. Petitur si verū sit ꝙ mundus habeat terminari. Quarta: si mundo vel alicui creature repugnet simpliciter esse ab eterno. Quinta si anima moriente homine desinat informare successiue: partem post partem corporis: an forte omnes ptes simul in eodē instanti in formari desinat. Sexta An possit contingere ꝙ corde iam mortuo: anima adhuc informaret aliquam aliam partem: vel aliud membrū corporis. Septima anima exiēs de corpe ad quā diffe

tentiā positionis naturaliter exeat. An sursum. An de orsum: dextrū vel sinistrum: ante vel retro. Octaua: Anima exiens de corpe ad quos terminos vadit: an de luce ad tenebras: vel de tenebris ad lucē: de gaudijs ad tristiciam: vel de tristicia ad gaudia. Nona An iudiciū particulare anime egredientis de corpore fiat a christo corporaliter: an ab angelis custodibus earū. Decima An a primo instanti nō esse hominis vsq ad eius iudicium particulare sit aliqd interuallum & spaciū tpis.

Prima questiūcula huius

secundi capitis est: Si anime ratiōales sint immortales & incorruptibiles. Ad quam videtur primo respondendū negatiue. Nam primo Salomon dicit Eccēs. iij. Vnus est interitus hominū & iumētorū & equa vtriusq cōditio: sed illa simul corpore & anima intereunt: ergo. Item primo celi dicit philosophus Illud quod nō semp fuit: īpossibile est habere virtutem semp essendi: sed aīa nō semp fuit: ergo &c. Item quorum non est vnū esse: nō potest alterum corrūpi: quin & alterum corrūpatur: sed corporis & aīe sicut materie & forme in cōposito est vnū esse: ergo. Item Alexāder grecus/vt recitat cōmetator. iij. de aīa. & Albertus in libro de origene aie: dixit aīam rationalē esse generabilē & corruptibilē more aliarū formarū naturaliū: per nobilissimā mixtionē qualitatū primarū: & dissolutionem eiusdem mixtionis. Item Plinius li. vij. ca. lv. Naturalis historie dicit: de aīab⁹ facilius certiusq est sibi quēq credere ac specimē securitatis ā gēitali sumere experimēto. Sed in cōtrariū est Aristo. xij. metha. vbi dicit: Omnis forma corrumpitur corrupto eo cuius est forma, preter aīam ītellectiuā. Et. i. de aīa dicit. Intellect⁹ videt̄ substātia quedā esse & nō corrumpi. Et Dio. iiij. ca. de diuinis

nominib⁹ dicit:aīe humane habēt ex bonitate diuina ꝙ sint intellectuales & ꝙ habeāt substantialē vitā & incon sumptibilē. Pro solutione huius petitionis relictis theo log.s qui in hac parte possent esse suspecti:probabit ani marū īmortalitas rationibus naturalibus:auctoritatibus gētilium:& exemplis. Primo sic.Omne illud quod est alienū ab omni materia & corruptione corporali est im= mortale & sempiternū:Sed oīs aīa rōnalis est huiusmo= di.ergo oīs aīa rōnalis est īmortalis.Argumētū est in pri= mo prime.Maiorē vero ꝓbat phūs.vij.meth.vbi ostēdit rerū corruptionem esse ꝑticipatione materie dicēs. Ma= teria est ꝑ quā res pōt esse & nō esse.i.corrūpi & nō cor= rūpi.Et.i.phisicorum dicit.Materia est primum subie ctum vnicuiqꝫ entiū ex quo fit aliquid cū insit. Propter hoc phūs primo de celo cōcludit celū esse incorruptibile qa nec materiā habet nec subiectū ex q̄ fiat Hinc Auer= roys.i.phisicorum dicit.Ex hoc declarabit̄ ꝙ corpa ce= lestia oīno nō habeant materiā qa tūc essent generabilia & corruptibilia.Nichil enī est aliud cā generationis & corruptiōis quā materia prima ꝓpter nō ēe inclusū ī sub stantia ei⁹.Minorē vero ꝓbat Anaxagoras dicēs:aīam esse īmortalē:īmixtā:īpassibilē.s.passione corruptiua nō ꝑfectiua.Hec rō ē Scoti i.iiij.sniarum. Scdo hoc idem ꝓbat̄ sic:Nulla forma corrūpit̄ nisi vel actiōe cōtrarij vel corruptiōe sui subiecti:vel ꝓpter defectū sue cause Per actionē qdem cōtrarij:sicut calor destruit̄ ꝑ actio nē frigidi.Per corruptionē sui subiecti:sicut destru= cto oclo:destruit̄ eius visus:vel virtus visiua. Per de= fectū aūt cause:sicut lumē in aere deficit deficiēte solis p̄ntia:q̄ erat ei⁹ cā.Sed aīa corrūpi nō pōt a corruptiōe cōtrarij:qa ei nō ē aliqd cōtrariū:cū ꝑ itellectū possibi lē sit ipa omniū cōtrarioꝝ susceptiua.nec ꝑ corrupti

onem sui subiecti cū aīa humana sit forma nō depēdens
scđm esse a corpe. Sed nec ꝓpter defectū sue cause: qa cām
nō hēt nisi eternā: cū a solo deo creet: vt ꝓbatū ē: ergo aīa
intellectiua nullo mō pōt corrūpi corrupto corpe. hec
Tho. ij. cōtra gēn. ca. lxxviij. Tertio sic: phūs. i. &. v. phi.
dicit oēm trāsmutationē & altatiōes eē īter termios cōtra
rios vnde dicit i. i. phi. Oēs igit̄ pricipia cōtraria faciūt
&c. Tunc sic: Si naturaliter aīa veniret ad nō esse per es
sentiā: esset alterabilis: cū alteratio sit preuia corruptiōi.
Sed ipa nō est alterabilis: cū qualitates cōtrarie īter quas
est alteratio sint accidentia inseꝑabilia materie prime:
& corpoꝝ elemētatorū. Vnde & cōmēta. ij. phi. cōmēto.
xv. noīat has qualitates essentialia accidētia materie a qua
materia: aīa est oīno aliena: vt ꝓbauit prima rō: ergo idē
qđ supra. Item quarto sic. Aristo. i. & . ij de celo. & . iij.
de aīa dicit. Qꝫ deus & natura nichil agūt frustra. Et in
ij. phisi. dicit: Vanū esse cū nō fiat. Cum igitur sint due
potētie nr̄e vniuersales. s. intellectus & volūtas ꝓducte
ad cōsequendū primū verū & sūmū bonū. & hic nō ac-
quirantur: vt experientia monstrat: quia qđ est tꝑale / ve
re beatum & felicem facere non potest: ergo necessarium
erit / aut qꝫ iste potentie sint frustra: aut qꝫ sit dabilis
alia vita in qua consequamur obiecta nostra: qđ est īpos
sibile si post hanc vitam immortales non remanerent ani
mi. Quinto sic: conditiones recipientis & recepti debēt
ꝓportionari: sed vniuersalia que recipiuntur in anima
sunt immortalia & incorruptibilia. primo posteriorum
ergo etiā anima intellectiua. Sexto idem ꝓbatur sic qa
si anima esset materialis non esset intellectus reflixiuus
supra se: nec vniuersalium cognitiuus. Quod si dicatur
qꝫ licet per se anima non corrumpitur cum non habeat
materiā corrūpitur tñ per accidens, ad corruptionē cor-

poris. subiecti ꝓpinqui: sicut alia accidẽtia & forme sub stantiales siue naturales. Ad hoc dicit̃ ꝙ illud dicit̃ p ac cidẽs corrũpi ad corruptionẽ alterius: qd nõ põt esse si ne illo: & a quo depẽdet quãtũ ad esse & cõseruari: vt patet de accidentib⁹ & formis naturalib⁹. Nunc aũt aïa rõnalis põt esse sine corpe: cũ separet̃ a corpore tanꝙ̃ ꝑ petuũ a corruptibili. iij. de aïa. & sola iter formas natu rales sit forma & subã: & maiorẽ depẽdentiã hẽat corp⁹ ab aïa ꝙ̃ econuerso: cũ aïa corpori cõparet̃ vt causa for malis efficiens & finalis. ij. de aïa. Nunc ponende sunt auctoritates phõꝝ & gentiliũ. Et primo Platonis de quo sic dicit Aug⁹. ix. de ci. dei. ca. ix. Plato eni cũ de hu manis animis ageret/inquit. Ipse misericors deus mor talia illis vincula faciebat. Ita ergo hoc ip̃m ꝙ mortales sunt hoïes corpe: ad misericordiã dei patris ꝑtinere arbi trat⁹ est: ne semp hui⁹ vite miseria tenerent̃. Et Lactan tius. iij. li. Institutionũ. Multi inqt phõꝝ/librũ de imor talitate: quẽ Plato scripsit: legẽtes: se ꝓprijs manibus ne cauerũt tanꝙ̃ post mortẽ in celum migraturi essent. Et Aristo. iij. de aïa dicit de intellectu agẽte & passiua po tẽtia. q̃ est intellect⁹ possibilis/nichil adhuc manifestum est. Sed videt̃ gen⁹ alterũ aïe. ꝓpter sui in corporeitatẽ: & hoc sup̃ gen⁹ intellectiuorũ: cõtigere separi videt̃ ab alijs potẽtijs tanꝙ̃ ꝑpetuũ a corruptibili. Item. i. de aïa inqt: intelligere & cõsiderare corrũpunt̃ interiori quo dam. s. fantasmate corrupto. Ipsũ aũt intellectũ ipossi bile est corrũpi. Et subdit. Intellect⁹ autẽ est qd diuinũ & ipassibile. s. passiõe corruptiua. Et cõmẽta: sup. iij. de aïa cõmẽto. xxij. dicit. Patet ex verbis Aristo. Q, aliq̃ ꝑ tes aïe nõ sunt abstracte a subiecto: imo generant̃ & cor rũpuntur eo corrupto. Intellect⁹ aũt est abstract⁹ a sub iecto & nõ generat̃ nec corrũpit̃ cũ illo. Unde intelli

gētie celi simpliciter sūt abstracte a corpe: q̄a nec infor-
māt corp⁹ ne: corpi iherēt. forme vero educte de potētia
materie sunt corpi simpliciter cōiuncte. s. p inherētiā &
p informationē: & iō corruptibiles sūt. Anima vero in
tellectiua/medio mō se habet: q̄a aliq̄ mō cōiungit cor
pi. s: p informationē: & aliq̄ mō abstrahit ab illo. s. p in
herētiā. & hec ē bona phia. Quid vult ergo dicere phūs
Sepat hoc ab hoc tanq̄ ppetuū a corruptibili: nisi q aīa
corrupto corpe remanet icorruptibilis. Itē Aui. ix. me
tha. ca. vij. dicit. Lex nr̄a quā tradit machumet⁹ ostēdit
pfectionē felicitatis & miserie q̄ sūt scd̄m corp⁹. Sed est
alia pmissio q̄ apphendit intellectu q̄ erit i cōiunctiōe
prime & sūme veritatis. Et Algazel in suo tractatu de
naturalib⁹ dicit. Cum aīa sepata fuerit a corpe durabit
ei⁹ coherētia cū intelligētia agēte: & delectabit delecta-
tōe cui⁹ esse explicari nō pōt. Et Alb r. magn⁹ sup. i. de
aīa/disserēs aduersus eos q aīam ponebāt corruptibilē
sic inqt. Sed id qd̄ videt hāc dubitationē destruere est qd̄
ab antiq̄ termegisto/ & nūc a diuinis & icantatorib⁹ as-
serit q. s. spūs quos āgelos aut demones vocāt: & aie ex
ute a corpibus suis mouēt de loco ad locū. Cui⁹ verita
tē & nos experti sumus i magicis. Et Cicero de sōno Sci
pionis: & Sexto de republica itroducit maiorē Scipio-
nē minorē alloquentē dicentēq̄. Sed quo sis affricane
alacrior ad tutandā rēpublicā sic habeto/ oībus q patriā
cōseruauerint aut auxerint certū esse in celo & definitū
locū: vbi beati euo sempiterno fruūt. Et in libro de se-
nectute itroducit Socratē apud platonē dicentē. Quid
multa: sic michi persuadeo: sic sentio. Cum tāta celeritas
animorū sit: tanta memoria preteritorū: futuorū pruden
tia. Tot artes: tante scie: tot inuenta: nō posse eā naturā
que res eas cōtinet esse mortalē. Et in fine de senectute



inqt. E vita ita discedo tanq̃ ex hospicio: nõ tanq̃ ex domo. Commorãdi enĩ natura diuersoriũ nobis, nõ habitã di dedit. O preclarũ diem cum in illud animorũ concilium cetumq̃ pficiscar. Et cum ex hac turba & colluuione discedam. Proficiscar enĩ non ad eos solũ viros de quibus ante dixi. Sed etiam ad Catonem meũ quo nemo melior vir natus est: nemo prestãtior. Cuius a me corp9 crematum est: quod contra decuit ab illo meũ. Et Cirus maior moriens dixit filijs apud Xenophõtẽ vt patet vbi supra. Nolite arbitrari michi carissimi filij me cum a vobis discessero: nusq̃ aut nullũ fore. Nec enim dum eram vobiscum animum meum videbatis. Sed cum essem in hoc corpore/ ex his rebus/ quas gerebam intelligebatis. Eundem igitur esse creditote & si nullũ videbitis. Nec vero claroꝝ viroꝝ post mortẽ honores pmanerẽt si nihil eorũ ipsoꝝ animi efficerẽt: quo diutius memoriã sui teneremus. Michi nunq̃ psuaderi potuit: Animos dũ in corpibus essent mortalibus viuere: dum exissent ex his emori. Et Herodot9 li. v. inquit. Traces verũ circa natalia suorũ atq̃ obitus hoc factitant: edito puero ppinqui eũ circũsedentes cõploratione psequũt: recẽsentes, quascũq̃ necesse est illi q̃ vitam ingressus sit, ppeti humanas calamitates: hoiem fato functum p lusum: atq̃ letitiam terre demandant/ referẽtes q̃ malis liberatus in omni sit felicitate. Idem ponit Valerius libro. ij. Rubrica prima Item Salustius in Catellinario inducit Catonem & Cesarem loquẽtes de penis animarum separatarum. Et Valerius li. ij. Rubrica prima inquit. Immortalitatem animorum mos gallorum approbat: qui pecunias mutuatas apud inferos se recepturos sperant. Et Virgilius in sexto Eneydos dicit: animã post seperationẽ subiectam iusticie diuine: & pro vt in vita gessit: sic post decessum

receptura̅ dicens. Ergo exercentur penis veterumqꝫ malorum. Supplicia expendunt: alie panduntur inanes. Suspense ad ventos: alie sub gurgite vano. Infectu̅ eluitur scelus: aut exuritur igni. Quisqꝫ suos patimur manes/exinde ꝑ amplum Mittimur elisium/& pauci leta arua tenemus. Et Ouidius ponit animoru̅ imortalitate̅ maxime in nono methamorphosios: quando excellentes viros ponit deificatos. Et cu̅ ibidem introducit mortem Herculis & Iouem sic dixisse. Nec nisi materna vulcanu̅ parte nepotum: sentiet. eternu̅ est a me quod traxit & expers. Atqꝫ immune necis nullaqꝫ domabile fla̅ma. Et Seneca prima tragedia: introducit Theseum redeuntem de inferno/& amphitrionem alloquentem dicentemqꝫ. Quisquis est placide potens: dominusqꝫ vite/seruet innocuas manus: & incruentum ditis imperium regat. Animeꝫ parcat: longa permensus diu: felicis eui spacia. Vel celu̅ petit vel leta felix nemoris Elisij loca Certus inclusos tenet locus nocentes. Vtqꝫ fert fama impios supplicia vndis seua ꝑpetuis doma̅t. Et in fine opis dicit: Morte carent aie. Et Iuuenalis satyra. ij. monet esse bene faciendu̅ metu inferoꝝ/vbi aie post morte̅ ꝑpetuo cruciabu̅t/dicens. Esse aliq̃s manes & subterranea regna Et contum & stigio ranas in gurgite nigras. Atqꝫ vna transire simul tot milia cimba. Nec pueri credunt nisi qui nondum ere lauantur. Sed tu vera puta. Et concludit infra: Illuc heu miseri traducimur/arma quid vltra &c. Nunc vero apponamus exempla pho̅rum/quoru̅ aliqui credentes animas immortales/se vltro necaueru̅t quorum aliquos Lactantius li. iij. ca. xv. Institutionum adducit dicens. Multi vero ex his qui eternas esse animas suspicabantur tanqꝫ in celum migraturi essent/sibi ipsis manus iniecerunt: vt Cleantes Elisippus Zeno &

Caput secundum

Empedocles qui se in ardẽtis ethne specu intempesta no cte deiecit: vt cũ repẽte nõ apparuisset abisse ad deos cre deretur. Et ex romanis Cato cũ legisset Platonis librũ qui est scriptus de eternitate aiorum ad summũ nephas philosophi auctoritate cõpulsus est: & Ambrachiades cũ eundẽ librũ perlegisset: altiori loco se dedit precipitẽ. Et Cleobrotus vt imortalitatẽ/quã etiã in libris Platonis legerat cõsequeret: seipsum ĩpegit in mortẽ. hec ibi. Hac expectata & credita ĩmortalitate animorũ Veteres illi magno & excellẽti ingenio phĩ antiquiq; romani/ obitus suorũ: casusq; nature / modice quidẽ/ & equo aĩo admittere sũt conati. Telamon enĩ & Anazagoras phĩ: cũ filios amisissent: nõ amplius lugendũ duxerunt Pericles & Zenophõ socratici alter amissis duobus filijs coronat⁹ in contiõe disseruit. Alter sacrificans cũ filiũ audisset in bello occisũ: coronã deposuit: postea vero quom illũ fortiter in acie dimicantẽ repperit concidisse coronã quã deposuerat reaccepit. Et Socrates spe ĩmortalitatis adduct⁹/nullũ ad iudiciũ capitis quesiuit patronum. Cumq; mortiferũ manu teneret poculũ talia verba emisit. Non se credere moriturũ: sed mortem cũ vita cõmutaturũ quisq; iudicasset. Et Solonis quidem sapientis eulogiũ est/quo rogabat velle suam mortem dolore amicorum lamentisq; vacare. Et Ennius suis dicere consueuit. Nemo me lachrymis decoret: neq; funera fletu faxit. Nam volito docta per ora virum. nõ esse lugendam mortem quã sequit̃ ĩmortalitas. Hinc & ex Romanis. Q. maximus: filium efferes consularem: lachrymas nõ emisit. Et Mar. por. Cato. pretoris designati filij mortem siccis oculis tulit. Mar. Hosti. puluillus edes iouis in capitolio dedicans/nuncianti mortem filij nichil aliud ad eum a proposito auersus q̃ vt cadauer efferri iu

beret. Lucius paulus septem diebus inter duorum exe-
quias filiorum triumphās, vrbē ingressus est. Sed quid hominum exempla ꝓpono. Ciguns dicatus appollini/ quod ab eo diuinationē habere videatur: ꝓuidens nichil mali esse in morte/cū cātu morit̄ & voluptate. Inde etiā volūt ꝙ plurimi ꝙ idcirco corpa mutorū aīalium occisa/nō timeam⁹: corpa vero hūana mortua formidem⁹ quia in primis nichil post mortem remanet: in corporibus autē humanis lateat dicunt nescio quid numinis. Hinc canoniste. xxiiij. q. iij. ca. si habes. dicunt. Si vna anima sine baptismate de corpore exeundo perierit innumerabiliū mors corporum huic damno non potest comparari. Et iurisconsultus. C. de sacro sanctis ecclesijs l. sancimus nemini licere. & ff. de carboniano edicto. l. prima. dicit ꝙ potius sit consulendum anime quā corpori: quia vbi maius periculum: cautius est prouidendum. Sed obsecro preter ea que a philosophis: oratoribus & poetis dicta sunt: & plura adduci possent. vnde tanta ab antiquis legū obseruātia: templorū: statuarūq; erectio: vnde tot funera sumptuosa: tot deorū pietates. Certe omnia ex sola sperata: imo certissima animorū immortalitate. Propterea Cicero cōcludens in de somno Scipionis: animorū imortalitatē dixit. imo vero viuūt qui e corporū vinculis tāq; e carcere euolauerunt. Nostra vero q̄ dicit̄: vita mors est. Nunc o illustris priceps adducam ex Herodiano greco/carptim quemadmodū Romani vt animorū imortalitatem ostenderent: imperatorū manes post funera inter deos referebāt. Mos est Romanis Herodianus inquit: Imperatores sic cōsecrare: referreq; inter deos. Quippe certā imaginem defuncto similimā: vestibus instratam aureis: super lectum eburneum in regie vestibulo proponūt. A leua quidē

senatus oīs vestibus atris amictus. A dextera vero matrone honorabiles: clareq; etiam vestibus exilibus indute. Post vero septem dies nobilissimi iuuenes & lectissimi ī lectum humeris attollūt: inuectūq; per viam sacram deferunt in forū: vbi magistratus Romani: deponere imperium consueuerūt. Erant circa lectū gradus ad scalarum similitudinem: in quib⁹ altera ex parte puerorū & feminarū chorus hymnos poemataq; lamentabili carmine in defunctum modulabantur. Inde extra vrbem ī campū marciū lectus deferebatur. Assurgebat hic suggestus quidā. i. pulpitus: in tabernaculi forma cōpactus: materia ingentiū lignorū oppletus, ad intra fomitibus aridis: auro vero varijsq; picturis extra ornatus. Supra hunc pulpitū alter erat minor forma: sed ornatu psimilis. Tertiusq;: item & quartus semp īferiore cōtractior ac deinceps alter donec ad extremū q erat omnium breuissimus perueniret. Posses eius edificij formā cōparare turribus his que īminentes noctu igne prelato naues in tutas statiōes dirigunt (pharos vulgus appellant) Igitur lecto in secundū tabernaculū sublato: gens oīs & ciuitas aromata & suffimenta cīs generis: fructus: herbas: succos oīs odoratus cōquirūt: atq; semp aceruatim effundunt. Tum circa edificium: adequat ordo vniuersus equestris: lege quadam & recursu motuq; pirritico. Demū facem capit imperij successor: eā admouet tabernaculo: tum ceteri vndiq; ignem subiciunt: cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramētisq; referta: igni valido corripiuntur. Moxq; ab extremo minimoq; tabernaculo: tanq; e vastigio quodam simul cum subiecto igne aquila dimittitur: que in celum creditur ipsam principis animam deferre. Ac iam ex illo vna cum ceteris numinibus imperator colitur. Hec ille. Nunc ad

argumēta respondetur: & ad primū dicitur ꝙ Salo mon ibi loquitur ex persona insipientium & epicu reorū: vt dicit Tho. i. par. q. lxxv. Et similiter respōde tur ad illud Sapi. ij. Dixerunt impij apud semetipsos non recte cogitātes: exiguum & cum tedio est tempus vite nostre: & nō est agnitus/qui sit reuersus ab inferis quia ex nihilo nati sumus: & post hoc erimus. q̄si non fuerim⁹. Ad secundū dicit̄ ꝙ anima nō habet virtutē ad essendū semp. i. sine principio & sine fine. sed sem per. i. sine fine. tantū habet virtutem ad essendum. Pri mo modo accipit phūs in de celo. Vnde vt dicit Scotus in. iiij. hoc aduerbium semp in predicato dicit principi um & finem. a parte autē subiecti positum: dicit tantū finem. Ad tertiū dicendū ꝙ sicut cōmētator dicit in. iij de aīa. Intellectus nō eodem modo dicitur forma sicut alie forme materiales & naturales. Nam anima cum habeat esse absolutū: vt eius operatio ostendit: non est per esse cōpositi: sicut alie forme materiales: quin poti⁹ compositum est per esse anime. Et ideo corrupto corpo re/nō corrumpitur per accidēs anima/ sicut alie forme que nō sunt nisi per esse compositi: & ꝓpter hoc quan do aīa seperat̄ a corpore. bene desinit esse forma: sed nō desinit esse essentia: quod formis naturalibus nō conue nit. Ad quartū respondet Albertus vbi supra in oppo nēdo dicēs: ꝙ solus Alexander peripatetic⁹ ab omnibus peripateticis degenerauit dicens: animā rationalem cū corpore interire. Ad quintū ipsius Plinij respondet̄ ipsum tanq̄ ꝓphanū negando. vel ꝙ dixerit illud reci tatiue & nō assertatiue. Ergo cū ecclesiastes vltimo con cludamus. Cū moritur homo & diuiditur aīa a corpe: reuertit̄ puluis in terram suā: & spūs redit ad deum qui fecit illū: cuius sententiam confirmat Lucretius dicens

Cedit idem retro/quod fuit ante de terra. Sed quod mis
sum est ex superis rursum celi fulgentia tẽpla receptãt.

Secunda questiuncula est:

Si vas hoc fictile corpus humanũ anime pfectibile corruptũ & incineratũ resurget iterum & reuiuificabit; Ad quã respondendo dicendũ est: ꝙ multi phĩ qui imortalitatem animorũ posuerũt viuificationem tamẽ corporũ & illorũ eandẽ numero resurrectionem: vt dicit Aug. xij. de ci. dei. ca. iiij. Nullo modo potuerunt credere munientes se rationibus: auctoritatibꝰ: & exemplis. Prima ratio eorũ ẽ talis. Agens naturale nõ agit nisi per motũ vel mutationẽ. Motus autẽ/ & mutatio interrupta, redire idem numero nõ potest. Nam interruptio motus & iteratio eius repugnat cõtinuitati & vnitati illius: vt patet in esse generationis hoĩs: & esse ipsius resurgẽtis. Non ergo terminus eiꝰ potest redire idẽ nũero. Hanc rationẽ ponit Scotꝰ in. iiij. di. xliij. Et dñs Egidius romanus in cõmẽto quĩti phisicorũ. vbi ponit phũs exemplũ de sanitate cõtinuata in mane: interrupta in meridie: quam dicit nõ esse eandẽ numero, cũ reddita in vespere. Item secũdo sic. Natura semꝑ per formã aliquã operat̃: nã principium cuiusq; operatiõis est aliq̃ forma. primo celi. Ignis enim agit ꝑ calorẽ. Artifex vero per formam in mẽte. Sed corruptũ amisit illud quod poterat esse principium actiõis: ergo nõ potest redire: nec a se cum nichil possit seipsum generare & educere de potentia ad actum. Nec ab alio q̃a sic genitũ esset generanti: nõ solum idem specie: sed idem numero. Hec ratio est sancti Tho. iiij. contra gentiles. Item tertio sic: Deus nõ potest facere preterita nõ fuisse preterita: nam hoc solo priuat̃ deus, vt dicit phũs. vi. ethicorũ. de men-

te agatonis ingenita facere que facta sunt: ergo nō pōt corpa corrupta & preterita & dissoluta resuscitare quia faceret nō solū preterita non fuisse preterita: sed ea esse pñtia. Nunc idē ꝓbaī auctoritatib⁹: & primo Eccēs. iij. dicit. Vnus est intentus hominū & iumentorum: & equa vtriusqꝫ cōditio: sed iumēta nō resurgēt: ergo. Et Iob. xvij. Homo cū dormierit nō resurget donec altere tur celum: sed celum nūqꝫ alterabitur cum sit icorrupti bile: ergo. Et phūs. vij. metha. Negat vinū ex aceto red ditū in vinū: etiā imediate esse idē: nec numero nec spē Nam oportet pri⁹ resolutionē fieri ad materiā cōem. Et Auicēna dicit. iij. sue meth. qđ ānichilatum est nō reuer tit: sed forme corporum humanoꝝ vltimo annichilant: qa nichil de illis remanet nisi materia prima. ergo. Itē in postpredicamētis dicit. A priuatiōe ad habitū nō est regressus. Qđ intelligitur scḋm Scotū de priuatiōe sub sequēte formā: nō formā precedente. Et plini⁹ libro. vij naturalis hystorie. ca. lv. dicit: Resurrectio corpoꝝ que dam vanitas est. Et cōmētū de asseruādis corpib⁹ homi nū ac reuiuiscēdis ꝓmissum a Democrito: q nō reuixit ipse: malicꝫ ipsa demētia sit reiterari vitā mortemqꝫ. Hec stle exemplo etiā patet: nā alique natiōes vescunī carni bus humanis. & solū tali nutrimento nutriuntur: ergo hec caro in eo quē nutriuit resurget: & non in comesto ergo saltim: nō erit vniuersalis resurrectio corpoꝝ: vt dicūt christiani. Hec Tho. iiij. cōtra genti. ca. xviij. Qđ aūt alique natiōes vescanī carnib⁹ hūanis: patet p Hie roni. cōtra Iouinianū dicentē. Quid loquar de ceteris nationib⁹: cum ipse adolescentul⁹ viderī in galliā: sco tos gentē britanicā: humanis vesci carnib⁹. Et cum per siluas porcoꝝ gregē: & armentoꝝ pecudūqꝫ reperiant: pastoꝝ nates & feminarū papillas solent abscindere: &

has solas ciborū delicias arbitrari. Et Massagetes & derbices miserrimos putāt q̄ egrotatiōe moriunt̄: sed parētes & ꝓpinquos cū ad senectā venerint iugulatos deuorant: rectius esse dicētes: vt a se potiusq̄ a vermibus cōsumenť. Hec ille. Sed in cōtrariū est Innocentius tertius ca. i. extra de sūma trinitate & fide cath. vbi dicit: Oēs cū suis ꝓprijs resurgent corporib⁹/que nūc gestāt/vt recipiant oēs s̄cdm opera sua: siue bona fuerint siue mala Idem habetur multis alijs locis vtriusq̄ testamenti: & in sacris doctoribus fidelibus. Pro responsione sciendū est q̄ multi ex antiquis & modernis solo noīe christiani attendentes principia sola phīe que fundantur in virtute nature: que semel corrupta ex toto: eadē numero reparari nō pōt: exciderūt a fide. Nam ī primis scribiť Actu. xvij. Predicante Paulo resurrectionē athenis q̄dā philosophi epicuri: & stoici dicebāt. Quid vult hic semiator verborū nouorū demonioꝝ annūciatorē & duxerūt eū ad ariopagū: & cū iterū p̄dicaret corā rege agrippa resurrectionē. Festus phūs maximus. voce magna dixit: insanis Paule: multe l̄re te ad insaniā cōuerterūt. Ibidē ca. xxvi. Saducei ēt resurrectionē nō credētes cū christo in palestra fuerūt ꝓponētes historiā mulieris septem viros habētis. Luce. xx. Similiter philetus & Hymeneus. ex eadē cā negauerūt resurrectionē vt inq̄t Pau. ij. ad thi. ij. Et cum contra eos textus Iohānis adduceretur. Ioh. v. Venit hora & iā nūc est q̄n mortui audient vocem filij dei: & qui audierint viuent. Respondebant q̄ illud intelligebatur de resurrectione sp̄uali animarum in baptismo in fide & obedientia. Illāq̄ iam factā cum diabolo & pompis eius abnegamus: christo fide inherētes in baptismate. Q̄d si contra eos argueret̄ vt Pau. ij. ad Corinth. v. arguit dicendo: Si resurrectio mortuo

rũ nõ est: nec christus ergo resurrexerit. Respondent ꝙ christus de gratia speciali/quã solus habuit ratione sue diuinitatis: que nunꝙ separata fuit a corpore eius in sepulchro: nec ab ei⁹ anima in limbo: nec a sanguine effuso tunc in cruce & in terra & iterum assumpto in resurrectione: excitauit se a mortuis idem numero ꝓpria virtute quod nulli alteri a christo põt cõuenire. Ideo ĩ christo resurrectionem concedũt: in alijs vero nõ. Dixi autẽ hic ꝙ diuinitas nunꝙ fuit separata a corpore: anima & sanguine intelligendo vnione ꝑsonali: bene tamẽ fuit separata vnione integrali nature: qua vnione aĩa vnit corpori. vt declarat sanctus Tho. iij. par. q. lij. Origenes similiter. vt adducit Hieroni. ad Pãmachium contra Iohãnẽ hierosolymitanũ episcopũ. Resurrectionẽ corporũ negauit ꝓpter illud Pauli. i. corinth. xv. Caro & sanguis regnum dei nõ possidebũt. Si eni (dicit Origenes) eadẽ ossa caro sanguis idẽ vultus & mẽbra totiusꝙ corporis particule resurgẽt in nouissimo die: vt simplices & philosarces. i. amatores carniũ dicunt. Consequẽs est dicere ꝙ a nobis sit comedendũ: bibẽdũ: dirigendũ ducende vxores: liberi ꝓcreandi. aliter enim frustra ibi essent iste potentie. Item Martion. apelles. valentinus. Manes: salutem tantũ tribuerũt animabus: corporis vero. i. carnis resurrectionem penitus negãtes: eam tantũ putatiuã & fantasticam concedentes. Frustraꝙ dicunt nos ad exemplũ domini resurrecturos. Cum ipse quoꝙ dñs in fantasmate resurrexerit. Et nõ solum resurrectio eius: sed ipsa natiuitas putatiue magis visa sit quã fuerit Iohãnes etiã & Rufinus dicunt: ꝙ anima cũ hoc fedum caducumꝙ corpusculum: dei iussione dimiserit: corpora humana redibunt ad materie sue antiquas substantias. Carnes in terram: alitus in aera: aqua in humorem

calor ad ethera. Nam vnūquodq; resoluit in hiis ex q̄bus componit. vi. phisicoꝝ. Nunq̄ tamen dicūt eadem corpora in antiquā speciē redire: nec posse ex toto eadē esse que fuerunt. Et ponunt exemplū: nam si sextariū lactis aut vini mittas in pelagus: velisq; rursum separare vinum aut lac quod fusum fuerat: non poteris. Licet vinum & lac que fuderas non perierint. Sic dicunt substantiam carnis & sanguinis nō perire quidem in originalibus materijs: nunq̄ tamen in antiquā speciē redire posse. Non ergo dicunt corpora nostra pristinam recipient vilitatē vt. s. carnes: ossa sanguis & mēbra resurgant: & tonsore egeamus ꝓ vnguibus: libidines efluāt inferiores partes stercora emittant. Sed aliud nobis erit ethereum & spūale corpus quod nec tactui subiacebit: nec id oculus videbit: pondere nō grauabit: & ꝑ locorū varietate in quib⁹ futurū est nō mutabit. Hi sunt fere omnes hereticorū in tanta diuersitate de resurrectione corporum errores. Nunc aūt ex sacra scriptura doctoribusq; fidelibus, ponēda est de dilapsorū in cinerē corporū regeneratiōe vera & catholica snīa. & de īde p̄scriptis obiectis respōdebit. Ad cuius euidentiā ponit scḋm theologos in. iiij. snīaꝝ. d. xlvij. &. xlviij. hec conclusio vniuersalis. Q̄d oēs hoīes mūdi preteriti: presentes: & futuri: boni & mali: cuiuscūq; secte: status: cōditiōis: & etatis fuerit: in nouissimo die resurgēt cū corporib⁹ suis & reddēt de factis ꝓprijs rationē. Que cōclusio ꝓbabit rōnibus, auctoritatibus & exēplis. Prima rō sumit ex aīe rationalis cōditiōe. Forma eni que ē per se subsistēs & ad beatitudinē ordinata: ꝑ ip sam potentiā & beatitudinē pficit. Sed aīa humana cū sit forma & actus: habitudinē habet ad potentiā siue ad corpus cuius est actus. ij. de aīa. Ergo vel oportet dicere q̄ aīa remaneat in ppetuum imperfecta cū sit immortalis & in corruptibilis

quod non est dicẽdum: quia nõ solũ natura abhorret imperfectũ: sed fortius auctor nature: cuius virtute/cuilibet nature conferẽ/esse perfectũ. Ergo oportet ponere/cũ vnũquodq; naturaliter tendat ad pfectionem suam. q p resurrectionẽ aĩa iterũ suo perfectibili corpori vniatur. Et confirmatẽ hec ratio inquantũ anima est ad beatitudinẽ ordinata. Nam impossibile est q res aliqua frustetur fine suo etiam secundũ naturã. Nam neq; deus neq; natura faciunt aliquid frustra. primo celi. &. iij. de aĩa. Sed anima rationalis ordinata est ad beatitudinem perfectam consequendam: quã sine corpore consequi nõ potest: sicut nec esse perfectum habere potest. Ergo oportet ponere ipsam corporis resurrectionem: si perfectionem anime rationalis volumus saluare. Et propter hanc rationem omnes fere philosophi posuerunt animas aliquando in corporibus reuersuras siue rationabiliũ siue irrationabilium: vt supra adductum est. Sed Augu. in. x. de ciui. dei. & Hieroni. dicunt. Q fas non est q cum in alijs corporibus aĩe peccauerint: in alijs torqueantur. Nec est iusti iudicis alia corpora pro christo sanguinem fudisse: & alia coronari. Sed iustorum anime ad illa corpora redibunt: quorum vsu & ministerio virtutes & scientias acquisiuerunt: eleuateq; sunt in deum. Malorum vero ad illa cum quibus & in quibus peccauerunt: vt dicit vbi supra. Augu. Secunda ratio sumiẽ ex iusta diuina premiatione: nã ad diuinã iusticiam ptinet vnicuiq; reddere nõ solũ merita aut demerita sed etiam vbi & in quo meruit vel demeruit. Licet autem meritum & peccatum principaliter anime ascribatur in quantum in ea consistit liberum arbitriũ & gratia/que sunt causa meriti principaliter: actus tamen bonus & malus imputatẽ homini soli. Nam actiones sunt

suppositorũ.ij.de aĩa. Et ideo totus hõ iudicãdus aut premiãdus est. Sed totus homo dicit̃ cũ partes essentiales.s. anima & corpus sũt cõiuncte. ergo &c. Qd aũt aĩa preueniat corpus in premio paradisi: aut pena inferni: hoc est: quia ipsa etiã preuenit corpus in merito vel peccato Nam act⁹ aĩe precedũt actus corpis: & tpe & valore. vt dicit Tho.i.secũde.q.vij.arti.i. Tertia ratio sumit̃ ratione innaturalis violentie. Nam violenta perpetua esse nõ possunt. primo de celo. Sepatio autẽ corporis ab aĩa est violenta: qa contra naturalẽ inclinationẽ aĩe qa scdm philosophũ. aĩa naturaliter inclinat̃ ad pficiẽdũ corpus quantum ad actũ primũ, que est impfectu ad pfectũ: nõ autẽ quantũ ad actũ secũdum.s. pfecti ad pfectionẽ aliquã secundã. qa hec secunda nõ est violẽta: vt dicit Scotus in q̃rto. Ergo sequit̃ ꝙ hec violẽtia qñq; terminabit̃ cũ aĩa iterũ corpus reformabit. Ex his etiã põt deduci ꝙ idem numero resurget q̃ cecidit: nam oportet ꝙ illud idem ad finem pueniat. qd ad finẽ factũ est & ordinatũ Sed totus hõ est factus & ordinatus ad beatitudinẽ & vltimũ finẽ: ergo oportet ꝙ idem totus in aĩa & corpore ad illũ finẽ pueniat. Item cui⁹ principia sũt eadem numero, & principiatũ oportet sit idẽ numero. Sed in resuscitato sũt eadẽ numero principia: qa materia corpoꝝ manet semp eadem numero: & similiter etiã eadẽ aĩa cũ sit incorruptibilis: vel saltẽ scdm eos q ponũt vnitatẽ forme substãtialis: ergo idem hõ resurget q cecidit. Nunc ponẽde sunt auctoritates: & primo Platonis q̃ vt refert Augu.xij de ciui.dei.ca.xiij.dixit. Q, post cõpletã vltime spere vel celi stellati reuolutionẽ: que est in.xxxvi. milibus annorũ. (Nam in centũ annis celum stellatũ mouet̃ vno gradu). Omnes partes mundi eedem numero in esse reducent̃: cum ad easdẽ causas sequantur iidem

effectus. Vnde dicebat Plato: se iterum atq; iterũ athe-
nis lecturum in eisdem scolis: & eisdẽ scolaribus post
innumerabilia secula: sicut retro prolixis interuallis p
innumerabilia secula ibidem & illis legerat. Et Ploti-
nus sicut refert Augu. xxij de ciui. dei. ca. xxvij. dixit. Si-
ne corporibus in eternum anime esse nõ possunt. Ideo
q; post quodlibet longum tempus sũt ad corpora redi-
ture. Et Tertullianus in apologetico capite. xlvij. dicit.
Multo itaq; dignius creditur hominẽ ex homine reditu-
rum quẽlibet p quolibet: vt eadem qualitas aĩe in ean-
dem restituatᷣ cõditionem: quia ratio restitutiõis / desti-
natio iudicij est. Necessario igitᷣ idem ipse qui fuerat ex
hibetᷣ vt boni seu cõtrarij meriti iudicium a deo referat
Hec ille. Item & Virgilius dicit in sexto. Has oẽs vbi
mille rotã voluere p ãnos. Letheum ad fluuiũ deus euo
cat agmine magno / scilicet immemores / supera vt con
uexa reuisent. Rursus & incipiant in corpora velle re-
uerti. Item Iob. xix. ca. dicit. Scio q redemptor meus vi
uit. s. mecũ p fidem: & in nouissimo die de terra surre-
cturus sum &c. De quo Iob dicit hieronimus ad Pauli-
num: vt de ceteris sileam resurrectionẽ corporũ sic Iob
pphetat vt nullus de ea vel manifestius vel clarius scri-
pserit. Tertio idem suadetur exẽplis. Nam plante que
tpe hyemis videtur mortue: appropinquãte sole ĩ vere
reuiuiscũt atq; frondibus: floribus & fructibus vestiũ-
tur. Leones primo nascũtur / q̃si priuati vita: postea ve-
ro ad rugitũ parentũ reuiuiscunt. Vrsus cũ nasciᷣ non
videtur aĩal. sed frustũ carnis generatũ: qd̃ femina lam
bens ad formã veri aĩalis pducit. Fenix dũ ad seniũ post
quingẽtos ãnos peruenerit: cõstructo nido vel pira ex
lignis siccis & aromaticis: eoq; a lis incẽso vel calore so-
lis spõte se ipsũ ingerit: que cõbusta redit in cinerẽ: ex

quo cinere vermiculus exit q̄ in ipsā auē fenicis iterum postea cōmutatā. In qua si esset eadē aīa: que in prima fuerat: tūc esset fenix q̄si eadē numero de nouo resuscitata Et vermes ex q̄bus sericū fit: iacent per annū mortui: in vere postea feminarū aut virorū calore tēperato reuiuiscunt. Et refert Esculapius medicus q̄ cū semel offendisset duos serpētes ad inuicē preliantes: vnusq̄ alterū occidisset: superstes serpēs delata quadā herba & posita sup os serpētis mortui: suscitauit eū. notataq̄ herba cum ea tres mortuos suscitauit Filiū. s. regis mynoys. hypolitū filiū Thesei: & quendā aliū. Vnde Ouidius. xv. methamor. dicit. Nec nisi apolline valido medicamine prolis Reddita vita foret quā postea fortibus herbis. Atq̄ ope peonia dite indignante recepi. Si ergo natura & ars pōt vt patet supradicta viuificare: quāto magis virtus diuina. dissoluta & in cinerē redacta corpora: iterū poterit reformare: que sola mortificat & viuificat: perducit ad inferos & reducit: vt inq̄t Psal. Nunc ad argumēta respondem⁹ ad que omnia Scotus in. iiij. sniaꝝ dicit. Q, licet interrupta eadē numero: opere nature ꝑ motum & mutationem operātis redire iterum nō possint virtute tamē diuina/que nō ordine generatiōis naturalis operatā: poterit oīs. & totus homo/ iterū idem numero viuificari. Et addit Scotus & bene: q̄ īpossibilitas hui⁹ eiusdem numeri reditus: nō est ex pte rerū factarū, cū insit eis eadem potentia passiua siue obedientialis. Sed est ex parte agentis nature finite: & ex parte modi viuificādi cū naturalia agentia ꝑ motū semꝑ & mutationē operētur. Tho. aūt cū domino Petro de Tarenta. in quarto dicunt q̄ resurrectio corporū, partim erit naturalis & partim miraculosa. Ibi eni tria concurrent. Primū erit corporum reformatio. Secūdum erit animarū ac corporū

coniūctio. Tertiū erit inseparabilitas istius coniūctionis. Primū horū est contra naturā.i. contra cursum nature & solū a deo. Secundū est a natura/dico secundū terminū: nō tamen effectiue sed dispositiue. Tertium est supra naturā. Et ideo cū in resurrectione corporū plus sit de miraculo. q̄ de natura: oportet simpliciter dicere q̄ resurrectio sit miraculosa: nō naturalis: nisi scd̄m qd. ppterea dicūt q̄ in illa resurrectiōe: collectio puluerum vox tube: & huiusmodi: fient in tpe: sed inpceptibili: & p motū localem: & misterio angelorū: & hoc erit naturaliter. Reformatio autē corporꝝ: & coniūctio partiū essentialiū: fiet ī instanti & virtute diuina. Et p hoc patet responsio ad argumēta. Ad auctoritates omniū phōꝝ dicit: q̄ intelligunt respectu agentiū naturaliū/virtutū finitarū: & scd̄m ordinē generatiōis naturalis: non aūt respectu dei & ei⁹ virtutis: & eius potentie cui nichil est īpossibile. Ad Salomonē dicit: q̄ loquit ibi vt contionator assumēs psonā insipientiū. Ad Iob etiam dicit q̄ post iudiciū celū quātū ad efficientiā: & ad īfluentiā & motū alterabit: nō aūt quātū ad substantiā. Ad philosophum etiā & Auicēnā dicit: q̄ loquūt naturaliter: & respectu virtutis finite ipsi⁹ nature. Plini⁹ aūt sicut de immortalitate aīoꝝ puerse sensit. Ita & de nō resurrectiōe corporꝝ dānabilit tenet. Ad exemplū illorū q humanis carnibus pasti sūt: respōdet Tho. in. iiij. contra gentiles ca. lxxxi. dicens. Q, caro comesta si erit necessaria ad cōplementum debite quantitatis comesti: vel ad perfectionem nature specifice humane. vt puta si fuerūt mēbra organica: tunc resurgent in comesto. Si aūt caro fuit de perfectione indiuidui tūc resurget in genito. Vnde costa Ade resurget in eua: & semē resurget in genito & ñ in generāte. Si autē quis humanis solū carnibus fuerit

nutritus: resurget in comesto/illud/quod traxit a gene rantibus parētibus: & quod defuerit supplebitur omi nipotētia creatoris. Hinc Augu. xxij. de ciui. dei dicit Absit vt ad resuscitāda corpora viteq̧ reddēda nō pos sit omnipotētia creatoris omnia reuocare: queuis be stie vel ignis absumpsit: vel quod in puluerem & cine rem collapsum: vel in humorē solutum: vel i auras est exalatum. Absit vt sinus vllus secretūq̧ nature: ita re cipiat: aliquid substractū sensib⁹ nostris: vt omniū crea toris aut cognitionē lateat aut refugiat potestatē. Hec ille. Ad illud quod epicuri: stoici & Festus phūs aplo Paulo in actibus aplorum dicebāt: patet responsio ex dictis supra. Ipsis etiā saduceis christus respōdit. Luce xx. Q, in resurrectiōe: neq̧ nubēt neq̧ nubent. Ad il lud Phileti & Hymenei respondit Tho. iiij. cōtra genti les vbi supra: q̧ christus vtrā ꝑ resurrectionem predixit Spiritualem. ibi. Amen amen dico vobis: quia venit ho ra & nunc est quando mortui &c. Corporalem vero cū dixit. Venit hora in qua omnes qui in monumētis sūt audient vocem filij dei. In monumentis autē non sunt anime: sed corpora. Ad illud quo se Origenes tuebatur q̧ caro & sanguis regnum dei non possidebunt. dicit q̧ ibi accipitur caro ꝓ homine carnaliter viuente: qui dei regnum nō possidebit. vt dicit Tho. in cōmentario su per Paulū: Et licet potēne sensitiue corporū glorifica torū habebūt eorū actum & obiectū: vt adducetur infra Non tamē ꝓpter hoc necesse erit/q̧ comedāt & bibāt sed sufficit q̧ habeāt saporū iudiciū. Nec erūt ibi liberi: q̧a ibi nō erūt matrimonia. vt dictū est. Q̄d vero Marchiō & Apelles dicūt christū in fātasmate resurrexisse est fal sum. Nam spūs carnē & ossa nō hēt: sicut christ⁹ se ostē dit habere. Luce vltimo. Et quod Iohānes & Rufinus

dicūt. De resolutiōe corporū in his ex quib⁹ cōposita fuerant: concedim⁹. Qđ vero eadem numero/redire nō possunt virtute dei negandum est. Postremo ad id qđ dicūt si resurrectio erit: corpa nostra pristinā recipient vilitatem inquātum erit necesse ꝙ humores. s. sanguis colera: fleuma: melācolia: sudor: vrina: semē: resurgāt erit etiam necesse libidines effluant: vngues precidant: emittant̄ stercora &c. Ad hec respōdet: ꝙ in homine est duplex humor. Quidam superfluus ipsi corpori sicut sudor: vrina stercus: semen quod emittit̄ per actū generationis. Lac per actum nutritiue potentie: & nullus talis humor resurget eo ꝙ non sunt de perfctiōe resurgentis. Est alius humor q̄ non est superfluus ipsi indiuiduo: sed ad perfectionē ordinatur: vt sanguis & alij humores tres: & hi resurgēt. Nam post resurrectionem singule partes corporis stabilient̄ in formis suis: vt dicit̄ in. iiij. sniaꝝ. Vngues aūt & capilli resurgent non tanꝙ principaliter in tenta sed secūdario: inquātū anima vtet̄ illis ad cōseruationē principaliū mēbrorū. s. pedū capitis & manuū. Nec erit necesse post iudicium vngues precidere &c. q̄a hec omnia nūc fiunt motu primi mobilis/qui tūc cessabit: nō naturaliter vt q̄dam dicūt sed diuina volūtate: quia sicut nūc moueť per influentiam mouētis intelligentie sic tūc iperio dei/ cessabit eius motus per cessationem intelligentie a mouendo.

Tertia questiūcula est: Cuz

resurrectio corporū scđm fidem in fine mūdi sit futura: querit̄ si verū sit ꝙ mūdus quādoqꝫ habeat terminari. Ad quā respondēdo dicit̄: ꝙ sicut de pricipio duratiōis mūdi diuersa a fide catholica/philosophi senserūt. Ita de fine ipsius/& termino varia volue

runt. Aristoteles enī vt ceteros preteriamus/scd̄m ꝙ san
cti ei imponūt cōmētatores/exponūt & verba eius pre
cedunt/in hunc errorē dilapsus est: ꝙ posuit mundum
ab eterno ex nichilo creatum/ꝑpetuoq; & in infinitum
duraturū: vt patet in libro de natura deorū. Et idem fa
tet domin⁹ Albertus in cōmento octaui phisi., Primā
autem partem de eternitate mundi a parte ante ꝓbant
Aristotelem tenuisse sic. Nam primo phisicorū dicunt
Aristotelē ponere naturā esse igenitā. Et primo de celo.
mundum esse īgenitum: sed ingenita semꝑ fuerunt: er
go vniuersitas rerū scd̄m Aristotelē nō incepit esse. Itē
sic arguebat (vt dicūt) Aristo. viij. phisi. Nichil de nouo
incipit moueri/nisi ꝑ hoc ꝙ mouēs vel mobile aliter se
hēt nunc quā pri⁹. Sed q̄d aliter se habet nūc q̄ȝ pri⁹ mo
uet̄ ergo ante oēm motum de nouo incipiētē fuit aliqs
motus: ergo mot⁹ semꝑ fuit: ergo & mobile: q̄a mot⁹ nō
est nisi in mobili. iij. phisicoꝝ. Et cum contra Aristotelē
adduceret̄. Si mūdus fuit ab eterno: ergo generatio fuit
ab eterno: & sic infiniti hoīes p̄cesserunt: ergo infinite
incorruptibiles aīe & infinite circulatōes solis: mundo
existēte ab eterno p̄cesserunt: ergo erit ponere infinitū ī
actu & infinita cōtinget ꝑtransire: que sunt in phīa ab
surda. Vel nunq̄ȝ cōtinget deuenire ad circulationē ho
diernā. Item in q̄libet circulatione deus potuit creare
vnum lapidē: ergo erunt infiniti lapides remanētes &
cum isti lapides possint ad inuicē cōiungi erit īfinitū
nō tantum scd̄m multitudinē: sed etiā secundum ma
gnitudinē in actu. Ad hec forte sic respōdisset Aristote
les: & ad primum argumētum sic. Q̄d posita eternita
te mundi nō sunt īfinite aīe in actu cum infideles tene
ant aīorum mortalitatē. Item cōmentator & Algazel. xj.
metha. Posuerunt nō esse impossibile infinita per ac

cidēs esse ī actu: adhuc ratio nō cōcluderet: q̄a sic aīa es set creatura vt supponit̄. Impossibile est autē q̄ aliq̄d ge nitum sit eternum q̄a eterno nichil est pri⁹. Omne ve ro genitum vniuersaliter p̄cedit aliqs motus duratio ne & tempe & p̄ consequēs generatum in tempe deter minato generat̄: & sic nō fuissent infinite aīe in actu. Ad secundum diceret̄ q̄ nō fuissent infinite circulati ones/ cum vna cōtinua sit illuminatio: & vnus dies & p̄ consequēs multe in potētia: Ratio autē vnitatis circu lationis: & vnius diei & vnius illuminatiōis est vnitas motus. Sed q̄ multi dies dicant̄ et multe illuminatio nes hoc est ex parte nostra. q̄a de illuminatione iudica m⁹ scd̄m hemispherium nostrum. vbi apparet illumina tio quādoq̄ sic. quādoq̄ nō. p̄pter diuersam īterpositio nem corporis opaci ad solem. Ad illud etiā de lapidi bus dicendum: q̄ nō valet: quia tu vnum ponis/ ex quo sequit̄ impossibile: nam tu ponis illam continuā circu lationē que actu et realiter est vna: actu diuisam et in finitam quod est impossibile cum ipsa sit diuisibilis in potētia. Et ponis scd̄m imaginationem tuam infinitos dies: et hoc incōuenienti posito oportet concedi quod seq̄tur: quia vno inconuenienti dato alia sequūt̄. Tho. autē in de potentia. q. iij. ar. x. defendens Aristotelem di cit. Posuit Aristoteles mundū semp̄ fuisse: nō ex cōsi deratione illa qua intelligit̄ exitus vniuersi esse a deo: sed ex illa qua agens particulare incipit operari per mo tum. Et quia ante quelibet motum est motus/ ex hoc po suit mundū eternum disputatiue/ contra Anaxagoram & Empedoclem. vt patet. viij. phisicorū & nō demōstra tiue. Et in. i. par. q. xlvi ar. i. dicit. Non potest probari demonstratiue mundum semper fuisse. Nec rationes quas adducit Aristoteles ad hoc sunt demonstratiue

simpliciter sed secundum quid. s. ad contradicendū rationi-
bus antiquorū ponentiū mundū incepisse secundum quos-
dam modos in veritate impossibiles: videlicet aut p cō
cursum athomorū: vt dixit Democritus aut per ignem
aut p aquam. &c. Et hoc apparet (dixit Tho.) ex tribus
Primo qa tam ī octauo phisicorū q̄ in primo de celo
premittit quasdam opiniões videlicet Anaxagore: Em
pedoclis: & platonis contra quos inducit rationes con
tradictorias. Secundo quia vbicūq; de hac materia lo-
quit̄ inducit testimonia antiquorū: quod nō est demō
strantis: sed ꝓbabiliter suadentis. Tertio quia ipse ex-
presse dicit in primo thopicoꝝ: ꝙ quedē sunt ꝓbleuma
ta dialetica / de quibus rationes nō habemus: vt vtrum
mūdus sit eternus. Et respondit Tho. ibidē duobus ar-
gumentis adductis contra Aristotelē in opponendo di
cens ad primū: ꝙ ī primo phisicorū ꝓbat Aristoteles na
turā esse ingenitā ꝓpter hoc / ꝙ non habet subiectū de
quo sit. Et in primo de celo ꝓbat celum ingenitū: quia
celū non habet cōtrariū ex quo generetur. Vnde patet
ꝙ p vtrūq; nō concluditur nisi ꝙ materia & celū nō in
ceperūt per generationem & motū naturalē quo gene
rabilia & corruptibilia / vt quidā ponebāt precipue de
celo. Nos aūt dicimus ꝙ materia & celum ꝑducta sūt
in esse per creationem. Ad aliud argumentū dicit idē
ꝙ primus motor / semper eodem modo se habuit: primū
autem mobile non semper eodem modo: quia cepit esse
cum prius nō fuisset: sed hoc non fuit per mutationem
sed per creationem que nō est mutatio: cū nichil pre-
existens presupponat. sed dicat quādam relationem ad
creatorem tanq̄ ad principium sui esse. Et Bonauen-
tura. d. i. secūdi libri dicit. Quidam moderni dicūt Ari
stotelem non intendisse probare mundū omnino non

incepisse: sed q non inceperit motu naturali. Sed quicquid Aristoteles senserit: & ceteri philosophi/de eternitate mundi: nichil ad nos christianos/ qui mundum cepisse in tempore fide tenemus/magis quã ratione aliq demonstratiua. Vnde & articulus fidei dicit. Credo in deum patrẽ omnipotentẽ creatorẽ celi & terre. Articuli autem fidei demonstrari nõ possunt: qa fides est de nõ apparentibus. ad Hebre. xi. Probabiliter autẽ mundũ incepisse sic potest suaderi. Nam sic se habet de⁹ ad causalitatem omniũ rerum/ sicut artifex ad artificiatum: sed artifex est causa omniũ artificiatorum p voluntatem ergo similiter deus est causa rerũ. Modo certũ est q voluntas nunq necessitat. ad agendum aliquid vel volendum nisi respectu/in quẽ naturaliter inclinat: vel respectu eorũ. sine quibus finis haberi nõ potest. Finis autẽ diuine voluntatis est sua bonitas: que ab alio nõ depẽdet: ergo nec est necessariũ eum extra se aliquid velle: ergo nec creaturarũ pductio similiter fuit necessaria. Cõgruum tamẽ fuit q ipse mũdus in tempore pduceretur quia p hoc magis ostendit diuina pfectio. Cum eni nichil possit esse sui ipsius causa: sed omne qđ de nouo incipit esse: acquirit esse ab alio: ex eo q ponunt oẽs creature quandoq nõ fuisse: ostendit q pdierint ab aliquo principio primo quod est deus. Si aũt ita semp fuissent nõ fuisset ita euidens ipsas a deo creari: ergo cõueniens fuit mundũ in tempore fuisse creatũ. Hoc primo testatur Augu. xi de ciui dei: ca. iiij. dicẽs q deus fecerit mundum: nulli potius credimns quã Moysi pphete: p quẽ locutus est deus dicens. In principio creauit deus celũ & terrã: per quẽ locuta est sapiẽtia dei: p quẽ facta sunt oĩa que ĩ animas sanctas se transfert amicos dei & pphetas constituit atq opera sua sine strepitu intus enarrat.

Caput secundum

Loquunt̃ quoq; ꝓphetis angeli dei qui semꝑ vident faciem patris voluntatẽq; eius: quibus oportet annũciãt. Et Gregorius in omelijs sup Ezechielem dicit. Quidam ꝓpheta est de preterito: sicut est Moyses: qui ꝓphetauit dicens. In principio creauit deus celum & terrã. In quo nouitas mũdi traditur. Et Ioh. xvij. Clarifica me pater apud temetipsum/claritate quam habui priusq̃ mũdus fieret. Et Macrobius de somno Scipionis. libro. ij. dicit ad hoc. Quis non hinc existimet ipsum mundũ cepisse & nec longam retro eius etatem: cum ab hinc vltra duo retro annorũ milia de excellentiũ rerum gestarum memoria nec greca quidẽ extet hystoria. Nam sup̃ Ninum nichil in libros preclare redactum est. Si enim ab initio immo ante initium fuit mundus cur per innumerabilium seriem seculorũ nõ fuit cultus/quo nunc vtimur/inuentus? Non literarũ vsus quo solo fulcitur eternitas huiusmodi omnia videntur eternitati repugnare: dum opinari nos faciunt/certo mũdi principio paulatim singula queq; cepisse. Hec ille. Nunc vero vidẽdũ est quid de fine mundi philosophi senserint: & quid christiani secundũ fidẽ catholicam de eo debeant firmiter credere.

Pro quo primo sciendũ. Q, omnes fere phi (excepto vt diximus) Aristotele concorditer conflagrationẽ & finẽ mundi huius confessi sunt. In modo vero/finis & termini eius/varia fuerunt opinati. Nam plato & Pitigoras posuerunt hanc partẽ elementalem mundi post trigita sex milia annos solui debere: atq; iterum post/cunctis eius repetitis partibus debere reformari. Rationẽ autem. xxxvi. milium annorum assignant sic. Nam dicũt q omnis dispositio celi & orbium celestium naturaliter in tanto tempore finitur. Luna enim complet cursum suum in vno mense. Mercurius & Venus in mi

nori tempore vnius anni. Sol in vno anno terminat motū suum. Mars in duobus annis. Iupiter in duo= decim. Saturnus in triginta. Primū mobile. i. celum christallinū siue aqueū a diaphanitate dictū: terminat girum suum in. xxiiij. horis. Celū autē stellatū. i. firma mentum infra primum mobile cōplet cursum suum in xxxvi. milia annos. Nam in cētum annis mouet vno gradu: vt dicunt astronomi. Dicunt ergo Plato & Pi= tagoras ꝙ mundus terminabit cum oēs celestes supradi cti orbes cursus suos terminabunt. Incipiēdo ab illo in stanti quo creatum est firmamētum quod fuit in equi noctio vernali. i. viij kalēdas aprilis: die dñico: luna ex= istēte plena ante vrbē conditā. 4440. annis: ante incar= natiōnē scdm hebreos & Hieronimū. termilib⁹ nōgē tis triginta sex. Scdm bedam: quinqꝫ milibus cētum no naginta nouem. Cumqꝫ iterū virtute infusa in substan tijs celorum omnes celi partes redibunt ad suum locū prime creatiōis: tunc dicunt/omnia generabilia & cor ruptibilia eadem numero: que fuerunt virtute corporꝫ celestium reuertentur. Sed hanc opinionē Augu. xij. de ciui. dei. ca. xiij. confutat dicens. Qꝫ philosophi q sic tenent putant non quod sciunt: sed quod volunt: Sciunt enī ꝙ naturaliter a pura priuatione ad habitū nō est regressus: ideoqꝫ sic aduersus eos cōcludit. Absit a nobis vt ista credamus. sicut enī semel christus ꝓ no bis mortuus est: & resurgēs amplius nō moritur. Ita & nos post resurrectionē semꝑ cum dño erimus. Cui modo dicimus qđ sacer admonet psalmus. Tu domīe seruabis nos & custodies a generatiōe hac in eternum Empedocles agrigentinus cū Anaxagora dixerūt ami citia elemētorū mundū fuisse solutū: & infinities lite eorū & dissonātia fore repetendū. hoꝝ opinionē phūs

viij phisicorum reprobat. Eraclitus (teste phõ. i. phisi.) posuit ignẽ mũdi principiũ: & vt finis pricipio respõderet dixit eundẽ igne terminandũ: vt patet. iij. phisi. Sed hic sicut de principio mundi errauit: sic de fine eius male dixit. Non enĩ ex igne sed ex nichilo de9 creauit mundũ & terminabit nõ quo ad partes essentiales. s. celos: angelos: substantiãq; elementalẽ: sed quo ad aliqs ei9 partes accidẽtales elemẽtorum. s. indiuidua specierũ & motũ celorũ: vt i libro de celo declarat. Seneca li. naturaliũ questionũ de mente Empedoclis dixit: arsurã esse terrã naturaliter cũ vniuersa sidera couenient in signo cancri. scilicet. de mense Iunij: ex cõcursu. s. calidorũ & siccorum: sicut ex cõiunctiõe planetarũ humidorũ & frigidorum factũ fuisse dicit diluuiũ tpe noe: cũ vniuersa sidera cõuenerit in capricorno de mẽse septẽbris. Sed dñs Petr9 de taranta. & Ricardus in. iiij. sniarum. d. xlvij. & xlviij dicunt Q, nec cõcursus humidorũ & frigidorũ fuit cã necessaria diluuij tpe noe: sed bene cõgrua. Nec etiã cã termini mũdi p ignẽ dispositio siue cõcursus calidorũ & siccorũ erit cã necessaria sed cõgrua inquãtum purgatione ignis purgaturi i fine seculorum ipm mũdũ pcedet vehemẽs siccitas naturalit generata/cõgrua igni pducẽdi ad nutũ dei ad talẽ effectũ. Ari. (vt sup nũc dixim9 vbi sibi imponit) dixit mũdũ ppetuo duraturũ/ea ratiõe q in de celo & mũdo. dixit in generabile & icorruptibile adiuicem cõuerti. Sed in cõtrarium est: quia. xij. metha. dicit. Q, prima causa mouet in ratiõe amati & desiderati: ac si diceret q intelligẽtie mouentes celum ex desiderio: & amore quem habent obediẽdi prime cause: sicut nũc obediunt in mouẽdo: sic semper obedient in desinẽdo mouere. Fuerũt & alij qui deformandũ orbem licet nõ causis naturalibus: sed diuine cõmitterent volũtati.

tentarunt tn̄ audaci presumptione sub definitis ac certis tempo
ribus illam prescribere. Nam Lactantius lib. 7. diuinitatis in=
stitutionum post sextum conclusum millenarium, mundi consu
mationem posuit. Aly vero quadringentos annos. Aly quinge
tos. Nonulli tot annos a salute, quot antea fluxerant posuerunt.
Nonulli mille ab ascensione dn̄i usq ad ultimum aduentum pos
se compleri dixerunt. Quidam de spū pphetię aliquid habere =
presumentes, ut Abbas Joachi, & quidē modernioresipsorū calcu
lationib⁹ inhęrentes ante finem. vi. millia annorꝫ, vel circa stulte
complendum mundum expectabant, quorꝫ oīūm error, quia ma
ximus est, et sermo eorꝫ serpit ut cancer, Idcirco eos Paulus Thessa
lonicensib⁹ scribens ait. Nemo vos seducat ullo modo, quasi
instet dies dn̄i. Ex. que ṽba tractans Aug. dicit, Trium de mun
di termino dicentium, Primus, quod dies dn̄i prope sit, Al
ter quod longe. Tertius, nescio, Deus scit. Primus plusq
secundus errat, Tertius vero, cum Christo concordans in vi
am constitutus est veritatis. Nos igitur Chrīani omissis li
tigatoribus furiosis ac ptinacibus phorꝫ et hereticorum tur
bis, veniamus ad theologos datores simplicis veritatis, & ad
sacras scripturas, non humana industria, sed spūs sancti
instinctu conscriptas. & primo veniamus, et confiteamur
quod mundus transibit, et concupiscentia eius, prime; Jo. 2.
C. quod celum et terra transibunt. Luce. 21. Marci. 13. &
Mathei. 24. et quod mundi terminꝰ erit effectus, non natu
rę, sed spūs s̄ti. Dicamus. 2. q instrumentum cōflagra
tionis mundi, erit maximus ignis, non ex concursu nāli
calidorū et siccorꝫ generatus ut dixit Seneca, aut excon

cursu ignium superiorum, et inferiorum, ut dixerunt alij. Neque
succendetur ignis ille, ex reflexione radiorum solarium, in cor
poribus terrestribus naturaliter solidis, sicut fit ex reflexione
solis, ad speculum concauum, et propinquum. Nec ex rela
xatione sphere ignis, que virtute celi detinetur, nunc reflu
at; Sed erit ille ignis voluntate et virtute Dei, supna
turaliter causatus, qui sicut in principio mundi, tempore
Noe destruxit seculum diluuio aquarum, ad purgandum ar
dorem concupiscentie et luxurie, Ita iterum genus huma
num et mundum destruet per ignem, ad purgandum fri
gus malitie, et auaritie contra charitatem, ut sic purga
tio mundi fiat per contraria. Dicamus et tertio quod, quia
ut diximus, consumatio mundi non dependet a causa na
turali, sed a voluntate diuina, idcirco non potest certitudi
naliter sciri tempus finis eius, Propterea Christus inter
rogantibus discipulis de tempore dixit, act. 1. De die illo et
hora nemo scit. et Luce 12. inquit, Estote parati, quia qua
hora non putatis filius hominis veniet. et Math. 25. Nesci
tis diem neque horam, et Marci 13. Videte vigilate, et orate
Nescitis, n. quando tempus sit. Hinc D. Tho. in de potentia. q. 5.
ar. 5. in hanc partem concludens ait, finis mundi cum
a pura Dei voluntate dependeat, naturali cognitione sciri non
potest. Cumque completo numero electorum sit finiendus, ut
dicit ipse. cuius completio, executio est quedam diuine
predestinationis, non poterit nisi Christo reuelari, per
quem quodammodo humani generis predestinatio adimple
tur. Et Aug. xviij. de ciuit. Dei. c. xxiij. in hanc co

divisionem dicit, Frustra igitur annos qui remanent huic seculo computare ac definire conamur, cum hoc scire non sit nrum. & Marcus astruat dicens, de die illo et hora nemo scit, neq celorum angeli Aplos et doctores futuros mundi omnesq de hac re calculantes digito resolutos acquiescere iubet ille qui dixit, Non est vrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. Hec Aug. ubi s.

Quarta questiuncula

Si mundo vel alicui creature repugnet simpliciter esse ab eterno, Ad quam respondet simpliciter negatiue, et ratio est, quia si hoc repugnaret creature, hoc non posset esse nisi altero duorum modorum, quia aut oporteret q causa agens necessario precederet effectum suum, et sic effectus non esset coeternus cause agenti, Vel quia oporteret q non esse ipsius effectus necessario precederet suum esse, Sed neutro istorum modorum potest repugnare creature esse ab eterno ut probabo, ergo, Primum autem probo sic, Nam nulla causa producens effectum suum, subito precedit effectum suum duratione, sed Deus est agens non per motum, sed in instanti et subito, ergo non est necessarium ipsum precedere suum effectum necessario

Quinta questiuncula est.

Si Anima moriente homine desinat informare successiue partem post partem corporis, An forte oes partes simul in eodem instanti informare desinat. Ad quam respondetur affirmatiue, Scilicet, quod aia moriente hoie desinit informare successiue partem post partem. Et ratio

est, q̄ anima non desinit informare materiam sibi subiectam,
nisi dispositio ipsius quam ad operationes requirit sit irre
formabiliter per naturam corrupta, Cum autem corruptio dis
positionis huiusmodi reperiatur, primo fieri in partibus remo
tioribus a corde, in quo est fons virtutis vitalis, Ergo habetur
propositum. huic conclusioni consonant primo, q̄ in moriente pe
des primo reperiunt frigidi; calore spiritibus destituti, dein
de manus, et sic deinceps [illegible] usque ad cor. Tertio
secundo illud comune dictum philos. q̄ inter membra corpo
ris, cor primo vivit, et ultimo moritur, Quod si contra dicat
q̄, propter [illegible] ita debet esse in ultima deanimatione
corporis humani sicut in prima eiusdem animatione, sed
in prima animatione corporis, aīa informat oēs partes corpo
ris simul, Nam a primo instanti aīationis embrionis, in
cipit corpus secundum oēm partem quę sensum hēre solet,
vegetari et sentire, licet imperfecte, ergo similiter in deaīatione
ultima corporis humani, debet aīa desinere informare in
uno aliquo instanti oēs partes corporis simul, Ad hoc respon
detur, quod non est simile in prima et postrema deaī
matione corporis, Nam prima aīatio partium corporis
est nālis, et ēt dispositio materię, ut informetur ab aīa
intenta est a natura; sed separatio et deaīatio partium cor
poris, non est per se a natura intenta sicut neq̄ inductio
indispositionis, ad quam separatio aīę sequitur non fit
secundum ordinem et iudicium naturę, ergo [illegible]
tn ea quę nunc dicta sunt, diligenter est sciendum

quod progressus corruptionis hoīs ad quam sequit̄ sepa
ratio aīe, fit e contrario progressui hoīs ad vitam in
cipit in hoīe, ab exercitio op̄ationum aīe vegetatiue,
in embrione, secundo sensitiue, tertio intellectiue
siue rōnatiue, ut dicunt phī nāles, progressus autē
corruptionis contrarius est, q̄z primo desinit usus co
Jnuns, secundo actus sensationis, et 3.° opus vegeta
tionis. Hec Enricus de Asia sup̄ genesim:

Sexta questiuncula est. An possit con
tingere, quod corde iam mortuo, aīa adhuc informaret ali
quam aliam partem vel aliud membrum corporis? Ad quam
sic respondetur, quod cum complexio fixa ceterorum membrorum
corporis non dependeat a corde, nulla repugnantia videtur
quod complexione cordis corrupta adhuc in aliqua parte alia
corporis possit ēē complexio fixa sufficiens unioni aīe ad par
tem illam, sicut beatus Aug. narrat li.° de ciuitate Dei. Ergo nisi
causa subsit, non est festinandum, aut precipitanter agendum
in sepeliendo mortuos, ne contingat sepelire viuos.

Septima questiuncula est. Anima exiens de
corpore naturaliter ad quam differentiam positionis exeat, sur
sum vel deorsum, dextrum an sinistrum, ante, vel retro. ad
quam respondet̄r quod licet cuius libet morientis aīa q. cito desi
nit corpus informare nālibus suis derelictis, potius iret in
supremam partem celi, cum nāliter appetat loca supiora uniuer
si, prout tn̄ dicitur vel trahit̄ ab angelis bonis vel malis, aīe
saluandorum plene purgate, directe trahunt̄r sursum, et damna
dorum directe deorsum. aīe saluandorum non plene purgate

diretbe exeunt a dextris ad purgatorium, et damnandorum a si
nistris in infernum. Hec ille ubi supra.

Octaua questiuncula est. Anima exiens de corpore ad quos terminos vadit naturaliter, An de luce ad tenebras, vel de tenebris ad lucem, de gaudiis ad tristitiam, vel de tristitia ad gaudia? Ad quam sic respondetur, quod anima rationalis postquam desiit informare corpus, vel post solutionem unionis ipsius ad corpus, dupliciter potest intelligi de luce ad tenebras, vel de tristitia ad gaudium transmutari, aut scilicet de transmutatione secundum intellectum, aut de transmutatione secundum effectum. Si loquamur primo modo dicit quod Platonici qui posuerunt corpus quasi carcerem anime impedientem eius perfectam cognitionem, quam secundum se in sua puritate naturaliter apta, nata est habere. Ipsi dicunt quod anima de separatione eius a corpore non tristatur, sed potius gaudet, quemadmodum incarceratus gaudet, quando liberatur a carcere sibi gravi et obscuro, ad quem ut dicunt non relinquitur penitus appetitus. vel illa inclinatio redeundi. Et propter hoc unum philosophi valde mirabantur a resurrectione mortuorum per reunionem animarum ad corpora, quia per eam credebant animas impediri a perfectiore cognitione earum. Et has platonicas secutus est ut apparet Cicero circa sententiam libri de senectute, ubi tractat, Introducens Cirum morientem in morte filios alloquentem. Mihi nunquam persuaderi potuit filii, animas dum in corporibus essent mortalibus vi

viuere, et cum exissent ex ijs mori. Nec vero tum animũ esse insipientem cum ex insipienti corpore euasisset. Hęc ille. Theologi autem quantum ad hanc transmutationem secundum intellectum, Animę separatę a corpore dicunt cum Platonicis, quod exitus aiarum de corporib⁹ relictorum suis nalibus est quasi recessus de regione caliginis ad regionem lucis, vel quasi abscessus de umbra ad lucẽ clariorem, non quia exeant corpus impediens earum cognitionem, sed qz intrant modum cognoscendi intellectum separatorum, non tñ plenum quantum ad oĩa, cum aĩa sit infima species in genere intelligentiarum, sed partialem, quam forte et se ipsas, sicut et res circumstantes clarius cognoscunt qz in corpore cognoscere potuerint. Et notanter dixi quod aię exutę non habent plenum modum cognoscendi intellectuum separatorum qz si haberent, mox exutę scirent se esse in charitate vel nõ ex suis nalibus. Nam quelibet intelligentia separata videtur primo reflecti sup se intuitiua visione. Nec concedunt theologi q aĩa exuta non hẽat nalem inclinationem, et appetitum reunionib ad corpus pprium, qz iterum impediretur a perfecta cognitione, ut Platonici imaginant². Sed dicunt q cuilibet aię exutę remanet nale desiderium reunionib ad corpus, qz aĩa naliter

est forma et per consequens naliter determinata et inclinata ad formandum subiectum sibi proportionatum. Nec etiam concludunt quod aia esset in corpore tanquam in carcere, quia aia naliter illud sibi determinat tanquam habitaculum seu organum conuenientissimum :~

Nona questiuncula est. An iudicium particulare anime egredientis de corpore fiat a Christo corporaliter, an ab angelis custodibus aiarum. Ad quam sic respondetur quod iudicium in quo aie ad supplicium vel gaudium post mortem iudicantur est duplex. Primum est particulare, sic dictum quatuor rationibus, primo quia non est uniuersaliter omnium, Secundo quia non est totalium hominum, sed solum partium eorum. Tertio quia in illo iudicatur aia respectu ad merita, vel demerita, que intra ipsam sunt, aut quorum ipsa secundum se causa fuit vel origo. Quarto quia non ad totam penam inferni quam homo meruit tunc condemnatur, sed ad minorem quam habebit post iudicium generale. Unde neque etiam demones ut videtur velle Aug. habent modo totas penas quantum habebunt post iudicium. Et quantum ad hoc iudicium particulare dicunt quidam quod Christus corporaliter secundum humanitatem presideat cuilibet aie statim egredienti iuxta illud act. 10. Hic est qui constitutus est iudex viuorum et mortuorum. Et Jo. 5. Pater omne iudicium dedit filio, Sed hoc non videtur realiter credibile quod Christus corporaliter toties descenderet de celo, quoties aliquis homo moritur in toto orbe, quia si ita esset, tunc innumeris ipse vicibus ad innumerabilia mundi inferioris loca descenderet in qualibet hora, imo in qualibet particula hore, quia innume

rabiles hoies moriunt[r] infra idem temp[us] parum in toto mu[n]do, precipue cum pestilentia simul viget in diversis, ac dis tantissimis regionib[us] .... propter quod sequi videtur quod Christus multotiens simul et semel descenderet corporaliter circumscriptive ad diversa loca mundi inferioris, q[uia] potest contingere quod idem instans in numero, sit primum instans non esse mille hoium simul morientium in diversis locis propterquod probabilius dicendum videtur quod Christus corporaliter non descendat ad iudicium particulare cuiuslibet aie. Sed vere eas iudicare dicitur per angelos quos ad morientes mittit ut iudicium exerceant cum processibus et sente[n]tijs eis commissis a Christo iudice principali, qui solus iudicandorum qualitates plene novit. Angelus ergo secu[n]du[m] doctores cuilibet aie deputatus frequenter aut semp[er] ei assistens, qui novit vitam, merita, et demerita eius quam custodivit, et novit ex suo officio q[ua]ndoq[ue], quo et ubi sit mortuus homo sibi commissus, datur a Christo et constituit[r] iudex aie a corpore separande, ut eam iam separatam colligat et divagare errabunde post mortem hinc inde non permittat, sed eam p[er]ducat, aut ad gaudia paradisi, vel ad penas purgatorij, vel inferni. In iudicio autem comuni et universali Christ[us] corporaliter de celo descendens, presidebit iudex, et oes ipse iudicaliter iudicabit q[uia] ut dictum est, ipse est qui constitutus est

iudex viuorum et mortuorum. Scilicet in iudicio comuni et vniuer-
sali. Hec henricus de Asia sup Genesim.

Decima questiuncula est.

An a primo instanti non esse hois usque ad eius iudicium particulare sit aliquod interuallum et spatium temporis. Ad quam sic respondet, quod licet generaliter respectu omnium animarum non sit concedendum interuallum alicuius temporis, inter primum instans non esse hois, et iudicium particulare animarum, tamen respectu aliquarum animarum potest concedi, aliquod interuallum et spatium ante iudicium, a primo instanti non esse hois sicut fuit in illo famoso magistro Laudabilis vite habito Parisijs mortuo, qui inter exequias ibidem congregatis omnibus doctoribus magistris, et scolaribus, ut ibi moris est se in feretro erigens dixit, Ad iudicium vocatus sum. Deinde altero die dixit Judicatus sum, et tertio concludendo intulit, Condemnatus sum, per spacium ergo trium dierum vel circa, distabat conclusio iudicij, ab instanti mortis illius, et hinc habuit originem ordo Carthusiensis ut creditur. Simile legitur de anima beati Hieronimi in epistola Aug. ad Cirillum Epm. et congruenter ante iudicium particulare tale interuallum ponitur. Tum primo quia licet Deus omnia instantanee possit facere, tamen ordo et processus decens sapientie et iustitie sue magis apparent qui magis procedere consueuit in suis operibus secundum modum et capacitatem seu condicionem recipientium

creature, sicut in prima formatione mundi in sex dierum spacio facta apparet; Nam sapientia Dei omnia disponit suauiter, i. suis ordinib9 et interuallis disponit conuenienter atq decenter, conuenientius interuenit aliquod interuallum. Tum secundo q2 anima post separationem a corpore intrat nouum statum, et modum essendi substantiarum separatarum, in quo quidem statu nunquam vires suas exercuit, nec experta est. Videtur ergo etiam viribus suis separata per aliquod tempus relinquenda, ut agnoscat quantum ultra vires suas naturales utriusq status eius ipsam supernaliter oportet adiuuari, vel adiuta sit ut celestem felicitatem attingat, vel attingeret. Uniuersale autem iudicium, in quo erit accusatio anime iudicande a Demonibus et ab angelis bonis excusatio et comparatio peccatorum et meritorum, tota celesti curia animabus omnibus et cunctis angelis presentib9, non fiet conuenienter totum simul instanti; sed cum aliquo temporis interuallo. Hec henricus de Assia sup Genesim.

Tertium caput prime capitis

Tertium caput huius prime

Decadis est de locis et receptaculis animarum a corporibus separatarum, Circa quod quinq questiones absoluentur. prima erit, quot sunt loca et receptacula animarum a corporib9

absolutarum. Secunda erit de celo empyreo receptaculo felicium aiaꝝ. Tertium erit de inferno receptaculo damnatorum. Quarta erit de purgatorio receptaculo purgandoꝝ. Quinta erit de limbo, receptaculo absq baptismate paruulorum. Sexta erit de campis elisys receptaculo. Mahumeftitarꝝ gentilium philosophorꝝ, et poetarum.

Prima questio huius tertij a

pitis, vnica est. S. quot sunt receptacula et loca animarꝝ e corporibus solutarꝝ, ad quam sic respondet quod secundum theologos post mortem Christi, per quam sinus Abrahe, i. limbus sanctoꝝ patrum fuit expoliatus et clausus. Loca in quibus recipiunt aie a corpore separate sunt quatuor, s. paradisus, infernus, purgatorium et limbus. Ratio autem huius locorum quaternitatis est, qr anima quatuor modis decedit a corpore Primo, n, aia decedit qndoq sine omni culpa, sicut patet de pueris baptisatis et de martiribus, et de viris perfectis, qui edificauerunt aurum, et argentum preciosos ac. i. Dei dilectionem. Christi amorem, et bonam operationem, et locus talium est paradisus in quo beatificantur, eo quod ibi sunt affluentie ois boni. Secundo, qndoq aia decedit cum actuali et mortali culpa, et tunc eius

receptaculum est infernus, in quo damnatur, in quo est carentia gratie, pena damni, et pena sensus eternaliter. Tertio decedit anima cum culpa et penitentia insufficienti, et tunc eius receptaculum est purgatorium in quo purgatur ubi non est carentia gratie sicut in inferno, sed est ibi pena sensus et damni temporalis. Quarto quandoque anima decedit cum originali culpa, tunc eius receptaculum est Limbus, in quo est carentia gratie, et pena damni eternalis, sed non pena sensus. Hec dominus Petrus de Taranta, et Tho. in. 4. d. xxxi. Secundum vero gentiles est aliud quintum receptaculum camporum Elisiorum in quo anime Maumetistarum, gentilium, philosophorum et poetarum post exitum a corpore recipiuntur.
Secunda questio sub hoc tertio capite est de celo Empireo, receptaculo Angelorum et beatorum hominum, Sub quo novem absolventur questiunculae, quarum quelibet infra scrutabitur ordine suo.

Prima questiuncula est, Si celum Empireum receptaculum angelorum et beatorum hominum secundum veritatem reperiatur? Ad quam respondetur quod existentia celi Empirei, humana ratione investigari non potest, cuius ratio est, quia quidquid humana ratione investigatur, oportet quod subiaceat motui et visui, celum autem Empyreum immobile, negant, Ergo. Item

premium et locus premij debent assimilari, sed beatitudo et gloria sanctorum excedit investigationem humanam, quia neque oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, que preparavit Deus diligentibus se, ut dicit Paulus. prime Corinth. Ergo nec locus congruus beatitudini investigari poterit naturaliter. Propterea dicitur prover. xxv. Celum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Et Sapie. 9 dicitur. Difficile estimamus que in terra sunt, et que in prospectu sunt invenimus cum labore, que autem in celis sunt quis investigabit? Videtur ergo dicunt doctores quod celum Empyreum non invenitur positum, nisi per auctoritates, Strabi, Bede et Basilij. Nam Strabo et Beda dicunt quod celum Empireum statim factum fuit repletum angelis. Et Basilius homelia 2 in libro Exame. dicit Sicut damnati in tenebras ultimas abiguntur, ita remuneratio pro dignis operibus restauratur in ea luce que est extra mundum, in qua Angeli et beati quietis domicilium sortiuntur. Tho. 1. p. q. 66. ar. 3. et in 2 senten. di. 2. et quodlib. 6.

Secunda questiuncula est

quid sit celum Empireum, Ad quam sic respondet, quod celum Empyreum est corpus intellectuale et spirituale, immobile quietum et lucidissimum inter omnia simplicia corpora nobilissimum, contemplationi glorie aptissimum, mox initium repletum angelis, circumdans immediate omnes celos mobiles, ornatum varietatibus premiorum omnium e

menitatibus incogitabilis pulchritudinis, et indicibilis dis
positionis in gloria, ut decet aulam regis supremi. di
citur primo quod celum Empyreum sit corpus, quod
sic suaderi potest. Spes, n, et intentio cuiuscumque ex
citatur et roboratur ex inspectione alicuius exempla
ris, In futura autem remuneratione speramus glo
riam spiritualem et corporalem. Sicut ergo excitamur
et roboramur in spe glorie spiritualis anime, exemplo be
atitudinis et glorie, a principio mundi inchoate beato
rum angelorum, quorum equalitas nobis promittitur
Iux illud Mathei XXV. Eritis sicut angeli dei in celo
ita similiter excitamur et roboramur in spe glorie
incorruptionis et ~~mort~~ immutabilitatis corporis ex
inspectione incorruptionis, et immutabilitatis corporis
celi Empyrei in principio mundi creati. Dicitur, 2
intellectuale, non quod habeat materiam naturalem
sed quia non subiicitur visui nostro. Dicitur et corpus spi
rituale, quia locus est beatorum spirituum et hominum glorifi
catorum. Dicitur et celum a celando invisibilia, et dicitur
Empyreum quasi intus igneum, a pir quod est ignis, eo
quod convenit cum igne in splendore, non in ardore, di
citur. 3. immobile quietum et lucidissimum. Nam cum
res omnino determinetur ex fine, et finis huius corporis
sit sit inhabitatio sanctorum, oportet conditiones eius

accipere secundum quod conuenit statui sanctorum beatorum propter quod creatum est, & quia illi sunt in plena participatione quietis et eternitatis & eterne lucis, ideo tale corpus debet esse imobile quietum, incorruptibile et lucidissimum, quam lucem celum Empyreum non determinat sibi a natura, sicut facit flama vel ignis, sed sibi determinat limpidissimam diaphanitatem quam habet splendore glorificati corporis christi, sicut hic aer illuminatur a sole; Unde et Apoca. 21. dicitur Ciuitas Dei non eget sole, neque luna ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminabit eam, et lucerna eius est agnus

Dicitur. 4.º inter omnia simplicia corpora nobilissimum quia .s. est supremum omnium locorum corporalium.

Dicitur. 5.º contemplationi glorie aptissimum. Nam sicut contemplatio Dei in qua consistit felicitas angelorum & hominum beatorum, super omnia corporalia eleuat intellectum, Ita celum Empyreum inter omnia alia corporalia est magis eleuatum, & per consequens contemplationi magis aptum. Dicitur Sexto mox factum, repletum angelis, nonque ibi

nō sint multa loca vacua: in quibus sunt & erunt beati: sed dicitur repletum secundū modum loquēdi nostrū: secundum quē dicimus aliquā ciuitatem plenam hominibus: cum in ea omniū hominū habitacula plena sūt. Dicitur septimo circūstans īmediate omnes celos mobiles. i. celum cristallinum: quo dicitur etiam aqueū propter similitudinem quam habet cum aqua congelata in diaphanitate & soliditate: quod celum astrologi vocant nonam speram. Circūdat etiā celum sidereum. i. firmamentū: in quo sunt stelle. & celum aereum in quo sunt aues: diuisum in septem celos septem planetarū. s. Saturni: Iouis: Martis: Solis: Mercurij: Veneris: & Lune. In quo quidē celo empyreo raptus Paulus vidit archana dei. i. essentiam diuinam. ij. Corinth. xij. Dicitur octauo ornatum varietate premiorū. Nam ibi sūt nouem chori angelorum orbiculares: & multe mansiōes animarum distinctorū meritorum & premiorū. Dicitur nono omniū amenitatibus plenum. Nam dicit paradisus quasi ortus delitiarū. cetera plana sunt. De hoc loco dicitur Baruch. iij. O israel q̄ magna est dom⁹ dei & ingens locus possessionis eius: magnus & nō habēs finem. De hoc dicit Moyses. In principio creauit deus celum. & Paulus Galat. iiij. Illa autem que sursum est ierusalē libera est: que est mater nostra. Et ecclesia cantat. Vrbs beata ierusalem. Et Psalmi. Vnam petij a domino & hanc requiram. &c. Sed pro maiori euidētia eorum que in predicta descriptiōe celi empyrei posita sunt. Arguitur primo: ꝙ celū empyreum nō sit corp⁹ materiale & naturale: quia corpus materiale & naturale est mobile. Cum natura sit principium motus: materia etiam & motus se consequūtur: sed per dicta corpus empyreū est immobile ergo. Ad hoc respondetur: ꝙ nō

omne naturale est mobile: sed tantum illud quod est generabile & corruptibile: de quo intẽdit phūs. ij. phisicorum. Nec omne materiale est mobile. Mathematicus enim non abstrahit ab omni materia: sed a sensibili tãtum. Arguitur secundo contra illud quod dictū est q celum empyreum sit lucidissimū: quia si sic: cum alij celi sint perspicui & diaphani: appareret nobis vndiq tale celum. Ad hoc Respondetur: q sicut suspenditur claritas coporis christi sub hostia ne radiat: ita deus decreuit suspendere radiationes celi empyrei: in celos inferiores: & hoc ne tota circūferentia celi appareret nobis tãq vna lux continua: quia sic nõ haberemus distinctionem stellarum celi: nec distinctionem diei & noctis super terram: quod pro statu huius vite non expedit: sed forte tempore futuri seculi radiabit vndiq per totū mūdum inferiorem: ita q nulla vmbra vel obscuritas remanebit tunc in elementis. Et concesso tamen quod lumẽ celi empyrei multiplicetur per celos inferiores: quorum forte ab eo tota virtus dependet: tamen potest esse q propter longitudinem distantie radij claritatis eius deficiant anteq perueniant ad nos: & ideo nobis nichil de illo apparet. Tertio arguitur contra illud quod dictum est: q celum empyreum mox creatum: fuit repletum angelis: quia si sic non fuit aliquod spacium vacuum ab angelo pro beatis. Respondet ad hoc Albertus in de. iiij coeuis. Q, angeli non implent celum empyreum: vt locatum locum: sed implent secundum distinctionem hierarchiarum: & chororum: & mansionum: que in domo patris multe sunt. Hec ex Henrico de Assia. & Tho. ij. sententiarum. di. ij.

Ertia questiūcula ē: Quid

est dos spūalis aīarum & corporū beatorum in celo empyreo. Ad quā sic respondet: ꝙ dotes spirituales aīarū & corporum beatorum appellate sunt ad similitudinē dotium corporalium nubilium filiarum. Dos autē matrimonij corporalis secundum iura ciuilia sic diffinitur Dos est illud quod datur a parentibus sponse a parentibus viri: filie vt facilius nubat: cum sponsa in domum sponsi adducitur: vnde ornetur sponsa & delectabiliter vterqꝫ ad inuicem vniantur: atqꝫ prouideatur viro: vnde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire: inamissibiliter soluto matrimonio sponse reseruatum. Et dicitur primo ꝙ dos datur a parentibus sponse: intellige cōmuniter. Nam ꝓpter duo contingit ꝙ sponsus vel pater sponsi assignat dotes vice patris puelle. Primo ꝓpter excessum affectus: nam sponsus vel pater sponsi propter amorem nimiū quem habet ad sponsam dotat eam: sicut contigit de Emor qui voluit assignare dotem quam debebat recipere: & augere propter vehementē amorem filij sui Sichem ad Dinam filiam Iacob. vnde dixit pater eius Emor ad Iacob & ad filios eius: Sichem filius meus adhesit anime filie vestre: date eam illi vxorem. Et subdit: Augete dotem & munera postulate libenter tribuam quod petieritis. Gen̄. xxxiiij. Secunda causa est ꝓpter commissum scelus. s. in penā sponsi: qui virginem corrupit & violauit scilicet vt virgini a se corrupte de suo dotem assignet: quam pater puelle debuerat assignare. vt dicitur Exodi. xxij. Si seduxerit quis virginem: dormieritqꝫ cum ea: dotabit eam & accipiat eā in vxorem. Dicitur secundo ꝙ dos datur parentibus sponsi vel sponso: nam dos debet esse penes eum qui supportat onera matrimonij. vt dicit Bartholus. in lege. Si is qui & stichum. paragrapho primo. ff. de

iure dotiū. Et intellige tu: q̄ dos assignatur sponso quā tum ad vsum vel ad dispensationē. Sponse vero quantum ad dominiū & ꝓprietatē. Dicitur tertio: filie vt facilius nubat. Nam non faciliter ducitur filia cuiuscūq; sine dote. ff. Soluto matrimonio. l. pri. Dicit̄ q̄rto cū sponsa ad domū traducitur: nā in matrimonij inchoatione. s. quando desponsatur spōsa: dotes promittunt̄ sponso. Sed cum introducitur sponsa in domū spōsi tunc sponso dotes assignantur. Tu tamen intellige q̄ si maritus cui dos promissa est: dotem non recepit: potest vxorem de domo expellere. vt dicit glo. in autēticis. de nō eligendo secundo nubentes. §. fi. colla. pri. Licet cōtrarium habeat̄ in. c. Per vestras. de donationibus inter virum & vxorē. Dicitur quinto: vt inde sponsa ornetur & decoret̄. Intellige secundū statum suū: & morē patrie Dicitur sexto: vt delectabiliter vterq; ad inuicē vniant̄ Nam dos est illud per quod sponsa delectabiliter coniungit̄ viro: & ecōuerso. Dicitur septimo: & vt ꝓuideat̄ viro vnde possit sufficienter. &c. vt patet in. l. pro oneribus. C. de iure dotiū. Dicit̄ octauo: ināmissibiliter. &c. Nam dos censet̄ esse patrimoniū mulieꝝ: vt dicit Ioh. an. de foro competenti. ex tenore. &. ff. de minoribus vigintiquīq; annis. l. deniq;. §. patrimoniū. Ad similitudinē ergo dotiū corporaliū huiusmodi: dantur diuinitus ipsis beatis quando in gloriam transferuntur aliqua dona ad eorū ornatum: que dona & ornatus vocātur dotes spirituales: que dos spiritualis sic diffinitur. Dos est perpetuus ornatus aīe & corporis: vite sufficiēs: in eterna beatitudine iugiter perseuerās. Sicut enī primo dos corporalis datur a patre carnali sponse in dominiū: & sponso in vsum: Sic in matrimonio spirituali christi & anime dant̄ a tota trinitate q̄ est pater spon-

se.s. anime & ecclesie: dona & ornamēta siue decores spirituales. Nam pater tenetur dotare filiā: nō solū cō trahentem matrimoniū carnale sed etiam spirituale: vt dicit Bal. in. l. fi. C. de dotis ꝓmissione. Et danť christo sponso in dispensationem: & ecclesie siue membris ei⁹ id est animabus in dominiū & ꝓprietatem. Et sicut in matrimonio carnali dotes dantur in solatium sponso rū & vt subleueť onus matrimonij. Sic in matrimonio spirituali inter christū & animā p dotes spirituales. i. p ornamentum & decorē anime fit quedā spiritualis io cunditas in anima principaliter ex gratia & gloria: qui bus nichil est delectabilius: p que anima sponso christo delectabiliter vnitur. In quo matrimonio spirituali: nō sunt onera sicut in corporali: sed summa iocunditas ex gratia consūmata: vel gloria in celo. Et sicut in carnali matrimonio dotes dantur sponse in dominiū: & spon so in vsum. Sic in matrimonio spirituali ornat⁹ danť sponso in vsum. i. in quantū tendunt ad honorē & glo riam christi. Sed sponse. i. aīe vel ecclesie in dominium inquantū p eas ornanť. Et sicut in matrimonio corpali nō dantur dotes quādo mulier desponsať: sed cū intro duciť in domū: sic dotes spirituales nō danť animabus ꝙdiu peregrinanť a dn̄o: vt dicit apl's. ij. ad Cor. v. Sed quādo transferunť in gloriā: in q̄ gloria aīe pfruūť spō so presentialiter. Et iste dotes spūales tāto digniores sūt corpalibus quāto aīa plus est q̄ corp⁹. Iste cōsistunt in bonis interiorib⁹ gl'ie. Psal. Omnis gl'ia ei⁹ filie regis ab intus in fimbrijs aureis circūamicta varietate. Sed do tes corpales de foris in bonis exteriorib⁹ fortune. De q̄ matrimonio spirituali & dotibus & spōsis diciť Apo. xix. Gaudeamus & exultemus & demus gloriā ei quo niam venerūt nuptie agni: & vxor eius preparauit se

& datū est illi vt cooperiat se bissino splendente & candido. bissinum autē sunt iustificationes sanctorū. Hec elicitiue ex Tho. iiij sniarum. di. xlix. Sed hic est vna dubietatio. Nam dictū est sup in pri. §. diffinitiōis dotis temporalis: ꝙ si pater sponsi vel sponsus: dotent puellā nubilem vel sponsum: dicetur vno modo spōsus raptor puelle & violator. Cum aūt christus spōsus spōse sue. i. anime dotem largiatur: scđm illud Ysaie. lxi. Induit me vestimētis salutis: & quasi sponsam ornatā ornauit me monilibus suis. Erit ergo christus scđm hoc sponsus raptor vel violator anime Ad hoc Respondet dupliciter Primo ꝙ scđm canones: spō sus dicit tunc raptor puelle: quando puella in turpi actu nō consentit. Si autē puella cōsentiat nō dicetur spōsus raptor vel violator Extra de raptorib9 & incēdiarijs. c. primo cū glo. vbi ponit glosa casum in terminis sic dicens: Quidā miles volens contrahere cum puella quadam: parentes eam illi dare nolebant: tandē de consensu puelle eam rapuit: & cū ea cōtraxit matrimoniū: & carnaliter cognouit eam que postea monasterium intrauit. miles tanq̄ suā vxorem petit: quia sine licentia sui post carnalem copulā intrare monasterium nō potuit. dicebat illa ꝙ nō tenebatur ei tanq̄ viro adherere: quia eā rapuerat: & raptor cum rapta cōtrahere nō potest. Ad hoc respondet papa ꝙ nō fuit raptus cum ipsa consenserit: & post matrimoniū contractū & cōsumatū religionē intrare nō potuit viro īuito: licet rapta fuerit: quare si hoc constiterit debet ei restitui. Hec glo. ibi ad l'ram. Quare ad ꝑpositū cū christus aīam in sponsā accipit cōsentientem: nō in actu turpissimo carnis: sed ī fide & in mīscđia: scđm illud. Osee. i. Despōsaui te michi in fide & ī misericordia & miseratiōibus. & ij. Cor. x. Despōdi. n. vos vni viro

virginē castā exhibere christo: ergo nō est cēsendus christus spōsus raptor aīe. Secundo etiā ad hoc dicit: ꝙ licet de cōmuni iure dos det̄ spōso a sponsa: vel ab aliq̄ eius noīe: quādoq꜠ tn̄ cōtingit ecōuerso: & hoc ꝑ maxime quādo grādis est amor patris spōsi: vel spōsi ad sponsā & spōsa pauꝑ est. vnde spōsus vel pater spōsi eā dotat: dote quā dicit a spōsa accepisse: & contentat̄ de dote. Et sic in ꝓposito ex grandi amore dei patris & filij ei⁹ ihesu christi ad aīam sponsam fidelem: dat̄ dos a patre & filio christo: & contentat̄ cum ad eorū honorē & gloriam cedat: hec ex theologis & canonistis.

Q Uarta questiūcula ē: quot sunt dotes aīaꝶ ī celo empyreo existentiū. Ad quam sic respondetur: ꝙ aīabus beatis in celo assignant̄ tres dotes. s. visio: cōprehensio & delectatio. Ratio hui⁹ est: q2 dos est aliq̄s ornatus vel dispositio īherens aīe: ꝑ quā aīa ordinat̄ ad opationē in qua cōsistit ꝑfecta beatitudo. Ad beatitudinē aūt tria reqrunt̄. s. intuitiua notitia: intima p̄sentia: & sūma cōplacētia. Primo ad opationē in q̄ ꝑfecta beatitudo cōsistit: requirit̄ intuitiua vel clara notitia: & hec est visio: prima dos aīe Vbi nota ꝙ visio dei dupliciter pōt accipi. Vno modo ꝑ ipso actu visionis. & sic visio nō est dos: sed ē ipa beatitudo: de qua visiōe dicit̄ Ioh. xiij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verum deū: & quē misisti ihesū xp̄m. Et Lu. x dicit̄. Beati oculi q̄ vidēt q̄ vos videtis. qd nō intelligit̄ de oculis exteriorib⁹: alioqn beati fuissēt oculi scribarū & phariseoꝶ qui christū corpaliter videbant sed intelligit̄ de oculis interioribus mētis deitatē intelligibilem intuētib⁹: de q̄bus dicebat aplūs Ephe. primo Det vobis spiritū sapiētie & reuelatiōis in agnitionem

ei⁹ illuminatos oculos cordis vestri. Et Aug⁹ dicit. Qꝫ visio est tota substātia beatitudinis. Alio modo dei visio potest accipi ꝓ ipso habitu quo talis operatio .s. visio dei elicitur .i. ꝓ ipsa claritate qua aīa ad deū videndū diuinitus illustrat̄: & sic visio est dos & principiū beatitudinis: vt dicit Tho. iiij. snīaꝝ. d. xlix. arti. ij. Vnde Ricardus in. iiij. dicit. Qꝫ dos visionis: est quidā habitus luminosus in intellectu q̄ eleuat̄ ad clare deū videndum & hec dos est in potētia intellectiua aīe: & succedit virtuti theologice fidei que euacuabit̄ cū venerit qđ perfectum est. prime Corin. xiij. Secundo ad beatitudinē vł ad operationē in qua ꝑfecta beatitudo cōsistit: requirit̄ intima presentia siue cōprehensio. secunda dos aīe: que nichil aliud est quā in p̄sentia deum habere: & in seipo ipsum tenere. & hec cōprehensio sequit̄ ex visiōe: nā cū in prima: de⁹ visus nō videat̄ ꝑ similitudinē: sed ꝑ essētiam efficit̄ intra videntem: & sic vidēs tantū cognoscit quantū ipsū cognoscere potest: illūqꝫ scđm mensurā videntis cōprehendit: & hec cōprehensio succedit & respōdet spei: que ibi euacuabitur. Nam sicut cessat mot⁹ habita forma: ita cessat spes habito qđ sperabat̄. Cū igitur in prima erit cōprehensio: tētio & secura possessio dei nō quidē ꝑ gratiā sicut hic: sed ꝑ gloriā: q̄ nec ꝑ peccatum poterit amitti amplius. ergo ibi cessabit om̄is spes & hoc modo hec comprehensio pertinet: vt quidam dicunt ad memoriā: quam dotem tentionis sic Ricardus diffinit. Dos cōprehensionis est habitus ꝑfectus quo voluntas est perfecte secura de perpetuatione tentionis dei. Tertio ad beatitudinē vel ad operationem: in qua perfecta beatitudo consistit: requirit̄ sūma cōplacentia siue delectatio: quā nominat fruitio ex parte cōplementi. & ē tertia dos. Postqꝫ enī res cōprehendit̄ & posside

tur: sequit̄ quidē ad eam amor & delectatio. Nam ad vnionē seu visionem maxime conuenientis sequit̄ delectatio sūma de re visa & possessa. Cum igitur ī patria deum maxime intellectui nostro conuenientē videbimus & comprehendemus: sequitur ꝙ ibi consequenter erit sūma delectatio: in qua perficietur nostra felicitas. Et hanc dotem sic diffinit Ricardus in. iiij. Dos fruitionis siue delectatiōis est perfectus charitatis habitus quo anima fruitur deo completiue: & in eo delectatur: & hec dos succedit charitati: & est in voluntate cōpletiue De his tribus dotibus dixit Aug⁹ in Encheridion. & ponitur in secūdo sniaꝝ. di. i. Fecit deus rationalē creaturam vt summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amādo possideret: & possidendo frueretur. Ex Thoma elicitiue in primo & quarto sententiarū vbi supra. Sed forte argues ꝙ dotes sunt quinqꝫ: quia Boetius tertio de consolatione ponit quinqꝫ ad beatitudinē pertinentia: que sunt sufficientia, quam promittunt diuitie. Ioenditas: quam promittit voluptas. Celebritas quam promittit fama. Securitas: quam promittit potētia. Reuerentia: quam promittit dignitas. Respondetur & dicitur: ꝙ ista quinqꝫ non debent dici dotes: sed quedam beatitudinis conditiones q̄d patet quia in vera beatitudine sunt omnia que in hoibus in temporali felicitate querunt̄: que vel ꝑtinent ad īmunitatem a malo sicut securitas. vel ad cōsecutionē boni & cōuenientis: sicut iocūditas: & ꝑfecti sicut sufficiētia. vel ad manifestationem boni sicut celebritas inquantū bonū vni⁹ est ī notitia multoꝝ & reuerētia īquantū illi⁹ notitie vel boni signū aliquod exhibet̄, Reuerentia enī consistit in exhibitione honoris: qui est testimoniū virtutis. Et sic patet ꝙ non sunt nisi tres dotes, s. visio cōprehensio

& delectatio siue fruitio. Et respōdēt vt quidam dicūt tribus virtutibus theologicis.s.fidei: spei: & charitati. Nam fidei respondet visio. Spei cōprehensio vel tētio Charitati dilectio vel fruitio: qualis habetur a beatis in patria. Hec Tho. iiij scrip. sniarum.di. xlix.arti. v.

Quinta questiūcula ē: quot sunt dotes corporū in celo empyreo glorificatorū. Ad quā sic respondet: q preter tres dotes aīe dictas: ponūtur etiā in corpe glorioso quatuor dotes. s. impassibilitas: subtilitas: agilitas: & claritas. Et ratio hui⁹ est: qa sicut dotes aīe sunt qdam ornatus: & quedā dispositiões aīe qbus aīa ornat & disponitur vt pfecte cōiungatur deo. Ita dotes corpales sūt quidā ornatus & quedā dispositōes quib⁹ corp⁹ gloriosū pfecte aīe subiicitur. Et hee qtuor dotes qtuor virtutib⁹ cardinalibus adaptātur: eo q cardinaliū virtutū materia: sunt bona corpalia. vt.s. prudētie respōdeat claritas pter cognitionē. Iustitie q est ppetua & imortalis respōdeat ipassibilitas. Fortitudini ex q cōtigit vt nichil corpori possit resistere. Respondeat agilitas: temperātie qua corpus attenuatur. respondeat subtilitas. Tho. in. iiij. di. xlix. Numerū aūt harū quatuor dotiū corporū doctores sumūt a diuersis. Nam.s. Tho. Sumit numerū illarū ab his q aīa rationalis p presenti statu cōmuniter cōfert corpi corruptibili. Videmus enī dicit ipe sup primā epistolā ad Cor. xv. ca. Q, ex aīa corpori corruptibili quatuor pueniunt: & tanto perfectiori modo quanto aīa fuerit virtuosior. Nam primo corpori dat esse corpale. ipsa. n. est actus corporis. ij. de aīa. Sed tunc cū erit virtuosior. immo in sūmo pfectiōis virtutis dabit esse nō corpale sed spirituale. & hec est dos que dicit subtilitas. Secun-

do hic anima dat corpori in corruptionē: vnde videm⁹ hoīes q̄ quanto sunt fortiores nature: min⁹ a calore & frigore patiūtur. cū ergo tunc aīa erit pfectissima: cōseruabit tunc corpus oīno īpassibile. & hec dos est īpassibilitas. Tertio hic anima dat corpori pulchritudinem & claritatē. Infirmi enī & mortui pp̄ter debilitatē operationis aīe in corpus efficiūtur discolorati. sed quando erit in sūma pfectiōe faciet corpus clarissimū & fulgentissimū. Et hec dos est claritas. Quarto aīa hic dat corpi motū: & tanto facilius quanto virtus aīe fuerit fortior supra corpus. & ideo quando erit in vltima sui pfectione dabit corpori agilitatem: & hec dos est agilitas. hec Tho. vbi supra. Dn̄s aūt Bonauētura in. iiij. di. xlix. aliunde recipit rationes quatuor dotium corporis. s. ex quatuor elemētis: ex quib⁹ corpus nostrū cōpositū est Nam quia elementa sunt impfecta: corpus nostrū quadruplicē habet ab eis defectibilitatē. Habet enī primo corpus nostrū ab aqua: que est elementū humidū & passibile corruptionē & passibilitatē. & huic Respōdet dos q̄ est īpassibilitas. Secūdo corpus nostrū habet a terra obscuritatē: quia terra est elemētū opacum. & huic respondet claritas. Tertio corpus nostrū habet ab igne actibilitatem. Nam calor continue cōsumit: & ideo cōtinue indiget homo alimonia ciborū: quibus fit corpus spissum & grossum. contra que erit dos penetrabilitatis siue subtilitatis. Quarto corpus nostrum habet ab aere infirmitatē. aer enī facilime īmutatur & cedit cuilibet impellenti: sed tunc facilius mouebitur corpus per dotē agilitatis. Prima igit̄ dos corporis gloriosi est īmortalitas siue impassibilitas vigorosa qua corpus ex virtute aīe ab omni lesione seruabit īmune. Ratio hui⁹ dotis ē ista: quia sicut aīa erit perfecte subiecta deo: ita corp⁹ hu

manū: & quicquid in eo est: erit aie rationali pfecte sub iectum. & ideo in corpore glorioso nō poterit esse aliq immutatio cōtra dispositionem illā qua perficit ab aia Vnde in corporibus sanctorū post resurrectionē nulla actio vel passio poterit prouenire a qualitatibus elemē talibus que sit contra dispositionē anime: que intendit corpus pperuo cōseruare. corpora eni nostra nūc ppter in equalitatē: contrarietatē: & litem & pugnā quatuor elementorū: ex quibus componunt tandem corrūpunt & incinerant: in die autē iudicij in beatis omnis cōtra rietas: & lis & pugna & inequalitas reducet ad omni modam pacē: concordiā & equalitatē. Vnde Apo. vij. & xxi dicit. In die illo mors nō erit vltra neqȝ luctus ne qȝ clamor neqȝ vllus dolor quoniā priora abierunt. Et Paulus. i. Cor. xv Oportet eni corruptibile hoc īduere in corruptionē: & mortale hoc īduere īmortalitatē. Cū autē mortale hoc induerit īmortalitatē: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Et Augu. ad Dioscorum. Tam potenti virtute deus fecit ani man vt eius beatitudo redūdaret in corpus: & plenitu do sanitatis & vigor incorruptionis. Secunda dos cor pis gloriosi ponitur esse subtilitas virtuosa. Nam quāto corpora sunt nobiliora: tanto sunt subtiliora: sed corpo ra gloriosa inter omnia corpora sunt nobilissima: ergo subtilissima. Dicitur autem quid subtile a virtute pene trandi. ij. de generatiōe. Vnde dicitur intellectus subti lis: quia pertingit penetrando vsqȝ ad intrinseca princi pia: & naturales pprietates rei latentis. Et dicitur quis habere subtilem visum: quia ad aliquid longe nimiū potest pertingere visu. Et corpus siue gladius subtilis: quia potest penetrare & pertingere vsqȝ ad intima rei. In die autem iudicij corpora gloriosa ex virtute beatis

tudinis anime redundantis in corpora erūt tante acti
ue virtutis q̄ poterunt penetrere quecūq̧ corpora su
periora & inferiora: multo efficacius quā aqua vel vi=
num vel ignis: vel aer: vel ventus. Aqua eni penetrati
ua est: quia simplex: sed vinū multo magis. Propter q̄d
aqua bibita cū modico vino magis refrigerat sanū quā
si biberetur sola: quia vinū facit eā ad loca corporis effi
cacius penetrare ad que aqua per se penetrare non pos
set: vt dicit Ricardus in. iiij. di. xlix. Corp̄a ergo sancto=
rum post iudiciū per dotem subtilitatis penetrabunt ce
los sine eorū lesione aut fractione: sicut nunc lux vitrū
& corp̄a inferiora cedēt eis: pertransibūt mōtes & saxa
sine resistentia & lesione: vnde ostia; muri: clausure: ī=
mo & capse ferrate cedent eis. Psal. In nomine tuo trās=
grediar murū. Et Grego. in. iiij. li. moraliū dicit. In illa
resurrectionis gloria erit corpus nostrū subtile perfectū
spiritualis potentie: sed palpabile per virtutem nature.
Tertia dos corpis gloriosi erit agilitas vigorosa. Non
enim corpora gloriosa erūt grauia: quia in motu cor=
porum gloriosorum nō erit aliquis labor: sed erunt agi
lia: eo q̄ anima tunc p̄fecte dominabit̄ corpori: & ideo
corpus per dotem agilitatis subicieẗ anime quātum ad
imperium quo ad motū: vt sine labore aliquo quo vult
moueatur. subito ergo homo cū corpore mutabitur de
loco ad locum: immo quasi in momento quocūq̧ volu
erit discurret. Magna est agilitas aquarum currentiū.
Maior est auium volantium. Maior sagitarum. Mai=
or solis. Maior imaginationis que subito vadit quo
vult. Sed supra omnes maior erit agilitas corporum
gloriosum. Vnde Ysaie. iiij. dicit̄. Current & non la=
borabunt: volebunt & non deficient. Et Mat. xiii. Ful
gebunt iusti & tanq̧ scintille in arundineto discurrēt.

Qd si arguat: qa scribitur prime ad thessa.iiij. Q corpora gl'iosa dicuntur ferri ab angelis & nubibus: ergo nõ erũt agilia sed grauia. Respondet: q corpora gloriosa nõ dicunt' ferri ab angelis qa grauia: & ppter defectũ agilitatis: quia tũc eorũ motus esset cũ labore & pena: & corpora eorũ sic nõ essent subiecta aiab9 perfectis & beatis vt dictũ est. Sed dicuntur corpora gloriosa ferri a predictis ad reuerentiã designandã: que corporibus gloriosis & ab angelis & ab oibus creaturis deferet'. Quarta dos corporis glorificati erit claritas gloriosa: de qua dicitur Mat.xiij. Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorũ. quod quidem iuxta doctorũ sententiã intelligendũ est: non de claritate solis scdm q nunc lucet: sed scdm q post diẽ iudicij lucidus erit. Sed teste ysa. xxx. ca. In die illa erit lux lune sicut lux solis: & lux solis erit septẽpliciter sicut lux septem dierũ. Sequit' q minimus inter sanctos ad minus lucebit septies q̃ nunc luceat sol. Et si hoc verũ est: qui in duplo erit beatior: erit quatuordecies tantũ lucidus: & sic multiplicando de gradibus beatitudinis beatorũ vsq ad virginẽ & christũ: q gratia aie eius & corporis cũ plus passionis habuerit q̃ ceteri omnes simul: quantũ ergo erit luminosũ corp9 ei9 sanctissimũ. Propter claritatem ergo & planetarũ & corporũ glorificatorũ (quorũ vnum loco solis ad nũc illuminandũ mundũ posset ponere deus) dicit. s. Tho. in iiij. vbi supra. Q in die iudicij nox nullibi erit nisi in centro terre. De hac claritate dicit Iob. xxviij. Non adequabitur ei aurũ vel vitrũ. Et Paulus ad Ephe. iij. Reformabit corpus humilitatis nostre cõfiguratũ corpori claritatis sue. Hic tamẽ notãdũ est q christ9 nõ habuit dotem claritatis: sicut nec etiã alias dotes. Nam neq angeli neq christus habuerũt dotes. Non quidẽ angeli cũ

ipsi nõ habeant rationẽ sponse que confirmitatẽ natu-
re cum sponso habere debet. Nec etiam christus habuit
dotes: quia dos assignat sponse & nõ spõso. christ⁹ aũt
est sponsus & nõ sponsa. Ioh. iij ergo. Vnde nõ est di-
cendũ sicut dicit Vgo. de sancto victore: ꝙ christ⁹ assũ-
psit quatuor dotes. Claritatis in transfiguratiõe. Agi-
litatis ambulando sup mare. Subtilitatis egrediendo de
clauso vtero virginis. & impassibilitatis in cena quãdo
dedit corpus suũ ad comedendum sine hoc ꝙ diuidere
tur: quia dotes nominant & sunt quedã naturalia. Sed
claritas christi in transfiguratiõe fuit miraculosa: sicut
& ꝙ ambulauerit sup vndas maris. ꝙ sine viro cõcipe-
retur: & ꝙ clauso virginis vtero exiuerit: & alia huius-
modi vt dicit Tho. iiij. sniaꝝ. di. xlix. arti. iij. Sed forte
queres vtrũ claritas corporis gloriosi poterit naturali-
ter videri ab oculo nõ glorioso. Respondet ꝙ sic: nã cla
ritas corpis christi cui assimilabimur visa fuit ab oculis
discipulorũ nõ gloriosis. Et ĩpij videbũt claritatẽ iusto-
rũ ex q̃ torquebũt: ergo & claritas corporũ beatorũ po
terit videri ab oculis nõ gloriosis: & cõsequẽter videbi
tur gloria animarũ intra corpora glorificata positarũ:
sicut in vitro cognoscit color corporis q̃d in vase vitreo
continet. ꝓpterea Grego. dicit. Ibi quippe vniuscuius-
q; mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia
nõ abscondet: sed patebit animus corporalibus oculis:
& ipsa etiam corporis armonia. Sicq; vniuscuiusq; tũc
mens erit cõspicabilis alteri: sicut nũc esse nõ potest cõ-
spicabilis sibi. &c. Si autẽ querat vtrum necessario illa
claritas videat. Dicitur ꝙ nõ: nam in corpore glorioso
est sũma obediẽtia ad animã: ergo in volũtate & potes-
state anime erit ꝙ corpus suũ videat vel nõ: sicut corni-
culus ostẽdit suã claritatẽ quãdo vult aut nõ sicut sibi

placet: & christus disparuit quando voluit ab occulis discipulorũ in Emaus: & quãdo voluit viderunt eũ & cognouerũt. ꝓpterea dicit Aug⁹. xix. de. ci. dei. cxxvij. Imperabit deus aĩo & animus corpori tanq̃ obedienti. Istas quatuor dotes Paulus. i. Corinth. xv. posuit dicẽs Stella differt a stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum. Seminatur. s. corpus corruptibile: & sepelit̃ in corruptione in terra: resurget in corruptiõe. s. immortale. Ecce immortalitas siue ĩpassibilitas. Et dicitur seminatur. s mortuus dum sepelit̃. Nam apostolus vocat sepelire: seminare. Sicut enĩ gramen seminat̃ vt faciat fructum: ita seminatur corpus. & sepelitur: vt resurgat gloriosum cum fructibus. Sequitur textus. Seminatur corpus aĩale & grossum materiale: surget corpus spirituale. s. quo ad oẽ aĩe imperium quo ad motũ vel quia habebit conditiões spũs ad penetrandũ vbiq̃ sine fractura. ecce dos subtilitatis. Seminat̃ in ĩfirmitate id est sepelitur corpus infirmũ ab aĩa de difficili mobile: q̃a corpus q̃d corrũpitur aggrauat aĩam. Sapiẽ. ix. Surget in virtute. i. ĩmobilitate. s. scd̃m voluntatẽ aĩe: p dotẽ agilitatis. Seminatur. i. sepelitur corp⁹ scd̃m Ambro. in ignobilitate obscuritatis & deformitatis: surget in gl̃ia. i. cum claritate & formositate p dotẽ claritatis. De istis q̃tuor dotibus dicebat Aug⁹. xxij. de. ci. de. c. Aberit a corp̃ibus nr̃is oĩs deformitas: oĩs tarditas: oĩs infirmitas: oĩs corruptio. Tunc verificabit̃ illud ꝓuer. vltio Omnes domestici ei⁹ vestiti sũt duplicib⁹. s. dotib⁹ aĩe & corpis. Tunc verificabit̃ illud Apo. vi. Date sunt illis singule stole albe: & dictũ est vt quiescerẽt adhuc modi cũ tẽpus donec implerent̃ numer⁹ cõfratrũ suoꝝ. Et tũc dicet aĩa illud Ysa. lxi. Induit me dñs vestimẽtis salutis & quasi sponsam ornatam me ornauit monilibus suis.

¶ Sexta questiuncula est: Si
dotes aīaꝝ & corporū in celo empyreo sint idē cū beatitudine ipsarū. Ad quā respondet̄ negatiue dicendo: ꝙ dos, differt a beatitudine in quīqꝫ. s. in subiecto: in numero: in modo: in vocabulo: & ī termino. Primo differt in subiecto: qa beatitudo in est hoī scḋm illud qḋ est potissimum in eo. s. scḋm intellectū. vt dicit phūs. ij. Ethi. Sed dos est etiā in corpore. Secūdo dos differt a beatitudine in numero: qa beatitudo est vna tantū: dotes vero sunt plures vt patuit supra. Tertio differt in habēdi modo: qa dos datur sine meritis: sed beatitudo nō datur: sed reddit̄. Quarto differt ī significato: qa dos est quidā ornatus corpis & aīe. i. quidā decor beati in eterna beatitudine iugiter perseuerās: vt dictū ē Sed beatitudo ꝓprie loquēdo nō est ornatus aīe: sed aliquid quod ex ornatu ꝓuenit. Quinto differt in termino. i. ī fine vltimo: qa dos ordinatur ad delectabilē vnionē: qḋ patet qa dos est illud ꝑ qḋ sponsa delectabiliter iungit̄ spōso. Sed beatitudo nō ordinatur ad cōiunctionē: sed est ipsa cōiunctio aīe cū christo q̄ est ꝑ operationē. i. ꝑ ipsā dei clarā visionē. Vnde dotes nō sūt ipsa beatitudo, sed sunt quedā dispositiōes vel q̄litates vel ornatus ex quibus beati ad beatitudinē ordināt̄ur: ita ꝙ dotes sunt dona dispōnētia ad cōiunctionē cum christo ꝑ operationē. i. per imediatam visionem Tho. in. iiij. sñiaꝝ. di. xlix. arti. ij. elicitiue.

¶ Septima questiuncula est:
Si vltra dotes ṗdictas quicqꝫ aliud necessario requiratur ad verā & perfectā in celo empyreo beatitudinē. Ad quā respōdetur affirmatiue ꝙ sic. Nam vltra dotes requirūtur tria. s. diuine gratie influētia: lu

minis glorie refulgētia: diuine essentie clara euidentia. Primo requirit influētia diuine gratie, ꝓbaᵗ ratione au ctoritate: & similitudine. Nam nullus intellectꝰ creatꝰ angelicus vel hūanus sua naturali virtute pōt ꝑtinge re vbi cōsistit pfecta beatitudo. habitat enī deus lucē in accessibilē. & nos cū creati sumus ad increatū & diuinū nō attingimus naturaliter: sed ad creatū & finitū: ergo indigemus diuina gratia. ꝓpter hoc Paulꝰ. Ro. vi. dicit Gratia dei vita eterna. i. vita que est visio dei & ihesu christi: quē misit pater in mundū: est ex gr̄a dei Et pri me ad thi. vi. Deus lucē habitat inaccessibilē quē nullus hominū vidit. Vbi glo. dicit ꝙ nullus hoīm ad eā ex se accedit: sed cui daᵗ ex dono dei: donū aūt dei est gr̄a eiꝰ Et Ambro. sup Lucā cū Augu. in li. de vidēdo deū di cunt. Non est ī ptāte nr̄a videre deū: sed in ptāte illiꝰ ap parere. Et subdit. Si nō in ptāte nr̄a est videndi deū: est tn̄ in ptāte nr̄a gratiā ꝓmerēdi vt videre possimus. Et ꝓ baᵗ etiā similitudine. Nam sicut aqua q̄ inferior est igne nō pōt esse calida nisi p ignē supiorē: ita itellectus crea tus naturaliter infra deū ad diuinā essentiā sursū ferri nō pōt nisi virtute gr̄e ipius. Et sicut ferrū graue. sur sum trahi nō pōt nisi virtute supioris magnetis: ita ītel lectꝰ hūanus grauis ad dei essentiā: nō nisi p gratiā eiꝰ eleuari pōt. Scd̄o reqritur refulgētia lumīs gl̄ie: nō q̄ dē ex pte diuine essentie q̄ de se Absq3 medio maxime est intelligibilis: sed ex pte intellectꝰ nr̄i: vt. s. habiliteᵗ: for tificetᵗ & eleueᵗ. Primo q̄dē vt habiliteᵗ: qa sicut lux nō recipitᵗ in corpe nisi corpꝰ disponaᵗ p diaphanū. i. p trāś parentiā disponentē corpꝰ ad susceptionē lumīs: ita in tellectus noster nō suscipit istū actū. s. videre diuinā es sentiā nisi disponaᵗ p lumē gl̄ie. Itē vt fortificeᵗ: nā ita ē debilis itellectꝰ noster creatus & naturalis respectu di

uine essētie: sicut ocl's vespertiliōis ad lumē solis. ij. meth.
Ideo psal. dicit. Amictus lumīe sicut vestimēto. Itē vt eleuet: nā cū diuina essentia distet ī infinitū a q̄libet intellectu creato. itellectus creatus ei nō cōiūgeretur: nisi ad visionē ei9 eleuaret p lumē glīe: quā virtutē eleuādi lumē glīe ñ hēt ex virtute ppria cū sit etiā qd creatū: sȝ ex virtute quā ad hoc sortit a deo. de q̄ lumine dicitur in psal. In lumīe tuo videbimus lumē. Tertio reqrit ad pfectā beatitudinē diuīe essētie clara euidētia: nā nūc de9 cognoscit a nob p creaturas: & p imaginē ipsarū & vestigia. vnde dicit Damasce. Non dimisit nos deus in oī moda sui ignorātia: sed oībus cognitio existēdi deū ab ipo inserta ē. Sed oportet q in patria altiori mō cognoscat. s. p gloriā. & hoc mō clare videbitur essentia dei. nec posset eē aliter. Primo qa desideriū sctōrū aliter esset frustratū: qd esse nō potest. Desideriū aūt eorū est illud Moysi. Exo. xxxiij. Ostēde michi gloriam tuā. & illud Philippi: Ioh. xiij. Ostēde nobis patrē & sufficit nob. Itē pmiū in hoc cōsistit q deus videat pfecte & cognoscat sed hoc nō pōt esse nisi p essentiam videat: ergo Hec ex Tho. iij. cōtra gētiles. & Alexādro de ales. iij. pte sūme.

Octaua questiuncula est: Si

o quinq; sensus exteriores in glificatis corpibus ī celo ēpyreo btificabūtur. Ad quā videt qbusdā respōdendū negatiue: & primo sic. Nam si qnq; sensus deberēt btificari: hoc eēt p auctuntionē cuiuslibet respectu obiecti ipi9 cōueniētissimi: sicut potētia itellectiua btificat in clara visiōe obiecti nobilissimi: qd ē diuia essētia: & de volūtate q btificat ī dilectiōe sūmi boni. Si g potētie sesitiue eēt finalit btē: erit q̄libet earū pfecte actuata respectu obiecti nobilissimi & cōuenientissimi cui9 ē

capax. Sed nõ videt̃ que erũt vel esse poterũt illa obiecta in qbus beatificẽtur p̃cipue tres sensus inferiores. s. olfactus: gustus & tactus: cũ res sensuales ĩ qbus illi sensus delectãtur nõ erũt in regno celesti: qa ibi nõ erit tẽperies inter frigus & estũ: nõ erit sitis neq̧ esuries: nõ fragrãtie aromatũ: non applicatio rerũ sapidarũ: sed erũt oẽs sicut ãgeli dei: non manducãtes nõ bibẽtes nec generationi vacãtes: dicẽte saluatore Mat. xxij. saduceis carnalit̃ de statu future btitudinis sentiẽtib⁹. Erratis ingt nesciẽtes scripturas neq̧ virtutẽ dei. In resurrectione eni neq̧ nubẽt neq̧ nubent̃: sed erũt sicut angeli dei ĩ celo: ergo non poterũt beatificari quinq̧ sensus hominũ glorificatorũ. Sed in contrariũ est. Aug⁹. li. de pfectione iusticie hoĩs. vbi dicit: q̧ in plenitudine charitatis patrie iplebit̃ p̃ceptũ illud. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde: ex tota aĩa: ex omnib⁹ viribus: qđ esse nõ posset: nisi opatio & vsus omniũ humanarũ viriũ: & potentiarũ in patria in obiectis suis quietarẽtur: vt declarat Tho. in. iiij. di. xliiij arti. vi. Ad hanc dubitationẽ respondẽdo: dicẽdũ est q̧ dupliciter loqui possum⁹ de beatificatione sensuũ exteriorũ hoĩs glorificati: videlicet aut quatum ad obiecta eorũ: aut quantũ ad actus. Si loquamur quantũ ad obiecta: dicitur q̧ q̃libet potẽtia habebit obiectũ suũ. Nam visus hẽbit obiectũ corp⁹ christi: qđ inter oĩa corpa pulcherrimũ erit & gratissimũ ad videndũ. vnde Iob. xix. Scio q̧ redẽptor &c. vsq̧ in sinu meo. Audit⁹ hẽbit obiectũ christũ naturalibus organis vocẽ formantẽ. Psal. Auditui meo dabis gaudiũ & letitiã. & hoc duplicit̃. s. cantãdo & loquẽdo. De loquẽdo dicit̃. Cant. v. Aĩa mea liquefacta est: vt dilectus me⁹ locutus ẽ: dicit sponsa laudans christũ sponsum. De cantãdo habetur in officio beate Agnetis dicẽtis. Amo christũ in cuius talamũ itroiui

cui⁹ mater virgo est. cui⁹ pater feminā nescit. cui⁹ michi organa modulatis vocibus cātant. Erit etiam ibi cant⁹ aliorū sctōꝝ: de q̄ dicit̄ ab ecclesia. In ciuitate dn̄i clare sonāt iugiter organa sctōꝝ. Et ī hymno dedicatiōis dicit̄. Om̄is illa deo sacra & dilecta ciuitas plena modulis in laude & canoro iubilo trinū deū vnūq̄ cū fauore p̄dicat. Erit etiam ibi cantus angelorū: sed nō corpaliter Sed vt dicit Criso. Cantus eorū est discursus vnius post aliud circa attributa & alias pfectiōes dei q̄ cū ītelligūt discurrēdo letanī & iubilāt i cognoscēdo: & affirmātes replicant ad vnūquodq̄. Sanctus: sctūs: sanctus. Odoratꝰ habebit obiectū suū. s. corpus xp̄i: de q̄ dicit̄. Can. i. In odore vnguentorū tuoꝝ. i. nō vnius simplicis aromatis: sed q̄si īmixtura omniū odorum. Ideo adolescētule. i. omnes creature electe. &c. Tactus habebit obiectū suū s. corpus xp̄i & carnes aliorum sanctorū. Gustus habebit obiectum suū: suauitatē corporū glorificatorū. psal. Gustate & videte. &c. Si autē nos loquamur de actuatione sensuū. s. si vere odorabunt vere comedent: vere tangēt. &c. Dicit̄ q̄ circa hoc quituplex est modus dicēdi. Primus est: q̄ in glorificatis corporibus sensus erūt suspensi ab omni actu ratione vehemētissime cōuersionis intellectus ad obiectū beatificū: quēadmodū accidit in vehementibus & pfundis contēplationibus: in q̄bus contingit taliter hoīem rapi: vt omnis sensus ita destitutus sit viribus q̄ etiam obiectis applicatis nō sentiunt. Si ergo hoc facere pōt cōtēplatio possibilis vie: videtur a fortiori q̄ similē suspensionē sensuū facere possit beatifica contemplatio: q̄ erit in patria. Nec videtur q̄re ibi sēsus a sensibilibus actuari oporteat: vbi intellectus omnium sensibiliū species & differentias clare cōspicit in verbo. Secundus modus dicendi est: q̄ sensus glori

ficati corporis nō erūt destituti virib⁹ modo superius di cto: imo erunt in eis actus lōge ꝙ̄ hic pfectiores. Aliq tñ sensus ꝗrum obiecta nō congruūt regioni celesti vt olfactus: gustus & tactus erunt ibi sine actuatione a ꝓ prijs suis obiectis. Et alij sensus quoꝝ obiecta statū ho minū taliter dispositorū decent aut illam regionē deco rant ibi actuabunt ab obiectis suis cōuenientissimis: vt visus in claritate luminis: & forte etiā auditus. Terti⁹ modus dicēdi est: ꝙ in regione illa celesti quomodocūqꝫ diuina dispositiōe sicut erunt realiter obiecta cōuenie tissima oīm sensuū vt dictum est. Ita etiā erunt actuatio nes omniū respectu obiecti cōuenientissimi: qa nō vi detur qd ꝓhibeat corpora glorificata esse diuersorū co lorum: & flagrare odoribus: & sonare vocibus suauissi mis. potest etiam corpus christi gloriosum obiectalē in fluxum obiectorum quicqꝫ sensuum supplere: ꝙ supplet ibi obiectum visus. iuxta illud Apo. xxi. Et ciuitas illa nō eget sole neqꝫ luna vt luceant in ea: nam claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus. Quartus modus dicendi est: ꝙ quilibet sensuū erit cōueniētissi me actuatus non quidem ex influxibus obiectalibus obiectorum ꝓpriorū: sed diuina essentia tales influxus supplebit sicut fieri pōt: cū obiectaliter influere ptineat ad potentiam actiuam. Et p hoc videtur esse ꝙ finaliter hoībus glorificatis deus erit oīa in omnibus. Vnde btūs Aug⁹. xxij. de. ci. dei. c. vlti. dicit. Quid enim est aliud quod per ꝓphetam dicitur. Ero illorum deus nisi ego ero vnde satientur. Ego ero quecunqꝫ honeste deside rantur & vita & salus & virtus & copia & gloria: honor pax & omnia bona. Sic enī & illud intelligitur quod ait apostolus. Vt sit ipse omnia in omnibus. ipse enim erit finis omniū desideriū. Quintus modus dicendi est

predicabilis.s. ꝙ potentia visiua videbit nō per intelle-
ctum: vt nunc faciunt sancti: sed per actum videndi in
tramittendo & suscipiendo ab obiecto: vt dicit phūs in
de sensu & sensato. Et tunc adimplebitur illud Luce.
iij. Videbit omnis caro salutare dei. i. christum. Et ysa.
xxxiij. Regem in decore suo videbunt: & oculi eorum
cernent terram de longe. Vnde nec differentia situum
nec altitudo corporū vel montiū poterit impedire visi
onē oculorum sanctorum. Et Aug⁹. xxi. de ci. dei dicit
Durum est dicere ꝙ sancti talia tunc corpora habebunt
vt non possint oculos claudere & aperire cum vel int:
sed habebunt oculi illi corporei officium suū: vtetur-
q; illis spiritus per spirituale corpus. Sed videtur ꝙ ocli
gloriosi cum erunt lucidissimi actu non poterunt reci
pere species visibiles ab obiectis: & per consequens ibi
non erit actus videndi. Exemplū patet in speculo quod
directe ponitur sub radio solis. Speculū enim tunc non
recipit speciem corporis oppositi. Ad hoc respondet
sanctus Tho. in. iiij. di. xliiij. ꝙ intensio luminis nō im
pedit receptiuum speciei in pupilla dūmodo remaneat
natura diaphani: vt patet in aere: qui quanto plus illu
minatur: tanto magis videtur: nisi sit defectus ex parte
videntis. Quod autē in speculo non fiat species in radio
solis non accidit ex lumine: sed ex hoc ꝙ species in spe
culo fit per reflexionem: quod non contingit in pupilla
Reflexio autem non fit nisi in aere opaco. fortitudo
autem radij remouet opacitatem a speculo: & ideo
species nō resultat. Erit secūdo ibi actus proprius auriū
sensibiliter. Nam aures beatorum corporum non erūt
vt idolorum: sed audient voces & laudes reales domi-
ni. Ysaie. li. Gaudium & letitia inuenietur in ea gra-
tiarum actio & vox laudis. Et Psalmista. Exultationes

dei in faucib⁹ eoꝝ. Vbi dicit Aug⁹. Qꝫ corda & lingue nõ sufficient laudare deum. Et Tho. in. iiij. d. xliiij. dicit. ꝙ laus vocalis erit in patria. Erũt etiã ibi species cantus nõ solum decise ab obiecto: sed etiam alioꝝ aialium ꝑ species influxas a deo. Non enĩ erũt philomene & cetera aialia cantãtia: vt p̃sentialiter fluant voces & cant⁹ ab ore eorũ. Sed huius cantus erunt desup influxi. Nec erit falsum iudiciũ sanctorũ audientiũ sicut in freneticis: sed cognoscent desup sic verum esse. hoc mõ loqtur Canti. ij. Flores apparuerũt in terra nostra: vox turturis &c. Audient̃ etiam ibi risus: vt dicit Tho. q̃lib. x. scd̃m illud Iob. viij. Donec impleat̃ os tuũ risu. Erit tertio vsus & actus ꝓprius sensibilis odoratus nariũ: vt dicit Tho. in. iiij. d. xliiij. Cum ecclesia cantet: ꝙ odor suauissim⁹ erũt corpora sanctorũ. aliter enĩ essent vt idola. Et plus hic emitterẽt odorẽ ossa sanctorũ q̃ ibi corporum. Et ꝓbatur etiã ratiõe: nã si de cadauerib⁹ damnatorum corporũ ascendet fetor vt dicit̃ ysaie. xxxiiij. & Apoc. xiiij. vt dãnati puniant̃ in fetore: scd̃m illud psal. Ignis sulphur & spũs ꝓcellarum pars calicis eorum: ergo de corporibus sanctorũ ascendet odor vt sancti etiam p̃mientur in odore. Q̃d si arguat̃ ꝙ odor requirit mixturã calidi: frigidi: humidi & sicci: contrariorũ: q̃ vbi sunt: ibi necesse est esse corruptionẽ. Cum ergo corpa sanctorũ sint incorruptibilia. ergo. Ad hoc dicit̃ ꝙ dos ipassibilitatis donata sctis facit eos incorruptibiles: licet habeant veras carnes cõpactas ex humido & sicco: calido & frigido reductis ad ꝓportionẽ optimã: vnde & sunt corpa idonea vt sint odorifera & suauissima. Erit q̃rto actuatus gustus sanctoꝝ nõ in alimẽto: sed vt dicit Tho. in iiij. di. xliiij. quantũ ad saporũ iudiciũ. Vnde Iob. vi. dicit. Quis gustare poterit quod gustatũ afferet mortẽ. q̃d

quidē iudicium saporū erit (vt dicit Tho. vbi supra) p̄ immutationē lingue ab aliq̄ humiditate cōiuncta. Q̄d si contra arguat: q̄a si sic: seq̄retur ꝙ saliua esset premium essentiale ipsius gustus. Respōdet̄ dupliciter. Vno modo ꝙ gustus fiet in actu p̄ īmutationē spiritualem siue intentionalē absq̧ sumptione cibi & masticatione facta a corp̄e xp̄i: & corporib⁹ sanctorū mediāte sapore eis formaliter inherēte: que corp̄a si masticata fuissent ante glorificationem nata fuissent īmutare suo sapore ipsum gustū. Sc̄do dicit̄ ꝙ Tho. nō dicit ꝙ saliua īmutabit gustū sanctorum / assertiue: sed reliquit illud in dubio. de cui⁹ gustus actuatione / dicit Psal. Gustate & videte quoniā suauis. &c. Erit q̄rto actuatus sensus tactus: vnde Tho. dicit̄. Infer digitū tuum &c. Vnde dn̄s iesus dixit Marie magdalene volēti eum tangere. Noli me tangere / nō dum enī ascendi ad patrem meum: q̄si diceret: quādo ero ibi tangetis. Et ꝓbatur hoc ratiōibus. Primo q̄a ibi sensus tactus nō est idolorum. Sc̄do q̄a hic sensus nō erit ceteris sensib⁹ actuatis īferior. Tertio q̄a totum hominē oportet beatificari in xp̄o et felicitari: q̄d nō esset si deficeret a sua actuatiōe tactus: ergo om̄es quinq̧ sensus beatificabuntur. Visus dicet: Video bona domini in terra viuentiuw. Auditus: Audiam quid loquatur in me dominns deus. Odoratus: In odore vnguentorum tuorum currimus &c. Gustus: Gustate & videte quoniam suauis est dominus. Tactus: Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabit̄ me. Quis autem istorum quinq̧ modorum erit quo verius vires & potētie inferiores beatificabuntur: mortalib⁹ non cōstat. ꝓpterea dicit Aug⁹. xxij. de ci. dei. ca. vlti. Temere inquit diffinire non audeo quod cogitare nō valeo. Sufficere tn̄ debet mortalibus hoc scire & credere ꝙ que

oculus non vidit. nec auris audiuit/nec in cor hominis ascendit: pparauit deus is qui diligūt eū. Sed forte sapienter dubitabit quisq ad huc circa actū odoratus & auditus. Nam primo sensus odoratus in actu suo esse nō potest nisi aliqua corruptione facta: qa odor non sentitur, sine aliqua fumali euaporatione que in quadam resolutione & corruptione consistit. post resurrectionē vero nichil corrūpetur: quia tota creatura vestietur quadam virtute incorruptionis: ergo sensus odoratus nō erit ibi in actu. Ad hoc respondet Tho. in. iiij. xliiij dicens. Quidam posuerunt φ odor nichil aliud est quā quedā fumalis euaporatio: sed hec positio nō pōt esse vera: quod patet ex hoc φ vultures currunt ex odore pcepto ad cadauer ex locis remotissimis: nec esset possibile φ euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca etiam si totum resolueretur in vaporem: & precipue cum sensibilia in equali distantia ad quamlibet partem imutent. Vnde odor quandoq imutat medium: quandoq & instrumentū spirituali imutatiōe sine aliqua immutatione pertingente ad organū. Sed φ aliqua euaporatio requiratur: hoc est: quia odor in corporibus est humiditate conspersus. vnde oportet resolutionem fieri ad hoc φ percipiatur. Sed in corporib⁹ gloriosis erit odor in vltima sua perfectione nullo modo per humidum suppressus/vnde imutabit spirituali immutatione: sicut odor fumalis euaporationis facit: & sensus odoratus in sanctis: quia nulla humiditate impedietur/ cognoscens nō solum excellentias odorum: sicut nunc in nobis nō contingit propter nimiam cerebri humiditatem: sed etiam nimias odorum differētias. Secundo dubitaī circa actum sensus auditus scilicet si in celo empyreo erit laus vocalis: & si formabuntur ibi

voces: & videtur q̄ nō. Nam omne corpus in quo for-
matur vox: & per quod fit motus: in medio oportet q̄
contineat aerem: & sit diuisibile per densitatem & ra-
ritatem. Sed si in celo empyreo erit laus vocalis: vt di-
cunt aliqui: & sancti inambulent p̄ illud: vt dicitur Sa-
pien. iij. Fulgebunt iusti & tanq̄ scintille in arundineto
discurrent: ergo erit ibi aer & condensatio & rarefactio
aeris. Sed vbicunq̄ est densitas & raritas, est generatio
& corruptio: cū sint quedam principia corruptionis &
generatiōis: ergo oportet dicere vel q̄ ibi nō sit vox lau
dis, nec mot⁹ p̄ mediū. Aut si dicat̄ q̄ sit ibi vox laudis
dicere oportebit q̄ ibi sit aer & cōdensatio & rarefactio
& p̄ consequens generatio & corruptio: & duo corp̄a
possint esse simul: que oīa repugnant excellentie corpo
ris celi empyrei. Ad hoc respondet Tho. ij. sniarꝝ. di. ij.
q. ij. ad quintū argumentū questiūcule secūde dicens: q̄
celum empyreū est locus angelorū: aīarum: & hoīm.
Angelrorū aūt & animarum exutarū cōstat q̄ nō erit in
celo empyreo laus vocalis. Sed vtrū hominū sit futura
laus vocalis post iudiciū? quidam dicunt q̄ nō: sed solū
mentalis que dignior est: quia nō erit ibi respiratio quā
requirit vox. ij. de aīa. Alij dicunt q̄ ibi erit vocalis laus
vt nichil in sanctis vacet a laude diuina neq̄ mens neq̄
lingua. Quomodo aūt esse possit ita dicunt q̄. s. in pul
mone & instrumētis vocalibus est aer naturalis cōplan
tatus: sicut aīalia habent etiā spiritū cōplantatū: & p̄ il-
lum aerē poterūt sancti voces formare. & hoc quātum
ad aliquid videt̄ esse cōueniens: quia ad formationē vo
cis nō est necessaria expulsio vel attractio aeris: vnde re
spirando vel expirando nō pōt aīal vocē formare. ij. de
aīa. sed quo ad aliquid videt̄ insufficiens: quia ad vocē
nō tantū exigit̄ aer interior: sed etiā exterior: cuius cō-

fractiōe & motu sonus deferaṫ. Propter hoc addendū est & dicendū ꝙ quedā sensibilia deferūtur ad sensum scd̄m esse spirituale tantū: sicut species colorū. Quedam autē cōtingunt organum scd̄m esse suū materiale sicut in gustu & tactu. Quedam vero deferunṫ vtroqꝫ modo: sicut species odorū cū permixtiōe fumalis euaporatiōis quādoqꝫ tn̄ species extenduntˀ vltra fumalē euaporationē. & similiṫ est de sono et motu: ibi tn̄ species soni defertur scd̄m esse spirituale tm̄: vnde nō oportebit esse motum in medio: aut fractionē aut cōdensationē. Vel pōt dici ꝙ erit etiam ibi confractio celi empyrei: nec hoc cedet in eius ignobilitatē: qa erit instrumētū motum a lingua glorificata: & materia vocis prolate in laudē diuinam nec ꝓpter hoc sequitur ꝙ sit generabile & corruptibile: quia raritas & densitas sūt equiuoce dicta in illo corpore & in illis corporibus: sicut etiā ponūt astrologi inter duas speras q̄ nō possunt scindi: esse aliquod spatium repletum corpore diuisibili: cum in illo spacio sit motus planetarū scd̄m motum epicicli. Item ꝑ miraculum fieri potest ꝙ duo corpora sint in eodē loco: qd̄ oportet esse ad minus dum corpus gloriosum supra celum empyreum transferetur mediante celesti corpore quod nō scinditur. Quid autem de his verum sit incertum est quia nec fide determinatur: nec ꝓbatur ratione. Ex Thoma & Henrico de Assia elicitur.

Ona questiūcula est: Quid n & quot sunt aureole q̄si parafernales martyrū cōfessorū: & virginū in celo empyreo. Ad quā respōdeṫ: ꝙ aureola est quoddā gaudiū accidētale q̄ beati gaudēt de bonis operibus a se factis: q̄ ꝑ victoriā acq̄sierūt. Nam victoribus corona daṫ. Circa quā aureolā

quatuor declarabuntur. s. essentia sufficientia: eminentia: correspondentia. Primū est essentia: nam dictum est q aureola est gaudium quoddam accidentale. Pro quo sciendum est q in beatis est duplex gaudium. s. essentiale & accidentale. Primū eni premiū vel gaudiū beatorum est essentiale: quod consistit in perfecta coniunctione anime ad deum per visionem & fruitionem dei inquantum anima pfecte coniungitur deo: vidēdo: amando eū & fruendo: & hoc premiū similitudinarie corona aurea nominatur triplici ratione. Primo signi quia corona est ꝓprium signum regie dignitatis. Sed per istud premium essentiale quod in dei visione consistit quodāmodo efficitur homo particeps diuinitatis & per consequens regie dignitatis: vt dicitur Apo. v. Fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotes. Secundo hoc premiū essentiale vocatur corona ratione circuli. Nam figura circularis est perfectissima eo q nichil sibi addi potest quin sit ea minus: & significat premium & gaudium essentiale beatorū: cui nullum premium addi potest quin sit eo minus: quod patet quia nichil est maius visione dei. Tertio premium essentiale vocatur aurea ratione materiei siue nūmi: qa sicut auro nullū metallum est preciosius: ita visione dei: que est premiū essentiale sanctorum: nullum aliud premium est maius & nobilius. Qđ autē aurum sit inter metalla preciosius patet ex valore & raritate. patet etiā quia nulla egritudo apparet in eo: neutra eni pars eius est intemperata aut imperfecta: vt dicit Hermes egyptius. Omnia eni metalla fiunt ex sulphure quasi ex parte & substantia seminis paterni: & ex argento viuo quasi ex matre & mēstruo: quod menstruū coagulatur in substantiā embrionis virtute sulphuris digerentis ipsum & adurentis.

que duo.s.sulphur & argentũ viuũ in auro sunt magis lucida & purificata per loturas fortissimas ita ꝙ nichil vnctuositatis cremabilis nec humiditatis aquee flegmatice potest amplius euaporari: vt patet in anulo aureo circũdante digitũ nõ tingẽte: ñ sic in anulo argẽteo vl' aliorũ metallorũ; q̃ plus & minus tingũt corpa cõtigua: vt dicit albertus in.iiij.mineraliũ.c.vij.Secũdũ p̄miũ vl' secundũ gaudiũ beatorũ in patria additũ p̄mio essentiali ipsorũ.i.visioni diuine est accidẽtale: & vocat' aureola diminutiue: qa quasi minimũ est hoc p̄miũ accidentale respectu p̄mij essentialis visionis diuine. De q̄bus coronis aureis & aureolis tanq̄ de primio essentuali & accidentali dicit' Exo.xxv. Archam de lignis sethim (q̃ sũt imputribilia: vt dicit Iosephus) cõpingite & deaurabis eas auro mũdissimo intus & foris: qđ significat p̄miũ essẽtiale. Faciesq̄ alterã coronam aureolã p circuitũ qđ significat p̄miũ accidentale. De prima corona dicit' Ecci xlv. Corona aurea sup̄ caput eius expressa signo sanctitatis. De scđo cãtat ecclesia. Filie ierusalẽ venite & videte martyrẽ cũ corona.s.victorie ꝓ q̃ datur in die solẽnitatis & letitie. Secũdo circa aureolam videnda est eius sufficiẽtia.s.numeralis. Nam tres ponũtur esse aureole.s. virginũ martyrũ: & doctorũ siue p̄dicatorũ. Probatur: Nam corona dat' ꝓ victoria: q̃ cũ quadã pugna agitur: nam nõ coronabitur nisi q legittime certauerit.ij.Thi.ij. Sed triplex est genus sanctorũ q in mundo viriliter pugnarũt & vicerũt.s.virgines: martyres & p̄dicatores ergo triplex erit corona aureola q̃ dabitur sanctis ꝓ victorijs & de hoste triũphis. Prima aureola debet' virginibus de bonis operibus a se factis ratione virginitatis Cuius ratio est: qa corona victoribus datur vt patet sup̄ ḡ vbi ẽ specialis ratio victorie ibi debet' specialis aureola

Sed per virginitatē aliq̄s vel aliqua obtinet singularē & specialem victoriam de carne contra quam bellū gerit: vt patet Gal. v. Spiritus concupiscit aduersus carnē & ecōuerso: ergo virginitati speciale gaudiū accidentale debetur & datur q̄d aureola nominatur. Ad cuius euidentiā est sciendū q̄ illis tm̄ virginibus debet aureola q̄ ppositū habuerūt virginitatem perpetuo conseruandi: siue hoc ppositū fuerit voto firmatū, siue non: quod qdem ppositū q̄uis aliq̄n fuerit interruptum: integritate tm̄ carnis manente dūmodo in fine vite istud ppositū inueniatur: debetur aureola. Cuius ratio est: q̄a licet virginitas carnis reparari non possit. tm̄ virginitas vel corruptio mentis per penitentiam reparatur & ad plenū restituitur: & ideo si mens finaliter remanet incorrupta habebit aureolā. Non enī ē dubiū quin tales de corporis incorruptione gaudebūt. Si autē corruptionē mentis sequatur corruptio carnis pcurata aliquo instrumēto vel alio modo: talis amittit aureolā: & debet humiliter & verecunde a cōsecratione abstinere: nō tamē repellitur a cōsecratione: quia ecclesia iudicat solū scd̄m ea que apparent in foro exteriori. Si uero p violentias amisit integritatem carnis: nō pdit aureolam. Nam n̄ corrūpitur corpus: nisi fuerit corruptus animus. Vnde beata Lucia dixit. Si me inuitā violari feceris: castitas michi duplicabitur ad coronā. non q̄ duas aureolas habeat: sed quia duplex premium reportabit. Vnum pro virginitate custodita: aliud p iniuria quā est passa: imo si violēter aliqua oppressa cōcipiat: ex hoc tm̄ meritum virginitatis nō perdit: nec aureolam. Sed dicet aliq̄s: si aureola debetur victorie de pugna: vbi nulla est pugna vl̄ victoria, ibi nec aureola. Sed virgo Maria nō habuit pugnā carnis: ergo nec aureolā q̄d falsū ē. Respondet

Caput Tertium

ꝙ virgo maria habet aureolã ꝓ premio virginitatis: & licet nõ habuerit pugnã carnis ab intra: habuit tñ tentationẽ que est ab hoste: qui nec ipsũ xp̄m reueritus est tẽtare. Secũda aureola debet̃ martyribꝰ. Cuius ratio est: qa speciali victorie debetur aureola specialis: vt patet supra sed martyr de tyranno habet victoriã specialẽ ergo. Ad cuius euidentiã sciendũ ꝙ duplici ratione aliqua victoria dicit̃ magna. Primo ratione pene mortis que est vltimũ terribiliũ. iij Ethi. Secundo ratiõe cause honestissime que causa est xp̄s. & hec duo in martyrio considerãtur: & p̄cipue causa: quia martyrẽ nõ facit pena sed causa. ꝓpter qđ ille qui ꝓ fidei cõfessione moritur siue de fide a persecutore interrogetur siue nõ: & moritur aureolã obtinebit. Similiter si qs. R.p. ab hostium ĩpugnatione defendit: q xp̄i fidẽ corrũpere moliuntur: & in tali defensiõe moriatur aureolã habebit. Similiter si qs mortale vulnꝰ ꝓ xp̄o accipiat: & aliquãto tp̄e superuiuat martyr ẽ: & aureolã nõ ꝑdit. vt patet de beata Cecilia. Si aũt mortale vulnus nõ accipiat: & tñ exinde postea moriatur: nõ tñ neglıgẽtia sua in curãdo: aureolam habet. Si etiã vulnera nõ mortalia susceperit: & post hoc carcerẽ substinẽs moriat̃: martyr est: & aureolam meretur: vt beatus Marcellus. Si aũt afflictio ꝓpter xp̄m vsq; ad mortem continuata nõ fuerit: nõ erit martyr: vt patet de beato Siluestro multas ꝓ xp̄o penas passo: qui tamen in pace vitam finiuit: nec martyr fuit nec aureolam meruit. Tertia aureola debetur doctoribꝰ vel predicatoribus: illis. s. q ea solũ predicant & docent que ad salutẽ ꝑtinent animarũ. Cuius ratio est: quia victorie speciali specialis aureola debet̃: & ideo sicut per virginitatem & martyriũ aliquis de carne & mundo specialem victoriam habet: & ꝑ cõsequens aureolã specia-

lem. Ita etiã. qñ aliquis nõ solum a corde suo: sed etiã a cordibus aliorũ diabolum p errorẽ in pugnantẽ repellit aureolam meret. Cuius ratio est: quia talibus salutaribus documẽtis diabolũ velut quibusdã spiritualibus armis expugnat: de quibus dicit. ij. Corinth. x. Arma militie nostre nõ sunt carnalia: sed spũalia. Prelatis aũt quibus competit ex officio docere vel predicare aureola nõ debet nisi actu predicẽt. Ratio est: qa corona nõ debet pugne & victorie habituali: sed actuali. scdm illud. ij. Thi. ij. Non coronabit nisi q legitime certauerit: Et iõ quibuscũq legitime exercentibus actum istũ. s. docendi vel pdicãdi debet aureola. Tertio circa aureolã aduerti debet preeminẽtia dignitatis: que ex tribus ptibus põt cõsiderari. s. ex pte pugne: permanẽtie: & materie. Primo modo aureola illa est potior q̃ fortiori pugne debet: hoc modo aureola martyrum alijs aureolis supeminet: quia ibi est difficilior pugna. Secũdo modo potest cõsiderari aureola ex pte p manentie: & sic aureola virginum alijs aureolis supeminet: quia pugna carnis periculosior ẽ in quantũ est diuturnior & magis nobis eminente vicino. Tertio põt aureola cõsiderari ex parte materie de qua est pugna: & sic aureola doctorũ & predicatorũ inter oẽs est potior. Cuius ratio est: qa pugna doctorũ vel predicatorũ versatur circa bona intelligibilia. Alie vere pugne. s. virginum & martyrũ versant circa passiões. Quãuis autẽ vna aureola sit scdm qd. maior altera. simpliciter tamẽ loquẽdo, aureola martyrũ iter omnes est potior. qd pbatur ratione: auctoritate: & obseruatiõe. Ratiõe sic. Vbi pugna est difficilior: & victoria maior: ibi aureola potior: sed pugna & victoria martyrũ est huiusmodi: vt patet supra. ergo. Secundo pbat auctoritate Mat. v. Beati qui psecutionẽ paciunt pter

iustitiā &c. Dicit glo: ꝙ oēs alie beatitudines ꝑficiunt in ista. Tertio ꝓbat observatione ecclesie: nam ecclesia in cōmemoratione sanctorū preponit martyres videlicet doctoribus et virginibus ad ostendendū preeminentiam martyrū respectu doctorum & virginū. Hec om̄ia Tho. in. iiij. di. xlix. arti. v. Quarto circa aureolam considerandа est correspondentia. i. cui parti dotiū aureole correspondet. Respondetur ꝙ parafernalibus. Parafernalia autem sunt que mulier habet extra vel vltra dotem a parentibus & amicis. C. de pactis conuentis tam sup dote. l. hac lege. & ff. de iure dotiū. l. Si ego. §. dotis & glo. in. c. ex litteris. de pignoribus. In quib⁹ bonis parafernalibus maritus non habet aliqđ ius ministrandi muliere contradicente, nisi illa bona tradiderit marito vt. l. fi. C. de dotis promissione. quo casu maritus habet ad ministrationē: & de fructibus pōt cum vxore viuere: vt dicit textus & ibi Bartholus. Et hec sunt satis de primo receptaculo animarū separatarum. s. celo empyreo.

Tertia questio sub hoc tertio capite prime decadis est de secūdo receptaculo aiarum separatarū. s. de īferno: sub q̄ tresdeci questiuncule soluent: q̄rum q̄libet īfra suo ordine declarabit.

Prima questiuncula est: Si infernus post mortē repenat scđm veritatē an sit in fictiōe ad terrendū laicos: & temporalia bona ab eis extorquendū. Ad quā questiunculā videt primo respondendū negatiue argumētis Platonis & Origenis: & primo argumētis Platonis vt adducit Aug⁹ xxi. de ci. dei. c. xiij. sic. Omnis pena diuina vel legalis adhibet ratione emendatiōis: aut ꝓfectus ad virtutem. Sed post transitum huius seculi demones & dānatos ex

contemplatione pene eterne peccatorum nō penitebit nec peccare cessabūt: & beati de cōmuni lege quacūq occasione data nō poterunt melius in bono ꝓficere ergo post hanc vitam nō est ponendus infernus: nec pene eterne illius. Maior patet ꝑ psalmistā dicentē. Cum occideret eos querebant eum & reuertebant & diluculo veniebant ad eum. Et iterū. Imple facies eorū ignominia & querent nomen tuū dn̄e. Et Isidorus dicit. v. Ethimologiarū. & ponitur. iiij. di. c. causa constitutiōis legū est humanā coercere audaciā & nocendi facultatē refrenare. & in glo. ff. de iustitia & iure. l. Iustitia. Oderūt peccare boni virtutis amore. Oderūt peccare mali formidine pene. Minor ꝓbatur per Grego. iiij. dialogorū. c. xxxvij. & ponitur in. c. qualis. xxv. di. dicens. Qualis hinc quisq egreditur talis in iudicio finali presentatur. Quod dictum oportet intelligi de egredientibus aīabus in statu damnationis vel saluationis: ita videlicet ꝙ mortalis culpa hic ꝑ penitentiam aut baptismate nō deleta cū tali culpa defertur ad iudiciū: nunq post deletura neq remissura. Et Eccl̄s. x. dicitur. Si ceciderit lignū ad austrum aut ad aquilonē: in quocunq loco ceciderit: ibi. s. semper erit. Lignum est homo. Aquilo infernum designat: & celū austrū. Et Eccl̄s. ix. dicitur. Quodcunq facere pōt man⁹ tua instāter operare: q̄a nec op⁹ nec ratio nec scientia erit apud inferos quo tu properas Et ꝙ etiam beati in merito nō possint proficere patet: quia meritum ꝑtinet ad statum vite presentis. Vnde Paulus dicebat. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Et ysaias. Tempore accepto exaudiui te: & in die salutis auxiliatus sum tui. Item secundo arguit Plato sic. Quidam phōꝝ & poetarum finxerunt deorsum esse infernū locū turbissimū. omni genere pe

narū & miseriarū plenū: ibiq; descensuras pditoꝝ aīas sine fine puniendas. Finxeruntq; iras & beneficentias deorū: & dearū: nō q̄d sic verum esse animo crederēt cū tenerent nichil de penis post mortem futurū esse malis sed hoc fingebant ꝓpter tyrannorū timorē. s. vt princi- pes tyranni timerentur a subditis: vt dicit Aug⁹. vi. de ci. dei. Item. iij. de ci. dei. dicit Aug⁹. Q, antiquit⁹ presidē tes in ciuitatibus finxerūt multa falsa de diis & locis pe nalibus: existimātes illa esse vtilia si credanť a populo ad retrahendū ipsum a vicijs & vocandū ad virtutes. Pro hac opinione loquebať Satius in thebayde dicens.

Primus in orbe deus fecit timor. Et Cicero pri- mo libro. de natura deorū dicit. Quidā totā de dijs im- mortalibus opinionē factā esse dixerunt ab hominibus sapientibus. R. p. causa vt quos ratio nō posset: eos ad officiū religio duceret. et Ci. li. iij. inuectiuarū in Catel linam inquit. Itaq; vt aliq̄ inuita formido ip̄robis esset posita: apud inferos quedam illi antiqui supplicia im- pijs constituta esse voluerūt. Idem ponit Seneca trage- dia sexta. metro quinto. Et platonici vt dicit Aug⁹. vbi supra. dicere soliti erant vtile esse in ciuitatibus vt viri fortes: & si falsum sit: ex dijs genitos se esse crederēt: vt audacius res magnas diuine stirpis fidētia aggrederēť Secundo arguit ꝓ hac pte exitialiter & venenose Ori genes: q vult omnes damnatos & etiam demones in fi- ne mundi p diuinam misericordiam saluari: & per cō- sequens infernū nō reperiri saltē post iudicium vniuer- sale. & primo sic. Sapie. xi. dicit. Misereris omniū dn̄e & nichil odisti eorū que fecisti: sed inter omnia cōnu- merantur etiam damnati: & demones: ergo & illorum in fine mundi miserebitur deus. Et Gen̄. vi. dicit. Non ꝑmanebit spiritus me⁹ in hoie in eternū: quia caro est:

sed spiritus dei: vt ibidem glo. dicit: accipitur ꝑ indigna
tione. Indignatio autē dei & pena quā infligit videntur
idem esse: ergo si spiritus nō permanebit. i. indignatio
dei in homine in eternū: ergo nec pena similiter. Item
xxxv. Psal. dicit. Homines & iumenta saluabis dn̄e. se-
cundum Origenē homines. i. rationales. & iumenta. i.
demones. Et iterum: nūquid in ira sua cōtinebit mise-
ricordias suas: q̄si dicat nō. Ira aūt dei est punitio eius.
Et Anselmꝰ libro cur deus hō. ait. Non ē iustū vt deus
creaturā rationalē quā ad beatitudinē fecit oīno perire
sinat. sed inter rationalē creaturā sunt etiā dānati: ergo il
los in eternū ꝑire nō sinet. Itē deus vult oēs hoīes saluos
fieri: vt dicit Paulus. i. thi. ij. Sed volūtas dei est tā effi-
cax vt necesse sit oīno ipleri: & ei nemo aliquo mō re-
sistere pōt: nāq; quecūq; voluit: fecit ī celo & in terra: vt
dicit Psal. ergo oēs hoīes etiā dānati saltē post iudiciū sal
uabunt̄: & ꝑ cōsequēs nō erit infernus post iudiciū. S;
qm̄ hāc Platonis & Origenis erroneā opinionē q̄dam
carnales hoīes bonis huius scl'i īebriati: vt licentius: glo
riosius & voluptuosius viuere possint sequunt̄. Idcirco
ꝓbabo breuiter quiq; rōnibus: & auctoritatibus: & exē
plis: esse infernū ante & post iudiciū. Et primo rōne di
uine ꝑfectiōis. Nam deo cōpetit misericordia & iusti
tia. Omnes enī vie dn̄i misericordia & veritas: inq̄t psal.
& alibi. Potestas tibi dn̄e ē & misc̄dia. & reddes vnicui
q; scd̄m opa sua. Si enī esset iustꝰ sine misc̄dia esset cru-
delis. & si misericors sine iustitia: esset insipiēs: vt ī. c. di-
sciplina. xlv. d. ꝓpterea dicit Tho. i. par. q. xxi. ꝑ totum
q̄ in oī ope misericordia & iustitia dei reperit̄. Miseri-
cordia siq̄dem quantū ad primā radicē: vt puta creatio-
ni in oībus: & in hoīe creatio illius: & finis beatitudinis
eius: q̄ ex sola bonitate diuīe volūtatis dependet. Iusti-

tia distributiua vero i quantū reddit vnicuiqꝫ scḋm eo-
rū naturā: dignitatem: & merita: in hoc mūdo vl' in fu-
turo: ꝓpterea dicit Dio⁹. viij. c. de di. noib⁹. Oportet vi-
dere in hoc verā dei esse iustitiā ꝙ oibus tribuit ꝓpria
scḋm vniuscuiusqꝫ existētiū dignitatē: & vniuscuiusqꝫ
naturam in ꝓprio saluat ordine & virtute. Ergo sicut ex
misericordia eternaliter bonos remunerabit in celo: ita
ex iustitia malos ꝑpetuo dānabit in inferno. Secundo
ꝓbatur rōne oppositorū cōditionis. Nam cū in natura
reperit' vnū oppositorū siue contrariorū: inuenitur &
reliquū. xi. metha. & . ij. de celo. (n. si tamē vnū esset infi-
nitū) Sed reperitur locus scḋm phōs: vbi est absentia oīs
cōtrarietatis: & ꝑsentia totius pulchritudinis: diapha-
nitatis: luminositatis: vt patet de nouē celis mobilibus
ab oī cōtrarietate semotis. primo celi. ad quos ascendūt
aīe bonoꝝ ad cōpares stellas de mēte Platonis: siue secū-
dum grecos & valdenses reperit' locus & aliqua regio in
superficie terre temperatissima: oibus delectationibus
gratissima: omni terra excelsior: sita in oriēte & dextra
parte celi q̄ nobilior est sinistra. ij. de celo. qui dicit' pa-
radisus terrestris: siue ortus delitiarū: siue paradisus vo-
luptatis. Gen̄. i. ad quem locū vsqꝫ ad diem iudicij ascē-
dunt aīe nō plene purgate: scḋm grecos & Valdenses.
Siue reperitur locus scḋm theologos christianos inco-
gitabilis pulchritudinis: & indicibilis dispositiōis in glo-
ria: vbi omne bonū sine oī malo: vbi lumē indeficiēs &
pax dei que exuperat omnē sensum: qui est celum em-
pyreū circūstans īmediate omnes nouē celos mobiles:
in q̄ loco sanctorū aīe requiescūt: & sempiterno euo &
diuinitate fruunt'. Ergo ex opposito reperibilis ē & esse
debet aliqs loc⁹: vel aliq̄ regio subterranea i cētro circū-
dans mediū mundi sūme deorsum: q̄ regio quodā ignę

est plena: & naturaliter tenebrosa: oī influxu celestis luminis priuata: ex eo q̄ elementū terre hāc regionē circūstans/est simpliciter opacū: carēs penitus diaphanitate: sine q̄ lumē nusq̄ diffundi pōt vl' penetrare. In q̄ regione est oē malū sine oī bono: & oia cōtraria eorū q̄ sunt in corpibus celestibus siue in paradiso terrestri: siue in celo empyreo vbi dānati in scl'm scl'i cruciabunt. Tertio pbat ratione honeste eq̄tatis. Nam scd̄m canonistas & legistas in dubijs semitā debem⁹ eligere tutiorē. Extra de homicidio. c. ad audientiā. & extra de clerico excōicato ministrāte. c. illud dicit/q̄ i dubijs via tutior ē eligēda & extra de sponsalibus. c. iuuenis. dicit in his que dubia sunt q̄d certius existimamus tenere debemus. & de penitētijs. d. vij. dicit Aug⁹. in. c. nemo. §. si q̄s aūt. Tene certū & dimitte icertū. Vnde Cicero primo officiorꝫ ait Bene p̄cipiūt q̄ vetant quicq̄ agere q̄d dubites equū sit an iniquū. Et iurisconsult⁹ dicit in. l. semp. ff. de regulis iuris. Semp in dubio benigniora p̄ferenda sunt. Idē in. l. in ambiguis eo. ti. Cum ergo benignius sit & honestius & rationi magis consonū credere: q̄ mali qui hic absq̄ timore mala perpetrāt: nō castigati in hoc seculo: alibi puniant post mortē i inferno: q̄ q̄ semp hic gaudētes in iniq̄tate reportent de malis trāsactis cōdignū p talibus: & virtute post mortē ditent' gaudii semp in vita iniquitate: vt dicit de pe. di. vij. nullus. ergo omnino p talibus ponendus est infernus post mortē. Argueret enim aliter ex continuo hic malis nec hic nec alibi post mortem punitis deum esse iniustū: imitē: improuidū: & partialem: quod esset imitius: inbenignius & itutior semita ad credendū. Quarto pbatur ratione diuine cōminationis. Nam deus & xp̄s & sancti minant infernū malefacientibus post mortem. scd̄m illud Mat. xxv. Ibunt

hi in suppliciū eternum. Iusti aūt in vitā eternā. & Iob. xxi. Tenent timpanū & cytherā & gaudent ad sonitus organi ducunt in bonis dies suos: & ī puncto ad inferna descēdunt. Sed si dicas ꝙ infernū minatus est xp̄s vt terreat malos & ad bonū cōuertat: non vt penas īferat. Audi. Grego. iiij. dialo. c. xxxvi. Quid si qs dicat: ideirco eternā penam peccantibus minatus est xp̄s vt eos a peccatorum perpetratione cōpesceret. Respondet: ꝙ si falsum est quod deus minatus ē: vt ab iniustitia corrigeret etiā falsa pollicitus est vt ad iustitiā ꝓuocaret. Sed qs hoc etiā insanus dicere p̄sumat: qa si deus minatus est quod nō erat īpleturus: tunc cū asserere ip̄m misericordem volumus: eū fallacē esse (quod nephas est) p̄dicare cōpellimur. Hec. Grego. & Hiero. ad Pāmachium & oceanum ꝓpi hoc sic scribit. An putamus fratres ꝙ iocando ꝓphete p̄dicent: ridēdo loquātur apl'i: xp̄s iudicium infantiliter cōminet. Sed ioci non sūt vbi supplicia intercidunt. Si iocando passi sunt: credantur: & iocando locuti. Isaias serra secatur. Daniel leonibus deputatur. Paulus truncat̄ gladio. Petrus in cruce: dn̄i exemplo suspenditur. Et hoc totum vt nos a peccatis sua doctrina reuocarent. hec ille. Quinta ratio est: rōne vniuersalis mundi conditiōis. Nulla eni cōmmūitas p̄ticularis; nulla dn̄atio tēporalis sine aliq̄ iustitie loco est: eo ꝙ iustitia maxīe perfectionis ē. Nam ait deus Deu t̄. xviij. Maleficos non sinas viuere super terrā: ergo & in toto mundi regno de q̄ nemo alius nisi deus dn̄s est (qa dn̄i est terra & plenitudo eius) debet assignari aliqs locus tormentorū vbi diuina iustitia in reprobos ostendatur: & hic locus dicit̄ infernus. Secundo ꝓbatur existentia inferni auctoritatibus: & primo sacre scripture Gen̄. xxxvij. dixit Iacob. ad rubē: visa tunica filij Ioseph sanguie

tincta. Descendā ad filium meū lugens in īfernū. & Numeri. xvi. Dathan & abiron descenderēt in īfernum viuētes. & Virgi. in sexto. Facilis descēsus auerni. Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradū superasq; euadere ad auras. Hoc opus hic labor est. Et ibidem idē. En qsq; suos patimur manes &c. & Iuuenalis li. i. saty. ij. dicit esse aliquos manes &c. Et Sene. i. tragedia dicit. Quisq; est placide zc. Vide ante in q̄stione de aīarum īmortalitate. Et Ouidi⁹. 4. metham. Est via decliuis funesta nubila saxo. Ducit ad infernas per inuita silentia sedes. & infra. Mille capax aditus & apertas vbiq; portas vrbs habet. Et Lactantius sexto institutionum de inferis dicit. Zeno stoicus docuit & sedes piorum ab ipsis esse discretas: & illos qdem quietas ac delectabiles incolore regiones: hos vero penas luere in tenebrosis locis: atq; in ceni voraginibus horrēdis. Tertio ꝓbatur existentia inferni exemplis. & primo illius tyranni impatoris Trayani qui vt ferī: ad preces beati Gregorij de iferno ereptus & ad p̄sentis vite statum reductus penitentiā egit: vt dicit̄ in. iiij. dialogorum. c. xxvij. Ex q̄ exēplo tria correlaria sequunt̄. Primū ꝙ nichil ꝓhibet aliquem ante resurrectionē generalem aliq̄ de causa deo nota ad vitā hanc resuscitandum: fuisse mortuū in peccato mortali: de q̄ resuscitat⁹ penitētiā acturus erat. Secūdum quod sequitur est: ꝙ nō valet dicere. Iste moritur in peccato mortali. igit̄ dānabitur. sed bene sic seq̄tur. Iste in peccato mortali moritur: & ad vitam p̄sentē iterum nō resurget: igitur illud peccatū nō remittet̄: sed dānabit̄. Tertiū quod seq̄tur ē: ꝙ oēs auctoritates q̄ dicunt ꝙ in inferno nulla est redēptio. vel in inferno nullus amplius confitebit̄ deo. Intelliguntur de morte finali illorū q amplius ad p̄sentis vite statū post generalem

resurrectionē nō resurgēt. Secūdo idem patet exemplo illius de cuius sepulchro oibus vidētibus flāma exiuit. & exemplo illius de cui⁹ sepulchro damatū est: ardeo: ardeo: vt Greg⁹ veridice refert in. iiij. dialogoꝝ. ca. iiij. Probant etiā infernū esse stridor humanis vlulatus & gemitus ceteraqꝫ mestitie signa: que ponit Statius libro secundo thebaydos de habitantibus in acchya: vbi est mons altissim⁹ a deo vt neqꝫ vēti/neqꝫ pluuie ibi aliqd possint: vbi talia etiā qnqꝫ audiunt. Et greg⁹. iiij. dialogorū adducit montē ethne in Sicilia vbi crebro audiūt penarū voces. Et etiā infernū ꝓbatur ex multiplici reductione animarū ad corpa vt manifestarēt penas & alia que fieri viderūt apud inferos: sicut veridice refert beatus Greg⁹. libro. iiij. dialogoꝝ. c. xxviij. vbi in pricipio dicit. Superna pietas ex magna misericordie sue dignitate disposuit: vt nōnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant. & tormenta inferni que audita nō crediderant: saltē visa ꝑtimescant: vt patet de Lazaro qui nunqꝫ risit resuscitatus: qui & ita se post castigauit ieiunijs: vigilijs & laboribus vt se vidisse tormēta apud inferos etiā si lingua taceret: cōuersatio loqueret̄. hec ille.

Nunc ad tria argumenta Platonis in fronte huius q̄stiūcule facta respondet̄. Et ad primū dicit̄: ꝙ erroneū est dicere cū philosophis ꝙ frustra erūt pene eterne: cū ꝓfectus penarū esse desinat: & ideo finiende. Sicut forte sequit̄: frustra sunt medicine: & ideo finem habiture quia egri curari nō possunt: & sani nō possunt infirmari. Quia scđm irrefragabilē catholicorū religionis veritatem: pene damnatorū in eternū erūt ꝓpter tria: videlicet ad iustitie dei declarationem: ad vniuersi decorem ꝑ bonorū & malorū comparationē: & ꝓpter beatorū letificationē vindictā videntiū iustissime fieri in eos qui

se in hac vita iniuste glorificauerūt. iuxta illud. Letabitur iustus cū viderit vindictā: manus suas lauabit i sanguine peccatoris. Ad secundū autē & tertiū dicendū: ꝙ philosophi & poete qui finxerūt infernū esse ꝓpter R. p. vtilitatem: nō credentes de facto esse infernū: meruerunt nō sapientes: sed insipientes dici. Tū primo: quia huiusmodi penarū fictiones scđm fidem sunt illicite sicut sunt in dubie. Tum secūdo: qa etiā scđm rationē naturalē veritas q̄ est virtus nobilis ꝑtinens ad intellectū & ad regulandū affectū nō est ꝓ qualicūq; cōmodo abicienda cū bonū honestū sit preferendū bono vtili: sed ꝑ fictionē illā vtilē R. p. & virtus & veritas & bonū honestū abiciebat̄: ergo nō erat licitū fingere zc. Nec est via dei aut ꝓcessus ratiōis: vt hoīes simplices reuocent̄ a peccatis: & ꝓuocent̄ ad virtutes ꝑ deceptiones vel errores: vel fictas fabulas: vt faciūt poete. Nam q̄ talib⁹ medijs vsi sunt nō ꝓfuerūt hoībus: nec. R. p. sed maxīe nocuerūt sicut exitus ꝓbauit: quia exinde successu tempis execrabiles errores radicati & firmati fuerūt in populo gentili: q̄ post xp̄o veniēte cum magna difficultate vix extirpari potuerūt. Media aūt cōgrua retrahēdi hoīes a vitijs: & ad virtutes ꝓuocandi sunt vere eruditiones: apte increpatiōes: deuote exhortatiōes: ꝓmissiōes bonorū: cōminationes penarū tā p̄ntis q̄ futuri seculi: nō quidem fictarū: sed oī ambiguitate remota verissimaꝝ: quibus medijs qui vere vtit̄: sapiens merito dici pōt. Ad ꝓphanā preterea & hereticā opinionē in hoc Origenis dicit̄ primo: ꝙ demones nunq̄ saluabunt̄. Nam vt dicit Damasce. Hoc est angelis casus: quod hoībus mors. Sed hoīes post mortē si i peccato mortali moriant̄: eorū nulla est redēptio ex inferno. Ergo & angeli post casum facti sunt similiter irrecuperabiles: propterea dicebatur,

Mat.xxv.Ite maledicti in ignē eternū q̄ paratus est dia bolo & angelis eius.Et Apo.xx.dicit.Diabolus q̄ sedu cebat eos missus est in stagnū ignis & sulphuris vbi & bestia & pseudo pphete cruciabūtur die ac nocte in scl'a seculorū.Sed p hoc scl'a seculorꝫ in scriptura solet eterni tas designari:ergo.Q̄d etiā mali hoīes in hoc mundo et postea dānati nunq̄ saluabunt̄:patet ratiōe. Nam si in fine oēs saluarent̄:sequeretur q̄ oēs possent ad libitū offendere deum:et in mūdo gaudere:et postea vellet vel nollet deus saluaret eos:et sic de dilitijs ad delitias trāsirent:p̄sentib⁹ et futuris bonis fruerētur:hic ventrē plenū et ibi mentē haberent:in vtroq̄ seculo essent pri mi et sic postremo in terra et in celo apparerēt glorio si q̄d est ipossibile:vt dicit Hieronymus ad Iulianum. Ad auctoritates vero extorte et infideliter ab eo pro sua falsa opinione adductas respōdetur:et primo ad primā dicit̄:q̄ illa distributio omniū debet accipi vt sit acco modata scd̄m hunc sensum.s. omniū eorū quos dignos misereri diuina iustitia noscet. Damnati autē post mor tem:& demones post casū sunt irrecuperabiles. Vel di catur q̄ distributio illa intelligitur p generibus singu lorum:& nō pro singulis generū:vt declarabitur ad vl timū.Et ad illud Gen̄.xi.dicitur:q̄ intelligitur de ho mine scd̄m genus suum vnde indignatio fuit ablata per christi passionē. Et ad illud psal.nunq̄d obliuiscet̄ mi sereri de⁹ aut cōtinebit in ira sua misericordias suas/di citur q̄ intelligit̄ de his qui sunt vasa misericordie: q̄a ipsi nō p meritis suis:sed deo miserāte de miseria liberāt̄ Ad auctoritatē vero Anselmi dicit̄:q̄ itelligatur de na tura rationali absolute & simpliciter vt sit sensus:de na tura angelorꝫ & de natura hoīm vniuersaliter nō est iu stū oēs pire:sed nichil phibet aliquē eorū pire & aliquē

saluari. Ad illud aūt Psal. Hoīes & iumēta saluabis dñe rñdet negādo expositionē Origenis. Ad vltimu rñdet Aug⁹. exponēdo auctoritatem apostoli. primo vt sit distributio accomoda scd̄m hūc sensum. Deus vult saluos fieri oēs hoīes qui saluantur: nō qa nullus hō sit quē saluū fieri nō velit: sed qa nullus salu⁹ sit quē nō velit saluū fieri. Secūdo exponit̄ sic: vt fiat distributio ꝑ generibus singulorū: & nō ꝑ singulis generū. & scd̄m hūc sensum deus vult de quolibet statu hoīm saluos fieri mares & feminas: iudeos & gentiles: paruos & magnos: non tñ oēs de singulis statibus. Et licet auctoritas apostoli posset trahi ad istos sensus: tñ quia nō sūt de virtute sermonis. Dicendū est aliter scd̄m Damascenū li. ij. ca. vltimo. Q̄ volūtas diuina diuidit̄ in voluntatē antecedētem & cōsequentē. Volūtate aūt antecedente deus vult oēs hoīes saluos fieri. Volūtate aūt cōsequēte nō. Et qa volūtas antecedēs nō semꝑ implet̄: ideo nō oēs saluant̄ Ad sciendū aūt quid appellat̄ in deo volūtas antecedēs & quid volūtas cōsequēs. Notandū q̄ in volūtate diuina cū sit sūme simplex nō pōt diuersitas inueniri. Ratione tñ voliti nichil ꝓhibet eā diuersimode cōsiderari scd̄m diuersas conditiones volitorū. Volitū autē scd̄m q̄ nūc loquimur in creatura rationali: ordinabile est in beatitudinē in quo est duo considerari. s. illud qd̄ ordinat̄: & auxilia eius quibus iuuat̄ ad cōsequendū finē ad quē ordinatur. Et scd̄m vtrūq̄ istorū pōt accipi distinctio volūtatis in antecedentē & consequentē. In eo enī qd̄ ordinat̄ ad beatitudinē ē cōsiderari naturā & ꝑsonā: quantū ergo ad naturā deus vult oēs hoīes saluos fieri: i quantū dedit oībus naturā capacē & ordinabilē i beatitudinē. quantū vero ad personā nō vult oēs hoīes saluos fieri: actiōes aūt sūt suppositi & ꝑsone. Et qa multi de

uiant a fine vltimo per suas actiões prauas: iõ quantũ ad ea que sũt psone nõ vult deus oẽs personas saluas fieri Prima voluntas dei dicit antecedẽs: scda cõsequens: qa prius debet cõsiderari natura ordinabilis in finẽ q̃ acti ones psone qbus finis cõsequit cũ ab ipso deuiat. Se cũdo põt hec distinctio volũtatis antecedentis & conse quẽtis sumi quantũ ad auxilia quibus creatura iuuatur sunt enĩ quedã antecedentia q̃si quedã cõia auxilia que dant oĩbus hõibus vt salui fiant.s. liberũ arbitriũ: pre cepta: consilia & huiusmodi quibus oẽs possunt dirigi in his que ptinẽt ad salutẽ. Sũt nichilominus quedã spe cialia: vt gratia: virtutes: pseuerantia in bono & huius modi que dant quibusdã specialiter & singulariter: er go qa cõe pcedit ordine nature illud qd est speciale vo lũtas diuina scdm q respicit cõia auxilia dicit volũtas antecedens. put vt aũt respicit specialia dicit consequens. & isto modo vult deus oẽs hoĩes saluos fieri voluntate antecedẽte sed nõ cõsequẽte. Volũtas aũt antecedẽs nõ semp implet: quia nõ est volũtas simpliciter: nec volis tũ volũtate antecedẽte solũ: sed scdm qd. Nam volũtas de salute alicui⁹ est voluntas practica que necessario re spicit cõditiões pticulares suppositorũ q̃rum sunt actio nes. hoc aũt nõ facit antecedẽs volũtas: sed consequẽs: & iõ q̃ vult deus volũtate antecedẽte solũ nõ simpliciter vult ppter qd nõ oportet eã ipleri. Hec collectiue ex Tho. i. pte. q. xix. arti. vi. & dño Henrico de assia sup Geñ.

Ecunda questiuncula est:

S An in cẽtro terre: vel vbi sit situs & posit⁹ locus inferni. Ad quã sic respõdet: q loc⁹ iferni vbi sit certitudinaliter doctores theologi nõ ponũt. Magister enĩ sniarꝝ in. iiij. ppe finẽ. xlv. di. dicit sic. Ignis eternus cuiusmodi sit & in qua mundi vel terre pte futurus sit:

hominem scire neminē arbitror: nisi forte cui spiritus diuinus ostēdit. Et Aug⁹. in libro retractionū. ca. xxix. retractans qđ dixerat. xij. super Gen. dicit sic. Magis michi videtur dicere debuisse ꝙ sub terris sit ꝙ ratione͂ reddere cur sub terra esse credatᷓ. Et Greg⁹. in. 4. dialogorum interrogatus an sit credendum infernū esse sup terram vel subtus dicit. Hac de re temere diffinire non audeo: nōnulli nanqꝫ in quadā terrarum parte infernū esse putant. Alij vero hunc sub terra esse existimāt. hec ille. Alij vero dicunt ꝙ infernus sit in opposito aride axe que est inter equinoctialem & polum articum in quo loco viget excessus caloris. Vel est sub aliquo polorum vbi est excessus frigiditatis. Potest etiam esse aliqua regio in superficie terre sub aqua: vel super aquā per modum magne insule intemperatissima: molestissima: horribilissima: deformissima que dicitur infernus: & huic imaginationi consonat quod dicunt quidam in extremis partibus septentrionis vltra noruegianos habitantes: vbi dicunt esse multa demonia. & clamores & tumultus horribiles audiri ab inhabitantibus insulas. Dominus autem petrus de taranta. & Tho. & Ricard⁹ & dominus Bonauentura. in. iiij. d. xliij & dominus Henricus de Assia sup Gen. Suadēt tribus cōgruentijs esse infernū in centro terre. & primo ratione diuine ordinationis sic. Deus cū sit sapiētissimus oīa scđm exigentiā suarū naturarꝫ i suis locis statuit & ordinauit. Nam sapientis est ordinare. primo. metha. & Aug⁹. dicit. xix de ci. dei. ca. xiij. ꝙ ordo ē pariū dispariūqꝫ rerū sua cuiqꝫ loca tribuēs dispositio. Sicut ergo naturalib⁹ & corpalibus reb⁹ oppositis assignauit diuersa loca oposita correspōdētia ꝓprijs earū naturis: vt puta rebus leuibus: locū sursum & circūferentiā: & reb⁹ grauibus locū īfe-

rius & centrū mūdi. Ita & spūalibꝰ rebus loca cōueniē
tia earū naturis statuere debuit: vt leues. s. & spūales vi-
ri q corda sua sup terrā ad celestia & spūalia infixerunt
ad circūferentiā totiꝰ mundi & in sūmo celi statuerent.
Graues vero & pctis pōderosi q corda sua bonis terres-
tris sup terrā indebite fixerūt: tenderēt ad mediū totiꝰ &
circa centrū mūdi atq̄ in ꝓfundo īferni. Scdo idē ꝓbat
rōne assimilatiōis. Nam locꝰ & locatū debet assimilari
siue ꝓportionari. 4. phisi.. Pctōres aūt tres hn̄t cōditiōes
elongationē: obscuritatē: & frigiditatē. nā peccatū diui
dit & elongat hoīem a deo. ꝓuer. xv. Longe est dn̄s abi
piis. pctōres sūt obscuri, execauit eni eos malitia eorū:
Sapie. ij. & iō in tenebris ambulāt: & vie illoꝝ tenebre:
& lubricū: & angelꝰ dn̄i coartās eos Pctōres sūt frigidi
ꝑ pctm̄ qꝫ dicit venenū aīe ab Augꝰ li. 83. q. Venenū āt
vt dicit Isido. i. ethimo. est frigidissimū: ergo locꝰ nouis
simus: obscurꝰ & frigidus eis debet: Infernus aūt in me
dio & in cētro mūdi existēs ē sūme elongatꝰ a celo: ē na-
turaliter tenebrosus: oi influxu celestis lumīs priuatꝰ: ex
eo qꝫ elementū terre hāc regionē circūstans ē simpliciter
opacū carens penitus diaphanitate sine qua lumē nūq̄
diffundi potest vel penetrare: est frigidissimus naturali
ter: vnde dicit tartarus a tremore frigoris: vt dicit Isido
rus: eo qꝫ ibi nec radius solis penetret nec adsit motus
aeris. Tertio ꝓbat idem ratiōe oppositionis sic. Loca op
posita: oppositas & cōtrarias cōditiōes & naturas solent
habere: sed ꝑadisus terrestris est aliq̄ regio in supficie ter
re tēperatissima sita in parte orientali & dextera pte celi
que regio est gratissima oībus delectatiōibus. Ergo in-
fernus poni debet ex opposito in inferioribus partibus
terre: interioribus siue centralibꝰ spere terre: vl̄ supficiali
bus terre opposite axe axi: que inferiores dicunt respe-

ctu nostri: que regio est intemperatissima: remotissima a celo omnibus molestijs & contrarietatibus plena. Itẽ paradisus terrestris oppositus inferno (vt dicunt doctores & historici) habet omnia que requirunt ad bonitatem loci: ciuitatis & regionis. Ad que requirit conueniens dispositio montium: scaturigo fontiũ: decursus fluminũ: nobilitas plantarum: iocunditas animaliũ: influentiarũ bonitas: aurarum siue ventorum regularitas: temperies elementorũ. Vnde & Damascen⁹ libro secũdo sententiarꝫ dicit. Paradisus terrestris est positus in oriente omni terre excelsior tẽperato: tenuissimo ac purissimo aere fulgens: plantis semꝑ floridus: comat⁹: bono odore repletus: & omnibus gratissimis oblectationibus plenus. Ergo infernus habere debet omnia contraria paradiso terrestri: & per consequens si paradisus in summo sit: infernus debet esse in infimo loco mundi. Secundo ꝓbatur eadem cõclusio auctoritatibus: & Primo Ione. ij. Proiecisti me in ꝓfundum in corde maris. vbi glo. dicit. ꝙ sicut cor est in medio & centro aialis: sic infernus in medio terre. mediũ autẽ terre est centrũ ei⁹. Et Iob. x. Dimitte ergo me zc. Et Psal. Liberasti me ex inferno inferiori. vbi dicit glo. Augustini ꝙ duo sũt inferna: superius & inferius. Terrena in habitatio vbi est caro & sanguis: decessio & successio mortalitatis & mutabilitatis. Infernus est superior: sed ab hac tarrena inhabitatione & inferno itur ad infernũ inferiorẽ. Propter hec duo inferna missus est filius dei vndiqꝫ liberãs ad vnum infernum missus est nascendo: ad alium moriendo. Hec Aug⁹. Et Ysaias. xiiij. Infernus subtus conturbatus est. Et Math. xij. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ita erit filius hominis in ventre terre tribus diebus & tribus noctib⁹. Et Pro-

uerbiorum.ix. In profundis inferni cōuiue eius. & Apo.v. dicitur: q iohānes cum vidisset librum signatum septem sigillis: flebat quia nō videbat dignū aliquem illū aperire neq; in celo neq; in terra neq; subtus terrā. Liber est sacra scriptura. apertus.i. patefactus a christo qui fuit de tribu iuda. Et inuit Iohānes subtus terrā: quasi ibi sint aliqui scia prediti vt demones: aie mortuorū qui hic sapiētes habiti sunt: vt sancti patres: prophete & multi philosophi. & in glo. xiij. q. ij. c. temp⁹ in verbo abditis dicit. Infernus est sub terra & celū supra. Item. xxiij. q iiij. ca. hec aūt vita. & Grego. in quarto determinās: quid de loco inferni credat dicit. Hoc animū pulsat q idcirco infernus dicitur: qa inferius iacet. Idē dicit Isido. xiiij. ethimo. vnde infernus dicitur etiā gehēna. a geos q est terra: & hēnos q̄si profundū: q̄si in profundo situs. Et Virgi. in sexto introducit Eneā alloquentē Didonē: dicentēq;. Infelix dido verus michi nūcius ergo Venerat / extinctā ferroq; extrema secutā. Funeris heu tibi cā fui: per sidera iuro. Et superos / & si q̄ fides tellure sub ima est. Inuitus regina tuo de litore cessi. Et Seneca tragedia.i. itroducit theseū inuocantē. Fas oē mūdi teq; dn̄antē p̄cor regno capaci: Teq; quā tota irrita q̄siuit ethna mater. Vt iura abdita & opta terra liceat ipune loq. Et vltia tragedia de virtute loquēs dicit. Nunq; stigas fertur ad vmbras inclita virt⁹ Viuite fortes nec letheos seua per ānos. Vos fata trahent. Sz cū sūmas exiget horas. Consūpta dies Iter ad superos gloria pandet. Exēplis etiā veritas p̄dicta patere pōt ex Grego. iiij. moral. c. xxxij. Et a sctō Cyrillo ad Augu. in trāsitu btī Hie. hec collectiue ex. 4. sniarum: et ex henrico.

Ertia questiuncula est: Si alibi q̄ in cētro terre reperiantur i superficie terre loca in quibus aie damnatorū penas luant. Ad

quã sic respondet: q vt Greg⁹. dicit: iiij. dialo. Omnipotens deus ad correctionẽ viuentiũ in hoc mũdo in quibusdam patẽtibus in supficie terre quasdã damnatorũ aĩas penas luere: voluit ostendere vt mẽtes ĩfideliũ q̃ inferni tormẽta esse nõ credũt tormentorũ loca videant q̃ audita credere recusant. Et infert. c. xxiiij. li. vbi supra. quendã sanctũ heremitã q in insula Lipparis Sicilie morabat̃ vidisse q aĩa theodorici regis in ollam vulcani ibidẽ ebulientẽ, piecta fuit p Iohannẽ papã & Simachũ patriciũ quos ille rex añ occiderat. Et iuste dicit ibi beatus greg⁹ ab illis in ignẽ mitti apparuit: quos ĩ hac vita iniuste iudicauit. Itẽ in. iij. c. narrat de quodã romano cui in extremis laborãti apparuit nauis pata: qua ipe & qdã vicinus suus adducẽdi erãt in Siciliam: q stati post hoc fuerant sil' mortui. & subiũgens dicit greg⁹. q vero ille moriẽs se ad Siciliã ducendũ testatus ẽ. qd sentiri aliud põt, nisi p ceteris locis in ei⁹ terre insulis eructãti igne tormẽtorũ olle patuerunt: q̃ vt solẽt narrare q vouerũt lassatis q̃tidie finib⁹ crescũt vt mũdi termĩo appropinquãte quantũ certũ est illic ampli⁹ exurẽdos colligi: tãto & eadẽ tormẽtorꝝ loca ampli⁹ videãt̃ apiri. hec grego. Ex ista aũt narratiõe apparet q per ollas vulcani intelligunt̃ qdaꝫ putei flãmiuomi: vl' quedaꝫ cauerne terre flãmaꝫ spirantes sulphureã. Quare aũt olle ille vulcano attribuant̃ pꝫ p Isido. li. xxij. ethi. dicẽtẽ q iuxta supstitionẽ gẽtiliũ: vulcanus in fornacibus fabrorꝫ q̃si deus ignis habitare dicit̃. & p ipm figuraliter ignis intelligi solet: quẽ qdẽ ppi mltas vtilitates quas hoi confert (ab Isidoro ibi enumeratas) gẽtiles eũ deũ posuerũt: ipsum noiantes vulcanũ: quẽ tũc ridere dicũt qñ ignis q̃si tonitrua emitit: & scintillis strepit. & iterũ Isido: li. xv dicit q quedaꝫ insule circa Siciliaꝫ vulcanie dicunt̃: ex eo q

ipse sicut mons ethna ardeāt: & sunt octo quarū noīa ibi ponit. Et prima vocatur lipparis zc. Ethna vero est mons ab incenso sulphure: quo plenus est: flāmas spirans. Et dicit Isidorus ꝙ mōs ille hēt ab ea ꝑte qua eurus & africus flāt spelūcas sulphure plenas: que ventis illis agitate & cōmote flāmas emittunt terribiles: itaqꝫ putatum est a qbusdā ibi infernū esse. Sed horū opinionē illa que precedenter de situ inferni dicta sunt stare nō ꝑmittunt. nō enim omnis locus in quo vel a quo aīa luit penam dānationis vsqꝫ in diem iudicij est principalis locus inferni. Sed qdam sunt particulares in quo (causa nota deo) quedā damnatorū aīe vsqꝫ ad diem iudicij penas luunt. Henricus de Assia super Genesim.

Qvarta questiuncula est:

q Quis ordo & que habitudo est sub terra triū locorū penalium. s. purgatorij: limbi: & sinus Abrahe: vel sanctorū patrū/ad infernū. Ad quā sic respondet: ꝙ de habitudine & ordine triū locoꝝ penaliū ad infernū est duplex opinio. Prima est ꝓbabilis videlicet ꝙ infernus est regio centralis terre: & ꝙ qlibet alia regio inferi illā orbiculariter circūstet scdm sub & supra ꝓportionaliter ꝑ differentijs incolarū in īdignitate vel dignitate: ita videlicet ꝙ cū sint quatuor totalis inferi regiones scdm cōmunē doctorū opinionē. s. infernus inferior: limbus puerorū: purgatoriū: & sinus abrahe: vel limbus patrum. Infernus est regio centralis infima & imediate post eam regio puerorū q in solo peccato origenali decesserūt. Sup quā est regio purgationis aīaꝝ quā circūstat regio que vocat sinus abrahe: vel limbus patrū: Prime due regiones sunt damnatorū: sed differūt quo ad penā sensus & penā dāni solā. Alie due non

sed sūt vel fuerīt saluādorū. Alia opinio de ordine locoꝝ: penarū ad īfernū. est: ꝙ iste q̄tuor regiões sese orbiculari ter nō circūdant: quod pōt tribus modis cōtingere. Pri mo modo: si imaginamur quandam piramidem terre magnā cuius conus sit centrū mūdi: & basis sit tota supficies terre arida: & illam piramidē imaginemur diuisā per lineas vl' supficies trāsuersales in quatuor regiones scđm sub & supra distantes: quarū infima sit infernus & cetere sup eā ordine predicto. Secūdo mō iste q̄tuor regiones possunt se ad inuicē habere ad modū quatuor sperarū: sup inuicē imediate vel mediate positarū: ita ꝙ centrū mūdi: & alie tres directe ad vnā differentiam po sitionis celi situenī sup eaꝫ. Tertio mō esse pōt ꝙ tres re giones nō cētrales astent centrali a diuersis differētijs po sitionis: vt puta vna ab oriente: alia ab occidēte: & tertia a meridie vel ex opposito: & sic sunt quatuor imagina tiōes de consituatiōe regionū inferi. Sed prima est ꝓ babilior & dictis sanctorum cōuenientior. Quicquid tū sit de cōstitutiōe dictarū regionū: videtī tū verisimili ter ponendū ꝙ inter sinū abrahe & infernū inferiorē sit quedā distantia mediā q̄si inuia vndecūq; & amfra ctibus cōfusa. Nam dicit. Luce. xvi. ꝙ diues epulo ele uatis oculis vidit a longe Abraha & Lazarū in sinu eiꝰ vbi videtī localis distantia denotari. Et iterū ex hoc ꝙ ibi dictū legit ab abraham. Et in his oībus inter nos & vos chaos magnū firmatū est: vt hi qui volunt hinc trāsire ad vos nō possint: neq; inde huc transmeare. Quod lit teraliter acceptū videt de notare interpositionē itineris imptransibilis: licet doctores exponant illud *mystice*. Pro hac etiam opinione facit illud dictū in ꝑsona sapie in create. Eccl. xxiiij. Penetrabo omnes inferiores par tes terre & inspiciam oēs dormientes & illuminabo oēs.

ſperantes in dño. Ex quib⁹ oĩbus ſequit̃ ꝙ aĩe dãnatoꝝ qñ deducũtur ad infernũ in centro terre ad luciferũ ibidem conſiſtentẽ & alligatũ habẽt illas oẽs regiones ſubterraneas ꝑtranſire. Et aie que deſcendũt ad limbũ puerorũ tranſeũt duas: & que ad purgatoriũ vadũt vnam: & ꝑtranſeuntes ſe vident ſibi inuicẽ loquũtur & cetera Et ſimiliter qñ aĩe de purgatorio educũtur in gloriã expedite de culpis & penis forte ad confuſionẽ & penarũ cumulũ dãnatorũ & demonũ: q odiũt aſcenſum hoim in celum permittente deo tranſeunt per centrum mũdi ad manſiões ſuas in celo. Hec Henri. de aſ. ſup Geñ.

Q Uinta queſtiuncula eſt:

Que eſt maior regio locorũ penaliu₃. Ad quã ſic reſpõdetur: ꝙ ſi certo cõſiderare velim⁹ quãtitatẽ regionũ predictarũ: nõ occurrit vnde poſſimus quãtificare eas: niſi ex multitudine incolarũ cuiuſlibet Vbi ergo ſuppõnẽdo ꝙ quelibet aĩa exuta ſicut qlibet ſpũs determinet ſibi certũ ſpacium corporeũ: videt̃ minima regionũ predictarũ fuiſſe ſinus abrahe: in q erãt oẽs ſancti veteris teſtamẽti a pena purgatorij abſoluti: q pauci videntur fuiſſe reſpectu illorũ q adhuc in purgatorio tenebantur: qui iterum pauci fuerunt & adhuc ſunt reſpectu eorũ q in inferno tenẽtur: & forte quandoq₃ pauciores his qui in regiõe limbi tenentur. Dico ergo cõſequenter ex his ꝙ maxima harũ regionum eſt regio inferni inferioris: qd apparere poterit cuilibet attente cogitare volenti numerũ ſaluandorũ: numerus damnatoru₃: numerũ aſſumptorũ poſt iudicium corporum. Nan primo numerus ſaluandorũ bonoꝝ poſt generalem reſurrectionẽ nõ erit forte minor (immo forte maior vt alibi diſputabitur) q̃ multitudo dãnatorum

hominū & demonum. Sed numerus saluandorū imple bit celum empyreū qđ est longe capacius quā totū spa cium infra concauū orbis lune imo infra celum sidereū vt patet in speris celorum se inuicem intercludentium: ergo oportet ꝙ locus inferni sit amplissimus. Secundo hoc idem patet ex numero damnatorū. Nam iam plus ꝙ̄ ꝑ sex milia quadringentorū nonaginta q̄tuor annorum ab initio mundi elapsorū aīe dānatorū ad infernū descenderunt de cunctis regionibus viatorum fidelium & infidelium: qbus si cōnumerētur oēs demones qui scđm aliquos tot sunt quot sūt angeli beati vł plures: & itē quot sunt in p̄senti & erūt mali in futuro q morietur & dānabunť. Cum ergo sit maxima mł'titudo dam natorū vt patet: ergo locus inferior inferni vbicūq; sit est mire & stupēde magnitudinis & amplitudinis & maior aliarū oīm regionum dictarum. Tertio hoc idem patet maxime ex numero corporū assumptorū ab hominib⁹ post resurrectionē generalē circūscriptiue loca occupātium: ꝓpter ergo maximā damnatorum multitudinē qdā quantificare volētes locū inferni diuersimode loquunť Quidā eni dicunt ꝙ licet numerus damnatoꝝ maior erit ꝙ̄ oīs numerus saluādorum: nō tñ oportebit ꝓpter hoc ꝙ spatium inferni sit ita amplū sicut paradisi: quia infernus habet rationē carceris cōstringentis & concul cantis: & nō rationē amene & libere latitudinis: nā ad penā dať damnatis locus artus. Vnde diciť a Psal. ꝙ dā nati/sicut oues i inferno positi sūt: que aīalia coanguste multum in ouilibus cōstipanť. Alij dicunt ꝙ loc⁹ inferni erit a centro terre mūdi: & orbiculariter extēdeť versus concauū orbis lune quantū sufficiet ꝓ illa mł'titudine. Alij dicūt ꝙ tota regio elementalis post iudiciū erit locus inferni: ita ꝙ qui in elemētis huius mundi peccaue

runt in illis punient. Auari.s. in terra. Lasciui in aqua Iracundi in igne. Superbi in aere. Alij dicunt q centrū terre & concauū eius est maius amplū q̄ pars terre discoperta aquis que ab hoībus habitatur: que pars terre nunq̄ ab hoībus p̄sentibus: p̄teritis & futuris (dato q mundus habeat terminari) posset totaliter sup̄ficienter implerí: ita q nulla pars eius etiā minima vacua remaneret. Alij dicunt & rationabilius q sicut deus a principio creauit locum inferni detinētis & instrumentum ignis quo ibidem punirētur mali: sic etiam a principio deus p̄uidentia sua de capacitate loci p̄uidit: vt.s. infernus esset capax damnandorum localiter & distincte capiendorum. Hec Henricus de Assia sup̄ Genesim.

Sexta questiūcula est: Que

regio locoꝝ penaliū est diuturnior. Ad quā sic respondet: q istarū q̄tuor regionū illa.s. damnandorū inferni sicut īmensurate est & erit alijs extēsior: ita & durabilior. Nam regio superior q̄ est sinus abrahe incepit primo inhabitari fortasse a morte iusti Abel: & depopulata fuit īmediate post mortē xp̄i: post hanc regionē inhabitari cepit regio purgotorij: que etiā oībus incolis priuata fuit p̄ xp̄m ad inferos descendentem vt q̄busdā doctoribus verisimilius videt. post quā purgatorij euacuationē iterū regio illa cepit incolas habere & habebit de īceps forte sine interruptione vsq̄ ad resurrectionē mortuoꝝ generalē. Regio vero totalis inferni vl' dānādorū sola cū suis īfelicibus īcolis in eternū durabit in altū extendēda quantū ad declarationē diuine iusticie p̄ distinctas singuloꝝ penas iudici dei nō occulto q̄d tūc decernet ab oib⁹. Hec hen. de As. sup̄ geñ

Septima questiuncula est:

Quot carceres seu mansiones habeat regio infernalis. Ad quã sic respondet. ꝙ totalis regio inferni septē carceres habet: vel in septē regiones partiales: iuxta septē peccata mortalia videtur diuisa esse: vel post iudiciū diuidenda. Pro qua imaginatiōe est beatus Greg⁹. iiij. dialogoꝝ. c. xxvi. vbi ait: ꝙ siue electi siue reprobi quorū cōis causa in ope fuit ad loca etiā cōia deducunt. xp̄i nobis verbis satisfacientibus etiā si exempla deessent. Ipsa quippe veritas ꝓpter electos in euangelio dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si enī dispar retributio in illa eterna beatitudine nō esset: vna poti⁹ mansio quã multe ibi dicende essent. Multe ergo mansiones ibi sunt in qbus distincti ordines bonoꝝ ꝓpter meritorum cōsortiū cōmuniter letant. Et eadē veritas (dicit greg⁹) finalis iudicij diē denūciās ait. Tūc dicā messorib⁹. Colligite zizania & ligate ea i fasciculos ad cōburrenduꝫ. Quid autē est zizania in fasciculos ligare: nisi cōpares paribus in tormētis similibus sociare vt supbos cū supbis luxuriosos cū luxuriosis: auaros cū auaris: fallaces cuꝫ fallacibus: infideles cū infideb⁹. Cū ergo siles in culpa ad tormēta silr̄a angeli i locis penalibus deputāt: q̄si zizaniorū fasciculos ad cōburendū ligāt. hec Greg. Vel dicendū ꝙ sicut post cōsūmatiōꝫ mūdi iuxta ierarchias angeloꝝ malorū ordinabunt̄ i inferno diuerse mansiones seu regiōes eorū scd̄m differētias in statib⁹ & culpis eorū. Ita videlicet ꝙ illi āgeli mali q̄ fuerīt vr̄ stātes fuissent de seraphin sūmi i celo cadētes facti sunt infimi. Et illi q̄ fuissent cherubin: cadētes / cōstituti sūt in choro sup istos: ita ꝙ q̄ fuissent de īfimo ordine cet⁹ angelici collocabunt̄ in sūmo loco inferni. Sicut ergo in celo cū q̄libet ordine angelorū collocabunt̄ aliq̄ hoies ꝓ cōformitate meritorū: ita ꝓportionabiliter i ierarchijs inferni ꝓ

cõformitate demeritorũ hoĩes collocabunt͂ ĩtra choros demonũ: ita ꝙ in ĩfimo loco seraphinoꝝ ĩferni: ponent͂ illi q̃ hic fingũt ardere in amore dei vt religiosi ꝛc. & ardẽt ãbitiõe diaboli. In choro cherubin ĩferni ponent͂ illuĩati scientia: sed non sibi nec recte alijs. In choro tronorũ ĩferni ponent͂ q̃ fingũt se pauperes & thesaurizant ꝓ epãtu. In ordine dñationuꝫ ĩferni ponent͂ mali p̃lati: spũales & tẽporales: reges: duces: comites. In ordine virtutũ ĩferni ponent͂ zizaniosi: & sic de singulis. Q̄d si aliq̃s arguat: q̃a scd̃m Iob. x. In ĩferno null⁹ est ordo. & hic ponit͂ ordo septẽ carcerũ vl' triũ ierarchiaꝝ. Rñdet͂ ꝙ Iob ĩtelligit de ordine ĩtentionũ & oꝑationũ q̃ ñ sũt ĩ inferno: nã nullus dãnatoꝝ hẽt intẽtionẽ vl' actũ debite ordinatũ in finẽ q̃ est de⁹ Elicitiue ex Hen. de as. sup gen̄.

Graua questiũcula est: Si

o ignis ĩferni sit corp̃e⁹ vl' siĺitudinari⁹ aut imaginarius. Ad q̃ sic rñdet͂ ꝙ Auicẽ. ix. sue metha. negãs exustionẽ corporũ post iudiciũ cũ nõ admittat carnis resurrectionẽ. & vidẽs ꝙ naturalr spũs ab igne corꝑali pati nõ possit: dixit ex hoc ꝙ ignis ĩferni nõ esset corp̃alis: sꝫ imaginari⁹: ita ꝙ aĩe malorũ post mortẽ dicũtur ĩõ igne cremari: q̃a imaginãt͂ cruciari appꝛhendẽdo ignẽ sub rõne discõueniẽtis. Et ponit exẽpluꝫ ibidẽ de sõniante q̃ ex appꝛhensione fantastica alicui⁹ discõueniẽtis in sõno q̃nq̃ plus cruciat͂ quã fecisset ex p̃ntia eiusdẽ in vigilia: sꝫ hoc est falsũ & erroneũ: q̃a imaginatio est potẽtia quedã vtẽs organo corp̃ali: vñ nõ põt eẽ ꝙ tales imaginatiões fiãt in aĩa a corp̃e sep̃ata: sicut in aĩa sõniantis. Iõ dicebat ꝙ si ille ignis nõ sit imaginari⁹: est certe siĺitudinari⁹: vt sic ĩtelligant͂ aĩe ardere ĩ igne: & affligi fetorib⁹ spũalr: sicut iocũdarij dicunt͂. s. ꝙ rideãt vl' refliciant: q̃ nõ ĩtelligitur in aliq̃ re corp̃ali: sed spũali tm̃.

Et si aliqs dicat: q̃re ergo delectatiões & pene spũales btõrum & maloruȝ demonstrant̃ & pingunt̃ corpaliter. Respõdet Auicẽ. qa.s.tristitia & delectatio spũalis: est multũ ignota & hoies melius ad amorẽ vel timorẽ mouent̃ corpalibus quã spũalibus. Sed qm̃ etiã hoc falsuȝ est. Ideirco dicẽdum φ ignis inferni est verus ignis corporeus & eiusdẽ speciei cũ isto quẽ nos videmus. Qđ ꝓbatur rõne & auctoritate. Primo rõne sic. Corpori nõ põt cõuenĩeter aptari in penã nisi corporeũ: sȝ pena dãnatorũ nõ soluȝ erit pena dãni & priuatõis diuĩe visiõis que r̃ndet auersiõi q̃ fuit ĩ pc̃tõ mortali: sȝ erit etiã pena sensus corporaliter que respõdet cõuersioni ad bonuȝ cõmutabile. Corpalis autẽ pena per corpora irrogat̃: ergo. Secundo etiã ꝓbatur auctoritate philosophi primo Thopi. dicentis: φ oĩs aqua oĩ aque est eadẽ specie: ergo eadem ratione omnis ignis omni igni est ideȝ specie. Tertio ꝓbatur auctoritate greg. iiii. dialo. & Augustini dicẽtium: φ aĩe damnatorũ igne corporeo affliguntur. Hec Tho. in. iiij. sniaꝝ. di. xliiij. Alij tñ dicũt vt recitat Scotus in. iiij. φ spiritibus & aĩabus datur quidam habitus supernaturalis ꝓpter demeritũ peccati: & per illum subiciuntur corporali agente vt possint ab eo pati. Hoc tamen Scotus improbat & bene.

Una questiuncula est: Si

o demones & aĩe spũales separate possint ab igne ĩferni corpali pati & cruciari & q̃ mõ. Ad quaȝ primo videt̃ respõdendũ negatiue p̃ illud Aug. xij. sup gen. c. xlij. Agẽs debet ẽẽ nobiliꝰ passo. Ignis aũt corpeꝰ nõ est p̃stantior spũ. Item Aristo. i. de generatiõe dicit φ corpus nõ agit nisi ꝑ cõtactuȝ. corpꝰ autẽ spirituȝ tãgere nõ põt qa illa se tangũt q̃rum vltima sũt sil'. v. phisi. Spũs autẽ indiuisibilis nõ habet vltimũ. Item primo de

generatiõe & scđm Boetiũ li. de duabus naturis. Illa solũ agũt & patiunť ad inuicẽ q̃ in materia cõmunicãt sʒ aĩa & ignis corpore⁹ nõ cõicant ĩ materia: q̃a corp̄ali- um & spũaliũ nõ est materia cõis. xi. metha.. Itẽ cẽ q̄d pati ẽ recipit aliquid ab agẽte. Si ergo aĩa patiať ab igne corpeo: aliq̄d ab eo recipiet: sed oẽ q̄d recipiť in aliquo est ibi p̄ modum recipiẽtis: ergo recipieť ignis in aĩa cor poraliter. Sed spũalia recepta ab aĩa sũt aĩe p̄fectiões & nõ pena: ergo ignis receptus in aĩa nõ erit pena ei⁹: sed magis p̄fectio. Itẽ agẽs corporeũ nõ agit ĩ re remota: nisi p̄ hoc q̄d agit in media. Sed aĩe & demones q̃nq; sũt ex tra locũ inferni. Cũ q̃nq; in hoc mũdo appareãt hoibus nec tñ sũt imunes a pena. Et tñ videmus q̄ cĩa interme dia ab igne ĩferni nõ patianť: ergo videť q̄ aĩe dãnato℞ nõ patianť ab igne corporeo inferni. Idẽ p̄bať auctorita te Tertulliani in apologetico. i. in libro defensionũ ca- pite. xlvi. dicẽtis. Ideo in iudicio rep̄sentabunť & corp̄a q̃a neq; pati quicq̃ põt aĩa sola sine materia stabili. i. car ne & q̄ oĩno de iudicio dei pati debẽt aĩe: nõ sine carne meruerĩt infra quã oĩa egerũt. hec ille. Et Lactãti⁹ li. vij. c. xxi. dicit. Aĩe cũ in se nichil habeãt solidũ & cõtracta bile a solidis & corp̄alib⁹ nullã vim pati p̄nt: sʒ q̃a in sol' spiritib⁹ viuũt a solo deo tractabiles sũt: cui virt⁹ & sub stantia spũalis est. Sed tñ docẽt nos sancte lr̃e queãdmo dũ penas impij sint laturi: nã q̃a pc̄tã in corp̄ibus cõtra xerĩt rursus carne induenť: vt in corp̄ib⁹ piaculũ soluãt. hec ille. In oppositũ est fides & Lucas. xvi. loquens de epulone: q̄ vocabatur Tontalus vt patet in collationi bus patrum: collatiõe abbatis Panũtij: de quo epulone dicitur q̄ cruciabatur igne inferni. Ad hãc questionẽ resp̄õdetur sub hac conclusiõe: q̄ anima separata potest pati ab igne corporeo: & ab eo cruciari. Probať aũt sic

ratiõe. Eadem est ratio de animabus separatis & de de-
monibus: sed demones patiunt̄ ab igne corp̄eo: vt pa-
tet Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū qui paratus ē
diabolo & angelis eius: ergo & aīe separate ab igne cor
poreo pati possunt. Itē pena debet respondere culpe: sed
aīa p̄ culpā & per prauā cōcupiscentiā se subicit corpi.
ergo & iustū est vt ī penā: rei corp̄ee p̄ possiões subiciat̄
Vnde & Grego. iiij. dial. dicit. Si diabolus & ei⁹ angeli
cū sint incorporei corporeo igne sunt cruciandi: qd mi
rū si aīe antεq̄ recipiant corpa passunt igne corporeo
cruciari: q̄si diceret nō est mirū. Firmiter ergo tenendū
est φ aīa separata pati: affligi & cruciari possit ab igne
corp̄eo. Sed circa modū q̄ pati possit diuersi diuersa
sensere. Aliq̄ enī dixerūt φ aīa ab igne patiatur viden-
do solū ignē: sed hoc est falsum: q̄a visū vt visū p̄fectio ē
videntis. Alij dixerūt φ aīa ab igne patiat̄ imaginādo
ipsū vt sibi nociuū. Sed hoc tenere est hereticū: q̄a tunc
pena iferni ignis: scd̄m veritatē n̄ eēt realis: sed apparēs
& imaginaria. Alij dixerūt φ aīa patiat̄ ab igne alterā-
do vt puta recipiendo ab igne calorē: ardorem siccitatē
vl̄ adustionē: qd̄ est falsū: q̄a tales passiões sunt passiões
corp̄is & nō spūs. Ideo Tho. in. iiij. di. xliiij declarando
dicit. Qd̄ ignis inferni cū sit vere ignis corporeus: nō
tñ corp̄aliter aīas affligit. s. vt eas p̄ modū corpis adurat
s. spūaliter: & hoc q̄tuor modis. s. detinēdo: impediē-
do: subiugādo & inimicando. Primo in detinendo siue
alligando: & hoc supernaturaliter concedit̄ igni. Nam
q̄uis res corp̄ea possit spiritū ī corporeū loco diffinire
& spūs possit vniri corpi: sicut mouēs mobili: vel sicut
locatū loco (Nam spūalis creatura loco diffinitur ita. s.
in vno loco existēs & op̄ans qd̄ nō ī alio: eo mō quo in
corp̄alia dicūtur esse in loco) n̄ tñ pōt res corp̄ea: & per

cõsequens ignis inferni naturaliter & ꝓpria virtute spi ritũ corporeũ loco diffinitũ detinere alligatũ sic in vno loco q̄ ad alia loca ñ possit se diuertere. Cũ id qđ est mi noris virtutis: vt est corpus ignis: nõ possit sua virtute ꝓpria ligare vel tenere id qđ est maioris virtutis. s. spiri tum & aĩam. Sed hoc vt ignis ĩferni teneat & alliget aĩaꝫ & spũs malos, habet inquantũ est instrumentũ diuine iusticie vindicantis: vt ipsũ spiritũ & aĩam quodãmo do retineat alligatũ. Et in hoc ille ignis veraciter ẽ spiri tui noxius. pꝫ hoc exẽplo. Nam videmus q̄ demões vir tute quorũdaꝫ verboꝝ: quibusdã corporibus alligant̃: detrudunt̃ & sic patiunt̃. Ergo m̃lto magis aĩa de tru det̃ & alligabit̃ & patiet̃ ab igne corpeo vt instrumẽto di uĩe iustitie vindicãtis. Scd̃o mõ ignis corporeus ĩfert pe nã aĩe retardando eaꝫ vł ĩpediẽdo ab executiõe ꝓprie vo luntatis. Sicut eñi lapis dicit̃ pati cũ impedit̃ ne deor sum tẽdat. Et hõ dicitur pati cũ detinet̃ vł ligat̃ ne vadat q̄ vult. Ita ignis ĩferni vt instrumẽtũ diuĩe iustitie tardãs vel ĩpediens aĩam ab executiõe ꝓprie volũtatis. s. ne aĩa possit operari vbi vult: & scd̃m qđ vult efficit̃ aĩe vł spi ritui maxĩe penalis. Et poñt btũs Tho: exẽplũ bti Augu. xxi. de ci. dei, dicẽtis: q̄ sicut aĩa spũalis cõcipit & recipit ex cõiunctiõe ad corpus naturalẽ maximũ amorẽ: sic anima ligata igni: & ab eo detẽta ex illa detentione maximũ cõcipit horrorẽ & dolorẽ. Tertio ignis inferni infert aĩe penaꝫ sub iugando. Nam sicut aĩa vel spũs ꝑ hoc quod cõiungit̃ superiori deo essentialit̃ p̃miatur. Ita per hoc q̄ priuatur diuina visiõe: cõiungitur & sub dit̃ rebus infimis. s. igni: & loco ĩfimo & abiectissimo terre astringit̃: ex hoc maxime affligit̃: patitur & angi tur. Quarto ignis infert penã aĩabus & spiritibꝰ inimi cando. Nam cũ aĩa videt & apphẽdit yt nociuũ illũ ignẽ

vt instrumētū diuine iustitie vindicātis eē sibi nociuuꝫ & ꝑ cōsequēs inimicū interiori tristitia affligit & anxiatur: nō ꝙ ille ignis necat aīe eo ipō ꝙ videt̄ intellectu aliter: qa nichil est cōtrariuꝫ & cōtristabile itellectui in eo ꝙ aliqd intelligit̄ ab eo. sed fit cōtristabile in quantū videt̄ vt repugnans volūtati. Hec tangit Greg⁹. in iiij. dialo. & Tho. iiij. contra gentiles. c. xc. & qlibeto. ij. & iij. & in qstionibus disputatis de aīa. q. xxi. Nunc ad ratiōes in oppositū respondet: & ad primam sic: ꝙ licet aīa spūalis simpliciter sit nobilior igne corpeo inferni. tñ scdm ꝙ ille ignis ē instrumentū diuīe iusticie cui⁹ virtute operat̄ dici & fieri pōt nobilior ipsa aīa. Ad scdm dicit̄ ꝙ licet inter animā & corp⁹ nō sit alqs cōtact⁹ corporalis siue phisic⁹. Est tñ inter eos alqs cōtactus spūalis & virtutis. Sicut & motor celi cū sit spūalis spirituali cōtactu tangit celū: mouēs ipm ꝑ modū quo dicit̄ cōtristans tangere. vt dicitur in primo de celo. & hic modus sufficit ad actionē. Ad tertiū rñdet̄ negādo cōsequētiaꝫ dicēdo ꝙ phūs & Boeti⁹ loquunt̄ de illa actiōe per quā patiēs transmutatur in naturam agētis. Talis aūt actio nō est ignis in aīam. Ad quartū rñdetur: negando cōsequentiaꝫ: & rō est: qa assumptū est verū de eo qd patitur ab agēte ꝑ modū influentie. Ignis aūt in aīam nō agit ꝑ modū influētis: sed per modū detinētis vt dictuꝫ est. Ad quintū rñdetur. ꝙ spūs dānati nūqꝫ sunt extra infernū nisi ex dispensatiōe diuina: vt̄ ad instructionē vel ad exercitiū electorū. Vbicūqꝫ autē extra infernum sint: semꝑ tñ vident ignē eterni vt eis in penaꝫ preparatum. Vnde cū ista visio sit imediate affligens vt dictus est: ideo vbicūqꝫ sūt spūs dānati ab igne inferni affligūtur: sicut & captiui extra carcerē existētes: a carcere quodāmodo affligunt̄ dū vident se ad carcerē dānotos. Vn̄

ſicut gloria electorū in nullo minuit᷑: nec quantū ad p̄miū eſſentiale: nec quantū ad premiū accidētale. ſi aliquādo extra celum empyreū ſint: q̄d aliqualiter in eoꝝ gloriā cedit: ita in nullo damnatorū pena diminuit᷑. Si aliq̄n extra infernū ad tempus ex diuina diſpenſatiōe ponant᷑. Et hoc eſt q̄d dicit glo. ſup illud Iacobi. iij. Inflāmat rotā natiuitatis. Diabolus vbicūq̧ ſit ſiue ſub aere ſiue ſub terra ſecū fert tormēta ſuaꝝ flāmarū. Obiectio aūt ꝓcedit ac ſi ignis corporeus affligeret ſpūs imediate ſicut affligit corpa. Ad auctoritates aūt ſic reſpōdet᷑: & primo ad Tertullianū dicit᷑ negādo ꝙ demones & aīe abſq̧ corpe pati nō poſſint ab igne corpeo: nā dei tāta ē ptās vt in corpalia quēadmodū voluerit p ſe vel ī igne afficere poſſit & caſtigare modo a nobis inpceptibili & inenarrabili. Et cū dicit᷑ ꝙ aīe nichil ſine corpe meruerunt ideoq̧ in corpibus ꝓprijs torqueri & puniri debebunt: hoc ſimiliter negat᷑: nā vt dictū eſt de mente Tho. pri. ſecūde. q. vij. Actus aīe in merito vel de merito dupliciter p̄cedunt actus corporū. ſ. quo ad tēpus & q̄ ad valorē. nō quo ad tēpus prius habetur ꝓpoſitū benefaciendi vel malefaciēdi quā illud executiōi mandetur & omnis bonitas que aſcribit᷑ actibus exterioribus corporum: ex voluntate prius habuit originē & formam. Ad illud etiam Lactantij reſpondet᷑: negando i hoc Lactantium: ſicut negatur etiam in ceteris erratis ſuis.

d Ecima queſtiuncula eſt:

Que differētia ſit inter ignē īferni & ignē huiꝰ mundi. Ad quā rn̄det᷑: ꝙ licet nobis ignotū ſit in q̄ materia ſit ignis inferni ſiue in materia ꝓpria ꝓut eſt in ſpera ſua in q̄ nō lucet: vt dicunt ph̄i: ſiue in materia aliena. ſ. terreſtri vt in carbone: ſiue aerea vt i flāma

siue ignita per violentiam vt patet in ferro: siue ignita ex naturali principio intrinseco: vt patet in sulphure: tñ in quacūq; materia in inferno ignis inueniat̃ semper est idem specie: quantū ad naturā ignis pertinet cū nostro: vt dicit Tho. in. iiij. vbi supra. Inquantum vero ille ignis est instrumētum diuine iustitie differt in multis ab igne q̄ est apud nos. Primo. n. differt: q̄a ignis noster naturaliter vrit: sed nō detinet. Ibi ligat & detinet vt dictum est supra. Secūdo ignis nr̄ est corruptibilis desiente materia. ignis inferni est incorruptibilis: q̄a in materia imortali. s. aīa & corpe incōsūptibili vt dicet̃ statim infra. Tertio ignis nr̄ succensore indiget & succensore nutrit̃. q̄a violenter accendit̃. Ignis inferni succensore nō indiget: nā flatus dñi sic vt torrens sulphuris succēdet eū: vt dicit̃ ysaie. xxx. Nec lignis indiget q̄a deus talē ei naturā indidit. Quarto ignis apud nos sua luce delectat. Ignis inferni parū lucet & ad penā dānatorū: vt. s. videant sua afflictiua vnde doleant. Vnde Psal. Peccator videbit & irascet̃ dentibūs zc. Quinto ignis noster nō habet scd̃m virtutē ppriam q̄ aliquos cruciat magis aut minus. Ignis inferni autē cruciat scd̃m modu3 peccati: vt in modo sue actionis sequat̃ modum culpe: vt patet in igne fornacis q̄ in sua actiōe modificatur ex industria fabri scd̃m q̄ cōpetit ad effectū artificis. Vnde Greg. in. iiij. dialo. dicit. Vnus quidē est gehenne ignis sed nō vno modo oēs cruciat peccatores. Vniuscuiusq; eni quantū exigit culpa tantū sentiet̃ pena. Sexto ignis huius mundi habet ardorē naturalē nō infinitū intensiue: sed ignis inferni respectu huius ignis habet ardorem incōpabilem: Primo ratione loci infernalis vbi est clausus & coartatus. Secundo ratiōe cōtrarij. i. frigoris circūstantis: nā ex ppinquitate vnius cōtrarij: alterum

contrariorū fortificatur: sicut patet in autora que ex ꝓpinquitate aduentus sui contrarij. s. caloris radiorū solar iū: quod contrarietatē philosophi vocant anthiparistasim: fortior facta gelu frigidior est media nocte. Habet etiā tertio ignis inferni intensorē ardorē ab igne nr̄o in quantū est instrm̄ diuīe iustitie. vn̄ ꝓpter hoc dicebat a Policarpo post Augm̄. in vita scti Sebastiani ꝙ ignis nr̄ & iferni vl purgatorij differūt sicut ignis pict⁹ & ver⁹.

Decima questiūcula est:

V An corpa damnatorū post iudiciū cōiuncta aīab⁹ poterūt ppetuo incōsumptibiliter i igne subsistere. Ad quā videt primo respondendū negatiue nā vt dicit phūs. vi. thopi. Omnis passio facta magis abicit a substātia & cōtinua tandē cōsumit. Sed corpus humanū post iudiciū iunctū aīe cum nō sit incorruptibile per naturā vt corpa celestia. Nec per gratiā vt corpus primorum parentū. Nec per gloriā sicut corpus xpi & electorū post eorum resurrectionē: ergo sequitur ꝙ tandem ab igne destruet & corrūpetur. Respondet ꝙ circa hoc aliq dixerūt corpa damnatorū ideo nō consumi: qa exustio illa est intentionalis & non realis. Pro quorū verborū intelligentia notandū est ꝙ inter sensum tact⁹ & alios sensus est hec differentia. Nam in quatuor sensibus: visus: auditus: gustus: & olfactus nō est actio nisi intentionalis: in aure eni remanet sonus: nec tn̄ son⁹ immutat aurē realiter. Similiter in visu recipit species coloris absq3 hoc ꝙ oculus realiter coloret: & sic de alijs duobus sensibus. In sensu aūt tactus vtraq3 actio simul est. s. realis & intentionalis. Cum eni aīal calefit: calor remanet realiter in aīali: & vltra hoc aīal concipit calorem intētionaliter: vt habet. ij. de aīa. Nec realiter posset

aīal pcipere intentionē caloris: nisi etiā calorē realiter recipit. Dicūt ergo isti q nō corpa dānatorꝝ ab igne nō cōsumunt: qa ille ignis agit in eis intētionaliter tm̄: & nō realiter. Et ex hoc vitat corruptio eorꝝ: nō tn̄ vitat afflictio: qa dolor nō est lesio sed sensus. i. sensitiua pceptio lesionis. ij. de aīa. sed hoc est falsissimū. Sequeret eni q aliquis sentiret exustionē q in rei veritate nō exureret. & sequeretur etiā q ibi nō esset nisi intentio & imaginatio supexcessiui caloris & non realis exustio ignis: sicut apparet in freneticis qbus videtur q aues in aere volant cū tn̄ non volāt: & sic illa afflictio esset apparens & non existens: qđ est hereticū. Dicendū est ergo q actio caloris in corpa dānotorū est realis & intētionalis. sicut de sensu tactus dicebat. Nam corpa illa realiter exurētur nec dormiēt: aut in cōteplatiōe rapient cū exurent sed pcipient lesionē & exustionē: & tāto pfundius quāto ille ignis aget vt instrumentū diuine iustitie: que exigit vt pena respondeat culpe. & culpe pportionētur: vt dicitur Apo. xviij. c. Et cū petit quomodo cōtinue exurantur: nec consūmunt aut corrūpunt. Respondetur & dicitur: q principalis causa & prima hui9 est: virtus & iustitia diuīa. Iustitia eni diuia sepat vnā actionē ab altera: cū sedm naturā vna sine altera eē nō possit. Sepat eni corruptionē a continua exustione: cū sedm naturā oēqđ diu exuritur corrūpitur. Qđ etiā factum fuit in rubo quem vidit Moyses. Exodi. iij. & in camino ignis triū puerorꝝ. Daniel. iij. c. Alia ratio quasi coadiuuans poterit esse naturalis. s. quies motus celi quo quiescente nulla actio vel passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationē nature. Et sic dicitur ad dubitationē: q causa in corruptionis corporū non est natura: vel gratia: vel gloria: sed diuina virtus & ordo iustitie

eius: quibus etiã obtẽperabit quies motus celi. Auctoritas est ad hoc Gregorij sup illud li. b. xx. Luce qui fecit omnia. Cruciabit̃ & nõ extinguetur: morietur & semp viuet finiet̃ & sine fine manebit. Cui⁹ eni vita mortua fuit in culpa: necesse est vt mors semp viuet in pena. Hec ille. Quantum ad exempla notandũ ꝙ nullũ corpus est quod tandẽ nõ cõsumetur ab igne: ꝙuis quedã corpora sint que ad horã vel per paucuꝫ tempus in igne permaneant sine lesiõe aut corruptiõe. Vnde galien⁹ dicit ꝙ salamãdra licet aliquo tẽpore possit esse in igne: nõ tamẽ finaliter sine corruptione ibidẽ posset pseuerare. Sic etiam patet de ebano. Augustin⁹ tñ. xxi. de ci. dei. vt declaret quomodo corpora damnatorũ semp cremata & exusta nunꝙ consument̃ (virtute dei operante) ponit aliqua que reperiunt̃ in natura que sub igne incorruptibiliter pseuerãt. Et primo ligna tina: nec verme cõsumũtur: nec in aqua corrumpunt̃: nec in igne (vt dicitur) cõburunt̃. Lapis preciosus Achades in igne posit⁹ inpassibilis & incorruptibilis in igne pmanet. Vnde semel accensus nec pluuijs nec ventis extinguit̃: & ardẽs nunꝙ consumitur. Vnde dicit̃ ꝙ erat athenis phanũ veneris in quo erant lucerne de dicto lapide: q̃ nunꝙ aliqua intemperie extinguebant̃. Item aurũ quantũcũꝙ stet in igne nec leditur nec corrũpitur. Est quoddaꝫ genus virgulti (dicit Aug⁹) qua si quedã radix semper ardens: nũꝙ veniens ad cõsumptionem. Montes ethne sicilie vsꝙ hodie flãmis estuant & integri pseuerãt. In legenda sancti Nicolai habet̃ de quodaꝫ igne in quo si manũ apponas sentis ardoris afflictionem: sed manus nõ patitur cõbustionis corruptionẽ siue destructionẽ. Cor hois veneno mortui semp substat igni incõsumptibiliter: vt dicũt medici. Carbo ligni virtute ignis fit im

putribilis ita vt nunq̃ putrescat in aquis. Item latericius lapis prius mollis & dissolubilis: in igne decoctus manet in aquis ꝑpetuo icorruptibilis. Qđ ergo nature tribuit supradictis quod ignis cõcedit carboni & latericio multo magis põt deus dare corpori humano. Ad argumentũ autem philosophi dicit: ꝙ intelligitur de causa pura naturali. Hec Tho. in. iiij. di. xliiij. & Scot⁹ ibidẽ. & Iohãnes de blibia bononiensis in quolibetis.

Vodecima questiuncula

d est. Quot penarum genera reperiunt̃ in inferno Ad quã sic respondet̃: ꝙ in inferno inter alias sunt octo pene. s. ignis inextinguibilis: vermis ĩmortalis: fletus cõtristabilis: tenebre palpabiles: fetor intollerabilis: stridor ĩestimabilis: aspectus demonũ horribilis flagellũ corporis. Prima pena est ignis inextinguibilis. Nam ignis inter alia elemẽta est maxime actiu⁹. iiij. meth. Vnde a qualitate ꝓpria & naturali nõ potest alterari vt infrigidet̃. Sicut aqua põt calefieri: & ideo maxime ponitur ignis pena gehẽnalis: & est inextinguibilis quia sicut culpa in inferno nunq̃ poterit expirari vel remitti: ita & pena anime & corporis ex parte ignis nunq̃ poterit terminari. Secunda est vermis immortalis: de quo ysaie. lxv. Vermis eorum non morietur. Qui vermis non intelligitur corporaliter: quia post diem iudicij innouato mũdo non remanebit aliquod corpus mixtum: vel aliquod aĩal nisi tm̃ corpus hoĩs. Sꝫ intelligit̃ de verme spũali. i. remorsu cõscientie: q remorsus consciẽtie ita orit̃ ex putredine peccati & affligit puniendo aĩam. Sicut vermis corporalis orit̃ ex putredine ligni & affligit puniẽdo corpus. Tho. in. iiij. d. l. Tertia pena est fletus cõtristabilis Mathei. xxij. Ibi erit fletus &

stridor dentiū. Vbi notādum ꝙ in fletu corporali sūt duo. s. lachrimarum resolutio & hoc nō erit post diem iudicij: quia tūc cessante motu celi nulla generatio vel alteratio erit. Secūdo in fletu corporali est capitis & oculorum turbatio: & hec erit in die iudicij & in aīa & in corpore. Nam aīa maxime affligeť: & corpus imutabitur in bonū: vt in beatis. & in malum vt in damnatis ab aīe passione. Tho. vbi supra. Quarta sunt tenebre palpabiles Mat. xxij. Ligatis manibus & pedibus mittite eū in tene. zc. Licet enī infernus quantū est ex se sit locus tenebrosus: eo ꝙ in medio terre situs: vbi nō potest esse nisi ignis turbid9 & q̄si fumosus. Tamē ex diuina dispēsatiōe est ibi aliquid luminis sub quadā vmbrositate: que sufficit ad vidēdum illa que aīam & corpus torquere pñt. Vnde infernus dicitur terra miserie & tenebrarū. Iob. x. Tho. vbi supra. Quinta est ibi stridor īestimabilis Mat. xxij. Stridor dentiū qui erit ibi corporalis Nam stridor nullā importat resolutionem sicut effusio lachrymarū. hoc dicit Petrus de taranta. in. iiij. di. l. Vnde Greg9 dicit. Eijcientur in tenebras exteriores vt illic dentes stridcāt: qui hic de edacitate gaudebant. Sexta est fetor intollerabilis. Ioelis. ij. Ascendit fetor eius: & ascēdit putredo eius: quia supbe egit. hic aūt fetor noīe sulphuris designatur. Vnde Psal. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur & spiritus ꝓcellarū. Nam ignis respondet concupiscētie & ardori peccati. Sulphur respondet fetori voluptatis. Spiritus ꝓcellarū respondet strepitui perpetrationis peccati. Septima aspectus demonū horribilis. Vbi notandū ꝙ demōes in natura sua & decore apparere non possunt damnatis in inferno sicue in purgatorio: sed apparent in corporib9 assumptis in aliqua visione sicut deo placet: cum tali & tanta de-

formitate q̄ videntes illos in tali aspectu maxime deterrē tur & cōtristantur. Unde Tantus est horror in eorum aspectu q̄ nullus sine adiutorio dei in hac vita etiā quā tumcūq̧ sanctus possit illū videre & tollerare. vt patet de beata virgine. & dicetur infra in. iij. decade in vltimo Octaua pena est flagellū. Prouer. xix. . Mallei percutiē tes stultorū corporibus. Ubi notandum q̄ demones cū sint incorporei: motu tactus nō operantur imediate in aliquod corpus a se distans: sed vtendo q̄busdam cor= poribus. Unde sicut angeli vtuntur ad aliquos corpora les effectus aliquibus seminibus in quibus sunt vir= tutes alique naturales: ex quibus aliqui effectus celeri= ter ꝑducunt̄: vt dicit Aug⁹. iij. de ci. dei. Ita etiam faciūt demones cum motu tactus aliq̄d operant̄. Hec Tho. q. xvi. de sp̄ualibus creaturis. De istis octo generibus penarū sūt versus videlicet. Vermes & tenebre flagellū frigus & ignis. Aspectus demonis scelerū confusio lu= ctus. Quibus penis dicit btūs Aug⁹. xi. de ci. dei. corre= spondēt octo genera penarū que ponit. Cicero in de le gibus q̄bus malefactores puniūtur in mundo. s. damnū vinculū: seruitus. verbera. talio. ignominia. exiliū. mors Per damnū in mundo tollūtur diuitie. Per vincula & seruitutes tollit̄ libertas. Per verbera tollit̄ incolumitas corporis. Talio per quā patit̄ q̄libet q̄d alteri fecit. Igno minia ꝑ quā tollit̄ fama. Exiliū ꝑ q̄d tollit̄ patria. Mors ꝑ quā tollit̄ vita. In inferno autē damno respōdet pena dāni. i. priuatio visiōis diuie: cū priuatiōe gr̄e: glīe: & misericordie ei⁹: nō solū in re: s3 in spe. Unde ysa. xxx. Non remāebit de fragmētis ei⁹ testa vt hauriat̄ parū aq̄ de fouea. s. diuie miscdie: aut deportet̄ igniculus de in cēdio. s. charitatis. Pene vinculorū corrn̄dent ligatio ma nuū & pedū. i. q̄a manus nō p̄nt bn̄ facere nec pedes &

affectiões bñ velle vt dicit Greg⁹. Pene verbeꝝ rñdent ĩ inferno mallei demonũ materialiter: vt diximꝰ. vł spũaliter. i. ꝑ verbo xp̃i dicẽtis. Ite maledicti in ignẽ eternuȝ. Pene taliõis rñdet eq̃litas penarũ. Apoca. 18. Quãtuȝ se glorificauit in delitijs: tantũ ei date tormẽtuȝ & luctũ. Qđ verbũ. b. Tho. exponit ꝙ quantũ & tm̃ nõ ĩportant eq̃litatẽ quãtitatis: sed ꝓportiõis. Pene ignominie rñdet in ĩferno cõfusio oĩm electoꝝ ysa. xiij. Facies cõbuste. s. a cõfusione: vultus eoꝝ. Pene exilij respõdet cecitas cordis: & mors dãnationis. Vnde Greg⁹. Interiores tenebras dicimus cecitatẽ cordis. Exteriorẽ vero eternã mortẽ dãnationis. Pene seruitutis correspõdet tribut⁹ penarum Treñ. i. Princeps prouintiarum facta est sub tributo. Nam dãnati sũt sub tributo penarum. Semꝑ eñi emũt nunq̃ tñ soluũt. Pene mortis rñdet mors secũda. i. sine morte: dãnatio. s. ꝑpetua vbi cũq̃ aĩe & corporis sine fine. Sunt aũt etiã in ĩferno alie pene. s. transitus ab aquis ad ignẽ. Iob. xxiiij. Transibũt ab aq̃s niuiũ ad calorẽ nimiũ: q quidẽ transitus nõ dicit interpolationem inter penã ignis & penã aque: vt qñq̃ patianť penam aque: qñdoq̃ patianť penã ignis: sicut hic in mũdo. Sȝ ibi vtraq̃ pena erit continua: qa culpa eoꝝ est ibi ꝑpetua. Vnde Greg. dicit suꝑ hoc in moral. ꝙ pena aque debeť ꝓpter timorẽ male humiliantẽ. & pene ignis ꝓpter amorẽ male inflãmantẽ. Vnde transitus ille nõ dicit ordinẽ vel interpollationẽ: sed cõtinuitatẽ & varietatem penarũ: ꝓpter varietatẽ & cõtinuitatẽ culpaꝝ. Erit etiã ibi decima pena. s. mors sine morte. Vñ diciť. Apo. ix. Vocabũt mortẽ & mors fugiet ab eis: que mors erit ĩ ꝑpetua diuisiõe malorũ a deo: & eorũ ꝑpetuis penis gehẽne aliarũq̃ penarũ. Vñ Gre. dicit. Erit miseris mors sine morte. Finis sine fine. Defectus sine defectu. Nam

mors ibi semp viuit & finis semp incipit. & defectus de ficere nescit. Hec. Aug. xi. & . xxi. de ci. dei. & Gre. ix. moral. & Tho. sup illud Iob. x. Dimitte ergo me vt zc.

T Ertiadecima questiuncula

est: Si p suffragia viuorum fideliũ minui: vl' abbreuiari possit pena inferni. Ad quã rñdent aliq q sic: antiqs & abolitas positiões suscitare cupientes. naz primo arguũt sic: qa. ij. Macha. xij. dicit: q inuenert sub tunicis interfectorũ de donarijs idolorũ a qbus lex phi bet iudeos. & tñ postea subdit: q iudas collatiõe facta. xij. milia dragmas argẽti misit ierl'imã offerri ibi p pctis mortuorũ. Constat aũt q illi peccauerãt mortalit' cõtra legẽ agẽtes: & in pctõ illo decessisse: & p cõsequẽs fuisse in isernũ dãnatos: ergo suffragia psunt ĩ inferno dãnatis. Scdo sic: qa Aug. in encheridiõ dicit: q qbus suffragia valẽt ad hõ psũt: vt vl' plena sit rmissio: vel vt tollerabilior sit eorũ dãnatio. Sed solũ q in ĩferno sũt: dãnati dicunt: ergo existentibus in ĩferno dãnatis suffragia psũt. Tertio Diony. vltio. eccle. ierar. sic inqt. Iustorũ orõnes & scdm hãc vitã magis quã post mortẽ iis q digni sunt sacris oratiõibus operant' ĩmmodo. Ex quo videt' colligi posse: q suffragia magis prosunt mortuis quã viuis: sed viuis psunt in pctõ mortali existẽtibus. Nam ecclesia orat p peccatoribus: p hereticis: iudeis: paganis zc. vt cõuertant': ergo & mortuis ĩ peccato mortali suffragia valẽt quos ĩ inferno dãnatos: si ita decesserũt certum est. Quarto qa in vitis patrũ legit': & ponit' etiã a Damasceno in quodã sermõe q. b. Machari9 inuenit caput cuiusdam defũcti in via: & orõne pmissa vt sciret cui9 caput fuisset. Illud responsũ dedit: q fuerat cuiusdaz sacerdotis gentilis: qui in inferno damnatus erat: & tñ ibi con-

fessus est oratione Macharij: se & alios iuuari. Quin- to Damascen⁹ vt recitat in eodē sermōe. Greg⁹ ꝓ Tray ano imperatore orationem fundēs: audiuit vocem sibi diuinitus allatā. Vocem tuā audiui & veniā Trayano do. Cuius rei: vt ibidem Damascenus dicit: testis & ori ens omnis & occidens. Sed constat trayanum in infer- no fuisse damnatū: qa crudelem necē multorum marty rum instituit vt dicit ibidē Damascenus: ergo suffragia ꝓsunt existētibus in inferno. Sexto qa sicut se hñt beati ad gloriā: ita damnati ad penā: sed beatis saltē vsqꝫ ad di em iudicij suffragia ꝓsunt ad gloriā augmentandam: ergo & damnatis ꝓdesse possent ad penā minuendam. Minor ꝓbatur: nam in collecta quadā dicit. Vt sicut san ctis tuis ꝓsunt ad gloriā: ita nobis proficiāt ad medelā. Item in secreta oratione de sancto Leone in antiquis ita habebat. Annue nobis dñe vt anima famuli tui Leo nis hec ꝓsit oblatio. vt habet in ca. cū marthe. de celebra tione missarum. Septimo quia sicut non repugnat sta tui beatitudinis ꝙ augeatur premium accidētale vsqꝫ ad diem iudicij: qđ est gaudiū de bono opere. Ita nō debet repugnare statui miserie & finalis damnationis ꝙ dimi nuatur pena accidētalis: que est remorsus conscientie siue dolor de malo ope inquantū est causatiuū pene: sꝫ btis accrescit gaudiū accidētale: qa dicitur Luce. xv. Qꝫ gaudium est angelis dei sup vno peccatore penitentiā agēre: ergo & damnatis pōt minui pena accidētalis. siue consciētie remorsus. Crescit aūt gaudiū beatis p ipsa suf fragia: vt in priori argumēto adductū est: ergo & dam- natis similiter decrescit aliqs dolor p eadē: & sic eis ꝓde runt. Octauo Aug⁹ in encheridiō dicit: ꝙ cū sacrificia altaris siue quarūcūqꝫ elimosynarū ꝓ batizatis oībus offerunt: ꝓ valde bonis sūt gratiarū actiōes: ꝓ nō valde

malis ꝓpitiatiões: ꝑ valde malis nulla sunt adiumenta mortuorũ: sed qualescũq; viuorũ consolationes. Quibus vero ꝓsunt: ad hoc ꝓsunt: vt vel plena sit remissio: vel tollerabilior sit eorum damnatio. Ex quibus verbis magistri in. iiij. di. xlv. & textus in. c. cũ marthe. de celebratione missarum. §. finali. elicit̃ ꝙ sacrificia altaris zc. valde malis nõ prosunt & similiter valde bonis: imo iniuriam facit martyri qui orat ꝓ eo: cuius potius orationibus cõmendari debuit vt dicit Aug⁹ & textus ibidẽ Sed ꝓsunt mediocriter bonis ad expiationẽ: & mediocriter malis ad pene mitigationem: sed mediocriter mali sunt damnati: ergo. Minor declaratur: qꝛ ꝑ distinctionem illam quadrimẽbrem nõ videtur aliud posse intelligi nisi ꝙ valde boni sunt illi: qui post mortem statim volauerũt ad celum. Valde mali sunt infideles qui nũq̃ fuerunt de gremio ecclesie: nec numero: nec merito. Mediocriter boni qui aliqua secũ criminalia in purgatorio deferũt: & his ꝓsunt ad pene absolutiõꝫ. Mediocriter mali: qui in fide & sactis ecclesie fuerũt: sed ĩmortali decesserunt: & his ꝓsunt ad mitigationẽ seu vt tollerabilis sit eorũ damnatio. Nono ideꝫ cõfirmatur ex alio dicto Augustini: qđ adducit magister sniaꝝ in. i. iiij. di: xlvi. vbi ait. Querit̃ de valde bonis vtrũ & ipsi aliq̃ pene mitigatiõe dei misericardiã sentiãt. Et postq̃ arguit mgr̃ ꝙ nõ: subdit solutionẽ & ait: Aug⁹ quoq; respondens illis qui reproborũ supplicia fineꝫ habitura contẽdunt: ita repellit illorũ opinionẽ asserẽs reprobos in perpetuũ puniẽdos: vt eorũ supplicia aliquatenus mitigari nõ neget. Decimo idem confirmat̃ ex quadã oratione siue collecta que reperit̃ ĩ missali: cuius titulus siue inscriptio est oratio pro eo de cuius aĩa dubitatur. Non aũt ꝑ hanc intendit orare pro eo qui est in purgatorio:

quia hec inscriptio singularis est. Et idem patet: q̄a in
ea dicit̄: vt si plenā veniā obtinere nō possint: saltem di-
minutionē vel refrigeriū obtineant. Ad istā questiun
culam r̄ndendo dicendū: q̄ circa damnatos olim fuit
opinio q̄ suffragia ipsis ꝓsunt: sed dupliciter. s. vel quā
tum ad tempus videlicet vsq̄ ad diē iudicij: nā dicūt q̄
vsq̄ ad diē iudicij dānati iuuare possunt suffragijs ec-
clesie: post vero nō. Alio modo quantū ad personas in
inferno detētas: nam ibi valde malis sine fide & sacra-
mentis defunctis nullo modo suffragia prosunt. non
enī fuerunt de gremio ecclesie numero vel merito. Alij
vero ibi sunt nō valde mali qui. s. de ecclesia fuerūt nu-
mero: & fides & sacramēta habuerunt & aliqua opera
de genere bonorum fecerūt: sed quia in peccato morta
li decesserūt: & talibus dicebant suffragia nō ꝓdesse. Et
isti dicebant q̄ licet damnatorū pena sit infinita scd̄m
durationem: tamē est finita scd̄m intentionem. Sed cō-
tra hoc arguit̄ sic. Finitum per continuā ablationē con
sumi potest siue totaliter tolli: ideo si suffragia ecclesie
minuāt penam: tantum possent multiplicari q̄ nichil
de pena remaneret: sz totaliter tolleret̄: quod est error.
Origenis. Sed p̄positiuus vt hoc Origenis inconueni
ens fugeret: dixit q̄ tantū possūt suffragia dānatis mul-
tiplicari q̄ totaliter remouebitur ab eis oīs pena: non
quidē simpliciter vt Origenes posuit: sz ad tēpus. s. vsq̄
ad diem iudicij. tūc enī aīe iterato corporibus cōiuncte
in inferno sine vlla spe venie detrudent̄. Sed cōtra: effe-
ctus non minuit̄ vel auffertur: nisi ablata vel diminuta
eius causa: sed culpa est causa pene in genere cause me-
ritorie: & culpa semꝑ inexpiata remanet in damnatis:
ergo eorū pena pro nullo tempore totaliter tolli poterit
Et ideo Porrectani alium modum inuenerūt dicentes:

Q̄d hoc modo est in diminutiõe penarũ per suffragia sicut in diuisione continui: licet enĩ vna linea sit finita tamē potest in infinitũ diuidi. & nunq̄ per diuisionē finietur dũmodo fiet subtractio partiũ secundũ eandē proportionē: & nõ sc̄dm eandem quātitatem: vt si primo auferatur medietas, deinde medietas medietatis: & sic in infinitũ. Et similiter imaginati sunt: q̄ per primũ suffragium diminuit̄ aliquota pars puta medietas pene: deinde per secundũ medietas medietatis: que est octaua totius: & sic vlterius in infinitũ quo mõ pena nũq̄ terminabitur: sed semp̄ aliq̄d pene remanebit. Et hanc opinionem ꝓsequitur glo. in. c. tempus. xxiij. q. ij. Sed respondet contra hoc Tho. dupliciter. Primo: quia effectus nõ minuit̄ vel aufertur nisi causa sit ablata vel diminuta vt dictũ est Alio modo respondet dicēs: q̄ iste modus dicendi est defectiuus: quia infinita diuisio que cõgruit quantitati continue videtur posse ad quantitatem spiritualem deferri. Vnde licet si diuidat̄ linea in partes eiusdē ꝓportionis: possit diuidi in infinitum: si tamē diuidatur pena modo predicto nõ semper diuidetur in penas: ꝓpter eandē insensibilitatem. Caro enĩ nõ semper diuidit̄ in carnē: nec ignis in ignē: datur enim minima caro. primo Phisicoꝝ. Similiter dicit̄ de pena minima que causaret tandē insensibilitatē: & sic nõ esset pena cũ pena includat cognitiõē & sensibilitatē. Propter hoc Altisiodorensis dixit aliter. s. q̄ suffragia ꝓsunt dãnatis nõ q̄dem p̄ diminutionē vel interruptionē pene: sed p̄ cõfortationē patientis: sicut si aliquis homo portet graue onus. & facies sua ꝑfundatur aqua: cõfortatur ad melius portandũ: cum tamē onus nõ fiat in se leuius.

Sed contra dicit Tho. Nam culpa dãnati remanēte immutata dãnatus nõ potest leuius penam ferre. Fortis

catio eni subiecti nō est nisi ex ablatione passibilitatis. Passibitas autē est scdm mensuram culpe: ideo si culpa non diminuitur: per consequēs nec subiectū fortificari poterit. Propter hoc aliq dicūt q licet nō minuatur pena eorum quantū ad ignē: minuitur tamē quantū ad vermē & remorsus conscientie. Nam sicut i sanctis crescit gaudiū accidentale: qd est gaudium de bono ope: Ita & damnatis pena accidentalis minuitur. i. dolor de malo opere. Sed contra: quia culpam damnatorū sicut sequit ignis ita & vermis cōscientie. vnde similis debet esse ratio de vtroq. Propterea Albert⁹ dicit sup vltio. c. ecclesiastice ierarchie: q suffragia nō psunt defunctis in inferno: nec quantum ad diminutionem pene: vel interruptionē: vel quātus ad diminutionē pene sensus vt dixerūt pcedentes. Sed qa ex huiusmodi suffragijs aliq materia doloris eis subtrahitur q eis esse posset: si ita se abiectos conspicerent q nullus de eis curā haberet: que materia subtrahitur dum suffragia p eis fiunt. Et hoc inquit vbi supra Albertus. p accidens minuit. Sed contra dicit Tho. quia istud nō pōt esse scdm legem cōem: quia vt dicit Aug⁹. in li. de cura p mortuis agenda. Qd precipue de damnatis verū est: ibi sunt aie defunctorū vbi nō vidēt quecūq hic aguntur: siue q in ista vita eueniunt: & ita non cognoscūt quando p eis suffragia fiunt: nisi forte preter cōem legem hoc remediū daretur diuinitus aliqbus damnatis: sed hoc oīno incertum est: ergo non asserendum. Sed diceretur q Albertus non dicit q pena diminueretur: sed tm dixit q hoc modo pōt diminui: qsi diceret: posset hic modus imaginari. Propterea aliqui moderni dicere voluerunt: quia per suffragia ecclesie minuitur timor quem habent damnati. Ipsi enim timent multos damnari ex occasione sua: sicut de

diuite pater: qui rogabat Lazarum mitti ad fratres suos ne & ipsi venirent in locum illum tormentorum. Timor autem penam habet: sicut spes gaudium. Cum ergo damnati per suffragia ecclesie possint liberari ab hoc timore dum aliqui viui reducunt ad pniam per suffragia ecclesie: de quibus sciunt illos saluatos: vel nō damnatos quos timebant: ergo p illa suffragia liberabūtur a pena: quam de timore illo habebant. Sed contra: qa hic modus dupliciter deficit. Primo quia nō sequitur: si non videant vsq ad diem iudicij eos in inferno: q ppter hoc sciant illos nō esse damnatos. Deinde posito q sequat & q ita sciant: nō ppterea habēt hi intentū: quia inuidia de salute illorū bene pōt equari. immo supare penam quam habebāt ex illo timore. Diues enim ille dū sciret aliquos nō damnandos potius voluisset fratres suos inter illos: tamen absolute voluisset & fratres suos omnes damnari si hoc esse posset: cū odium damnatorū sit consummatū. & sic si sciunt illos saluari quos timebāt ne damnarētur: pena eorū nō diminuit: sed augetur. Ergo concludendū est cū. b. Tho. q simpliciter & absolute dicendum est q suffragia non psunt damnatis: nec ad tollendum penam nec ad diminutionem eius aut alleuiationem aut interruptionem. Et pbatur hec conclusio rationib9 & auctoritatib9. Prima ratio est scti Tho. in. iiij. di. xxi. sic. Suffragia siue opera viuorum cōtinuant siue applicant defunctis per vinculum charitatis. iuxta illud Ioh. xv. Volo pater vt ipsi vnum sint: sicut & nos vnū sumus. sed dānati sunt oīno extra charitatem: ergo opa siue suffragia viuorū nō possunt eis applicari. Maior sic pōt declarari: nam ex quo in opere suffragij sunt duo indiuidua. s. faciens vel agens suffragia: & ille cui virtus suffragiorū applicari debet. Non potest aūt illud

quod vnus facit alteri applicari siue continuari nisi in quantum ambo sunt membra eiusdē corp'is q̄a sic vniuntur & copulantur sub vno capite. Nec sufficit sint vnita p̄ fidem: sed etiā oportet q̄ sint vnita p̄ charitatē: quia mortuū menbrum nō recipit influentiam: nec a capite nec remediū aut iuuamentum ab altero mēbro licet p̄ quātitatem sint cōtinuata: sed oportet q̄ cōtinuentur per formā: sicut de ramo sicco quod cōtinuatur radici vel trūco per quantitatem qua vltima sunt vnū: non autē per formam viuentis. Damnati autē sunt precisi ab ecclesia irreuocabiliter p̄ finalem sententiam. & sic nō sunt membra eiusdem corporis. Secunda ratio est talis. Quicūq; ad terminū vie totaliter p̄uenerunt recipiunt retributionem que diminui nō potest. Si enī diminueretur nō recipisset finem vie sue. Sed damnati sunt simpliciter extra viam: ergo recipiunt penā sine diminutiōe. qui autē sunt in purgatorio sunt aliquo modo viatores: & aliquo modo nō: vt dicit Thomas. Tertia ratio est Durandi sic. Plus debet valere vnicuiq; (ceteris paribus) quod ipse facit dum viuit pro seipso: vl' alius p̄ eo: quā quod facit viuens p̄ mortuo: : vel saltem nō minus: ex quo viuētes magis inuicem cōmunicant quā cū mortuis. Sed id quod facit viuēs ī peccato mortali: de quo nō penitet: nec penitere p̄ponit: aut quod facit alter pro eo: nichil omnino valet ei ad diminutionē pene tali peccato debite: quāuis possit valere vt talis disponatur ad penitendū. Ergo a fortiori quod facit viuens pro mortuis damnatis: q̄ de pc̄tis suis nō penitent nec penitere p̄ponūt sed in eis obstinati sūt: nō p̄dest eis ad aliquā pene diminutionem p̄pterea inquit q̄ contra ratiōnē & iustitiam videret̄ q̄ in penitenti & p̄seuerāti in impenitētia remittat̄ aliq̄d de penea debita. Quarto

sic: Officiũ misericordie & charitatis siue dilectiõis debet illis qui nobis sũt ꝓximi vt patet ex magistro sniaꝝ in. iij. di. xxviij. & iuxta parabolam de samaritano in Luca. Sed dãnati nõ sũt nobis ꝓximi: ergo dilectio charitatis siue misericordie nõ est eis exhibenda. Dilectio enĩ charitatis fundat̃ sup cõmunicatione eterne beatitudinis a qua ipsi sunt ĩmobiliter exclusi. Quinto sic Si dãnatis ꝓdesse possent suffragia viuorũ: sequeret̃ ꝙ etiã indulgentie date ꝑ p̃latos possent eis ꝓdesse eo modo quo ꝓdesse possũt mortuis in purgatorio. Cõsequẽs est falsum: qđ & nullus asserit ergo & antecedẽs: & cõsequẽtia est nota. Nam & si indulgentie nõ valeant defunctis tanꝙ iis qui possunt facere id ꝑ qđ indulgentia conferat̃ tñ valere possunt si ꝑ viuos aliquid fiat ꝓ ipsis si hoc in forma indulgẽtie contineat̃: puta si quis hanc ecclesiaꝫ visitauerit tantũ de pena inferni minuat̃ patri suo. Consequẽs est falsum: qa vt dictũ est: in inferno existentes nõ sunt in charitate: ideo nõ ꝓsunt eis alioruꝫ satisfactiões. Auctoritates. Prima Augusti. li. de cura ꝓ mortuis hñda dicit. Suffragia viuorũ nõ ꝓsunt oĩbus sed tantuꝫ ijs qui dum viuũt cooperant̃ hoc vt eis ꝓficiant. Et in encheridion dicit. Hec eis ꝓsunt qui cũ viuerent vt hec sibi ꝓdesse possent meruerunt. & in eodẽ loco dicit idem. Qui sine fide que ꝑ dilectionẽ operat̃ eiusꝙ sacramẽtis de corpore exierunt frustra illis a suis viuentibus huiusmodi officia ĩpendũtur. Et in de ci. dei. dicit. Si scirẽ patrẽ meũ damnatũ esse: nõ magis rogarẽ ꝓ eo quã ꝓ diabolo. Et Gre. Bonifacio. Et habet̃. iij. q. ij. c. ꝓ obeũtibus dicit. Pro impijs ꝙuis xp̃ianis fuerint tale quid. i. oblationem & suffragia facere non licebit. Et. xxxiij. moral. sup illud Iob. Estimabit abyssum q̃si senescentẽ. Eadẽ inquit est causa cur nõ orat̃. s. post dies

iudicij ꝑ hcibus eterno igne dānatis: que nūc ē causa vt nō oret ꝑ diabolo & angelis ei⁹ etetno supplicio deputatis. Et Hiero. & habet in. c. in pñti. xiij. q ij. In pñti inquit seculo scimus siue oratiōibus siue cōsilijs inuicē nos posse iuuari: cū aūt ante tribunal xpi venerimus: nec Iob: nec daniel: nec noe rogare posse ꝑ quoq̄: sȝ vnū quēq; portare onus suū. Vbi Gracian⁹ dicit. Hoc īnqt de ipenitētibus accipiendū est: de quibus ꝑpheta dicit. Non dabit deo placationē suā: nec preciū redēptionis aīe sue: sed laborabit & viuet adhuc in finē. Non aūt loquitur de hic inpenitēbus. qa licet hic ꝑ illis orare: sȝ de inpenitētibus in alio mūdo: q hic ipenitētes mortui sūt Et Criso. de repatiōe lapsi dicit. In inferno nūq̄ & nusq̄ est nullū sclatiū: ergo nulla cōsolatio neq; diminutio aut alleuiatio pene. Et Dio. vij. c. celesti. ierarchie ait. Sūmus sacerdos ꝑ imundis nō orat: quia in hoc auerteret ē a diuino ordine. & loquit̄ de dānatis. Et Albert⁹ in cōmento huius loci dicit. Opinio tenēs q̄ suffragia dānatis ꝑsunt: est cōtra dicta & auctoritates doctorū: & allegat ṗdicta verba Augustini & Gregorij. Et glo. sup illud prime Io. vltio. Est peccatū ad mortē: dicit pc̄tm̄ vsq; ad mortē continuatū: dico vt nō ꝑ illo oret. i. doceo & ṗcipio q̄ nō oret. Idem habet̄. xxiij. q. v. c. placuit: vbi ꝓhibentur fieri orationes & cōmemorationes ꝑ hijs qui se interficiūt: vel q suis scelerībus puniūtur. Intellige scd̄m glo. nisi cōtriti fuerint. Et. xiij. q. ij. c. fi. Idem dicit̄ de q̄libet quē constat ī peccato mortali decessisse Item. xxiij. q. v. c. quicūq; clericus: aut bello aut rixa aut gentilium ludis mortu⁹ fuerit: neq; in oblatiōe neq; in orōne ꝑ eo postulet̄. glo. nisi in fine peniteat. Sepultura tm̄ nō priuet̄. glo. canina. Non aūt ꝓhiberet ecclesia ꝑ hijs orare: si eis ꝓdesse possent oratiōes nostre: qui ꝓhiberet qd̄ &

illis eſſet bonū & orantibus meritoriū:ergo nō proſūt eis. Exemplo etiā patet in epulone qui extremū digiti Lazari intinctū in aquā:quo refrigeraret in īferno linꝫ gua eius ab abraham obtinere nō potuit. Ex oībus iſtis cōcludendū eſt ꝙ ſuffragia nō proſūt dānatis. Sed ſi diſ cas pater ponamus ꝙ ſuffragia fiant pro aliq̄bus q̄bus prodeſſe nō poſſūt:peccat ne ſuffragās? Dico ꝙ ſi certo ſcim⁹ aliquos tales eſſe:tūc male facim⁹ cū cōtra diuinaꝫ ordinationē facimus:& cōtra ſtatutū eccleſie ſancte. Si aūt ignoramus & illi ſaluati ſint:tunc quidē illis ſuffra gia nō proſūt:ſꝫ quodāmodo obligant orare ꝓ ſuffragā te. Si autē dānati ſunt:oratio noſtra & elemoſyna nr̄a in ſinu noſtro cōuertent̄:vt dicit ꝓpheta. Nunc tertio loco rn̄dendū ē ad argumēta. Ad primū ꝙ donaria illa idolo rū nō fuerūt inuēta apud illos mortuos vt ex eis ſignuꝫ accipi poſſet ꝙ in reuerentiā idolorū illa deferrēt. Sed ea acceperūt vt victores que eis ibi iure belli debebant̄:& tn̄ ꝑ cupiditatē venialiter peccauerunt:vnde nō fuerunt in inferno damnati:& ſic ſuffragia eis prodeſſe poterāt Vel dicendum ſcd̄m quoſdā:ꝙ in ipſa pugna videntes ſibi periculum īminere de peccato penituerunt ſcd̄m il lud Pſal. Cum occideret eos q̄rebant eum ꝛc. Et q̄a hoc probabiliter poterat extimari:ideo oblatio fuit pro eis facta. Ad ſcd̄m dicēduꝫ ꝙ ibi accipit̄ damnatio large. ſ. pro quacūq; punitione:vt ſic etiā includat penaꝫ pur gatorij. Dicitur enī aliquis quādoq; damnatus vel con demnatus ad certā penā pecuniariā ſoluendā:vel ad ali quod ſuppliciū ſuſtinēdum ꝗuis talis damnatio nō ſit ad mortē. Et q̄a pena purgatorij ꝑ ſuffragia fideliū qn̄q; totaliter expiatur:qn̄q; autē nō:ſed diminuitur ideo ibi dem ab Auguſtino dicitur: ꝙ ſuffragia proſunt vel vt plena ſit remiſſio.i.vt totaliter pena auferat̄: vel vt toꝫ

lerabilior sit. Ad tertiū dicendū ꝙ quantū ad hoc magis acceptant suffragia ꝓ mortuo quā ꝓ viuo: qa magis indiget: cū nō possit sibi auxiliari: sicut viuus potest. sꝫ quo ad illud viuus est melioris conditionis: quia potest transferri de statu culpe mortalis: in statū grē & glorie qđ de mortuis dici nō pōt: ideo nō est eadeꝫ ratio orādi pro mortuis & viuis. Suffragia etiam viuorū nō ꝓsunt aliīs viuis per modum satisfactionis si sint illi pro quibus fiūt in peccato mortali. Vnde cū mortuis nō possint prodesse nisi per modum satisfactiōis: nō eni ꝑ modum meriti: qa exierūt statū merendi: ita vt nec ipsi nec aliī eis mereri possint. Sequitur ꝙ etiam mortuis in peccato mortali prodesse non possint sicut viuis in peccato existentibus ꝓsunt ꝑ modū meriti de cōgruo ad merendū eis gratiā: ideo nō est silr̄is ratio. Ad quartū de Machario dicendū ꝙ illud adiutoriū non erat vt pena ipsorūꝫ diminueret̄: sed in hoc solo vt ibidē dicit̄: ꝙ Machario orante concedebatur vt mutuo se viderēt in tormentis & de hoc nō poterat esse verum gaudiū: sꝫ fantasticū dū implebatur qđ desiderabāt. s. videre alios in penis. Damnari eni desiderāt oēs dānatos esse: qđ desideriuꝫ cū impleт̄ fantastico dicūtur gaudere gaudio: cū tn̄ maior dolor eis accrescat. Sicut & demones dicūtur gaudere dū hoies ad peccata ꝑtrahūt: & ad infernū: ꝗuis ꝑ hoc eoꝝ pena nullaten⁹ minuatur. Sic nec minuit̄ angeloꝝ gaudium ꝑ hoc ꝙ malis nostris cōpati dicūtur. Ad quintū de Trayano dicendū est: ꝙ potest ꝓbabiliter estimari ꝙ ꝑcibus beati gregorīj fuerit ad vitā miraculose reuocat⁹ & ibi gratiā cōsecutus sit: ꝑ quam remissionē peccatorū habuit: & ꝑ cōsequēs imunitatē a pena. Sicut etiā apparet in multis q fuerūt miraculose a mortuis suscitati: quorū plures cōstat idolatras fuisse. De oibus eni talib⁹ simi

liter dici oportet: q̃ nõ erant in inferno sententialiter deputati: sed sc̃dm presentẽ suorũ exigentiã meritorum sc̃dm autẽ supiores cãs sc̃dz q̃s puidebant ad vitã reuocãdi erat de eis aliter disponendũ. Vel dicat sc̃dm quosdam q̃ aĩa Trayani nõ fuit simpliciter a reatu pene absoluta: sed eius pena fuit suspẽsa ad tẽpus. s. vsq3 ad diez iudicij. Nec tñ oportet q̃ hoc fiat cõiter p suffragia ecclesie: quia alia sunt que legi cõi accidunt: & alia que singulariter ex priuilegio aliquibus concedũtur. Sicut alij sunt humaruz limites rerũ: alia diuina signa virtutis: vt dicit. Aug⁹. li. de cura p mortuis agẽda. Quid autẽ de hoc dicat Iohãnes diacon⁹ q historiã gregorij cõpilauit vnde dñm Iacohũ de voragine in legẽdis sctõrũ. Ad sextum vbi inducit collecta. dicendũ est q̃ huiusmodi locutiones nõ sũt sic itelligẽde: q̃ sc̃ti in glĩa pficiãt quãtũ ad se in hoc q̃ eorũ festa celebrem⁹: s3 qa nobis pficit qa ea celebram⁹ sicut ex hoc q̃ deũ cognoscimus vl̃ laudamus: & sic quodãmodo eius glĩa in nobis crescit: nichil aũt deo. Non tñ negandũ est quin sctõrũ gaudiuz accidẽtale crescat saltẽ extensiue: qa de pluribus gaudẽt. Et sc̃dm hoc in antiquis reperit secreta oõ de sctõ Leone de q̃ in argumento hoc dicẽduz sc̃dm ea que dicunt in. c. cum marthe. de cele. mis. §. tertio loco. Ad septimũ q̃d erat confirmatio prioris dicit q̃ nõ est simile de btĩs & de dãnatis: qa beati bene pticipant cũ viuẽtib⁹ in charitate in qua fundat valor suffragiorũ. Sed dãnati in inferno a tali cõicatiõe exclusi sunt. Et iteruz quãuis btĩ de bonis q̃ viuẽtes faciunt letetur: & sic aliq̃d glĩe accidẽtalis eis accrescat: illud tñ nõ est per aliquẽ fructuz suffragij quẽ percipiant: s3 pter perfectaz charitatẽ quam habent: & ideo gaudẽt de oĩ bono. Argumẽtũ etiaz peccat ĩ illa siĩitutidine quã adducit: qa pot⁹ argui deberet

ꝙ sicut nõ repugnat statui beatitudinis ꝙ augeatur premium accidentale vsq; ad diem iudicij: ita nõ repugnat statui miserie & dãnationis ꝙ augeatꝰ pena accidẽtalis: quod conceditꝰ. Incõuenit autẽ beatitudini ꝙ diminuatꝰ gloria: & sic etiam statui miserie ꝙ diminuatur pena. Ad octauũ dicendum: ꝙ illi qui dicunt suffragia ꝓdesse damnatis existentibus in inferno exponunt dictum Augustini vt tactum est in argumento. Aliter tamen potest dici: ꝙ mediocriter mali dicuntur: q̄ multa habẽt venialia. mediocriter autẽ boni: qui pauca: & hunc sensum tangit glo. in. c. cum marthe p̄dicto. Siue etiã mediocriter mali q̄ mortalia cõmiserũt & penitẽtes decesserunt: non facta de illis satisfactione saltem completa. Mediocriter boni qui solum a venialibus expiandi sũt & sic vtriq; eorũ in purgatorio sunt: vt valde boni dicãtur qui sunt in paradiso beati: valde mali qui sũt in inferno damnati. Mediocriter autẽ boni & idem mediocriter mali qui in purgatorio sunt ad expiandũ peccata sua: qui. s. decesserunt in gratia cum peccato veniali vel cum debito pene: ꝓ peccatis mortalibus de quibus ante mortem penituerũt: qui pro tanto dicũtur mediocriter boni: pro quanto deficiunt a ꝑfectione bonitatis Sed mediocriter mali inquantũ deficiunt a ꝑfecta malicia que est peccatum mortale: quibus suffragia prosunt ad mitigationem pene: quandoq; autẽ ad perfectam absolutionẽ scd̄m differentiaꝫ quantitatis venialium & suffragiorũ: & scd̄m hoc distinctio licet videatꝰ quadrimẽbris quo ad vocẽ tamen solũ est trimẽbris quo ad rem: quia idem sunt mediocriter boni & mediocriter mali. s. existẽtes omnes in purgatorio: sicut quod est mediocriter gelidum est etiã mediocriter frigidũ: & quod est mediocriter album: est etiam mediocriter nigruꝫ. Hec Du

randus: Ad nonū dicit: q̄ Augustinus nō dicit q̄ pena damnatorū diminuetur aliquando vel interrumpetur sed verba illa ponit sub disiunctione. Ad veritatē autē disiunctiue sufficit alteram partem esse verā: & sic hoc nō arguit verba illa esse que pro altera parte disiunctiue posita sūt. Hoc patet: q̄a Aug⁹ dicit. Aut si hoc existimat zc. Ad vltimū de illa oratione dico q̄ illa non est autentica: nec reperitur in omnibus missalibus presertim scd̄m consuetudinem Romane curie. Et quis posuerit eam in aliquibus missalibus libris ignoratur: tamen ea admissa dico: q̄ nunq̄ ecclesia intēdit orare ꝓ aliquo damnato in inferno: vt patet ex dictis. Ex inscriptione etiam orationis patet idem: nam dicitur oratio ꝓ eo de cuius anima dubitaẗ. Si autē dubitatur nō creditur firmiter q̄ sit saluatus vel damnatus zc. Hec questiuncula ex dn̄o Dominico Veneto episcopo brixiensi alias episcopo Torcellano: & sint satis hec quantū ad secundum receptaculum. s. de inferno.

Q

Uarta questio sub hoc tertio capite prime decadis est. De tertio receptaculo animarum separatarum. s. de purgatorio. Sub q̄ quindeci𝔷 absoluentẽ questiūcule. Quarū quelibet suo ordine īfra declarabiẗ.

P

Rima questiuncula est: Si loc⁹ purgatorij in cētro terre vere esse reperiatur. An sit fictio eccl̄ie militātis clericorū: ad emūgendū tp̄ales redditus & elemosinas laicorꝫ. Ad quā q̄busdā p̄rio videẗ r̄ndendū negatiue: q̄. s. nō repiaẗ: & primo sic. Nā de⁹ q ē sūme misericors: ꝓnior est ad p̄miādū bona: q̄ ad puniendū mala: sed sicut illi q sunt in statu

charitatis faciunt aliqua mala: q̄ nō sunt digna suppli cio eterno: ita illi qui sunt in peccato mortali: interduz faciunt aliqua bona ex genere q̄ nō sunt digna p̄mio eterno: ergo cum illa bona nō p̄mientur in damnandis post hanc vitaz. Similiter nec illa mala debēt post hanc vitam puniri. Preterea scd̄o sic. Sicut se habet charitas ad p̄mium eternum: ita peccatum mortale ad suppliciuz eternum: sed decedētes in peccato mortali: statim ad sup pliciū eternum deportantur: ergo decedentes in chari tate statim ad premium vadunt: & ita non manet eis aliquod purgatorium post hanc vitam. Item si purga torium post hanc vitam esset ponendum: maxime po-neretur ratione expiationis & purgationis peccatoruz scilicet culpe vel reatus pene: sed hoc nō potest esse: pro batur: q̄a dicit Greg. & ponitur. xxv. di. c. qualis. Qua-lis hinc quisq; egredit̄: talis in iudicio p̄sentat̄: q̄a lignū vbi ceciderit ibi erit. Eccēs. xi. Ergo si aliq̄s exeat ex hac vita cum culpa veniali aut mortali: cum culpa tali erit in iudicio: & per consequens in purgatorio nō purga-bitur: quia in iudicio purgatorium non erit: sed claude tur: ergo frustra esset. Item glo. super illud prime Io. v. Est pecccatū ad mortē: dicit ꝙ qui ī hac vita nō corrigit̄ frustra post mortē veniā p̄stolat̄. Nā nulla post mortē culpa purgat̄. Quīto arguit̄ auctoritate Apo. xiiij. vbi dicit̄. Beati mortui q̄ in dn̄o moriunt̄. Amodo iā dicit: spiritus vt requiescant a laboribus suis: ergo ijs qui in dn̄o moriūtur nō manet aliquis pugatorius labor post hanc vitā nec illis qui nō in domino moriuntur: quia illi purgari nō possunt ergo purgatorium post hanc vitaz non est. Sed incontrarium est textus Aug. de pe. d. vij. c. hic autē ignis. Respondeo dicendum ꝙ de veritate & existentia purgatorij in centro terre post hanc vitam.

Duo sunt & fuerunt pphani & sacrilegi modi dicendi Tertius autẽ in via constitutus est veritatis. Primus est hebreorũ: grecorum: quorundaꝫ hereticorum dictorum pauperum de Lugduno in francia: & aliquorũ etiam populorum Valdensium circa renuꝫ germanie suporis habitantium: qui cõmuniter oẽs tenent: ꝙ post hanc vitam nullus purgatorius locus in centro terre reperiatᷣ: sed omnis morientis aĩa imediate dicunt deferri & rapi: vel ad penas inferni: vel ad gloriã paradisi: & isti habẽt pro tuitiõe & robore suo: rationes & auctoritatẽ Apoca. supra in fronte questionis adductas. Sed contra iudeos est textus. ij. Macha.. xij. dicens. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur: sed pro defunctis (vt dicit Tho. in quarto) qui sunt in paradiso nõ est orandum: quia illi nulllo indigent: nec iterum pro illis qui sunt in inferno: quia illi a peccatis solui nõ possunt: ergo post hanc vitã sunt aliqui a peccatis nõ dum absoluti qui solui possunt: & tales charitatem habent sine qua nõ fit peccatorũ remissio: quia vniuersa delicta operit charitas. Prouer. x. Vnde ad mortem eternã non deueniẽt: quia qui viuit & credit in christum nõ morietur ineternũ. Ioh. xi. Nec ad gloriã inducentur nisi purgati: quia nichil imunduꝫ ad illaꝫ perueniet. Apoca. vltimo. ergo aliquis locus purgatiõis restat post hanc vitam ꝑ huiusmodi sic contritis nõ dum autẽ plene purgatis. Item contra grecos est Gregꝰ nicenus grecus: qui de veritate purgatorij sic dicit. Si aliqs christo amicus cõsentiens in hac vita purgare peccata minus potuerit: post transitũ hinc per purgatorij ignis conflagrationem expedietur: hoc autem predicamus hoc dogma veritatis seruamua & ita credimus. Contra vero pauperes de Lugduno & populos Valdenses est

auctoritas vniuersalis ecclesie pro defunctis exorantis vt a peccatis soluantur: qđ non potest intelligi nisi de illis qui sunt in purgatorio. Ecclesie autem auctoritati quicūq3 resistit incurrit heresim: vt notatur. vij. q. i. c. denicq3. & extra de hereticis. c. firmissime. Est autē & fuit secundus ꝓphanus modus dicendi de existentia in centro terre purgatorij. Indorum quos secutus est Iohānes papa vigesimusſecundus: & nunc sequuntur multi solo nomine christiani. qui intelligere nō potentes: nec volentes credere solos spiritus & separatas animas ab igne corporeo cruciari: dixerunt & dicunt (vt adducit Tho. super. Io. c. xiiij. & . iiij. contra gentiles) ꝙ fideles ī gratia mortui nō plene purgati: non descendunt in purgatorium: sed detinentur vsq3 ad iudicium in aliquo loco in sola pena damni forte in paradiso terrestri: vel in extremis maris: aut aride: aut in vacuo super circūferentiam celi empyrei: vel infra conuexum terre & concauum celi empyrei: vbi dicūt aliqui (licet apocriphe) vsq3 ad diem ascensionis domini: stetisse liberatos omnes ab inferis per christum: Sed cum supra de inferno ageretur & probatum admodum fuerit & ostensum quomodo spirituales anime separe: & in corpore demones: possunt & de facto realiter patientur & cruciantur ab igne corporali. Idcirco explosis & spretis eis: & omni turba malorum christianorum contempta: tertiā ideo catholicam: & orthodoxam: & veram de purgatorio conclusionem aggrediamur: que est. Quod in centro terre vere & realiter locus purgatorij reperitur: que conclusio ꝓbabitur rationibus: auctoritatibus: militantis ecclesie auctoritate: & legali ac vrbana honestate. & primo. Rationibus sic. Accipiantur duo iusti quorum alter nunꝙ mortaliter peccauerit: sed tantum venialiter: alter vero

multis mortalibus peccatis dominũ offenderit. Moriã tur isti simul & contriti: nunc petitur: an ambo equaliter vnoq; tempore ascendant in celum vel non. Si dicatur q sic: sequitur quod tantum valet fides sola cum cõtritione quantũ fides cum operibus virtuosis: quod esset contra rationem iustitie distributiue diuine qua reddet vnicuiq; scdm merita: & contra distinctionem graduum beatitudinis. Si vero conceditur q inequaliter ingrediuntur vitam eternã.i. vnus ante alium: petitur an ille qui secundo ingreditur paradisum descẽdit ante ad infernum: si sic ergo falsum est quod christus dixit Ioh.v. Amen amen dico vobis quia qui verbum meum audit: Et credit ei qui misit me habet vitam eternam & in iudicium nõ venit: sed transit de morte ad vitam. Si dicitur q nõ descẽdit ad infernum: ergo cũ in paradisum ascendere nõ possit: quia adhuc ĩpurus: ergo aut nũq; variabitur ab eo ĩ quo est statu ĩpuro: aut purgabitur ad vitam eternam: nõ primum: ergo secundũ: sed purgari nõ potest operibus satisfactorijs pprijs: ergo purgabitur penis in purgatorio. Secũdo sic: om̃e peccatum aut a deo vel ab hoĩe punitur: quia nullum malum ĩpunitum: nec aliqd bonũ irremuneratũ: de pe.di. vij.c.finali. sed frequenter aliq in fine cõuertuntur: qui a malis suis in p̃senti puniti nõ sũt: ergo debẽt a deo puniri. nõ igne inferni: cũ fuerint mortui in charitate: ergo in igne purgatorij: Item tertio si nõ eẽt pena purgatorij post hanc vitam: qui p̃durat vsq; ad mortem in malitia tantum esset ei quantum illi qui nunq; peccasset: ergo exemplo talis nullus in hac vita faceret penitentiam: sed in fine tantum omnes contriti confiterentur quod esset erroneum: nullus enim virtute ditatur semper gaudens iniquitate; de peni. di. vij. ca. Nullus. ergo

necessarium est confiteri purgatorium esse. Quarto sic: Sit sortes in charitate habens adhuc verbi gratia septem annis penas iusto iudicio ecclesie sibi iniūctas soluere. Deinde ponat͛ (sicut possibile est) ꝙ sine sui culpa duo bus annis elapsis casualiter subito occidat͛ tunc ex quo anima que fuit principaliter causa peccati pro quo sor tes satisfacere teneretur post mortē. Contra rationē esset ꝙ illa ꝓ residua penitentia nō patereͭ penā post mortē nec aliqua causa rationabiliter assignari potest quare nō pati deberet ergo ponēdus est locus vbi aīa sortis ꝓ illis duobus annis purgabit͛: nō in paradiso: q̄a locus ille nō est purgationis. nō in inferno: q̄a ibi aīa nō pur gatur: sꝫ damnat͛: ergo in purgatorio. Item arguit͛ sic. Si verbi gratia. Sortes & Plato cōmittūt vnū peccatū in q̄ sortes primo & principaliter culpabilis est: & iniūgit eis penitentia qua simul agere debeāt: sicut simul pecca uerunt: si tunc Plato ante completionē penitentie mo riat͛. adhuc scd̄m ratiōis iudicium sortes penā haberet. Ita ē in ꝓposito de punitiōe peccatorū cōmissorū ab aīa & corpe. i. a toto hoie: q̄a rationabiliter puniēda sūt pec cata: & etiā aīa corpe iam mortuo: non in īferno: nec in paradiso vt dictū est: ergo in purgatorio. Item ad illum errorē sequit͛ ꝙ oē peccatū est mortale: q̄a si nullū pecca tum in quo homo morit͛ post mortē dimittit͛: nec aīa ab aliquo peccato post mortē ꝑ penas purgat͛: sequit͛ ꝙ oīs culpa siue magna siue minima in qua quis morit͛: ꝑpe tue durabit. Item ad illū errorē sequit͛: ꝙ ſtet aliquē non resurrecturū ante iudiciū mori in charitate cū leui cul pa q̄ nō saluabit͛. Sed hoc videt͛ apostolice atq catholi ce doctrine & diuie pietati valde repugnare. ergo. Itē ar guit͛ sic. Nisi esset fides purgatorij in quo aīe post mor tem hominū satisfacere possent ꝓ peccatis hic dimissis

dareť occasio desperādi illis q̄ in tota vita in pctīs fue
runt & finaliter cōsequūtur remissionē p contritiones
aliquā: q̄ tn̄ nō sufficit ad absolutionē plenariā a pena
& a culpa: & a parte penarū. Itē si fides de existētia pur
gatorij nō esset in quo pctā grauiꝰ puniūtur quā i foro
presentis vite. Remoue ab oībus fidelibus omnis terror
qui facit eos qui peccauerūt libentius penas & labores
satisfactorias in p̄senti suscipere quā incōpabiliter gra
uiores in futuro substinere. Fides enī penarū in futuro
seculo p peccatis hic cōmissis grauissime infligendarū
est vnū de maximis que bonos a malis retrahere solent
& eos qui peccauerūt mouere ad penitendum & satis
faciendū ī presenti vita. Ergo credamꝰ firmiter q̄ sicut
diuina iustitia disposuit a principio locum penarū in-
fernaliū in quo damnatorū aīe ppetue puniret: ita & di
uina eius bonitas constituit locū penarū in quo aliquo
rum saluandorū aīe tpales penas hic neglectas post mor
tem exoluerent. Nunc ponende sunt auctoritates. Et
prima est. ij. Macha. xij. que verificatur in fide fideliū
veteris testamenti. Dicitur enī ibi q̄ aīe eorū qui cū pie
tate & charitate mortui fuerāt in bellis p populo dei vl'
alias in charitate. Si in q̄busdā peccatis fuerunt morte
p̄uenti: vel anteq̄ penas hic p peccatis dimissis soluissēt
tūc penas incidūt in q̄bus tenti: viuorū sacrificijs & ora
tionibus pn̄t iuuari: alleuiari & liberari. Ex qua aucto
ritate sequiť q̄ ante passionē xp̄i: nō oīm morientiū aīe
ibant in penas damnatiōis nec oēs ibāt in locū beatitu-
dinis celestis: sʒ erat quidā locus medius: nō lucis sed te
nebrarū: nō gaudij sed meroris: in quo tenebanť aīe ra
tione pene dāni vel pene sensus donec soluerēt vel cōdi
gne soluerenť. De quo loco dicebat Iob. x. Dimitte me
ergo vt plangā zc. Ibi ergo tenebanť antiq̄ in penā dāni

quã ex eorũ pctõ originali in hac vita cõtracta incur= rerant. Si ergo dñs deus ex habũdantia sue pietatis ante filij sui xp̄i passionẽ: mortuorũ aĩas ad penas obliga= tas nõ p̄cipitauit in dãnationẽ: sed misericorditer tenu it in penis mortalis peccati: hic quo ad culpã dimissi do nec satisfieret. Cur nõ credatur q̄ post passionẽ filij sui tpe quo sinũ misericordie sue in totũ aperuit xp̄ianis: q̄ etiã tunc & nũc differat aliquas penas sẽsus tp̄ales post mortẽ saltẽ pro pctĩs venialibus donec penis expientur: vel meritis viuorũ relaxẽtur. Qd̄ si de venialibus quibus debẽtur pene tp̄ales ita sit: q̄re diuina pietas nõ differet penas quasdã peccatorũ mortaliũ tp̄ales hic dimissorũ ita vt post mortẽ soluant̄ pene q̃ hic solute nõ fuerant. Nulla ratio videtur q̃re diuina misericordia tpe plene miserationis abbreuiari & coartari debuerit vltra illud qd̄ ante passionẽ fecerat zc. Et sic pꝫ pri̇a auctoritas. Se= cũda auctoritas ẽ ex verbo xp̄i Mat. xij. quã Greg. addu
39 cit in. iiij. dial'. c. 34. ad hoc propositũ. Si q̄s in spiritum sanctũ blasphemiã dixerit: nec in hoc seculo remitteť ei neq̄ i futuro. In q̃ sñia (dicit Greg⁹) dat̄ itelligi quasdã culpas in hoc seculo: quasdã vero in futuro posse relaxa ri: q2 ille modus loquendi innuit q̄ in vtroq̄ hoc est hic & in futuro pctã remitti soleãt: sicut i hoc simili apparet Nam qñ dicim⁹ pctm̃ hoc nõ põt dimitti hic nec rome: nec a plebano nec ab ep̄o: supponimus q̄ vtrobiq̄ vel ab vtroq̄ cõsueuit fieri pctõrũ remissio. Si en̄ non esset sic modus loquẽdi: eẽt inept⁹ valde ac si diceret̄ neq̄ ab equo neq̄ ab asino aut nec i iferno nec i vacuo extra ce lũ remitteť pctm̃ tale. Cũ g̃ xp̄s eẽt sapiẽtissim⁹ cui⁹ oĩa verba habebãt mysteria nõ est credendũ q̄ sermone talis ineptitudinis esset vsus qñ dixit de peccato in spiritũ sanctũ: quod neq̄ in hoc seculo neq̄ in futuro remit=

teretur. Hinc Bern. sermone. lxvi. dicit. Qui nõ credũt ignẽ purgatoriũ restare post mortẽ: sed statim aiam solutã a corpe: vel ad requiẽ transire: vel mortẽ: querãt ab eo qui dixit quoddã peccatũ neq; in hoc neq; in futuro seculo relaxari: cur hoc dixerit: si nulla futura manet remissio peccatorũ. hec ille. Tertia auctoritas est Origenis loquẽtis de egyptijs submersis in mari rubro super exodũ. exponẽs eni ipse illud. Submersi sunt quasi plũbum in aquis vehementibus dicit: toti erant plũbei: & nichil auri habẽtes: iõ nõ purgãdi p ignẽ: sed demergendi in profundũ. hec ille. Vbi facit differentiã inter eos q cũ plumbo habẽt aliquid de auro ad mixtũ plus vel minus: & illos qui nichil habent de auro: s; sunt toti plũbei: & qui habẽt aurũ ad mixtũ plumbo purgant̃ vt sic auferat̃ plumbũ & remaneat auru; vt i purgatorio: qui autẽ sunt plumbu; in toto nõ purgant̃: qa nichil auri i eis inueniret̃: s; demergunt̃ in pfundũ. Quarta auctoritas ẽ Pauli. i. Corin. iij. dicẽtis. Fundamẽtu; autẽ aliud nemo põt ponere preter id qd̄ positũ ẽ qd̄ est xp̄s iesus Si quis autẽ supedificat supra fundamentu; hoc qd̄ est xp̄s: vel fides. Aurum: argẽtum: lapides pciosos: ligna: fenum: stipulã vniuscuiusq; op9 manifestum erit. Dies enĩ dñi declarabit: qa in igne reuelabit̃ & vniuscuiusq; opus quale sit ignis pbabit. hec ille. Dies autẽ dñi i scripturis solet accipi cõmunius p die iudicij finalis vl̄ pticularis. Loqtur ergo apl̄s de afflictione vel purgatione aiar; que supedificauerũt zc. Et dicit q dies dñi declarabit. Hic autẽ dies non põt intelligi de punitione post iudiciũ finale. Primo qa nullus q post hac punietur saluus erit p ignem: sed in eternũ ardebit in igne. Secundo quia multorum aĩe qui tũc in peccatis venialibus vel in obligatione ad penas aliqs moriunt̃ erũt beate: longe

ante diē iudicij finalis in quo corporibus reassumptis nō redibūt iterū ad penas: quasi tunc totus homo igne purgationis passurus sit: quo ante sola aīa patiebatur. Hoc eni si fieret: aīa desineret esse beata: vel saltem fieret minus beata: quā prius erat: ex quo iterum puniret̄ pro peccatis in corpe ꝑ qbus longe ante punita fuerat aīa in se sola. Relinquit̄ ergo apostolū loqui de penis purgatorijs q̄ incipiūt post mortē a iudicio pticulari in aīab⁹ decedentiū vel in culpis venialibus: vl̄ in obligatiōib⁹ ad penas mortales rōne peccatorū etiā mortaliū hic quo ad culpā dimissorū: & in hoc seculo nō sufficienter punitorū. Et ꝙ hec sit intentio ipsius apostoli: ip̄e innuere videtur iterū p hoc ꝙ dicit. Cuius opus supedificatum manserit: mercedē accipiet: que merces ꝓ operibus bonis hic factis intelligit̄ in scripturis: coīter illa q̄ post mortem datur aīe sepate: & q̄ post iudiciū finale datur toti hoī. Probatur etiam purgato auctoritatibus phōrū & poetarū gētiliū. nā primo. Socrates introducit̄ i pheudō Platonis sic dicēs. Cū puenerint defūcti in eum locū ad quē demō vnūquēq; portat: prīo illuc iudicātur q iuste pieq; vixerūt: & qui secus: Si igit̄ mediū cōperiantur in vita tenuisse sua q̄sq; vehicula ascendētes ad paludē perueniunt acherusiam ibiq; habitant iniuriarū penas dantes: & cū purificati sunt absoluūtur: & recte factorū digna p̄mia reportant. Hec ille. Et Auicē. ix. methaphi. c. vij. dicit. Cum aīa insipiētis sepatur a corpe: sentit magnaȝ cōtrarietatē nō excōmunicanti insepabili: sed ex accidenti extraneo. accidens vero extraneū nō durat nec pmanet: ex quo sequitur ꝙ pena nō sit phennis: sȝ remouetur paulatim quousq; purificata aīa perueniat ad felicitatem sibi ꝓpriam. Hec ille. Et virgilius ī sexto Ergo exercentur penis zc. hēs sup̄ questiūcula de īmor-

talitate aiorum. De purgatorio etiã loquit Dantes in princi pio scde comedie. &c. di. Frãsciscus petrarcha i vltio sexti triũphi. Tertio pbat veritas purgotorij auctoritate vl' is eccl'ie fideliũ que iugit orat & sacrificia offert p libera tiõe aiarum: que qdem auctoritas vl' is ecclesie cũ tot optios viros atq3 doctissimos i hac fide mortuos & i testimoniũ sue sctitatis miraculis coruscãtes habuerit: maior est & amplius ad credendũ mouet quã sacre scripture: dicẽte Aug. in li. cõtra epl'am Fortunati. Ego inquit euange lio nõ crederẽ nisi catholice eccl'ie me cõmoneret aucto ritas. Et pbat qd dicit ex hoc: quia ipsa credidit euange- lio: ppter pdicantes sibi euangeliũ: scdm formam a xpo sibi traditã. Mar. ca. i. quasi arguat sic: ppter qd vnũqd q3 tale & illud magis: sed ppter ecclesiã creditũ est euan- gelio: ergo magis credendũ est ecclesie quã euangelio. Ex quo videt q3 maior sit auctoritas ecclesie ad creden- dum quã sit auctoritas diuie scripture: cũ inter illas euã geliũ sit prestantissimũ: & hoc simpliciter verũ est (dicit Henricus) accipiendo ecclesiam cũ suo capite christo q pcepit credere euangelio: Si etiã ecclesia accipiat q nũc est militãs in terris: est iterũ verũ saltẽ quo ad nos: quia magis monemur ad credendũ ea q vna tota coĩtas hoim rationaliũ & honestorũ credit: quã nos moneret lectio nuda scripturarum que eadẽ credenda narraret. Quarto p bat veritas fidei purgatorij ex rationabili & salubri ho- nestate. Nam cessante fide ipsius purgatorij: cessaret me moria parentũ: amicorũ & benefactorũ defunctorũ no strorum: que frequens & iugis viatoribus valde est sa- lubris: Itẽ cessãte fide purgatorij desineret esse sacrificiũ p mortuis oĩs oratio: oẽ suffragiũ & oĩs elemosyna p aiab9 mortuorum: quorũ aĩas diuĩa clemẽtia ex eorũ bonis hic relictis disposuit posse adiuuari. Item cessante fide

eius cessarent oia opera pietatis in pauperes pro anima bus mortuorũ: quod nõ expedit fidelib⁹ viatoribus ad que opa pietatis & misericordie hortatur os saluatoris sub celesti premio: vt patet Mat. xxv. Nunc responden dum est ad argumenta in fronte questiuncule adducta quibus se tuentur greci: iudei & ceteri supra noiati. Et primo ad primũ respondet Tho. in. iiij. dicens: ꝙ quia deus est misericors: ideo miseretur merẽtibus misericor diam. Ille aũt qui in peccatũ mortale incidit: constituit & statim efficitur inimicus dei: ideoq; meret̃ amittere oia bona que a deo habuit: vnde bona facta mortificat & que ĩ mortali facit occidit. In mortali aũt decedẽs nõ manet eidem aliqd premiũ post hanc vitam. Illi vero q in charitate decedit: remanere potest post hanc vitã aliq pena. Nam charitas nõ semꝑ delet cẽ malũ qd iuenit: sꝫ solũ hoc qd est sibi contrariũ: & ideo nõ est simile. Dñs aũt Bonauẽtura in. iiij. di. xx. ad hoc sic respondet ꝙ nõ est simile glorificare decedentẽ ĩ charitate statim sicut cõ demnare decedentẽ in mortali: qa iste qui in mortali est nichil habet qd sit dignũ vita: & ideo sũme est disposi tus ad damnationẽ eternam: & ꝓpter hoc statim damna tur iusta retributione. Sed ille qui est in charitate: cum charitas stet simul cũ veniali culpa & rea tu pene potest habere aliqd dignũ pena: & quia glia nõ põt stare simul cũ pena sc̃dm forũ cõe: ideo necessariũ est prius debitũ illud solui ꝑ penã purgatoriã. Ad secundũ respondet Bonauẽtura ꝙ pondus charitatis habet in se aliqd retar dans vt puta culpã aliquã paruulã vel reatũ. Sed põdus pc̃ti mortalis nichil hẽt eleuãs vel retardãs: ideo nõ est si mile. Ad tertiũ respondet: ꝙ dictũ gregorij intelligen dum est de qualitate in qua cõsistit stat⁹: que nõ mutat̃ nisi mutetur status: & talis est gratia vel culpa mortalis.

Qualis enī quis exit de corpe: talis in iudicio apparebit scdm has qualitates. Non aūt est intelligendū de ea que non mutat statū: vt est culpa venialis. Venialia enī nō mutāt statum hoīs: qa nec tollunt nec diminuūt charitatem scdm quam mensuratur quantitas grauitate bonitatis aīe. & ideo p hoc q venialia dimittūt vel cōmittuntur: talis manet aīa qualis prius. Hec Tho. & Bonauentura. Durandus & archidiaconus in expositiōe lrē Ad tertium respondet: q glo. loquitur de peccato mortali. Vel dicendū q quāuis in hac vita nō corrigat ī se: corrigit tñ in merito: quia hic homo meruit vt ibi illa pena sit meritoria sibi & ad consequendū veniam. Ad auctoritatē vero apoc. dicitur q auctoritas illa loquitur de labore opationis ad merendū: & nō de labore passionis ad purgandū: vt dicit Tho vbi supra. & conclusionaliter dicitur ad iudeos & grecos & pauperes de Lugduno & Valdenses q cū septe eorū & opinio nō habeat probabilitatem aliquam ex canonicis scripturis: nec ex rationibus vel autenticis historijs: vel personis sanctis: aut ex miraculis: aut reuelationibus: sed solum auctoritate hominuꝫ presentiū & pteritorum sue septe rusticorum. laicorū: rudium & ydiotarū: sicut fides nostra habet ideo contēpnēdi sūt & tanq̄ fascinatos a diabolo & presumptione & superbia sua cecatos spernēdi. Ad illud etiam in forum & Iohan. xxj. dicitur. Q cum illa absq̄ fundamento & ratione diabolo suggerente contra fidem catholicam ten[illegible]ant: merito a catholicis doctoribus reprobantur: qui indubitanter tenent q fideles in gratia decedentes nō plene purgati in purgatorium ab angelis ad expiandū deportantur. Hec Henricus de Assia super Genesim. & dñs Ioh. de turre crema. super. d. xxv. vbi supra in decretis.

Caput Tertium

SEcunda questiuncula est:
Si preter pricipale i centro terre purgatoriū: re
periat etias in sup̄ficie terre locus vbi purgēnt
aie mediocriter bonoꝝ. Ad quā Tho. & Bonanētura in
iiij. di. xxi. respondēt affirmatiue dicentes: ꝙ locus pur-
gatorij est duplex. Vnus scd̄m coīem diuinā legē: & sic
est locus inferior: inferno quasi cōiunctus vt dictū est
supra. & ꝓpter hoc nō est acceptāda opinio Vgonis ne-
gantis. ij. li. de sacramentis aliquē locū determinatū &
cōmunē purgatorij in centro terre dicentisq̄: singulas
aīas in hijs potissimū locis penas substinere in q̄bus cul
pam cōmiserūt: nā ꝓbabile est vt dicit Bonauētura: oēs
aie que parasius peccauerūt: parasius puniant. Ali⁹ lo
cus purgatorij est scd̄m diuinā dispensationē in q̄busl
dam locis patentibus in sup̄ficie terre in quibus ad pur-
gationem anime deputant: & scd̄m hunc forte modū
intellexit. Vgo qd̄ nūc sup̄ dicebat. Vnde Greg⁹ i. iiij.
dial'. c. iiij. dicit. Sup habundans diuine bonitatis largi-
tas querens generaliter salutem hominū se nō querentiū:
disposuit vt etiā essent i sup̄ficie terre habitatiōi ho-
minū deputata quedā patentia tormentoꝝ loca in qui
bus multis indicijs cōstaret aīas post mortē cruciari nō
solum malorū: sed & etiā mediocriter bonorū. Hec ille:
Et hec p̄ticularia purgatorij loca in superficie terre spe-
tialiter ordinauit deus: vt dicit Tho. vbi supra. & domi
nus Io. de turre crema. sup̄ de pe. di. vij. c. hic autē ignis
quinq̄ rōnib⁹. Primo ꝓpter aīarum leuiorem punitio
nem: sicut aliquibus scd̄m gregoriū est reuelatum quas
dam animas in vmbra esse punitas. & in. iiij dial'. c. iiij.
ponit ꝙ quidā Pascasius Romañ. ecclesie Diaconus: tā
sancte vite vir: ꝙ post mortem ad tactū feretri eius qui
dam demoniacus sanatus fuit: & nihilominus aīa ipsi⁹

diu post mortē inuēta est a quodā sancto epo in termis idest in locis vbi aqua feruens de terra bullit: a q̄ interrogata cur ibi esset: dixit se in calore illius aque cruciari ꝑpter hoc ꝙ in contentiōe scismatica inter Symachū & Laurentiū quis eēt papa: ipse vsq3 ad mortē tenuit Laurentij partē: qui ius nō habuit in papatu. Secūdo ꝑpter nostram instructionē: vt. s. magnā penā post hanc vitā peccatoribus infligi agnoscam⁹: & sic a peccatis desistamus: & conuertamus nos ad dn̄m: vt patuit parisius de discipulo post mortē magistro apparenti: & dānationē suam reuelanti: qui cū discipuli incendiū in manu sua sentiret: statim ad dn̄m est cōuersus. Tertio ꝑpter culpe in loco ꝑpetrationē: vt patet de illo qui ī balneo suo vbi peccauerat tanq3 ī purgatorio penitentiā fecit: q̄ triginta missarū merito euolauit ad celū: vt dicit in. iiij. dial. Quarto ꝑpter alicuius sancti orationē: sicut legit ꝙ sanctus Patricius quibusdā in quoda3 loco sup terram purgatoriū impetrauit. Quinto ꝑpter animarū celeriorem liberationē. s. vt possint alij s suā indigētias reuelare: & ab eis suffragia petere: & sic citius de penis exire: vt patet de quada3 aīa existenti in glatie: qua3 piscatores btī Teobaldi piscati sūt in autūno & epo p̄sentauerūt: qui cum dictam glatiē causa refrigerij teneret sub pedib⁹ audiuit expresse vocē dicentē: ꝙ in glatie erat aīa velut in loco purgatorij deputata. Cumq3 dicta aīa de nocte ab episcopo suffragia īpetraret merito triginta missarum euolauit ad celum. Idem patet de quada3 aīa cuiusdam religiosi: que in arce oppidi Andriani in Apulia velut in loco purgatorij erat deputata: de qua anima & eius ibidem purgatorio michi presentis operis compilatori ad sensum luce clarius sic manifestū fuit. Dum eni ex officio quo indigne quandoq3 fungebar visitarē ꝑuin

tiam Apulie: contigit vt etiã ad loculũ quendam ordinis apud Andranũ oppidum terre ydrontini in Apulia decli narẽ. Cunq; ibidẽ fratres & quidaʒ Georgius Spenus: officij grã michi plurimũ detulissent: ductus sum post cenã cubitũ in arcem: vbi vero ĩtempesta nocte dormire cepissem audito quodam strepitu & fragore: excitatus in aula quendam passim de ambulantẽ & cathenis qui bus vt puto grauatus erat: sensi terribiliter insonantem: dumq; loquor: excitando socium quem habebam: stat ille: mox nobis silentibus: cepit ille strepitu vinculorum longius primo acrius ambulare: & ostia que erant ante cubiculum horribili quodã crepitu & conatu pfregit: interea colloquimur: ingenti pauore pculsi: quiescit ille deinde tacentibus nobis tertio circa duas horas cathena tus oberrans: tandẽ maximo fragore in cubiculũ ĩ quo exaĩati fere iacebamus se recepit: vagaẽ in eo: fenestras aperit: interea nos trepidantius heremus: voces faucib⁹ hexerant: crescẽteq; formidine: mors sequebaẽ. Cernim⁹ fenestras opertas: cũq; quo nos verteremus spei nichil esset: inter metũ & iram: repente e lecto prosilimus in mediũ. Ille extremo impetu: altera qua ĩ imum turris de scendebaẽ in damnatorũ carcerẽ: fracta ianua: gradatim ruens: grauiore armorum cathenarũq; strepitu: nusq; visus: omnia tumultu oppleuit. Nos gelidi & stupidi effecti: accenso lumine diem insomnes expectabamus. Interea omnes fenestras inquirimus: reperimus omnia obstrusa: sicut de sero clauseram⁹. Redeũt ad nos dilu culo fratres. & Georgi⁹ hospites: saluere nos iubẽt: nos vero quasi amentes & elingues effecti: tremulis & lassis vocibus diximus. Misereaẽ vestri oĩpotens deus patres: & tibi o bone Georgi: recepistis nos hospicio in arcẽ ignaros vmbrarũ et spirituũ: vt pene moreremur: ad q̃s

filii renidentes inquirit. Indulgete & vos nobis o patres: obliti heri vesperi fuimus vos monere hic in arcem vmbram & spiritū quendā oberrare: qui dicit a deo hic locum habuisse purgatorij per mille annos: eo ꝙ ibidem multa mala & mortes hominū cōmisisset: & nos cū eo nō visio sepius colloquimur: & multa nobis per sepe pandit: & cōmoda plurima gregaliter impartit: a nobis tm̄ expetens: orationibus eū auxiliemur: vt tempus ei in loco prefixū: a dño nostris ꝑcibus breuietur. Simile factū forte apud gentiles de quadam aīa vel imagine narrat Plinius secūdus iunior libro. vij. Erat inquit Athenis spatiosa quedam & capax dom⁹: sed īfamis & pestilens: quā Athenodorus phūs vili precio conduxit: vbi autē cepit ad vesperascere: iubet sterni sibi in prima domus parte: post pugillares stilum: lumē suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribendū animū: oculos: manū intendit: ne vacua mens simulachrū vel fantasma ibi oberrans inanes sibi metus fingeret: vbi vero cepit silentium noctis vbiqꝫ: audiuit cocuti ferrū vīculaqꝫ moueri. Offirmat animū philosophus: auribus manū pretendit: non tollit oculos nec remittit stilū: tunc crebescere fragor aduentare etiam in lumine iam & intra limen audiri cepit imago. Ille respicit: mox apparebat idolum senex: macie & squalore confectus: prolixa barba: horrēti capillo: cruribus cōpedes: manibus cathenas gerebat stabat innuebatqꝫ digito: similis vocenti: philosophus contra vt paululum expectaret: manu significat: rursūqꝫ ceris & stilo incūbit: illa imago scribentis capiti cathenis insonabat: respicit rursus idem ꝙ prius innuentem: nec moratus tollit lumen: & sequit̄: ibat illa lento gradu: quasi grauis vinculis: postqꝫ vero deflexit: in aream domus: repente delapsa deserit comitem: deser-

tus herbas & folia cõserta: signũ loco ponit: postero die philosophus adijt magistratus: monet vt illũ locũ effodi iubeant: inueniũt ossa inserta cathenis: & implicita: que corpus euo terraq; putrefactum: nuda & exesa reliquerat vinculis: collecta publice sepeliuntur. Domus vero postea rite conditis manibus caruit.

Tertia questiuncula est: Si

in purgatorio remittunt aliq̃ peccata quantum ad culpam & oĩs reat⁹ pene veniali & mortali debite. Ad quaз videt̃ primo r̃ndenduз negatiue. Nam facilius est peccare q̃ resurgere a peccato. Sed existẽtes in purgatorio: nõ possunt peccare: ergo nõ possunt a peccato resurgere. Itẽ scḋo sic. Culpa actualis nõ delet̃ nisi ꝑ contritionẽ: sed post hanc vitam nõ erit cõtritio q̃ est actus meritorius: q̃a tũc nõ erit meritum neq; demeritũ cũ scḋm Damasce. hoc est hoĩbus mors: qḋ angelis casus: ergo post morteз nulla culpa venialis ĩ purgatorio dimitti põt. Tertio veniale orit̃ ex fomite: fomes aũt est cõiuncti: nõ aĩe scḋm se: ergo soluto fomite soluit̃ veniale: sed illud soluit̃ in morte. ergo in morte soluit veniale & nõ post mortẽ in purgatorio. In oppositũз est Gre. in iiij dial. & penit̃ in decretis. di. xxv. c. qualis. qui dicit ꝙ post hãc vitam quedaз culpe in purgatorio expiant̃. Et Aug⁹. dicit i li. de vera penitẽtia: ꝙ quedaз culpe leues ĩ futuro remittunt̃. Pro respõsiõe ponẽt̃ due cõclusiones: scḋm duas ꝑtes tituli petitiõis. Prima conclusio. In purgatorio remittunt̃ aliq̃ pc̃tã q̃tũ ad culpã Hanc conclusionẽ ꝓbat Albertus magnus sic. Ponatur casus ꝙ aliquis sit existens in gratia: habens tñ culpas veniales sic in vltimo instanti: & moriat̃ cũ voluntate venialium reiterandi. i. nõ dolens de ipsis: cõstat ꝙ ipse saluabitur: q̃a est in gratia: & venialia nõ auferunt gra.

tiam. Constat etiã ꝙ peccatum manẽs in volũtate nõ remitti: ergo videtur ꝙ necesse sit ꝙ post mortẽ remittat̃ quo ad culpã. Si forte dicas ꝙ cõuertit̃ in mortale ꝓpter volũtatẽ reiterandi: & ꝑ consequẽs ꝓpter retardationẽ sue glorie quã impenitens videt̃ diligere. Ad hoc respondent Durandus & Petrus de palude in. iiij. ꝙ si aliq̃s nõ vult penitere de veniali in morte nõ oportet ꝓpter hoc vt peccet mortaliter: nõ enĩ plus tenet̃ homo pc̃m̃ expiare q̃ vitare veniale. Sed existens sine mortali nõ tenetur necessario vitare pc̃m̃ veniale: ergo nec expiare hoc vel illo mõ & tñ dicit ꝙ vult retardationẽ gl̃ie. Rñ. Petrus ꝙ nec ex hoc sequit̃ ꝙ peccet mortaliter: q̃a velle retardationem glorie non est de se mortale cum velle ad temp⁹ separi ab amico nõ sit cõtra amicitiã. Vnde velle longã vitã ꝓpter q̃ꝫ retardat̃ a vita btã: nõ est ꝓpter hoc mortale. Nõ enĩ peccauit mortalit̃ Ezechias, flẽs ꝓ additione. xv. annorũ. Et ꝓpter hoc dicitur cõclusionaliter cũ Gregorio & Augustino vbi supra: ꝙ culpa venialis in eo qui cum gratia decedit post hanc vitam: dimitti per ignẽ purgatorium: quia pena illa aliqualiter voluntaria virtute gratie habebit vim expiandi culpaꝫ omnẽ: que simul cũ gratia stare potest. aliter enim posset contingere ꝙ aliquis in charitate moreret̃ in culpa veniali que sibi nunq̃ꝫ dimitteret̃: & ita aliquis posset mori in charitate qui nunq̃ꝫ deũ beatifice visurus esset: quod dispositioni diuine legis repugnat: ergo cõclusio prima est vera. Sed petit̃ curiosius a dño Henrico de assia hic qñ fit remissio peccatorũ leuiũ quo ad culpaꝫ in futuro seculo an in primo instanti nõ esse hoĩs: vel in termino solutionis pene ꝑ quolibet illorũ: vnde si ex merito ante mortẽ (vt Greg⁹ dicit) absoluit̃ aĩa a veniali culpa post mortẽ: cur hoc nõ fieret in primo instanti sepatiõis

N v

aie a corpore? Respondet q oīs culpa in hac vita nō dimissa: est sue pene coeua: ita q si est mortalis erit coeua sue pene eterne. Si vero venial' nō dimittet donec p ea soluta fuerit iusta pena tpalis. Et in hoc est differētia inter punitiones peccatorū ī vita presenti: & in seculo futuro. In pñti enī seculo prius culpa dimittit̄ & deinceps pena p ipsa soluit̄. In futuro vero seculo culpa nō prius dimittit̄ q̄ sibi pena debita finiat̄. Hoc vult Gre. i. iiij. dial'. c. xxvij. Scđa cōclusio. In purgatorio remittitur oīs reat9 pene veniali & mortali debite. Probat̄ ista cōclusio sic. Pena purgatorij ē grauior q pena quelibet hui9 mūdi: vt dicit Aug9. xxv. d. c. seqnti. Sed per penā satisfactoriā quam aliqs in ista vita substinet: expiatur a debito pene: ergo multo fortius per penā purgatorij. Itē sic: Quicūq; est debitor alicuius pene p hoc a debito absoluitur qa debitū soluit. Sed reatus nichil aliud est quā debitū pene ergo p hoc q aliquis penam substinet quātū debebat a reatu absoluit̄: ergo pena purgatorij a reatu purgat. Vbi notandū iuxta Richardū de media villa ī qrto: q aiarum decedentiū a corpibus in charitate quedā in hac vita totā penam sibi debitā exoluerūt. Et tales cū nō habeant aliquod ad purgandū: nō puniuntur in purgatorio: sed a corpibus sepate imediate admittunt̄ ad vite eterne fruitionē. Alie sunt q̄ totā penam sibi debitam nō expleuerūt: & tales puniri post hanc vitā consonū est diuine iustitie: nō tñ eterna pena: sed purgatoria. Ex quo enī cū charitate decedunt eas eternaliter puniri non est consonū diuine iustitie: qa digne sunt vita eterna. Et qa adhuc obligate sunt ad aliquā penā; diuine iustitie consonū est vt prius eam substineant q̄ gaudiū vite eterne recipiant. Cum illo enī gaudio non pōt stare obligatio ad aliquā penā; quia nichil inquinatū;

potest intrare in illud. Vnde notandum est scdm dnm Henricum de Assia: q peccata venialia quantu ad reatum pene remittunt: vel in hoc mudo merito aliquoru operu hic factoru in gratia: vt puta quia libenter & p pte ex pietate dimisit peccatib9 in se. Vnde dixit xps Luce. vi. Dimittite & dimittemini. & Math. v. Beati misericordes: qa misericordia consequentur: aut sollicite orando p peccatoribus vt conuertantur. Iacobi vltimo. Qui couerti fecerit peccatore ab errore vie sue saluabit aiam eius .s. conuertetis & conuersi a morte & operit multitudine peccatoru. Vel remittit in futuro seculo quo ad culpam & penam si contingat homine mori in aliquibus peccatis venialibus merito gratie precedetis. Et de hac dicit Greg9. in. iiij. dial. c. iiij. Sciendu est q illic saltem de minimis nichil quisq purgationis obtinebit nisi bonis hic actibus in hac adhuc vita positus vt illic obtineat promereatur zc. Ad argumenta aute in contrarium facta respondet. Et primo ad primu dicendum q assumptu illud: facilius est peccare q a peccato resurgere: est verum q diu liberu arbitriu est flexibile ad vtrulibet. Sed qn iam confirmatum est in bono vt est in illis qui sunt in purgatorio ipossibile est peccare. Sed facile est peccatu detestari cu hoc sit bonu: in qua detestatioe cosistit ordinatio volutatis & dimissio peccati venialis quo ad culpa. Hec dns Bonauentura & dns Durandus in. iiij. Ad secundu dicendum iuxta scm Tho: negando minore. Dicimus eni q post hanc vitam no pot esse meritu respectu premij essentialis: s3 bene respectu alicuius accidetalis q diu manet ho in statu vie aliquo mo & io in purgatorio pot esse actus meritori9 quatu ad remissione culpe venialis. Ad tertiu dicendu negado cosequetia. Dicit eni. d. Bonaue. q licet ablato fomite au-

ferat veniale quantū ad potestatē peccandi venialit̄ de futuro. Non tn̄ oportet auferri veniali pri⁹ ꝑpetratū: qa nō ois cā introducēdi est cā cōseruandi: sicut i multis exemplis p3. Destructo eni cultello nō pōt infligi plaga: s3 cū cultellus destruit̄: nō ꝑpter hoc oportet sanari plagā prius inflictam. Concordat Albertus & Tho. sup totū.

Quarta questiuncula est: Si pena purgatorij excedat oēm penas tpales3 hui⁹ vite. & q̄ & q̄t sūt ille pene. Ad qua3 p̄rio videt̄ rn̄dendū negatiue. Et p̄rio sic. Na3 quanto aliq̄d est magis passiuū tanto magis affligit̄ si sensū lesiōis hēat: s3 corp⁹ ē magis passiuū q̄ aīa sepata: tū qa hēt cōtrarietatē ad ignē agentē. tū quia habet materiā susceptiuā q̄litatis agentis: quod de aīa nō potest dici: ergo maior est pena quam corpus patitur in hoc mundo q̄ pena q̄ aīa purgatur post hanc vita3. Itē pena purgatorij directe cōtra venialia ordinat̄: s3 venialibus (cū sint leuissima peccata) leuissima pena debet̄ si scd̄m mensarum delicti sit plagarū mod⁹: ergo pena purgatorij est leuissima. Tertio maior est passio in qua agēs est transmutans & abiciens a substantia q̄ꝫ que est transmutans & non abijciens. Sed passio hui⁹ vite est trasmutans & abiciēs passio vero alterius vite est transmutās & nō abiciēs ergo maior ē pena ista qua3 alia. In contrariū est text⁹ de pe. di. vij. ca. hic ignis purgatori⁹ & si nō sit etern⁹ miro tn̄ modo est grauis. Excellit eni oēm penam quā vnq̄ꝫ aliq̄s expert⁹ est i hac vita. Et Aug⁹ i quoda3 sermōe dicit Qui i aliud sclm fructū conuersiōis distulerit. pri⁹ purgabit̄ igne purgatiōis: q̄ l3 n̄ sit etern⁹. miro tn̄ mō cruciat. Rn̄dēdo dicendū ꝙ pēa purgatorij excedit maxīas penas hui⁹ vite. Ista cōclusio ꝓbat̄ a Tho. q̄ ad ābas penas in purgatorio. Vbi sciēdū ꝙ i purgatorio ē duplex pena videlic3 pena dāni iquātu3 retardant̄ a diuīa visiōe. Alia

sensus scdz q ab igne corpali puniunt. Et q sit verum de pria pena sic arguit. Quato.n.aliqd magis desideratur tato ei9 absetia est molestior: Et qa affectus quo desideratr summu bonu post hanc vita in aiabus sanctis est intesissimus: qa no retardat affectus mole corporis: & etia qa terminus fruedi summo bono iam aduenisset nisi aliqd ipediret: ideo de tardatioe maxime dolent. Et vt addit Albertus magn9: quia cu sanitas & iocuditas sensus in hac vita nulla habeant coparatione ad summu bonum qd felicitat beatos: nulla coparatione habebut auferentia delectabilia in hac vita ad auferetia vel differetia delectabilia in alia vita. Et ideo tristitia alterius vite incoparabiliter maior est qua tristitia aliqua i presenti vita. Propterea dicebat Criso. in quodam sermone. Ponamus ante oculos mentis quanti doloris est excludi & proici a regno dei: quia ipsa videtur grauior gehena. Et Aug9. in quodam sermone dicit. Alienari a regno dei: carere multitudine dulcedinis eius ta grandis pena est vt nulla possint tormeta que nouim9 ei copari. Quatu vero ad pena sensus pbat coclusio sic: roe Tho. vbi sup Cum dolor no sit lesio sed sensus lesionis.ij. de aia. quato aliquid est magis sensitiuu: tanto plus dolet. Exeplu in locis neruosis.s. digitis: tibijs zc. Naz nerui sut istrumenta sensus tactus.ij. de aia. Sed aia est maxime sensitiua: vt pote causa ois sensatiois. Ideo cu agit in ipsa aliquod agens lesiuu ipsam maxime ledit: & tanto magis quanto lesiuu est magis actiuu. Ignis aut inter oia elemeta est magis actiuus. Naz no pot infrigidari aut humectari sicut aqua calefieri vt dictum est: ergo maxime ledit aiam no naturaliter: quia corpus in spiritu naturaliter no agit: nec ignobilius i nobiliori: sed vt est instrumentum diuine iustitie que dat vniformi igni vt miro

modo difformiter ꝑ diuersitate peccatorum cruciet animas mortuorū. Primo ad purgandū quasdā leues culpas venialiū in p̄senti nō dimissorū. Secundo ad soluendum obligatiões ad penas ꝑ mortalibus vel venialibus peccatis hic quo ad culpā indultis, ꝑ quibus nō fuit in hac vita sufficiens penitentia pacta. Tertio ad purgandum animas ab omni qualitate impfectiōis: vel a rerū cōceptibus & speciebus iproprijs: similiter ab habitibus vitiorū & impressiōib⁹ falsaꝝ opinionū: a fomite & ab alijs indispositiōib⁹ & deformitatib⁹. quas aīe a corporibus sepate secū ad ignem purgatorij deferunt: ab his oībus tanq̄ a quibusdā squaloribus hic contractis: anime ibidē p ignem purgate exeunt: sicut aurū fulgēs de camino ignis ad celeste regnū ꝑducende. Ad argumēta aūt dicendū est: & primo ad primū: q̄ pena nō iudicator maior vel minor scd̄m lesionē vl' passionē: s; scd̄m passionis sensum. Et ideo licet anima sit minus passiua quā corpus: quia tñ est magis cognoscitiua & sensitiua passiōis: ideo maior ē dolor eius etiā si sit minor pasio. Ad secundū dicendū negando consequentiā. & ratio est quia acerbitas illi⁹ pene nō est tantū ex quātitate peccati quantū etiā ex dispositiōe puniti: q̄a idē peccatū grauius punit ibi quā hic ꝑpter diuersitatē fori: sicut ille q̄ est melioris cōplexionis magis punit eisdē plagis quā alius: & tñ iudex vtriq; easdē plagas inferēs iuste facit. Ad tertiū respondet negādo assumptū: q̄m vt respōdet dn̄s Bonauētura. Ignis inferni qui vrit & nō consumit grauius punit quā alius ignis qui vtrūq; facit. Hec dn̄s Iohā. de turre crema. sup. d. p. vij. c. Hic ignis.

Quinta questiuncula ē: Quomodo differat ignis purgatorij ab igne inferni

Ad quā respondet: q̄ differūt octipliciter. Primo quia ignis īferni vt quidā dicūt: est ignis elementū ī materia ꝓpria ꝓut est in spera sua: qa eternaliter debet affligere ignis purgatorij est mixt⁹ & elemētatus in materia aliena. s. terrestri. videlicet carbone vt magis affligat: qa tpaliter debet purgare. Nam licet ignis ī ꝓpria spera simpliciter ī se sit calidior quā q̄dcūq̄ corpus mixtū siue plūbū siue ferrū ignitū siue carbo: p accidens tñ plūbū vel ferrū ignitū pōt esse calidi⁹: ꝓpter tria q̄ ponit. Auicēna. Primo ex pte ignis q̄ est valde rarus: & ideo ptes aeris aquosi: siue humidi & etiā frigidi itrat ipsū ignē & ip̄z infrigidāt licet p accidens. Scd̄o ex pte sui actiui: qa ptes ignis ꝓpter suā raritatē multū distant: & ideo nō cōcurrūt multe ptes ad actionē eius: sed ptes ferri igniti ꝓpter suā soliditatē sūt multū vnite: & ideo multe cōcurrunt ad actionē ei⁹: & inde est q̄ ferrū ignitū fortius agit quā ignis: licet ignis sit p se calidior. Sicut videm⁹ q̄ multi debiles fortius trahunt nauem q̄ vnus fortis. Tertio ex pte sensati: quia ignis ꝓpter suā tenuitatē est valde mobilis: & iō cito transit & nō diu morat̄ supra sensū. Sed ferrū ignitū ꝓpter suā grauitatē nō est multū mobile & iō nō cito trāsit: s; diu pmanet: & p cōsequēs diuti⁹ agit in sensu;: & iō plus sentit̄ quā gnis: licet ignis sit p se calidior. Secūdo differūt quantū ad opationē. Nam licet ignis purgatorij sit etern⁹ quo ad substantiā sicut ignis inferni: tñ ē tpalis q̄ ad effectū purgatiōis: vt dicit Gre. vel vt dicit dn̄s Bonauētura in. iiij. Licet remaneat quantū ad actū aliquē. s. quantū ad qd̄ hēt ardoris. s. ad reproborū cōcremationē: nō tñ remanet quantū ad purgationē. Ignis inferni īdurat & deuorat: ignis purgatorij excoquit & maturat. Ignis īferni res fortes & pulchras debiles facit & turpissimas. Ignis purgatorij fortiores red

dit & pulchriores: sicut aurū & similia in ignib⁹ nō de
teriorant̄: sed purificant̄ & pulchriores reddūtur. Ignis
purgatorij est purgatiu⁹. Ignis inferni est extermiatiu⁹
Et ponit. b. Greg⁹. exemplū in. iiij. dialo. dicens: q̄ sicut
sub eodē igne aurū rutilat & paleat fumat: ita sub eodē
igne in sub̄a. s. purgatorij & iferni electus purgatur: &
dānatus exterminat̄. Tertio differūt in finis intentiōe
q̄a ignis purgatorij ad istū finē pricipaliter est ordinat⁹
. s. ad purgangū reliq̄as pctōꝝ: & iō pena purgatorij vo
cat̄ pena ignis. Nam res in finē ordinate cōuenīcter a fi
ne noiant̄. Ignis aūt inferni est ordinatus solū ad affli-
gendū: & ideo illis nominib⁹ nominat̄: que apud nos
affligere solent vehemēter: sicut sunt ignis: sulphur: spi
ritus ꝓcellarū zc. vt dicit Tho. in. iiij. Quarto differunt
in multiplicatiōe: eo q̄ in purgatorio nō sūt nisi due pe
ne. s. pena dāni & pena sensus ignis. In inferno autē nō
solū sunt due pene p̄dicte: sed multe alie. Cuius rō est:
quia cum pena inferni sit ordinata & inuēta solum ad
affligendum vt patet ideo in inferno nō est solum pena
ignis & damni vt in purgatorio: sed multe alie vt ex pe
narū multitudine: dānati mltiplicite affligant̄. Quin
to ignis inferni est obscurus & tenebrosus sub quadam
vmbrositate: vt sic dānati videre possint afflictiua sua
vnde doleant. Psal. Peccator videbit & irascet̄ zc. Ignis
aūt purgatorij est clarus & fulgidus. Sexto ignis infer
ni affligit & cruciat ratiōe malorū habituū & vitioꝝ
& falsarū opinionū in mundo contractarū. Ignis autē
purgatorij purgat ab oībus predictarū. Septimo ignis
inferni appropinquante die iudicij nō augebit̄ in ardo
re: ignis aūt purgatorij sic: respectu eorū qui ibi diu pur
gari deberent: vt sic calor ille intensior recuperet in in-
tensione quantū depditurus sit in tēporis abbreuiatiōe

vt dicit Tho. in. iiij. d. xlvij. q. vi. ar. iij. Vnde i quolibeto secūdo. q. vij in solu. iiij. arg. dicit: & illi q in fine mūdi viui repientur parū habebūt de cremalibus: purgati precedentibus tribulationib⁹: poterit etiā fieri vt acerbitas pene momēti tpis recōpenset diuturnitatē pene in alijs. Octauo q a pena ignis inferni excedit omnē penā hui⁹ mūdi in extensione: nō aūt in intensione & acerbitate. Pena autē ignis purgatorij excedit oēm penā hui⁹ mūdi in intensione & acerbitate: nō aūt in extensione vt dicit dn̄s Dn̄icus Venetus ep̄us Brixensis alias Torcellanus: licet in hoc solēnis hic doctor nō teneatur.

Exta questiuncula est: Si

s pena tam grandis purgatorij sit ab his qui ibi purgant̄ volūtarie sumpta: Ad quā videt̄ primo respondendū affirmatiue. Nam existētes in purgatorio hn̄t cor rectū: sed vt dicit Ambro⁹. habēs cor rectū confirmat voluntatē suā voluntati diuine: sed dn̄s vult eos purgari: ergo & ipsi se purgari volunt. Item oīs sapiens vult illud sine quo finis consequi nō pōt: & oīs infirmus vult illud quo sanet̄: sed in purgatorio existentes sunt sapiētes & infirmi: ergo volūt ibi esse vt gloria acquirat̄: & volūt illaꝫ penā vt sanent̄. Si forte tu dicas sicut forte aliq dixerūt: ꝙ tātus est sensus doloris vt collatio rōnis tota absorbeat̄: & nō possint cōferre nec de vno nec de alio. Dicit̄ ꝙ hoc est falsū & cōtra dict̄ī Gre. in. iiij. dial̄. Nisi enī scirēt se liberādos suffragia nō posterēt q̄ frequēter petūt. vt patet ibidē de multis. In opposítū arguit̄: nā nullus petit liberari a pena quā voluntarie substinet: sꝫ q sunt i purgatorio petūt inde liberari vt patet in. iiij. dial̄. ergo nō substinēt illā penā volūtarie Respondet̄ iuxta dn̄m Bonauēturā dicentē: ꝙ aliq̄ pena

dicit̄ tripliciter volūtaria. Vno mō: qa assumit̄ a volūta te iperāte sicut est pena pnialis. Alio modo: qa substinet̄ a volūtate acceptāte sicut est pena martyrū. Tertio mō est quedam pena que substinet̄ a voluntate tollerante: vt puta pena que est in patientia: quod eius oppositū est in desiderio: sicut cum amans & desiderans sanitatē infirmat̄ substinet quidē penā tanq̄ a medico vel a deo inflictam: attamen ab ea liberari pcurat: & illud minime habet rationem voluntarij. Et hoc modo volūtaria est pena purgatorij. Nam purgandus ibi volūtarie substinet eam pp̄ter tria vt dicit Petrus de palude. Primo quia sciunt eam a deo inflictam & volitā: ideo nō murmurant (sicut boni filij cōtra flagella patris) sed placet eis affligi q̄diu deo placet. Scd̄o quia sciūt flagella esse iuste lata. Vnde quia charitas cōgaudet veritati: volūt sic iuste pati. Tertio quia sciūt se aliter nō posse saluari vnde amore boni sperati volunt sic pp̄ter illud affligi. Albertus aūt & Tho. in. iiij. dicūt: q̄ aliquid dicit̄ volūtariū dupliciter. Vno mō voluntate absoluta: & sic nulla pena est voluntaria: qa ex hoc est rō pene: quia volūtati cōtra dicitur. Alio mō dicit̄ aliqd voluntariū volūtate cōditionata: sicut vstio ē volūtaria pp̄ter sanitatē cōsequēdā: & sic pena purgatorij dicit̄ volūtaria. Et p hec p3 solutio ad obiecta. Dn̄s Io. de turre cre. sup di. xxv. c. q̄lis.

Septima questiuncula est:

Si aīe in purgatorio p impatientiā vel p aliquē aliū actu3 peccare possint mortaliter vel salte3 venialiter. Ad quā sic respondet̄: q̄ cū ostensu3 sit q̄ q̄lis aīa exit de corpe talis p̄sentatur in iudicio pticulari. Idcirco si sepant̄ a corpibus in charitate: confirmant̄ sic i eadē q̄ amplius peccare nō possunt & ab ea resilire: qa lignū

vbi ceciderit ibi erit. Eccs. xi. Et hec est cōis dei ordinatio qua disposuit oēm hominē vltimo mortuū extra charitatē dānandum & vltimo mortuū in eadē saluandum esse simpliciter: nec talē flecti posse ad impatientiam in penis nec peccare mortaliter: aut vndecunq; venialē culpā contrahere ac ꝑ hoc suas penas ꝓlongare. Non enī habent fomitē ex quo peccatū veniale causatū: vt dicit Tho. in. iiij. d. xxi. q. i. arti. i. Potest etiā inflexus & inprecipitatio & impeccabilitas aīaꝝ in purgatorio existentiū ꝓuenire ex eo ꝙ certificate de sua beatitudine cū sūma patiētia & gratiarū actiōe tollerēt suas penas q̄si iusto & misericordi iudicio dei cognoscūt sibi īflictas & debitas. Dñs Henricus de Assia suꝑ Genesim.

Octaua questiūcula est: An aīe in purgatorio penas patiēter ferēdo vł alio actu mereri possint citiorē liberationem.

Ad quā sic respondet: ꝙ ex hoc ꝙ actio hominū meritoria & pnīa salubris solū se extendit ad tēpus vite pñtis: post qd nō restat nisi vel supplicia ꝓ peccatis recipere: vł pmia ꝓ virtutibus. Idcirco aīe lȝ ꝓ statu earū ī purgatorio possint bñ & recte agere atq; pie affici: scdm habitā charitatē: tñ ex hoc nec charitatē augeri merent nec penā diminui: pōt tñ pena eoꝝ augeri vel ꝓlongari nō ꝓ pctis in purgatorio cōmissis: sȝ ex hijs q̄ moriētes reliquerūt in mundo exēplis: reb⁹: causis: vel occasionaliter doctrinis si aliq taliū occasiōe errassent: vitia incurrissēt qbus dānarent: vł dei honor fuisset īminut⁹. Silr ex relictis hic bonis qbus aliq ad salutē ꝓfecissent decrescit ibi vł abbreuiat pena aīaꝝ. Dicendū est enī cōclusiōaliter ꝙ aīe existētes ī purgatorio licet nō dū sint ī termino sed adhuc ī via longe ab adeptiōe finalis beatitudinis habētes vsuȝ

rationis cũ libertate voluntatis: mereri tamẽ non possũt ibidem: quia actiones humane meritorie se solum extẽdunt ad tempus vite presentis vt dictũ est. Et hoc tanq̃ ꝓbabilius in hac materia tenendũ est. Ioh. de turre Cre. vbi supra. & Henricus de Assia sup Genesim.

Vna questiũcula est: Quare dãnati vsq; ad diem iudicij per patientiam penarum blasphemantes demerendo crescit eorum pena cum sint eiusdẽ status vie & temporis quo scʒ ad meritũ vel demeritũ cum aĩabus purgãdis que añ vel post iudiciũ amplius mereri vel demereri nõ possũt

Ad quã sic respõdet: q̃ hoc ꝓuenit ex oculta dispositione & recto iudicio diuine sapientie: que aĩabus purgandis ꝓ eo q̃ cũ gratiarũ actiõe penas suas tollerant: auxilia ĩ statum earũ vt ampli⁹ demereri nõ possint: nec culpã vndecũq; cõtrahere. Damnati vero & aĩe penis inferni terribiliter agitati: oĩ spe liberationis: ablata: quia nulla naturali virtute: aut equitate se refrenant deũ incessanter blasphemãtes: merentur penas suas saltẽ vsq; ad diẽ iudicij ĩtensiue forte augeri: vt sic qui in sordib⁹ sunt sordescãt adhuc. Quid vero post iudiciũ fiat deus nouit & hõ ignorat. Hec Henricus de Assia. Sed Tho. in. iiij. di. l. q. ij. ar. vi. in corpe dicit sic. Ante diem iudicij quidã dicũt & beatos mereri & dãnatos demereri. Sed hoc nõ põt esse respectu premij essentialis vł pene prĩcipalis cum quantũ ad hoc vtriq; ad terminũ ꝓuenerint Potest tñ esse respectu premij accidentalis vel pene secũdarie que possunt augeri vsq; ad diẽ iudicij. & hoc precipue in demonibus vel angelis bonis quorũ officio aliqui trahuntur ad salutẽ: ex quo bonorũ angelorũ gaudium crescit: vel ad damnationẽ ex quo crescit pena de-

monum. Et statim subiungit respondēdo ad primū argumentū. Damnatoꝝ autē aīe demereri nō pñt aliquo modo: qa hoc est eis summū incōmodū ad summā malorum puenisse: nec ptinet ad damnatoꝛu3 hominum alios ad damnationē ptrahere: sicut pertinet ad officiu3 demonū ratione cuius demones demerent quantum ad secundariam penam. Hec Tho. vbi supra.

d Ecima questiūcula ē: Quare sola aīa patiat penas purgatorias p peccatis a toto hoīe hic cōmissis & nichil corpus penarū luat post resurrectionē.

Ad quā sic respondet: q nisi totus hō in hac vita patiat penas purgatorias: q sunt cōtritiones & penitētiales afflictiones qbus purgatur hō a mortali culpa & ptim a pena infuturo soluēda: & qñq a tota: nisi inquam tales pene totius hoīs precesserit aīa post mortē purgabitur penis inferni. Et hoc īsinuat scriptura Geñ. iij. allegorice scdm doctores. Vbi dicit q post lapsu3 hoīs inter hoīem & paradisū flāma posita est. Qd allegorice insinuat q post lapsu3 generis humani nemo puenire pōt ad celestē paradisu3 nisi trāseat p ignē. Et hoc vel tribulatiōis in pñti vita sublinēde vl p ignē purgatiōis post mortē si penas quas hic peccando meruit sufficiēter ī hac vita nō soluit. Vel vt dicit Tho. in. iiij. d. xlvij. q. vi. ar. iij. purgabit vtroq3 igne. s. tribulatōnis & purgatorij respectu. s. bonoꝝ q ī die iudicij viuēt in qbus aliqd purgandū repietur: tales eni vtroq3 igne subito purgabunt. Primo igne tribulatiōis. s. terroꝝ & psecutionū pcedentiū iudiciū. Scdo igne purgatorij cuius locū tenebit tūc ignis cōflagratiōis q quantū ad virtutē naturalē ipsi⁹ siliter aget ī bonos & malos q viui reperient vtrorūq3 corpa in cinerē resoluēdo. In quantū

vero aget vt istrumentũ diuĩe iustitie diuersimode aget in diuersos quantũ ad sensũ pene. Nam mali ꝑ actionẽ ignis in cinerẽ resoluent̃ & cruciabunt̃: boni in qbus nichil purgãdũ erit resoluent̃ in cinerẽ: sꝫ nullũ cino dolorẽ ex igne sentiẽt: sicut nec pueri ĩ camino. Dan. ĩ. iij. Boni aũt in qbus aliqd purgandũ repiet̃ resoluebũtur simpliciter in cinerẽ: sed sentiẽt cruciatũ doloris ex illo igne plus vel minus ꝑ meritorũ diuersitate. Et qa hanc penã isti boni nõ dum plene purgati voluntarie substinebunt adhuc viuẽtes: ideo velocius purgabunt̃ ꝙ̃ si illam substinuissent in purgatorio. pena enĩ in hac vita voluntarie suscepta multo plus purgat & citiꝰ: ꝙ̃ pena post mortẽ inflicta: sicut patet in pena breui martyrũ: ĩ qbus si quid purgãdũ mortis tpe reperit̃: subito passionis falce tollitur: vt dicit Augꝰ. Ex q̃ seqtur ꝙ illud apl̃i prime Cor. iij. Si cuiꝰ opus arserit detrimentũ patietur ipse autẽ saluus erit: sic tñ quasi per ignẽ: intelligi posse de igne tribulatiõis in hac nobis vita adhibito: vel de igne purgatorio post hanc vitã ordinato: vel de vtroqꝫ igne ĩ die iudicij a bonis tunc purgandis substinẽdo. Ex qbus sequit̃ ꝙ purgatoria tria sũt. Primũ in hoc mũdo: quo purgant̃ hoĩes igne tribulationis. Secundũ sub terra in quo purgantur aĩe hominũ in charitate mortuorum: qui in primo purgatorio sufficienter purgati nõ fuerũt. Et tertiũ erit sup terrã respectu bonorũ purgandorũ in die iudicij. Hec Tho. vbi sup. & Hen. sup geñ.

Ndecima questiũcula est:

Si aĩe mortuorũ in purgatorio subleuent̃ & recipiant consolationẽ ex operibus viuorũ fidelíũ. Ad quã videtur primo respondendum negatiue. & primo sic. Lex enĩ Moysi quo ad charitatẽ & dilectionẽ ꝓximorũ nõ est inferior lege xp̃i. Erat enĩ dilectio ꝓxis

mi in pcepto sicut & nobis vt pz de ipsis in Deutero.vi. & de nobis Mat.xxij. Sed lex Moysi nō conabatur sub leuare orationib⁹: elemosynis: & sacrificijs miserias aīa rum q̄ tunc erant in purgatorio. ergo nec nos illud fa cere debemus. Item secūdo dicit phūs primo ethicoꝝ. q̄ cōmunicatio ciuiliū operum esse nō potest inter viuos & mortuos. Itē tertio Dionysi⁹ de ec.de. ierarchia. c.vl timo dicit. Si enī retributiōes recipiat vnusquisq̄ a diui na iustitia eorū que in pn̄ti vita bonorū & malorū per egit: finiunt autē scd̄m hanc vitā ꝓprias operationes q̄ dormiunt: quomodo p quandā sūmus sacerdos opera tionē in alterā requiez transuehet vltra dignitatē ei⁹. Hec ille. Item q̄rto Valdenses dicunt q̄ nec viuorū operib⁹ mortui nec beatorū orationib⁹ viui in aliquo iuuari pos sunt. Dicunt enī q̄ mandatū de dilectione proximi in vita presenti terminatur: & hec fuit opinio Vigilantij: contra quē de hoc scribit btūs Hiero⁹. vt dicitur. Sed in contrarium est vsus ecclesie militantis. Orantis ꝓ de functis & pia opera fideliuz ꝓ mortuis recipientis que errare non pōt a spū scō edocta: nec mendaciter incede re. Nam vt dicit Aug⁹ ad hieronymū. & habet. d.xc.ca. Si ad scripturas. Si ad scripturas sctās admissa fuerīt offi ciosa mēdacia quid in eis remanebit auctoritatis? quasi dicat nichil. Rn̄deo dicendū q̄ aīe mortuorū in purga torio subleuari possūt operibus pijs viuentiū. Et viui ꝓ defūctis per opa deo accepta satisfacere possunt & penā satisfactoriā ꝓ eis explere. Et ꝓbat̄ hec conclusio dupli citer. Primo ex pare viuentiū. Secundo ex parte defun ctorum. Primo ꝓpter charitatis vnionē. Nam charitas mystici corpis nunq̄ excedit. prime Cor. xiij. Sed viui vniunt̄ mortuis in charitate: & ecōuerso: ergo p viuos mortui iuuari possunt. Item per viuorū ad eos directas

intentionē. Mortui enī in memorijs hoim viuunt: & ideo interio viuentiū ad eos dirigi pōt: nō tamē vt dicit Tho. in. iiij. di. xlv. Sic mortuis suffragia viuorꝝ valere credēda sunt: vt stat⁹ eorū muteť de miseria in felicitatē & ecōuerso: sed valēt ad diminutionē pene vł aliquod huiusmodi qđ mortui statuꝫ non transmutant. hec ille. Item dicit apłs ad Gala. vi. Alter alterius onera portate: Sed onera q̄ sunt maxime portanda sunt onera spūalia alterius vite: ergo videť ꝙ viui penitentias ꝓ illis suscipere possūt & satisfacere. Itē ꝓbať idem per sile in natura lib⁹ Videmus enī in aliq̄ corpe aīalis ꝙ vnū membruꝫ se exponit vt substineat lesionē alteri⁹: sicut pꝫ ꝙ brachiū se pro capite exponit. Si ergo ī corpe mystico est cōnexio per assimilationē ad corpus naturalē videť ꝙ vnuꝫ membrum onus alteri⁹ portare possit & illud in se suscipere. Itē videm⁹ ī humanis actib⁹ ꝙ nichil refert apud creditorem vtrum pricipalis debitor an alter loco ei⁹ reddat debitum creditori. Cum ergo multo benignior sit deus in ꝑcipienda solutione q̄ȝ hō terrenus: videť ꝙ ipse sit contētus & sibi sufficiat si alius ꝓ eo satisfaciat. Itē charitas magis apud deū potest q̄ȝ apud hoīes. Sed vn⁹ pōt apud hoies amore alterius debitum soluere: ergo multo magis hoc in diuino iudicio fieri potest: dūmodo ꝓ quo fiunt & qui facit sint in charitate: vt eorū opera in charitate esse possint. Secundo ꝓbatur superior conclusio ex parte defunctorū. Nam mortui post hanc vitā remanent tanq̄ȝ mēbra coniuncta ecclesie militātis viuorꝝ ex colligātia & cōnexione charitatis que post morteꝫ remanet in aīabus decedentiū: & ideo recipere possunt consolationē ex operibus viuorum: Item recipere possunt suffragia viuorꝝ: qa Primo ibi penas luunt solū ꝓ peccatis hic contractis. Secūdo qa adhuc in via sunt caracte

re xpi signati. Tum tertio qa comunicant cu viuis fidelibus in fide: in charitate & in spe. Tum quarto qa relinquunt inter viuos ples: parentes: amicos: qbus relique runt bona que ipsi viui acquisiuerunt: que morientes p salute distribui fidelibus mandauerut, ppter que beneficia viui remanent mortuis obligati: taliterq, si post decessum ab hac vita incidant vbicunq; miseria penale: viui ipsos mortuos iuuare tenerent. Et hoc ratio dictat charitas habet: & iustitia exposcit. Ratio inqua dictat: vt ille qui ab alijs beneficia recepit benefactoribus suis ingratus esse non debeat: sed rependere vices & ipsos nunq; relinquere: vbicunq; vel vndecunq; statum miserie inciderint. Iustitia exposcit. Nam viui qa introierunt labores mortuo; & possident: iustum est vt in necessitate eis subueniat: & pie eis suffragent. Item latitudo charitatis hoc idez iubet. Est eni charitatis sic latum dominium q nulla distantia locoru nec varietas aut disparitas statuu; illi obstare potest quin se extendat in oes. Vnde si charitas beatoru qui a nobis logissimi sunt: & disparitate status & elongatione situs: extendit se ad copatiendu miseris viuoru: quo viuoru; charitas se no extederet ad miserias mortuoru q statib9 viuoru longe ppinquiores & similiores sunt. Nunc ponende sunt alique auctoritates quibus etiam ostenditur animas defunctorum in purgatorio fidelium viuoru precibus & suffragijs posse subleuari. Et primo Damascenus in quodam sermone de suffragijs mortuoru dicit sic. Mysterioru inquit conscij discipuli saluatoris & sacri apostoli in tremendis & viuificis mysterijs memoria fieri eorum qui fideliter dormierant sanxerut. Et Aug9. in li. de cura agenda p mortuis ait Non parue inquit est vniuerse ecclesie que in hac cosuetudine claret auctoritas:

vt precibus sacerdotis q̄ dño deo ad eius altare funduntur: locū suū habeat etiā cōmendatio mortuorꝝ. Et Gre. & ponit̃ in. c. aīe defunctorū. xiij. q. ij. dicit. Anime defunctorū quatuor modis soluunt̃: aut oblationibus sacerdotū: aut precibus sanctorū: aut charorū elemosynis vel ieiunio cognatorū. Hec ille. Postremo ad argumēta in oppositū respondeat̃. Ad primū respondetur negando ꝓposita. Nam etiā in lege Moysi conabantur antiqui orationibus: elemosynis & sacrificijs miserias animarū in purgatorio existentiū subleuare. Nam Iudas machabeus. ij. Macha. xij. misit ierusolymam duodecim milia dragmas argēti eas offerri ibi ꝓ peccatis mortuorꝝ. Verum est tñ ꝙ ipsi veteris legis nō ita intense rogabant ꝓ mortuis sicut nos. Ratio est: qa nō dum venerat lex plenitudinis charitatis qualis est lex xp̄i: que sicut inter viuos se extendit etiā ad inimicos. Ita necesse est ꝙ se extendat ad mortuos in purgatorio detentos in penis ꝓ peccatis hic cōmissis: & ita habūdat iustitia xp̄ianorū plusq̄ scribarū & phariseorū. Math. v. Ad secundū dicitur: ꝙ licet inter viuos & mortuos nō possit esse cōmunicatio ciuiliū operū corporaliuꝫ: tñ operum sp̄ualiuꝫ cōmunicatio q̄ est per charitatē ad deuꝫ: cui mortuorū spiritus viuunt: pōt inter eos esse. Ad tertium Dionysij respondet̃: ꝙ verba illa quasi argumētatiue ponit. Cui argumentatiōi respondet Tho. ꝙ opatio alicuius dupliciter alteri potest valere. s. aut ꝑ modū meriti: aut ꝑ modū suffragij. Primo modo nullius opatio alteri valere pōt ad statum glorie consequendū. Sors enī glorie redditur scd̃m mensuram accipientis: & per cōsequens nulli datur vita eterna ꝓ meritis alterius. Vnde hij qui in purgatorio sunt iam ad vitam eternam dispositi sunt: & illam ꝑ merita ꝓpria meruerūt. Licet aliquo modo ꝓpter

suorū peccatorum satisfactionē ad illam ascendere differant. Et ideo p modum suffragij quantū ad hāc retardationē per viā intercessionis & orationis mortui a viuis adiuuari possunt. Et ratio est: quia orationis ipetratio ad dei summā liberalitatē & libertatem ptinet. Ideoq; ad oia illa se extendere potest: que subdunt diuine ordinate postetati. Tho. in. iiij. d. xlv. Ad quartū respondet: q error Valdensiū cuz plene charitati & pfecte religioni xpiane sit contrarius dānat. Primo auctoritate xpiani populi que oi populo mūdi legalior est & prestātior: & ad alios populos se habēs tanq; lux ad tenebras: et aurū ad scoriā: & vinū ad feces. Nam eius clerus in oi sciētia & doctrina preclarus: in mundo tanq; lucifer effulsit & fulget: & eius sancti doctores: qui a seculo fuerūt veritate & sanctitate laudati orare p mortuis suadēt. Et ipsi dū in humanis essent: p mortuis sacrificabāt. Et quod dicūt q preceptu de dilectione pximi hic terminat mētiunt. Nam dicit Aug⁹ in li. de doctrina xpiana: q preceptū de dilectione dei & pximi in via incipit & in patria pficit: vbi oēs vires & motus aie semp actu & habitu in dei & pximi dilectiōe referunt. Ad illud autē Vigilātij respōdet Hiero⁹ in epl'a cōtra eū sic dicens. Dicis in libello tuo q dū viuimus orare mutuo p nobis possumus: postq; aūt mortui fuerimus nullius sit p alio exaudienda oratio: presertim cū martyres vltionē sui sanguinis obsecrantes ipetrare nequerint. Si apostoli & martyres adhuc in corpibus cōstituti possunt orare p ceteris qn p se adhuc debent esse soliciti: quanto magis post coronas & triūphos. Vnus hō Moyses sexcentis milib⁹ armorū ipetrat a deo veniā. Et stephanus imitator dñi & primus martyr i christo veniā psecutoribus deprecat. Et postq; cū christo esse ceperūt minus valebūt: zc. Hec

Henricus de Assia sup Genesim. & dominus Io. de tur re Cre. sup de pe. di. i. c. his auctoritatibus.

Uodecima questiũcula ē:

d An papa possit ex plenitudie clauis iurisdictio nis relxare p indulgentias in totu3 vel in partē penarũ eorũ q de facto sunt ĩ purgatorio. Ad quā videt̄ primo respondendũ negatiue: & prio sic. Nam nullus potest ĩdulgentiā facere nisi ei quē pōt iudicare. sicut di cit̄ de pe. & remis. c. qđ aũt. Null9 enĩ pōt iudicare nisi eũ q est de foro suo. Sed illi qui sunt defuncti nō sunt de foro eccl'ie: ergo non pōt papa in eis. Et p consequēs papa non hēt potestatē p illo aīarũ statu soluendi in to to vel in pte obligatiōs ad pena3 purgatorij. Itē dicit̄. 24 q. 2. Legat̄. & ĩfra. §. his auctoritatib9. Viuētes ñ mortu os soluere possum9 aut ligare. et mat. xvi. Quodcũq3 li gaueris sup terrā erit ligatũ & in celis: & quodcũq3 sol ueris sup terrā erit solutũ & in celis. Sed aīe depositis corporib9 statim desinũt esse sup terrā & de foro eccl'ie militantis: ergo papa sup illas potestatē non hēt. In con trariũ est pratica Romani pontificis q non est credēd9 in hac pte velle illudere fideles: dando indulgentias pro defunctis quā nō posset dare. Respōdeo ad hancquestio nē sub duab9 conclusionibus iuxta duas opiniones. s. aliquorũ theologorũ: & quorũda3 canonistarũ in hac materia cōtraria sentientiũ. Na3 theologi vere oēs cũ q= bus etiā conueniũt aliq canoniste tenent affirmatiue q indulgentie pontificū valent: non mō viuis: s3 etiā defũ ctis ĩ purgatorio. Que conclusio pbatur sic. iuxta ma= gistrũ Alexan. de Ales. & dñm Bonauen. in iiij. Pater misericordiarũ deus: oībus puidet scđm ordinatissimā dispositionē & misericordissimā suā pietatē. Sed recta ordinatio charitatis que exigit vt vnus possit ab alio

adiuuari hoc maxime exigit̃ circa eũ qui se iuuare non põt. Si ergo hoibus in hoc seculo qui indigent auxilio preuidit deus auxiliũ p indulgentiã ecclesie cõferendũ Cum etiã illi de purgatorio indigeãt auxilio & se iuuari nõ possunt. Videtur ꝙ indulgẽtie eis ꝓdesse maxime possint. Pro cuiꝰ cõclusionis declaratiõe ẽ notãdũ cũ sctõ Tho. in. iiij. di. xlv. ꝙ indulgentia dupliciter alicui ꝓdesse potest. Vno modo principaliter. Alio mõ scdario. Principaliter quidã ꝓdest ei q indulgẽtiaȝ accipit scilicet q facit hoc ꝓ quo dat̃. s. vt q visitat limia apostolorũ: vel aliqũ huiusmodi. Vnde cũ mortui non possint p se aliqd istorũ facere: directe eis indulgẽtie valere nõ possunt. Secũdario autẽ & indirecte ꝓsunt ei ꝓ quo aliquid facit illud qd est indulgẽtie causa: qd qñqȝ contingere põt: qñqȝ autẽ nõ cõtingit scdm diuersam indulgẽtiam. Si enĩ sit talis indulgentie forma. Quicunqȝ facit hoc vel illud: habebit tantuȝ de indulgẽtia. Ille qui hoc facit nõ potest fructum indulgẽtie in aliũ tarnsferre: qa eius nõ est applicare ad aliquẽ intentionẽ ecclie p quã cõmunicant cõia suffragia ex quibus indulgẽtie valent. Si autẽ indulgentia sub hac forma fiat. Quicunqȝ facit hoc vel illud pro se vel patre suo: vel quocunqȝ alio sibi adiuncto in purgatorio detẽto: habebit tantũ de indulgentia. Talis habebit indulgentiã nõ solũ ꝓ se viuo. sed etiã ꝓ mortuo: nõ enĩ est aliqua ratio quare etiam pontifex nõ posset transferre merita cõmunia quibus indulgentie innituntur in viuos & nõ in mortuos. Hec Tho. Ex qbus verbis manifeste patet ꝙ indirecte modo predicto indulgentie ꝓdesse possũt existẽtibus ĩ purgatorio si forma indulgentie ex intentione dantis hoc cõtineat Et dicitur notanter ex intẽtione dantis: qm̃ vt dicit dñs Petrus de palude. Quidã dicunt ꝙ solum ex sola inten

tione facientis id p quo indulgētia data est possit trans-
ferri indulgentia in illū q est in purgatorio. Qd nō est
verū nisi forma concedētis hoc cōtineat: qm sicut indul
gentia nō extendit vltra quantitatē nō expressam. Ita
nec sic psonā transgredit. Intentio ergo dispēsantis hoc
facit: qa sicut bona viuorū eis cōmunicant: sic & the-
saurus mortuorū. Idem tenet dn̄s Archidiaconus qui
sup. xxiiij. q. ij. c. i. tenet contra textū: q papa potest sub
terra quantū ad ecclesiam militantē. Dispēsans autē in-
dulgētias defunctis: vt dicit dn̄s Innocēti⁹ papa in. c. qd
autē de pe. & remis. Est solus papa. Et isti theologi re-
spondēt argumētis canonistarū in fronte questiuncule
factis. Et primo ad primū sic: q qui sunt in purgatorio
sunt aliquo modo super terram. Nam purgatorium est
quodāmodo via & quodāmodo terminus. Terminus
quidē quantum ad confirmationē: quia peccare ampli⁹
nō possunt. Sed quantum ad emendationē qua emendā
tur sunt in via & in transitu ad patriam vt dicit magi-
ster Alexander de Ales. Ad secundū dicendū q ponti-
fex directe & principaliter nō potest in existentibus in
purgatorio. Sed bene secundario & indirecte vt dictū
est. Ad tertiū dicendū scd̄m Albertum sup Math. xv. q
existentes in purgatorio sūt scd̄m aliqd sup terrā.: qa. s.
meruerūt dum viuerēt q eis etiā post mortē ad velociorē
liberationē possent indulgentie valere. Est alia opinio fa
mosa quorundā canonistarū cum quibusdā etiā theo-
logis dicentiū: q indulgentie pontificum nō valent in
purgatorio defunctis. Nam dicūt q licet potestas vicarij
xpi magna sit & imensa: nō tn̄ infinita: sed finita: se so-
lum extendens ad forū ecclie militantis. Et ideo cū mor
tui desinerint esse de foro ecclesie militantis: ppterea
cōcludunt tanq̄ verisimili⁹ q papa penas eorū in pur

gatorio ordinaria potestate in totũ vel ĩ parte mitigare nõ possit: sȝ solũ vt ceteri fideles hoc ĩpetrare potuit: precibus & meritis sancte vite. Et ꝓbant hanc conclusionẽ pluribus ratiõibus. Primo sic. Nullus a suo nõ iudice ligari põt: extra de pe. & remis. c. q̄d autẽ. Sed papa nõ est iudex defunctorũ. xxiiij. q. i. q̄dcũq; ligaueris. ergo. Item scd̄o sic. Par in parẽ imperiũ habere nõ põt: extra de electione. c. innotuit. ergo a fortiori nec minor in maiorẽ. Sed papa est minor deo: licet in terris sit deũ representans: extra de transla. c. inter corpalia. & ĩ ca. quãto. Sed deus in purgatorio cuilibet aĩe penam taxauit Apo. 18. Quãtũ glorificauit se & ĩ delitijs fuit tm̃ date illi tormentũ & luctũ: ergo ꝑ papaȝ deo inferiorẽ talis non põt a sentẽtia dei reuocari. Et confirmat̃ sic. Nam papa est xp̄i vicarius: vt in dicto. c. quãto. habet̃ & in clemẽtina pastoralis in fine de re iudicata. Sed vicarius nõ potest infringere legẽ dñi sui: nec contra eiꝰ statutũ venire vt allegant dñi iuriste in. l. si hoĩem. ff. mãdati. & l. formaȝ. C. de officio p̄fecti p̄torio oriẽtis. & noiat̃ in. c. scd̄o. & . c. de hijs de maioritate & obediẽtia li. vi. ergo nõ poterit facere cõtra statutũ dei taxantis penaȝ ĩ purgatorio. Itẽ arguunt sic. Illi q̄ quod indulgẽtie sonant: facere nõ possunt indulgẽtias nec consequunt̃. Sed mortui id facere non possunt: q̄a dicitur in bullis. Vere penitentibus & confessis: quod mortui facere non possunt: sicut nec alia sacramenta recipere. ergo. Itẽ indulgentia acquirit̃ per modũ meriti: Mortui autẽ sunt extra statum merendi: ergo. Corroborant etiaȝ hanc suam opinionẽ tribus argumẽtis in fronte huiꝰ questiũcule factis Hanc opinionẽ defendit dñs Frãciscꝰ Maronis ordinis minorum in lectura suꝑ decretales. Et dominus Henricus de Assia theotonicus magister Parisiensis: ordinis

predicatorū in lectura sup Gen̄. He sunt due opiniōes famose que cū ad inuicē aduersentur: & iurisdictionem siue auctoritatem pōtificum vtcūqȝ infirment & dubitent Fidelesqȝ a suffragiis mortuorū retardent. Idcirco ne ex perplexione & dubietate earū: quis posteratē pōtificis breuiet & coartet & a suffragiis mortuorū fideles declinent. Ideo aspirante deo sub quadā theologorū & iuristarū distinctione saluo semp catholico & meliori iudicio primo theologos & iuristas cōciliabo: deinde quomodo vnaqueqȝ earū opinionū verum dicat: nec pontifici aut defunctorū suffragiis aduersetur subnectam. Ex qbus postremo poterunt solutiones rationuȝ vtriusqȝ partes elici & haberi. Pro quo sciendū & diligenter notandū qȝ dn̄s Bonauētura in. iiij. di. xx. Et dn̄s Alexan. de Ales in sūma. Dicunt qȝ indulgentia pōt dupliciter cōsiderari. Vno modo p modū suffragij & adiutorij. Alio modo p modū iudicij. Si primo mō considerentur indulgentie: dicūt qȝ cū aīe in purgatorio existētes ratione charitatis in q̄ sunt idonee repiantur & disposite ad recipiendū beneficia sp̄ualia. Ideo si quis p animabus suoꝝ defunctorū indulgētias accipiat & dicat Dulcissime iesu: meritū quod haberē in hac ecclesia: eam visitando rogo te p tuā misericordiam tribue aīe patris mei: vl' fratris vel vxoris vel filij zc. ad eorū suffragium & auxiliū. Nichil obstat deū pijssimū hanc gratiā orāti si sit in gratia cōcedere. Si ex indulto pontificis sic indulgentie date fuerūt. Si autē indulgentia considereī p modū iudicij quod ꝑprie est de ratione indulgētie: cū indulgentia sic sumpta. Dicat aliquā cōmutationē in penam voluntarie assumptā: quod defunctis cōuenire nō potest. Manifestū est sic defunctis indulgentias nō valere: nec p eis accipi posse. Dn̄i vero canoniste sic dis

tinguūt: q̄ quedā sunt que nō dependēt a iurisdictione sed ab alio charitatiuo subsidio: vt oratio. elemosyne: sacrificium. & huiusmodi: & oīa talia possunt pficere defunctis. s. p modū suffragij & adiutorij: & in hoc pōt pōtifex. et p hoc faciūt oēs isti text⁹. xxiij. q. ij. c. i. & xiij. q. ij. c. tēpus. et. c. aīe & de pe. di. vi. §. i. & di. vij. c. vltimo & xxiij. q. iiij. c. hec aūt vita. Non enī est ratio q̄re eccl'ia nō possit huiusmodi thesaurū dispensare defunctis p̄ maxime cū adhuc sint membra corpis mystici p gratiā in qua sunt. Faciunt ad hec notata in. c. a nobis. de snīa excōicationis p dn̄m Io. Andreaȝ sup verbo: sup terrā. & notata etiā per eundeȝ in. c. quod aūt. de pe. & remis. super verbo. nō suo iudice. Quedam vero sunt dependentia a foro & iurisdictione simpliciter: sicut est concessio indulgentiarū que dari nō possunt nisi ab ordinarijs locorum: vt a papa: vel legato de latere: archiepiscopo: epō: vt patet in. c. accedentibus. extra de excessibus prelatorū. & ista nō possunt prodesse defunctis. s. p modum iudicij vt dictum est. Ex istis ergo distinctiōibus theologorū & canonistaruȝ patet iudicio meo quomodo veritatem habeant vtreq̄ opiniones. & queadmodū argumentis eaꝝ sit respondendū. Hec oīa collectiue ex dn̄o Io. de tur. cre. sup decretū vbi supra. & Henrico de Assia sup gen̄. & ex alijs theologis & iurispontificib⁹.

Tertiadecima questiūcula

est: Si papa de plenitudine sue iudiciarie potestatis possit ligare vel absoluere existentē ī purgatorio. Ad quā primo videt̄ aliqbus respondendū negatiue: & primo sic. Nam papa illos pōt absoluere in q̄bus habet iurisdictionē: sȝ mortui nō sunt eius iurisdictiōis. scd̄m illud Mat. xvi. Q̄dcūq̄ ligaueris sup terrā. glo. super terram inquit: nō sub terra; ergo. Item scd̄o ar

guūnt sic ex.c. cū medicinalis.de snia excōica. li.vi. Excōmunicatio debet esse medicinalis: sed nō pōt esse medicinalis mortuis: ergo mortuus nō pōt excōmunicari Itē tertio sic: vt habet.xxiiij.q.ij.§.hijs auctoritatibus. Viuētes nō mortuos soluere vel ligare possum⁹: ergo. In oppositū est: qa illi quorū scripta heresim cōtinēt & heretici & scismatici: & qui hereticos instituūt heredes, & q seipsos voluntarie occidunt: post mortē sunt excōmunicandi.xxiiij.q.ij.c.sane. Rūdeo dicendū q excōicatiōe pprie dicta que est a q̄libet licita cōmunione & legitimo actu sepatio vt diffinit.xi.q.iij.c.Ad mensas.§.euidenter siue put dicit seperatio a cōmunione eccl'ie quo ad fructū & suffragia ecclesie cōmunia put diffinit eam mgr snias: in.iiij. di. xviij.mortuus nō potest excōmunicari: & p cōseques nec absolui. Ista conclusio pz ex rationibus factis in pricipio. Et etiā cū excōmunicare ptineat ad potestatē iuridictionis. Nam excōicatio sequitur iurisdictionē: extra de electione.c.transmissar. Mortui autē desinerunt esse de iurisdictione prelatorū ecclesie: igitur. Item oēs in purgatorio existētes decesserunt in charitate hic acqsita semp in eadē perseueraturi: igit. licet nō sint de foro ecclesie militantis: tn̄ sunt coniuncti viuis insolubiliter vinculo charitatis ppter qd vinculū ampli⁹ a participatione suffragiorū cōmuni ecclesie excludi nō possunt: nec a cetu fideliū separari: ergo sequit q loquēdo pprie de excōicatione nullus mortuus potest excōmunicari. Si aūt excommunicatio accipiat p denūciatione excōicationis: quia denunciatur aliquis fuisse excommunicatus ne i ecclesia fiat oratio p eo: nec etiā habeat cū fidelib⁹ sepulturā communē bene potest mortuus excommunicari. Et dignū est q fiat hoc. Patet istud primo: qa si pbatur post mortem q aliquis fuerit

hereticus: dignum est q̄ a cõmunione ecclesie denūcietᷣ separatus. Secūdo in dignū est q̄ ecclesia pro tali oret sicut p̄ fideli. Ne ergo particeps videatᷣ orationū fidelium dignum est vt per sententiā innotescat fidelibus p̄ tali nõ esse orandū. Ex hijs patet error illorū qui dicunt q̄ si q̄s iusta causa excõmunicatus ĩ excõmunicatiõe moriatᷣ: etiā si finaliter peniteat, & ĩ charitate moriatur nõ vadit ad locū purgatorij communē: sed eijcitur ex cõmunitate eorū in loca exteriora: nec sentit suffragia ecclesie donec ibi absoluatur: vbi iustis de causis excommunicatus fuit. Et ideo q̄n̄q̄ diu post absoluūtur: q̄a vinculum excõicationis in hac vita iuste susceptum secū in purgatorio trahunt. Sed hoc patet esse falsū. Nam si q̄s iuste excõmunicatus fuit & non penituit in morte: cū excõmunicatio iusta presupponat peccatum mortale: iste damnabitᷣ. Si autē finaliter penituit: licet non constet quid sit de eo: nunq̄ tñ post excõmunicationē incipiet carere in purgatorio suffragijs ecclesie: ratione charitatis & gratie ĩ qua mortuus est: vt in. c. a nobis. sc̄do. de sñia excõi. dicitur. Sed petitᷣ si excõmunicatio post mortē a papa vel p̄latis ecclesie non priuat excommunicatū a participatione & consortio fideliū: vel a participatione suffragiorū. Ad quid ergo excõmunicantᷣ aliqui post mortē? Respondetᷣ, q̄ tales excõmunicantᷣ in detestationē criminis & terrorē eorū qui sup̄ sunt: viuorū. Vnde quo ad hoc etiā talis excõmunicatio vtilis est & medicinalis: licet non illis in quos fertur: sed alijs qui hac pena terrētur & a malis retrahūtur. Item si talis excõmunicatio non habet effectū in aiabus mortuorū: habet tñ in eorum corporibus que hic remanserūt. Illa enim vi excõmunicationis sepeliri non debent in locis sacris: & si sepulta ibi sint debent exhumari; vt in. c.

sacris de sepulturis. Item excōicatio talis est publicatoria dānationis aliquorum vt sciaт̄ pro eis orandū nō esse & suffragia ecclesie eis nō prodesse. Sed petitur secundo si excōmunicatus cōpleta penitentia oimoda casu moriatur morte subitanea anteꝗ̄ absolueret̄: an ꝓhibeat̄ ab ingressu ecclesie triūphātis donec auctoritate supiorum absoluat̄ & interim ꝑmaneat in purgatorio. Rn̄det̄. Iudicent hoc & diffiniant qbus iudicia dei patēt: que me latent dicit Henricus de Assia. Hijs visis dicendum est ad rōnes in oppositū: & primo ad primā: ꝙ ratio illa ꝓcedit de excōicatione ꝓprie dicta: Ad secundū respondet̄ ꝙ illud inelligit̄ de excōmunicatione que fert̄ in viuos q de morte peccati possunt resurgere ad statū gratie nō de illa que fertur in mortuos. Vnde ꝙ illi mortui excōmunicant̄ non est ꝙ illa excōmunicatio sit illis pena vel medicina: sed in detestationē criminis & ad terrorē aliorū qui hoc terribile iudicium ecclesie videntes in similia cadere ꝑhorrescant. Ad tertiū respondet̄: ꝙ intelligit̄ etiam de excōmunicatione ꝓprie dicta. Hec Io. de turre crema. sup causam. xxiiij. q. ii. c. quod aūt. & dn̄s Henricus de Assia super Genesim.

Quartadecima questiūcula

est: Si papa de genere plenitudīs sue iudiciarie potestatis totū illd possit euacuare purgatoriū. Ad quā videt̄ prio respōdendū affirmatiue: & sic. Nā papa in terris est vicarius christi extra de trāsla. inter corporalia &. c. quanto ergo facere potest que ipse facit. Sed christus in resurrectione descendēs post victoriā ad purgatoriū ex singulari gratia recōpensans residuū penarū purgādorū in purgatorio repertorū: habundātia meritorū sue nouiter passionis: purgatoriū euacuauit om

nes animas inde secum ad celos adducẽdo. Sicut papa in die electionis vel coronationis omnes supplicatiões signat. Et rex nouiter coronatus: vel nouiter ciuitatem aliquam ingrediẽs omnes captiuos liberat. Ergo & papa christus in terris simile facere potest: & totum simul si voluerit euacuare purgatorium. Sed incontrariũ est: quia in indulgentijs requirit̃ causa conueniens indulgentias faciendi: nulla autẽ causa cõueinens potest interuenire vt papa euacuet simul totũ purgatorium: vt dicit Tho. in. iiij. di. xlv. ergo. Rñdeo dicendũ ꝙ papa de genere plenitudinis sue iudiciarie potestatis euacuare nõ potest simul totum purgatoriũ. Hec conclusio ꝓbatur quadruplici ratione. Primo: quia sicut ex supradictis colligitur indulgentia non potest ꝓdesse defunctis existẽt bus in purgatorio directe: sꝫ idirecte inquantũ p amicos põt fieri ꝓ eis id ꝓ q̃ io est idulgẽtia ordinata: si tñ hoc habeat forma indulgẽtie. Clarum aũt est ꝙ nõ oẽs de purgatorio habẽt huiusmodi amicos i hac vita qui ꝓ eis hoc implere possint: ergo. Secũda ratio est: quia ad hoc ꝙ indulgentie valeant requiritur causa cõueniens indulgentias faciendi: vt dicit Tho. in. iiij. di. xlv. Nulla autẽ causa talis potest interuenire: ergo. &c. Tertia ratio est: q̃a minister in dispẽsando dñm principalem debet imitari. Nam aliter indiscrete dispensando principalis dominus non appbaret dispensationẽ. Deꝰ autẽ per seipsum sic miseretur ꝙ semper vult timeri sua iustitia: multo ergo fortius dei minister. i. papa debet discrete & cũ moderamine bona ecclesie & thesaurũ eiꝰ dispensare. Vnde licet bona tẽpalia possint a papa nõ solũ de iure dispensari: sed etiã dissipari de facto: quia ẽ lo aliter diceret ius diuinũ esse faciendũ. Bona tamen spiritualia dissipari nõ possunt nec contra diuinã accepta-

tionem distribui. Quarto: qa quilibet minister modum eius cuius ministeriũ gerit debet imitari. Christus autẽ cuius vniuersalis minister est sũmus pontifex: descendens ad purgatorium non eduxit inde omnes animas: vt dicit Tho. iij. par. q. xlv. ar. viij. sed solum illas que suum purgationis tempus compleuerant. Nam vt dicit. Virtus passionis christi nõ habuit maiorem efficatiam in principio passionis & victorie ab inferis: quã habeat nunc. Passio eni eius nõ habet temporalẽ virtutem & transitoriã: sed sempiternam: scdm illud Hebre. x. Vna oblatione cõsũmauit in sempiternũ scĩificatos. Sed nũc virtute passionis xpi ñ liberant a purgatorio nisi illi q tempus purgationis expleuerunt. Ergo & tunc qui tales erant ꝙ penã & tempus purgationis nõ expleuissent non fuerunt per christum a purgatorio liberati. Ad argumentum autem in oppositum quod est beati Vincẽtij. & dñi Henrici de Assia dicitur: ꝙ intelligatur christũ cẽs liberasse a purgatorio de vigore misericordie: non autem de vigore iustitie. Et sic intellexerũt Vincenti⁹ & Henricus de Assia. Hec. s. Tho. vbi supra. & dominus Bonauen. in. iiij. di. xx. & dominus Iohan; de turcrema. super decre. vbi supra.

Quintadecima questiũcula

q est: Si duo in purgatorio existentes digni equali pena vnus altero inde possit citius liberari. Ad quã videt̃ pric rñdendũ negatiue: & primo sic. Nã quantũcũq merita in celo & inferno sint inequalia: sunt tñ ibidem premia & supplicia equaliter durantia: ergo pari ratione vt videtur debet esse in pena purgatorij. Sed in oppositũ est similitudo apostoli qui differentias venialiũ assignat per lignum & fenũ & stipulam: sꝫ constat ꝙ lignũ diuti⁹ manet in igne ꝙ fenũ: & stipula:

ergo vnū peccatum veniale diutius punit in purgato-
rio ꝙ aliud & citius: & citi⁹ vnū altero purgat. Rūdeo
dicendū est sub vna conclusiōe: ꝙ ī igne purgatorij vn⁹
citius vel tardius alio liberat. Hec cōclusio ꝓbat ratio-
nibus & auctoritate. Primo rōne inhesiōis. Nam iuxta
sctm̄ Tho. Venialia quedā sunt maioris adherētie ꝙ
alia. scdm ꝙ affectus magis ad hec inclinat & fortius in
eis figit. Sed ea que sunt maioris adherētie tardius pur-
gant: ergo in purgatorio: tm̄ aliq diutius torquent ꝙ
alij scdm ꝙ affect⁹ eorū ad venialia fuerūt magis īmersi
Scdo ratiōe aggrauatiōis. Nam in foro penitētie respō
det grauior pena nō solū quantū ad intentionē: sed etiā
quantū ad duratione. vt pꝫ inspicienti canones in qbus
pnie taxant scdm iudiciū ecclesie rectū: sed iudiciū eccle
sie rectū conforme est cū iudicio diuino ergo similiter
erit apud iudiciū diuinū: qđ qui grauius offendit &
diutius in culpa ꝑmansit pena acerbiori puniet & diu
turniori. Tertio rōne obligationis sic. Anima nō est in
purgatorio nisi adsoluendū debitū qđ ex hac vita traxit
sed quanto debitū est minus vel maius: tanto citius vel
tardius soluit: ergo scdm ꝙ aīa in purgatorio maius vł
minus debitū habet tanto diutius vel citius purgatur &
fertur in celū. Quarto ratione subiectionis. Vnde mgr
snīarꝫ dicit in. iiij. ꝙ ille ꝑ quo fiūt plura suffragia citi⁹
a pena purgatorij liberat. & hoc. s. Tho. allegat quoli-
beto. ij. q. vij. ar. ij. Secūdo ꝓbatur auctoritate: & primo
Augustini in Encheridion q dicit. Post hanc vitā incre
dibile non est nōnullos fideles ꝑ ignē quendā purgari:
quātoqꝫ magis minusue bona peritia dilexerunt: tanto
tardius citiusqꝫ saluari: qsi scdm suos amādi modos diu
tius vt lignū: vel minus vt fenum: vel minimum vt sti
pula ignem substinebunt. Rursus. Qui grauius offēdit

dignū est vt puniatᷣ pena acerbiori: dilatiōeq; patrie longiori: diuina hoc iustitia faciente: que oībus decentissime reddit premia meritorū. hec ille. Ad argumēta aūt diciᷣ negando consequentiā: & ratio est: qa non est sic. Nam vt inqt. s. Tho. in. iiij. Peccatū mortale cui debeᷣ suppliciū eternū: & charitas cui debeᷣ premiū paradisi post hāc vitā imobiliter radicanᷣ in subiecto: & iō quātū ad dānatos & saluatos eadē diuturnitas est vtrobiq; sec⁹ aūt est dispositiōe pcti venialis ꝑpter quā aīe puniūtur ī purgatorio: qa ista nec ē in eis īmobiliᷣ radicata: nec eqliter adheret oībus: & iō a qbusdā citius ꝙ ab alijs remouetur Io. de turre. cre. sup di. xxv. decrati. c. qualis.

Quinta questio hui⁹ tertij

capitis prime decadis est: de qrto receptaculo aīarum. s. de limbo paruulorꝫ cū solo originali decedētiū. Circa quā sex qstiūcule soluenᷣ: quarū qlibet infra suo ordine enucleabiᷣ.

Prima questiūcula ē: Quō

differat limb⁹ scōrꝫ pr̄m dictus sinus Abrahe: a limbo puerorū. Ad quā sic rn̄detur: ꝙ limbus puerorum & limbus scōrum patrū differunt quantū ad quatuor. Primo quantū ad spem vite eterne: qa pueris decedentibus cū peccato originali nō adest spes btē vite. Patrib⁹ aūt ī qbus lumē fidei & gratie refulgebat: spes btē vite aderat. Scdo quantū ad crimē: qa culpa in sanctis patribus erat expiata scd̄m ꝙ erat infectiua ꝑsone: remanebat tn̄ impedimentū ex pte nature, ꝑ qua plene non fuerat satisfactū: & iō eis debebatur pena tpalis. Pueris aūt est īpedimētū ex pte nature & ꝑsone: & iō eis debeᷣ pena eternalis. Tertio qa nomē limbi puerorū nunq; fuit translatū in aliud: sed nomē limbi sanctorū patrū

vel sinus abrahe post mortē xpi translatū fuit in nomē celi empyrei. Vnde nūc p̱ sinū abrahe intelligit̄ portus & requies in celo sanctorū. Quarto quantū ad loci & situs conditionē: q̄uis enī ꝓbabiliter credatur eundē locum vtrorūq; fuisse tamē requies beatorū erat ī supiori parte q̄; limbus puerorū. Nam vt dictū est supra. In cētro terre sunt quatuor loca subalternatim posita. Prim⁹ est sinus siue limbus patrum pfectorum. Secundus purgatorium siue locus purgandorū. Tertius limbus puerorū. Postremus est infernus damnatorū. De q̄bus quatuor locis dicit̄ in limbulo apl'orum. Descendit.s. xp̄s ad inferos vel ad inferna in ps̄l. & Eccl̄.xxiiij. Penetrabo oēs inferiores ptes terre & inspiciam sola (.s. potentia & virtute: vel anima humana) oēs dormientes. in inferno & limbo paruulorū. Nam nullus illorum vidit diuinitatē. Viderunt enī pomū.i. aīam xp̄i: sed odorē pomi. i. diuinitatē eius non viderunt: tunc enī fuissent bt̄i: & sequit̄. Et illuminabo oēs sperantes in dn̄o. Primo.s. in limbo sanctorum patrū quos visitauit aīa: & diuinitate. & statim beatos fecit. Similiter in purgatorio liberando oēs vel aliquos vt dictum est: quos liberatos psonaliter videns beatificauit: alios vero non. Hec Tho. in. iiij. di. xlvi. & beatus Vincentius in sermonibus suis.

Secunda questiuncula est:

Qua pena puniunt̄ pueri in limbo: sine baptismate, cum solo originali defuncti. Ad quā sic respondet̄: q̄ pena conueniēs puerorū q̄a cū solo peccato originali decesserunt in limbo: est subtractio gratie & p̱ consequēs carētia visionis diuine ad quam homo p̱ gratiam ordinat̄. Sed forte queres vtrum pueri tales in limbo sentiant aliquē dolorē vel afflictionem interiorē ex

carētia visionis diuine. Respondet̃ ꝙ aliqui ad hoc di-
cuntꝙ tales pueri in limbo ex carentia visionis dei nul
lam afflictionē interiorē sentiunt: & rationē assignant
quia vbi nulla est cognitio & cogitatio boni ꝓpter se fa
cti: ibi nulla est afflictio: sꝫ aīe puerorum cū solo origi
nali decedentiū sunt in in tantis tenebris ignorantie cō
stituti ꝙ nesciunt se ad beatitudinē factos: nec aliquid de
beatitudine cogitant: ideo nullā dicūt illos pati afflictio
nē. Sed ista ratio (dicit Tho) nō valet. Primo qa cogni-
tio naturalis magis viget in aīa sepata ꝙ̃ in aīa hic con-
iuncta: ergo cū in pueris illis nō sit peccatū ꝑsonale: nō
debetur eis vt detrimentū aliq̄d patiantur in naturalib⁹
scꝫ in naturali cognitione. Item scd̄m hoc illi qui sunt
in inferno essent melioris conditiōis quantū ad intelle
ctum ꝙ̃ pueri in limbo. Nam qui sunt i inferno nō sūt
in tenebris ignorantie naturaliū: pueri autē scd̄m istos
sic: & ita dānati essent melioris cognitionis ꝙ̃ pueri: qa
nullus est (vt Aug. dicit) qui non mallet dolorē pati cū
sana mente: quā gaudere insanus. Et iō assignat̃ alia ra
tio quare pueri i limbo ex carentia visionis diuīe nō ha
beant interiorē dolorem vel afflictionē: que talis est: du-
plex cognitio de beatitudine pōt haberi. s. naturalis &
supnaturalis. Anime aūt infantiū in limbo: cognitiōe
qdem naturali nō carent q̄ debet̃ aīe sepate scd̄m natu-
ram suā: imo auget̃ cognitio eorū naturalis: cū intrent
modū cognoscēdi intellectuū sepatorū: & ideo de deo
& de creaturis magnā scientiā habēt naturaliter: & ma
iorē quā vnꝙ̃ aliqs phūs in mūdo habuerit. cognoscūt
enī naturaliter se ad beatitudinē factos. & ꝙ beatitudo
cōsistit in adeptione ꝑfecti boni: sed nō ꝙ tale bonū sit
gloria quā sancti in celo possident. Id aūt quod ꝑ natu
ram habet̃: possidet̃ absꝙ̃ dolore Ex hac igit parte pueri

in limbo nō dolent. Est aūt & alia cognitio de beatitu-
dine que habet̄ supnaturaliter: que hic in nobis p fidem
plantatur q̄ est de gloria & fruitione sanctorū in celo
quā nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor homi
nis naturaliter ascendit. prio ad Cor. ij. quā deus nobis
reuelauit p spm̄ sanctū Ro. prio que qdem reuelatio
habet̄ p fidē in nobis hic plantatā i sacramētis: vl' frequē
tatis actibus xpianis. pueri autē in limbo nec fidem de
beatitudine habuerūt in actu: nec sacramenta fidei sus-
ceperunt: nec p reuelationē: ergo nec de carētia eius do-
lent. Nemo enī dolet de eo quo se priuari nescit: vel de
pditione ei⁹ quod ad ipsum nō tangit aut ptinet. Non
enim dolet rusticus vel artifex si post mortem regis nō
obtineat vel possideat regnum: quia nouit ipsum ad se
nō pertinere: sed bene doleret & displiceret filio regis si
nō obtineret: quia cognoscit illud sibi conuenire post
mortem patris atq; deberi. Ita de pueris in limbo existen
tibus accidit: nō enim dolent de carentia visionis dei &
priuatōne glorie beatorū: quia eam ipsi nō nouerūt: &
sciunt eam ad eos nō ptinere. Quia tamē pueri i limbo
nō impediunt̄ a perfecta cognitiōe naturali prime cau-
se & dei & aliarū rerum ex immersione & afflictiōe pe
narū: sensus: ignis & vermiū conscientie & demonū vt
fit in damnatis. Ideo de cognitione tali naturali ipsius
dei & creaturarū: gradum aliquē delectationis habent.
quilibet enī in cognitione veritatis naturaliter delecta-
tur. Vnde & in hac delectatione pueri laudāt & lauda
bunt reassumptis corporibus deū causam causarū om-
niū rerum ab eis naturaliter cognitarū: quod damnatis
nō accidit nec accidet: quia vermis eorū viuit & nō mo
rietur: nec vnq; ab inferno deerunt demones: nec ignis
ibi a torrendo in eternum deficiet. Hec Tho. in questio

nibus disputatis de malo. & in. ij. sniarꝝ di. xxxij. q. ij. & sctūs Vincētius in sermonibus. & dn̄s Henricus de As. sup Gen̄. & in decretis de consecra. di. iiij. c. firmissime. Opinio autē quarūdam magarū mulierculaꝝ dicentium aīas puerorum sine baptismate decedentiū vagari per mundum vsqꝫ ad diem iudicij vel post: ridiculosa est nulloqꝫ catholico fundamento fulcita.

Tertia questiūcula est: An

t in limbo puerorꝝ sit pena sensus & demōes. Ad quā videt primo rn̄dendū affirmatiue. Nam saltē post resurrectionē pueri ꝓ solo originali damnati erunt in flāma fedissima inferni: iplendi fecibus oīb⁹ mūdi & elementorꝝ: vt dicit Basili⁹ ex qbus dolorose affi cient: a medio continēte: & sic penā sensus patient. Ad hoc rn̄det ꝙ hoc bn̄ seqretur si oīm dānatorū corpa relinquerētur tunc suis naturalib⁹: & si mediū a sua actione naturali respectu nulli⁹ īpediret vl' suspēderetur mō hoc non oportet. Item etiā nichil ꝓhibet limbū puerorū esse supremā partē regionis infernalis elementis sup positā. Demones etiā ibi nō sunt cū sint instra ad penam sensus que ibi nō est. hec Henric⁹ de As. sup Gen̄.

Quarta questiūcula ē: Qua

q re xp̄s in limbū puerorꝝ descēdens inde reptos pueros nō extraxit. Ad quā sic rn̄det: ꝙ idcirco xp̄s descēdens ad īferos pueros a limbo nō liberauit: qa descensus xp̄i ad inferos in illis solis effectū habuit: qui per fidē & charitatē passioni xp̄i coniungebant: in cui⁹ virtute descensus xp̄i ad īferos liberatori⁹ erat. Pueri aūt q cū originali pc̄tō decesserāt nullo mō fuerūt cōiuncti passioni xp̄i p fidē & dilectionē: neqꝫ eni fidē ꝓpriam

habere potuerunt: q nõ habuerãt vsum liberi arbitrij: neq̃ p fidem parentũ: aut p aliqđ fidei sacramentũ fuerant a peccato originali mũdati. Et ideo descensus christi ad inferos huiusmodi pueros nõ liberauit a limbo. Et pterea sancti patres a limbo fuerũt liberati & ad gratiã paradisi ad missi p gratiã sine qua nullus ad celũ peruenire potest: scđm illud Ro. vi. Gratia dei vita eterna. Cum igit pueri ĩ peccato originali decedẽtes gratiã nõ habuerint: ideo a xp̃o ex limbo nõ fuerunt liberati. Itẽ apl̃us dicit Ro. iij. q̃ deus posuit xp̃m ppitiatorẽ per fidem in sanguine eius. Sed pueri qui cũ solo peccato originali decesserunt nullo modo fuerũt pticipes fidei: ergo nõ pceperunt fructũ ppitiatiõis xp̃i vt p ipsũ a limbo liberarent zc. Hec Tho. iij. pte. q. lij. ar. ij. formalit.

Quinta questiuncula est: Si

q pueris in limbo existentibus indulgentie valeant: & si p eis sit orandũ. Ad quã respondet: q̃ cũ pueri in limbo nõ sunt mẽbra xp̃i: nec sunt futuri/ cũ nõ fuerint p baptismũ xp̃o ĩcorporati: nec hebeãt aut habituri sint gratiã gratũ facientẽ: ergo ipsi capaces nõ sunt gr̃a indulgẽtiarũ: nec etiã pro eis est orandũ. Ratio est: qa ppter defectũ gratie a qua sunt priuati peccato primi parẽtis: ideo cũ sint & erũt in statu nõ amplius acqrendi gratiã nec vitã eternã: merito igit orationibus iuuari nõ possunt. Vnde Aug. & ponitur a mgr̃o sniarũ in. iiij. di. xlv. dicit. Non baptizatis ecclesie suffragia nõ psunt cũ illi nunq̃ fuerũt christo vniti. Hec mgr̃ in. iiij. & Ioh. de tur. cre. super de penitẽtia.

Sexta questiuncula est: Si

s in die iudicij pueri nõ baptizati resurgẽt cum

ceteris resurgẽdis. Ad quã videt̃ primo respondẽdum negatiue. Nam ad hoc aliquis ad iudicium adducit̃ vt ibidẽ eiꝰ merita discutiãtur. Sed pueri ĩ limbo q̃ cũ pctõ originali: vel q̃ ante pfectã etatẽ decesserũt nulla merita habuerũt: ergo illos in iudicio apparere non est necesse. Itẽ oẽs q̃ ĩ iudicio resurgẽt erũt aut electi boni a dextris aut dãnati mali a sinistris. Sed pueri cũ originali pecca to mortui non sunt simplicit̃ mali nec boni: & p̃ conse quẽs neq̃ a dextris neq̃ a sinistris ĩ iudicio collocãdi: ergo non resurgẽt in iudicio. In contrariuʒ est: q̃a vniuersale oĩa cõprehẽdit: sed illud iudiciuʒ dicit̃ vniuersale: ergo oẽs ibi apparebũt & iudicabunt̃. Rñdeo dicenduʒ q̃ cũ ptãs iudiciaria xp̃o hoĩ collata sit in p̃miuʒ sue humilitatis quã ĩ passione exhibuit: et ip̃e in sua passione sanguinẽ pro oĩbus fuderit quantũ. s. ad sufficientiã: licet non in oĩbus effectuʒ habuerit: p̃pter ĩpedimentuʒ in aliq̃bus iuentuʒ. Idcirco congruũ erit vt oẽs hoĩes in iudicio cõgregent̃ ad vidẽduʒ eiꝰ exaltationẽ & eiꝰ vniuersalẽ iudiciariã ptãtẽ quã a p̃re recepit ĩ oẽs: scd̃m illud Io. v. Pater oẽ iudiciũ dedit filio. Vñ dicit̃ Actu. x. Ipse est q̃ constituꝰ est iudex viuorum & mortuorum. propterea dicit Tho i. iiij. q̃ oẽs puuli decedẽtes sine baptismate in peccato originali etiã sine peccato actuali: siue sint filij xp̃ianoꝝ: siue iudeorũ: siue gẽtiliuʒ siue ĩ vtero siue extra vteruʒ decesserint resurgẽt cũ corp̃ibꝰ ĩtegris in mensurã etatis plenitudinis xp̃i trigĩta annoꝝ vl̃ circa. ad Ephe. iiij. Sicut & alij mortui. Ad primũ ergo dicenduʒ: q̃ ĩ iudicio ĩfantes sine baptismate & pueri añ p̃fectã etatẽ mortui cõparebunt ñ vt iudicent̃ ad gl̃iaʒ siue ad penã sensitiuã: sʒ vt videãt gl̃iam iudicis: et vindictã exgrant eoꝝ q̃ cãm eis dederũt p̃ditionis gl̃ie & diuine visionis. Ad scd̃m dicenduʒ: q̃ ĩ iudicio pueri tales non erũt a dextris neq̃ a sinistris: sʒ ĩ medio inferiꝰ. hec

Tho.in.iiij.di.xlviij.ar.iij.&.b.Vincētiꝰ in sermonibꝰ.

Sexta questio tertij capi

tis huiꝰ prime decadis est vnica.s.de campis elisijs qnto post mortē receptaculo aīarꝫ.s. phōrꝫ poetarum & machumetistarū/sub q̄ vna tm̄ questiūcula soluitur. Vbi sit talia cāporū elisiorum locus: & que ibidē reperiantur delicie. Ad quā questionē breuiter respondet: ꝙ campi elisij.i.deliciarū sunt in medio inferorū in quo piorū anime phōrum: poetarum & machumetistarꝫ quiescūt post earū a corpore solutionē. Vnde Virgilius in.vi.infra plusqꝫ medium de cāpis elisijs dicit. Hijs demū exactis pfecto munere diue. Deuenere locos letos: & amena vireta. Fortunatorū nemorū sedesqꝫ beatas. & īfra dicit. Interea videt eneas in valle reducta. Seclusuꝫ nemus & virgulta sonātia siluis. Letheūqꝫ domos placidas zc. Vbi eneas repit aīam patris anchisis. Philosophi elisium esse dixerunt in siluis vel insulis fortunatis. Vnde Horatius in Epodo: Nos manet occeanus circūuagus arua btā. Petamus diuites & īsulas. Reddit vbi cererē tellus inarata quotannis. Et īputata florent vsqꝫ vinea. De qbus etiā Pliniꝰ li. vi. naturalꝭ historie.c.xxiij.multa refert. Has Salustiu in historijs carminibꝰ homeri dixit: inclytas esse īsulas. Fuerunt & q elisiū scriberent esse circa lunarē circuluꝫ vbi purior est aer. Vnde Virgilius in.vi. Aeris in campis zc. & Lucanus. Quodqꝫ patet: inter luneqꝫ meatus Non illuc auro positi: nec thure sepulti. Perueniunt: In qbus cāpis elisijs vt dicit dn̄s Guilhelmus Parisiēsis: & ponit in alchorano.i.ī libro legū Machometi. Sunt delicie epularū corporaliū de dapiferis & pincernis angelicis. Est ibi pciositas vestimentorum. vmbraculorū amenitas. & mulierū deliciarūqꝫ blandimenta. Ibi sunt

flumina lactis & vini & mellis: & oia genera delectabilium ciborũ: potuũ: odoruʒ: saporũ sonorꝫ: & ois suauitas & mollicies tangibiliũ: que oia Machometus sue legis obseruatoribus ꝓmittit. hec Hen. de As. sup Geñ.

S Eptima questio tertij capitis prime decadis est de paradiso terrestri loco translatorũ. Circa quaʒ quatuor questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiũcula est: An paradisus terrestris sit locus i terra corporeus: vel figura rei spũalis. Ad quaʒ vt Aug. adducit ij. sup Geñ. & Epiphanius grecus Cypri epũs primo respondēt Origenes & Manichei dicẽtes. Paradisum terrestrem nõ esse locũ corporalẽ in terra siue realẽ: sʒ spũalẽ: vt sic itelligatr̃ paradisus terrestris spũaliter: sicut xp̃s in scripturis appellatr̃ petra vel agnus dei. Constat aũt q xp̃s nõ itelligitur corpaliter petra: cũ dicitur priẽ Cor. x. Petra aũt erat xp̃s. nec dicebatur realiter agnus cũ appellatus est a Io. baptista agnus dei. Io. i. sʒ spũaliter & methaphorice & moraliter. Similiter dicunt cũ in scripturis de paradiso terrestri quicq̃ dicitur aut scribitur: illud spiritualit̃ accipiendũ est & allegorice. s. ꝓ beatitudine spirituali: q est status oĩm bonorũ aggregatiõe pfectus vt dicit Boetius: & nõ ꝓ loco aliquo reali & corpali: qa talis in reruʒ natura (dicunt) nõ inuenit̃. Et ꝓbabãt hãc suã opinionẽ rõibus: & primo sic. Nam aliq qui diuersis temporibus per totã aridam deuagati sunt: & diligẽtissime de sitibus & dispositionibus oĩm regionũ & locorum inqsiuerunt: quicq̃ de regiõibus & locis singularibus orbis scripserũt de paradiso terrestri mẽtionẽ nõ fecerunt: ergo paradisus terrestris nõ videtur esse locus

realis in arida. Item videmus inquiūt ꝙ ortolanus si ali
quibus annis absit a pomerio: decor orti ꝑibit: arbusta
senescēt & deficiēt. Cum ergo hō cultor padisi terrestris
ab illo irreuertibiliter (iam sunt plusꝗ sex milia q̄drin
genti nonagīta āni) expulsus fuerit: ergo locus ille & il
lius decor perijt & deuastatus est. Tertio sic. Nullus lo
cus terre attingere pōt vsꝗ ad lunarē circulū: cū contra
naturā terre sit: ꝙ tm̄ in aliqua ei⁹ pte possit eleuari: qa
sub globo lunari ē regio ignis que terrā cōsumeret. Pa-
radisus aūt scd̄m Bedā ptingit vsꝗ ad lunarē circulū:
igit̄ nō pōt poni aliqs talis realis locus in terra. Itē Gen̄.
vij dicit̄: ꝙ aqs diluuij operti sunt oēs mōtes excelsi sub
vniuerso celo: & ꝙ qndecim cubitis altior fuit aq̄ mō
tibus: & ꝙ oīs caro que mouebat̄ consūpta fuit: ergo vi
det̄ ꝙ diluuiū illud generale, ꝓrogatū ꝑ integrū annū &
x. dies (vt cōiter tenet̄) destruxerit & euerterit illū lo-
cū sicut & alia loca terre permutauit. Itē locus talis fact⁹
fuit ꝓ speciali habitatione hoīm: ergo postꝗ irreuoca-
biliter hō ab illo fuit expulsus: debuit successiue perijsse
Item voluptas carnalis & sensualis īpedit & obfuscat in
tellectū circa spūales virtutes: in qbus prīcipaliter con
sistit felicitas hūana: ergo talis locus pure voluptatis &
oīmode comoditatis q dicit̄ paradisus terrestris p̄statu
rus materiā nō exercēdarū virtutū: adeo realis n̄ est crea
atus. Sed ī contrariū est scriptura Gen̄. ij. dicens. Plan
tauerat aūt deus paradisum voluptatis a principio in q̄
posuit hoīem quē formauerat. R̄ndeo dicen lū ꝙ sicut
Aug. dicit. iiij. sup. Gen̄. Tres sunt de paradiso genera-
les s̄nīe seu opiniōes. Vna/eorū q tm̄modo corporalit̄
paradisum ītelligere voluerūt. Alia eorū q tm̄ spūaliter.
Tertia eorū q vtroqꝫ mō paradisum accipiūt: quā sentē
tiā fatetur sibi magis placere: eāqꝫ sic confirmat. Si enī

inquit scdm figurã solum intelligant que de paradiso scripta inueniunt: pari rõne etiã & ea que dicunt ibi de Adã & Eua & ligni vetatiõe & pcepti transgressione: spũaliter accipienda erũt qđ nullus dubitat erroneũ esse. Siliter si aliqs velit ita intelligere ad litterã que dicitur de paradiso i scriptura q nichil aliud significet. Intelligat iste sapiam quodã lignũ esse corpale de qua dicit in pverbijs: lignũ vite est q apprehẽdunt eam. Dicat & xpm pprie petrã esse aut lapidẽ vl' ouẽ vel agnũ vl' leonẽ qđ blasphemia ẽ. Non ergo sic li aliter sũt sumẽda que hic & alibi dicunt in scriptura sacra: q si ad nichil aliud significandũ ponãtur & describant: nec sic spũalit quasi res geste nõ sint nec fuerint: s; vtro q mõ accipiẽda sunt qa hoc est pprie diuine scripture (maxime veteris testamẽti) q in ea nõ solũ significãt voces. s; res geste a sapiẽtissimo deo preordinate sunt figure apussime futurorum & rerum spũalium: quia vt apostulus dicit. Omnia in figura cõtingebãt illis. i. antiquis cultoribus dei ante legem & sub lege hec ille. Et in. xiij. de ci. dei. c. xxi. cõcludens clarius in hãc materiã dicit. Que comode dici possunt de intelligẽdo spiritualiter paradiso nemine phibente dicant: dum tñ & illius historie fidelissima veritas rerum gustarũ narratiõe cõmendata credat. Ea eni que de paradiso in scriptura dicunt: pponũtur p modum narratiõis historie. In oĩbus autẽ que sic scriptura tradit: est p fundamẽto tenẽda veritas historie: & desup sunt expositiões spũales fabricãde. hec ille. ergo cõclusionaliter dicendũ est: q paradisus que Geñ. ij. describit est locus in terra alicui realis: de qua dicit Aug. xiij. de ci. dei ca. xviij. Primi inqt illi hoies erãt in terra nemorosa & fructuosa que paradisi nomẽ obtinuit. Et etiam figuraliter significat triplicẽ paradisum. s. anagogicũ. i. bñorum

allegoricū. i. ecclīe militātis vł alicuius priuate religio-
nis aut loci aprici & delectabilis: vt poete fabulantur de
fortunatis insulis: & de hortis hesperidū & morale?. i.
virtutum in anima. Similiter in paradiso terrestri li-
gnum vite in medio eius accipitur primo litteraliter
pro materiali arbore: cuius fructus habebat virtutē con
seruandi vitam. spiritualiter vero significabat christu?
dei sapientiam. Prouer. iij. vł christi crucē Ezech. xxxi.
Et lignum scientie boni & mali ibidē arbor materialis
fuit sic nominata ꝓpter euentu? futurum malorum vt
in sequenti articulo dicetur. spūaliter autē potuit signi
ficare liberū arbitrium vt quida? volunt: & petra in de-
serto fuit aliqd materiale: xp̄m tamē spiritualiter signi-
ficauit. Ad primū ergo argumētu? Manicheorꝝ rn̄detᷣ
ꝙ locus ille paradisi terrestris seclusus est a nr̄a habita-
tione iaccessibilis nobis ꝓpter ipedimentū mariū & mō
tium: vel desertorꝝ: vel alicuius regionis feruētis estuose
qualis est regio sub eqnoctiali: & iō scriptores regionū
& locorum aride que est inter eqnoctialē & polum ar-
ticum de regiōe paradisi terrestris mentionē nō fecerūt
& ideo nō pōt a nobis cognosci nisi ꝑ reuelationē. Ad
scḋm dicendum ꝙ ꝓpter fecunditatē terre & viuacita-
tē influentie in illa regione crescunt sponte ex semini-
bus plante noue sine agricultura & ortolano. Vel forte
mysterium angelorum suppleuit ibi opus hoīm si quid
ꝓ conseruatione paradisi fuerit in plantatiōe necessa-
rium. Vel forasse Enoch & Helyas & ceteri q ibi dicū-
tur esse (vt dicetur infra) opanť in paradiso. que & qua
liter Adā opatus fuisset. Ad tertium dicēdum ꝙ verbum
Bede nō est intelligendu? ꝙ locus paradisi scḋm situm
attingat vsq? ad sperā ignis: aut cōcauum orbis lune:
quia sic nō est verum: sed intelligendū est parabolice in

quantũ.s.regio paradisi oĩbus aliis regiõibus & mon tibus videt etiã altior. dicẽte Damasceno libro.ij.ꝙ pa radisus est locus in oriẽte positus omni terra altior. Vel dicitur attingere lunarẽ globum:qa temperies & pu ritas aeris illius regionis ascendit q̃si vsq; ad celum. Ita ꝙ quia totus aer suppositus illi regioni defendit fortas se mysterio angelorũ a nubibus:vẽtis & pluuiis:& ab oĩ perturbatiõe ideo dicit attingere celũ:vt dicit Isydo rus.& tẽperies loci illi⁹ ppetua dicit forte:qa ꝓpter pc̃m̃ hois nichil idispositionis passa est:nec in eius aere vsq; ad celũ:nec in sub̃a terre vsq; ad centrũ. Sed adhuc perse uerat in illa optima dispositione quã habuit ante pc̃m̃ & habuisset in statu innocentie:in memoriã originalis integritatis:& vt appareat quanta deus disposuit hoi etiã in terra si ei obediuisset:& quantũ ꝓpter eius pc̃m̃ natura & dispositio temporũ & regionũ deteriorata fuit Ad quartũ dicendũ ꝙ q̃uis aque diluuii ascẽderint qui decim cubitis altius oĩ mõte sub vniuerso celo: tñ nõ se quit exinde ꝙ irruerit etiã regionẽ paradisi:qa potuit fieri diuia virtute vt aq̃ diluuii q̃uis altiores illa regiõe essent:nõ tñ intrarẽt paradisũ:sȝ ꝙ ea remanẽte sicca q̃ si murus circũsteterit queadmodũ circũstetit mare ru brũ filiis isrl' ambulãtibus ĩ sicco per mediũ maris. Ad quintũ pȝ solutio ex solutiõe tertii in quã actus fuit finis vnus q̃re deus voluit cõseruari paradisum vsq; ad cõsũ mationẽ scl'i. & scd'o ꝓpter cõseruationẽ aliã Enoch et Helie & alioruȝ. Ad sextũ r̃ndetur ꝙ illud verum est de voluptate excessiua & in ordinata & in corpore morta li & lasso qualẽ oĩs hõ mõ habet. In natura vero itegra vel gloriose repata nõ sic:sed corporalis voluptas & de lectatio scd'm oẽs sensus:ibi intellectũ nõ absorbet nec deprimit:sed ad deum erigit & ad maiorẽ creatoris &

beneficiorum perceptionem inflāmat. Hec Tho.i.pte. q.c.ij. & in.ij.sniarum.di.xvij. & dñs Henric⁹ de As. sup Gen.

Secunda questiuncula est:

In qua pte mūdi l' terre sit situs padisus terrestris. Ad quā oēs doctores catholici vniformiter rñdent q sit situs & positus in oriēte. Qd pbant rōne & auctoritatibus. Primo rōne sic. Nam locus & locatū debent pportionari .iiij. phisicorum. sed prim⁹ locādus in paradiso futur⁹ erat dignissim⁹ oīm aīalium: manu dei formādus oīm theologorum & phōrum supmus: toti⁹ mūdi inferioris rex instituēdus: habitaturus ibidē diu scdm vitam aīalem: & i celo ēpyreo postmodū adepta spūali vita trāsferēdus: ergo loc⁹ ei pportionat⁹ debebat eē singularis condecēs ei⁹ dignitati: & cōueniēs cōseruatiōi & perpetuationi nature hūane in quo esset dispositio magnifice glie: sup admirāde virtutis & aptitudo ad influentias celestiū & cōtemplationū: talis aūt est pars oriētalis que dextra celi ab Aristo.ij.de celo appellat. dextra autē sinistra nobilior est: vt pote qa ab ea īcipit motus: sicut videt in hoīe cū incipit moueri: ergo. Auctoritas prima est hebreorū scdm translationē.lxx.dicētiū. Et plantauit dñs deus virgultū in delicijs ab initio nō tpis (dicit glo.) sed loci.i orientis in quo posuit hoīem quē formauerat. Et Beda dicit. Paradisus est loc⁹ amenissim⁹ lōgo maris & terre tractu a nro hītabili secretus adeo alt⁹ vt vsq ad lunarē globū attingat. & Dam.li.ij. Paradisus terrestris est dei manibus in eden plantatus gaudij & exultatiōis vniuerse pmptuariū. Et licet regio ista paradisi in oriēte posita: sit ihabitabilis naturaliter pter estū: vt dicit phūs i libro methaurorū cū sit sub circulo eqnoctiali vt adducit Tho.pri.pte.q.c.ij.ar.ij.ad quartū argumen

tū.quicq̄d tñ sit dicit idē ibidē: credendū tñ est paradisuȝ in loco tēperatissimo fuisse cōstitutū vel sub eq̄noctiali vel alibi. Et qm̄ ad bonitatē regiōis vel prie requirit̄ amenitas situs & vegetabiliū & fluminū: & influētiarū & aeris & aīalium: vt dicit phūs. vi politicoruȝ. & supra tactū est cū de inferno ageret̄ questiuncula secūda. Ideo dn̄s in paradiso terrestri pduxit de humo.i.de terra humectata: oē lignū pulchrū visu.i.oēm arborē pulchram quātū ad colorē et figurā ramorū: florū: fructuū et foliorum: & suaue ad vescendū .s.vt essent hec ī ad spūale delectamentū & salutare nutrimentū: nam homo p statu nature integre habuisset vitam aīalem cibis conuenientissimis p cōseruanda sanitate indigentē. Triplex autē genus lignorum vel arborū pduxit deus & inseruit ibidem. Quoddaȝ ad substentatiōnē vite quo restaurabatur perditū & resolutū de substantia hoīs per actionem caloris naturalis resolutiuā humidi: & hec erāt omina ligna paradisi preter duo.s.lignū boni & mali: & lignū vite. Quoddam ad pbationē obedientie nō sic dictū ab effectu vt dicit Iosephus in libro antiquitatū.i.q.s.fructus illius arboris haberet virtutē accelerandi & acuendi vsum rōnis ad discernendū inter bonū & maluȝ: sed ab euentu secuto sic dictū: eo q̄a per esuȝ illi⁹ ligni a deo phibitū hō expimentaliter cognouit quāta esset distantia inter bonū obediētie et malū inobediētie erga dn̄m deū: q̄a si de illo ligno hō nō comedisset nunq̄ malū penalis miserie exptus fuisset: sȝ eternaliter sine iterruptione in delectatiōe pueri boni pstitisset. Et dicūt hebrei q arbor scientie boni et mali de cuius fructu comederūt patres primi fuit ficus: nā stati post ei⁹ esum aperti sunt oculi eorȝ: & cognoscētes se nudos cōsuerūt folia eiusdē arboris.s.ficus: & fecerunt sibi perizomata.i.succincto

ria circa lũbos. et dicunt̃ a peri: quod est circũ: et zoma qd est corpus. Et dicit mgr̃ historie scolastice q̃ nõ sine causa fecerũt succinctoria. i. breues bracas de folijs ficuũ quia de succo earũ si tera t̃: caro hoĩs inuncta statim ibi sentit voluptatis pruriginẽ: ideoq̃ statĩ post esum illius senserũt pruriginẽ voluptatis. Tertiũ lignum in paradiso erat lignũ vite ad ĩmortalitatem: cuius esu fortificabat̃ virtus caloris naturalis & cõseruabat̃ spẽs primi humidi radicalis ne ab extranei admixtione debilitaretur. Vbi aduertere possumus q̃ cũ virtus ligni vite in paradiso: sicut et aliorũ corporũ esset finita nõ poterat semel sumptũ dare vitã tp̃e infinito: sed ad certũ tempus: & si iterum esum fuisset multis iterũ & multis annis edens vixisset: nõ tñ infinite. Vnde illud quod dicit̃ angelis a deo. Geñ. iij. Videte ne Adam sumat forte de ligno vite & viuat in eternũ: nõ sic est accipiendu3 ineternum: quasi per lignum vite largiretur totalis restauratio humidi radicalis & vita p̃petua: s3 accipit̃ ineternũ p longo tempore: vt accipit̃ Exodi. xxi. Perforabit aurẽ ei9 subula & erit ei seruus in sclm. i. tempore vite sue. hec Dñicus tholosanus. De hoc ligno vite dicit Vgo de sancto Victore: Inter cetera inquit dei dona ad iocunditatẽ vite humane preparata etiã illud mirandũ cõmemoratur: q̃ in paradiso lignu3 vite est: cuius virtus tam mirabilis esse perhibetur: vt certis temporib9 sumptum vitã corporalem in hoĩe q̃diu ipse homo illo vteretur: nõ solum a morte: sed ab omni defectu illesam custodire potuisset De hoc ligno dicit Aug9. xiiij. de ci. dei. c. xxvi. Cib9 in paradiso aderat ne hõ esuriret: potus ne sitiret. lignum vite ne illũ senecta dissolueret. Dicit tñ hic dñs Henri. de Assia q̃ ad ĩmortalitatem hominis in statu innocentie concurrebant vltra lignum vite: bonitas nutrimenti

cōueniētia loci singularis: īdustria siue prudētia q̄ hō ibi regebatur & sup oia gratuita dei ꝓuidētia qua oīs corruptiua cōtrarietas amouebat̄. Et qa ad amenitatem etiā loci requirunt̄ flumina & aque: ideo etiā de loco voluptatis fluuius scaturiebat ad irrigendaȝ paradisum. Geñ ij. De quibus fluuijs sic dicit Basilius ī suo Exameron. Paradisus terrestris situat̄ in quodā altissimo mōte/de quo aque cū tanta habūdantia & strepitu refluūt vt absurdescere faciant eos qui ꝓpe habitant & ructes de monte paradisi: faciunt quendā locū aquarū maximuȝ: ex quo tanq̄ ex quodaȝ fonte maximo nascunt̄: quatuor magna flumina: de quibus dicit̄ Geñ. ij. Nomē vni Phison: quod interpretat̄ mutatio oris. Habet enī scdm mgr̄m in historijs fluuius iste in suo ꝓcessu multas varietates scdm diuersa loca. & postea dict⁹ ē ganges a gāgaro: terra eiulat quam circūit est quedam pars indie que post diluuiū fuit possessio. Ab eiula de genere Chāde q̄ habet̄ Geñ. x. & primi Para. prio. hec patria habūdat ī metallis: aromatib⁹ & gēmis vt dicit Plinius: Bedellū est lapis p̄ciosus. Sil'iter et onix: q sic noiat̄ ꝓpter silitudinē ad vnguē humanā. onix enī greci: lat. ne vnguis dicit̄. Nomē fluuij secūdi gyon qd circūit oēm terrā ethiopie: que regio vicinitate solis habitatores feruore denigrat: habens plurimas gentes vultu & specie mōstruosas: & in bestijs habundat horridis. Et ethiopes a Chus filio Chaȝ sunt noiati: a q̄ originē traxerūt. nunc hic gyon vt dicit Aug. & Isidor⁹ nylus noiat̄. Nomen fluuij tertij tygris: qd sic dici t̄ ꝓpter felicitatē fluxus ei⁹ qa videt etiā velocissimi cursus inter fluuios: sicut inter aialia tygris est aial velocissimū. hoc flumē vadit contra assyros. syria aūt est pars asie: & est dicta ab Assur filio Sem: qui illam regionē primo post diluuiū inhabitauit

a quibus assyrijs (vt dicit Isidorus) primo venerũt apparatus vestimentorũ purpureoruꝫ: vsus odorũ: & vnguẽtorum. ex qbus fluxit grecorũ luxuria: deinde & nostrũ oĩm. Nomen vero quarti fluuij dicit eufrates qui scd̃m expositores copiosissim⁹ est & fecũdissim⁹ in gẽmis & alijs bonis: & fluit p mediã Babiloniã sicͭ. Secana p Parisius: & tyberis p Romã. & traxit nomẽ ab vbertate: nã eufrata hebraice interpretat̃ frugifer. Duob⁹ istis fluminibus dicit Aug⁹. vij. sup Gen̄. vetustas nomina mutauit. s. gyon qui nunc dicit̃ nylus: & phison q nunc dicit ganges: sicut tyberis primo Albula vocabat̃. Duo vero alij fluuij. s. tygris & eufrates noĩa nõ mutauerũt. Et licet Salustius & Iosephus scripturã infirmare cupientes dicant: ꝙ hij quatuor fluuij in quibusdã regionibus extra padisum videnẽ deriuari: vt tygris et eufrates in armenia zc. Ad hoc respõdet Aug⁹. viij. sup. Gen̄. ꝙ sicut frequẽter visum est aque magne absorbent̃ in terra q̃ post longum subterraneũ decursum postea egrediunt̃ alibi: vbi oriri vident̃. Quia ergo oĩbus ad amenitatem bonitatẽ loci & patrie requisitis: dotatus adeo decoratus ex supioribus dictis locus paradisi terrestris esse dinoscitur. Idcirco dicit Isidorus ꝙ hebrei illum locũ vocant ganeeden. i. ortum deliciarũ. greci deliciarũ ortum latini paradisum voluptatis. Qd̃ si etiã quis curiose magis ꝙ̃ vtiliter querat quãti sit ambit⁹ paradisus terrestris Ad hoc rñdetur: ꝙ hoc nemo vere scire potest nisi is cui voluit deus reuelare. Nam postꝙ̃ hõ per pc̃m̃ iumentis insipientibus similis factus est: eiectus de paradiso: locus ille inaccessibilis est cõstitutus. Collocauit eni dicit̃ Gen̄ iij. Deus post pc̃m̃ ante paradisuꝫ cherubin: & flãmeũ gladiũ atqꝫ versatilẽ ad custodienduꝫ viã ligni vite cherubin. i. angelicã custodiam. flãmeum gladium. i.

zonā torridā: que dicitur versatilis: q̄a sol per quē causa tur ibi caliditas inpertrāsibilis approqinquat ad nos in estate: & in hyeme elongatur: ideoq̄ nullus post pc̄tm̄ locum illum adire potuit aut poterit. Quidam tn̄ Iohānes anglicus dicit in libro quē de situ orbis inscripsit: q̄ ambitus paradisi terrestris est equalis circulis triu3 insularum magnarū. s. anglie: sicilie & sardinie: quarū ambitus ē octingētorū: duū miliū miliarū: nā anglia cingit mille septingētis miliaribus: Sicilia septingētis. sardinia vero trecētis. Hoc aūt scire potuit ope alicui⁹ spūs aut ex motibus astrorum vel apparitionibus stellarum hec Tho. Henricus & intra questiunculā adducti.

Tertia questiūcula ē: Quot sunt q̄ in hūc ortū deliciarū & voluptatis paradisū trāslati fuerūt: Ad quā tn̄ dicē q̄ prim⁹ trāslatus in hūc locū fuit ꝓthoparēs nr̄ Adam q̄ vt dicit Iosephus extra p̄adisum sexto die mundi: in cāpo damasceno de limo terre rubre plasmat⁹ fuit a q̄ nōis appellationē traxit. Nam ada3 hebraice terra rubra interpretat̄ & exinde q̄si i instāti: a deo p̄ aera translat⁹ in paradisū Vnde dicit̄ Geñ. ij. Tulit ergo deus hoīem. s. de loco cāpi damasceni i q̄ eū formauerat extra p̄adisu3. et trāstulit eū in p̄adisum voluptatis. Alij tn̄ dicūt q̄ ada3 format⁹ fuit circa mediū terre habitabilis: q̄d esse videt̄ irl'm: q̄ eū q̄si vmbilicus orbis: tū q̄a ibi scd̄us ada3. s. xp̄s nasciturus & moritu⁹ erat: tū vt transeūdo de medio orbis terrarū ad extremū oriētis vbi erat p̄adisus: videret & attēderet quāta fecisset de⁹ i sup̄ficie terre: & quantū distaret gl'ia paradisi regiōis: quā3 p̄parauit spēaliter habitatiōi hoīm a regiōibus bestiarū: & scd̄m hanc cōsideratiōnē nō debuit hō in istanti transferri de loco in q̄ formatus

fuit ĩ p̄adisũ, nec sup̄ius p̄ aera duci: sʒ successiue ĩferius p̄ terraʒ: vt oĩa cõspicere posset. Deinde tẽptatus p̄ Euaʒ a serpẽte ĩde eiectus ẽ: indutus tunica pellicea: iõ (sc̄dm Dñicũ tholosanũ) vt ostẽderet Ade: q̄ sicut pellis abstra hit ab aĩali pri⁹ viuo: deinde mortuo: sic mortalitas sui & suo℞ successorũ tracta fuit a viuẽtibus prius ĩ statu ĩ nocẽtie parẽtib⁹ deĩde mortuis p̄ p̄cĩo℞. hec ille. Et vt dicũt cõiter oẽs doctores xp̄iani. et ponit Vincẽti⁹ histo. li. i. Adã et Eua ip̄o die creatiõis sue. i. feria sexta et sexto die mũdi circa meridiẽ p̄uaricati sũt, & paulo post circa horã nonaʒ: sc̄dm hebreos decĩa hora inde eiecti sunt. vnde et nouus hõ xp̄s post multorũ annorũ curricula feria eadẽ & eadẽ hora sexta crucifixus: eiusdẽ p̄cĩi debitũ soluit: et circa horã nonaʒ expirãs latroni aditũ p̄adisi reserauit. Ex q̄bus ĩtelligiť q̄ adaʒ primus hõ formatus fuit extra p̄adisũ vt ĩtelligeret ex hoc q̄ locus ille deliciarũ taʒ egregius nõ debebať sibi ex cõi cursu nature: sʒ ex sp̄ali dono diuĩe gr̄e sicẽ et ĩmortalitas quaʒ hõ p̄ statu ĩnocen tie dicto mõ habuisset. Eua aũt in p̄adiso formať, p̄pter dignitatẽ p̄ricipij ex q̄ corp⁹ eius formabať: nã sic et filij in p̄adiso fuissẽt nati p̄pter dignitatẽ parẽtũ q̄ ibi iã erãt expositi. Mgr̄ tñ histo. dicit q̄ iõ Eua in paradisuʒ facta est vt ex hoc m̄lier gratior et honorabilior habereť. Secundus aũt ĩ p̄adisuʒ translatus fuit Enoch: de q̄ dicitur Gen. v. Enoch ambulauit cũ deo: et ñ apparuit: q̄a tulit eũ dñs. Naʒ p̄pter excellẽtiaʒ sue virtutis (dicũt doctores catholici) assũptus fuit a deo et positus ĩ p̄adiso terrestri De q̄ etiaʒ diciť Eccĩ. xliiij. Enoch placuit deo et translatus est in paradisuʒ vt det gẽtibus sapiẽtiaʒ. Tertius fuit helias de quo diciť Malach. vltimo. Ecce ego mittaʒ vobis heliam p̄phetam anteq̄ȝ veniat dies dñi magnus & horribilis & cõuertet cor patrũ ad filios. De eodẽ habeť

tur Math. xvij. & iiij. Regū. ij. vbi dicit ꝙ helias ascen-
dit p turbinē in celū: qđ nō pōt de celo empyreo ītelli-
gi: qa nullus ibi ītrauit ante ascensionē xp̄i: igitur opor
tet intelligi de aliquo loco celesti: vel celestis dispo͡sit. ōis
qualis est paradisus terrestris: quā Damascenus libro. ij.
vocat diuinā regionē. Iterū cū scriptura nō dicat Enoch
& heliā mortuos esse: nō videt̄ vbi cōuenientius collo
cent̄ vsq; ad finē seculi ꝙ in paradiso. nec videtur vnde
vitā aīalem cōgruētius cōseruare possent: ꝙ de fructu
ligni vite quod est in medio paradisi. Causam autē trāſ
lationis istorū duorū in paradisum & ibidē cōserua-
tionis vna. cōiter assignant oēs doctores catholici dicē
tes: ꝙ ad hec reseruant̄ in vita ibi vt in iudicij die q̄ꝰpre
cedet pfidia antixp̄i/ exeāt inde & cōtra eū p̄dicent: &
reducāt illos qui tūc erūt in creduli ad fidē xp̄i. Thomas
aūt sup epistolā ad Hebre. xi. assignat etiā aliā rationē
dicēs. Ratio aūt q̄re mors enoch & helie delata sit vsq; ī
finē mūdi: est quia doctrina veteris testamenti ordinat̄
ad ꝓmissa noui: in quo nobis spes vite ꝓmittit̄ Mat. iij.
Pniam agite appropinq̄bit ei regnū celorū: & iō data a
dn̄o snīa mortis Ade: voluit etiā ducere homines in
spem vite: qđ fecit in patribus vtriusq; status. s. nature:
leges: & gr̄e. in statu quippe nature ī enoch: in statu le
gis in helia: in statu gr̄e in xp̄o: p quē dat̄ nobis effectꝰ
huius ꝓmissionis. i. vita eterna: q resurgens ex mortuis
amplius nō morit̄. Isti aūt diu in paradiso viui: morien
tur p antixp̄m. Dn̄s aūt Henricꝰ de Assia addēs ad istos
dicit sic. Et fortasse nō solū enoch & helias ad p̄dictum
finē p̄dicandi cōtra antixp̄m in padiso cōseruant̄ sed et
Iohānes euāgelista & illi q resurrexerūt cū xp̄o. et vene
rūt ī sanctā ciuitatē & apparuerūt mltis de qbus habet̄
Mat. xxvij. Sed notāter dicit Hēricꝰ fortasse: qa Hieroꝰ

de Iohāne euāgelista dicit sic formaliter. In hijs qui cū xp̄o surrexerūt perpetuā resurrectionē iam esse cōpletā nōnulli credunt custodē virginis in glorificata carne gaudere cū xp̄o: necnon de beata virgine factū nō ambigimus. Et Thomas in. iiij. di. xliij. ar. iij. dicit. Pie creditur de beata virgine & Iohāne euangelista ꝙ eorum resurrectio nō sit dilata vsqꝫ in finem mundi. In paradiso etiā aialia bruta non fuerunt creata: sꝫ dispositione dei ibi adducta. serpēs vero operatione diaboli. Hec Tho. vbi supra & ceteri intra questiunculam adducti.

Quarta questiūcula est: An penes ea circa que attēditur salubritas regionū: regio orientalis cōiter infideliū eligibilior sit & gratior regionibus occidētalibus & cōiter xp̄ianoruꝫ

Ad quā dicunt orientales ꝙ patria eorū sit gratior occidentali: & habitandū eligibilior. Et ꝓbāt hoc rōnibus primo sic. Nam sicut ꝑtactū est de mēte ph̄i. vi. politicorum. septē/circa que attendit salubritas & nobilitas patriarū/maxime ad plagā orientalem dextrā celi reperiūtur: teste scriptura ex dictis: ergo. Sunt autē illorū septē videlꝫ primū nobilitas vegetabiliū. s. metalloruꝫ: aromatum & gēmaꝵ. Secundū salubritas fontiū & fecunditas fluminū ꝓ generatione pisciū & irrigatiōe terrarū adiacentium. Tertium situs cōgruentior ad solem & ꝓpitior influentia quo ad influxū celestē. Quartuꝫ habūdantia vtiliū & nobiliū aialium vsibus hoīm cōueniētium. Quintū amenitas situs ex mōtibus: siluis: fluminibus: fontib9 & mari ꝓuenīēs. Sextū cōueniēs copia & salubris victualiū. Septimū tēperies aeris ex regulari nascens dispositiōe auraꝵ. hijs autē septē orientales excellere se iactant occidentales: & dant causaꝫ iactantie. nā

teste Petro comestore: ppter benignitatem soli & salu
briorē celestē influxum orientalē quedam insule inibi
sanissime & multuz senescentes nutriunt hoies: nec in
ipsis insulis mori possunt. nisi ad isulas alias transferan
tur. Sunt etiā in idia arbores (vt scribit Alexāder magn⁹
Aristoteli) qrum fructibus sacerdotes solis & lune: qui
bus dicate sunt vescunt: ex quorū esu ad trecētos annos
sacerdotum vita prelatur. Secundo pbatur ibidē ex scri
ptura sacra: p quam deus obedientibus pmittit terrā p
missionis in egyptū ad plagaz oriētis: que habundat la
cte: melle: aquis vt pz Ysaie primo. & Deut. vi. Sed in
contrariū est plinius qui in vltimo totius libro natura
lis historie dicit. In toto orbe & quacūqz celi cōuexitas
vergit: pulcherrima est oim rebus: meritoqz principatū
nature obtinēs italia. Rñdeo ad hāc dubitationē sub
duabus cōclusionibus. Prima qz in quibusdā aromatib⁹
metallis: fructibus: gēmis preciosis, orientalis infideliuz
regio excellit occidentaliū xpianorum regiões & ecōuer
so. hec cōclusio pz ex supioribus dictis. Qd fecit deus &
natura ppter duo. Primo ppter mutuā & amicabilē re
gionū & hoim ad inuicē cōmunicationē que nutrit di
lectionē & amorē: ad que etiam disposuit qz vnus hō
vl patria altero hoīe vl alterius patrie rebus indigeret
& ecōuerso. Secundo illud factum est vt nemo vl nulla
regio inspectis pprijs excellentijs se extollet & supbiat
quasi omnibus pfectior sit: & ipsi sufficientes oino &
nullius egeat: sicut ergo ratio est aliqs hō quin a quoli
bet alio in aliquo bono manifesto vel oculto excedatur
& ipe quēlibet aliū in aliquo excedat: sic deus sapiētissi
mus moderauit & tēperauit regionē cōditiones qz fere
quelibet regio habūdat ī aliq quo alia caret vl min⁹ hēt
Propter qd & alia diuīe ogatiōis magnalia q̄ in dispo

sitione terre sapientissimus deus est operatus: scriptū est: Benedicat terra dn̄m laudet & superexaltet eum in secula. i. homo consideratione optime & conuenientissime dispositionis terre in regiōibus: in fluuijs: in vegetabilibus & aīalibus: & ceteris bonis laudare & supexaltare debet deum creatorē qui disposuit cuncta sic ꝓpter hominē. Secunda cōclusio: regiones occidētales christianorū simpliciter in hijs cōibus que sunt cōuenientis & optimi victus humani ꝓ cōseruatiōe legalis & moralis vite: longe eligibiliores sunt & in tēporalib⁹ ordinatiores: & i naturalibus honestiores: & temperatiores & salubriores regionibus infidelium orientalibus: & Italia Hispania: francia. Regiones occidentales christianorū/ omnē terrā Euilath: indiam: iudeā superant & excellūt in bonis spūalibus: in cōuenientissimis bonis temporalibus & in ordinatissimis et honestissimis vsibus. Hec cōclusio ꝓbatur ratione et auctoritatibus. Ratione sic: Felicior est patria in qua cōditiones oēs optime regiōis cōueniūt mediocriter et moderate: ꝙ illa in qua vna aliqua ex hijs vl' plures non tn̄ oēs concurrunt: sed ea est felicitate italia vt quecūqꝫ bonā regionē efficiunt: ipsa sibi mediocriter & temperate ministret et suggerat: qđ in alijs. nō contingit: ergo nō iniuria videt̄ ceteris regionibus orientalibus p̄ferenda. Accedit ad hoc Virgilij auctoritas Italiā primo georgicoꝝ longo carmine laudantis. Et Plinij. xxxvij. naturalis historie. c. vltimo. Cuius verba hec sunt. In toto orbe et quacūqꝫ celi conuexitas vergit: pulcherrima est omnibus rebus meritoqꝫ principatum nature obtinens italia: rectrix parensqꝫ mūdi altera: viris: feminis: ducibus: militibus: seruitijs: artium ꝓstantia: ingeniorū claritatibus: iam situ ac salubritate celi atqꝫ temperie: accessu cunctarum gentiū facili:

littoribus portuosis: benigno ventorū afflatu. eteni cō-
tingit recurrētis positio in partē vtilissimā & inter ort⁹
occasusq; mediā. Aquarum copia: nemorū salubritate
montium articulis ferorū aīalium innocētia: soli fertili
tate: pabuli vbertate: quicqd est: quo carere vita nō de-
beat: nusq; est prestantius: fruges: vinū: olea: vellera: li-
na: vestes: iuuenci: ne equos quidē in trigarijs: preferri
vllis vernaculis aīaduerto. Metallis auri: argenti: eris: fer
ri q̄diu libuit exercere nulllis cessit. Et hijs nunc in se
grauida ꝓ omni dote. Varios succos: & frugum: pomo-
rūq; sapores fundit. Ab ea exceptis in die fabulosis: ꝓxi
me qdem dixerim hispaniā quacūq; ambit mari. Et ter-
tio libro. ca. v. de vrbe Roma dicit. Roma oīm terrarum
alumna eadem & parēs numine deū electa: que celum
ipsuȝ clarius facerēt: sparsa cōgregaret imperia: ritusq;
moliret: & tot populorum discordes ferasq; linguas: ser
monis cōmertio cōtraheret ad colloquium: & humani
tatē homini daret: breuiterq; vna cunctarū gentium in
toto orbe patria fieret. Et de cāpanie ora q̄ nunc regnuȝ
Neapolis appellatur. hec dicit ibidem. Felix illa ac bea-
ta amenitas campanie in qua tota vitalis ac ꝑhennis sa
lubritas celi temperies est: tam fertiles campi: tam apri-
ci colles: tam innoxij saltus: tam opaca nemora: tā mu-
nifica siluarū genera: tot montiū afflatus: tanta frugum
& vitium: olearūq; fertilitas: tam nobilia pecori vellera
tot opima thauris colla: tam amniū: fontiūq; vbertas to
tam eā ꝑfundens: tot maria: portus: gremioq; terraruȝ
cōmertio patēs vndiq; & tanq; ad iurandos mortales:
ipsa auida in mare ꝑcurrens. Neq; ingenia ritusq; ac vi
ros & lingua manuq; superatas cōmemoro gētes. Ipsi de
ea vindicauere greci: genus in gloriā suā effusissimum:
quotā partē. i. Apuliam ex ea appellādo greciā magnā.

hec ille Quomodo vero hispania francia & cetere occidentales regiões superẽt oriẽtales: viderint ipsi ad quos ꝑtinet. Ex quibus patet responsio ad primũ orientaliũ argumentũ. Ad secundũ respondet ꝙ bonitas patrie iudeorũ erat a deo & natura que deo obedit ꝓpter merita hominũ inhabitantiũ si boni emulatores diuinoꝝ fuissent. Vnde Leui. xxvi. dicit. Si in ꝑceptis meis ambulaueritis & mãdata mea custodieritis & feceritis ea dabo uobis pluuias zc. si n vero dabo vobis celum desuper sicut ferrum zc. Vnde Psal. dicit. Posuit flumina in desertũ & exitus aquarũ i sitim zc. ꝓ hoc est historia. 3. Re. xviij. Ex ꝗbus/duo aduertere possumus. ꝙ vana est et friuola diuiatio astrologorũ dicẽtiuʒ de habũdantia & sterilitate locorũ & annorũ cũ huiusmodi varient ꝓ meritis vel demeritis hoim q̃ nõ subsunt stellis. Secũduʒ ꝙ felicitas: & fecũditas: & benedictio antiq̃ terre ꝓmissiõis iudeoruʒ translata fuit per xp̃m ad populum xp̃ianum occidentalẽ: et durabit nobiscũ si boni emulatores fuerimus: aut si cõuertemur ad ip̃m. Et hec de sexto receptaculo. s. de paradiso terrestri dicta sunt satis.

Quartũ caput huius prime decadis est: Si aĩe defunctorũ exire possint receptacula deputata eis videlꝫ de paradiso: iferno: purgatorio: limbo: & de cãpis elisijs & appere viuis.

Circa quã q̃tuor questiũcule soluentur: q̃rum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiũcula est: Si aĩe defunctoꝝ possint exire eoruʒ receptacula & apparere viuis.

Ad quã videt primo respondendum negatiue. Nam Iob. vij. dicit. Qui descendit ad inferos nõ ascendet. Et psalmista appellat aĩam spirituʒ

eunte͂ et no͂ reuertente͂. Item Psal. vt inhabitem in do͂mo domini oi͂bus diebus vite mee. Et Aug⁹. li. de cura aiaꝝ dicit. Si in rebus viuentiu͂ interessent aie mortuoru͂: me pia mater nulla nocte desereret: que me terra mariq͂ secuta est vt mecu͂ viueret. Respo͂deo dicendu͂ ꝙ aias exire de padiso: inferno ⁊c. et dimittere receptacula sua po͂t intelligi duobus modis. Vno mo͂ simpliciter vt in ppetuum vt sine reditu padisus vel infernus earꝫ amplius no͂ sit loc⁹: & sic est: Conclusio prima ꝙ nullus deputatus ibi p sniam diffinitiua͂ absoluta͂ inde exibit: qa p̄miu͂ & pena aiaꝝ sepataru͂ nunq͂ termiabit̄ vt expsse colligitur ex. 4. sniaꝝ. di. xlvi. Et arguit̄ in. c. tempus. xiij. q. ij. Nec e͂ argume͂tu͂ Trayani i͂contrariu͂: qa p finale͂ sniam no͂ fuit da͂natus. Alio mo͂ po͂t i͂telligi ꝙ exea͂t ad te͂p⁹: et tu͂c aut loq̄mur sc͂dm ordine͂ nature: aut sc͂dm ordine͂ diuine ꝓuide͂tie. Si p̄io mo͂ loq̄mur: sit Sc͂da co͂clusio ꝙ aie sepate sc͂dm cursu͂ naturale͂ receptacul̄ ꝓprijs deputate i͂de no͂ recedu͂t vt appareant viuis: tu͂ ex pte aiaꝝ q͂ conuersationi sepataru͂ substantiaru͂: & no͂ co͂uersatio͂i hoim sunt deputate. Vnde & ph͂us p̄io ethi. dicit: ꝙ coicatio ciuiliu͂ operu͂ e͂e no͂ po͂t i͂ter viuos et mortuos: tu͂ etia͂ ex pte hoim q̄bus appare͂t: q͂rum cognitio est p sensu͂: & a rebus sensibilib⁹: et ꝓpter hoc apparitio aie sepate hoib⁹ est mirabilis: imo i͂ter diui͂a miracula co͂puta͂da: vt dicit. b. Tho. pri. pte. q. lxxxix. art. viij. in solutio͂e. ij. argume͂ti Si vero loq̄mur sc͂dm diuina͂ dispe͂satione͂: sit Tertia co͂clusio: ꝙ aie sepate aliq͂n a suis receptacul̄ egrediunt̄ & repsenta͂t se co͂spectib⁹ hoim. q͂nq͂ egredie͂do celu͂ auxiliando obsessus: qua͂tu͂ ad aias sc͂orum: vt p͂z de. b. Felice martyre q͂ apparuit visibilit̄ ciuib⁹ Nolanis du͂ a barbaris oppugnarent̄: vt dicit Aug. li. de cura pro mortuis habe͂da. Da͂nati etia͂ an͂ iudiciu͂ du͂taxat ad te͂pus ꝑmissio

ne diuia pmittunt aliqñ egredi receptaculuȝ inferni et vi uētib⁹ apparere ad eruditionē: timorē: & terrorē viuentiuȝ. sic ponit exemplū Gre. in. iiij. dialo. de Benedicto papa & de vmbra sordida latronis in vita. b. Martini. Hec tñ est drña inter btōs & dānatos: vt dicit Tho. i. iiij. q beati virtute glīe et dono grē gratis date apparere pñt cū volūt. Dānati vero nō semp: nec sine pmissione diuia & ei⁹ puidētia. Cui⁹ rō est: q sicut sancti in carne viuētes ex dei grā eis data: faciebāt quedā signa qua alij carētes dicta signa nō poterāt facere: ita aīabus sanctorū ex virtute glīe aliq ptās conferi a deo p quā possunt cū volunt viuētib⁹ mirabiliter apparere. Pñt etiā beati & dānati apparere corpibus assūptis in habitu q pri⁹ vtebant: sicut. b. Aug. apparuit fratri Alberto in habitu pōtificali dicēs. Thomas michi par est in glīa virginali pstans mūdicia. Et Bernardus dicit de quodā clerico: q apparuit Henrico Aurelianēsi epō indut⁹ cū pluuiali plumbeo grauiore turri Pigmanensi. Patet etiā de Darso: cui apparuit papa Benedictus iunior in specie aīalis mōstruosi: in. iiij. dialogoꝝ. Quarta cōclusio. Illi q sūt i purgatorio permittunt exire receptacula eoruȝ & venire ad viuētes ante cōpletaȝ pniam ad hoc vt suffragia petant: vt pȝ in. iiij. dialo. vbi dicit de aīa. Pascasij: q beato Germano apparuit in balneo. Quinta cōclusio. In limbo sanctorū aīe hoc modo dispensatiue exire potuerunt receptacula sua. vt de Moyse & helia Math. xvij. patet. Sexta cōclusio. Pueri in limbo nunq̄ egrediunt inde: tū q sunt in termino: tū quia egressus eorū ad nichil pficeret. Septima cōclusio. Angeli boni in psona aīaruȝ corporibus cōpetentibus assumptis nobis frequenter apparēt: sicut angelus bonus in psona dei apparuit Moysi. & idē pȝ in mltis alijs appitiōibus. Octaua cōclusio

Caput Quartum

Angeli mali ꝓpter deceptiões incãtatoruꝫ: corpibus etiã assumptis exeunt receptacula sua & apparẽt viuis sicut Sauli petenti phitouissa vt diuinaret: et Samuelẽ suscitaret nõ apparuit Samuel q̄ a quiete sua nõ est excitatꝰ sed aliq̄d fantasma & illusio imaginaria diaboli machinationibꝰ facta: quã scriptura Samuelẽ appellauit. Sicut imagines noĩbus rerũ suarũ aliq̃n appellant̃. primi Regũ. xxv. ij. Hec dñs Io. de tur: cre. Cardinal̃ in. c. tẽpus xiij. q. ij Ad maiorẽ tñ euidentiã p̄dictorũ nota hic vnũ ꝙ ꝗuis aĩe sctõꝝ vel dãnatoruꝫ aliquando p̄sentialiter adsint vbi apparẽt: nõ tñ credẽduꝫ est hoc semꝑ accidere. Aliquãdo eñi huiusmodi apparitiões fiũt: vl̃ dormiendo vel vigilando operatiõe bonoꝝ vel malorũ spirituũ vel ad instructionẽ aut deceptionẽ viuentiũ sic etiã viui hoĩes aliquãdo aliꝭ apparẽt & eis ml̃ta dicũt in somnis: cũ tñ constet eos nõ esse p̃ntes. Hec Tho. iiij. sniaꝝ. di. xlv. ar. i. q. iij. in corꝑe. q. et in solutione argumentorum. Qualiter au. ẽ cognosci posit an spũs apparẽs sit bonus vl̃ malus: ostendit. b. Anthonius sic dicẽs. Non est difficilis bonorũ spirituũ malorũq̧ discretio. Si eñi post timorẽ successerit gaudiũ: a dño sciamꝰ venisse auxiliũ: q̄a securitas aĩe p̄sentis maiestatis inditiũ est. Si aũt incussa formido ꝑmanserit: hostis est q̄ videt̃. Tho. iij. ꝑte sũme. q. xxx. ar. iij. in solutiõe tertij argumenti. Ad argumenta in cõtrariũ dicit̃: ꝙ intelligant̃ scd̃m primaꝫ cõclusionẽ. & Aug. loqtur scd̃m cõem cursum nature.

Ecunda questiuncula est:

¶ Si xp̃iana aut gẽtili ꝓbatione aliquos spũs effectualiter apparuisse cõperiat̃. Ad quã respõdet̃ affirmatiue: nã inter xp̃ianos legit̃ primo ꝙ anno domini. 1323. in ciuitate quadã francie q̄daꝫ Guilhelmꝰ

de coruo defunctus est: in cuius domo post eius obitus p octo dies: vox quedã flebilis: debilis: horrida: & deserta audita est a mltis. Qua voce vxor ei9 sic pterrita fuerat vt i lecto decũberet & pene moreret̃. Mitti t̃ ad fratrẽ Iohannẽ gobi priorẽ conuẽt9 ibidem ordinis predicatorũ vt sociatus fratrib9 aliqbus & ciuibus prouide visitarent eã. Qui assũptis secũ trib9 patribus comitatus q̃ꝫ ciuibus nulloq̃ꝫ fratre aut ciue sciẽte: reuerẽter accepto corpe xp̃i in sinu: pfici sciẽ: pbatur9 an vox illa fictitiũ esset vel illusio demonũ. Cũq̃ꝫ diligẽtissime oĩa loca dom9 clãdestina & fictiõibus acta (ne decipi posset) scrutatus fuisset. Interrogat vxorẽ in q̃ loco ab ea vox illa magis audiret̃ que r̃ndit in lecto i quo vir ei9 decesserat. Et illi sedere sup lectũ defuncti: & ibidẽ nouẽ lectiões mortuorũ cũ letania dicere ceperũt. In fine vero rogationũ vmbra quedã añ eos ire cepit versus lectũ vxoris: sonũq̃ꝫ faciebat ac si per solũ scopa duceret̃. Vxor concussa & tremula cepit clamare. Ecce ecce o p̃res: Illi aliq̃liter pterriti tacuerũt. Sed prior vxorẽ monuit vt peteret q̃s esset: Qua ĩterrogãte: ille r̃ndit voce miserabili in medio camere: se esse aĩam guilhelmi de coruo cõsortis sui. Tunc prior oĩ timore deposito cũ socijs accessit ppiquius: vbi vox illa ĩtonabat muniẽsq̃ꝫ se signo crucis interrogauit spm̃: si eũ & socios frẽs cognosceret: & r̃ndit q̃ sic eos ex noĩe singulariter noĩando. tũc prior cepit cũctis astãtib9 & audiẽtib9 sic adiurare eũ. Adiuro te creatura dei p potẽtiaꝫ dei infinitã: per ei9 sapĩam ineffabilẽ: p ei9 bonitatẽ indicibilẽ per virtutẽ sanctissime trinitatis q̃bus oĩa creauit: p mysteriũ scẽ incarnatiouis: passionis et resurrectiõis: p virtutẽ oĩm ordinũ sciõꝶ angelorũ. Et per oẽ illud q̃d dei virtute te põt plus astringere cõstringo & astringo: ne recedas de loco hoc donec ad ea de q̃bus te iterrogauero

veraciter respõdeas. Et primo iterrogauit. An esset spũs
bonus vel malus: & dixit ꝙ esset bonus. Secundo si aie
finaliter sine oĩ defectu trasmigrãtes haberẽt statim bea
titudinẽ. & ãnuit. Item interrogatus qs esset: dixit ꝙ aĩa
Guilhelmi de coruo q̃ ibi ꝓpter offensaꝫ matris in quã
peccauerat (q̃ ante deũ grauissima reputatˀ) purgatoriũ
particulare pati debebat ꝑ duos ãnos: nisi suffragarꝰ orõ
nibꝰ liberaretˀ. Item interrogauit an bonus angelus vel
malus ibi eũ adduxisset. Et dixit ꝙ bonꝰ. Et q̃ suffragia
mortuis meliꝰ opẽ ferant: petitus dixit: Misse: & psalmi
penitẽtiales. Postq̃ꝫ vero multa interrogasset dixit spũs:
Rogo te pater me interrogãdo ãplius/ne crucies. Scias
tñ ꝙ p̃sentia corꝑis xp̃i qđ in sinu tenes leuior fit pena
mea. Quidã legis doctor de astantibus eũ interrogans
quid suꝑ se ferret, respondit latine cũ antea fuisset ydio
ta. Portas sub cingulo absconditũ officiuꝫ btẽ virginis
& sic erat. Interrogatusq̃ꝫ sub qua specie loqueretˀ: respõ
dit oĩbus audiẽtibus sub specie colũbe: & in signũ veri
tatis hora gallicantus reperit se dictus doctor cooper-
tũ plumis albis. Interrogatus etiã an spũs mali occurre-
rent cuilibet morienti: & si oĩs sciẽtia aĩabus exutis infũ
ditˀ. Rñdit ꝙ sic. Interrogatus quã penaꝫ ibi in hospicio
suo pateretˀ: respõdit penã ignis. Itẽ si aliã penaꝫ haberet
respõdit aliã in purgatorio cõi. Et sciscitatus quomodo
in duobus locis distantibus simul pati posset. Rñdit ꝙ
de die patiebatˀ ignẽ in purgatorio cõi: de nocte igneꝫ
in purgatorio domus sue. Iussus vt se signaret signo cru
cis. Rñdit se nõ habere manus. Interrogatus si audiret.
Rñdit ꝙ sic: sed nõ ꝑ aures: sꝫ per potentiã dei. Interroga
tus iterũ quantũ in purgatorio hospitij sui stare debe-
ret. Rñdit altissima voce clamãs. Rogate ꝓ me orõnibꝰ
missis: & psalmis penitẽtialibus vsq̃ꝫ ad festũ pasche: &

tunc liberabor. Interrogatus vero ab vxore quantū deberet in purgatorio cōi stare eiulans respondit. Roga: & pcari facias p me deū & me nō timeas: quia cito liberabor: & statim euanuit: & velut qdam ventus exiuit: q oēs astantes insufflauit ad modū cuiusdā debilis flat⁹ & ex tunc nichil ibidē auditū fuit. Hanc mirabilē apparitionē ego psentis opusculi cōpilator legi in quodā rotulo & instrumēto veridico trāsmisso sūmo pontifici & cardinalib⁹ tunc tpis apud Auinionē cōmorātib⁹. Scribit itē Plini⁹ iunior li. vij. de huiusmodi apparitionib⁹ sic. Erat libertus michi nō illitteratus: cū hoc minor frater eodē lecto quiescebat: is visus est cernere quēdaꝫ in thoro residenteꝫ admouentēq capiti suo cultros: atq etiā ex ipo vertice amputantē capillos. Vbi illuxit ipse circa verticem tonsus & capilli iacentes reperiuntur. Puer item (dicit ibidem Plinius) in pedagio: mixtus plurib⁹ dormiebat. Venerūt per fenestras ī tunicis albis duo: cubantemq detonderunt: & via qua venerant recesserūt Hunc quoq tonsū sparsosq circa capillos dies ostēdit.

Tertia questiūcula est: An statim egresse de corpore socient angelis bonis vel malis & ab eis deducant sine mora ad loca deputata eis. Ad quā respōdendo ponunt due cōclusiōes Prima q aīe bonorū post sepationē a corpe si impedimētū nō sit: hoc est si nō habent aliqd purgabile. s. peccatū veniale: stati euolant et deducunt ad celū. Aīe vero malorū stati deducunt ad infernū ad instar ignis & lapidis quorū alter statim ascēdit ad speram suaꝫ: si nō sit impedimentū. Lapis vero remoto oī obstaculo: suo pōdere subito tendit ad centrū. Et contrariū p heresi est: vt dicit Tho. iiij. sniarꝫ. d. xlix ar. v. q. ij. Qd etiā pbat rōne et auctoritate. Primo pbat rōne p locū a sufficienti diuisiōe

sic. Nam si aīe statim post sepatione͞ a corpe nō reddit premiū: hoc pōt esse ex trib⁹. Vel qa aīa non est capax vl qa aīe premiū non debet: vel qa statim nō debet. Non primum; qa cū aīa sit nature intellectualis est capax btē cognitionis et visionis dei: q est principiū eēndi ei⁹ quē videre naturaliter aīa desiderat: & etiam hoīes futuri sint sil'es angelis dei. Mat. xxij. Qui semp vidēt deū facie ad faciē: ergo statim recipiunt premiū. Item premiū aīe ꝓprie debet: nā tota rō meriti & demeriti est ab aīa: qa corp⁹ nō fuit nisi quasi instrumentū: Itē merces statim mercēnario merenti reddi debet: iuxta illud Leuit. xix. Non morabit opus mercēnarij tui apud te vsq; mane qd facere maxīe cōpetit deo: ergo statim recipit aīa premiū exiens corpus. Probat etiā auctoritate: et primo de bonis: nā latroni Luce. xxiij. dixit xp̄s. Hodie mecū eris in paradiso pūctādo in termino. tibi: vt vno mō exponit Crisosto⁹. & Greg⁹. in dialogis. Anime pfectorū iustorū mox vt hui⁹ carnis claustra exeūt in celestib⁹ sedib⁹ recipiunt. Probat etiā de malis Iob. xxi. Ducūt in bonis dies suos & ī pūcto ad inferna descēdūt. In pūcto. i. in indiuisibili vite termino. & Greg⁹ dicit. Qualis qlq; hinc egredit: talis in iudicio presentat. xxv. di. qualis. Tho. in. iiij. di. xlv. q. ij. Scda cōclusio. Aīe egresse a corpore sociate vadūt ad receptacula deputata eis. Probat hoc sctūs Bonauentu. i. iiij. di. ij. dicēs. Credendū ē q in egressu aīe a corpore assistāt spūs bon⁹ & malus vn⁹ vel plures: & tūc data scdm veritatē a deo snīa. Si aīa bona est p mysteriū boni angeli adducit in celo vel in purgatorio quousq; purget. postq; vero purgata fuerit per ei⁹ ministeriū educit. Si vero snīa sit mala ꝓ iudicato: tunc per mysteriū demonū deducit ad infernū. hoc aūt vt dicit ipse est concedendum ꝓbabiliter & nō temere asserendū

dum. Naʒ Greg⁹. dicit ĩ quarto dialogo: q̃ aĩe reproborũ p seipãs descẽdũt ad infernũ. hec dñs Bonauẽtura.

Uarta questiũcula est: An

q liceat requirere moriẽtẽ vt sibi reuelet suũ statũ post mortẽ. Ad quã rñdetur q̃ tribus modis contingit aliquẽ statũ alicui⁹ post eius mortẽ exquirere scꝫ aut cũ p̃sumptione: aut cũ dubitatione: aut cũ humilitate & desiderij impletione: Primo cum p̃sumptione: puta cũ aliquis superbe vl' p̃sumptuose de sua facultate confidẽs hoc petit: talis peccat. Secundo cũ dubitatione puta quando petẽs dubitat de futuro statu: & talis etiã peccat. Tertio exquirit̃ pie & humiliter ex desiderij ad impletione. & tunc petens ab aliquo vt post ei⁹ morteʒ sibi appareat: nõ peccat. Cuius ratio est q̃a cũ oẽs hoĩes natura scire desiderent. Inquirere ad impletionẽ desiderij naturalis nõ est peccatũ. hec Tho. q̃libeto. ij. q. ij. in copore questionis & in solutione argumentoruʒ. Dñs vero Henricus de Assia respondet q̃ hoc minime licet: q̃a quandã curiositatẽ sapit culpabilẽ velle scire statum futurorũ moriẽtiuʒ: q̃ vtilius ignorat̃ q̃ scit̃ a viuis: & qui poti⁹ coniciẽdus est ex operib⁹ q̃ expiendus: debet nobis hoc sufficere q̃ de⁹ reddit vnicuiq; scd̃m opera sua Vnde et diuiti dictũ est. Habent moysen & p̃phetas illis credant. p̃pterea apparitiões tales potius videntur credẽ de demonũ deceptiões & illusiones: q̃ veri status aĩarum indicatiões: talibus iõ confidendũ nõ est. Hec ille. Sed tu thomaʒ sequere: nec tñ in hoc Henricũ spernas.

Uintũ caput principale

q huius prime decadis est: Vtrum aĩe damnate p̃pter fugam & carẽtiã miseriarũ & penarũ eternaliũ iferni possint appetere recta.

ratione & de liberatiua non esse. Circa qđ quatuor que stiūcule absoluent̄: quarū q̄libet suo ordine declarabit̄.

P Rima questiūcula est: An aīe dānate ꝓpter fugaȝ & carentiā miseriarū & penaruȝ eternaliū inferni possint appetere recta rōne & deliberatiua nō esse. Ad quā primo videt̄ rn̄dēdum affirmatiue. Nam Apo. ix. dicit̄: ꝙ in dieb⁹ illis desiderabūt hoīes mori. & vi. ca. ibidē dicit̄: ꝙ dānati dicēt montibus. Cadite super nos. Et xp̄s Mat. xxvi. dixit de Iuda: ꝙ ei melius fuisset natū nō fuisse q̄ ꝑpetuo damnari. Rn̄o dicendo ꝙ circa hoc Scotus in. iiij. di. l. & in parte Franciscus de Maronis in suo conflatu. di. xl. dicūt cum Anselmo. c. xvij. monologion: ꝙ aīe damnate recta rōne appetere non pn̄t nō esse: ad euadendas miserias inferni: & ad carentiā penarū infernaliū. Et ꝓbare nitūtur hanc suā opinionē hijs infra. x. rōnibus & auctoritatib⁹. Primo sic. Nullus scd̄m rectā ratiōȝ debet appetere maius malū ꝓpter fugam minoris mali. Sed fuga pene inferni est minus malum / & quasi ꝑticulare maluȝ respectu nō esse qđ adimit totū bonū (q̄a totā naturā) ergo nō est appetendū recta ratione non esse ꝓpter carentiā penaꝝ. Item scd̄o. Fuga maioris ꝑfectionis nō est appetēda ꝓpter ademptionē minoris ꝑfectionis. Sed esse est maioris ꝑfectionis q̄ gaudiū ex fuga penaruȝ. Nam esse vt dicit Dionysius de diuinis noībus. Inter oēs diuinas ꝑticipationes est nobili⁹. ergo. Itē tertio. Nullus scd̄ȝ rectā rationē pōt aliqđ appetere contra inclinationē naturalē que semꝑ melius intendit. Cū reguletur a nō errante intelligentia: q̄ est deus. Sed ad esse est appetit⁹ naturalis: vt pȝ. ij. de generatione. & ij de aīa. Et a deo īmediate in creatura rationali causatū est: ergo non esse recta ratione ꝓpter carentiam penaruȝ appeti non potest

maxime etiā cum pene eterne cōsonent voluntati diui-
ne infligenti eas. Itē quarto. Nullus recta ratione pōt ap
petere nō esse ad fugiendū iustū & bonū: qa positiuū
& punitiuum pene: ergo non potest appeti nō esse: vt
euitetur pena. Item quinto. Omnis habitus melior est
sua priuatione: sȝ esse est habitus: forma: & pfectio. non
esse autē est priuatio: ergo nō potest appeti non esse vt
priuemur ipso esse. Itē sexto. Illud est melius quod plu
res: immo oēs magis eligunt & cupiūt. primo ethicoꝝ.
Sed esse omnia appetunt & plures illud eligūt. non esse
autē econtra: ergo esse supra non esse in penis est preeli-
gendū. Item septimo. Bonum quanto cōmunius tanto
diuinius & consequenter tanto optabilius. Sed non eē
vt penis careamus cedit in dei confusionē ppter carentiam diuine iustitie: ergo melius est esse. Itē octauo: Illud
in quo nō est aliqua ratio bonitatis in eo non est ratio
melioris: & p consequens nec pelectionis. Sed non esse
nullā habet rationē bonitatis cū sit priuatio totiꝰ natu
re: ergo non debet eligi nec preeligi ad carrentiaȝ pena-
rum inferni. Item nono: magis malū est magis fugien-
dum ꝙ minus malū. Sed miserū esse in tormētis est mi
nus malū cū ponat esse ꝙ nō esse: quod tollit omne bo
num cū nichil relinquat: ergo preeligendū est miserū
esse in tormentis ꝙ non esse simpliciter. Item decimo
dicit Franciscus de maro vbi supra: ꝙ que deus potest
potentia absoluta quandoꝗ poterunt fieri et reduci in
esse: qa potentia absoluta & ordinata siue distincta in
deo sunt idē: ergo damnatis meliꝰ est esse & existere in
tormentis ꝙ nō esse simpliciter: quia saltem subduntur
huic potentie dei absolute: que quādoꝗ poterit adduci
in esse & in actum. Sunt pro hac opinione vt dicūt au
ctoritates Augustini. xi. de ciuita. dei. c. xxvij. dicentis:

Caput Quintum

Misertimus si quis immortalitatē daret qua nec ipsa mi
seria moreret, pfecto exultarēt leticia & sic semper elige
rent esse q̄ oīno nō esse. Ita eni vi quadaʒ naturali ipm
esse iucundū est vt non ob aliud & hij qui miseri sunt
nolunt interire. hec ille. Et in libro de libero arbitrio ait.
Considera quantū bonū est esse: quod & beati & mise
ri volunt. Maius est enim esse miserū q̄ omnino nō es
se. Exemplum eorū qui in carceribus sūt cathenis & cō
pedibus stricti: tormentis vexati: infirmi generib⁹ mul
tis infirmitatum: & tamē p̄eligunt sic esse q̄ mori. Et
licet ore vocent mortē: corde id negant. Similiter decre-
piti senes quos sequūtur omnes morbi p̄eligunt sic sta-
re q̄ mori. Et sic isti huius scole tenēt hoc p veritate &
sententia: & respondent primis duabus auctoritatibus
Iohānis in Apo. q̄ damnati dicendo illa appetunt nō
esse ratione nō recta. Sicut peccator errore rationis de-
ceptus dimittit maius maluʒ admisso minori malo pro
pter aliquod delectabile particulare. Et ad iesu xpi aucto
ritatem dicunt: q̄ intelligatur quantū ad secundaʒ na
tiuitatē extra vterum: nō quantū ad primā que est infu
sione anime rationalis in corpore organizato. Est alter
cōmunis dicendi modus. b. Augustini in multis locis
quē sctūs Tho. in. iiij. snīaꝝ. di. v. q. ij. imitatᷣ. qui habet
q̄ damnati recta ratione & deliberatiua possunt velle
& volunt pp̄ter carentiaʒ penarū se nō esse. Et isti hui⁹
scole probant intentum rationibus & auctoritatibus
& respondent rationibus scole dn̄i Iohānis Scoti supra
adductis. & primo sic. Omne delectabile est desidera-
bile: sed carentia mali est delectabilis: vt dicit philoso-
phus primo Rethori: ergo est desiderabilis. Item se-
cundo: Illud quod non includit malum est optabile.
Item tertio: Melius est beatum esse quam solum esse:

ergo per locum ꝑpositi & appositi peius est damnatum esse ꝙ nō esse. Item quarto: Damnatorū miseria et pena excedit oēm penam & miseriam hui⁹ mundi sicut beatorum cōprehensorum gloria excedit viatorum omniū gloriam & delectationē. Sed ad euitandā miseriā hui⁹ mundi appetibile est aliq̄bus mori. ergo multo fortius damnatis scdm rationē deliberatā ad euadendas penas eternas appetibile est nō esse. Probat̄ minor. Eccī. c. xli. O mors q̄ bonū est iudiciū tuū homini indigenti: & qui minoratur virib⁹ defecto etate & cui de omnibus cura est incredibili qui perdit sapientiā. Ad hoc facit per locū a minori q̄d dicit Plini⁹. vij. li. naturalis historie. Multi extitere qui nō nasci optimū censere aut ꝙ ocissime aboleri. Similiter Cicero primo tusculanarū adducit dictum Silenei philosophi ad Midam regē lyderū dicētis. Non nasci hoīem optimū esse ꝓximū aūt ꝙ cito mori & hoc ꝓpter miserias mundi quāto magis ꝓpter penas eternas. Item quinto. Illud ꝙ de se non est malum: eligibilius est ꝙ infinitū malū: sed nō esse nō est malum de se. Vnde dicūt doctores ꝙ ideo priuatio beneficij creatiōis nō cedit in detrimentū nō creati: q͛a ex hoc nullā penā incurrit nō creatus. pena autē eterna est malū infinitū: ergo eligibilius est recta ratione non esse (q̄d de se nō est malū) ꝙ pena eterna: quod est malum infinitū. Pro hac ꝑte est auctoritas prima Augustini in sermone de murmuratiōe: qui incipit. Cōmorantibus vobis in heremo. vbi sic dicit. Melius est enī fratres mei carere esse ꝙ perpetuo cruciari. Nam non esse quid sit ignoro. Sed habere esse & perpetuo cruciari quid aliud est ꝙ mortem sine morte semper habere. Verum igitur & indubitanter fratres dicere audeo ꝙ melius esset non esse ꝙ cum esse perpetuo cruciari vel eternaliter

affligi. hec ille. Et in libro de miseria dānatorū dicit. O mors dulcis es quibus amara fuisti. Te solam desiderāt qui te vehementer oderūt zc. Et Hieronim⁹ super illud Mat. xxvi. Melius ei fuerat si natus nō fuisset zc. dicit & ponit a sancto Thoma in cathena aurea sup hoc passu. Latenti materno vtero melius est nō esse: q̄ ad tormenta esse. Sunt etiā auctoritates Apoca. ix. & vi. c. posite in fronte questionis. Vltimo est auctoritas xp̄i concludens omnia: etiā in fronte questionis adducta. Melius ei erat zc. Vbi glo. ordinaria dicit. Verbum xp̄i simpliciter dictum est quo ad esse in vtero & extra vterum.

Sunt p̄ hac parte exempla quotidiana eorū qui ob carentiā penarū tēporalium semetipsos interficiunt: ergo si de quo minus videret̄ esse concedendū: conceditur igit̄ & de quo magis sapiens q̄libet non negabit. s. de penis eternis inferni. Nunc vero ad rationes scole contrarie respondendo dicit̄ primo cū distinctione ad nouē argumēta prima: q̄ non esse potest dupliciter considerari Vno modo scd̄m se & sic nullo mō potest esse appetibile cū nō habeat aliquā rationē boni: sȝ sit pura boni priuatio. & scd̄m hanc viā p̄cedunt argumēta nouē predicta. Alio mō potest nō esse considerari p̄ accidēs inquātū est ablatiuū penalis vel misere vite: & sic non esse accipit rationē boni. Carere enī malo: quoddaȝ bonū est vt dicit phūs. v. ethicorū. Vnde solet distingui: q̄ p̄ accidēs potest se tenere a p̄te subiecti. s. q̄ aliq̄s per accidēs appetat non esse. Itaq̄ȝ non esse habeat rationē obiecti per se & sic non est verum: quia ad esse q̄d est contrariū ipsius non esse: obiectiue sit appetit⁹ naturalis & inclinatio. Alio modo q̄ ly per accidens teneat se ex parte subiecti: & sic est sensus q̄ aliq̄s appetat non esse tm̄ per accidēs: q̄a sic non esse: non est per se obiectū appetit⁹: sed aliq̄d

aliud.s.nõ eẽ miserũ qd appetit̃ per se: & hinc sequitur non eẽ per accidens. Et per hũc modũ dicit̃ & conceditur a sanctis & Tho. q̃ dãnatis melius est non esse q̃ miseros esse. Vnde super illud: Iob. iij. & Hiere. xx. Maledicta dies in q̃ natus sum. dicit formaliter Hieronim⁹ q̃ dãnatis meli⁹ est non esse q̃ male esse: & scd̃m hoc dãnati possunt ẽligere non esse scd̃m deliberatiuã rationẽ. Ponit ad hoc exemplũ. b. Vincẽti⁹ dicens. Quid melius est quod tibi a rege donet̃ castrũ sic vl̃ nõ. Certe melius est q̃ donet̃. Sed qd melius esset donare castrũ fructus centũ ducatorũ cũ pensione ãnuali ducentorũ an non dare. Certe meli⁹ eẽt nõ dare nec admittere zc̃. Ad argumentũ. x. Francisci de maronis respõdet̃: q̃ q̃ de⁹ potest ptãte absoluta nunq̃ fient: quia implicat q̃ faciat aliquid & non ordinate fiat. Cum om̃ia que sunt a deo sint ordinata. scd̃m apl̃m: et adducit Tho. p. sñiarz. di. xlviij. i. vltima. Ad auctoritatẽ Aug. dicit̃: q̃ non esse non est per se eligibile: sed per accidens inquantũ est terminatiuũ miserie. Vnde licet esse & viuere naturalit̃ ab oib⁹ appetant̃: nõ tñ ab oib⁹ i tristicia existẽtib⁹ appetunt̃ vt dicit phũs. x. eth. Exẽplũ etiã ecrz de icarceratis mĩsiõe nõ neget cadẽ eni facilitate cõtẽpnit̃ q̃ appbat̃.

Secunda questiuncula est:

f Quot sũt ꝓpter q̃ mors occurrit appetẽda: sub rõne boni. Ad quã rñdet̃: q̃ mors q̃drupliciter occurrit appetẽda sub rõne boni: et e cõuerso totipliciter occurrit fugiẽda sub rõne mali. Prio. n. mors occurrit appetẽda sub rõne boni iquantũ cõsiderat̃ vt priuatio oĩs miserie et pene quã qs hic hẽt: vel si habiturũ formidat: & hac cõsideratiõe quidã seipos occidũt ꝓpter miserias quas p̃sentialiter patiunt̃: quidã vero ne miserias q̃s de

ꝓpinquo imminere vident incidant. Hoc mō dicit beatus Aug⁹. primo de ci. dei. c. xvi. Quedā xp̄iane femine tp̄e persecutiōis vt sectatores sue pudicitie deuitarēt ne candese in flumē ꝓiecerūt: eoq; mō defuncte sunt quas ꝗdam inter martyres colēdas putauerūt: de q̄ Aug⁹ nichil temere vult diffinire. Sed miseri isti certe seip̄os sic occidētes q corruptu; intantū habēt iudiciū rōnis ꝙ nō inuenientes quō liberent̄ a malo qn̄q; ꝑuo qd patiunt: cōfugiunt ad nō esse ꝑ mortē sibimetip̄is illā inferētes tanq; a malis oībus liberatricē: q̄ scd̄m veritatē: ē ꝓ tp̄ali malo perpetue dānatiōis iuentio crudelissime pene: hoc cōstat q̄bus xp̄iane religiōis veritas illuxit: qa lz hō eē desinat & nō patiat̄ hic ampli⁹: tn̄ aīa remanēs eternis cruciatibus per hoc flagitiū subdet̄ & insuper post mortē in aīa & corpe et ita tales malū quod euadere q̄runt: nō euadunt sz ampli⁹ multo incidunt. Propterea dicebat Lactan. li. vi. c. xi. institutionu; Spōte sua leto caput offerre nichil est sceleratius, Nam si homicida nepharius est: qa hoīs extinctor est: eidē sceleri obstrictus est qui se necat: qa hoīem necat: imo vero maius eē id facinus existimandū est. Cui⁹ vltio soli deo subiacet. Nam sicut in hanc vitā nō nr̄a spōte venimus. Ita rursus ex hoc domicilio corporis ꝙ tuendū est nobis assignatum eiusde; iussu recedendū est qui nos in hoc corpus induxit tam diu habitaturos donec iubeat emitti. hec ille. Secūdo mors occurrit sub ratiōne boni inquantu; mors est via ad vitam imortalem: p̄senti meliorē: quia de cōmuni lege: qui semel mortuus est amplius nō moriet̄. oēs eni resurgent ad imortalitatem. & dixi de cōmuni lege: qa licet scd̄m illam cōmunē nature lege; statutū sit hoībus semel mori: vt dicit ap̄lus ad Hebre. ix. tamē multi hoīes mortui sunt vt semel resuscitent̄ de morte ad vitā pristi

nam:vt Lazarus & Trayanus. An vero aliquis fuerit ter mortuus: nō legi ad huc. Nemo ergo hoīm ad vitā imortalem puenit vnq̄ nec perueniet nisi morte mediante. Nullus de vita hac ad vitā aliam perpetue felicitatis vel infelicitatis imediate translatus est vl' vnq̄ trāsfert: Nullus descēdit qñq̄ viuus ad infernū: sicut nullus ante nō mortuus ascēdit vnq̄ ad celū. Similiter & hac considera tione q̄dam imortalitatis auidi circa qualitatē status future vite decepti seipsos occiderūt: sic̄ de facto fecit Theobrotus Platonis discipulus: de q̄ fert̄ aut dicit. b. Augus. pri̊o de ci. de. c. xxij. q̄ lecto Platōis libro de imortalitate aīe precipitē se dedit de muro: vt ex hac vita emigraret ad eam quā credidit esse meliorem: & male. Nam vetat Pitagoras īiussu īperatoris .i. dei: a presidio & statiōe vite decedere: vt dicit Cicero in li. de amicitia. Tertio mors occurrit sub rōne boni īquantū aliquē hac vel illa cā volūtarie morientē ostendit se iustū vel reddit se laudeaut premio dignū. Hac iterū consideratione quidā se ipsos occiderūt de quibus fuit illa Lucretia mulier Romana de qua dicit. b. Augus. primo li. ca. xix. de ci. dei: q̄ seipsam: oppressa a Tarquino occidit. Puduit enī eam turpitudinis aliene in se cōmisse etiā si nō secum: & romana mulier laudis auida nimiū verita est: ne putaret̄ q̄d violenter est passa cū viueret libēter passa si viueret: vnde ad oculos hoīm mentis sue testem illam penā adhibendā putauit: q̄bus conscientiā demonstrare nō potuit. Huius lucretie epithaphiū ab Ouidio fuisse factū dicit̄ hoc modo. Cum foderet gladio castū Lucretia pectus: Sanguinis & torrens egrederetur ait. Testes p̄cedant me nō fauisse tyranno. Ante virū sanguis: sp̄us ante deos. Quā bene p̄ducti p̄ me post fata loquant̄. Alter apud manes: alter apud superos. Quidam etiā hac

consideratiõe nõ sūt reueriti se morti exponere ꝓ laude humana vt sic constantes & fortes predicarent. Quidā in factis bellicis vt cesares ꝛc. Quidā in assertionibus friuolis vt iudei: heretici & alij infideles. Quidam etiā nõ sic se morti intrepide exposuerūt ꝓ laude sua: sed ꝓ dei gloria & ipsorū felicitate eterna: vt omnes sancti martyres. Quarto occurrit mors sub rõne boni inquantū tollit hoies inutiles & supfluos maxime quando tollit homines ꝑuersos & . R. p. tribulatores vt sunt latrones: fures tyranni & horū similes: qui ab hijs qui ciuiliter p̄sunt iudicibus pena mortis legibus statuta humanis auferri solēt de medio viuentiū: sicut & legibus diuinis diuersi generis hominibꝰ iniquis mors infligēda olim erat: vt ptꝫ ꝑ decursū legis Moysi. hec Henri. de Assia sup Gen.

Tertia questiūcula est: An recta rõne eligibilius sit hoi fideli: appetere nõ esse: q̄ꝫ peccare mortalit̄ aut venialiter. Ad quā r̄ndet Scotꝰ vbi sup̄: q̄ recta rõne appetibilius est hoi & eligibiliꝰ peccare mortaliter & venialiter q̄ꝫ nõ eē. Prio: q̄a illud eligibilius est q̄d includit minus malū: sꝫ peccare mortaliter sine culpa nõ adimit totū bonū: relinquit enī naturā. nõ esse autē nichil relinq̄t: ergo . Secūdo: q̄a nobilior ꝑticipatio diuina est esse: q̄ꝫ esse sine culpa: ergo potiꝰ debet eligere iustus peccare õtra deū: q̄ꝫ nõ eē. Thomas aūt quolibeto prio tenet contrariū dicēs: q̄ iusto eligibiliꝰ ē appetere nõ esse: q̄ꝫ peccare mortalit̄. Ratio est: q̄a q̄libet tenet̄ magis fugere illud q̄d est cõtra deum q̄ꝫ illud q̄d est cõtra seipsuꝫ. Nam ꝰs tenet̄ scdm ordinem charitatis diligere deum q̄ꝫ seips m. Sed culpa est contra deū: nõ esse vero ē cõtra seip̄m: ergo ꝛc. Et idē Tho. q̄libeto. xi. loquēs de mēdatio. & scd'a scd'e. q. xliij.

ar.vij.loquēs de scādalo. & q. cx. loquēs etiā de mēdatio videt̄ innuere de pctō veniali: q̄ iustus potiꝰ debet eligere mortē q̄ȝ peccare venialiter. Nam pctm̄ veniale licȝ grām dei nō tollat p̄ quā est hoī salus: qa tn̄ ipedit augmētum charitatis & ad mortale disponit & sic vergit ī detrimentū ꝑprie salutis: & in offensaȝ dei: iō nō debet p̄poni recta rōne offēse dei & ꝑprie saluti. Vide de hoc in decretis. xiiij. di. c. verū. hec oīa Tho. et Scotꝰ vbi sup̄.

Quarta questiuncula est: Si

fortis fortitudine politica debeat plus fugere pctm̄ oppositū fortitudini q̄ȝ mortē corpalē. Ad quā videt̄ prio rn̄dendū q̄ plus fortis debeat fugere mortē corpalē q̄ȝ oppositū fortitudinis: et prio sic. Nam ꝑpter qd̄ vnūqd̄q̄ & illud magis. prio posterioꝝ. Sȝ naturali dilectiōe qlibȝ diligit aliū ꝑpter se. Vnūqd̄q̄ eni diligit aliqd ī quātū est bonū sibi ergo naturali & politica dilectiōe qlibȝ plus se & vitā suā que p̄ mortē p̄dit̄ diligere debet: q̄ȝ vitare pctm̄ oppositū fortitudini. Iteȝ oē agēs naturalit̄ agit ad conseruationē sui: nō aūt reflecteret̄ in seipsā natura: si tēderet ī aliud plusq̄ȝ ī seipm̄: ergo. Itē ordinata charitas īcipit a seipō ī. l. preses. C. de seruitutibꝰ & aq̄. & de supplēda negligētia p̄latoꝝ. c. i. li. vi. & .xlij. di. c. quiescamꝰ. et de pe. di. iij. c. sane. et in. c. nisi de vsu palij cauēdus in glo. ergo cūcta debēt postponi ꝑpter vitā corpalē. Sȝ incōtrariū est: qa bonū quāto cōmuniꝰ tāto diuiniꝰ. prio politicoꝝ. sȝ bonū rei publice cōmuniꝰ ē (& p̄ cōsequēs diuiniꝰ) bono p̄sone p̄ticularis: ḡ bonū eiꝰ naturalit̄ sup̄ nos ipos diligere debemꝰ. Rn̄o dicēdū q̄ qlibȝ virtuosus fortitudie politica et amore virtutis: plꝰ debȝ fugere pctm̄ oppositū virtuti q̄ȝ mortē corpalē. hec ꝯclusio ꝓbat̄ rōe: auctoritate: & exēplis. Rōe

sic. Omnis inclinatio rationis cōformis inclinatiōi nature nō corrupte nec viciate: est laudabilis & virtuosa; vel ad virtutem pertinēs. Sed electio qua virtuosus & fortis policitus elegit mortē corpalē ꝑ cōseruatiōe virtutis ant. R. p. & plus fugit dānū. R. p. ꝗ damnū vite proprie corpalis est cōformis inclinatiōi nature itegre: ergo Probat minor a. s. tho. pri. p. q. lx. ar. v. sic. Vnūqdqꝫ eni in rebus naturalibus qd scdm naturā hoc ipsum qd est alterius est: principalib⁹ & magis inclinat in id cui⁹ est ꝗ in seipsū: & hec īclinatio naturalis demonstrat ex hijs que naturaliter agunt: qa vnūqdqꝫ sic agit naturaliter sicut aptū natum est agi. ij. phisicoꝝ. Videmus eni naturaliter ꝙ pars se exponit ad conseruationē totius corporis. Et quia ratio imitat naturā. Huiusmodi imitationē īuenimus in virtutib⁹ politicis. Est eni virtuosi ciuis vt se exponat mortis periculo ꝑ totius rei publice cōseruatione: & si hō esset naturalis pars huius ciuitatis. hec inclinatio esset sibi naturalis. Et in. iij. sniaꝝ. dis. xix. q. i. arti. iij. diffusius hanc materiā declarās dicit. Bonum illud vnusquisqꝫ maxime vult saluari qd est sibi placēs: qa hoc est appetitui informato ꝑ amorē magis cōforme hoc autē est suū bonū. Vnde scdm ꝙ bonū alicuius rei: est vel existimat maius bonū ipsius amantis: hoc amās magis saluari vult in re amata. bonū aūt ipsius amātis magis inuenit vbi pfectius est. Et iō qa quelibet pars ī perfecta est in seipsa: pfectionē aūt habet in suo toto: iō etiā naturali amore pars plus tēdit ad cōseruationē sui totius ꝗ sui ipsius. Vnde etiaꝫ naturaliter aīal opponit brachiū ad defensionē capitis ex quo pēdet salus totius Et inde ē ꝙ etiā pticulares hoīes seipsos morti expenūt ꝑ cōseruatione ciuitatis cuius sunt ptes. Idez ponit scda scde. q. xxvi. arti. iij. dicens. Vnaqueqꝫ pars plus natura-

liter amat cōe bonū totius ꝙ̄ particulare bonū ꝓprium: qđ quidē manifestat̄ ex ope. quelibet ei pars hēt incli- natione principale; ad actionē cōmunē vtilitati totius. Apparet hoc in politicis virtutibus secundū ꝙ̄s ciues ꝓ bono cōmuni dispendia ꝓpriarū rerū & personarū in- terdum substinēt. Secūdo ꝓbat̄ dicta cōclusio auctori tate Augustini.v.de ci.dei.c.xij.dicētis. Veteres igitur primiq; Romani quantū eorū docet & cōmēdat histo- ria: ꝙ̄uis vt alie gētes (excepta vna populi hebreoꝝ) de- os falsos colerent: & nō deo victimas: sed demonijs im- molarent: tm̄ laudis auidi: pecunie liberales erant: glo- riam ingentē: diuitias honestas volebant: hanc ardentis sime dilexerūt: ꝓpter hanc viuere voluerūt: ꝓpter hanc & mori nō dubitauerūt: Ceteras cupiditates hui⁹ vni⁹ ingenti cupiditate presserūt. Ipsam deniq; patriā suam qm̄ seruire videbat̄ in gloriā dominari vero atq; impe- rare gloriosū; prius omni studio liberā deinde dominā esse cōcupierūt ꝛc̄. Tertio ꝓbat̄ exemplis. Nam videm⁹ ꝙ quida; gentiles amore amicorū se morti exposuerūt: nō ꝙ charitas faceret ꝙ plus diligeret̄ ꝓximus ꝙ̄ vita ꝓ- pria. Sed quia plus diligit quis bonū virtutis in ꝓximū ꝙ̄ bonū corporale: vt dicit Tho. suiaꝝ.q.xxix.q.i.ar.v. Alios etiā legimus plus.R.p. ꝙ̄ parentes: filios: fratres dilexisse: preeligisse mortē ꝙ̄ oppositū alicuius virtutis admisisse etiā sine spe vite eterne. Ad primū dicēdū ꝙ illi qui diligunt bonū.R.p.ꝓpter se diligunt illā amore corrupto cōcupiscētie viciato & nō virtutis. Ad secundū dicendū ꝙ natura reflectit̄ in seipsa; nō solū quantum ad id quod est ei singulare: sed multo magis quantum ad cōmune. Inclinatur enī vnūquodq; ad conseruandū non solum suū individuū: sed etiam suam speciem & multo magis habet naturales inclinationē vnūquodq;

ad id quod est bonū vniuersale simpliciter. Ad tertium dicendum q ordinata charitas incipit a se ipso: secundū tamen rectam rationem virtutis Hec Tho. vbi supra. & dn̄s Iohannes Capriolus Tholosanus in quarto.

Sextum caput principa

le hui⁹ prime decadis simplex est: vnā tm̄ habēs questiūculā. s. si aīe separate cognoscāt & sciāt ea q̄ apud nos viuos agunt. Ad quā p:io videt rn̄dendū affirmatiue sic. Nam ille q de re aliq̄ curā habet: cognoscit illā: s3 diues epulo de suis fratrib⁹ curā habuit dicēs. Luce. xvi. Habeo enī quinq3 fratres: ergo cognoscebat & sciebat que in mundo faciebant. Rn̄o dicendū q cognitio est triplex. Quedam est certa et naturalis. Secunda est cōiecturalis. Tertia ē reuelationis. Quantū ad primu cognitionē est prima cōclusio: q mortui nō sciunt que hic agunt: quod pbat̄ ratione & auctoritate. Primo rōne: quia cognitio naturalis fit per species abstractas a reb⁹ sensibilib⁹ per sensus exteriores & interiores vt p3. hoc autē soli aīe vnite corpori cōuenit. Secundo ide3 pbat̄ auctoritate per illud Iob. xiiij. dicentis. Siue fuerint filij eius nobiles siue ignobiles non intelliget. Et Aug⁹ libro de cura p mortuis agenda dicit. Aīe mortuoru3 rebus viuentiū non intersunt. Et Greg⁹. xij. moraliu3 dicit. Mortui vitam in carne viuentium post eos qualiter disponat̄ nesciunt: quia vita spiritus longe est a vita carnis. Et sicut corporea & incorpea sunt diuersa genera ita distincta sunt cognitione. facit ad hoc. c. fatendu3. xiij. q. ij. Scd̄a cōclusio: Aīe separate cognitiōe cōiecturali cognoscunt m̄lta eoru3 que apud nos fiunt: p3 hoc p illud Luce. xvi. de epulone qa enī diues epulo nō videbat fratres in iferno: nec in

limbo cum Abrahā cōiecturabat q̄d essent in mundo. Tertia cōclusio: Anime defunctorū in purgatorio nō dum beate cognoscūt mlta eorum q̄ hic agunt. Primo mō per reuelationē eq̄lis vl superioris spūs: puta aiarum que ex mundo ad eas transeūt vl bonorū aut malorum angelorū ad eas q̄tidie descēdētiū. Scdo mō per infusionē specierum ab aliq̄ superiori spū vl dei vl angelorum: vt pz per Augu. in. c. fatendū. xiij. q. ij. Tertio mō cum cōtingit & permittit eis vt ad nos veniāt. Quarto p penarū accumulationē vl diminutionē: vt dicit Greg9 in omelia diuitis. Quinto mō per priorū et p̄cipue pctōrū cōmissorū recordationē memorādo pctā que fecerunt. Nam si nō haberēt memoriā pctōrū cōmissorū in vita mortali: non haberēt materiā gr̄as referendi deo de ei9 misericordia. Vn̄ Greg9 sup illud. Misercōdias dn̄i in eternum cātabo. Quō in eternū miscd̄iam canit q̄ p̄terite miserie n̄ meminerit. Et Algazel. ij. methaphi. dicit: q aīa sepata concipit se concepisse dolorē per ignorantiā si fuit ignorās & mala & pcipit se delectasse in sapiētia & sciā si fuit sapiēs & bona. Quarta conclusio: Anime dāna torum cognoscunt mlta q̄ hic agunt prīo per reuelationem nouiter ad eos trāseuntiū. Cum etiā pmittit eis ad nos veniāt: atq etiā per reuelationē bonorum aut malorum angelorū: cognoscunt etiā memorādo & recordando mala q̄ fuerunt & que incurrerunt & bona que omiserunt et ammiserunt. Vnde Abrahā dixit: Fili recordare qa recepisti bona in vita tua. Luce. xvi. et Aug. ix. confessionū dicit. Mortui habēt memoriā n̄ri. Considerant etiā damnū q̄d ex sua sciā icurrerunt: qa creatoris sui seruitio nō vacauerunt. Cognoscūt etiā se odire deum non inquantū de9 est sūme bonum: sed inquantum est iustus & collatiuus penarū: Cognoscunt etiam

cogitãdo deũ nõ inquantũ bonus qa talis cogitatio esset eis delectabilis. Sed cogitando de deo inquantũ est eis malus.s. inquantũ punit ipsos & affligit:& hoc erit eis in penã maximã. Tho.in.iiij.d.l. Quinta cõclusio. Aie sepate beatorũ in cõtemplatione diuine essentie in qua oĩa relucẽt: cognoscũt oĩa que ptinẽt ad pfectiõnẽ intellectus eorũ & ad eorũ beatitudinẽ. Vnde Gre.xij.mora. Qui intus claritatẽ dei vidẽt nullo modo credendũ est ꝙ sit aliqd exterius qd ignorẽt. Et idẽ ibidez. Quid est qd non videant qui videntẽ oĩa vident. Sed contra:qa Aug⁹ in libro de cura ꝓ mortuis habẽda:sic ait. Nesciũt mortui etiã sancti qd agant viui etiã eorũ filij:qd ꝓbat per hoc ꝙ a matre sua defuncta nõ cõsolabat sicut qñ viuebat. Nec est ꝓbabile vt in vita feliciore sit facta crudelior. Respondet ꝙ btũs Aug⁹ loquit dubitatiue:sz.b. Greg⁹ assertiue. Et iõ sctũs Tho. magis tenens cũ Gregorio ꝙ cũ Augustino: declarãsq3 btm Gregoriũ dicit: ꝙ oĩa que pertinẽt ad pfectionẽ intellect⁹ et ad pfectionẽ vniuersi:beati videntes essentiã dei cognoscunt. alia vero nõ. Hec Tho.pri.pte.q. lxxxix.arti. viij. & li. iij. cõtra gentiles. c.lvij. Ad argumentũ epulonis dicit:ꝙ ei⁹ cognitio fuit cõiecturalis aut p reuelationẽ: nõ autẽ naturalis. Põt etiã negari cõsequẽtia: nã nõ valet. Mortui habẽt curã viuorũ: ergo cognoscũt eorũ facta. Nam nos viui de mortuis curã habem⁹: eis suffragia ĩpendẽdo et tñ eorũ statũ ignoram⁹. hec.d. Io.de tur.cre.sup decre.

Eptimũ caput princi-

[S]pale huius prime decadis est de cognitione animarum separatarum. Circa quod quatuor questiuncule soluentur: quarum: quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiuncula est: Si aie sepate vbicūq̄ fuerint se cognoscāt: & de mō quo se cognoscūt. Ad quā rn̄dendo tria dicenda sunt. Primū q̄ aie sepate scd̄m q̄ fides tenet cognoscūt substātias sepatas. i. angelos & demones in quorū soci etate deputant̄. Non eni videt̄ pbabile q̄ aie dānatorū ignorēt demones: quorū societate deputant̄: & q̄ aīab⁹ dicunt̄ aspectu esse terribiles. Et mlto minus pbabile est: q̄ aie bonorū angelos ignorent quorum societate le tant̄. Secundū dicēdū est q̄ aie sepate vbicūq̄ sint se mu tuo cognoscūt. Probat hoc Greg⁹ verbis dn̄icis Luce. xvi. circa mediū quarti dialogorū: vbi dicit q̄ boni co- gnoscūt malos. Nam Abrahā et Lazarus boni Tantalū diuitē epulonē cognouerūt. Si eni eū in tormētis positū non cognouissent nequaq̄ dixisset q̄ bona sua recepis- set in vita sua. Itē mali bonos cognoscūt. Naz diues pre cat̄ ex noīe dicēs. Mitte Lazarū vt intingat extremū di giti sui in aquā. Item boni cognoscūt bonos: nā Abra- ham cognouit Lazarū. Itē mali coguoscūt malos. Nam diues malus fratres malos cognouisset si in infernū descē dissent. Item boni cognoscūt eos quos in vita nunq̄ vi- derūt. Nam Abrahā cognouit Lazarū et diuitē q̄s iu hac vita nunq̄ viderat. Tertium dicendū est de modo quo anime se cognoscunt. Ad quod dicit̄: q̄ anima dū cor pori est vnita ītelligit per sensibiles res corporeas. Nam intelligentē oportet fantasmata speculari. iij. de aīa. dū aūt est a corpore separata intelligit nō per cōuersiones ad fantasmata. Nam intelligere aie corrūpit̄ interius. s. per mortē quodā corrupto. iij. de aīa. Sed intelligit per cōuersionē ad ea que sūt simpliciter intelligibilia. Sicut & alie substātie a corpore sepate: ita q̄ ipsa nō intelligit

ca que sunt extra se q̃ nunq̄ cognouit p̄ species innatas nec per species q̃s tūc abstrahit: nec per spēs conseruatas: nec per essentiaʒ suam: nec per essentiā rerūītellectaruʒ: sed per species ex influētia diuini numinis participatas quaruʒ aīa fit p̄ticeps sicut & alie substantie sepa te q̄uis inferiori mō: vnde cessāte conuersione ad corpus: aīa se ad superiora conuertit habēs aspectū erectuʒ ad superiores substantias vt ex influētia earum cognoscat. Et q̄a cōmune est oī substantie intelligibili cognoscere essentiā suaʒ: & p̄ intuitionē essentie p̄prie sue cognoscere essentiam earum in q̄bus est silr̄itudo ip̄ius. Idcirco aīa separata directe suaʒ essentiam intuendo perfecte cognoscit alias animas: cū oēs anime eundē modum essendi p̄ticipent cū sint eiusdē speciei: et p̄ consequēs eundē habeant moduʒ intelligēdi. Angelos vero per intuitionē essentie sue imp̄fecte cognoscit cū sit infima substantia in ordine intelligibiliū. Quare satis pʒ q̄ anime separate seipsas per suas essentias cognoscunt & p̄fecte naturaliter. Angelos vero per similitudines diuinit⁹ īpressas eis: et hoc imp̄fecte: q̄m anime natura angelis inferiores sunt vt dictum est. Et intellige que diximus de cognitione naturali: q̄a de cognitione glr̄ie est alia ratio. hec Tho. pri. parte. q. lxxxvij. & in questionibus disputatis de aīa.

Secunda questiuncula est:

¶ Si aīe separate ad inuicē colloquant̄ et quō. Ad quā r̄ndet̄: q̄ duplex ē locutio. s. exterior et interior. Prima fit aliq̄ signo sensibili: puta voce vl̄ nutu aliq̄ corporis mēbro: lingua vel digito: que q̄a in aīab⁹ sepatis vsq̄ ad diē iudicij nō erūt generalr̄. Idcirco vsq̄ ad illud tēpus locutio exterior corp̄alis esse ī eis nō potest. Et dixi generalr̄ p̄pter xp̄m: virginē matrē: & Iohannem

euangelistã q̄ tres iam in corpe et aĩa glificati dicunt ee in glia. Locutio vero interior. s. mentalis q̄ est manifestatio verbi interioris. s. concept⁹ mentis p imperiũ voluntatis: illa est in aĩabus. Nam aĩe separate vbicũq; sunt possunt ordinare cõcept⁹ suos per imperiũ voluntatis vt innotescat alteri aĩe vl plurib⁹ aĩabus. Eodẽ enĩ modo quo mgr cum vult ordinat concept⁹ suos in mente vt postea discipul voce manifestet: sic anima conceptus suos quos mente retinet: ordinat ad aliuz et p imperiuz volũtatis eidẽ manifestat. Post vero diẽ iudicij aĩe & sctĩ vocaliter loquent: & mediãte vehiculo verbi interioris ad auditũ. s. mediante voce et etiaz mediante vehiculo ad visuz. nutu. sancti. s. laudando deũ. Et dãnati inter cetera maledicẽdo et blasphemando. hec Tho. in. iiij. d. xliiij.

Tertia questiuncula est: Si aĩe sepate retineant post mortẽ scias & virtutes acqsitas: & si dãnati eis vtant cũ delectatiõe. Ad quã rñdet: q scia duob⁹ modis accipi põt. Primo modo materialiter p fantasmatib⁹ a qbus abstrahit species intelligibilis & scia. q̄ quidez fantasmata habẽt determinatũ organũ in capite. s. mediã cellulã ei⁹: & sic scia acqsita nõ remanet post mortẽ. Non. n. aĩa hẽbit organa aliq̄ vl fantasmata sup que cõuertat vt intelligat: qa hic modus intelligẽdi est ppri⁹ aĩe cõiuncte curuate & inclinate corpori & sic intelligit dictũ apli prĩe Corin. xiij. Siue scia destruet et dictũ phi in pdicamentis dicentis: q p vehementẽ trãsmutationẽ corrũpit scia. Scdo mõ accipit scia p habitu derelicto in aĩa vel i intellectu possibili q est quedaz virtus anime in q̄ recipiunt oẽs spẽs intelligibiles spiritualiter: & sic sciẽtia remanet in aĩa separata. Et cũ petitur. Si damnati in inferno ea vtantur

cum delectatiōe ꝑpterea q̄d dicit̄ a philosopho.iiij.ethi corꝝ: q̄ philosophia hēt magnas delectatiōes. & Lactātius primo diuinarū institutionū dicit. Nullus est suauior anime cibus q̄ cognitio veritatis. Respondet̄ q̄ sicut in beatis ad ꝑfectam eorū beatitudinem nichil erit quod nō sit gaudij materia: ita nichil erit in dānatis q̄d nō sit causa & materia tristicie: nec deerit aliquid quod ad tristiciā possit pertinere: vt eorū miseria sit sic cōsummata. Damnati ergo considerabūt mala que gesserunt ex quibus sunt damnati: & bona deleta que āmiserunt & ex vtroq̄ torquebunt̄. Similiter etiam torquebūtur de hoc q̄ considerabūt scientiā & noticiā quā de rebus speculabilibus habuerunt impꝑfectam fuisse & āmisisse summaȝ perfectionē eius quā potuissent adipisci. Et sic licet vt dicit philosophus. consideratio scientie per se sit delectabilis ratione cōueniētie & ꝑfectionis superioris partis hominis: tamen ex aliquo accidente potest esse causa tristitie. Hec Tho. in. iiij. sn̄iarum. di. l.

Quarta questiūcula est: Si

aīe damnatorū ante & post iudiciū videāt deū: angelos, & btōs et eorū gl̄iam. Ad quā sic rn̄detur: q̄ aīe damnatorū vsq̄ ad diem iudicij videbūt aīas beatoruȝ & eorū gl̄iam in vniuersali: & nō in particulari. Videbūt enī eos in magna & iestimabili gloria. Sed nō in quali: que visio est potius per moduȝ argumētationis & cognitiōis q̄ visionis. Sicut pauperes extra domū epulantiū delectatiōes eorū cogitant: tn̄ in particulari quid comedant nesciūt. de huiusmodi autē visione nō letant̄: sed tristant̄: tum ꝑpter inuidiā aliene felicitatis: tum ꝑpter carentiam ꝑprie beatitudinis quam ipsi perdiderunt: de quibus dicitur Sapientie. v. Videntes

turbabunt̃ zc̃. Post iudiciũ aũt ita ad ꝓprias penas eoꝝ cogitatio deflectetur: ꝙ de sanctorũ gloria nõ poterunt cogitare. Hec magister sniaꝝ in. iiij. di. l. in fine. Sanct⁹ Tho. autẽ dicit: ꝙ damnati post diẽ iudicij omnino visione beatorũ priuabunt̃. Nec tamen ex hoc eorũ pena minuet̃: sed augebitur: quia memoriã habebunt glorie beatorũ quam in iudicio viderũt: vel ante iudicium: & hoc erit eis in tormentũ. Sed vlterius affligentur in hoc ꝙ videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam quam sancti merentur habere. Hec Tho. vbi supra.

Octauũ caput principale

o le huius prime decadis est de perfectione anime rationalis rapte vel in extasim posite: sub quo septem questiones absoluentur quarum quelibet infra suo ordine notabitur.

Prima questio octaui hui⁹

p capitis est. Si aĩa rapta vel abstracta a sensibus possit ex natura sua diuinare vel futura cognoscere sub qua septem questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine enucleabitur.

Prima questiuncula prime

p questiõis hui⁹ octaui capitis est: si diuinatiões in aĩabus raptis insint eis a natura. Ad quã primo videt̃ rñdendum ꝙ sint aĩabus raptis naturales: qđ ꝓbat̃ ratiõe: auctoritatibus & exemplo. Ratione primo sic. Cognitio intellectiua hoĩs efficatior est ꝗ̃ cognitio brutorũ aĩalium: sed quedã aĩalia naturaliter cognoscũt quedã futura: sicut cornicule crocitãtes significãt pluuiã mox futurã. Vnde virgili⁹ prio georgicoꝝ dicit. Et cornix rauca pluuiã vocat iproba voce. ergo multo magis

anima rapta naturaliter poterit futura cognoscere & diuinare. Ad hoc est auctoritas Augustini. xij. cōfessionū dicētis: q̄ aīa hūana qn̄ appropiquat ad mortē p̄cognoscit quedā futura subtilitate nature sue & .xij. sup Gen̄ dicit: q̄ aīa hūmana scd̄m q̄ a sensib⁹ abstrahit̄ cōperit futura p̄uidere. Vnde vulgo dicit̄ q̄ morietes: vehementer amātes: dormiētes rapti: frenetici futura nōnunq̄ diuinant̄. Itē Greg⁹. iiij. dial̄. c. xxvij. dicit: q̄ ipsa aīa hois subtilitate nature sue: exitura de corpe q̄ daʒ futura diuinat et p̄uidet: et ponit exemplū ibidē de quodā monacho (monasterij sui i vrbe: scti Andree vl̄ scti Gregorij) noie Gerōtio: q̄ depressus graui molestia corpis: vidit albatos viros ad se descēdere dicētes. Ad hoc venim⁹ vt de monasterio gregorij quosdā frēs in militiā mittam⁹. s. Marcellū. Valentinianū: Angelū: & te etiā Gerontiū q̄ nos aspicis. Quā visionē ad se reditus: illis tribus declarauit: qui oēs eodē ordine tūc mori ceperūt: quo fuerant in descriptione noīati. Sed in contrariū est Eccē. viij. dicēs. Multa hois afflictio q̄a ignorat p̄terita: & futura nullo nūcio scire pōt. Rn̄o dicēdū q̄ de diuinatiōe ab aīa rōnali futuroꝶ: m̄ltiplex est modus dicēdi. Ph̄i eni naturales dicūt q̄ huiusmodi diuinatiōes fiūt qn̄q̄ per ipressionē causaꝶ supiorū corpaliū. Manifestū est eni q̄ corpa supiora iprimūt in corporib⁹ iferiorib⁹. Vnde cū vires sensitiue sint actus corporaliū organoꝶ: cōsequēs est vt ex ipressiōe celestiū corporū imutet̄ q̄dāmodo fantasia et cū celestia corpora sint cause m̄ltorum futurorum fiūt in imaginatione al̄q̄ signa quorūdaʒ futurorū. hec aūt signa magis percipiunt̄ in nocte a dormiētib⁹ q̄ a vigilantib⁹ in die. Naʒ vt dicit phūs libro de somno & vigilia: q̄ deferunt̄ de die dissoluunt̄ magis: plus est eni sine turbatiōe aer noctis: eo q̄ silētiores sūt noctes: & in

corpore faciant sensus ꝓpter somnū: q̄a parui mot⁹ interiores magis sentiunt a dormientib⁹ q̄ꝫ a vigilantib⁹. Hi vero mot⁹ faciūt ex q̄b⁹ ꝓuidēt futura. Est scd̄us de diuinatiōe dicēdi modus: dn̄i Alberti ī cōmento libri de sōno et vigilia: q̄ dicit: q̄ꝫ sic lumē radiorū stellarū: cōicatū elemētis: causat in elemētis quandā virtutē actiuā ad multos effectus: q̄s elemēta per se ꝓducere nō potuissent (sicq̄ꝫ elemēta fiūt instrumenta stellarū) Sic etiam celestes intelligētie .i. angeli: organis nr̄is purificatis influūt intrinsecas virtutes: q̄bus ea q̄ fiunt a remotis et futura scpi⁹ vaticinant: q̄d fieri solet in aurora q̄n digestione cōpleta: fumi a stamacho ad cerebrū nō ascēdūt. Est & terti⁹ cōmunis de diuinatiōe dicēdi modus theologorum dicentiū: q̄ꝫ reuelationes & diuinatiōes aīarū q̄nq̄ꝫ ꝓcedūt ex naturale dispositiōe: q̄nq̄ꝫ demonū ostēsione: q̄nq̄ꝫ diuia reuelatione. Pr̄io modo quādo aīa appinquat ad ipsam mortē ꝓcognoscit quedā futura subtilitate nature sue: quod non sic est intelligendū: quasi aīa ex natura sua aliquā vim habeat diuinationis: nā modus naturalis cognoscēdi aīe coniuncte est accipere cognitionē a sensib⁹: & non cognoscere futura abstracta a sensib⁹: vt dicit Tho. pri. par. Sed dicit̄ aīa in morte diuinare & ꝓcognoscere futura: q̄a cū ipsa abstrahitur a corpore & a corporeis sensib⁹ aptior redditur ad percipiendū subtiles motus & influxum: vel diuinū aut substantiarū separatarum vl̄ corporū celestiū. Secūdo fiūt quandoq̄ꝫ hoīb⁹ reuelatiōes ex celestiū corporē impssione: vt dictū est supra a philosophis. Tertio fiūt ex demonū ostensione. Cum eni intellectus demonū sit superior ordine nature intellectu humano: quedam cognoscunt demones etiā sua naturali cognitione que sunt remota ab hominum cognitione: & talia possunt

hoibus reuelare: vt in tertia decade infra dicet̃. Quedã reuelationis fiunt ex diuina inspiratiõe: sic dicit Dañ. ij. Est deus q reuelat misteria de celo. Reuelat aũt deus secreta sua hoibus: siue p se ipsuz: siue per angelos suos multis modis: videlz per somniũ: p visionẽ: p oraculum per mentis illustrationẽ: & per mẽtis excessũ. Prio mõ p somniũ: cũ dormiẽdo aliqd reuelat̃ nobis: per ĩpressio nẽ formaruz imaginabiliũ & illud qđ reuelat̃: tegitur figuris & velat̃ imaginib⁹: vt cũ Iacob dormiendo scalaz vidit. Geñ. xxviij. Visio est cũ in vigilia aliqd reuelatur per ĩpressionẽ formarũ imaginabiliũ: & eo ordine eueniũt quo apparuerũt. Sicut visio ysaie de qua dicitur. vi. eiusdẽ. Vidi dñm sedentẽ sup soliũ excelsuz. & visio Danielis super ebdomadibus. Oraculũ ẽ cũ in somnis xp̃s vel angelus: pater: aut mater: vł aliqs sanctus vł sancta psona aliqd aperte venturũ aut nõ: vitandũ vel faciendũ denũciat: & sic fuit somniũ Ioseph Mat. i. & somniũ pincerne Pharaoins. Et huiusmodi oracula solẽt fieri in aurora qñ digestio cõpleta est: & fumi a stomacho ad cerebrũ nõ ascendũt: que oracula nõ indigent interpretatione si fiũt doctis sicut fuit Ioseph vir Marie. Et Lucianus cui apparuit sanctus Gamaniel. Si autez fiant indoctis indigent reuelatiõe: sicut illud pincerne Pharaonis qđ Ioseph interpretat⁹ est. Et dicũt somniorũ interpretes: ꝙ oraculis prestãda est fides: si nõ sint illusiões demonũ: quas sancti viri vt dicit Greg⁹. in dialogis. Intimo sapore discernũt. Mentis illustratio est: vt dicit Isidorus. iij. ethimologiaꝝ. Plenitudo spũs sancti p quas deus apostolis reuelauit secreta sua scđm illud apostoli Nobis autẽ reuelauit de⁹ per spm̃ sanctuz. & Actuũ. ij. Repleti sunt oẽs spiritu sancto. Quibusdã autẽ reuelat deus secreta sua p mẽtis excessum siue extasim aut raptũ

sicut vidit Petrus vas submissum de celo cũ varijs aĩa-
libus. Actuũ. x. Sicut fuit extasis siue secundum aliam
translationum sopor Ade: de quo infra diffusius de-
clarabitur. Reuelat postremo deus secreta sua quibus-
dam per sensibiliũ signorũ expressionẽ: siue p rem cor-
poreã extrinsecus apparentẽ: sicut moysy p nubẽ loquebat̃
deus: vł per vocẽ exteri⁹ sonantẽ: sicut Abrahe insonuit
dicẽs. Ne extẽdas manũ tuã super puerũ. Geñ. xxij. Siue
p parabolas mystice significantẽ. i. per vocẽ q̃si hoĩs for
matas cũ similitudine alicui⁹ rei: sicut Balaã. Numeri. xx
iij. Accepta parabola ait zc̃. Ad Augustinũ & Grego.
q videnť rõne: auctoritatib⁹ & exemplo tenere diuina-
tiones in esse aĩe a natura vt adductũ fuit in fronte hui⁹
questiuncule. Rñdeť & dicit cũ Tho. pri. par. ꝙ Aug⁹
loquiť ibi nõ assertiue: sed recitando opinionẽ platonis:
q posuit aĩam accipere cognitionẽ rerũ scd̃m pticipati
onẽ ydearũ: quã participationẽ meli⁹ recipit abstracta a
corporis sensib⁹. s. dormiendo: aut in morte. Greg⁹ etiã
nõ intelligit diuinationẽ in esse aĩe a natura: sed per re
uelationẽ vt dictuz est in corpore questionis. Hec Tho.
pri. par. q. lxxxvi. & intra questiunculam adducti.

Secunda questiuncula est:

Vnde causať in aĩabus extasis siue raptus. Ad
quas sic respondeť: ꝙ cum in extasibus sopianť
vires iferiores & aĩa sepe ad ministrationẽ corpis suspẽ-
dat. Ideo sciendũ est ꝙ in hoĩe ẽ triũ viriũ naturalis ordo
& ad inuicẽ cõnexio. s. virtutis naturalis: aĩalis siue sen
sitiue & intellectualis. & de cõi cursu virtus naturalis
seruit aĩali: et aĩalis siue sensualis seruit virtuti ĩtellectu
ali. Nam videm⁹ ꝙ virtus naturalis indiget in suis opa
tionib⁹ calore & spiritib⁹ q̃ a corde originaliter ꝓcedũt.

& diffunduntꝰ per oia organa sensuū:|& manifestū est etiā ꝙ illis organis interius & exteriꝰ magis laborātibꝰ: natura ibi de illis magis diffundit: & sic vno mō cōtingit illa organa in excessu actuatiōis virtutis sensitiue distrasiari vł discrepari. Et iterꝫ spūs naturales qbus indiget virtus digestiua exterminatꝰ vł deficit ꝓpter mltitudinē generationū spirituū sensitiuoꝝ. Ex quo pꝫ quō vehemēs & fixa & ꝓfunda actuatio virtutis sensitiue interioris sopire pōt sensus exteriores: & sił'iter debilitare vires naturales ꝓpter illarū viriuꝫ cōnexionē. Ex hoc primo sequ ē scdm. s. quod oīs vehemens intellectualis spirituū cōtemplatio in q̄ fantasia vel interior sensitiua excessiue laborat naturales vires eneruat & soporat sēsus exteriores: & sepe inducit extasim vel raptū: ꝙ si in vehementi & intensa seu excellenti pure intellectuali cōtemplatiōe vires sensitiue nō laborarēt aut nullā depēdentiā haberent vires naturales & animales: vel nō impedirentꝰ: hoc oportet ꝓuenire aliunde ꝙ̄ ratione dicte cōnexionis. Hec Henricus de Assia super Genesim.

Ertia questiūcula ē: Quot

t duplex est gradus extatice cōuersiōis in deū seu cōtemplatiōis spūaliū. Ad quā rn̄detꝰ ꝙ quadruplex. Primꝰ cū aīa ꝓpter vehementissimā intentionē & eleuationē virtutis intellectiue in illa spūali pura & excellētissima cōtemplatiōe dei suspendit & relinquit corpus quo ad oēs opationes sensuū exteriorū & interiorū & actionū oīm naturaliū viriuꝫ: & hic gradus extasis primꝰ fuit in Adā: de quo dicit quedā glosa: ꝙ sopor ille diuinitꝰ ei īmissus vires rationales nō clausit. Sed obturatis siue sopitis corporis sensibꝰ mentis oculos aperuit limpidius vt scire posset quid erga se ageret omniū

artifex sapientia dei: & qd in pteritis fecerit: & de longissime futuris factura esset. Hunc primū gradū ascē dit.b.Paulus q nesciuit an aīa vegetaret corpus an corpore relicto in paradisuꝫ rapta esset: vel etiā forte simul in vno loco vegetaret: & cū hoc realiter in celo empyreo esset. Secūdus gradus extasis est in quo aīa relinqt corpus quo ad oēs opatiōes sensuales interiores & exteriores licet nō suspēdant opationes naturales sicut in prio gradu. Tertius gradus est in quo aīa in cōtemplationē intellectualiū rapta solū relinqt corpus quo ad actū sensuū interiorū. Quartus gradus est & infimus qn̄ sopiūtur solum sensus exteriores p intensam actuationē sensus interioris simul et intellectus & rationalis effectus. Causas haꝝ extasium Ricardus de scō Victore libro de cōtemplatiōe reducit in tria genera dicēs. Trib⁹ de causis vt michi videt̄ in mentis excessum adducuntur: quia vel ex magnitudine exultationis fit vt mens qnq3 sic se metipsaꝫ nō capiat: & supra ipsā eleuata vires inferiores sopiant. Magnitudine ergo deuotiōis aīa tanto eleuat̄ quāto diuino amore & charitatis desiderij igne succendit̄ & resoluit̄: vt quasi fum⁹ eleuet̄. In sūma magnitudine vero admiratiōis aīa in extasim rapitur: qn̄ in admiratione sūme pulchritudinis aut diuine maiestatis suspensa tam vehemēti sopore cōcutitur vt a suo statu penit⁹ excuciatur. Magnitudine gaudij vl' iocūditatis aīa rapitur qn̄ illa intimi amoris suauitatis habūdantia inebriata: qd sit: qd fuerit penitus obliuiscit̄: & sup mundanū quendā effectū sub quodā nostre felicitatis statu raptim transformatur. Ex qbus patet q aīa p statu vie pōt tm̄ eleuari ad excessum cōtemplatiōis pure intellectualis q intellect⁹ nō vtet̄ ministerio fātastice sensitiue interioris vel exterioris cū sopitione virtiū inferiorum

aīalium & remissione naturaliū: vt patet in viatoribus ēxcessiuis. s. in adaȝ in statu nature ītegre: & Paulo apostolo & quibusdaȝ aliis. Hoc patet: qa intellect⁹ eorū separaī a fantasmatib⁹ quorū nullum est tante eminentie vt possit diuinaȝ essentiam rep̄sentare. Nec etiam aliqua intellectualis species creata: imo etiam in illa clara dei visiōe mens ita rapit̄ vt nichil ꝓ tunc percipiat aliud nec sensitiue nec intellectiue. Vnde talis visio tm̄ aliena uit. b. Paulum & operationē anime ei⁹ in corpus taliter suspendit: ꝙ nesciuit an etiam aīa corpus animaret vł separata esset. Propter q̄ dicit Tho. ꝙ impossibile est ꝙ homo in statu vie videat clare deū p essentiam sine abstractione a sensibus aut sine extasi aut raptu quo sopiant̄ vires animales. Vnde & Exodi dicit̄. Non videbit me homo & viuet. Ex quibus patet ꝙ cū Adam & Paulus eundē gradum primū extasis habuerint: & ergo equales intēsiue (Non autē forte extensiue) theologi cōstituti sunt. Hec Henricus de Assia super Genesim.

Quarta questiūcula est: An

q Plato & Aristoteles potuerint naturaliter tantam theologiā acqrere: quantā Adā & Paulus in extasim positi. Ad quam rn̄dent aliqui opinatiue: ꝙ Adam & paulus nō fuerunt maiores philosophi Platone & Aristotele. & isti tenent ꝙ intellect⁹ in corpe manens potest se sine admini culo & actione virtutis sensitiue seu fantastice reducere in contemplationē pure intellectualeȝ scientie. & se actuare respectu specierū & habituū quos alias intellexit. Et ꝓbant hoc primo: qa nō videt̄ nobilis virtus intellectiua magis depēdere in reductione ad suum actū a virtute sensitiua interiori: ꝙ ipsa sensitiua interior a sensib⁹ exteriorib⁹: sine quoruȝ

tamen actionibus sepe interior sensus exit in actus su-os: sicut in somnis manifestum est. Item non videt̃ ve-risimile ꝙ ista nobilis natura intellectualis esset a creato re deo tam insepabiliter illis corporeis viribus sensus al ligata ꝙ sine earũ actuatione in nullu3 actum cognitio nis posset se reducere: & ꝙ ꝑ nullu3 exercitiũ in cogno-scẽdo & intelligẽdo posset acqrere in sui natura speci-es intelligibiliũ & habit⁹ ꝑ quos suspẽsa oĩm actuatiõe sensitiuarũ viriũ pure intellectualiter aliqd celestiũ vel aliorũ cognoscere posset. Item in statu nature integre seu innocẽtie talis modus cognoscẽdi & contemplandi pu re & intellectualiter videtur vtiqꝫ possibilis fuisse: sicut & in statu corporis glorificati: pro quo statu forte intel lect⁹ licet informabit corpus: tamen in nullo iuuabitur a cognitionibus sensitiuis nec interioribus nec exterio ribus. Et ideo nõ est essentialis nec tam necessaria cõne-xio virtutis intellectiue existentis in corpe ad vires sensi tiuas ꝙ sine illis nobilis vis intellectiua nõ sit apta na-ta se cognitiue actuare. Item si sic: ergo anima rationa-lis exuta nichil intelligeret nec sciret de cõmuni cursu de omnibus hijs que in corpore sciuit: nec respectu quo rũcunqꝫ intelligibiliũ ex habitibus & speciebus in cor-pore acquisitis se actuare posset: quod videt̃ magne im perfectionis. Hec sunt argumenta dñi magistri Henri ci de Assia que adduxit Parisius disputãdo in hanc ma teriam. In oppositum est scola omnis cõmunis dicens ꝙ quiditas rei materialis est obiectum intellectus via-toris. Et experientia demonstrat fantasiam laborare cũ intellectualiter operamur seu occupamur. Patet ergo ꝙ nullus purus viator philosophus in theologia Paulo et primo parenti se potest comparare. Et sic patet respon-sio ad questiunculã. Hec Henric⁹ de Assia super Geñ.

Quinta questiũcula ẽ: Quare mulieribus sepius fiũt reuelationes q̃ viris. Ad quã r̃ndet q̃ de hoc a phis triplex causa naturalis solet assignari. Prĩa accipit ex q̃litate cõplexiõis: qa mulieres naturaliter multũ hñt de humido: humidum aũt cũ inceptuȝ est moueri nõ cessat quo vsq̃ attigat ad id q̃d intendebat. Ex quo cõtingit mulieres diutiꝰ stare in suis cogitationibꝰ & imaginatiõibus q̃ viros. Vnde vir citius digeret suas cõceptiones vel imaginatiões q̃re minus apparẽt eis mirabilia. Et qa humidũ etiã (q̃d vt dictũ est in mulieribꝰ habũdat) est bene receptiuũ figurarũ: & diuersas etiã figuras recipit exinde est q̃ ipsis mulieribꝰ apparẽt plura mirabilia & diuersa somniando. Scd̃a causa accipit ex defectu rationis. Naȝ mulieres (sicut dicit in politicis) hñt rationatiuũ inualidũ vnde minime vigẽt ratione et discretiõe in compatione ad viros, pp̃ter q̃d si eueniãt mulieribꝰ aliq̃ fantastice appitiones & visiones mirabiles: minus est ratio cõtradicẽs q̃ i viris. Tertia cã sumit ex habundãtia passionis. Nam sicut dicit phũs in li. de somno & vigilia. Illi q̃ sunt ĩ passionibꝰ ad modicã silĩtudinẽ mouent & credũt veruȝ eẽ q̃d apparet. Vnde qa in mulieribꝰ habundãt passiones: ideo statim ad modicã similitudinẽ vl̃ speciẽ credunt ei q̃d sibi apparet. hec ex Iohãne de sancto Geminiano.

Sexta questiuncula est: An prophetie & reuelationes vaticinantium & quandoq̃ raptarum mulierum christo vere deuotarum: vt puta Brigide. Catherine de Senis & similium haberi debeant pro indubitanter veris & predicari tanq̃ a spiritu sancto edite. Ad quam responde

tur simplici i q ne p indubitanter veris haberi debeāt nec tanq̃ a spū sctō edite acceptāde vel p̄dicande sunt. Tū q̃a huiusmodi similia fieri possunt ex industria hūana exercitata: & lumie fidei confortata. Tum q̃a nichil phi bet illas qnq̃ fuisse illusas eo q forte nō sine culpa p̄sū pserūt illa facere que ad eas nō ptinuerūt. Docere eni vl p̄dicare mulierib⁹ iuxta aplm nō pmittit. Tū quia potuit fallere eas qnq̃ fantasia nimis fatigata. Tum quia si libri earū bene considerent occurrūt ex dictis & modis dicendi aliq̃ minus sapida: minus rōnabilia aut veritati dissona. Tum q̃a pphetie eaꝝ supuacue vident & doctrine. Cum autentice ex sacris scripturis & sanctis doctoribus habeat: quicq̃d de talib⁹ est saluti necessarium. Tum q̃a stat aliquē esse valde sanctū: & tñ oēm doctrinā eius esse ex spū humano. Tum q̃a nō cōstat eas missas fuisse ad docendū vel p̄dicandū a deo: nā si deus officio earū voluisset in docēdo & pphetando uti: vtiq̃ sanctiorib⁹ mulierib⁹ i hoc vsus fuisset vt sctā Helisabeth: & sibilibus: quas cōstat nichil taliū attētasse: sꝫ solū studuisse pfectioni virtutū: nichil se itromittētes de ipertinētib⁹ earū statib⁹. Potuit tñ esse q deus ad supplendā negligētiaꝫ ordinarioꝝ: & ad ipsorū maiorē confusionē suscitauerit quādoq̃ & suscitet quasdā mulierculas tanq̃ doctrices & pphetas: sic etiaꝫ apparet in varib⁹ vtriusq̃ sexus i populo hebreorū: vt sic pp̄ter nouitatē et raritatē: mulierū doctrine legant ab hijs q diuīos libros & diuinas scripturas legere neglexerunt: & cupiunt doctrinarum nouitatibus auribus prurire & conuerti ad fabulas poetarum. Sicut etiam pp̄ter negligentiam iudicum israel suscitauit deus spiritū pueri iunioris Danielis ne sanguis innocens Susanne effunderet. Dan. xij. Hec Henri. de Assia super Genesim.

Caput Octauum

Septima questiuncula est:

An vaticinia futurorū a Sibillis: & quarūdam magnarū & phitonissarū in populo gētili. sint credēda eis reuelata a spū sancto: & q̄re solis Sibillis mulierib⁹ apud gentiles concessū est de xp̄o vaticinari: & nulli alteri: ex vatibus babilonicis: philosophis siue poetis. Ad quā sic respondet Aug⁹. xxi. de ci. dei. ꝙ Sibille siue bone fuerint siue male: in hijs que de xp̄o & alijs ad salutē humanā ptinentibus p̄dixerūt: credendū est ꝙ a deo fuerint inspirate. Non eni est verisimile ꝙ diabolus reuelaret hominibus ea que ꝓ salute eorum presciebat esse ventura. Et ꝙ sit hoc verū de Sibillis bonis: patet ex nominis interpretatiōe. Dicit̄ enim Sibilla quasi dei mens: quia syos grece latine dicitur deus: & bellē. i. mens. quasi mens dei. Erant enī (vt Aug⁹. xviij. de ciui. dei. c. xxiij. & Isidorus. viij. li. ethimo. dicūt) apud gentilem poplm quedam femine virgines: vel nō virgines famose in cognitione occultorū de futuris: & alijs: que quidem apud gentiles consulebant̄ in dubijs euentib⁹ quasi ex merito singularis vite noticiā mētis dei vel deorum habentes: sicut apud habreos consulebant̄ veri prophete. De qbus dicit Aug⁹ vbi supra: ꝙ sicut olim extra populum isrl̄: & ante in populo gentili erant aliqui boni & sancti viri a deo specialiter illuminati & directi: de quibus fuit Iob. Cornelius & alij. Sic etiā & alique femine sancte & religiose esse tunc poterāt a deo de futuris de xp̄o & alijs specialiter illuminate. Vnde de vaticinio vnius illarū Sibillarum dicte Erithea vel Cumana loquēs Aug⁹ vbi supra dicit: ꝙ a deo nichil hēt in toto carmine suo qđ ad deoꝝ falsoꝝ cultū ptineat vt in eoꝝ numero merito cōputāda videat̄ que ptinēt ad ciui-

patẽ dei. De malis etiã mulierib⁹ siue magis & diuinatri-
cib⁹ vanis artib⁹ ĩbutis: pꝫ etiã ꝙ aliq̃ earũ magis ydonee
ex dignatiõe diuine clementie in testimoniũ salutariuꝫ
futurorũ poterant certis occasionib⁹ datis: illuminari
specialiter a deo de faciendis: sicut occasione data illu-
minatus fuit Balaam ariolus qui licet malus fuerit: tñ
preclaram de xp̃o ꝓphetiam expressit: vt patet Numeri.
xxiiij. Donũ enĩ ꝓphetie nõ solum se extendit ad bonos
sed etiam cõmune est bonis & malis: sicut & cetere gra
tie gratis date. In ceteris vero ad xp̃m nõ ꝑtinẽtibus iste
diuinatrices mage: a diabolo poterant illuminari: sicut
supstitiosi sapientes babilonij. Sed si q̃s quereret quare
in solo sexu femineo inuente sunt apud gentiles que-
dã mulieres ꝓphetisse de xp̃o vaticinãtes: et nullus de va
tibus famosis babilonicis in artibus diuinatorijs exper-
tes: quos reges gentium in dubijs consulere cõsueuerũt
vt patet de Pharaone & Nabuchodonosor & aliquib⁹
phõꝝ aliq̃d de xp̃o: vel de futuro iudicio: aut de resurre
ctione & ceteris de q̃bus Sibille locute sunt: vaticinatus
est. Respondet ꝙ hoꝝ & siliuꝫ secretorũ dei rõneꝫ red
dere põt solus q̃ a deo de huiusmodi ẽ eruditus. Vel for
te sic factũ est cõsuetudine dei qua sepe eligit ĩfirma hu
ius mũdi vt confundat fortia. philosophi autẽ sequẽtes
solum cognitionem que naturali inuestigatiõe de deo
& creaturis haberi poterat: ponẽtes obicem p̃sumptiõis
& supbie: diuĩas reuelatiões desup recipere nõ merue-
runt. Potuit tñ fieri occulte a deo: vt etiã poete aut aliq̃
phi vt aliqua fingerẽt vel dicerẽt: que deus ꝓ generali sa
lute hoĩm facturus erat in mundo: licꝫ illi phĩ vel poete
ad huiusmodi nõ respicerẽt sed ad alia: circa que eoꝝ
intẽtio versabat̃ sicut factũ est ĩ Caypha & Virgilio &
alijs. Hec ex dño Henrico de Assia super Genesim.

s Ecunda questio octaui

capitis est de somno corporali. Circa quam tres questiuncule soluentur: quarū quelibet infra declarabitur.

p Rima questiūcula est: Quid

sit somnus corporalis & vnde causat̄. Ad quam sic respondet: ꝙ somnus scd̄m phōs est retractio ad interiora: spūs vitalis & aīalis: quorū alter est vehiculum caloris: & alter speciei sensibilis. Vel vt alij dicunt. Somnus est fixa suspensio viriū aīalium. i. sensitiuorum ab actibus suis. Qđ de cōi cursu contingit ex hoc ꝙ diffusio spirituū vel alterius influētie ad sensationes necessarie impeditur a corde vel cerebro: & q̄diu hic influxus impedit̄: tamdiu cessant & qescūt vires sensitiue ab actibus suis. Potest aūt dictus influxus īpediri vel nō fieri multis de causis & modis. Primo vt dicit Albertus ex parte corpis: sicut fumalis euaporatio ex mēbris digestiuis ascēdens p venas ad regionē cerebri frigidā: vbi fumus illo frigore condensatus: descendendo constringit neruos: & obstruit ceteros meatus spirituū ad organa exteriorꝫ sensuū: q spiritibus ad ipsorum actuationem reqsitis sic priuati nō pcipiunt exteriꝰ obiecta. Alij clarius idem sic dicunt: ꝙ dictus influxus impeditur p fumum ascendentē a membris digestiuis ad cor: vł ad locum capitis. i. cerebrū: vbi est concursus neruorū deferentiū spūs. vel vbi spūs naturales sublimant̄ in spūs aīales: q quidē fumus p dictū influxū īpediri pōt: vł replēdo neruos: vel cōprimendo vel ad frigiditatē redactus constringendo. pōt etiā naturaliter ex pte corporis fieri sopor sine tali fumo: & hoc pp̄ter aliquā oppilatiōē seu alterius modi obstructionē meatuū interiorū. Causat̄

etiā somnus ex pte aie,ppter cōcursū caloris & spirituū ad locū alicuius lesionis interius vehementer torquentis. qñq3 ex defectu caloris & spirituū in radice in quadum spūs deficiūt: necesse ē vt sensus a suis actib9 cessent sicut cōtingit in amētibus: qñ amētie accidūt ex ianitione.i.debilitate. Qñq3 etiā accidit p quandā retractionem seu reuocationē spirituum ad interiora rōne alicuius passiōis interioris: iuxta illud Luce.xxij. & Mat xxvi. Erant oculi eorū grauati & dormierunt pre tristicia. vl' ratione. alterius accidentis. vt in sincopi. Qñq3 etiā3 accidit somnus ex vehemēti fatigatione vl' attenuatione vel assiduata cōtemplatione,pp ter que requirūt vires interiores adiuuari vt patet in raptu & extasi. Fiunt etiam qñq3 sopores ab extra.s.ex dulcedine alicuius melodie: per quā exteriores sensus cadunt ab actib9 suis,ppter qđ vt dicit phūs.viij. politicorum. In tēplis fiebant melodie qbus aliqui rapiebanť. Qñq3 fiūt etiā3 ex vehementia subiti terroris: quandoq3 ex lesione capitis vl' alterius mēbri extrinsecus illata: vt dum homo cadit sup caput: aut sanguinē trahit. Hec Albertus magnus & dominus Henricus de Assia sup Genesim.

Secunda questiuncula est:

Quid sit somn9 vniuersalis & ptialis. Ad quā repondeť: q somnus vniuersalis dicit qñ exteriores sen us cū vi etiam ītellectiua sopianť & qescunt. Vel somnus vl'is scđm Auicennam prima terrij.ca. de subeth.est redditus spūs aīalis ab instrumentis sensuum & motus ad principiū suum. s. cerebrū: cum quo sc3 redditu priuanť ipsorum instra ab exitu opatiōis in ipis.s. instris: nisi ab illis instris que necessaria sunt ad hoc vt vita pmaneat: & illa sunt sicut instrumēta spirit9 sicut pulmo: cor: arterie & diaflam.ma. Partialis autem

somnus est triplex: aut cũ exteriores & iteriores sensus sopiunẽ vi intellectiua vigilãte: vel cũ ligant exteriores sensus: solutis a sõno sensib⁹ iterioribꝰ: vt pꝫ i hijs q̄ dormiẽdo ãbulãt i nocte vł cũ iteriores sensus ligant solutis exterioribꝰ. Primũ aũt horꝝ scd̃m quosdã possibile ẽ: qd̾ ꝓbãt sic. nã sicut iterior sensus vigilare põt: ligato p somnũ exteriori: vt patebit infra. Ita nichil ꝓhibere videt q̄ intellect⁹ habitibus & sensatiõib⁹ sufficiẽter habituatus sepe vigilet. i. cognoscitiue actuet respectu intelligibilium: & q̄ vtreq̄ vires sensitiue sopite sint. Qd̾ si dicat scd̃m phõs: q̄ necesse sit ad actualẽ intelligibilitatẽ fantasmata speculari: igit intellectus nõ actuat nisi cõsecutiue ad actuationẽ fantasie. Rñdet q̄ si illud dictũ cõe phõꝝ hẽat veritatẽ. Intelligit de cõi cursu hũane cognitionis & in prima acquisitiõe ĩtellectualis noticie. Vel est verũ respectu illorũ intelligibiliũ respectu quoruꝫ adhuc nõ hẽt sufficiẽter ĩtrinsecos in se habitus & spẽs scd̃m quas in actu exire possit sine ãminiculo virium sensitiuarũ. Secus aũt est de ĩtellectu sic habituato qui vt seipsuꝫ actuet: nõ oportet ad fantasmata se cõuertat. Istã intellectualẽ vigiliã sensisse videt sensibus sõno ligatis q̄ dixit ego dormio & cor meũ vigilat. & scd̃m hãc opinionẽ sõnus vtrorũq̄ sensuũ nõ põt sopire ĩtellectũ nisi mundũ vel insufficiẽter habituatũ. Scd̃m aũt. s. ligamentũ exteriorũ sensuũ: solutis a sõno interiorib⁹: etiã manifeste apparet in q̄busdã qui nocte dormiendo surgũt: & ambulãt sine offendiculo: & faciũt aliq̄ opa vigilantiũ. s. loquunt: clamãt: induũt se: ascendũt arbores: exeũt domos ad cãpos: siluas: isequunt inimicos: et qñq̄ interficiũt: & reuertunt ad lectos suos: vt dicit Alber. in cõmẽto sup li. de sõno & vigilia. Pñt etiã & tertio aliqui scd̃m exteriorẽ sẽsitiuã vigilare: & dormire scd̃m

interiorẽ: sicut audiui de vno taliũ q realiter sensit. Vigilant etiã qñq3 tales scdm sensus & simul scdm vim intellectiuã que fortassis etiã quodãmõ actuari potest ad actuationẽ exteriorũ sensuũ interiorib9 sensibus ab oĩ actu suspensis. Vnde si de9 in hoĩe vigilãte suspẽderet ad tps oẽm actionẽ interiorũ sensuu3 sine ĩpedimẽto influentie virtutis & spirituum ad sensus exteriores: qd phiberet hominẽ & sensitiue videre & intellectiue visa rationari: & ita sufficiẽter se se in ambulnado vel ascẽdendo dirigere & custodire. Hec Henri. de A s. vbi sup.

Tertia questiũcula est: Unde causatus est somnus Ade a principio: cum nichil de pdictis causantib9 somnũ nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad caput ei9 vel corascẽdere: nec in paradiso comederit de fructib9 ante formationẽ Eue & qd vidit Adam in sopore illo. Ad quã sic rñdet: q sõn9 ille Ade siue rapt9 siue extasis nec ab angelo fuit nec a celo nec a cibali fumo aut fatigatiõe que nõ erat in statu inocẽtie. S3 fuit imissus a deo tanq3 cõueniẽs dispositio ad recipiẽdas diuĩas reuelatiões: qa vt dicit Aug9. Nisi ab hac vita quisq3 quodãmodo moriat siue auersus & alienat9 a corporeis sensib9 fuerit nõ subuehit in visionẽ dei & celestiu3. In quo raptu siue extasi pius & largissim9 deus primo hoĩ principio toti9 posteritatis ostẽdit magna & mirabilia. Ipse eni Adã in ipsa extasi siue excessu mentis posit9: & in illud qd statũ nature excedebat eleuatus: vt dicit glo. ad Ephe. v. Primo ppheta effectus est. Nam excitat9 ex sopore & mulierẽ formatã ex ipso aspiciens diuina reuelatiõe illustrat9: ydiomate hebraico dixit. Nunc hoc os ex ossibus meis & caro de carne mea: ppter hoc relinqt homo zc. Ingressus etiã est in

sanctuariū dei & intellexit nouissima ab initio & primo vt dicit glo. reuelatū est ei ꝙ ex eo nasciturus esset hō qui vere de⁹ esset: cui⁹ morte hoīm genus redimeret̄: & de cuius latere in cruce morientis fidelis eccl'ia formaret̄. Intellexit etiā ꝙ mūdus esset ꝑdendus peccato ꝙ̄uis nō suo. Tunc forte intellexit mysteriū trinitatis: creationē mūdi ex nichilo: destructionē eiusdē. accepit in illa extasi reuelationē casus angelorū. Intellexit sacrificia q̄ erāt futura in remediū originalis peccati: ꝙ̄uis illud futurū ei esse non reuelaret̄. Intellexit excellentissimam illā futuram vitā in q̄ post ineternū viuēdo sine nutrimēto: habituri essent hoīes in clara dei visione: si in hac vita mādata dei custodirēt. Instruct⁹ fuit in naturalib⁹. & moralib⁹ sciētijs. Tunc etiā accepit excellentē cognitionem theologicā supnaturalē vt primis reb⁹ noia iponeret: & rerū ꝓprietates cognosceret. Vnde cōstitut⁹ ē prim⁹ phūs prim⁹ theologus in vtraqꝫ sciētia ꝑfectus scḋm mensurā initij sui status. Vnde Vgo libro sexto de sacramētis loquens de phīa & theologia primi hoīs dicit. Rerum visibiliū oīm q̄ cū hoīe & ꝓpter hominē facte erant ꝑfectā cognitionē primū hominē simplici diuine inspirationis illustratiōe accepisse nulli dubiū esse debet. Nam de⁹ rationabiliter ei tribuit sciam eoꝝ q̄ ꝓpter ipsū fecit: et q̄rum gubernationē: dispositionē & ꝓuidentiā ipī homini reliq̄t. Si aūt ꝓ vita tpali cōseruanda & disponenda in reb⁹ transitorijs tam scientiā magnā accepit: multa magis ꝓ vita eterna adipiscēda excellentiorē & habūdantiorē de celestib⁹ & supnaturalib⁹ cognitionē habere debuit. Sic in extasi & excessu mentis Paulus positus vidit archana dei que nō licet homini loqui. Sic etiā quedam mulier ordinis nostri predicatorū virgo mirabilis humilitatis & deuotiōis in vrbe veteri tempore nostro

extasim patiebatur: quotiens aliquis ei verba deuota & feruentia loqueretur: cumque poneretur in lecto dum rapi incipiebat: eleuatis paulatim manibus & pedib⁹ ad modum pedū crucifixi dispositis sic efficiebatur immobilis vt nulla violentia manus vel brachia flecti: vel ipsi pedes possent aliquatenus disiungi. De mirabilibus autē & archanis que in ipso raptu percipiebat aliquando: paucis & cum difficultate aliqua reuelauit. Hec Henricus & Iohannes de sancto Geminiano.

Tertia questio hui⁹ octaui

capitis est de somnijs siue apparitionibus fantasticis somniorum Circa quam sex questiunculę soluentur.

Prima questiūcula est: Quid

sit somniū & etiā vnde causant somnia siue apparitiones fantastice somniorum. Ad quam sic respondetur quod somniū scdm philosophum libro. ij de somno & vigilia est fantasma factum a motu simulacrorum a similitudine sensibili in dormiente secundum quod dormit: huiusmodi autem somnium seu fantasma ortum habere potest ex pluribus & sic possunt somnia plures causas habere. Nam somniorū duplex est causa in generali. s. interior & exterior. Prima interior etiā est duplex. Nam prima est mentalis siue spiritualis. s. cogitatio vel affectio inquantum illa occurrunt fantasie hominis in dormiendo. circa que eius cogitatio & affectio fuit immorata in vigilando. Secunda causa somniorum interior est corporalis dispositio. Nam ex disposione interiori corporis formatur aliquis motus in fantasia cōueniēs tali dispositiōi sicut homini in quo frigidi humores habundant occurrit quod sit in aqua vel niue. Et propter hoc

medici dicunt esse intendendū somnijs ad cognoscen- dum interiores dispositiones corporis. Secunda causa somniorū est exterior: & hec est duplex. Prima est spūa lis que qn̄q3 est a deo qui ministerio angelorū aliqua ho minib⁹ reuelat in somnijs vt dictum est supra. Quādo q3 aūt operatione demonū apparent dormiētib⁹ alique fantasie ex qbus qn̄q3 aliqua futura reuelant hijs q cū eis habent pacta illicita vt dicet̄ infra in tertia decade. Se cunda causa exterior est corpalis. s. imutatio imagina- tionis vel fantasie in quantū imaginatio vel fantasia dormientis imutat̄: vel ab aere cōtinente. vel vt astrono mi dicunt ex ipressione celestis corporis vt sic dormien ti alique fantasie appareant cōformes dispositioni cele stium. Pro quo intelligendo notandū q astronomi di- cūt q celū siue corpa celestia per se operant̄ ad somnia. Nam multotiens dicūt hoīm somnia esse cōformia stel larum habitudinibus & cōsituationib⁹ intantū q scita dispositiōe celi hora somnij astrologus dicere potest de quo facto somniū fuit. Et dicūt q sicut cū colera in ho mine habūdat somniat homo de rebus calidis & rubeis & cū flegma habundat de rebus frigidis & aquosis: ve- luti effectus naturales causatia causa naturali. Simlit̄ celum potest influere cognitionē effectuū quos virtua liter cōtinet: & per consequens iprimere per se dormiē tibus ad somniandū. Quibus respondet̄ q licet celum aliqd operari possit ad somnia: hoc tn̄ nō est per se. s. p impressionē noue speciei vel cognitionis interioris sen sualis vel intellectualis. Sed est solū per accidēs ad ali- quam transmutationē corporis scd̄m sensibiles qualita tes. Nam influētia calefactiua nō pōt iprimere pri⁹ spe ciem coloris sensui interiori q̄3 causet realem calorē qui obiectiue moueat sensum tactus. Et cū dicit̄ secundum

astronomos quod qñq; inuẽta sunt sõnia hoĩm cõformia habitudinib⁹ & imaginib⁹ stellarũ: vt pote Piscis: Cancri zc. Dicit͂ q̃ hoc raro vel nunq; exptũ est: vel est a casu: vl' q͂a aliq̃s exercitatus in huiusmodi post somniũ (nõ aũt ante) iueniet aliquã concordantiã in celo cũ re vel reb⁹ de q͂bus somniauit. Sed. b. Aug⁹ sup̃ Gen. ad litterã dicit. Hoc quidẽ occulta malignorũ spirituũ deceptione fieri potuit: qui hoĩbus intẽtis talib⁹ vanitatibus: sic in eorũ dãnationẽ & erroris prenosticationem: astrorũ ꝓpagatiõe illudere cõsueuerũt. Et negat͂ q̃ ille humor qui dicit͂ melãcolia vel colera ꝓducat in hoĩe somniante vl' frenetico species calidas vel humidas: vl' caprarum vel serpentũ vl' species cuiuscũq; rei differentes spẽ ab illis humoribus: que talib⁹ apparere cõsueuerunt. Et ratio negationis est: q͂a causa naturalis nõ põt per se speciẽ effectus sui realis prius ꝓducere in sensu vl' intellectu: q̃ illũ effectũ ꝓducat in esse reali. Q̃d si dicatur: vnde causant͂ huiusmodi fantastice apparitiones ĩ somnijs. Dicitur q̃ contigũt ex irregularitate mot⁹: spirituum & fumorũ & partiũ interiorũ organorum in quibus fit sensatio & fantasmatũ reseruatio: que quidẽ fantasmata talibus motib⁹ respectu inuicẽ confundunt͂ & monstruose coniungunt͂. Et ita contigunt tales apparentie somniorũ. Hec ex Alberto & Henrico.

Secunda questiuncula est:

Si spũs boni & mali possint appere & ĩmittere somnia viuis. Ad quã respondet͂ affirmatiue & pͥo de spiritib⁹ bonis dicamus. Ingerunt͂ eñi qñq; somnia clara viuis benignitate spirituũ bonorũ de q͂busdam. ad bonũ ipsorum vl' aliorũ ꝑtinẽtib⁹: & sic Alberto magno fuit ĩmissũ somniũ darũ de casu pueri de molẽdino in ripã ĩ nocte: vt sic q͂a ep̃s erat: maiori pietate &

cōpassiōe moueret erga matrē pueri: que sibi de mane de submersiōe pueri filij sui cōquerēda erat. Sic etiā Galie no fuit inuissum somniuz de cura cuiusdā īfirmi patiētis egritudinē splenis: qui vt ipse narrat cū diu de cura illi us sollicitus fuisset: & remedia diligēter quesiuisset: sō niauit quadā nocte q̄ sanguinē traheret de vena q̄ est inter auricularem & anularē digitos: quod fecit & sana tus est: q̄ si ita diuina bonitas p bonos spūs dirigit hoīes facientes qd̄ in se est ad ea que sunt in salutē corporuz: lōge vtiq̄ fortius diriget p bonos spūs hoīes debite sollici tos p bonis moralibus & spiritualibus sibi vel alijs acqrendis & maxime illos qui presunt: sicut rex Salomon specia liter directus fuit per somniuz de bono regimine popu li sibi cōmissi. vt habetur. iij. Reg. ij. p hoc facit q̄ Cay phas cū esset pontifex anni illius pphetauit dicens. Ex pedit vobis vt vnus moriatur pro populo ne tota gens pereat. Sic sepe regibus etiā infidelibus per somnia mul ta ostensa sunt vt regi Pharaoni futura fames. Gen. xli. & regi Nabuchodonosor futura regnorū dispositio de qua sollicitus erat Daniel. ij. Et merito angeli dirigunt & inclinant reges & principes per somnia ad salutē eo rum quorum curam habent. Nam aliqui angeli vt di cetur infra in secunda decade tanq̄ gubernatores presūt puintijs & regionibus: & per consequens regibus & prin cipibus regionū in eos influendo hoc vel illud put no uerunt expedire saluti cōmissorum. Ex quibus appa ret q̄ inter ceteros illorum qui p̄sunt somnia magis no tanda sunt tanq̄ presagiū de futuris habētia. Et ideo di xit quidā de phis q̄ regio somnio credendum est. Noue rat enī q̄ salus populorū consistit in capitibus eoruz. i. in hijs qui p̄sunt. Secundo ingeruntur qnq̄ somnia vi uis a spiritibus malis; vel ad deceptionē vt quis credat

pheta dei: qui est ppheta diaboli: vel ad confirmationē alicuius erroris vel supstitionis. vel ad alicui⁹ vicij ipulsionē & excitationē3. s. supbie vel luxurie. qñq3 vt p has visiones claras & somnia se tanq3 pphetas aut deo familiares extollant: de facili enī reuelationes extollunt. Sensit hoc apl's qñ dixit. Datus est michi stimulus carnis angelus sathane ne magnitudo reuelationu3 me extollat. Sic Socrati fuit īmissu3 somniū a quodam demone sibi familiari vt posset interpretari somniū Platonis adhuc pueri: qđ habuit de cygno quē Atheniēses īmolant dee veneri quā colūt. Socrates enī p̄cedēte nocte priusq3 Plato ad eum eruditionis gratia a patre fuisset adductus vidit somniū a spiritu familiari imissum: cygnū. s. qui apud Athenienses veneri dicatur: dulcissime canentem & a terris vsq3 ad celos cantando subuolantē: quod postea Platone adducto ad se: hic ille est inquit cygnus quē ego preterita nocte tam suauissime canentē somno videram. Sic etiā qbusdam phīs ab assistentib⁹ sibi demonibus fuerūt imissa somnia de aliqbus effectibus: vt ex eis postea concluderent discursiue esse aliquos spiritus se abiliores & subtiliores & sic inducerētur ad supstitionē vel errorē vel etiam qñq3 ad veritatem: vt patet de platonicis & Tullio veritati catholice in quibusdam adherentibus. Hec ex Henrico de Assia.

Tertia questiuncula est: Si spūs vel aīe mortuorū possint in sōnis monere ad bonū: vl' abducere a malo viuos: et si sint seruāde & exequēde mortuo⁊ monitiōes. Ad quā r̄ndet affirmatiue. Na3 qñq3 a spiritib⁹ mortuo⁊ et ab aīab⁹ ī purgatorio existētib⁹ imittunt̄ sōnia viuis: rogātes p eis orari vt p3. iiij. dia. Qñq3 ēt pmitit̄ eis: viuis sōnia īgerere

admonitoria vel etiã ꝓuocatoria ad bonũ vel a peccatis qbusdã reuocatoria. De aīabus vero damnatis nõ puto somnia īmittere viuis sinant: ꝗuis nichil ꝓhibeat viuos etiã de mortuis dãnatis somniare: qñꝗ arte demonũ ad finẽ vt credant saluare aut vt preces & elemosyne viuorũ ꝓ illis frustra fiãt. Qualitercũꝗ tñ sit somnia de mortuis nõ sunt obseruanda a viuis tanꝗ semp ipsi ꝓ talib⁹ moueant vt mortuis subueniatur elemosynis & ꝑcib⁹.

Quarta questiũcula est: An

sõnia amẽtiũ & stultorũ habeãt ꝑsagiũ alicui⁹ veri. Ad quaȝ Albert⁹ volẽs ꝓbare ꝙ sõnioruȝ īmissio nõ sit a spiritib⁹: sȝ ex causis naturalib⁹ respondet affirmatiue dicẽs: ꝙ mľtis amentib⁹ & fatuis plurimũ sõnia ꝑsagiuȝ habẽtia accidere solent. Sed hoc negat dñs Henric⁹ dicens: ꝙ nesciat vbi Albertus hoc legerit aut ꝗ expientia didicerit. ipse eni nunꝗ vidit fatuũ ꝓphetasse: aut sõniuȝ notabile futurorũ designatiuuȝ habuisse: imo cũ fantasticũ fatuorũ sit tumultu cogitationũ & passionuȝ maxie distractũ īquietũ & cõfusuȝ: iõ est maxie īdispositũ ad receptiõȝ reuelationũ et sõniorũ.

Quinta questiũcula ē: Qua

re spũs boni nõ clare erudiũt hoīes ꝑ sõnia. sȝ enigmatice & ꝑabolice; cũ finis īmissionib⁹ sõnioruȝ sit significatio aliq̃rum q̃ sciri vel ꝑsciri expedit hoīb⁹. Ad quã Symonides phũs volens respondere dixit hoc accidere ꝓ eo ꝙ de⁹ inuidet mortalib⁹ de scia futurorũȝ. & iõ nõ clare sȝ sub obscuris figurarũ inuolutionib⁹ īmittit hoīb⁹ somnia de futuris. Sed qa hic maxime errauit. Ideo dicẽduȝ est ꝙ ex multis causis contingit hoībus īmitti sõnia enigmatica & ñ clara. Pmo vt hoīes sõnijs obscuris territi ad dñm ꝓ interꝑtatione recurrãt

aut saltem vt malū iminens velit auertere petant: aut vt aliquis seruus dei ad salutē multorū exaltet̄ & deus glo̅rificetur: qualiter fuit ad literā de Ioseph & Daniele. Secundo obscuritas p̄monitionū p somnia facit ad exercitiū prudentie: qa scito q͂ a deo & creaturis spiritib⁹ bonis & malis solēt hoies varijs modis moueri: affectionibus: habēt homines occasionē circūspecti⁹ agēdi & cautius ꝓuidēdi vt forte iminentia mala excludāt vt leui⁹ tolerēt: vt ventura bona habūdantius suspiciant. Tertio in cā pōt esse cōditio stat⁹ p̄ntis vite que mltiplici obscuritate & ꝑplexitate anxiari meruit qn̄ hō prim⁹ a deo suo p culpā cecidit. Vnde. b. Greg⁹. v. moral̄. dicit. Proiecti a paradisi gaudijs cecitatis pena multati vix susurrij venas app̄hendim⁹: & mira dei opa raptim tenuiter q͂ pensam⁹ zc̄. Quarto ꝓueuire pōt ex merito vl̄ demerito: vel ex īdispositiōe aut dispositiōe recipiētis ꝓpter que deus aliquos nullis īmissionib⁹ somniorū p̄admonet aliqs ambigue inopinatis passiōib⁹ tristitie vl̄ leticie & aliqs sōnijs vl̄ reuelatiōib⁹ claris. hec Henri. vbi sup̄.

Sexta questiūcula est: Quare influxus spirituū in hoies poti⁹ vel cōius respicit somniū q͂ vigiliā.

Ad quā sic rn̄detur: q͂ tres dn̄e actuationū interioris cognoscitiue requirūt quietē & tranquillitatē mētis. i. aīe: videlʒ reuelatio: cōtemplatio & veritatis inuestigatio. Cum ergo sōnus sit quedā quies viriū aīalium: ideo aīa dormiente est instātu aptiori ad reuelatiōes. Vnde qa reuelatio p somniuʒ vl̄ alias īmissa homini a deo vel angelo est quedā interna allocutio: frustra fieret qn̄ aīa esset ita distracta vel alijs occupata vl̄ intenta q͂ nō intenderet spiritui se alloquēti: vel locutionē sibi memoriter nō imprimeret. Sicut

hoc manifestū est in exteriori: nullus enī sapiens volens aliqd alicui dicere alloquit ipsu; qñ vel vbi ꝓpter interiorē distractionē. vl' exteriorē turbationē; nō pōt pfecte audire vel si audiat nō recipit cordi qđ dicit. Et ergo dixit sapiēs: ꝙ nō est effundēdus sermo vbi nō est audit⁹. Et ibidē. Frustra fit locutio vbi nō est attentio: aut vbi ei⁹ qđ dicit intellectio. Spūs ergo boni cū sint sapientissimi nolentes hoīes alloqui frustra locutiōe interiori nec exteriori rationabiliter obseruāt tunc locū: statū: & dispositionē ei⁹ cui loquendū est vt allocutiones sue effectum habeant: iuxta illud qđ dicit ysaie. lv. Verbū meum qđ egredief de ore meo nō reuertet ad me vacuū. Ex qbus sequitur ꝙ reuelatio a deo vl' angelis per sōnia fit ꝓ tempore quo adhuc ligatus est sensus cōmunis qa ꝓ illo tēpore aīa est in ōimoda quiete nullum actū habens: & ꝑ cōsequens videnf esse in dispositione aptissima ad receptionē diuine illuminatiōis. Hec Henric⁹ vbi supra.

Quarta questio hui⁹ octaui capitis est vnica. s. quot & qui sunt qui

bene sōniant & sōniādo diuinātt. Ad quā sic respondet: ꝙ tria genera hominū bene somniāt & diuinant. s. vesani: amici: & melācolici. Primo enī vesani bene ꝓuident & diuinant de sōnijs. Cui⁹ ratio est: qa tales nō sunt intenti circa ꝓprios mot⁹: & ideo apphēdunt & discernūt mot⁹ passionis extranee q̄ tangit eos. Viri aūt prudentissimi & optimi nō sūt intēti nisi circa sapiētias & virtutes & alia honesta ꝓpter q̄ nō percipiūt somnia. Secundo dico ꝙ amici bene & recte somniāt sicut res eueniūt de suis notis & amicis. Cuius ratio est: qa amicoru; ad inuicē est maior solicitudo: & ideo suorū simulachroꝝ est maior cognitio. Vnde noti

& amici pcipue qñ sunt sepati, pcul ab inuicē maxime p inuicē sunt soliciti: de se mlta sperantes & de se multa timentes. Maxime eni cognoscunt se inuicē: & sentiunt mot⁹ad inuicē sibi factos p passiões spei & amoris & timoris. Et hoc modo se habent somnia notorū & amicorum. Nam mot⁹somniorū amicoruȝ sunt magis pfundati & vehemētes q̄ extraneorū. Qd vno exemplo etiā patere pōt q narrat Tullius in.ij.li.de natura deorū: dicit eni ibidē: q duo familiares socij & amici archades .i. greci iter simul facientes ad aliquā ciuitatē puenerūt: quorum vn⁹ad domū sui amici perrexit. Alter vero ad hospitiuȝ diuertit. Is q in domo amici sui erat vidit in somnijs sociuȝ suū orantē vt sibi subueniret: eo q nisi iuuaret ipsuȝ esset ab hospite iugulandus. Ille vero hoc viso excitat⁹ de lecto surrexit: & hospitiū in q hec agebant petere conat⁹ est. Sed ad se rediens & tanq̄ vanū somnium puipendens: ad lectū rediēs obdormiuit: tunc ei⁹ socius scdo per somniū apparuit & instanti⁹ quā pri⁹ rogare videbat vt ei auxiliaret. Sȝ iste neq̄ de sōnio tūc curans iterū obdormiuit. Cui tertio in somnio soci⁹ cum magna querela apparuit se dicens iā iugulatuȝ esse obsecrans: qm vite sue auxiliū ferre neglexisset vt saltē vltionem nō negaret: dicens corpus suū trucidatū ferri extra portā supra currū: coopertū stercore sepeliendū vt ei⁹ scelos vel facinus occultaret. Tunc cōstantib⁹ pcib⁹familiaris & amicus cōpulsus, ptinus cum iudice ad illam portā summo mane cucurrit: & currū quē in quiete ei demōstrauit: cōprehendit: hospitemq̄ ad capitale supplicium perduxit. Hoc narrat maximus valerius li. secundo de somnijs. Tertio melancolici meli⁹alij s somnia pnunciant et coniectant: Cuius ratio est: qa in illis est vehemens imaginationū impressio: tum qa minus pprijs in

tendunt & minus ꝓprijs curā impendūt: tū q̄a raro vn q̄ꝫ ꝓfunde dormiūt: & iō melius cōiectant: diuināt: & ꝓuident somnia. Illi autē q optime & artificiose determinant & interpretant̄ somnia sunt illi qui mouent̄ subtiliter inspicere similitudines rerū. verbi grā: Sicut enim se habet in aqua mota: sic multotiēs se habuit ꝗn somnijs. Sicut ergo intuentes in aqua mota simulachra distorta & confusa prōpti sunt reddere figurata vel signata ipsorum subtiliter: q̄a sciūt inspicere similitudines simulachrorū vel idolorum ad ea quorū sunt simulachra: dicētes ꝙ hec est figura hominis: hec equi: & similia. Sic etiam in somnijs intuentes simulachra distorta prōpti sunt determinare ipsorū figurata vel signantia illi qui mouentur subtiliter inspicere siſ̄itudines eoruꝫ ad ea quorum sunt simulachra. Hec beatus Tho. in fine tertij libri de sōno & vigilia: & Albertus in cōmento ibidē.

Quinta questio octaui capitis

q

Uinta questio octaui capitis est simplex. s. Si dare fidē somnijs sit licitū. Ad quā videt̄ respōdendū negatiue ꝓpterea q̄a scribit̄ Ecci. xxxiiij. Multos errare fecerūt somnia & exciderūt sperātes in illis: & metrice dicit̄. Somnia ne cures: nam fallūt somnia plures: & Cato dicit. Somnia ne cures: nā mēs hūana qđ optat dū vigilat: sperans ꝑ somnū cernit idipsuꝫ. Sed in cōtrariū est: q̄a angelus dn̄i apparuit in sōnis Ioseph: q̄ sōnio credidit, Mat. primo. Rn̄o dicendū ꝙ vt dicit, Macrobius sup̄ somnū Scipionis (eo ꝙ in somnis Paulus Scipio maior Scipioni filio apparuit.) Omniū que sibi videre dormientes vident̄: quinqꝫ sunt principales diuersitates & noīa. aut est enī quod latini somniū vocāt: aut qđ visio recte appellat̄: aut qđ oraculū nūcupatur: aut qđ in

somniū dicit̄: aut est fantasma: qd̄ Cicero quotiēs opus hoc noīe fuit visuȝ vocauit. Vltima ex hijs duo dicit Cicero cū vrdent̄ cura interpretatiōis in digna sunt eo ꝙ nichil diuinatiōis importēt. Fiūt enī hec duo primis trib⁹ horis noctis: que vocat̄ prima noctis vigilia. Luce. xij. et que dicit̄ etiā in tempestū. iij. Reg. iij. & cōsurgens intēpeste noctis silentio de meretricib⁹. In qbus horis somnus est valde obscurus & ꝓfundus ꝑpter fumū obscurū & spissuȝ resolutū a loco digestiōis opilantē & obscurātem organa sensuū: iō tūc fantasmata & motus fact⁹ a sensib⁹ apparere vere nō pn̄t. Et iō credere & fidē dare sōnijs & apparitionibus siue reuelatiōib⁹ factis: tribus primis horis illis vanū est & stultū: & sic intelligunt̄ dicta in fronte questiuncule adducta. Somniū aūt est cū dormiēdo aliqd reuelat̄ nobis ꝑ ipressionē formaꝝ imaginabiliū: & id qd̄ reuelat̄ regit̄ figuris et velat̄ imaginibus: vt cū Iacob dormiēs scalā vidit. Gen̄. xxviij. Visio ē cū in vigilia reuelat̄ aliqd ꝑ īpressionē formaꝝ imaginabiliū: & eo ordine eueniūt quo apparuerūt: sicut visio ysaie, qui dicit. Vidi dn̄m sedentē sup soliuȝ excelsū zc̄. ysaie. vi. & visio danielis de ebdomadib⁹ que eo ordine euenit sicut vidit. Oraculū est cū in sōnis: parēs vl' alia bona grauisꝙ ꝑsona deus: xps: angelus: virgo maria: vl' aliqs sanct⁹: aliqd aperte venturū aut nō: vitandū vl' faciendu dcnunciat: & isti tales apparētes si loquent̄ sic eueniet vt dicūt vel vt ostēdūt: & sic credere nō est pc̄tm̄ maxīe si ipse cui apparitiones fiūt sit bonus. Ex qbus pȝ ꝙ secundum Macrobium: somniū Ioseph. de quo dicit Matheus: oraculuȝ fuit & in aurora stomacho digesto & Ioseph somniorū doctor credit angelo & accepit Mariā sibi vxorē pregnantē. Illud autē qd Pharaoni vl' Nabuchodonosor factū fuit somniū fuit & nō oraculuȝ:

nā Ioseph Pharaōi: & Daniel Nabuchodonosor iterp̄
tati sūt. Ergo isōnia credere et fātasmata pscrutari vanū
est q̄ fiūt trib⁹ primis horis noctis. Sōnijs vero visiōib⁹
et oraculis credēdum ē: maxīe si frequenti⁹ appareāt: et si
bon⁹ sit cui apparēt. & ab aliq̄ scō viro intep̄tent. Vbi tn̄
cui sōnia visiōes aut oracula fiūt: nō esset vt Paulus q̄ di
cebat Scio cui credidi & cert⁹ sum: aut sicut mater Au
gustini de q̄ dicit li. cōfessionū. ꝙ ipsa sciebat distingue
re inter deum reuelantē & aīam somniantē. tunc enī in
terp̄tetis cui visio aut somniū vl' oraculum fieret nō ege
ret. Hec dn̄s Ioha. de bliblia bononiensis in quolibetis.

Sexta questio octaui ca-

pitis ē simplex. s. si vaticinari futura p sō-
nia sit pc̄tm̄. Ad quā sic rn̄det: ꝙ p̄dicere fu
tura p somnia pōt cōtingere q̄tuor modis
Primo ex naturale rōne: & sic possunt cognosci oīa fu
tura q̄ effectus suos habent in causis suis: & p̄dicere ta-
lia licꝫ: nec est diuinatio vt pꝫ sup̄ diuinatio prio ca. Se-
cundo cōtingit futura p̄dicere ex corporali cōplexione
vl' dispositiōe vt medici faciūt: & hoc licꝫ nec est diuina
re. Tertio cōtingit ex dei reuelatiōe: sicut fecerūt Ioseph
& Deniel. Gen̄. xl. & Dan̄. ij. q̄ p reuelationē diuinā vi
derūt p̄sagia futurorū: & iō reuelationē a deo sibi factā
exponebant et alijs enarrabāt. Vnde dixit Ioseph duob⁹
eunuchis q̄ habuerūt somnia et interp̄tatiōes ignorabāt
Nunqd nō dei est interp̄tatio: referre q̄d videritis. Gen̄.
xl. et Dan̄. ij. dicit ꝙ ei p visionē mysteriū reuelatuꝫ est a
deo. Vnde subdit. Est de⁹ in celo reuelās mysteria: i nul
lis tn̄ somnijs quāuꝫ est ex se fides & spes p certo ponē
da est: nisi alicui cōstaret aliq̄d p certo p somnia vel in
somnijs a dn̄o reuelatū fuisse. Vnde nec Ioseph nec Dani

el obseruabant somnia: spem in illis ponētes. Sed q̄ per somnia fuerīt eis a deo reuelata: exposuerūt vt p3. Quarto cōtingit futura p̄dicere ī somnijs ex demonū illusione & reuelatione cum q̄bus pacta habēt: vl' expressa: q̄a adhoc inuocant: vel tacita: q̄a huiusmodi diuinatio se extendit ad id ad quod se non pōt extendere: et talis est illicita et superstitiosa. Vnde ꝓbatur Leui. xix. Non obseuabitis somnia. et Deutero. xviij. Non inueniatur in te qui obseruet somnia: et hoc vl' pactum habens cū demone: vel spem ponens in somnijs. Hec beat⁹ Tho. secunda secunde. q. xcv. arti. viij.

s Eptima questio et vltima huius Octaui capitis: duas habet questiunculas vt patebit infra.

p Rima questiūcula ē: Quare pueri & amētes quādoq3 futura p̄dicunt. Ad quā sic respondetur ꝙ pueri et amētes cū habeant liberū arbitriū ligatum: nō ꝓprie voluntarie: sed naturaliter agūt. Natura autē regit̄ siderib⁹ que īmutant quodāmodo fantasias eorum et sic diuinant: vt dictum est sup̄ in declaratiōe opinionis phōꝝ et clari⁹ declarabitur ex seqnenti responsione ad septimā petitionem.

s Ecunda questiuncula est: Quare aīalia bruta aliq̄bus motibus futuros effect⁹ ostēdunt. Ad quā sic respōdet̄: ꝙ aīalia bruta non habent aliq̄d supra fantasiam quod ordinet fantasmata: sicut habēt homines rationē. Et ideo fantasia brutorū aīalium totaliter sequit̄ impressionē celestē & iō ex motibus huiusmodi aīalium magis possūt quedam futura: vt pluuia et huiusmodi: quam ex motibus

hominū qui mouent̄ p consiliuꝫ rōnis. Vnde phūs dicit libro .i. de somno & vigilia. ꝙ quidā inprudētissimi sunt maxime ꝓuidentes. Nam intellectiua eoꝝ nō est curis affecta: sed tanq̄ deserta & vacua ab oībus: & mota scd̄m mouens ducit. Hec Tho. i. pte. q. vbi sup̄. Vnde phūs dicit in libro Methauroruꝫ: ꝙ cantus ranarū: acutus morsus pulicum: vel muscarū significat pluuiam. Prima pars ꝓbatur: qa tempus humectatuꝫ est cōueniēs ranis existentib⁹ in aquis: ideo naturali iclinatiōe cantāt Et pulices & musce ꝓpter humiditatē attractā a virtute eleuatiua ex qua generatur pluuia: plus solito querūt restauratiuuꝫ. Et gallus cantans tempore nō solito & asini confricantes aures significant pluuiā futurā. Prima pars ꝓbat̄: qa tunc multitudine vaporū extinguentium pristinā siccitatē instigat̄. Scd̄a pars ꝓbatur: quoniā ex multitudine vaporuꝫ generatur in eis pruritus. Item eleuatio capituꝫ boum & vacarū in campis & pascuis: seu impetus reuersionis ad villā significat pluuiā & tempestatē futuram: patet qa cum operationes istorum sint ab intelligētia infallibili: ideo naturaliter inclinant̄ cognoscere nocumentū futurum. Nimia etiā auiditas pecudum comedentiū in campis est signuꝫ future pluuie: patet qa natura nō deficiēs in necessarijs dedit istis animalib⁹ nō habentib⁹ rationē: quandam inclinationē naturalē qua extimant nocumētuꝫ futurū de ꝓximo fieri: quod est ꝓhibitiuū nutrimenti eorū. Ideo hoc quasi scientes plus solito auide querunt cibū. De auib⁹ etiā in terra futurā pluuiā ꝓnosticantibus Virgili⁹ primo georgicorum longo carmine sic cecinit. Cum medio celeres reuolant ex equore mergi. Clamoreq̄ ferunt ad litora: cūq̄ marine. In sicco ludunt fulice: notasq̄ paludes Deserit/ atq̄ altam super volat ardea nubem.

& īfra Aut illū surgentē vallib⁹ imis. Aerie fugere grues Aut bucula celū Suspiciēs/patul' captauit narib⁹ auras Aut arguta lacus circūuolitauit irūdo. Et veterē in limo rane cecinere querelā. Sepi⁹ e tectis penetralibus extulit oua Angustum formica terēs iter & bibit ingēs Arc⁹. Et e pastu decedēs agmine magno. Coruorū increpuit dēsis exercitus alis. Iam varias pelagi volucres & īfra. nūc currere in vndas. Et studio incassū videas gestire lauādi. tūc. s. sunt signa pluuie future: & signa tempestatis venture: eodē libro decantās sup̄ dixit. Cōtinuo ventis surgētib⁹ aut freta ponti Incipiūt agitata tumescere: & horridus altis Montib⁹ audire fragor. Aut renosantia longe litora misceri: & nemorum icrebrescere murmur Iam sibi tum curuis male tēperat vnda carinis. Et hec sint pro octauo capite prime decadis satis.

Nonum caput principale huius prime decadis est de immunitate & nobilitate intellectus & volūtatis potētiarū aīe respectu corporū celestiū sub quo septem principales questiones declarabuntur: quarum quelibet infra suo ordine manifestabitur.

Prima questio pricipalis huius noni capitis est de intellectu & volūtate respectu corporū celestiū: sub q̄ quinq̄ q̄stiūcule soluen̄t: quarū q̄libet notabi̅t īfra ordine suo.

Prima questiuncula est: Si

volūtas & intellectus potentie aīe rationalis subdan̄t & necessiten̄t a corporib⁹ celestib⁹. Ad quā videt̄ primo respondendū affirmatiue. Nam īstrumēta mouent & īmutant in virtute principalis agētis.

Caput Nonum

Sed corpora celestia sunt instrumēta substantiarū spiritualiū & angelorū: qui cū sint supiores aīabus & earū potentijs: ergo in eis īprimunt & mouent eas. Ergo corpora celestia velut instrumēta in aīabus & earū potētijs poterunt. Minor ꝓbaī per Dionysiuꝫ. viij. c. de diuinis noībus dicētē. Diuina sapientia cōiungit fines priorū principijs secūdorꝝ: ꝓpter hoc phūs. xij. metha. assingnauit numerū angeloruꝫ: scdm numerum motuū celestiū.

Preterea scđo arguitur sic: Illud qđ p generationē subicit̄ corporib⁹ celestib⁹ īmutatur & necessitatur ab illis vt sit causa actuū illius. Sed aīa subicitur p generationē corporib⁹ celestibus: ergo īmutatur & necessitat̄ ab illis. Minor ꝓbat̄: Nam sol & homo generāt hominē. ij. phisicorꝝ. & nō generāt materiam: quia materia est generabilis & incorruptibilis. primo phisicorum. ergo generant formam que est anima rationalis. Item tertio ꝓbatur ꝙ corpora celestia īmutent potentiam intellectiuā: sic opatio intellectus hūani per se subicitur motui celi: q̄a intellect⁹ subicitur fantasie. Intelligentē enī oportet fātasmata speculari. iij. de aīa. Sed fantasia p se subicitur motui celi: sic & omnis cognitio sensitiua: a quib⁹ dependet omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua. primo posteriorꝝ. ergo zc̄. Preterea quarto ꝓbat̄ ꝙ volūtas subiciat̄ astris, sic: Illud subicit̄ causaliter & directe supioribus lationibus: qđ variat̄ & alterat̄ de dispositione in dispositionē. Sed volūtas scđm qđ phūs adducit primo & . ij. de aīa. de mēte Empedoclis & Democriti variat̄ & alterat̄ scđm diuersas dispositiōes tpis qđ est passio motus celi. iiij. phisicorꝝ: ergo volūtas subicit̄ causaliter & directe corpibus celestib⁹. Patet etiā hoc experientia. Nam multi hoīes scđm dispositionē tēporꝝ sūt leti & tristes beniuoli & iracūdi. ergo zc̄. Sed contra est

quod dicit Damascenus: quod corpa celestia humanorum actuum nequaquam sunt causa. Rn̄o dicendū quod corpora celestia dupliciter dicūtur agere ī effectib⁹. s. p se & directe: et p accidens & īdirecte Primo mō corpa celestia nō agūt ī aīas & potētias ei⁹ rōnales: qa si p se & directe agerēt in aīas: sequeret quod aīe pducerētur per transmutationē: sicut alie res naturales: vt dixerūt Democritus et Empedocles: nō ponentes differentiā inter sensum & intellectuz. Qui nō videntes distinctionē inter actus & opationes intellectus & sensus: & inter appetitū sensitiuū & intellectiuū: dixerunt intellectū esse virtutē organicam & materialem: sequentē corporis transmutationē sicut sensus. Et consequenter dixerunt quod cū transmutatio inferiorum corporum sequatur transmutationē corporū superiorū: anima etiā & intellectualis operatio sequerent motuz corporū celestiuz: scd̄m illud Homeri. Talis est intellectus in dijs & hōibus terrenis: qualē in die dedit pater virorū deorūq;. i. sol vel Iupiter: quē dicebant summū deū. Et ita intellectū sicut sensuz crediderūt a corporibus supcelestib⁹ generari. Et cōsequēter directe & p se a corpib⁹ celestib⁹ agi et īprimi. Quā opinionē theologi reprobāt ponētes quod lex hac ordo diuine prouidētie hoc vult quod vnumquodq; immediate a pxima sibi causa moueatur. Proximum autem motiuū voluntatis est bonum ostensum per intellectū: eo quod obiectū appetit⁹ est bonū vel apparens bonum a quo mouetur: sicut visus a colore. Vnde dicunt quod solius dei immediate actiue est mouere voluntatem: & secundorū agentium soluz persuasiue: nō autē impressiue a corporibus celestibus: quia si sic nunq; in nobis esset electio mala. Nam natura per se & directe agendo semp ordinate agit & mouet. Eandē etiam opinionem reprobat phūs. iiij metha. & primo

& scdo de aia. Si autē loquamur de subiectione indire cta & p accidens: sic dicimus q aia & potentia eius appetitiua: & itellectiua rationales: subiciunt corpib9 celestibus & eorū ipressionib9. Inquantū .s. aliquo modo intellectus & voluntas accipiunt ab interioribus & exterioribus viribus que organis corporū alligant: & corporibus celestibus subiciunt. Nam operatio intellectus & consequēter voluntatis nec inchoari pōt nec cōpleri sine cōcursu virtutū corporearū: que sunt imaginatiua memoratiua: cogitatiua: sensitiua zc. Et inde ē q impe ditis harū virtutū organicarū opatiōibus ppter aliquā indispositionē corporis vel organorū talibus virtutibus seruientiū: impedit operatio intellectus & consequēter volūtatis: sicut patet in freneticis: letargicis & infirmis zc. Sed tamen etiā circa hanc subiectionē diuersimode se habent intellectus & volūtas. Nam itellectus de necessitate accipit ab inferiorib9 viribus apprehēsiuis. Vnde turbata vi imaginatiua vel cogitatiua vel memoratiua: de necessitate turbat actio intellect9. Propterea dicit q licz opatio itellectus nō efficiat a motu celi: exigit tñ motus celi ad hoc q fiat opatio intellectus. Nam operatio intellectus nō pōt fieri nisi cōcurrat sensus. Et sensus nō pōt cōcurrere sine influentia motus celi. Virtute autem motus celi remouent sepe cōtrarie dispositiones impediētis opationē intellectus. Volūtas vero pximior causa q̄ intellectus: licet nō ex necessitate sequat indinationē appetitus iferiorū. Inquantum in potestate voluntatis est sequi inclinationē cōcupiscibilis & irascibilis: Vnde inferiores vires minus pungunt ad voluntatem q̄ ad intellectū. Subicit tñ & ipsa occasionaliter & indirecte: supioribus lationibus: inquantū ex hijs aliqua occasio nostris electiōibus prestat scdm qd habet ipressio

ret: Nam cum per corpora supercelestia disponitur aer ad frigus intensum: eligimus ad ignem calefieri: ac etiam virtute celorum insurgunt in nobis aliqui motus passionum quibus efficimur colerici. & proni ad iram. Et interdum a celo causatur in nobis aliqua distrasio in corpore per quam eligimus accipere medicinam. Ad primum ergo argumentum dicendum: quod spirituales substantie que celestia corpora mouent: agunt quidem in corporalia mediantibus celestibus opibus. Sed in intellectu humano agunt immediate illuminando: voluntatem autem immutare non possunt: nisi per modum persuasionis. hec Tho. q. cxv. ar. iiij. pri. partis. Ad secundum dicitur: quod sol generat hominem: non tamen animam intellectiuam: sed aliam formam substantialem eductam de potentia materie que postea corrumpitur adueniente de foris anima intellectiua. Ad tertium dicendum quod indirecte & per accidens dependet operatio intellectus a fantasia & a sensibus exterioribus: non tamen per se & directe vt dictum est. Vel dicitur negando consequentiam: quia si operatio intellectus dependet a fantasia hoc est virtute intellectus agentis & operatio intellectus que est doctrina vel disciplina si dependet a sensu non concurrit vniuersaliter celum sed solum intellectus agens. Ad quartum dicendum quod talis alteratio est ratione corporis in quo directe influit motus celi & non ratione intellectus vel voluntatis: quia nullus talis motus causatur in intellectu vel voluntate: sed solum in corpore. Et negatur consequenter quod aliquis a natiuitate habeat aliquem habitum moralem. Ad philosophum vero dicitur quod intelligit aliquos in natiuitate naturaliter disponi et naturaliter habilitari ad habitus morales: iustitie: temperantie & huiusmodi & hoc conceditur. et hec quantum ad principalem questionem.

Secunda questiuncula est:

Si ab astris vel alijs causis accidentalibus vnus sit

altero acutioris ingenij vel tardioris. Ad quā responde-tur nō ꝓuenit ex aliqua influētiali virtute impressa cor-pori humano ex astris tempore natiuitatis ꝙ vnꝰ homo sit acutioris ingenij vel tardioris: Probat̄ qa virtus co-gnitiua rōnalis directe nō subicit̄ astris: vt nūc supra di ctū est: & ꝑ ꝯsequens per se nō possunt īprimere in intel lectū: sed bene ꝑ accidens. Albertus & Henricus.

Tertia questiuncula est: Si ab astris vel ab accidentibus alijs vnus inclinet̄ ad vnam scientiā: & alter ad aliā. Ad quā respō detur similiter: ꝙ nō ꝓuenit ex aliqua virtute celesti tē pore natiuitatis etiā ꝙ vnꝰ sit naturaliter aptior ad vnā scientiā: & alius ad aliam. Probat hoc similiter: quia cor pora celestia naturaliter & directe nō possūt nos aptos facere ad scientias: sꝫ bene ꝑ accidens. Albertꝰ & Hen.

Quarta questiūcula ē: quot sunt cause accidentales ex qbus acuitas ingenij & iclinatio ad diuersas sciētias ꝓueniūt. Ad quā respōdet̄ ꝙ sunt qnqꝫ. Prīo nanqꝫ hoc ꝓuenire pōt ex passionibꝰ ad quas ex cōplexione naturali hō est dispo-situs & inclinatus. Passionatus enī ad vitiū auaritie ma gis inclinat̄ ad scientias lucratiuas: & feruentius in eis laborat quā alijs scientijs: & ita de passionatis ad alia vi-tia vł virtutes. Scđo cōtingere pōt: qa cōplexio vł con stitutio hoīs vniꝰ est magis cōformis vel ꝓportionata vn decūqꝫ obiectis vel rebꝰ & eaꝝ habitudinibꝰ de qbus da ta scīa cōsiderat ꝙ alteriꝰ hoīs: & sic delectabilior est sibi illa scīa vł ars. Tertio pōt accidere ex hoc ꝙ qnqꝫ ī vno hoīe excellit virtus imaginatiua: in alio virtꝰ discursiua in alio iudicatiua: in alio memoratiua: & ita scđm hoc

vnus homo ad vnā sciam est habilior q̄ ad aliā. Quarto pōt hoc contigere ex dispositione radicis inferioris. Nā videmus filios pictorū: vt plurimum aptiores esse ad pingendū ex dispositiōe contracta ex parētib⁹. Quinto cōtingere pōt ex frequēti meditatiōe vl' obiectione talium. Nam q̄ a iuuētute pingere vidit: vl' videre picturas placuit: magis inclinat̄ ad pingendū q̄ ad aliā artē: & hec etiā fuit causa quare Iacob nascebant̄ oues varij coloris ex frequēti. s. inspectione & imaginatiōe ouiū bibētiū aquā sub q̄ erāt virge variorū colorū. Geñ. xxx. c. Non ergo diuersitas igeniorū est ab aliqua speciali virtute impressa in natiuitate nec varietas cōplexionū corporū humanorū & aliarū variarū naturalium conditionū semp a celo expetenda est: sed ab alijs quinq̄ modis ꝓximo recensitis. Hec Albertus & Henricus.

Quinta questiūcula ē: Quis meli⁹ iudicat de bonitate & ꝑuitate itellectuū: medic⁹ an astrolog⁹. Ad quā sic r̄ndet̄: q̄ exptus medicus de bonitate & prauitate igenij meli⁹ & certi⁹ iudicat q̄ astrologus. Probat̄: q̄a medicus iudicat ingenia ex causa ꝓxima & ꝓpinqua. s. ex ꝑticulari radice iferiori seu causis primis qualitatū elemētorū. Vel causis secūdis. s. molliū carniū exiliū vnguiū capitis ad modū nauis nigrorū capillorū: ꝓ q̄ facit q̄ dicit Albert⁹ libro de quatuor coeuis scribens: q̄ molicies & raritas carnis (nō q̄ ex humore & flegma indigesta ꝓuenit vt in mulierib⁹ que malū tactū & iprudentiā notat) s; que ꝓuenit ex humido subtili & spumoso aereo bene terminato & calido tēperato bonitatē mentis attestat̄: nā dicit Plato q̄ bonitas forme sit scd̄m merita materie. & iō dicit phūs. ij. de aīa. q̄ molles carne apti sunt mēte. Et sup

missus est dicit Albertus: q nigredo oculorū & capillorum et i cute candor arguūt calidaȝ complexionē & preclarissimū intellectū. Unde Galienus in tegni dicit. Cōposita calida & sicca si non habūdant pfecti sunt sensib⁹ & vigilantissimi. i. strenui. Nam a caliditate fluit velocitas apphendēdi: & a siccitate firmitas retinēdi. ppterea dicit q generaliter mollicies carnis: subtilitas vnguiuȝ: tenuitas capilloꝝ: puitas dentiū & oris: attestant̄ mansuetudinē & bonaȝ mentē & econuerso. Vngues acuti fortes & magni dētes / & scisso oris notant ferocitatē & prauū intellectū. Astronom⁹ aūt de ingenijs & huiusmodi arguit & iudicat ex corpib⁹ celestib⁹ tanq̄ ex causis remotis. Ergo concludit q iudicium potentiarum cognoscitiuarū in hoīe bene haberi non pōt ex dispositione astrorum in horis natiuitatuȝ. Et q de huiusmodi melius iudicat expertus medicus ex causis inferiorib⁹ q̄ ex consideratione causarum superiorū superstitiosus astrologus. Hec Albertus & Henricus.

Secunda questio huius noni capitis est vnica. s. an ex impressione celestium corporū causentur in diuersis regionibus quasi appropriata vicia & virtutes & in hoībus diuersitas morū. s. vicioꝝ & virtutum. Ad quam videt̄ respondendū affirmatiue & primo sic: Nam precognitio aliq̄rum futuroꝝ non potest accipi nisi ex illis in q̄bus illa futura sunt aliquo mō sicut in causis. Sed p̄cognitiones moruȝ hoīm: & operuȝ humanorū accipiunt̄ ex ipressione celestiū: sicut patet in astronomis q multa p̄dicunt: ergo. Item phūs li. de pprietatib⁹ elemētoꝝ dicit: q regna vacua facta sunt apud coniunctionē duorū magnoꝝ planetarū: Iouis. s. & Saturni.

Sed hoc non esset nisi bella & lites ex astris dependerēt ergo. Itē ad vniuersitatis ordinē spectat: vt oē qđ nō eodē modo se habet reducatur ad causā semp eodē modo se habentē. Sed actus ex libero arbitrio dependētes maxime sūt varij & multiformes: ergo oportet vt reducant̄ in vniformes motus celestiū corporū sicut in sua pricipia. Et Ptolome9 li. iij. quadripartiti dicit: ꝙ habitatores asie maioris: sūt vt in plurib9 casti & abstinētes: et castissimis vtunt̄ vestimētis/ex societate & aspectu Saturni & Iouis. Et Ambro9 .i. li. Examerō/ītroducit quendā astronomum dicere solitū: si qs signo arietis nascatur existimabit̄ prestātissim9 cōsilio. Laboriosos facit & patiētes quos nascētes Thaurus (iugo assuetus) aspexerit. Percussorē & venena reuomentē cui9 natiuitatē Scorpio venenosus cōplexus est. Si qs sub aquario nascit̄ piscatoris ministeriū sortiet̄. Et si qs sub signo libre nascit̄ erit ꝑcul dubio trapezita. Et Aug9 sup psal. lxiij. introducit quēdam mathematicū dicere solitū ꝙ adulterū nō ꝓpria voluntas facit: sed venus. Et homicidā non ꝓpria volūtas facit: sed mars. Et iustū nō volūtas: sꝫ Iupiter. Et Messehalach in li. de receptiōe: respōdens cuidā interroganti sup regni adeptiōe dicit. Saturn9 est q tribuit ei regnuꝫ Et Albumasar li. vi. dīa. xxxiij. ponit solē dñm diei dominice: & dñm prime hore ei9. postea Venerē scdē hore & sic simılit̄ currēdo p planetas zc. Ergo ex hijs oibus videt̄ ꝙ diuersitas morū in nob̄ causet̄ ex īpressione corporū celestiū. Sed in contrariū est phūs. iij. ethi. dicens. In nobis est bonos vl̄ malos esse. Et Seneca ad Lucilluꝫ dicit. Errat si qs existimat nobiscū vitia nasci. Superuenerūt ingesta sūt. Nulli nos vitio natura cōciliat. Nos illa integros ac liberos genuit. Rñō dicendū ꝙ quidā curiosi hoies q appropriata vitia et virtutes diuersarū regionū

& mores singularū gentiū explorauerunt diuersimode rñdent ad hanc questionē. Et prio ad hanc questionez rñdent astronomi scd̄m supstitiones suas dicētes: ꝙ virtutes et vitia appꝓpriata regionib⁹ diuersis & hoib⁹ diuersarū regionū oriunt̄ a celo: ex h̄ ꝙ scd̄z eos alie stelle alie ptes celi ad alias regiões respectū hñt seu relate sunt: scd̄z quaꝝ influētias naturant̄ hoīes seu inclinant̄ in vna regiōe ad virtutes & ī alijs ad vitia. q̄ rñsio quātuz valeat vl' poti⁹ quātuz nō valeat ptim ex dictis & ex dicēdis satis poterit apparere. Scd̄o rñdent ad hāc questionē phi naturales & bñ: ꝙ hoc accidit ex dispositiōe elemētoruz in suis īpressionib⁹ & alijs hitudinib⁹ & ex cōuersiōe taliū ad oriētez: aqlonē: meridiē: vl' occidentē. Tertio medici rñdēt & bñ scd̄z cōsideratiōes eoꝝ ꝙ cōtractio diuersaꝝ inclinationū naturaliuz ī hijs q nascūt̄ in diuersis regiōib⁹ accidere pōt ex mala vl' bona seu egra vl' sana dispositione aeris et aqrum et maxīe ex dispositiōe rerū cibaliuz & potaliuz: qa vsus illoꝝ cōtinuat⁹ a pueritia magnā facit īpressionē in naturalib⁹ hoim. Qd̄.n. diuersificatio cibi et pot⁹ et dispositio in q̄li et quanto valde naturā alteret & cōplexionē imutet: ac ꝑ hoc ea q̄ cōplexionē sequunt̄ variet: nemo medicorū ignorat: s3 oēs tanq̄ pricipiuz supponere hñt. nec aliqs moraliū phōꝝ dubitat ex q̄litate & quātitate cibi & pot⁹: varias passiōes excitari et varia vitia generari: vt gulositatē: ebrietatē: luxuriā: irā & ex hijs alia q̄ sequunt̄: In regionib⁹ ergo vbi res ad nutrimentū ꝑtinētes delectabiles reperiunt̄: ibi vt plurimū cōsequens est: huiusmodi vitia carnalia magis regnent & ex hijs vitiorum oīm radices: videlicz ociositas: cecitas mentis: ruditas ingenij: ignoratia: negligētia et similia: ex qbus oīs ●uersitas hoim circa virtutes & veritatē oriri solet. Sic & regiones q̄ rerum ad substentationem

vite ptinentium caristiam & hoim copias hñt: generant quedã alia vitia. s. rapacitatẽ: cupiditatez: fallendi calliditatem & huiusmodi ad q̃ rerum penuria hoies ĩpellere cõsueuit. Sunt tñ in regionib⁹ illis cõsequẽter hoies subtiliores: prudẽtiores et ingeniosiores q̃ in regionib⁹ p̃dictis: qa sicut paupertas et inopia subtilis est et ingeniosa: ita econuerso voluptas et rerũ copia rudis & grossa ĩprudens & stulta. Seqtur ergo q̃ regiones in qbus est rerum victualiũ bene dispositaruz cõpetens mediocritas: min⁹ de tribulis: spinis & peccatis habundãt: Regiones vero in qbus delectabiliũ nutrimentorũ copia sup̃fluens q̃si sine labore haberi põt. Vallis i'la est illustris plena pessimis hoibus: de q̃ habet̃. Gen̄. xiij. q̃ anteq̃ subuerteret dn̄s Sodomã & gomorrã irrigabat̃: q̃si paradisus domini: & sicut egyptus veniẽtib⁹ in Segor. Quarto respondent ad p̃dictũ dubium legiste seu humanarũ legũ prudentuz cõditores: q̃ vt plurimũ gentiũ vel regionum ruditates & mali mores originem habuerunt ex defectu sapientũ a principio & rationabiliũ leguz. Vnde quedaz regiones vl' gentes habuerũt ab initio viros prudentes aut saltẽ leges prudentũ receperũt. ĩ qbus p̃manserũt semp: q̃daz vero diu sine legib⁹ ĩ barbarismo: seu barbarie vitioruz p̃manserũt: q̃ vsq̃ adhuc barbaros mores habẽt & sequunt̃. Quedã vero gẽtes vel regiões ab earũ origine p̃uente fuerunt p̃uersis legib⁹ aut sup̃stitiosis paternis traditionib⁹ in qbus in toto aut ĩ pte vsq̃ adhuc p̃manẽt & hoc quantuz ad legistas. Quinto r̃ndent phi morales xp̄iani dicẽtes: q̃ mores damnati hoim & vitia/in ordinate stimulatiões hoim & varietates malarũ affectionum p̃ueniũt inclinatiue a celis: sed impressiue ex quatuor radicibus. Prima est fomes qui in pena peccati originalis nobis oibus cõgnascitur.

Caput Nonum

Secunda est inordinata cōplexio contracta ex inordinata vita parentū: ex qua sepe in prolē venire cōsueuit Vitiosaq; inclinatio: que nō nūq; in illegitime cōceptis se ꝑdit. Tertia radix est mala prolis educatio: & ipsius post educationē in ordinatū regionē quo volūtarie se ipsum habituauit male. Quarta radix est malignoruꝫ spirituū tētatio & i contrariū oīm virtutū multiplex vitiorū occulta suggestio. Sexto rñdent ad dubiuꝫ illud theologi pratici dicētes: ꝙ qñq; vna regio ex causis deo notis minus respecta est & defensa a diis.i.a sctīs dei & angelis bonis: & a demonib⁹ qb⁹ [vbi plus ptātis ꝑmittit̄ ibi populus magis vitijs & errorib⁹ ꝑuertit̄. Vnde etiā in qbusdā ciuitatib⁹ aut regionib⁹ colunt̄ sancti plures aut potēti ores seu maioris apud deū meriti: & in qbusdam minores aut minus ꝑpitij: vł similes ī vna regiōe solēnius & deuoti⁹ colunt̄: ꝑpter qđ hoīes vnius regionis aut ciuitatis auxilio suorū sctōrum magis dirigunt̄ & defendunt̄ & iuuant̄ a demonib⁹ vitiorū incēsorib⁹ & hoīes alterius regiōis minus. Rursuꝫ sicut ex scriptura. Dañ.x. apparet: regionibus singulis & ciuitatibus vident̄ ex benignitate dei preesse angeli boni nō minus ꝙ singulis hoībus: ita ex dispositiōe principiū demoniorū luciferi angeli mali diuersis vitijs deputant̄: vt vnus luxurie: alter auaritie: alter suꝑbie: regionibus singulis presint. Vnde quedā glo. suꝑ Io.xi. vt adducit Alexander/dicit. Non est putandū ꝙ vnus fornicatiōis spūs exurrateū qui in Britānia fornicat̄: & illū qui in India vł alijs locis: nec vnū esse spiritū q in diuersis locis hoīes ad vitia agitat. Sed puto magis spiritū fornicationis esse vnum: & inumeros q in hoc ei officio pareāt & qui ad huiusmodi hoīes peccata sollicitāt. Similiter iracundie principē vnū esse arbitror: & īnumeros sub eo esse eius

dem officij demones: & idem de ceteris peccatis. Ideo nō vnus principatus dicitur ab apl'o: sed plures contra q̄s nobis cōtinua lucta: pugna & palestra est. Septimo ad hoc respondēt theologi speculatiui imitādo Thomā & Bonauenturā in. ij. sniarꝝ. di. xvij. dicentes q: mores hominū. s. appropriate virtutes & vitia & eorū euentus futurorum: causari ex sideribus pōt intelligi dupliciter. Vno mō necessario & sufficiēter. Alio mō dispositiue seu inclinatiue & cōtingenter. Si intelligant primo mō negandum est q mores hoim causent ex sideribus: tum qa cū motus corporū celestiuꝫ sit naturalis & necessari⁹ diuersitas morū eēt naturalis & necessaria: & non ex libero arbitrio: & tūc esset frustra cōsilia: nec merita essent nec laudes: vt infra latius videbit. Repugnat etiā xpiane religioni qa tolleret premiū et meritū. Repugnat sensui: qa videmus eodē vtero natos morib⁹ diuersificari. Postremo repugnat: qa videmus & legim⁹ multos in primis adolescētie annis dissolutissime fuisse vite: deinde morib⁹ in melius mutatis: ornatissime vixisse & speciose: vt videri pōt in exemplis que ponit Valerius li. vi. c. vij. de mutatiōe morū & fortune. de Scipione affricano. Q. Fabio maximo. Q. Catulo. Lucio Silla: testimonio phō. ppterea optime dixit Solō phūs. Nemo dum viuit vere felix vel miser dici pōt ad vltimū enim vsq fati diem ancipiti fortune subiecti sumus: & morum assidue mutationi. Si aūt nos loquamur scđo mō. s. contingenter: inclinatiue seu dispositiue sic concedendū est q mores patriarū appropriate virtutes & vitia hoīm & eorum euētus futurorū a corporibus celestib⁹ & siderib⁹ dependeāt. Nam virtus corporꝫ celestiū opat ad mixtionē & qualitatē cōplexionū corporū. Varia aūt dispositio & cōplexio corporū facit multum ad variationem

affectuū & morum aīe. Nam vt plurimū aīa mutat̄ ad cōplexiones corpales. Colerici enī sunt iracūdi. flegmatici pigri. Sanguinei benigni. Melancolici liuidi. Hoc tm̄ vt diximus dispositiue cōtingēter et valde de longinquo: & nō necessario dr̄. Nam aīa dn̄at̄ corpi & maxie qn̄ est adiuta p grām. Vnde videm⁹ mlt̄os colericos mā suetos. Ex hijs ergo apparet vnde orian̄t singularū regionū & ciuitatū appropriata vitia: vnde originaliter veniat q̄ in quibusdā regionibus sunt vt plurimū boni & recti cordibus: & in alia prauis & puersis moribus.

Ad primū ergo argumentū negat̄ consequētia: q̄a p sciunt̄ actus hūani nō sufficiēter ex astris: sed tm̄ coniecturaliter. Ad sdm̄ dicit dn̄s Bonauētura q̄ phūs illud attribuit sideribus scd̄m quandā dispositionē ad tales effectus ex quibus bene generantur. Nam ex motione alicuius humoris pōt aliqua affectio in anima excitari quam tm̄ nō est necessariū sequi: pōt enī eam anima cōprimere. Quia vero mlti sunt sequētes passiones: ideo multi subiciuntur astris. Sed de sapientibus pauca possunt dicere astronomi. Ad tertiū respōdet Tho. in. ij. sniarꝫ dicens: q̄ reducuntur ad diuinā volūtatē. Auctoritates autē oēs in cōtrariuꝫ adducte intelliguntur contingenter & dispositiue nō aūt necessario & sufficienter. Io. de turre crema. Cardinalis & Henricus.

t Ertia questio principalis hui⁹ noni capitis est de fato. An. s. aīa rōnalis respectu volūtatis & actuū ei⁹ subdat̄ & necessitet̄ a fato. Sub qua septē questiūcule soluent̄: quarū q̄libet ifra declarabit̄ ordinarie.

p Rima questiūcula ē: Quid

sit fatum scdm poetas. Ad quā sic respondet ꝙ fatū est ipsa imobilis & determinata series scdarum causarum ordoq; futurorū sub diuīa dispositiōe res humanas necessitās. Vnde Ouidi⁹ loquēs in epl'is de Paride ait. Te tua fata trahunt ne cepta relinquere possis. Ne retrahas animum te tua fata trahunt. Sic loquebat' Homer⁹ duobus uersib⁹ ꝙs Cicero vertit in latinū. Tales sunt hoīm mētes qualis pater ipe Iupiter auctiferas lustrauit lumīe terras. Et ex radice qdā; poete antiqui finxerūt aliqs ydeas fatales quas vocauerūt Sorores parcas ꝑ cōtrarium: qa nulli parcunt. Et iste erāt vt dicit Plato tres. s. Cloto: Lachesis & Atropos. Et prima dicebant colū baiularet. Secunda traheret filiū. Tertia incideret. vnde versus. Cloto colū baiulat Lachesis trahit. Atropos occat. Prima futura cōtingētia portat. Secunda ꝓtrahit ad hoc ꝙ ponātur in pnti. Et tertia distribuit etiā in pterito. Prima rebus vitā donat. Scda ꝓtrahit. Tertia frangit. Hinc fluxit illa falsa opinio rusticorū et vetularū dicentiū: ꝙ iste dee fatales solebāt hoībus apparere: dantes eis respōsa et pmissa īfallibilia. Sed hec oia ficta & figmēta sunt demonum sub imagine harū triu; sororū hoībus supstitiosis illudentium: q hanc seminauerunt zizaniam false credulitatis. Ergo obmissis poetis nichil certi de fato asserentibus ad philosophos & astrologos veniamus.

Ecunda questiuncula est:

S quid sit fatum scdm phōs stoycos & astrologos: & qd ipsi fato: phi astrologi & stoyci ascribūt. Ad quā sic rndet ꝙ phi primo sic fatū diffiniūt. Fatū est dispositio vl' ordo aut series scdarum causarū. i. siderū & planetarū influētiaq; celorū: qn quisq; nascit' siue cōcipit'. decernēs regulās & necessitās oēs effect⁹ īferiores

respectu boni vel mali que proueniũt hoĩbus: Et Hermes Trimegistus & Apuleius sic fatũ diffiniũt. Fatum est q̄dam inflexio causarũ scdarum dependentiũ ex puidẽtia prime cause. Ptolomeus aũt & astronomi sic diffiniunt Fatũ est quedã colligantia causarũ: trahens vim & effectuȝ ex motibꝰ astrorum. Et Seneca dicit. Fatũ est quedã necessitas oĩm rerum & actionuȝ quã nulla res disrumpere põt ex dispositione Iouis: & dignissimo deorũ consilio dependẽs Democritus autẽ & Epicurus dicunt. Fatum est quedaȝ virtus & vis celestis: existens in motibꝰ corporuȝ celestium & moribꝰ eoꝝ. Sub se continẽs & cõnectens de necessitate oẽs effectus qui fiunt infra speram actiuoruȝ & passiuorum. i. lunã. Et Crisippus stoicus vt refert. A. gellius li. vi. noctium atticarũ dicit. Fatũ est sempiterna quedã & indeclinabilis series rerum: & cathena: voluens sese semetipsa & implicans p eternos consequẽtie ordines: ex q̄bus acta cõnexaq; ẽ. Ascribũt autẽ supradicti phi astrologi & stoici huic dispositioni secundaruȝ causarum & influentie celorũ quã fatum vocant oẽs effectus naturales & voluntarios: oẽs inclinatiões ad vitia vel virtutes: oẽs aĩorum passiones: concupiscentias: futuros euẽtus bone vel male fortune. Cogitationes hoĩm et tentationes: iuxta errorẽ Empedoclis dicentis: vt recitat phũs. ij. de aĩa. ꝙ tales in hoĩbus sunt voluntates & mentes quales in die ĩmittit pater viuoꝝ atq; deoruȝ. i. sol vel Iupiter. Affirmantes: oĩa hec fieri et disponi ĩmobiliter & necessario o fato: etiam preter dei & hoĩm voluntates. Ponentes ꝙ nichil sit in nostri liberi arbitrij potestate. Hec Albertus & Henricus.

Ertia q̄stiũcula ẽ Quõ p̄dicti phi astrologi. et stoici pbãt oĩa sb̄di et necessitati

a fato. Ad quā rñdet: q̄ opinionē hāc suā ꝓbāt rōne: au=
ctoritatib⁹: et exēplis. Et rōe prio sic. Posita sufficiēti cā
de necessitate sequit̃ effect⁹: sꝫ fatū & series scdarum cau
saꝝ est sufficiēs causa oim effectuū naturaliuꝫ & volū
tariorum īfra lunā. ergo oīa ab eo de necessitate ꝓueni=
unt. Maior ē nota. & minorē ꝓbant p Boetiū. iiij. de con
solatione dicentē. Series fati celuꝫ & sidera mouet: elemē
ta inuicē temperat: & alternā transmutationē transfor
mat. Eadē nascētia occidentiaq̄ oīa per siles fetuū semi=
numq̄ renouat ꝓgressus. Actus autem fortunasq̄ ho=
minū indissolubili causarū cōnexione constringit. hec
ille. Hinc ergo Seneca in tragedijs dicebat. Regitur fatis
mortale genus. Et iterū ibidē. Quicquid patimur mor=
tales. Quicquid facim⁹ venit ex alto. Et de consolatio=
ne. Mutare fata non possum⁹ Stant dura inexorabilia.
Et Damascenus libro. ij. sñiaꝝ dicit. Corpa celestia con
stituūt in nobis habit⁹: complexiones & dispositiones
Et Ptolome⁹ astronomus li. iij. quadripartiti dicit. Sol
interficiendi & saluandi vim habet. Et ibidē dicit. Cor=
pora celestia cogunt hoīem peccare & bene facere. Et
multi poete idem dixerunt: Nam Lucanus li. vi. dicit.
Preceps agit omnia fatum. Nec medij dirimunt morbi.
Vitamq̄ necemq̄. Et Ouidius libro de tristibus. Ratio
fatum Vincere nulla valet. Et Iuuenalis li. iij. dicit. Ser=
uis regna dabunt captiuis fata triunphos. Et iterum li=
bro vltimo. Plus etenim fati valet hora benigni. Quā
si nos veneris cōmēdet epl̄a marti. Et Samia genetrix. i.
Cibeles mater deorum: que dicitur Samia a Samo insu
la vbi colebatur. Et Satyra septima q̄ incipit & spes & ra
tio dicit. Distat enī que Sidera te excipiāt modo primos
incipientē Edere vagitus & adhuc a matre rubenteꝫ. Et
Quintus Curtius libro. v. dicit. Eludant videlicꝫ quib⁹

forte ac temere humana negocia voluit: agiq; persuasus est. Equidem eterna constitutione crediderim nexuq; causarū latentiū & multo ante destinatarū suū quemq; ordinem imutabili lege pcurrere. Et Plinius libro primo naturalis hystorie dicit. Singulis sidera tributa sūt nobis Clara diuitib⁹. Minora pauperib⁹ obscura defectis. Et p sorte cuiusq; lucentia ad munera mortalibus Et Quintilianus libro declamationū. Fato viuim⁹: languemus: cōualescimus: morimur. Medicina qd prestas Nisi vt iuxta te nemo desperet. Vnde etiā in quodā epitaphio dicit. Parce precor: tristes questus effūdere vixi. Non erat in fatis lōgior hora meis. Et in alio epitaphio dicit. Heu infelicē sub iniquo sidere natū. Lapsus equo preceps occidit ante diē. Exemplis etiā pz. Nam Cicero libro de natura deorum adducit exemplū duorū fratrū qui cum simul nati essent etiā simul postea egrotare ceperunt: & eorū morb⁹ pariformiter cepit ingrauescere & eodē medicamine sanati sunt: de qbus dicit Possidonius astronom⁹: q ideo hec equaliter & vniformiter illis acciderunt: qa eandē constitutionē astrorū in cōceptione & natiuitate habuerunt. Exemplū patet etiā in filio dñi Io. de lignano tēpore pape Martini. Hic enī dñs Io. doctissimus iuriscōsultus ac celeberrim⁹ astronom⁹: p videns ex genitura filiū quendā suū cruci affigendū volēsq; fatali geneseos dispositioni succurrere: eū sacris initiari ac liberalib⁹ disciplinis apprime fecit erudiri: sz nec sic quidē euitare potuit vim fati decreti. Nam cū eū patria Bonienses p pace cōponenda ad Martinū pontificē max. legatū misisset & ipse magis ad exitiū q̄ cōmodū patriā clanculo pdidisset pōtifici. Idq; post reditū dominis inotuisset: eū nocte patibulo affixerūt. Quē illucescēte die cū pater pēdentē vidisset: deplorās inqt.

Heu fili mi: tuū infelicissimū fatū nec hūanis litterarum adminiculis nec diuis ministerijs supare potuisti. Ex istis ergo dictis phōrꝝ & astronomorū cōcludūt mlti et dicūt oia fato moueri & regi. Hec aliquē posse declinare aut trāscēdere fatorū agmīa. Inde etiā est ꝙ quidā astronomi igerūt se ad iudicandū de futuris euentib⁹ hoīm vita & morte regum, pace & bellis populorū: diuitijs & paupertate hoīm, fecunditate & sterilitate vxorū habundātia et in edia messiū. De honorib⁹ & dignitatib⁹ ꝑlatorū ꝑsepe vera predicantes vl̄ potius vaticināntes. Sed quā istorū dogmata maxima sunt: & ad vertendū vite humane statum spectant. Idcirco in sequenti articulo citanda et adducēda erunt atqꝫ a nobis coarguēda. Ne & nos fallamur ipulsi auctoritate hoīm q se putāt eē sapiētes.

Quarta questiūcula ē: Quot

sunt sacrilega dogmata de fato phōrꝝ et quō a catholicis doctorib⁹ reprobant̄. Ad quā r̄ndet ꝙ tria sunt execranda dogmata phōrꝝ de fato dicentiū. Primū est: qd' dicūt fatum esse celestē aspectum & dispositionē siderū necessitatē simpliciter ex se oēs effectus inferiores circūscripta ex toto oi ꝓuidentia dei: ītuentes se dicto Augustini. v. de. ci. dei dicētis: fatum esse ordinē quendā et dispositionē sc̄darū causarū ad effect⁹ ꝓducēdos i hijs corruptibilib⁹ & generabilib⁹ ꝑter dei & hoīm volūtates. Qd' dogma ꝓbat̄ eē falsū rōne et auctoritate. Rōne sic. Tho. iij. cōtra gētiles. c. lxiij. Impossibile est ꝙ aliq̄ nō cognoscētia finē: operent̄ ꝓpter finē & ordinate ꝑueniant in ipsum: nisi sint mota & regulata ab aliq̄ habente finis cognitionē: sicut patet de Sagitta. Sed oīa corpora naturalia planete sidera operantur ꝓpter finem: & mouent & consequunt̄ finem: licet illum non

agnoscant: ergo oportet q tota opatio eoruȝ ab aliquo ordināte & regulante dirigat. Illud aūt est quā dicim⁹ puidentiā diuinā. Propterea dicit sapiēs. xiiij. Tua aūt pater puidētia ab initio cūcta gubernat. et Sapi. 8. Attigit a fine vsqȝ ad finē fortit & dispōit oia suauit. Et Sap. 12. Non ē alius de⁹ q̄ tu: cui cura ē de oib⁹: & ad hebr. Portās omnia verbo virtutis sue. p hoc facit q̄d Aug⁹ dicit. iij. de trinitate. c. iiij. Nichil fit visibiliter in hoc mundo: q̄d non de interiore inuisibili atqȝ intelligibili aula summi imperatoris iubeat aut pmittat: scd̄m ineffabileȝ iustitiam premiorū atqȝ peñarū gratiarum & retributionū in ista amplissima quadā imensaqȝ totius creature republica. Et Lactantius libro. iij. c. xxi. dicit. Quis eni non sentiat hunc mundū tam mirabili ratione compositū aliqua puidētia gubernari: qñ nichil est q̄d possit sine vlla moderatione cōsistere. domus absqȝ habitatore dilabit. Nauis absqȝ gubernatore abijt pessum. Corpus ab anima derelictū defluit. Ne dum putemus totam istaȝ molem aut construi sine artifice: aut stare tam diu sine rectore potuisse. Et libro. i. dicit. Nemo eni est tā rudis: tam ferus morib⁹ q̄ oculos suos in celū tollens tametsi nesciat cuius puidentia regat hoc oē q̄d cernitur: nō tñ aliquomodo esse ītelligat ex ipsarū rerū motu: magnitudine pulchritudine: vtilitate: tēperatiōe: nec fieri posse: quin id q̄d mirabili rōne constat cōsilio aliq̄ maiore sit institutū. Ergo ex hijs pȝ falsitas phōrȝ et astronomorum quātuȝ ad primū dogma. Ad dictū aūt Augu. q̄d adduxerūt dicit q̄ Aug⁹ illud adducit in psona stoicorum. Secundum dogma puersum astronomorū est: q̄a dicunt q̄ oia que fato subdunt de necessitate & imobiliter eueniūt: q̄d pbant sic. Posita quacūqȝ causa sufficienti necesse est immobiliter effectū sequi. Sed corpa

celestia cum suis motibus & dispositionib⁹ sunt sufficiens causa suorum effectuū: ergo oportet q̄ de necessitate effectus imobiliter consequant. Unde & Boetius dicit: q̄ fatū est imobilis dispositio inherēs rebus mobilib⁹. Sed hoc etiā ꝓbat̄ esse falsuꝫ. Primo quantū ad res humanas. Nam humani act⁹ nō subdunt̄ actioni celestiū: vt infra ꝓbabitur. Et iō nichil ꝓhibet p voluntariā actionē ipediri effectū celestiuꝫ corporum: nō solum in hoīe: sed etiā in alijs rebus ad q̄s hoim operatio se extēdit. Secundo positio istorū est falsa quantū ad oīa que p accidens aguntur: q̄a illud quod est p accidens nō est ꝓprie ens: neq̄ vnum. Sed omnis actio naturalis terminatur ad aliquod vnū: ergo impossibile est q̄ aliq̄d quod est per accidens sit effectus per se alicui⁹ naturalis principij. Nulla enī natura pōt facere q̄ intendens fodere sepulchruꝫ inueniat thesaurum. Et sic cum corpus celeste agat per modum naturalis principij: q̄a per motum naturaleꝫ sequitur q̄ impossibile sit q̄ aliqua virtus actiua corpis celestis sit causa actiua eoruꝫ q̄ hic aguntur per accidēs. Unde dicit phūs. vij. metha. q̄ nō q̄cūq̄ causa posita necesse est effectū poni. Sunt enī quedam cause q̄ ordināt̄ ad suos effectus nō ex necessitate sꝫ vt in plurib⁹ que quandoq̄ deficiūt in minori p̄te ꝓpter corruptionē aut impedimentum alicui⁹ principiorū vt cum natura ꝓducit monstrum vl' hominē cum septem digitis: que sc̄dm phm̄. ij. phisicorū. fiunt a casu & fortuna. Philosophus autem dicit in li. de sōno & vigilia. q̄ corpa celestia nō semp ꝓducunt suos effectus in istis inferioribus inanimatis ꝓpter cōtrarias dispositiones impedientes. Frequēter enim inquit fiunt signa imbriū & ventorum: q̄ tn̄ non eueniunt ꝓpter contrarias dipsositiones fortiores. Sequit̄ ergo q̄ nec respectu voluntariorū nec effectuū

omnium naturalium que fato directe subdunt̃ de necessitate & imobiliter omnia eueniunt. Ad motiuū autē ipsorꝝ dicit̃ ꝙ corpa celestia siue fatū sunt causa inferiorum effectuū mediantib⁹ causis mobilibus particularibus que deficere possunt in minori parte: & ideo per accidens mobilia sunt. Nam vnūquodqꝫ recipit̃ in alio ad modum recipientis. Sicut enī virtutes celestes in se necessarie recipiunt̃: tn̄ in inferiorib⁹ effectib⁹ mobilibus mobiliter & cōtingēter: & cū omne multiforme: variū: casuale: ꝑ accidēs & mobile reduci habeāt ad aliquod principiū vniforme & ꝑ se. Idcirco huiusmodi casualia q̄ sunt mobilia respectu corporū celestiū & sc̄darum causarū per relationē tn̄ ad primū principiū a quo ordinant̃ siue ad intellectuꝫ diuinū & ad illius ꝓuidentiā sic sortiūtur quandā imobilitatē et necessitatē: nō quidē necessitatis absolute sed conditionate: sc̄d̄m ꝙ dicim⁹ hanc conditionalē eē verā vel necessariā. Si de⁹ p̄sciuit hoc: futurū erit. Vnde cū Boeti⁹ dixisset fati seriē esse mobileꝫ: post pauca subdit. Que cū ab imobilib⁹ ꝓuidentie diuine ꝓficiscit̃ exordijs/ipsam quoqꝫ imutabilē esse necesse est. Tho. pri. pte. q. cxv. & .cxvi. ꝑ totū. Ad illud aūt Boetij dicētis ꝙ fatū est imobilis dispositio inherēs reb⁹ mobilib⁹. Rn̄det̃ ꝙ dispositio sc̄darum causarū quā fatū Boetius vocat: dupliciť cōsiderari potest. Vno modo sc̄d̄m se & in se ipsis secūdis causis: & sic fatū mobile est sicut & res mobiles siue voluntarie fato subiecte. Si vero fatuꝫ accipiat̃ siue dispositio causarꝫ secundarū per relationē ad primū principiuꝫ diuinū a q̄ ordināt̃: sic bene fatū immobile est: & sic accipit Boeti⁹ fatū ꝑut. s. refert̃ ad volūtatem & p̄tātem dei: nam oēs creature in se licet sint mutabiles aliquo mō: ꝑut tn̄ referunt̃ ad dei ꝓuidentiā sortiunt̃ aliquā imutabilitateꝫ. Et ꝓbat̃ etiā hoc secundū

dogma etiā peruersū ex incōuenientijs q̄ sequerent̄ ad ipm. Nam si concedim⁹ fatuȝ necessitatē inducere in hominib⁹. Seqtur primo ꝙ male dixit Moyses in opere q̄rte diei enumeratis duob⁹ magnis luminarib⁹ & stellis cum subiunxit. Et vidit de⁹ ꝙ esset bonū: supple regimē stellaruȝ. Nam si a fato & stellis iste est fur: ille latro: ille auarus: ille luxuriosus: ille ebriosus: hoc nō est bonū: sȝ pessimū. Si cursus celorū & stellarū hec facerent: nō dirigerēt hoīes illuminādo terrā in debitū finem: sed a debito fine auerterēt. Seqtur ꝙ dn̄s de⁹ q talem ptātem & influentiā dedit astris: magnam occasionē dedisset hoīb⁹ declinandi ab hijs q̄ credenda ꝓponit fides xp̄iana. Seqtur secundo nō sit necesse aliqs rogetur aut colat̄ de⁹. Sequitur ꝙ nullum sit peccatum tollit enī fatū libertatem voluntatis qua oē pc̄tm̄ cōmittit̄. xv. q. i. in principio. Sequitur ꝙ de⁹ sit causa oīm peccatorū: qa quicqd est causa cause: est causa causati: vt inqt Proculus. Seqtur ꝙ deus sibi ipsi contrariatur: nam precipit bona & cogit ad mala. Sequitur ꝙ iniuste puniunt̄ homines. Nemo enim peccat in eo quod vitare non potest.

Sequitur ꝙ absqȝ iustitia dantur premia bonis Nam voluntas est causa meriti. Sequitur ꝙ nullum iudicium de hominū factis deo relinquatur. Sequitur ꝙ theologia: artes: philosophia moralis: medicine frustra essent. Quid enī oportet docere scribere suadere mederi ꝛc̄. Si omnia ex fati necessitate euenīūt. Et si tentatiōes pro diuersitate natiuitatum: diuersis temporib⁹ anni in hominibus ex astralibus influentijs excitantur. Non ergo a demonibus & fomite peccati vt fides christiana profitetur proueniunt. Vtqȝ ad summam dicam⁹ si fato omnia fieri ab eo cuncta necessario & immobiliter euenire concedimus: omnis vita humana

subuerteret. Nam sup̄uacue obiurgationes: laudes: vitu
perationes: exhortationes exhiberentur. Ista cōsiderās
beatus Aug⁹. v. de ci. dei. c. i. inquit. Qui stellas putāt
habere talem a deo eis traditam p̄tātem: magnā celo fa
ciunt iniuriam: in cuius velut in clarissimo senatu ac
splendidissima curia opinantur scelera facienda decerni
qualia: si aliqua terrena ciuitas decreuisset genere huma
no decernēte fuerat euertenda. Et idem dicit. ij. sup Gen̄
ad lr̄am. Impia p̄uersitate in malis factis rectissime rep̄
hendendis ingerunt accusandū potiꝰ auctorē siderum
q̄ hominē scelerū cōmissorē &c. Et Ambroꝰ in li. Ex
ameron. Errorem hunc nefandum de necessitate fata
li rep̄bando dicit. Quō dn̄s aut bonis p̄mia p̄posuit aut
improbis penas / si fati necessitas disciplina & cōuersa
tionē hoim / stellarū cursus informat. Si ad necessitatē
genitalē nō ad instructa morū actus nr̄i factaq; referan
tur. Cur legis p̄positesūt: iura etiā cur p̄mulgata: qui
bꝰ aut pene imp̄bis decerni aut securitas deferī inoxijs:
Cur nō venia datur reis. Cum vtiq; vt ipsi aiunt nō sua
voluntate: sȝ ex necessitate deliquerūt. Cur laborat agri
cola & nō expectat vt in elaboratos fructus priuilegio
sue necessitatis inuehat: receptaculis horreorū. Si ita na
tus est vt ei diuitie aut opes affluant. Frustra mercator
periculosius sollicitat mare cui ocioso potest q̄dem vt ai
unt sorte genitali diuitiarū thesaurus illabi. Cur oīs ho
minum sollicitudo de questu / oē studium negotiatōis
omnis labor: om̄is occupatio. Si non ex voluntate: sȝ fa
tali necessitate res decurrunt humane. Vbi enim est di
recta necessisas ibi inhonorata industria immo fatua sol
licitudo. hec ille. Vt ergo cūcta adducta inconueniētia
& hos omnes p̄niciosos errores declinemꝰ nec omnia
fato subdi nec cūcta immobiliter ab eo necessitari con

fiteamur. Tertiū dogma phōꝝ & astronomorū de fato puersuʒ est: q̄a dicūt oīa fieri & subdi fato: q̄d rōnib⁹ auctoritatib⁹ & exēplis supra nūc tertia questiūcula adductis ꝓbabāt. Sʒ falsitatē dogmatis sexta īfra questiūcula que dicta phōꝝ dissoluet: manifestabit & Boeti⁹ itē iiij. de cōsolatiōe eosdē cōfūdit dicēs: quedā que sub dei ꝓuidētia locata: seriē supant fati. q̄ vero sint q̄ fatū supāt & ei nō subduntur ex sequenti septima. q. apparebit.

Quinta questiūcula ē: Quō

q demonstrant theologi nō oīa subdi fato nec singula ab eo necessitari. Ad quā r̄ndet q̄ id Theologi ꝓbant rationib⁹: auctoritatib⁹: & exemplis (loquēdo & intelligēdo de actib⁹ humanis & volūtariis) Et primo rōne sic. Diuina ꝓuidētia sic ordinē disponit vniuersum: vt inferiora p supiora: & minus nobilia p nobiliora regant: vt dicit Aug⁹. iij. de trini. In hoīe aūt duo sūt aīa & corpus. Et corpus q̄dem quod nunc passibile ē & mortale: inferius est copore celesti. Et ideo p se & directe ei subdit & in ipsum imprimit sicut virtute eius formatum est & complexionatū. Vnde phūs. ij. phisicorū dicit Sol & homo generant hominē. i. influentia stellarū: planetarū & homo. Et Aug⁹ dicit in. v. de. ci. dei. Nō vsq̄ quaq̄ absurde dici potest ad solas differentias corporū afflatus quosdaʒ valere sidereos. Et Dionysius. iiij. c. de diuinis nominib⁹ dicit. Lumē solis ad generationē sensibiliū corporum cōfert & ad vitam ipsam mouet et nutrit & auget & perficit. Anima vero cū deo assimiletur quia vterq̄ spūs est: & effectus tanto nobilior existit quāto plus cause assimilatur. ij. & iiij. metha. Non subditur per se & directe vt dictum est: celis & planetis corporalibus. Cum ipsa aīa omnibus ipsis sit nobilior.

Caput Nonum

Non ergo anima subditur fato nec erit bona vel mala ex fato & corporibus celestib⁹: sed ex seipsa & ei⁹ libera voluntate. Tho. iij. cōtra gētiles. Scđa ratio est talis: duo motores faciētes īpressiones in eadem remota si vn⁹ est potētior & nobilior atq̄ imediatior erit etiā ad īprimendū efficatior. Sꝫ corpus nostrū subiacet duob⁹ motorib⁹ scilicet corporib⁹ celestibus & aīe rationali: que est nobilior ipso corpe celesti potētior & īmediatior: ergo erit & ad īprimenduꝫ efficatior. Plus ergo aīa poterit ī afficiendo & in īprimēdo in corpus ꝓpriū q̄ corpora celestia respectu operū expressoꝝ in corpe. Vnde quantūcūq̄ Mars moueat corpus ad ꝑturbationē & iram mouēdo sanguinē. Plus tn̄ poterit aīa bene ordinata operari temperantiaꝫ sanguinis & q̄etationē vt sit ei gaudiū & mā suetudo. Tertia ratio est talis. Si fatuꝫ & corpora celestia essent directe cause electionū & actuū humanorū sequeretur q̄ homo naturali instinctu agereť ad suas passiones: sicut cetera animalia in quib⁹ nō sunt nisi vires anime corpeis organis alligate. Nam illud quod fit in istis inferiorib⁹ expressione corporū celestium agitur naturaliter: & ita sequereť q̄ homo nō esset liberi arbitrij: sed haberet actiones determinatas sicut cetere res naturales. Que omnia sunt manifeste falsa & contraria humane cōuersationi. Ergo ex hijs patet q̄ actus humani & voluntarij fato & corporib⁹ celestibus nō subdunť.

Nunc ponēde sūt auctoritates. et primo Damasceni scđo sniaꝝ dicentis. Actuū nr̄orum nequaq̄ sūt causa corpora celestia. Nos enī liberi arbitrij a conditore facti. Domini etiā nostrorum existimus actuum. Et Greg⁹ Nicenus dicit. Dicūt egyptij q̄busdam sacrificijs fatum posse mutari. Et moyses. iiij. Deuter. dicit. Ne videas solem & lunam & omnia astra celi. & errore deceptus ad

ores ea atq; colas que creauit dñs deus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Nota in ministeriũ & nõ in dominium. Et Ambro. in examerõ dicit. Non nulli tentauerunt exprimere natiuitatũ qualitates/qualis futurus vnusquisq; qui natus sit esset. Cum hoc nõ solũ vanum sit & inutile querẽtib9: sed impossibile pollicentibus. Et idẽ libro. iiij. Exameron: ostendẽs p locum a maiori: q celum & corpora celestia concurrũt ad generationẽ aĩalium & vegetabilium: tanq; agens vniuersale excitans & vigorans virtutes: generatiuas seminuz & animaliuz in regione elementari. Sic inqt. Conticescat ineptus sermo astronomorũ. Sciant oẽs solẽ auctorem non esse nascentiuz. Sed q dei clementia terram relaxat. Dei indulgentia prumpere fructus facit. Et libro. iiij. introducit naturaz de sole dicentẽ. Bonus qdem est sol in ministerio nõ in imperio. Bonus mee fecunditatis adiutor: sed nõ creator: effectuũ meorum formator bonus: meorũ alitor fructuũ: sed nõ auctor. Et Grego. in omelia epiphanie dicit. Absit a fideliuz cordibus vt esse aliquod fatum dicant vitam quippe hominũ solus hanc conditor qui creauit administrat. Et Ptolomeus in almegisto dicit. Homo sapiens dominabitur astris. & in centiloquio in princicipio dicit. Anima sapientis medici dominabit̃ astris. Nam medic9 adniti r̃ desiccare corpora cũ corpus celeste mouet illa ad humiditatẽ. Et Bugusarus sapiẽs in cõmẽto sup centiloquiũ Ptolomei ait. Homo sapiens & iuuat & ĩpedit celestem effectuz ex virtute sapientie que est in eo. Et Abraham auenere caldeus astrologus dicit. Siquis enim preces & clamores ad celum subleuauerit fatum suum vincere poterit. Et virgili9 primo georgicorũ inqt. Ingeniũ & reruz fato prudẽtia maior. Et Quintilian9 in. iiij. declamatiõe

dicit. Vincitur fatum si resistas. Vincit si contempseris. Audi q̄ gloriose in hanc partem Crisippus stoicus concludit dicens vt adducit Augellius in de noctibus atticis Fato inquit quadam ratione principali. i. generata omnia fiunt. Ingenia tamen ipsa habent aliquid proprium. Exemplum. Sicut si lapidē chilindrum ꝓijcias initium est ex nobis: sed tamen ille lapis preceps voluitur: nō quia id tu facias: sed quoniam id sese modus ei⁹ & forme volubilitas habet sic ordo & ratio & mobilitas fati genera ipsa & principia causarum mouet. Impetus vero consiliorum mentiumq̄ nostrarum ex nobis sunt Idcirco apud Homerum recte Iupiter de mortalibus conquerebatur dicens. Heu michi quid damnant mortales numina celi. Esse aiunt etenim per nos mala: cū tn̄ ipsi. Vecordi preter fatū sint mēte dolores. Hec ille. Nūc vero idem ꝓbabitur exemplis. Plato a phisonomo iudicatus corruptor adoloscetulorum. Respondit inclinationem astrorum sapiētia vici. Astra enim furem vel adulterum significāt: non autem furem vel adulterum faciunt. Nati sun duo gemini .s. Iacob & Esau. Gen̄. xxv. Sic alter post alterum vt posterior plantā prioris teneret. Et tn̄ in vita morib⁹ diuersi. in actibus dispares in parentū amore dissimiles fuerūt. Vno celi spacio filius regis & rustici nascunt̄: in omnibus tn̄ diuersi. Nascunt̄ sub Marte masculus & femina. Illa colum ducit: alter ense triūphat. Si dicat ad hec possidonius astronomus. Natorum hoꝝ causam diuersitatis fuisse exiguū temporis interuallū quod inter gemini dū nascerent̄ habuerūt. Respōdet ad hoc Aug⁹. in. v. de ci. dei dicens: Mirum est q̄ tam modica ꝑticula celi que transiuit tn̄ valuerit in diuersitate voluntatū: actuū: morū: casuūq̄ geminorū nascentium: aut nō geminorum. Ad quod

iterum Nigidius astronom⁹ respondet q̄ tanta est celi rapacitas vt si alter geminorū celeriter post alterum na- sceret: in celo tamen plurimū spacij causaret: exemplum rote rapacissime currētis & pcusse bis de atramento tam q̄ in vno loco: desistente postea motu: reperient duo illa puncta atramēti maxime distantia. Ex hac ergo di- stantia causata ex rapacitate celi dicit Nigidius oritur diuersitas morum & euentuū in geminis: & nō gemi- nis simul natis. Ad quod etiam respondet Aug⁹ q̄ hoc figmentū fragilius est q̄ vasa que illa rotatiōe fingunt Nam si in celo respectu simul nascentiū tam multum interest ex tā parua particula eiusdē cōstellatiōis q̄d cō- prehendi nō potest: quare alteri geminorū .s. Iacob he- reditas obuenerit. Alteri vero .s. esau nō. Quomodo er- go potuerunt astronomi iudicare respectu nō gemino- rum habentiū diuersas constellationes cum quandoq̄ respectu eorum maxima pars celi precesserit. Hec om- nia beatus Aug⁹ vbi supra. Ex quibus patet stulticia eorum qui horam eligunt nubendi: qui tempus expe- ctant cum vxorib⁹ concūbendi: qui cohibent mulieres si possunt ne vsq̄ ad tēpus pariant. Sicut Nectanybus astronom⁹ cum olimpiade matre Alexandri concūbens ꝓhibuit illam vicinā partui ne puerū vsq̄ ad horam ab eo inspectam pareret: sicut legitur in historia Alexandri magni. Noui ego doctissimū quēdam prelatū cū astro- labio horam discessus ad episcopatum expectasse. Qui tandem cū crederet astris: de sero primo hospitatus in stabulo equos visitans lapide desursum mactat. Alter electa hora ab astris ducēde vxoris: transacto anno illam cōperit cū adultero. Hinc scribit Ambro⁹ in li. exame- ron. Quam multos videmus eiectos criminib⁹ atq̄ pec- catis in meliorē statum esse conuersos. Redempti sunt

apostoli & cogregati ex peccatoribus nō vtiq̄ natiuitatis sue hora: sed xp̄i eos sanctificauit aduent⁹ et hora dn̄ice passionis redemit a morte: latro ille dānatione capitis cū dn̄o crucifixus nō beneficio natiuitatis sue. Sz fidei cōfessione ad paradisi gaudia transiuit. Ionā in mari nō vis natiuitatis: sed dissimulate diuine p̄ceptionis: p̄cipitauit offensa. Petrum de carcere angelus xp̄i nō stellarū series liberauit. Paulū p̄cussum a vipera. turbatūq̄ naufragio nō remedia natiuitatis: s; deuotiōis meritum seruabat. Sed q̄d de illis dicimus qui ap̄lorum p̄cibus cū mortui fuissent resurrexerūt: vtrum eos sua necessitas an apostolica gratia resuscitauit. Et q̄d opus facit vt se ieiunijs: orationib⁹: periculisq̄ cōmitterent: si q̄d volebant necessitatis beneficio poterāt obtinere. hec ille. Ergo melius in oībus honorem⁹ deū p̄ iesum xp̄m in spiritu sancto quibus est honor & gloria: vt dixit Petrus apostolus. Cuius p̄uidentia & nostra libera voluntate facimus quecūq̄ bona vel mala facim⁹/q̄z q̄ sequē do stulticiam sacrilegā astronomoru; negemus voluntatem qua peccamus. cōfingamus necessitatē qua delicta defendamus/p̄ditos mores p̄ quos in terra ab hoībus detestamur a sideribus inane habere mentiamur.

Sexta questiūcula est: quō

respondent theologi rationibus: auctoritatib⁹ & exemplis phōrū male de fato sup̄ tertia questiuncula sentientiū. Ad quā r̄ndet q̄ theogi argutias phōrū: auctoritates & exēpla sic soluūt: & primo ad argumētū i frōte dicūt q̄ corpa celestia sunt causa īferiorū effectuū mediātibus causis p̄ticularib⁹ inferioribus: q̄ deficere possūt in minori p̄te vt dictū est. Et ad p̄bationē minoris dicūt q̄ oīa illa q̄ tangit ibi Boeti⁹: intelligunt

fieri a deo mediantibus causis scdis. Et ideo sub fati serie cötinentur: sed nõ est eadẽ ratio de oibus alijs. vt dicit Tho. pri. pte. q. cxvi. ar. iiij. ad primũ. Ad auctoritates phõrũ astronomorũ: oratorũ: & poetarũ rñdent negando eas. Si accipiãt fatũ p cõnexione scdarum causarũ absq3 diui na puidẽtia: nã cause scde nichil agũt nisi virtute prime Damascenus aũt & Ptolomeus intelligũt q corpa celestia cõstituũt in nobis habitus & cõplexiones corpales ĩ dinatiue nõ necessarie. Ad exemplũ duorũ fratrũ gemi norũ respõdet ypocras dicẽs: q illud fuit qm parẽtes vt erãt corpe dispositi dum cõcubuerũt: ita primordia cõ ceptorũ effici potuerũt. Deinde eadẽ aeris et loci. i. dom9 positio: similia alimẽta: & vis aquarũ que ad corpora bene vel male cõcipiẽda (medicina attestãte) plurimũ valent eedem etiã excitationes: tã similia corpora fingere potuerunt: vt etiã ad egrotandũ vno tpe eisdem causis similiter mouerent. Hec Augu. Ad illud etiã dñi Io. de lignano dicit q ideo fatum vincere nõ potuit: qa regnandi causa passionẽ tpaliter vel spiritualiter dominandi rationabiliter nõ repressit. Ad illud etiã quod psepe vera pdicant astronomi. Respondet Augu. q illud fit a casu vel arte vel occulto instinctu spirituum nõ bonorum/ quibus cura est: falsas & noxias opiniões de astralibus fatis humanis mentibus inserere atq3 firmare.

Eptima questiuncula est:

S qd sit fatũ scdm theologos & q scdm ipsos fato sic vel nõ subdunt: & quõ xpiani fatũ catholice admittere pñt: & i qbus scdm eos differt fatũ a puidẽtia dei. Ad quã sic rñdet et prio ad primũ dicẽdo, q fatũ scdm theologos: ẽ reb9 mobilibus iherẽs dispositio: p q diuia puidẽtia suis qq3 nectit ordib9. Vel sic. Fatũ ẽ ordinatio

siue series scdarum causarum ad suos effect⁹ ꝓducēdos in istis iferiorib⁹ scdm depēdentiā quā hñt a deo. Ista aūt ordinatio scdarum causaꝝ ad suos effect⁹ ꝓducēdos pōt dupliciť cōsiderari. Vno mō ꝓut ē vnita ī ꝓspectu diuie mentis ordinantis & diuidētis: locis: & tēporib⁹: motu & formis omnia: & sic vocať volūtas siue ꝓuidētia diuina. Alio modo scdm ꝙ eadē ordinatio digesta & applicata temporib⁹ est in ipsis medijs causis a deo ordinatis ad suos ꝓprios effectus ꝓducendos scdm dependē tiam quā habēt a deo: & sic vocať fatū. Et sic patet ꝙ ipa dei voluntas siue ꝓuidentia pōt dici fatum causaliter. Sed ipsa dispositio & ordo causarum secundarū ad suos effectus dependēs a deo diciť fatū essentialiter. Diciť aūt ipsa dispositio causarū scdarum fatū a fari: quasi effatū diuine ꝓuidentie vt dicit. Tho. iij. cōtra gētiles. c. xciij. Et in primo sniaꝝ. di. xxxix. Deus eni suā ꝓuidentiam loquiť p Fatum: sicut homo cōceptus cordis p voces. Et sicut artifex forma de re faciēda cōceptaꝫ manifestat p opis effectū. Et sicut artifex qđ singulariť mētaliterq; ꝓspexerit p tpales ordines ducit ad effectū. Ita de⁹ sua ꝓuidentia simpliciter disponit facienda: & p fatuꝫ illa mltiplíciter ac tpaliter administrat. Ex hijs colligi possūt tria: Primo que fato subdunť: & q̄ nō. Nam ex quo fatum scdm theologos est ordinatio scdarum causarū ad effectus diuinitus ꝓuisos: sequiť ꝙ illa tm̄ subdunť fato q̄ subdunť causis secundis. Si qua vero sunt que īmediate a deo fiunt cū nō subdantur secundis causis. ergo. nec etiā subduntur fato: sicut creatio rerū primarum. s. quatuor coeua: videlicet angeli: corpa celestia: tempus: materia quatuor elementoꝝ. supposita prima/oim specierum/ que sunt ꝓducta in principio. Glorificatio substantiarū spiritualium. Iustificatio impiorum. Anime que de

nouo semper creantur. Nam hec oia a deo immediate ema-
nauerunt & creantur: & aliter produci non potuerunt nec possunt
Idcirco fato non subduntur. Illa enim que a superiori fiunt & dis-
ponuntur ab inferiori non mutantur: propterea Boetius dicit vbi
supra quod ea que sunt prime diuinitati propinqua stabiliter fixa
fatalem ordinem mobilitatis totaliter excedunt. Que autem
sunt remota a prima causa tanto pluribus fati nexibus
subiciuntur tantoque sunt magis mobilia quanto a prima
causa sunt remotiora. Exemplum patet in Boetio de cen-
tro circuli & eius circunferentia. Sic ergo illa que a deo facta
sunt & fiunt sibi soli subiciuntur. Effectus vero alij particula
res & naturales subiciuntur motui elementorum motui ce-
lestium corporum motui primi mobilis & tandem prouidentie
primi imobilis a qua cuncta habent si quam tenent firmi-
tatem: & sine qua nichil in suo statu permanet. Nam sub-
stracto primo substrahuntur subsequentia. Colligitur secundo
ex superioribus quomodo fideles xpiani concedere possunt esse fa-
tum. Nam si fatum accipiatur pro dispositione siderum in
qua quis conceptus vel natus est necessitante oes effectus infe-
riores preter dei & hoim voluntates. Sic nos fatum esse ne
gare debemus cum Gregorio dicente. Absit a fidelium cordi
bus vt esse fatum aliquid dicant. Si autem fatum accipia-
tur pro dispositione causarum scdarum & ordinatione hu-
manorum actuum per relationem ad deum & eius prouidentiam tanquam
per eum ordinata & prelocuta siue effata: sic fatum po
nere possumus. Licet etiam hoc nomine sancti doctores
vti recusauerunt propter eos qui ad vim positionis siderum
hoc nomen torquebant. Vnde Augustinus dicit in .v. de ci. dei. c. i
Si propterea quisque res humanas fato tribuit: quia ipsam dei
voluntatem vel potestatem fati nomine appellat sententiam tene
at & linguam corrigat. hec ille. Colligitur tertio ex dictis
differentia inter prouidentiam & fatum. Nam dispositio-

rerum pducendarum gubernandarũ & cõseruandarũ in
pspectu diuine mentis dicitur puidentia. Sed disposi
tio eadẽ in medijs causis a deo ordinatis ad aliquos effe
ctus pducẽdos & explicata tẽporibus dicitur fatũ. Item
differunt: qa tam necessaria q̃ contigẽtia subiciuntur di
uine puidentie: imo & ipsum fatum puidentie subici
tur. Sed fato sola mobilia subiciunt. Item differunt qa
diuina puidentia cũ sit ipsa diuina ratio in sũmo oim
principe cõstituta: vt dicit Boetius est in deo: fatũ vero est
tm̃ in secundis causis. Itẽ differũt: qa res existẽtes in deo
per modum diuine puidentie sunt ibi vnite & simpli
citer vne: scd̃m vero q̃ subsunt fato sic sunt plures di
uise: & dicuntur plura fata per quẽ modũ dicitur a poe
ta. Te tua fata trahũt. Item differunt: qa diuina puiden
tia dicitur fatũ causaliter inquantũ ordinatio fatalis de
pendet & descendit ab ordinatione diuine puidentie.
Sed ipsa dispositio scdarum causarum in se ipsa dicitur
fatum essentialiter. Item postremo differunt: quia diui
na puidentia est imobilis stabilisq̃ manẽs dans cuncta
moueri. Fatum vero cum sit in rebus mobilibus mobi
le est. Et hec satis sint p questione tertia de fato.

Uarta questio principa

q lis sub hoc nono capite ẽ de fortuna. An s.
actus volũtarij: casualesq̃ euentus necessitẽ
tur ab ea: circa quã quinq̃ questiũcule sol
uentur: quarũ quelibet infra ordine suo notabitur.

Rima questiũcula ẽ: quid

p sit fortuna scd̃m poetas et gẽtiles: & quõ ea pin
gũt: & qd ascribũt ei: & in qbus male de fortu
na sentiunt. Ad quã altius ordiẽtes Rñdet q̃ antiq phi &
poete de inferioribus effectibus: & casualibus euentibus in

ordinate cōtingētib⁹: varie locuti sūt. Epicuri eni cū Democrito: effect⁹ casuales: euētusqꝫ hūanos nulli sup̄iori determiate cause ascripseṙt: sꝫ casui q casus (teste Burleo. ij. phisi.) ꝓprie ī reb⁹ inaīatis irrationabilib⁹ & natura lib⁹ repit. Alij vero nedū effect⁹ fortuitos & cōtingētes: sꝫ & electiōes actusqꝫ hūanos ī sup̄iorē quādaꝫ cām cūcta necessitātē reducere sūt conati: quā cām vocaueṙt fatū: de quo lati⁹ sup̄ dictū est. Fuerūt itē & tertij qdam phi gētiles & poete: q euētus fortuitos: electiōesqꝫ & actus hūanos ī cām quandā siue ītelligētiā ītellectui hūano īmanifestā adducere moliti sūt: quā fortunā deā appellaueṙt.

Eāqꝫ sic pīgebāt Fingebāt eī idolū siue puellā vnā quā ab vniuersitate causandi deā noiabāt: et eā cecā pingebāt qa p̄terita: p̄sentia: & futura meti sīnā ignorātib⁹ cūctis ab ea bona & mala ꝓuenire dicebant: & bifrontē & ante albaꝫ ꝓ eufortunijs post nigrā ꝓ īfortunijs: ante capillataꝫ: qa tpe apto eufortunia iuuant: retro vero caluaꝫ: qa tpe nō cōgruo nocēt Sedentē sup rotaꝫ. i. īmobilit̄ distribuentē oīa: quaꝫ rotā voluere arbitrabanī. nescit. n. fortuna qescere: vt dicit Seneca. Hanc dicebāt felicitare et īfelicitare hoīes. hanc dirigere hoīes īmediate. i. absqꝫ ꝓuidētia dei ad eligendū vtilit̄ vl̄ nō vtiliter. hanc ponebant ī primere in ītellectuꝫ & volūtatē hoīs spem aut cognitionē sucꝝ effectuū. Hanc p̄ficiebant oīb⁹ distributiōibus bonis & malis oīb⁹ eufortunijs et īfortunijs. In p̄sona cuiꝰ rū dicebat Salomō Eccl̄s. ix. Verti me ad aliud: & vidi sub sole: nec velociū eē cursū: nec fortiū bellū: nec sapiētiū panē: nec doctoꝝ diuitias: nec artificū gr̄aꝫ: sꝫ tps casūqꝫ in oīb⁹. Et Sene. ī ep̄lis ait. Res hūanas nullo ordine fortuna regit spargitqꝫ manu munera ceca peiora fouēs Et Iuuenalis. Te facim⁹ fortuna deaꝫ celoqꝫ locamus. Et Salustius in Catelinario. Profecto fortuna ī omni re

dominatur. Ea cunctas res ex libidine nõ ex vero cele brat obscurat q;. Et plutarcus libro de remedio ire in ꝑsona. Euripidis dicebat. Deus magna regit parua vero nostra in fortune manibus dereliquit. Et Iuuenalis iterum. Si fortuna volet fiet de rethore consul. Si volet hec eadem fies de consule rethor. De hac cõquerebatur Euãder Eneam alloquens: octauo eneydos: dicens: me pulsum patria pelagiq; extrema sequẽtẽ. Fortuna oĩpotẽs & ineuitabile fatum. His posuere locis. Et Seneca prima tragedia dicebat. O fortuna viris inuidia fortibus. Quam non eque bonis p̃mia diuidis. De hac cesar cũ videret regẽ Farnacem fugere a facie Pompei dicebat: vt inqt. Q. Curtius. Quis negat eximiã quoq; glĩam sepius fortuneq; virtutis esse beneficium. Et Cicero. ij. officiorum dicit. Magnã vim esse in fortuna in vtramq; partẽ vel ſcdas ad res vel aduersas qs ignorat. Et Iulius celsus dicebat. Efficatior ẽ fortuna q̃ virtus. Sed certe hij oẽs errant. Primo qa ponũt fortunã imprimere ĩ intellectum & voluntatẽ hominis: quod paulo ante reprobauimus: monstrantes esse impossibile q corpora celestia agant intellectũ humanũ directe ĩprimendo speciẽ vel cognitionẽ suorum effectuum: quod etiã Tho. iij. contra genti. c. viij. reprobando ꝓbat. Scdo errant: qa dicunt hanc fortunã hoĩes fortunare & infortunare: quod patet esse falsũ sic. Nam fortunare ꝓprie est mouere aliquẽ vl' ĩprimere in eũ ad eligendũ aliqd ad finẽ vt cõseqtur bonum ꝑ accidens alicui electioni cõiunctũ. Corpora autẽ celestia siue fortuna nõ possunt mouere & dirigere hominem ꝑ influxum cuiuscũq; apprehensionis sensualis vel intellectualis: vel alicui⁹ appetitus ad aliqd futurũ eligendũ: vt ei occurrat aliqs accidẽtalis & ĩopinatus euentus bonus vel malus; ergo. Minor autẽ ꝓbat.

Nam ꝓprium nature est tendere ad vnũ vt in pluribꝰ. Sed illud ad qđ aliqs inclinatᷣ et euetus casualis q̄ illi electioni cõiũgitᷣ nõ sũt vnũ ꝑ se cũ nõ habeat ad inuicē aliquē ordinē vel cõuentionē. Nam q̄ aliqs instigetᷣ ire ad spectaculũ & iueniat ibi debitorē: vel q̄ inclinetᷣ a natiuitate ad fodiendum sepulchrũ & iueniat thesaurũ nõ sunt vnũ nisi ꝑ accidens: ergo sequitᷣ q̄ hec dea siue itelligētia nõ fortunat vl' infortunat. Nec etiã põt homo habere a fortuna vl' a corporibꝰ celestibus vt semꝑ vel vt in pluribꝰ eligat illa q̄bus sunt cõiuncta per accidens aliq̄ cõmoda vl' incõmoda: q̄a si sic semꝑ aut in pluribꝰ fortunaretᷣ vel infortunaretᷣ: ergo sequitᷣ q̄ falsũ dicãt poete gētiles & alij non veri phi: ponētes etiã intelligentiã siue aliquod numē diuinũ siue stellã vt dictũ est. Quapꝑter merito Augꝰ. iiij. de ci. dei. c. xviij. predictã de fortuna opinionē confutat dicēs. Dicitis fortunã bonam deam. s. q̄a edem accipit. aram meruit: sacra ei munera persoluuntᷣ: quomodo ergo dea si aliquando bona est: aliquando mala. An forte quando mala: dea nõ est: sed in malignum demonē repente conuertitᷣ. quomodo etiaꝫ bona que sine vllo examine meritoruꝫ fortuito accidit hominibus bonis & malis. Vt quid etiã colitur que ita ceca est passim in quoslibet incurrens vt suos cultores plerũq; pretereat & suis contēptoribus hereat. Aut si aliquid ꝓficiunt cultores eius vt ab illa videãtur & amentur: iam merita sequitur nõ fortuitu venit: vbi est ergo definitio illa fortune. Hec ille. Ex quibus apparet confutatio poetarum gentilium & philosophorũ secundũ nomen tm̃: nichil certi aut veri de fortuna asserentium.

Secunda questiuncula est: quid sit fortuna scđm phõs & theologos. Ad

quã sic respõdet: ꝙ Aristo.ij.phisicorum.& Tho.i cõmẽ
to ibidẽ sic eã diffiniũt. Fortuna est causa p accidẽs in hijs
que fiunt scd̃m ꝓpositũ in minori parte. In q̃ diffinitio
ne tangunt tria q̃ ad rationẽ fortune spectant. Primũ:
ꝙ fortuna est causa p accidens: vnde nomẽ fortune q̃-
uis vulgariter quandoq trahat ad effectum vt dicam⁹
Talis fortuna cõtingit tali. Cum aliqs effectus ꝓsperi
tatis aut diuersitatis cõtigit alicui. Non tñ hoc sonat no
men fortune. Sed ꝓprie dicit fortuna illud qd̃ est causa
illius effectus ꝓsperi: ideo dicitur ꝙ fortuna nõ per se est
causa effectus: sed p accidens. nã effectus p accidẽs q cõ
iungit cause per se & est p̃ter rationẽ cause per se et p̃ter
rationẽ agentis: est effectus fortuitus & a causa per ac-
cidens q̃ dicitur fortuna. Exempli gratia: lapidem descẽ
dere est per se: & hoiem ire ad forum si hoc ꝓposuit con
tingit etiã esse per se. Sed ꝙ tunc dum vadit ad forũ con
tĩgat lapidẽ descendere & frangere caput ei⁹ est per ac-
cidens: ita ꝙ iste effectus fractio capitis oritur ex cõcur
su duarum causarũ. Et licet q̃libet sit per se: tñ earum cõ
cursus ad talem effectũ efficiendum q est fractio capitis
dicitur esse per accidens & a fortuna. Secundũ vero qd̃
ad rationẽ fortune spectat est: ꝙ fortuna est causa eorũ
que fiunt in minori parte. Hoc patet per exemplũ. ꝙ eni
aliquis vadat ad forũ ꝓpter aliqd aliud: & inde depor-
tet pecuniã quã non intẽdebat: tunc deportatio pecu-
nie: cuius causa fuit aduentus ad forum: neq est ex ne-
cessitate neq semp: ergo in minori parte qa vt in pauci
oribus contingit. Tertium quod ad rationem fortune
spectat ẽ ꝙ fortuna nõ ẽ causa eorum q̃ fiũt a natura: s3 eorum
que fiunt scd̃m ꝓpositum & ab intellectu. ꝙ aũt non sit
a natura patet: qa natura vr vt semp vel vt frequenter. &
similiter operat. Fortuna vero vt in paucorib⁹ & diffi-

militer. Item neqꝫ in aiatum neqꝫ puer neqꝫ bestia agũt a fortuna cũ non agant voluntarie quasi liberũ arbitriũ habẽtes. Vnde nec eufortuniũ neqꝫ infortuniũ in hijs accidere põt nisi siĺitudinarie. Sicut quidaꝫ dixit ꝙ lapides ex qbus fiunt altaria sunt bene fortunati: qa eis honor & reuerentia exhibeť. Cum lapides eis coniuncti cõculcenť: quod dicitur per siĺitudinem ad homines in quibus honorati dicuntur fortunati. Vnde eufortunium est quando preter intentionẽ accidit alicui aliquod magnũ bonũ. Infortuniũ vero qñ preter intentionem: aliquem sequiť aliqđ magnũ malũ. Quod si hic quispiam curiosus peteret vtrum hec que sunt fortuita per accidens & casualia subdantur ꝓuidẽtie diuine. Respõdetur ꝙ sic: non tamẽ casualiter: contingenter & fortuite: sed ꝓuise preordinate certe & necessarie. Ad quod intelligendũ dicit Auicẽna. ꝙ oẽ quod fit: põt cõparari ad duplicem causaꝫ: vniuersalẽ. s. & ꝑticularẽ. In ordine aũt ad causã vniuersalẽ nichil fit fortuite vel casualiter: nam nichil in terra sine causa. s. p se fit vt diciť Iob. v. Sed bene in ordine ad causaꝫ particularẽ. Cuius ratio ẽ: qa cũ causa vniuersalis habeat finẽ vniuersaliorem ꝙ̃ particularis. aliquid bene cadit certo & sub intentione prime cause q̃ est vniuersalis: quod tñ erit ꝑter intentionẽ secũde cause: & sic in ordine ad primã causam q̃ vniuersalissima est nichil fit causaliter aut fortuite Et tamen in ordine ad causas inferiores fiũt multa & fieri possunt casualiter & fortuite etiã sc͞dm magis & min⁹. Tho. etiã. iij. cõtra genti. & dñs Bonauẽtura in. ij sniaꝝ. di. xxxvij. declarãtes idem sic dicunt. Licet aliquid casuale vel fortuitum sit respectu nature et agentis particularis aut intellectus creati. Nichil tamen est casuale vel fortuitum respectu prouidentie dei a qua omnia prouisa sunt &

preordinata. Exemplũ: sicut si dñs mittat aliquẽ seruũ suum ad aliquẽ locum ad quem alium seruũ ignorante primo etiã miserat: tunc concursus seruorũ ad inuicẽ est preter intentionẽ vtriusq; serui missi: non autẽ pter intentionẽ mittentis. Vnde talis ↄcursus licet respectu seruorũ sit fortuitus: non tñ respectu domini respectu cuius est preordinatus & ꝓuisus. Sic ergo dico de contingentibus in hoc mundo: que respectu secundarum causarũ fortuite & contingenter eueniũt: respectu tamen prime cause vniuersalis. s. dei a quo nichil potest subtrahi nichil fortuitum vł casuale contingit: sed ꝓuise oĩa ordinate & necessarie. Similiter etiã dico eufortunia vel infortunia hominũ que homini contingunt per comparationẽ ad secũdas causas. i. respectu celorũ: angelorum. aliarũq; secundarum causarũ: per comparationẽ tñ ad deũ nichil põt cõtingere: cũ nichil sit ei casuale aut improuisum: cum oĩa cadant sub ꝓuidentia sua & sub certa precognitione: intentione & sua ordinatione. Hec ex theologis & philosophis.

Ertia questiũcula est: quot & que sunt que faciũt hoĩes fortunatos & infortunatos. Ad quã rñdet Tho. .iij. contra gen. c. xc. & .xcii. vbi i sñia dicit: ꝙ hõ cũ sit ordinat⁹ scḋm corpus sub corporib⁹ celestibus: & scḋm ĩtellectũ sub angelis: & scḋm voluntatẽ sub deo. tripliciter ei bonũ scḋm fortunã cõtingere põt. s. a celo: ab angelo: & a deo. Qḋ enĩ voluntas alicuius hoĩs instigetur ad fodiendũ: vł vt fodere faciat vbi thesaurũ inueniat ex nulla hoĩs virtute procedit. Sed hoc est vel quia disponitur a celo vel qꝛ illuminatur ab angelo: vel quia inclinatur a deo. Et hec quidem causalitas diuersimode est in hijs tribus. Nam

primo celum inducit hominem ad aliquid eligendum/ cuius ipse rationem ignorat: vnde fortunetur p modu; cuiusdam passionis quã imprimit in corpus. Secundo angelus bonus vel malus hominẽ disponit ad eligendũ aliquid cuius rationem ignorat vnde fortunetur nõ imprimendo aliquam passionem vt celum: sed p modum cuiusdam intelligibilis considerationis illuminãdo vl' instigando ad eligendum vel cognoscendũ aliquid qđ sit bonum fieri. Nam intellectus angeli est multa ordinare in vnum: nõ tamen illuminando de fine quare sit bonu; fieri. Tertio deus voluntatem hominis inclinat ad aliquid eligendum cuius rationẽ ignorat vnde fortunetur. Et hic ꝓprie dicitur hominem fortunare: quia ipse solus clare intuetur & preuidet simul omnes res & earum habitudines: intentiones & motiones: & per cõsequens omniũ rerum accidentales cõiunctiones & occursiones quod nulli cause alteri create competere potest naturaliter. Et ideo solus deus proprie & efficaciter hominẽ fortunare potest: non autem celi aut homo aut angelus nõ intuentes aut preuidentes omnia predicta. De hijs tribus fortunãtibus hoĩem loquitur Aug⁹. v. de ci. dei. dicens. Fortuna est causa latens a deo vel celo vl' a spiritibus quibuscunq; prouenie ns. Concordat huic sententie Augustini Nicolaus de lyra in principio super psalterium dicens: ꝙ motus bene fortunati vl' infortunati est a deo inquantum mouet voluntatem nostrã ad aliquid eligendum cui⁹ rationem ignorat. Vel a causa naturali. s. ab influentia orbis vel intelligentia motoris: vel ab vtroq; simul vel ab ipsis spiritibus bonis vel malis: a celis per modum cuiusdam passionis quã imprimit corporibus nostris. Ab angelis inquantum illuminant intellectum nostrum: vel deordinãt si sunt mali.

hec ille. Et hoc modo fortuna ꝓprie dicitur ipsa diuina ꝓuidentia: quā blasphemant qui fortune maledicunt.

Pro quorum tñ clariori euidentia hic notanda sunt quinqꝫ. Primū notabile est ꝗ cū eufortunari vel infortunari dicatur proprie quando quis dirigitur a superioribus causis ad efficaciter eligendum vel exequendum facere aliquid vel omittere: cui cōiungitur per accidens aliquis sibi in opinatus euentus bonus vel malus. Ideo diuersimode celi: angeli & deus dicuntur hominem eufortunare vel infortunare. Nam celi dicuntur eufortunare scilicet cōmuniter inquantum imprimunt in corpus aliquam passionem per quam voluntas inclinatur ad exequendum aliquid quod ignorat vnde sibi bonum contingat. Angeli autem dicuntur magis proprie ꝙ̄ celi eufortunare cum illuminant vel instigant intellectum vnde postea voluntas inclinetur ad exequēdum aliquid quod ignorat vnde bonū sibi cōtingat. Proprijssime autē dicitur aliquis eufortunari: quando voluntas alicuius inclinatur a deo: illuminatur ab angelis: inclinatur a celis ad exequendum aliquid quod ignorat vnde bonum sibi contingat. Et econuerso. Communiter aliquis dicitur infortunari quando voluntas eius inclinatur & vult & cōsequenter agit contraria ad quē mouet celum. Magis ꝓprie dicitur infortunari quando voluntas eius & electio inclinatur & agit cōtraria ad que celum inclinat & angelus instigat. Nam homo nō semper eligit illud ad quod angelus intendit & corpus celeste inclinat. Et ideo licet in omni re nunqꝫ cesset prouidentia diuina. Angelus autem quandoqꝫ dicitur deficere a custodia hominū inquantum homo potest non eligere illud ad quod angelus mouet: secundū illud Iere. li. c. Curauimus Babylonem & nō est sanata. Derelin

quamus eam. Proprijssime autem tunc dicitur aliquis male fortunari quando voluntas eius ex certa intentione conatur et agit contraria ad que inclinat celum/instigat angelus & mouet deus. Sicut de quodam scribit Iere. xxij. Scribe virum istum sterilem virum qui in diebus suis nō ꝓsperabitur. Secundum notabile est ꝙ deus & angeli varijs de causis fortunant & infortunant homines bonos & malos. Nam bonos ifortunāt quādoqȝ in penam alicuius culpe aut stulticie aut in exercitiū virtutis.s.prudentie: patientie zc. Malos autem quandoqȝ fortunant ad retrahendum a malo vel vt remunerēt de bonis in peccato factis zc. Ideo in omnibus gratias deo exhibere debemus. Tertium notabile est ꝙ homo fortunatus vel infortunatus dicit respectu bonorum corporalium nō spiritualium. Cuius ratio est quia homo tunc dicitur bene vel male fortunatus: quando preter intētionem sibi accidit aliquod bonū vel malum vt ptȝ supra: sed bona spūalia vel mala nō possunt preter intentionem euenire cū electione cōsistant. ergo zc. Quartum notabile est ꝙ magna est benignitas dei erga hoīes in hoc ꝙ nō solum eis bona adiungit de cōmuni cursu nature & etiam manifeste supnaturaliter. Sed etiā occulte per modum fortunationis mutiplicando bona inopinate & mala remonendo. Quintū notabile est ꝙ ex quo nec homo nec angelus de communi lege possunt omnia mala preuidere & oēs causas accidentales & inopinatas precognoscere nisi solus deus: & fortuna vl' infortuna ē causa per accidens zc. Ideo deo in oībus casualibus piculis cōtingētibus nobis. debem⁹ nos cōmittere vt nos ab illis pseruet: de qb⁹ periculis casualib⁹ loquit Aug⁹. xxij. de ci. dei. c. xxij. dicēs. Sȝ pter pueriles penas zc. cui⁹ lōgā ibi vide sentētiā. hec aūt ex theologis et phīs.

Caput Nonum

Quarta questiũcula ē: Quot sunt cõditiones fortune. Ad quã sic rñdet͂ ꝙ licet m̃lte sũt cõditiones ei⁹: tñ principaliores sũt nouē: Quarũ prima est ꝙ fortuna ĩpellit hoiem sine ꝓpria ratione hois fortunati. Qđ patet: q̃a ipetus ille quē bene fortunati sequunt͂: sũt sine rõne. Patet q̃a si ab aliq̃ bene fortunato querat͂ quare sequit͂ talē impetũ, nesciet rationē reddere. Sꝫ dicet hoc facio q̃a sic michi dictat cor & ita ꝓ ratione beneplacitũ voluntatis & dictamē cordis assignabit dicens. Sic placet michi: & ita dictat cor.

Scđa cõditio fortune est ꝙ ipsa excedit & supat prudentiã hoĩm sapientũ: cui⁹ ratio est: q̃a tales. s. bene fortunatos oportet suscipere illũ instinctũ diuinũ qui superat oēm sensum et oēm intellectũ. Vnde oĩs hoĩm prudentia circa fortunã bonã vel malã nichil penitus innouare pôt. Tertia cõditio fortune ē ꝙ illa magis fauet simplicib⁹ & stultis q̃ꝫ sapientib⁹. Qđ ꝓbat͂ dupliciter: ratione & exemplo. Ratiõe sic. Quia ille est magis fortunatus qui magis sequit͂ diuinũ instinctũ. Sꝫ simplices ammissa rõne et nõ dediti exteriorib⁹ actiõib⁹ magis ꝑcipiũt & sequunt͂ interiores instictus & diuinos ipetus q̃ꝫ faciant sapiētes q̃ rationē sequunt͂: ergo. Scđo pꝫ idē exemplo. Sicut eni ceci ãmissis oculis magis memorant͂ & firmius retinent que memorant͂: sic simplices ãmissa rõne magis sequunt͂ diuinos instinctus. Nam plurib⁹ intētus minor est ad singula sensus. Vnde videmus sepius stultos in prelijs vincere: ludis taxillorũ ditari: & multa eufortunia talibus euenire: quare ꝓuerbiũ extat quasi ꝓbatũ verbũ dicēs. Fortuna idio che pocho senno basta. Et iterum. Vbi fortuna ibi debilitas intellectus

Quarta cõditio fortune est ꝙ fortuna est mixta: vñ in hac vita nullus reperit͂ ita felix & fortunatus: quin in

aliquo sit male fortunatus. Vnde Aug⁹ de hoc ratione; assignãs sermone.xxix.sup Matheũ dicit. Ideo deus felicitatibus terrenis amaritudines imiscet vt alia queratur felicitas cuius dulcedo non est fallax discurre p oẽs qui appellati sunt felices. Quinta cõditio fortune est ꝙ sit equa & iusta/ex eo qa sepius boni videnť esse infortunati. Vnde Greg⁹.xv.moraliũ dicit. Presentis vite ꝓsperitas ĩnocentie testis nõ est: qa multi ad perhennẽ vita; ꝑ flagella redeunt: & pleriq; ad infinita supplicia sine flagellis deducũtur. Et iterũ Greg⁹ in quadã omelia dicit Presentis vite ꝓsperitas aliqñ datur vt ad meliorẽ vitam ꝓuocet: aliqñ vt in eternũ pleni⁹ dãnet. Et iõ nullus debet gaudere de peccatore bene fortunato. Vnge Aug⁹ sup psalmos ait. Nemo gratuletur homini q̃ ꝓsperatur in vita sua/cuius peccatis deest vltor: & adest laudator maior hec ira domini est. Irritauit enĩ dominũ peccator vt hic correptiõis flagellũ nõ patiatur. Sexta cõditio est quia habet defectum veritatis. Multa enĩ credimus esse fortunata que nõ sunt: & ecõuerso. Et iõ diligẽter debemus attendere circa fortunam bonam vel malam Vnde Aug⁹ de verbis dñi. Magne virtutis ẽ cũ felicitate luctari. Magne felicitatis est felicitate nõ vinci. Septima conditio est: qa ipsa est instabilis. Nam bona fortuna hui⁹ mundi parũ durat. Vnde Innocenti⁹ libro de vilitate conditionis humane dicit. Subito cum nõ suspicatur infortuniũ accidit: calamitas irruit mors intercipit quã nullus euadit. Vnde Seneca epistola.iiij. Nemine; eo fortuna ꝓuexit/vt nõ tm̃ illi minetur quantũ ꝓmiserat. Noli huic trãquillitati confidere: momẽto mare euertitur/& eodem die vbi luserũt nauigia sorbentur. Vnde verba fortune Boetius recitans inquit. Hunc cõtinuũ ludũ ludim⁹ rotã volubili orbe versam⁹ infima

summis summa infimis mutare gaudemus. Octaua cōditio est cecitas. Vnde pagani fortunā cecam pingebant: eo ꝙ passim in quoslibet incurrēs sine vllo examine meritorū ad bonos & malos venit. Non autē dicitur ceca: qa ipsa ceca sit: sed qa cecos plerūq; facit quos cōplectitur. Vnde Liui⁹ dicit. Raro cōtingit simul hoībus bonā fortunā bonāq; mētem dari. Et Boeti⁹ inqt. Fortuna quē fouet: cecū facit & stultū. Et Iuuenalis li. ij. dicit. Rarus enī ferme sensus cōis in illa. Et Tullius de amicitia inqt. Fortuna nō mediocriter ignaros multos excecauit: cuius cōtrariū prudenti accidit. Vnde Seneca. Fortune instabilitas prudētis aīm nō cōquassat. Nam virtuosus neq; fortuna bona extollitur: qa nullū bonū exterius ē q̄d ipse mltum appretiet: neq; mala fortuna deprimit: qa nullo īfortunio tm̄ tristat ꝙ a via rōnis declinet: vt etiam. iiij. ethicorū. dicit phūs de magnanimo.

Nona cōditio fortune est ꝙ ipsa nunq; pfecta ē. Nam pfectum dicitur cui nichil deest. Nullus aūt in hac vita ita fortunatus est cui nō desit aliquid & cui sufficiat id quod habet: quicq; cū sua felicitate infinitas nō habeat amaritudines. Vnde dicebat Boeti⁹ in. ij. de cōso. Quā multis amaritudinib⁹ humane felicitatis dulcedo respersa est: que si etiā fruenti iocūda esse videat tn̄ quo min⁹ cum velit abeat retinere nō possit. hec ex theo. & phis.

Unica questiūcula est: An

q medici: lusores: milites: agricole fortunētur ab astris in opibus suis. Ad quam primo videtur respōdendum affirmatiue sic. Nam sicut videmus ꝙ quedā inaīata corpa siue naturalia quasdā occultas vires & efficientias singulares a celestibus corporibus & eorum impressionibus cōsequūtur preter eas que cōse

quũtur ad qualitates actiuas & passiuas elemẽtorũ: sicut magnes trahere ferrũ habet ex virtute celestis corporis. Et lapides quidam et herbe alias habẽt a celo occultas virtutes. Ita nichil ꝓhibet ꝙ aliquis homo habeat ex impressione celestis corporis aliquã singularem efficatiã in aliq̃bus corporalibus prospere faciendis. quam alius nõ habet, vt medicus in sanando & agricola & miles

Respõdeo dicendũ, ꝙ diuersimode ad hãc questionẽ respõdent Auicẽna: dñs Henricus de Assia: & sanctus Tho. iij. contra gentiles. Nam Auicenna dicit: ꝙ medicus: agricola: lusor & miles ⁊c. nõ ꝓsperantur vltra alios homines in opibus suis ex impressione aliqua celorꝫ in natiuitatibus suis. Sed illud potest esse ex forti imaginatione hominis que magne efficatie & mirabiles effectus operatur: nõ solum in homine sed etiã in materia exteriori vt patet de fascinatione vetularũ: vt in tertia decade dicet̃. Dicit ergo Auicenna ꝙ sicut lusori habenti imaginationẽ fortiorem & vehementiorẽ de aliquo numero optato citius euenit numerus quem elegit in taxillis q̃ꝫ alteri nõ habenti ita fortem imaginationem. Ita etiã medicus: miles: agricola fortius imaginãtes & vehementius intendẽtes in effectus optatos forti⁹ & melius operabunt̃ ceteris medicis: agricolis: militib⁹ nõ sic vehemẽter intendentib⁹ in sĩilibus effectibus. Sed hoc nõ valet: qa dicta positio Auicenne de virtute imaginatiua in materiã interiorẽ vel exteriorẽ tanq̃ꝫ vanam & fantasticã: tam a phĩs q̃ꝫ a theologis reprobat̃. fundamentũ nõ habens nec in ratione nec in experientia: vt. s. Tho. adducit. iij. cõtra genti. c. ciij. & pri. pte. q. cxvi. ꝓut infra ꝓbabit̃ in tertia decade nono capite. Alia est opinio dñi mgrĩ Henrici de Assia sup Geñ. (qui tenet contra Tho) dicentis: ꝙ a nulla dispositione celi hominib⁹ ꝓueniꝛe

potest vt magis ꝓfectuose vltra alios homines agant que intendūt: patet dicit ipse qa vna virtus naturaliter agens semꝑ tendit ad eundē effectū in simili passu. Sed videmus ꝙ nō semꝑ datus miles: medicus: agricola vel lusor tendit ad eundē effectū in simili passu: ergo. Verbi gratia: si in sorte ludente ad taxillos esset aliqua occulta virtus naturalis, nō posset fieri quin semꝑ aut frequēter eueniret illud ad qd a celis sortes est inclinatꝰ. Nam si virtus celestis in sorte iam vertit taxillos ad septē oculos semper, mouebit eos taliter: siue eligat septē siue quē cūqꝫ alium numerū: quod tn̄ videtur esse falsum & cōtra experientiā: ergo. Et similiter est dicendū de medico: agricola & milite. Et iste si petatur a quo accidit hec prosperitas in ludendo: diceret ꝙ qn̄qꝫ ꝓuenit a deo vt quis aliqd exercitiū preceteris agat magis ꝓspere. Vnde et sacra scriptura directioni dei attribuit huiusmōi: vt pꝫ Gen̄..xxx. in educatione aialium Laban sub cura & contractiōe Iacob. Et Gen̄.xxxix. Prosperitas negociorū Phutifaris in manibꝰ Ioseph: deo attribuit et nō fato natali. In ludo autē taxillorꝫ vel similibus negocijs potest quis fortunari solū a spiritibus bonis vel malis: q quidem occulta cooꝑatione facere possūt vel mouēdo taxillos in aere vel in manu proijcientis sicvt quicqd vnus elegerit sup taxillos hoc semꝑ ei eueniat & nō alteri. Similiter dicit dn̄s Henricus de medicis ꝙ vnus medicus ceteris paribus ex parte artis medicine & ex ꝑte experiētie infirmi & medicinarū applicatione & morū: nō est magis & minus sanatiuꝰ ꝙ alter nisi forte ꝑ accidens in quantū vnus medicus esset cuiusdā corrupte aut contagiose & pestifere cōplexionis que inficeret ꝑ visū: tactū vel anhelitū infirmos: sicut basiliscus inficit ꝑ visum: & mulier imunda speculū: & ita ecōuerso eēt imaginandū

de cõplexione medici sani hilaris viuacis et salubris qui ceteris paribus plus ꝓficit infirmo ꝙ alter medicus infirmus ꝛc. Itẽ plus ꝓficit infirmo medicus deuot⁹ qui in practica sua recurrit de nocte ad iesum xp̄m petens dirigi ad salutẽ infirmi quẽ in sua cura habet ꝙ alter ceteris parib⁹ qui tm̄ cõfidit in arte xp̄o cõtempto: vt pꝫ in medicis deuotis & in iudeis medẽtib⁹. Similiter etiã dicit de milite & rustico q si credant̃ a celis habere q̄d ceteris paribus ille fortunati⁹ pugnet altero: & ꝙ bladum seminatum de manu vnius rustici melius perueniat ꝙ seminatum similiter in eodem agro: similiter prato & in eodem tempore ab alio rustico/superstitiosuꝫ est: & videtur isti fatali superstitioni fauere. Rusum etiã iste dicit ꝙ positio hec posset esse infidelib⁹ & fantasticis occasio opinandi ꝙ christus fuerit sic natus ꝙ contraxerit a celo quandam virtutẽ mirabilem sanatiuã: omnes quos tãgeret vel videret: sanans per visum naturaliter: sicut basilisc⁹ interficit. Et addit p̄dictus ꝙ q tenẽt affirmatiuã q̄siti esse veram: amplexant̃ superstitiosam illaꝫ opinionem de imaginibus astrologicis ꝙ res naturales fixe reciperent tales imp̄ssiões ab astris imo crederet̃ ꝙ res artificiales vt pote imagines fabricate sub certis stellaruꝫ habitudinibus reciperent ĩpressiones a stellis: que opinio vt dicit est vanissima. Et predictus Henricus respõdet Tho. de magnete dicens: ꝙ magnes non habet virtutem attractiuã fieri superĩpressam a celo accidentaliter sed illam habet tanꝙ secundam qualitatẽ a tota specie consequentẽ suã cõplexionẽ specificam: quemadmodum est de viribus herbarum & lapidũ & seminũ: que virtutes non habent a corporibus celestib⁹ superĩfluxas: sed oĩno consequenter se habentes ad complexiones & formas specificas eorum. Sanctus Tho: vero tenet ꝙ si-

cut naturalia corpora sortiunt̃ virtutes quasdã occultas consequẽtes speciẽ ex ipressione celestiũ corporũ: ita etiã aliqui hoies ex ipressione celorũ i eorꝫ natiuitatib⁹ cõsequunt̃ aliquas virtutes occultas qbus ꝓspere & ꝑfectuose vltra alios hoies agant que intendunt. & tenet hoc in iij. c. contra genti. & etiã. in. xxij. q. lxvi. ar. ij. vbi dicit ꝙ licet naturalia corpora sortiant̃ aliquam virtutem occultam a corporibus celestibus vt dictum est: imagines tñ formate ab astronomis a corporib⁹ celestib⁹ nullã habẽt virtutẽ. Sed si quã vident̃ habere illa est ex opatione demonũ: cui⁹ signũ est dicit ipse qa oportet inscribi quosdã caracteres q naturaliter nichil operant̃. Et ponit ibidẽ differentiã inter imagines astronomas & nigromãticas dicens ꝙ in imaginib⁹ nigromanticis fiunt expresse inuocationes: prestigia & expressa pacta cũ demonibus. In astronomis autẽ imaginibus sunt pacta tacita per signa quarũdam figurarum seu caracterũ: ideo ambe huiusmodi imagines reprobant̃ in decretis. xxvi. q. ij. c. illos. Que aũt istarũ opinionũ. s. sc̃ti Tho. & dñi Henrici sit tenenda nõ est mensure neqꝫ ignorantie mee iudicare. Ego vero tenerem viã ad quã pauciora sequerentur incõueniẽtia. Hec ex inductis intra questiunculã.

q **Uinta questio pricipa**lis hui⁹ noni capitis ẽ de p̃ctica diuinatoria effectuũ futurorũ ex astris & imaginib⁹ siue i celo stellarũ cõgregationib⁹. Circa quã tres q̃stiũcule soluent̃: q̃rũ q̃libꝫ ifra suo ordie declarabit̃.

p **Rima questiuncula est: Si** deus a principio in celo stellato. i. firmamento posuit stellas scd̃m aliquas formas vel imagines aĩalium & specierũ mundi inferioris. Ad quã videt̃

primo respõdendũ affirmatiue. Nam sacra scriptura expressam mentionẽ facit de aliquibus glomerationibus stellarũ quas deus in principio cõstituit & disposuit in celo: ergo: pbat antecedẽs. Nam Iob. xxxviij. dicit dñs. Nunquid cõiungere valebis micãtes stellas pliades aut girũ arcturi poteris dissipare: nũquid ordinẽ nosti celi et pones rationẽ eius in terra. Et ipse Iob de deo. ix. c. dicit. Qui extendit celos solus & graditur sup fluctus maris Qui facit arcturũ et oriona & hyadas & interiora austri. Qui facit magna & incõprehẽsibilia & mirabilia. Et iterũ Amos. v. Qui cõuertitis in absinthiũ iudiciũ: & iusticiã in terra relinquitis facientẽ arcturũ & orionẽ. Ergo ex sacra scriptura potest haberi q̄ deus ex stellis constituit dictas imagines de quibus faciunt mentionẽ omnes astronomi. Nam arcturus est imago vrse circa polũ arcticũ situata in qua septẽ stelle nobiliores quasi currus faciũt habentẽ themonẽ. Item stelle que vocant hyades & pliades sunt in celo in quadam imagine scd'm astrologos. Item orion est imago viri armati terribilis tenentis ensem qui & audax dicit: & vt apparet ex tabula stellarum fixarũ que ponit septia distinctione Almegisti. Figura orionis cõplectitur vigintiocto stellas & situatur in parte mirabili celi ante vestigia tauri vt dicit Isidorus li. iij. Posuit etiã deus dicunt astronomi in celo alias imagines. 48. de quibus oĩbus nõ facit mentionẽ sacra scriptura. s. xij. in zodiaco. s. Arietẽ. Taurum Geminos. Cãcrum &c. Et triginta octo extra zodiacũ. s. imaginem draconis fluxuose situati circa polũ arcticũ: in qua imagine scd'm Ptolomeũ sunt. xxxiij. stelle. Et circa illũ draconẽ sunt due imagines vrsarum. s. minoris & maioris. Item inter illas. xxxviij. imagines: est imago persei idest imago viri deferentis caput algol idest diaboli.

Caput Nonum

Rursum est ibi imago hominis inflāmati vel flāmis cincti. Ibi est imago saltatoris: imago ioculatoris: imagines duorum vulturū: imagines serpentū: scorpionū: canū: lupi: leporis: cerui pegasei: equi alati: imago ydre: imago centauri: cuius anterior pars est hominis & posterior equi: & ita de alijs huiusmodi formis mōstruosis: sicut in picturis astronomorum videri pōt & solet. zc. Sed i cōtrariū est qa dicit scriptura Gen̄. ij. Igit pfecti sunt celi et terra & oēs ornatus eorū. Qualē autē ornatū & pfectionē haberet celū si ex chimericis mōstruositatibus & imaginibus fabricatis nō a deo: sed a diabolo constaret. Respondeo dicendū q sicut tortuosus fallax draco & princeps mūdi huius qui olim terrā varijs idolorū monstruosis imaginibus ipleuit suggerēdo prefecit cuilibet generi rerū aliquē deū. Ita deo pmittēte opus pulcherrimū & gloriosum dei. s. celū qd deus cōstituit mortalibus ad obiectum religiose cōtemplationis attētauit iplere imaginibus in quibus ipse apparere cōsueuit & illud facere speculum superstitiose diuinatiōis. Nam si dn̄s deus formas & imagines aīalium posuisset in celo vt aliqs vultus fixus aīalibus terrenis correspōderet a quo depēderēt formarent individua cōseruarent & vultuarent sicut posuit imagines in celo bestiarū ferociū & vilīū atqz chimerarum inutiliū. Multo magis ibidē posuisset imagines mitiū & vtiliū aīalium & aliqrum hoīm virtuosorum. Sed videmus in celo nō imaginē colūbe: sed cerui non agni: sed hirci: nō crucis & crucifixi: nō sacerdotis: sed ioculatoris. Ergo omnipotēs deus magis sollicitus fuit de conseruatione aīalium: ferocium: ranarū: serpētum: inutiliū q̄ mitium: hoībus in multis subseruientium. Ergo falsum est q a deo tales imagines inter stellas celi sint formate. Item si dn̄s deus subiecit vnamquāqz

speciē generabiliū & corruptibiliū sue imagini in celo vbi est imago vitis: imago arboris pomiferi: imago tritici & ceterarū specierū hūano vsui pcipue necessariarū: Ideo bene dicebat Isido.li.iij.ethi.c.vlti.q postq̄ interp̄tatus est noīa extranea dictarū imaginū subiungit: aliorum signorū obseruatiões vel cetere res supstitiose que se ad cognitionē siderū iungunt fidei nr̄e sine dubio cōtraria sunt & sic ignorari debēt a xp̄ianis vt nec scripta esse videant. Sed nōnulli siderū pulchritudine & claritate pellecti in lapsu stellarū cecatis mētibus corruerūt ita vt per supputationes noxias (que matheses dicunt) euētus rerum persepe p̄scire posse conent: quos nō solū xp̄iane religionis doctores: sed etiā gentiliū Plato Aristoteles atq̄ alij veritate cōmoti concordi snia dānauerunt dicētes confusionē rerū poti⁹ de tali suasione generari. s. q̄ pficere quoquo modo humane felicitati. hec ille. Ex quo dicto Isidori tria habent. Primū q̄ multa supstitiosa adiuncta sunt cōsiderationi astrorū. Secundū q̄ cōiecturatio de futuris est poti⁹ in cōfusionē rerum humanarum q̄ ad directionē eaꝝ. Vnde somnia cogitatiões hoīm ex astris considerare supstitiosum est. Tertium q̄ reales & pfecti ph̄i diligētes rerū consideratores ex suis principijs ponūt hoc negociū supstitiosum esse. Vnde de platone et Aristotele subdit Isidorus. Et q̄uis ipsi nō fuerint celesti sapiētie dediti veritatis tn̄ testimonio errores eorū merito ptulerūt. hec ille. Ad obiecta autem in fronte questiuncule posita patebit responsio in vltimo tertie questiuncule. Ex Henrico vbi supra.

Secunda questiuncula est:

f Si aliquo rōnabili mō & nō vane & supstitiose potuerunt transferri in celo tales imagines.

Vel sic. Si aliquo rationabili modo: & nō supstitiose ta
les imagines trāslate sint & attribute: stellis in celo. Ad
quā sic rñdeť q̄ q̄nq̄ cause repiūť trāslatiōis ī celo taliū
imaginū. Pria cā assignať a poetis. nā poete fingūt arietē
in celo in honorē iouis/ quē cornua arietis i capite hr̄e di
cūt. Taurū silr̄ ī celo collocāt ī honorē Iouis eo q̄ ī bo
uē fabulose sit cōuersus qñ europā trāsuexit. Castorem
quoq̄ & pollucē post mortē inter notissima signa cōsti
tuerūt vt signū gemini. Leonē in honorē herculis quē/
in grecia virtuosissime occidit. Capricornū ppť Caprē
quādā Iouis nutricē. Et sic scd̄m fabulas aliorū vt p3 i li.
imaginū. 48. celi. Idolatre aūt & gētiles trāstulerūt in celo
huiusmōi imagies rōne honoris vl̄ laudis aliq̄r̄ hoim
virtuosorū vl̄ aialium ppter aliq̄ īsignia facta vl̄ bñficia
singularia que ī inferiori mundo fecerūt: ppter q̄ hoies
transtulerūt iter deos vl̄ deas: & aialia iter astra celi vt di
cit Isido. viij. ethi. Vñ etiā vt tradit Guilhelm⁹ pisiensis
credebat gentiliū supstitō: hoīes i hac vita pbos & stre
nuos post mortē ascēdere ad supos in q̄sdā sidereas mā
siones vl̄ stellas cōpares. Malos descēdere ad inferos. Id
circo dum celū clare stellatū inspiciebāt iterrogabāt vbi
est mansio hercul̄. In q̄ stella habitat hector. Vbi habitat
talis & talis zc̄. ppter qd̄ a poetis gētilib⁹ & idolatris di
stribute fuerūt stelle scd̄m dictas imagines in honore3
& deificationē hoīm famosorū quos appellāt deos suos.
Et iste modus trāslatiōis oīno vanus & supstitiosus est.
Scd̄us modus trāslatiōis specialiť dictarz. xij. imaginū
zodiaci inter stellas esse poterat ad exprimēdu3 silr̄tudi
narie statū solis vl̄ pprietatē aure vl̄ tpis q̄ vt plurimū ac
cidit qñ sol est i illa: vel in illa pte zodiaci. Verbi grā: col
locare potuerūt Cancrū ī. iiij. pte duodecī signorū zodia
ci ex eo q̄ cū ad illud signū in mense Iulij sol venit: re

trogredit̃ in modũ cancri: & breuiores dies facit. hoc. n. ẽ
nial ad vtrãq; partẽ gressũ dirigit. Similiter sextã duo de
cimã zodiaci Virginẽ vocare potuerũt: eo ꝙ in illis die
bus qbus ꝑ eã sol decurrit terra exhausta solis ardore ni
chil parit. Pars vero sequẽs vocari potest libra: qa sole
existente in principio illius partis est eq̃litas diei & no
ctis. Vltimas partes zodiaci Aquariũ & Pisces vocare
potuerũt: eo ꝙ hyemis tpe sole ibi existente crebri⁹ plu
uie fiant & sic de sil'ibus. Et licet scd'm istũ modũ nõ pos
sit sumi natura duodecim signorũ que eis cõiter attri-
buitur. Ratio est: qa alias illa pars que Cancer vocatur
deberet dici calida & sicca: qa sole existente ibi aura vt
plurimũ est talis. & tñ idẽ respectu habitantiũ sub po-
lo vel sub eqnoctiali vel alia pte eqnoctialis esset alte-
rius & alteri⁹ cõplexionis respectu huius vl' illius regio
nis: ergo realiter & phisice ꝓcedendo sumere oportet na
turas signorũ vel. xij. ptiũ zodiaci si qua in eis reperit̃: a
stellis fixis q̃ sunt in eis: & iuxta eas ex vtraq; parte ver-
sus austrũ & aqlonẽ. tñ quõcũq; sit hic mod⁹ trãslatiõis
signorũ nõ est supstitiosus: nisi ad plus trahat̃ q̃ꝫ debeat
vt. s. verbi grã: aliqs crederet ꝙ qa qs natus cancrũ hñs ĩ
ascẽdente futurus esset hõ retrogradus: duplex in mori
bus vl' aliqd huiusmodi supstitiosũ eẽt oẽ tale. Tertia cã
vl' occasio originalis translatiõis taliũ imaginũ inter
astra esse potuit quedã cõformitas positiõis stellarũ in
certis aggregationib⁹ quẽadmodũ adhuc rustici vocant
quandã cõgeriem stellarũ currũ / aliã gallinã cũ pullis:
Et hec q̃dem supstitiosa nõ est. Quarta cã esse potuit hu
iusmodi translationis: qa antiq ph'i considerantes aliq̃s
stellarũ cõgregationes iuenerũt ꝑ obseruantiã effectuũ
ꝙ talis stellarũ cumulus esset talis nature & ꝓprietatis.
Verbi grã. Quidã habens in ascẽdente dum nasceretur

imaginē ſimie exptum eſt cōtraxiſſe vultū ſim.lē illi aīa
li. Sed hoc falſū eſt. Nam capio (verbi gr̄a) cōuentū ſtel
larum: q̄ vrſa dicit̄: & grece arctos: & arguo ſ.c. Impoſ-
ſibile eſt naturalit̄ ſciat̄ natura illius cumuli ſtellarꝫ: er
go habet̄ ꝓpoſitū. Cōſequētia bona: & aīs ꝓbat̄: qa na
tura data ſtelle fixe ſciri nō pōt niſi ex aliq̄ aſpectu ali
cui⁹ planete exiſtētis in eodē gradu zodiaci cū ea: ſꝫ hoc
nullo mō ſciri pōt: ergo. Ratio ē: qa glibet ſemicirculi
tranſit⁹ inter polos zodiaci p gradū ſtelle: cōphēdit plu-
res ſtellas fixas de quarꝫ nulla ſciri pōt cui⁹ fuit dictus
effect⁹. ergo. Quinta cā & vltīa hui⁹ ſupſtitionis potuit
eſſe ille ſpūs erroris: cui ſūma cura eſt ſcdm. b. Augu. ho
minib⁹ noxias opiniōes inducere: maxīe de aſtralib⁹ fa-
tis: ſcdm q̄ tales aut tales aſtrorū habitudines ſint cauſe
vl̄ ſigna taliū effectuū futurorū: & tot ſuggeſſit in illo
pulchro ope dei celo obſcurarent̄ habitudines: tot aſpe-
ctus: tot reſpect⁹: tot imagines: tot ſitus: tot diſpoſitiōes
& aſtrorꝫ varietates: q̄ vix aliqs effect⁹ etiā caſualis con
tingere nouiter pōt: quin ex poſt facto poſſit q̄ſi eius ve
ſtigiū ibi repiri. Et ex h̄ facile ē aſtrologis ex poſt facto
reducere & colorare effect⁹ q̄ contingūt ad aſtra tanq̄
ex eis reluxiſſent. Sed ante factū nichil certi p̄dicere pn̄t.
Iſte ergo humane ſalutis callidus emulus diabolus: q
ſuggeſſit priorib⁹ tpibus hoibus pditis varias artes diui
natorias: vt geometriā: magicā: nigromanticā. Ipſe etiā
ſuggeſſit hoibus hāc practicā diuinatoriā ex aſtris atten
dēs q̄ talis ars diuinatoria plus alijs artibus ſupradictis
colorari poſſet: qa cōiter experiunt̄ hoies q̄ aſtra multi
pliciter agunt in iſta īferiora. Valde ergo periculoſum
eſt de illa practica ſeu arte iudiciorū ſe itromittere ma-
xime ſcdm traditiones antiquorum qui circa aſtra verſa
bantur: non vt veritatis īquiſitores: ſed vt ex aſtris diui-

natores. Hec dn̄s Henricus de Assia super Genesim.

Ertia questiuncula est: An ex astris & imaginib⁹ talibus possit aliqua pra ctica certa & diuinatoria effectuū & futurorū euentuū haberi ab hoīb⁹. Et videt̄ primo q̄ sic: q̄a species rerū generabiliū & corruptibiliū sunt eterne & fixe q̄ uis indiuidua fluāt & refluāt. Et p̄ cōsequens videt̄ q̄ cuilibet taliū speciei rerū correspōdeat aliq̄s vultus in celo fixus a quo depēdeat & cōseruet̄ & ei⁹ indiuidua formētur & vultuētur: vt etiā inuere videt̄ phūs. ij. de generatione. Itē Ptolomeus. ix. ppositione centiloquij dicit. Vultus hui⁹ sc̄li subiecti sunt vultib⁹ celestibus. Item vidəmus q̄ stabiliter imprimi pōt alicui materie elementate artificialiter effigiate virtus alicui⁹ imaginis cui obediunt īdiuidua specierū. Nam reperta est quedā imago Scorpionis formata a quodā astronomo tp̄e quo imago Scorpionis in celo vigebat: que curabat hoīes a scorpione morsos. Item hali haberazel astrologus li. iiij. qui est de naturalibus. c. i. narrat de quodā filio cuiusdā regis nato habente in ascendente librā & sup̄ plures planetas. s. Iouem: Martē: Venerē: Mercuriū: ppter quod conuocati fuerunt astrologi inter quos tandē ipse hali dixit: q̄ si puer transibat tertiū diē erit de ipso magnū miraculū & q̄ possibile esset illū puerum dicere aliquā pphetiā. Et euenit q̄ antequā transirent. xxiiij. hore puer ille insedit & incipit loqui dicēs. Ego infeliciter nat⁹ sum ad denunciandū destructionē gentis almanazar & indicandā translationē regni a dexit ad extraneos: quo dicto cecidit & mortu⁹ ē: ergo. Item exptum est q̄ puer nascens habens in ascēdente seu in prima domo hemispherij vrsā cōtraxit vultum vl' phisonomiā q̄si vrse: &

ita cõtraxisset vultũ simie ascẽdente imagine simie cele stis & scdm hunc modũ in alijs. Item mgr Laurentiꝰ de pusio tonsor ex inspectiõe imaginũ in li. quẽ edidit: docet futuros euẽtus huiusmõi cognoscere: ergo. Sed in cõtrariuꝫ est Isido. iij. ethimo. dicẽs: negociũ imaginũ celi supstitiosuꝫ est. Et in titulo de mathematicis. leges ciuiles iudicãt supstitiosos mathematicos ex ciuitatibꝰ politicis eẽ pellẽdos oĩno. Ad rõnes aũt eorũ rñdetur: & prĩo ad primã rõnem ĩ cõtrariũ negaĩ cõsequẽtia: & rõ negatiõis est: qa spẽs rerũ ppetuant a virtute generatiua a creatore rebꝰ corruptibilibꝰ ĩ primordio creatis indita sĩr̃iter & naturalis instinctꝰ & ĩclinatio quã videmꝰ oĩbus aĩalibus ineẽ ad generandũ sibi simile. vnde dicĩ ꝙ sol & stelle cõtinet hec ĩferiora virtualiter nõ figuraliter. Ad scdm. none popsitionis Ptolomei dr̃: ꝙ si ipse ĩtellexit ꝙ quelibꝫ spẽs terrestris sic depẽdeat a sibi correspondente quedã imagĩe celesti: ꝙ qñ imago illa viget supiꝰ illa spẽs vigeat ĩferius: & qñ fortunat supius: fortuneĩ inferius. & ꝙ stabilire & ĩprimere põt alicui materie elementate artificialiter effigiate virtutẽ cui obediãt ĩdiuidua illius speciei. Dico ꝙ loquebaĩ deceptꝰ famositate opiniõis q̃ tunc de talibus imaginibꝰ dabebat. Et ad illud de imagine facta scorpionis dr̃ ꝙ effectus ille curatiõis a morsu scorpionis nõ fuit ex virtute intrinseca imaginis in celo: Sed potuit esse multis alijs modis p accidens cõcurrẽtibꝰ in armigero curato & talĩ lesis. Nam etiã ibidẽ dicĩ ꝙ fuit scripta in quodam lapide precioso a quo potuit talis vis oriri. Item ibi dicĩ ꝙ antiqui: celestes vultus sculpebant in lapide & miscebant cũ eo alia ad hoc necessaria. Rursus etiã dicĩ ꝙ si anulus habuit a scorpione celesti talem virtutẽ: quomodo ergo curabat a veneno scorpionis & nõ magis auxit periculũ cõfor-

mando naturam illius speciei veneni. Et per ista patet responsio ad tertiũ dictuȝ. Ad quartum dicit̃ ꝙ cum vltra potentiaȝ naturalis cursus/sit/puerũ.xxiiij horarum residere & loq & de futuris ꝓphetare apparet clare ꝙ ille effectus non fuit astrorũ: sed poti⁹ demonũ q se ibi ingerebant ad illudendũ in hoc varijs & supstitiosis hoĩbus credituris ortuȝ ꝓphetaꝝ ex fato stellaruȝ & non speciali dei dono. Ad quintũ responsum est sup̃ in.iiij.causa translationis imaginũ. Ad illud magistri Laurentij qui nouiter fecit librum de fortuna dicit̃: ꝙ eadem facilitate contẽpnitur a doctis qua approbat̃ a fatuis. Vnde sicut ad deceptionẽ hoĩm inuenta fuerunt a caldeis & arabis alcocodẽ & ylech que planete nõ sunt sed loca a quibus querunt̃ anni & vite natorũ. Ita etiaȝ ꝓiectio taxillorũȝ vel patris fortune nonenarie planetarũ nichil ꝓprietatis habent. Et cũ dicit̃ ꝙ sacra scriptura sepe loquit̃ de illis imaginib⁹.s.de arcturo & de orione zc̃. Respondetur ꝙ nõ sequitur ꝙ deus a principio constituerit imagines tales vt homines attribuerent illis imaginibus effectus superstitionũ & vanitatũ. Sed magis vt visis taliũ imaginuȝ figuris laudarẽt deum factorẽ eaꝝ in oĩbus s͡ctis & mirabilib⁹ operibus suis.

Sexta questio principalis sub nono capite vnica est & simplex.

An.s.astrologi ex inspectiõe ylech & alcocodẽ in locis planetaꝝ vl' gradib⁹ zodiaci possint vere iudicare de lõgitudine & breuitate vite natorũ. Ad quã Astrologi rñdent affirmatiue dicẽtes: ꝙ astra sint cause viuẽdi lõgioris mensurare conãtes cuiuslibet hoĩs vitã ꝑ habitudinẽ planetarũ in figura celi hora natiuitatis dati nati. Conant̃ aũt illud hoc mõ ostẽdere.

Caput Nonum

Constituunt enī vnū de planetis vl' gradib⁹ zodiaci: quē ligua arabica ylech appellāt: quē eligūt scdm certū modum descriptū ab Ptolomeo & ab Alcabitio et ab Hali abērazel li. suo. iiij. c. iij. & ab alijs astrologie auctorib⁹ Deinde ylech electo. eligūt ipso nato alcocodē. i. datorē annorū q est ille planeta q maiorē fortitudinē & dignitatē hēt ī gradu ylech. Et ex istis duplicib⁹ vijs affirmāt vl' p̄sumūt se scire posse quot dieb⁹ vl' ānis debeat nat⁹ tali hora supuiuere. Prima via est cōsiderādo quot ānos vl' quantū tpis det nato alcocodē. Vñ cuilibȝ planete sunt attribute tres drñe ānorū. s. maiores: medic: & minores vt pȝ ex Alcabitio & Guidone bonack de Forliuio. Alcocodē ergo vt aiūt si fuerit ī angul' & fortunatus ac fortis: dat nato ānos suos maiores. si fuerit ī succedētib⁹ & min⁹ fortis vl' dispositus: dat nato medios ānos. si vero fuerit ī cadētib⁹ dat nato suos ānos mīores q̄s fridarios vocāt. Qđ si aliqs ex benignis planetis q̄les sunt Iupiter venus & sol ex trino vl' sextili aspectu alcocodē aspexerit: addet sibi ānos suos mīores. Si vero aliqs ex maliuolis planetis: vt sūt Saturn⁹ & mars: eundē alcocodē q̄drata vl' opposita ispexerit radiatōe: ānos suos minores ab eodē diminuet: sicut pȝ li. iiij. hali. c. vi. Scđa via q̄ quātitatē vite nati: isti astrologi cognoscere conanť est cōsiderare post q̄t ānos ylech veniet p directionē ad locū planete iterficiētis: vt ē mars vl' saturnus vl' cauda draconis q planeta interfector vite dr: quāto ergo ille āplius distabit a gradu ylech: tanto nat⁹ diuti⁹ viuet. Distabit eqdem p gradus eq̄noctialis p calculationē quandā difficilē que directio vl' athazir arabice vocať inuētos: quorū q̄libȝ gradus vnū annū dare solet. hec calculatio poniť in. iiij. li. hali. c. vij. & describiť etiā ab Alcabitio: & in alijs Astrologorꝝ libris. Sed in cōtrariū ē: q2 istas

duas vias vel modos quātificatiōis annorū nascētiū & pgressiōis eorū ad mortē ex radice supiori: cōfūdūt: ca tūc longitudinis vite antiquorū radicis īferioris adducte a.d. henrico sup Geñ. & a. d. Nicolao de lyra sup geñ. v. c. Insup modos illos friuolos supstiosos eē & nō obseruātia expimētali: sz suggestiōe diaboli olī introductos q̄uis ex mltis theologorū argumētis cōstare possit: spālit ter tñ ī materia ista idē cōstat ex ineffabili veritate diuie historie. Asserūt nāq; diuine historie q̄nq; hoīes vixisse plusq̄ nōgētis annis: q̄nq; octīgētis: q̄nq; septīgētis vt pz ex decursu libri Geñ. Modo cōstat ex traditiōibus astrologice supstitiōis q̄ nullus planeta cōstitut⁹ alcocodē in q̄cūq; figura celi: pōt dare natis tot annos vite. Rō est: q̄a nullius planete anni maiores se extendūt vltra viginti et centū ānos: ad quos si sex planetarū anni miores rōne aspectuū beniuolorū adderent: q̄d tñ vix vel nunq̄ in celo cōtingere potest: resultabūt ducēti q̄nq̄ginta anni vel circa: q̄bus plures ex parte alcocoden nullo natorū a celo dari possūt. Et rursus quo ad secundū modum qui in testimoniū supstitiōis sepe obuiat prio modo. Certū est q̄ planeta abscisor distare nō pōt ab ylech in hora natiuitatis p trecentos sexaginta gradus: sed necessario p minus ipm ab ylech distare oportet: & p cōsequēs quantū esset ex illa radice vita hoīs excedere nō pōt 366. annos vel circa. Verū dicere possūt q̄ nullius aspectus fortunatū planetarū beniuolus: ab abscisore natū liberare pōt: sz hoc nō valet: primo q̄a antiq̄tatis cōis hūane vite periodus fuit tot annorū vt prescribit̄. Scdo q̄a anni alcocoden gradibus directiōis correspondere nō pñt. Ita q̄ false & supstitiose apparēt vie ille ex veritate scripture dicētis p̄dicta: qua cōstat multos vixisse longissime vltra annos quos celū duplicās duabus vijs nascē-

tibus dare pōt. Dicat ergo supstitiosus quisꝗ̄ quales figuras celi habuerūt illi q nōgentis aut octingētis annis vixerūt: & nichil inuenire poterit nisi sua praxim p oīa vanā & supstitiosā esse. Dicat iterū talis aliqs q̄re in q̄tuor milib⁹ annoꝝ xl circa: nullus nat⁹ fuerit nec vnꝗ̄ nascet̄ sub aliqua figura celi simili figure natiuitatū antiquoꝝ q tot annis vixerūt. Siliter dico quo ad illa q̄ lōgitudinē vite cōcernūt: & nō poterit ad hoc aliqs astronomoꝝ dicere quicꝗ̄ qd apud veros phōs aliquā habeat apparentiā veritatis, hec Henric⁹ de Assia sup Geñ.

Septima & vltīa questio

principalis noni capitis vnica est et simplex An. s. ꝓpter ea q̄ de corpibus celestib⁹: de imagib⁹: de fato: de fortūa: de ylech & Alcocoden dicta sūt. Vtrū p solū respectū ad statū oīm causarum scdarum agentiū fieri possit certū de futuris euētib⁹ ab astrologis iudiciū. Et videt̄ q sic p locū ab auctoritate dñi Guidonis bonacti de Forliuio qui in principio magni libri sui de iudicijs astrorū dicit: q astronomi iudicant de futuris euentib⁹ ex astris. Et licet stelle sint innumerabiles: tñ ipse astronomus oībus vtit̄ cū vtat̄. xij. signis sub quibus fere oēs stelle comprehēdunt̄. ꝓpter qd dicit q per astrologiam plus scit̄ de celo q̄ p theologiā de deo. Ad quā rñdet̄ breuissime sine dispēdio argumētorū: q nō. Et ratio est: qa ad hoc vt ex signis causalibus fiat iudiciū certum a priori tria requirunt̄. Primo vt sciatur sufficienter illorū signorum virtus & stat⁹ respectu inuicē seu ex se. Secundo q p̄cognoscat̄ modus applicationis talium signorū vel causarū ad determinatā materiam. Tertio q precognoscatur illi⁹ materie vel passi dispositio apta vel inepta respectu actionis vel influē

tie talium causarum vl' talis virtutis actiue. Vnde verbi gra. Quāuis enī medicus sciat ꝙ aliqua medicina est laxatiua quantū est de se: & sciat cū hoc qn̄ & quomō applicatur sorti: adhuc tn̄ nō scit exinde futurū esse an talis effectus sequat̄ vl' forte contrarius si nesciat qualiter corpus sortis est accidentaliter & radicaliter cōplexionatū aut intrīsece dispositū. Et ita est a fortiori longe de astrologo qui ꝗuis sciat ꝙ cōiunctio (verbi gratia) solis & lune consueuit quomodocūqꝫ suscitare pluuiaꝫ: tamen nō potest certitudinaliter p̄dicere an in futura coniunctiōe pluat, & hoc ꝓpter multa. Primo quia nō constat sufficienter natura planetarū: nec stellarū fixarum, q̄rum alie & alie sc̄dm triuꝫ aspectuū distincte circulariter aspiciunt̄ a cōiunctis luminaribus in alia & alia cōiunctione. Secundo qa p̄sciri nō pōt modus applicationis illius cōiunctionis aut virtutis ei⁹: nec vbi magis aut melius applicat̄ vel peius. Tertio si bene sciretur ad quā regionē applicaretur: tn̄ ignoraret astrologus an illa regio ꝓ tunc aliquo accidentali modo ad cōtrarium disposita sit. Videmus enī virtute vni⁹ coniunctionis accidere pluuiam in vna regione: que accidentaliter vel ratione situs vl' ventorū vel cōplexiones est ꝓ tūc ad hoc disposita: & ꝓ tunc i alijs nō pluere: nō taliter dispositis ꝙ virt⁹ talis cōiunctionis sufficiat ibi pluuiā suscitare. Pro isto etiā est Ptolomeus in centiloquio ꝓpositionibus. v. & . xvij. Et iteruꝫ supposito ꝙ sciat̄ ꝙ virtus cōiunctionis facte in tali signo flectatur ad taleꝫ regionē: & ex illa vapores sufficientes ad pluuiam eleuat: nō tn̄ sequit̄ ꝙ ibi ergo pluat: qa nubes vel vapores a mari vel ab vna regione eleuati per ventos ducuntur quandoqꝫ ad aliam regionem vbi erit pluuia: & ita nō potest esse certitudo in iudicio hoc. Si ergo de effectib⁹

naturalissimis & cõmunissimis cõiunctionis vel oppo sitionis duorũ magnorũ luminariũ celi quorũ natura & influentia inter omnes stellas & manifestissimas non potest astronomus certũ iudiciũ dare vel iudicare. Qualis & quanta temeritas est velle ex astris alijs quorum nature insufficientissime sciunt iudicia dare de futuris effectibus: non solum in elementis: sed etiã in viribus mentis & actibus moralibus humanis. Adde preterea qꝫ cum diuinatio siue prenostica aut iudiciũ astrologorum vt confitent de futuris in mundo effectibus ex habitudinibus & actionibus & ꝓprietatibꝰ stellarũ fixarũ & erraticarũ dependeat quorum habitudines & actiões & ꝓprietates nullus mortalium nouit. consequens est qꝫ nullus sufficienter astrologus possit certa de futuris euentibus predicere & iudicare. Et dicamꝰ per singula Quis nouit in primis stellarũ fixarũ ꝓprietates & numerũ. Certe ille qui nouit noĩa earꝫ que a ꝓprietatibus iponunt. Et cũ solus deꝰ nouerit multitudinẽ stellarum & oĩbus eis nomina vocet: ergo zc. Nam astronomi vt pꝫ ex.vij.p.almegisti Ptolomei de facto solũ.1022.stellas siue loca stellarũ iuenerũt. Et cũ sicut sũt stelle magne et nobiles circa polũ arcticũ: ita forte nobiliores sũt circa polũ antarticũ nobꝭ occultũ exquo pꝫ illa ẽ in dextra celi sursuꝫ q̃ est nobilior sinistra sc̃dm Aristote. illarum aũt stellerũ nulla est de illo numero.1022. Causa est: qa stellas cira polũ antarticũ nullus vnq̃ꝫ vidit: nisi forte Adã dũ eẽt in statu inocẽtie: ergo seqt qꝫ nullus astronomorũ certo põt iudicare. Quis nouit p̃terea q̃re posuit deus tot stellas fixas in vno orbe octaue spere cõtinẽtis & ambiẽtis orbẽ supmi planete & quo ordine eas posuerit: an oẽs equaliter a cẽtro mũdi distãtes vl' quõ aliẽ. An quã circa cõuexũ illius orbis: aliaꝫ circa cõcauũ: aliam

in medio spissitudinis. & an i distātijs eq̄lib⁹ sibi ab in-
uicē ita q̄ si oēs apparerēt equaliter ab inuicē distare vi-
derent̄. Vel an sint eq̄lis magnitudinis sc̄dm veritatē q̄s-
uis vna appareat maior altera quasi inferius situata in
eadem spera. Et iterū an situatio eaꝝ aliquas imagines
constituat. s. arietis: tauri zc̄. Et iterū an oēs stelle fixe
sint pares. Cum ergo oīa hec de stellis fixis sint dubia
mortalibus: sequit̄ q̄ ex dubijs & male cognitis princi
pijs: principiatoꝝ & effectuū nō poterit haberi certa et
indubitata cognitio. De numero similiter planetarū si
ue stellaꝝ vagarū seu erraticarū que dicunt̄ esse septem
nullus adhuc astronomoꝝ certus ē. Nam sicut stella mer
curij raro egreditur ita remote a sole q̄ videri possit. Ita
fortasse sunt aliq̄ue stelle erratice siue planete que semꝑ
sub radijs solarib⁹ nobis īuisibiliter versant̄. Quis etiā
bene nouit sitū planetarū. Nam Ptolome⁹ ponit solem
in medio planetarū. Geber vero caldeus astrologus di-
cit q̄ sol sit īmediate suꝑ lunam. Et licet etiā suffiqiēter
cōstare possit lunā esse infimā planetaꝝ: q̄a eclipsat solē
& alique etiā existant leues congruētie et ꝑsuasiones q̄
sit Saturnus suꝑmus planetarū & sub ipso imediate Iu
piter. s. ex tarditate motus & huiusmodi: nichilominus
tn̄ de ordine positionis planetarū: q̄ sunt luna Mercu
rius: Venus: Sol: Mars: Iupiter: Saturnus: nulla via suf
ficienti cōiter constare potest quis supra vel infra alius
sit. De motib⁹ similiter stellarū circa polū subterraneū
antarcticū multa extant dubia: ꝓpter hoc dicebat Alba
tegni: adhuc esse potest aliq̄s motus in astris & orbibus
quē nullus hominū expertus est nec expietur: vt patet
de stella que apparuit tribus Magis tp̄e natiuitatis xp̄i.
Ex quibus oībus apparet q̄ astronomi q̄ in suis iudicijs
confidunt in ordine situali planetarū in suis epiciclis &

ecentricis ex quibus vt in pluribꝰ iudicia sumūt. Certū & validū iudiciū de futuris euentibꝰ naturalibꝰ siue voluntarijs dare nō possunt: ꝑcipue cū i talibus iudicijs necesse sit habere respectū ad stellas fixas: q̄ nobiliores videntur & supiores: & ꝑ consequens valde potentes inferius: quarū tñ vt liquet et dictū est supra: nec influentie adhuc constant nec numerꝰ cōprehendi potuit: nec cōglomerationū earū sciri ꝓprietas. Ergo ex hijs oībus que in hoc nono capite dicta sunt apparet liquide satis qualiter dñi astronomi ex astris per raro & forte a casu vera de effectibus futuris iudicare possunt. Nec baculus ille arūdineus solatiū ignorantie aliquorum astronomorū patrocinatur eis dicendo indifferenter de quolibet: ꝙ apud antiquos inueniūt sic expertū. Cum naturalissimus phūs ypocras dicat. Vita breuis: ars vero longa: tempus acutū: experimentū fallax: iudiciū difficile Si ergo placeat quibusdā regibus & principibus quo habere astronomos: teneant eos & habeant ad solatium & instructionē aliquorū vniuersaliū de corporibꝰ celestibus: & nequaq̄ in agendis ꝓ se particulariter aut ꝓ re publica confidant in eorū iudicijs relicto cōsilio virorū prudentū. Ratio est: quia licet possit inueniri quedā curiosa ars cōiecturatiua ex astris de futuris euentibus: tñ ꝓpter causas dictas & multas alias illa non potest se extendere ad tantam certitudinem ꝙ possit proficere certo particulari homini & rei publice. Nec vnq̄ ꝓfecerūt gubernatores rerū publicarū qui talibus confidere consueuerūt: vt colligi potest ex hystorijs antiquis et multis exemplis. Nunc ad illud vaniloquū & superstitiosum Guidonis de Forliuio dicentis: ꝙ q̄uis astrologus nesciat omniū stellarum loca & influentias: tamen vtitur omnibus: quia vtitur duodecim signis sub quibus fere

omnes stelle cõprehenduntur. Respondendum est q si capit signũ p.xij. parte zodiaci: falsum dicit. Si vero capit p.xij. parte celi stellati que cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis zodiaci. dicitur q nequaq sufficit p iudicijs futurorũ sic cõfuse vti oĩbus stellis inquantũ.s.ex eis que cadunt in illa duodecima parte celi dicat duodecima zodiaci talis esse vel talis nature. Sed ad iudicia ita pticularia: sicut ipe Guido dare presumit oporet scire si oẽs stelle fixe aspicientes ex oi parte planetam aliquẽ existentẽ (verbi gratia in primo gradu arietis) iuuarent vel ipedirent ipsum in sua actione qđ sciri nõ potest: nisi singularũ stellarũ sciant nature & pprietates: qđ est impossibile mortalibus: vt clare ostensum ē sup. Et ad illud qđ dicit q plus scit p astrologiã de celo q per theologiam de deo. Respondet q verũ est q plus scitur de falsis & supstitiosis opinionib9 de celo ab astrologis vndecũq introductis: q fonte humanitus scitum sit de veris conclusionibus de dño deo p spiritũ sanctũ ad salutem reuelatis. hec Henricus de Assia super Gen. & de nono capite supradicta satis sint.

Decimum & vltimum caput principale huius prime decadis est. de beatitudine ipsius anime rationalis.

Circa quod sex questiuncule soluent: quarũ quelibet infra suo ordidine declarabitur.

Prima questiuncula est: in cui9 actu potentiarũ aie cõsistat ei9 beatitudo.

Ad quã rñdet q de hac q̃stione tres fuerũt opiniones. Prima ē scole reuerendorũ patrũ Scotistarũ ordinis minorũ. Scđa est aliquorũ modernorũ. Tertia est sctĩ Tho. & omniũ doctorũ scole cõis. Sed anteq opiniones

recitentur sciendū erit ꝙ quādo querit̄ in quo actu cōsi stat beatitudo nō est questio vtrū vltimus finis beatifi cans vt res sit in actu intellectus vl' voluntatis: quia hoc nunꝙ aliquis posuit: cū vltimus finis vt res sit essentia diuina: & non aliquid creatum. Sed est intellectus que stionis quo actu istarū potentiarū pueniatur ad istum finē beatificantē obiectiue & effectiue simpliciter. Sic ergo primo intellecto titulo questionis: dico ꝙ Scola Scotistarū habet ꝙ beatitudo consistat in actu volunta tis. Et pbāt hoc primo sic. Beatitudo est summū bonū: sed bonū est obiectum voluntatis inquantū hui⁹: ergo beatitudo est magis obiectum voluntatis. Item illud est principalius in beatitudine qđ est in ea meli⁹. Sed respe ctu obiecti beatitudinis melius est amare ꝙ cognosce re: tum qa amor ꝓcedit ex pfectissimo habitu charitatis: tum quia magis vnit: cū amor sit virtus vnitiua scđm Dionysium: tum quia scđm Vgonē de sancto Victore: amor est magis penetratiuus: qa amor intrat vbi sciētia foris stat. Ergo principali⁹ beatitudo consistit in actu vo luntatis. Item beatitudo scđm Boetium. Est status oim bonorum aggregatione pfect⁹. ergo omne bonū quod pertinet ad beatitudinē cū cadat in eius pfectione: est ei⁹ esse. Item delectatio que est de essentia beatitudinis per tinet ad voluntatē: ergo. ꝓbatur antecedens. Illud est de essentia beatitudinis: sine quo beatitudo nō est appeti bilis: sed sine delectatione beatitudo nō est appetibilis vt patet. viij. ethicoꝝ. Vbi dicit cōmentator ꝙ nullus substineret ipsum bonū si ibi tristitia inesset. Et iterum dicit: ꝙ nichil aliud est ipsum bonū ꝙ felicitas: ergo. Itē Aug⁹ dicit ꝙ beatitudo est gaudiū de veritate. Sed ibi est gaudium principaliter in abstracto: ergo. Item in il lo actu est beatitudo ponenda quē deus a nobis magis

requirit: sed deus a nobis magis requirit amari ꝙ cognosci. Ergo & hoc creatura debet magis appetere: et in eo magis quietari. Sed in quo magis creatura quietatur est essentialius beatitudini: ergo. Item perfectius est diligere deum ꝙ cognoscere. Probatur: quia multi cognouerunt & tamē nō amauerūt sicut phi qui cum cognouissent: non sicut deum glorificarunt: vt dicit Paulus primo ad Romanos. Item in illo actu poni debet beatitudo per quē magis cum deo vnimur. Sed per actum voluntatis magis cum deo vnimur: ergo. Patet minor: quia aliqua intelligūtur que grata nō sunt: & ideo cū eis non fit vnio sed auersio. Nichil autē diligitur nisi gratum. Item ordo seraphin est supra cherubin. Et seraphin interpretatur incendium. Et cherubin plenitudo scientie. Ergo sequitur ꝙ melior est dilectio cognitione. Item in illa potentia debet cōsistere premium vbi consistit meritum: vt requirit iustitia. Sed in actu voluntatis consistit meritum: ergo. Item nobilior operatio est attribuenda nobilissime potentie. Sed voluntas est nobilior potentia ꝙ intellectus. Probatur: quia illud quod habet rationem mouentis & imperantis est nobilius eo quod habet rationem moti: & obediētis. Vltimo & duodecimo arguitur sic. Actus dilectionis quantū ad ea que sunt infra aīam minus perfectus est actu cognitiōis. Sed quantū ad ea que sunt supra perfectior est. Cuius ratio est: quia res sūt in anima altiori modo ꝙ in se ipsis. Voluntas autē mouetur ad res secundum ꝙ in seipsis sunt. Et ideo cum per amorem coniūgitur hijs que sunt infra se: fit quodā modo infra se ipsam. Cum vero coniungitur hijs que sunt supra eleuatur supra se: & econuerso: cum res que sunt infra animam sunt in intellectu: habent ibi esse nobilius ꝙ in se ipsis. Ea vero que sunt supra habent esse

in intellectu creato ignobilius ꝙ habeāt in seipsis. Cum igitur deus sit obiectū beatitudinis respectu cuius nobilior est actus dilectionis actu cognitionis: ergo beatitudo erit in actu dilectionis q est actus volūtatis & nō intellectus. Secunda opinio est que dicit ꝙ beatitudo consistit essentialiter in actibus vtriusqꝫ potētie. Nam secundū istos fruitio includit in sua ratione formali duplicem actū: videlicet voluntatis & intellectꝰ. Nam fruitio est vltima delectatio & quies que habetur de vltimo fine adepto per intellectum. Et quia in fruitione principaliter consistit felicitas & principalius ip̄a fruitio est in voluntate ꝙ in intellectu: vt etiā dicit sanctus Tho. in primo sniarꝝ. Ideo sequitur scd̄m istos ꝙ felicitas principaliter consistat in volūtate: & non in intellectu. Sed hec opinio falsa est. Probatur: quia vnus & idem actus non potest esse in parte intellectiua & affectiua. Et cuꝫ dicitur ꝙ fruitio est vltima delectatio vltimi finis adepti per itellectū: & i fruitione principaliter cōsistit felicitas zc. Respondetur ꝙ fruitio potest sumi dupliciter. Vno modo formaliter & sic est actus voluntatis. Alio modo radicaliter & originaliter. i. secundum id quod necessario presupponitur a fruitione & immediate ipsum sequitur: sicut passio consequens subiectum ꝓprium. & isto modo dico ꝙ fruitio consequitur actum intellectꝰ. Et primo modo in fruitione non est felicitas nisi tanꝙ in ꝓpria passione felicitatis. Sed secundo modo felicitas est in actu intellectus essentialiter: ita ꝙ si daretur ꝑ impossibile ꝙ aliquis esset adeptus per actum intellectꝰ vltimum finem: immediate esset felix: essentialiter etiā si fruitio illius non consequeretur. Negandum est igitur ꝙ in fruitione formaliter sumpta sint duo actus: immo est vnus: qui non est felicitas essentialiter. Sed

completiue complemento perseytatis secundi modi & non primi. Solet autem dici scolastice q frui initiatiue obiectiue & effectiue est per actum intellectus. Et hoc modo fruimur solo deo. Formaliter autem fruimur beatitudine creata. Elicitiue fruimur charitate tanq habitu elitiente actum fruitionis. Instrumentaliter fruimur potentia cuius fruitio est actus. Completiue autem fruitio est in voluntate. Est & tertia opinio (cum pace aliorum dixerim) cõior sancti Thome: que habet q obiectũ beatitudinis. s. deus: primo & principaliter attingit per actum intellectus. Et probatur primo sic. In omni motu mobile q diu est in motu est imperfectum quia motus est actus imperfectus. iij. phisicorum. Et cum est in termino habet perfectionem ad quam per motum tendebatur: vt patet in omni motu. Sed planius in motu locali. Sed tempus fidei est sicut motus quidam: vnde fideles dicuntur viatores. ij. Corinth. v. Per fidem ambulamus Tempus ergo hoc imperfectum est: & durat quousq deus attingatur per essentiã. Sed primo attingitur p visionem: quia ipsa visio est terminus motus fidei: ergo in visione consistit. Si dicat q vitio non terminat motũ fidei: ergo sequeretur q esset viator videns deũ. Si etiam dicatur q verum est q in termino motus est beatitudo. Sed hoc est pp ter dilectionem: que sic terminat motum fidei sicut visio: quia est secum in eodem instanti. Hoc non valet: quia licet sint simul visio & dilectio tempore & duratione: tamen natura prior est visio q dilectio & sunt duo actus realiter differentes: vnde si visio nõ terminaret motum fidei: sequeretur q videns inquantum videns esset viator. Et hoc argumẽtum iudicio meo demonstrat q beatitudo consistat in actu intellectus.

Caput Decimum

Item ꝓbatur ꝓpositum secundo sic. Desiderium perficitur cum res desiderata habet̃: nõ qa amator siue amore ꝑcedente: qui est rei non dum habite: siue amore sequẽte qui est rei iam habite. Sicut qui desiderat pecuniam tunc desiderium suum ꝑfectum est cum fuerit adeptus eam. Vnde patet ꝙ perfectio est in habẽdo & nullo modo in amando: siue sit amor precedens siue subsequens. Sed deus habetur a beatis per actum visionis & nõ per actum dilectionis. Vnde Aug⁹ libro primo soliloquiorum dicit. Deus quem videre idẽ est ꝙ habere: ergo desiderium perficitur in habẽdo. Tertio sic. Si beatitudo consistit in actu dilectionis cum eadem sit dilectio vie & patrie: eo ꝙ charitas nunꝗ̃ excedit: sequitur ꝙ ille qui est in charitate sit beatus: esto ꝙ minus diligat nunc ꝗ̃ tunc. Sicut albus est qui minus & magis est albus. Si dicatur ꝙ beatitudo non consistit in dilectione simpliciter. Sed in tanta dilectione quanta est dilectio patrie. Contra. Aliquis in via habet maiorem dilectionẽ ꝗ̃ aliquis in patria: ergo ille beatus est. Item beatitudo magis ponenda est in illo statu ex quo est mutatio status: ꝗ̃ in illo ex quo non est mutatio status. Sed in visione & nõ in delectione est mutatio status: quia dilectio ibi & hic ꝗ̃ est eiusdem rationis & nõ visio: ergo. Item meritũ ordinatur ad premiũ. Sed meritũ consistit in dilectione ergo in ea non debet poni premiũ. hoc enĩ nichil aliud est dicere ꝗ̃ diligimus vt diligamus: quod absurdũ videret̃. Non enĩ diligim⁹ in aliquo genere dilectioins vt diligam⁹: sed potius vt diligamur. Sed qa beatitudo consistit in actu ꝓprio nõ in alieno: ideo nec etiã diligim⁹ vt diligamur: quia ergo nec vt diligamur diligimus sicut ꝓpter premiũ: relinquit̃ ꝙ ideo diligim⁹ vt videam⁹ ergo finale premiũ est visio. Ampli⁹ premiuȝ adeptum:

diligit. Si igitur in actu dilectionis ponit beatitudo: sequit q dilectio diligat: qd incouenienter dicit. Sed si dicatur q visio dei imediate diligat: hoc icouenieter dictu a nullo admitteret: ergo dicendu e q beatitudo essentialiter cosistit in visione: in dilectioe aut secudario & extra essentia. Non eni potest qd videt & sic videt no potest & affectus in ea no delectari. Sed huiusmodi dilectio & delectatio sunt accidetia pficientia beatitudine sicut pulchritudo iuuentute. Nec dicat aliqs qa visio pcedit dilectione: ergo nobilior est dilectio: qa addit sup eam aliqua bonitate. Nam scdm hoc adhuc melior esset delectatio: cum addat ppriam bonitate super vtraq: nec tn in delectatioe ponit beatitudo. Item pbatur q nullo modo btus deo coiungat p actum voluntatis. Nam tres sunt opationes volutatis: & no plures. s. desiderare: amare: & delectari. Constat aute q per desideriu no coniugitur desideriu desiderato: qa desideriu est pprie non habiti. Nec etia per delectari: qa delectatio causat ex coiunctione & ea supponit. Nec etia per amare: qa amor est ita no habiti sicut habiti. Vnde cu amor anteq res habeat & postq res habet sit eiusde generis. Si ante no coiungitur nec etia post: s3 seqtur coiunctione que habet fieri p actu intellectus. Patet etia hec positio per Iohane. xvij. c. dicente. Hec est vita eterna vt cognoscat te solu3 zc.. & Lu. x. dicit. Beati oculi q vidēt que vos videtis. & Aug⁹ dicit. xvij. de tri. q visio est tota merces. Et in encheridion. i. c. dicitur. Plena visio e suma felicitas. Elicitiue ex Tho. iij. cotra genti. c. lix. & pri. par. q. xij. c. pri. ij. q. iij. Et mgr sniaru cu multis alijs doctorib⁹ in. iiij. di. lxix.

Nunc vero respondeam⁹ ad argumenta dnoru & reuerendoru patrum Scotistaru. Ad primu respodet Tho. pri. par. q. xxvi. ar. ij. Ad secundum dicens: q beatitudo

cum sit bonū est obiectū volūtatis obiectū aūt p intelli-gitur actu i potentie. Vnde scdm modū intelligendi pri us ē beatitudo diuina q̄ actus voluntatis in ea regescē tis & hoc nō pōt esse nisi actus intellectus. Vnde i actu intellectus attendit̄ beatitudo. hec ille. Ad scdm dicit̄ q dilectio patrie non est ita bona sicut cognitio: q̄uis hic sit ecōuerso: qa in via diligit̄ imediate & videt̄ me-diate. & iō amor est melior. Sed in patria ē ecōuerso: qa videtur imediate & diligit̄ mediāte habitu: & iō visio di gnior est. & ratio est: qa intellectus hic fert̄ in deū p in feriorē silitudinē q volūtas fertur in ipsū scdm se cū vo luntatis sit iclinari in re vt in se. Et cū dicitur q amor in tra penetrat z̄c. Dico q illa auctoritas itelligit̄ de amore & cognitione vie: vbi cognitio i vniuersali est pricipiū desiderandi: & iō desideriū iubet pfundi⁹ pscrutari: nō aūt sic in patria. Ad tertiū dicendū q Boetius intendit ibi dare cōem rationē beatitudinis: scdm q dicit phūs q beatitudo est sufficiens bonū. i. qua habita habetur oē bonū. Ad quartū dicitur q nō sequitur. Illud nō est appetibile sine pulchritudine: ergo pulchritudo ē de ei⁹ essentia. Cui⁹ ratio est: qa appetibile ē aliqd inquantū bonū essentialiter. pulchritudo vero vł delectatio est sup additū accidētaliter: & iō per illud est bonū simpliciter & ens scdm qd. Ad quintū dicit̄ beatitudo nō est per essentiā in gaudio: sȝ p cōcomitantiā: qa ad veritatē co-gnitā seqtur summū gaudiū. ex quo magis debet cōclu di contrariū: qa ex auctoritate pȝ q gaudiū psupponit ve ritatē ab intellectu cognitā. Ad sextū dicitur q in via magis requiritur actus dilectiōis: quia est magis actus ad merendū. In patria nō: qa intellectus est aptior ad vi dendū. Ad septimū rñdetur distinguēdo: qa vel in mo uendo vel in attingēdo: dico igitur q diligere deū perfe-

ctius est i mouẽdo. Sed cognoscere perfecti⁹ est in attingendo. Ad octauũ dicitur negãdo maiorẽ: qa nõ est inconeniens ꝙ per aliqd magis vniamur: & per illud nõ beatificemur. Sicut supra visionẽ addit aliqd delectatio que ẽ extra essentiã beatitudinis: & sic per eã magis vnimur: nõ tñ per eã btificamur. et cũ dicitur: qa nõ vnit qa intelligim⁹ que nobis nõ sunt grata: dicitur ꝙ siue grata siue nõ: itellectus tñ fit vnũ cũ intelligibili. Ad nonũ dicitur ꝙ si beatitudo ponat̃ in actu dilectiõis in oĩbus btis esse debet in actu illo: ergo oẽs angeli seraphin vocarentur: quod est falsuum. Ad decimum negatur maior. Nam desideriũ dulcedinis vini est in appetitu: & tñ dulcedo percipit̃ in gustu. Et si dicat̃ ꝙ hoc diuina iustitia reqrit: dicendũ ꝙ vbi sunt diuerse ꝑsone hoc hẽt veritatẽ. Sed de diuersis potẽtijs in vna essentia radicatis intelligendũ nõ est: qa ĩ vna essentia radicant̃ oẽs & etiã potentia nõ meretur: sed cõpositũ. Ad vndecimũ dicit̃ ꝙ voluntas est nobilior quantũ ad imperiũ actus: tñ intellectus est nobilior quantũ ad specificationẽ & determinationẽ obiecti. Ad duodecimũ dicit̃ ꝙ in via nobilior est dilectio ꝙ̃ cognitio: sed in patria ecõuerso: rõ est quia in via nõ cognoscim⁹ deũ per essentiã. Et iõ inferiori modo est in intellectu nostro deus ꝙ̃ sit in seipso. Sed in patria deus cognoscitur per essentiã ab intellectu ita ꝙ ibi essentia est principiũ intelligendi & obiectum. & cũ intellectus sit nobilior ꝙ̃ volũtas: ergo ꝛc̃. Et sic patet quid tenendũ de questione. Hec ex theologis.

Secunda questiuncula est: Si in patria. i. ĩ celo empyreo vna aĩa sit beatior altera. Ad quã rñdetur ꝙ cũ in ratiõe beatitudinis duo ĩcludant̃. s. ip̃e finis vltim⁹ q ẽ sũmũ bonũ de⁹

& adeptio siue fruitio ipsius boni. Dicitur q quantu ad ipm sum̄u bonu deus qd est beatitudinis obiectu et causa: non pot vna beatitudo esse altera maior: nec vna aia beatior altera: qa no est nisi vnu summu bonu .s. deus. Cuius fruitioe hoies sunt beati. Vnde ex pte rei vise dei est equalitas in beatitudine. na de⁹ eqliter se oibus offert qua paritate & equalitate demostrat vnitas denarij data laborantibus. Mat. xxij. c. Quantu vero ad adeptione & fruitione ipsius summi boni .s. dei. dicitur q vn⁹ alio clarius & pfectius videbit & beatior erit. Qd pbat ronibus: auctoritatib⁹ & exemplis. Prima ratio sumit ex lumine clariori. Nam in patria beati videbut deu in lumine glie quod est principiu visionis diuine scdm illud Psal. In lumine tuo videbim⁹ lume: qui ergo isto lumine pfectius illustrabutur perfecti⁹ essentia dei videbut. Secunda ratio sumitur ex virtute sublimiori. Nam virtus est quedam dispositio metis ad mensura glie percipiendam. Sed quida in charitate que est principiu & causa merendi alios excedut. ergo tales perfecti⁹ deu videbunt: Vnde Aug⁹ omelia. iiij. sup Iohanne. & ponitur de pe. di. ij. dicit sic. Non numerositas operu: no diuturnitas temporu: sed maior charitas meliorq voluntas auget meritu. Nam quod p3 & qd latet in diuinis codicib⁹ tenet qui charitate seruat in morib⁹. hec ille. Tertia ratio sumitur ex ordine ppinquiori angeloru. Nam hoies debent assumi ad ordines angeloru: vt dicitur Luce. xxij. Sed supiores angeli clari⁹ deu vidēt qua inferiores vt p3 per Dionysiu de celesti ierarchia. ergo hoim quida alijs clarius deu videbut. Tho. prima. ij. q. v. & iij. cotra geti. li. iij. & in questionibus de veritate. q. viij. Secundo pbatur auctoritate apostoli. pri. Cor. xv. dicetis. Alia est claritas solis: alia claritas lune: alia claritas stellaru. stella.

enī a stella differt in claritate. que auctoritas sic ab Augustino exponit̄. Sicut enī ista corpora celestia sol: luna et stelle: cum sint vnius nature: sunt tñ claritatis diuerse. Ita hoies cū sint vnius nature: tñ in resurrectione erunt dissimiles glorie. Secūda auctoritas est Ioh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. Quā auctoritatē exponēs beat⁹ Aug⁹ in libro de sancta virginitate dicit Quia ipsa vita eterna pariter oībus erit sanctis equalis denarius vnus oībus est attributus qui est oīm merces: quia vero in ipsa vita eterna distincta fulgebūt lumīa meritorū: multe mansiōes sunt apud patrē: ac in denario quidē nō impari nō viuet alius alio ꝓlixius: in multis aūt mansionibus honorabitur alius alio clarius. Tertia auctoritas est apl̄i pri. Cor. iij. dicentis. Vnusqsqꝫ ꝓpriā mercedē accipiet scd̄m suū laborē. quā auctoritatē exponens sanctus Tho. ibidem dicit. Merces sanctorū cōmunis oībus erit: & ꝓpria singulorꝫ. Communis oībus: quia idē est quod oēs videbūt: & quo oēs fruentur. s. de⁹ Erit ꝓpria singulorū: quia vnus alio clarius videbit: & plenius fruetur scd̄m determinatā sibi mēsurā. Vnde & Dañ. xij. Docti cōparantur splendori firmamēti: & q ad iusticiā erudiūt plurimos cōparantur stellis. Tertio ꝓbatur exēplis. Nam sicut p lumē intellectus agētis fit intellectus possibilis cognoscitiuus naturaliū intelligibiliū. Ita per lumē glīe supadditū fit visiuus diuine essentie: Sed per maiorē efficatiā intellectus agentis plura pōt itellectus possibilis cognoscere: ergo per efficatiā maioris luminis glorie pfectius poterit diuina essentia cognosci. Secundū exemplū est tale. Sicut enī se habet ꝓpinqtas in corporalib⁹: ita in spūalibus. Sed in corporalibus ita se habet: q quāto corpus aliquod igni vl' soli ꝓpinquius fuerit: tanto magis calidum est & luciduꝫ

Sic in spiritualibus accidit q̃ spũs quanto fuerit deo ꝓpinquior & magis cõiunctus: tanto clarius perfectius & feruenti⁹ deũ videbit & deum diliget. Tertium Exẽplum est tale. Claritas corporis iudicabit claritatẽ mentis: nam claritas corporis redũdabit ex claritate mentis. Sed quidẽ habebũt plus alijs de claritate corporis: iuxta illud Dañ. xij. Quia docti erũt sicut splendor firmamẽti & qui erudiũt hoies ad iustitiã erũt sicut stelle: ergo clarius deum videbunt p̃dicti. hec ex Rainerio.

Tertia questiuncula est: Si aĩa min⁹ bona & doctior ĩ patria sit dignior aĩa meliori & min⁹ docta. Ad quã rñdet̃ q̃ de facto p̃stantior est ĩ celo aĩa doctior min⁹ bona: ĩdoctiori et meliori. Sed tñ hoc q̃si nihil erit: ꝓ respectu ad alias p̃rogatiuas quas habebunt indocti melioris fruendo melius & clarius essentia diuina.

Quarta questiuucula est: Si ille qui in charitate habuit intensiorẽ gradum charitatis: sine actib⁹ martyrij doctoratus & virginitatis sit beatior illo q̃ p̃dictis actib⁹ fuit decoratus cũ remissiori gradu charitatis. Ad quã rñdet̃ q̃ cũ beatitudo essentialiter habeat̃ scd̃m charitatẽ & gradus ei⁹. Ille q̃ in charitate ĩtensiorẽ gradũ habuit beatior erit oĩ illo q̃ minus dilexit: etiã si actum martyrij virginitatis & doctorat⁹ habuisset. Vnde. b. Franciscus & btã Maria magdalena in patria vt credit̃ beatiores sunt & p̃fectius fruuntur diuina essentia: q̃ mlti alij sancti decorati aureolis: q̃a forte primi superiorẽ gradũ in charitate tenuerũt & ardentius deũ dilexerũt: secundis dotatis aureolis que debent̃ actib⁹ virginitatis doctorat⁹ & martyrij. & btũs Dñicus dux nr̃ & pr̃ simpliciter forte beatior est aliq̃bus

martyrib⁹: quia plus dilexit deū. Vnde licet aliquis sanctus martyr in premio accidētali & gaudio particulari habitu ex actu martyrij in patria possit superare Dominicū: ipse tñ in charitate cui debet premiū essentiale beatitudinis superabit eundē: licet etiā btūs Dominicus in regno celorum cum corona aurea beatitudinis essentialis decoretur etiam aureolis virginitatis & doctoratus hec Tho. in. iiij. sniaꝝ. di. xlix. & in quolibetis.

Quinta questiūcula ē: quot

q nominibus aīa rationalis in scripturis noīatꝰ. Ad quam sic rñdetur q̄ aīa scd̄m diuersa officia sortitur varietatē nominū. Dicitur enī anima inquantū cōicat corpori vitā. Vnde Geñ. ij. dicitur. Factus est homo in aīam viuentē. i. vitā corpori dantē. Principiū aūt primū vite est aīa vegetatiua: cuius opera sunt vti alimētis generare/augeri: & ideo aīa rōnalis vt aīa dat vitā & cōsequenter illa opera vite corpori/dicitur aīa. Dicitur aūt spūs ꝓut dat corpori virtutē īmaterialē intellectiuā & immortalē. Et ideo in p̄senti statu aīa rationalis dicit aīa inquantū cōmunicat corpori vitā & cōsequentia opera vite. Sʒ post iudiciū & generalē resurrectionē dicetur spūs inquantū cōmunicabit corpi īmortalitatē quoad omnes saluandos & damnandos: īpassibilitatē vero gloriā & virtutē quantum ad bonos: quorum corpora spūalia erunt: & dotibus corporum ornata: nam soli electi habebūt dotes corporū: nō aūt dānati. Dicitur etiā aīa spūs inquantū spirat. Dicitur anima animus dum vult. Mens est dū scit. Memoria est dum recolit. Ratio est dum recte iudicat. Sensus est dū sentit aliquid. Nam inde aīa sensus dicitur ꝓ hijs que sentit: vnde & sententie nomen accepit. Tho. pri. parte. que. xcvij. articu. iij

& Isidorus li.xij.ethimo. & Tho. iterum in questionibus disputatis de anima.q.xij.arti.ij.

Sexta questiuncula est: quare in microcosmo.i. in paruo mundo q dicitur homo: aīa que est eiꝰ pars potētior & nobilior nō regit & dñat̄ corpi īuincibiliter & irresistibilitē: sicut in macrocosmo.i.ī maiori & latiori mūdo: quē magnū aīal pħi vocauerūt: supiora & potētiora et subtiliora corpora regūt quodā ordine naturali irresistibiliter corpa hec inferiora & infirmiora. Ad quā theologi Aristoteles & astronomi diuersimode respondēt. Nam theologi dicunt ꝙ hec inobediētia corpis ad aīas orta sit ex peccato. Dicūt enī ꝙ in statu inocentie corpus subdebat̄ aīe irresistibiliter: qđ etiā oībus nobis accidisset. Ade pc̄tō nō posito: post pc̄m̄ vero & in natura lapsa vires naturales & aīales aīe resistūt: q̄a oēs nos in Adā peccauimus & p eū āmisimus donū gratuitū iusticie originalis. Propter qđ dicit Ambrosiꝰ & ponit̄ in glo.c.vij. ad Romanos. Legitime inq̄t factū est vt q̄ nō obediuit suo supiori ei non obediat suū inferiꝰ. Iustissime factū est vt ex quo ratio se subtraxit a deo: īferiores vires rebellent & se subtrahant ab ea: ꝓpter qđ Paulus castigauit corpus suū & in seruitutē redegit. Excipiunt̄ tn̄ ab hac in obediētia xp̄s: virgo maria: & primꝰ hō. Nam xp̄s talis fuit actu & habitu ꝙ in eo nunꝗ̄ aliq̄ viriū eius a legitimis suis actibꝰ & habitudinibꝰ aliqualiter exorbitauit seu declinauit: nec aliquē fomitē/naturā exorbitare facientē contraxit originalē. Beata aūt virgo maria licet hunc gradum puritatis nature primordialem nō attigerit: tn̄ in ipsa fomes ita repressus fuit ex plenitudine gr̄e ꝙ etiam in ea vires inferiores perfectius & firmius obediebant

ſuperioribus & ſuperiores deo ꝙ̄ in primis hoīb⁹ ante lapſus. Ratio eſt q̄a in virgine ipſa huiuſmodi obediē-tia fiebat vi grē ꝓfectiōis. i. grē gratū facientis. In primis aūt parētib⁹ fiebat obedientia virtute iuſtitie originalis que ponit̄ fuiſſe ſolū quedā grā gratis data: ergo. Fuit ergo iter duos iſtos mortales diuerſoꝝ ſexuū reductio viriū vtrorūqꝫ ad iuſtitie regulā/abſqꝫ errore: & deuiatiōe vt poſſent eſſe ceteris mortalib⁹ exemplaria īegra ꝓ cor-reptione & rectificatōe lapſarū viriū iugiter aſpiciēdarū

Phūs aūt prio politicoꝝ dicit: ꝙ nō ideo aīa corpi nō dñatur irreſiſtibilit̄: q̄a peccauim⁹ in Adā. Sed q̄a natu-raliter aīa corpi dñat̄ duplici dominio ſiue pricipatu. ſ. politico & deſpotico. Nam pti appetitiue ſenſuali hoc eſt cōcupiſcibili & iraſcibili ꝓpter ꝓpinq̄tatē hui⁹ ptis ad rōnem dñat̄ dominio policito ſiue regali. Parti vero ſenſitiue & exteriori & organis ei⁹ dñat̄ dominio deſpotico & ſeruili. Dicit̄ aūt principat⁹ deſpotic⁹ ille quo aliqs principat̄ ſeruis q̄ nō habent facultatē in aliq̄ reſiſtē di īperio ꝓcipientis. Serui enī nichil habent ſui iuris: vt habet̄ in autentico. Iuſiurandū qđ preſtat̄ ab hijs qui ad miniſtrationē accipiunt: colla. ij. & xxij. q. v. c. de forma Principatus vero politicus & regalis dicitur quo aliqs principat̄ liberis qui & ſi ſubdantur regimini preſidētis habent tñ aliqd ꝓpriū quo poſſunt reniti īperio precipientis: nā reges regnant ſcđm leges & ſtatuta: aīa igitur ſcđm phm̄ ſenſibus exterioribus & organis eius dñatur dominio deſpotico. Senſus enī exteriores & organa ſēſuū in nullo reſiſtere poſſunt īperio aīe: ſꝫ ſtatim ad īperium volūtatis mouent̄. Sed ipſi ſenſualitati hoc eſt cōcu-piſcibili & iraſcibili dñat̄ politice: & iō ipſa ſenſualitas reſiſtit īperio rōnis: vt dicebat Ro. vij. Video aliā leges in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. hec Tho.

in de veritate.q.xxv.&.pri.pte.q̄.lxxxi.ar.iij. Astrologi autē aliter ad hoc respondent dicentes: ꝙ ratio quare aīa corpori nō dominatur dominio despotico est: qa in pn̄ti vita corpus est quasi ī domo ꝓpria: & aīa in domo aliena: iō caro cōcupiscit aduersus spm̄: ad Gal.vi. Sed in celo post resurrectionem vbi spūs erit velut in ꝓpria domo erit ipsa caro ipsi spiritui tanq̄ potentiori totaliter subiecta. Et ideo nūc corpus vocatur animale: tunc vocabit̃ spirituale: vt dicitur prime Corinth.xv. Et ponunt exemplū astronomi de dominio corporis sup aīas in hoc mundo: & ecōtrario ī celo: in planetis celi: nā dicunt ꝙ quilibet planeta celi fortior est in domo ꝓpria q̄ aliena. Domus enī planetarū dicunt̃ signa celi. Dicit.n. Albumasar: ꝙ domus ꝓpria Saturni est capricorn⁹. Et aquari⁹ dom⁹ Iouis Piscis & sagittari⁹ domus martis. Aries & scorpi⁹ domus Veneris. Libra & taurus dom⁹ mercurij. Virgo & gemini & leo dom⁹ solis. Lune Cācer. & patet ꝙ sol in leone qui est domus ei⁹ ꝓpria fortior est q̄ in alio signo. Et simile est de anima & corpore. Et hec de prima decade dicta sufficiant.

a Bsoluta Illustrissime princeps spirāte deo prima aīarum separataꝝ decade. Secundam vt ꝓmisim⁹ kalodemonū.i.bonorū & peritoꝝ angelorū aīas custodientiū bono numine aggrediemur. Eritq̄ hui⁹ scd̄e decadis: primū caput de esse & essentia ipsorū: circa quod quinq̄ questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

p Rima questiuncula est: Si angeli q latine nūcij. vl' hebraice ab a q̄d est sine

& geos terra quasi sine terra dicuntur: existant & reperiantur scdm rei veritatē. Ad quā respondet φ vt Aristoteles dicit. iiij. phisicoꝝ. Antiqui phi nō crediderūt esse aliqs substantias incorporeas: sed existimabāt oia entia esse corpea. Ratio erat vt dictū e ī sup prima questione prime decadis: qa nesciebāt distinguere inter sensum & intellectū. Et in hunc errorem etiā ciderūt saducei dicētes: nō esse neqȝ spm̄: neqȝ angelum: neqȝ aiaȝ sepataȝ. Sed ꝓbatur angelos esse rōne: auctoritate: & exemplis. Rōne sic. Nam ad pfectione mūdi requirit vt ois gradus creaturaꝝ repiat. inuenit aūt spūs vnitus corpi vt in hoie. Et corpus inuenit separatū a spiritu vt in lapide. Ergo oportet φ inueniat spūs sepatus a corpore: vt ē angelus. Ratio aūt hui9 est qa aliqd inuenit compositū ex duobus: & vnū illorū duoꝝ quod est minus pfectū inuenit per se vt corpus sine spiritu. Ergo oportet φ alterū quod est magis pfectū repiat per se vt spūs sine corpe qd est angelus. Tho. ij. cōtra genti. c. xlviij. Probat scdo auctoritate: & primo phi. i. de aia dicenti: φ extra celū nō est tēpus neqȝ locus neqȝ vacuū sed sunt ibi entia īpassibilia & inalterabilia optimā vitā ducentia in toto sempiterno. Et Auicēna in metha. ponit intelligētias esse & vnā alteri9 creatricē. Sicqȝ quodā ordine emanare a primo ente. Tertio ꝓbatur exemplis & primo Thobie. v. Angelus dei bn9 comitet ei. Et ysaie. xxxiij. A voce angeli fugerūt populi zc. Vide alia exempla existentie angelorū in sacris & romanis litteris si placet: vbi inuenies supiora ꝓbari. hec ex theologis & phis.

Secunda questiuncula est: qd sunt spūs quos angelos appellam9. Ad quā rūdet Dama. li. ij. sniaꝝ. c. iij. dicēs. Angelus est

substantia itellectualis semp̄ mobilis:arbitrio libera/in corporea/deo ministrās/imortalitatē accipiēs gr̄a & nō natura:cui⁹ substantie spēm & terminū solus q creator est nouit. Dicit̄ substātia nō tn̄ cōposita ex materia et forma:sꝫ ex esse & essentia itellectuali:qa sine discursu & ratiocinio itelligit p spēs rerꝫ inatas:nō per collationē/vt hoīes/ratiocinādo & acquirēdo species a sensibus & per fantasmata atqꝫ idola/mobilis:natura:itelligētia & volūtate. Natura qa creatū oē in nichilū vertibile ē. Intelligētia qa angelus in itelligendo hēt vicissitudinē vnius post aliud. Voluntate qa nō simul vult hoc & illud:sed vnū post aliud. dicit̄ semp qa ante cōfirmationē & post hēt hāc supradictā mobilitatē. Vel dicitur semp̄ mobilis quia semp est actu intelligēs nō quādoqꝫ potētia vt nos vt dicit Tho. pri. pte. q. l. ar. i. Arbitrio libera:nō ad bonū & malū:sꝫ in libera electione eius qd̄ voluerit. Incorporea respectu nr̄i:qa respectu simplicitatis dei ē q̄si corporeus:nō ita tamē vt sicut corpa loco circūscribat̄:sꝫ qa loco diffinitiue ꝑprio continet̄ cū de⁹ nec circūscriptiue nec diffinitiue loco aliquo ꝑprio cōtineatur:sed vbiqꝫ & celū & terrā impleat. Deo ministrans/large intelligēdo/quōcūqꝫ/siue asistēdo siue alter ministrādo vl̄ seruiendo. Immortalitatē accipiēs zc. inquātū p donū gratuitū cōseruat̄ inesse & nō natura nā & ipse sicut & cūcta in nichilū tēderēt nisi ipsuꝫ & oīa manus oīpotentis cōtineret. hec Alber. magn⁹ li. de q̄tuor coeuis:coeuo q̄rto.

Tertia questiūcula ē: quot sunt celestes spūs quos angelos vocamus. Ad quā aliī respōdet Aristoteles aliter Plato:aliter theologi. Nam scd̄m Aristotelē. xij. metha. Substantie immateriales sunt in aliquo decreto numero. s. inume

ro lationū & motuū orbiuȝ & corporū celestiū. Motus aūt orbium vt dicit se sufficiēter ꝓbasse sunt. 55. ergo tot sunt angeli. Sed qm̄ phūs dicit hoc esse. s. rationabile & ꝓbabile & nō necessarium: ꝓpterea vt dicit Tho. in cō- mento. xij. metha. relinquendū est tale necessariū. s. motuū orbiū & lationū corporū celestiū & per consequēs angelorū fortiorib⁹ & potentioribus ipso Aristotele. s. astronomis. Plato aūt posuit vt sibi imponit̄ ab Ari- stotele numerū substantiaꝝ separatarū scd̄m numeruȝ specierū sensibilium. Nam posuit substantias separatas esse species rerū sensibiliuȝ. Quomodo autē hee due opi niōes possint habere veritatē: vide Tho. pri. pt. q. l. ar. iij.

Theologi vero dicunt ꝙ numerus angelorū est ma ximus: qd̄ dupliciter ꝓbāt: rōne: & auctoritatibus. pri- mo rōne sic. Nam numerus angeloꝝ stantiū vl' remanē tium ī celo fuit maior ꝙ̄ numer⁹ cadētiū: sicut dicit mgr̄ sniaꝝ in. ij. di. vi. cui⁹ ratio est: qa in angelis bonuȝ est vt in pluri b⁹ eo ꝙ sunt intellectualis nature. Malum vero in angelis ē vt ī paucior ib⁹. In hoībus aūt est oppositū. s. ꝙ in eis maluȝ est vt in plurib⁹: bonū vero vt ī paucior ibus: tū ꝓpter corruptionē nature ex pc̄tō originali: tuȝ q̄a sensibilia sunt nobis magis nota ex q̄bus hoies ma- gis sequunt̄ sensuȝ ꝙ̄ intellectū: ergo. Et cōfirmat̄ hec ratio q̄a quelibet aīa hēt a sua natiuitate vt infra dicetur angeluȝ bonū ad custodiā: & malū ad exercitiū. Sȝ nume rus hoim siml' viuētiuȝ est maxim⁹: ergo sequit̄ ꝙ ange li custodiētes sunt im maximo numero nobis vero igno to et forte plures ꝙ̄ oēs angeli mali et dānati siml'. Scd̄o ꝓbatur auctoritatib⁹: & primo Dionysij. ix. c. celestis ierar. dicētis. Multi sunt beati exercit⁹ supnaꝝ mentiuȝ infirmā & cōstrictā excedentes nr̄orum materialium numerorū cōmensurationē. & ibidem adducit Diony⁹

Dañ.vij.c.dicentẽ.Milia miliũ ministrabãt ei zc̃.Et Psal. dicit.Currus dei decẽ milibus multiplex milia letãtium zc̃.Et Apoc.v. Audiui vocẽ angelorũ multorũ in circuitu troni & aĩalium & seniorũ et erat numerus eorum milia miliũ.Itẽ.iiij.reg.vi. Nolite timere mlto eni plures nobiscũ sunt q̃ cũ illo. & Iob.xxv.Nunqd ẽ numer⁹ militũ ei⁹.Tho.ij.sniarꝝ.d.vi.& prio sniarꝝ.d.40.

Quarta questiũcula est: qñ

q fuerũt creati angeli. Ad quã rñdet q̃ Greg⁹ nazanzen⁹ grecus cui⁹ tanta est in doctrina xp̃iana auctoritas vt nullus vnq̃ ei⁹ dictis calũniã inferre psumpserit: vt testat̃ Damascen⁹. Fatet̃ ante corpalẽ creaturã deũ cui⁹ cõcipere est pducere angelos pduxisse vel creasse. Nam motores dicebat p̃cedere debere mobilia. Sꝫ angeli mouẽt celos et corpalia: ergo p̃cesserũt celos et creaturã oẽm corpalẽ. Huius opiniõis Hieronim⁹ fuit q in cõmẽtario in epistolã ad Titũ dicit. Sex milia nondũ nr̃i tp̃is cõplent̃ annorũ & quanta tp̃a quantasq̃ seculorũ origines fuisse arbitrandũ est i qb⁹ angeli: troni: & dñatiões: ceteri q̃ angelorũ ordines deo suiũt. Aug⁹ aũt quẽ Beda & ceteri latinorũ sequunt̃ in libro de ci.dei.& sup Geñ.dicit. Deus q ope suo successione tẽporũ nõ eget/ corpalẽ simul & spiritualẽ creaturã pduxit. Corpalẽ.s. nõ scdm indiuidua que successione tẽporũ generant̃: sꝫ scdm naturã & spẽs. Cum eni angeli sint quedã ps nobilior vniuersi: ps autẽ a toto sepata pfecta esse nõ possit: ergo angeli cũ creatura corporea a deo siml pducti sunt Qđ si aliqs indignũ existimet doctores ecclie.s.hieronimũ & Augustinũ cõtraria de tp̃e creationis angelorũ sensisse. audiãt Tho.in de potẽtia.q.ix.arti.v.dicentes. Doctores catholici cõuenientes in eo qđ fidei est.s. q̃ nichil est ab eterno p̃ter deum varia ad minus quantũ ad

verboruȝ superficiē dixisse īueniunt in hijs que de necessitate fidei nō sunt in quibus licuit eis diuersimode opinari suffragantib⁹ rōnibus sicut & nobis: vni tm̄ opinioni sic inherendum est vt alterā erroneā nō iudicem⁹. Et q̄d Grego. grecus siue theologus cū hieronymo dicebāt: ꝙ motores precedūt mobilia. Rn̄dēt Aug⁹ & ceteri ꝙ motores nō p̄cedūt mobilia duratiōe: sȝ dignitate vt pȝ de aia & corpe. Tho. vbi supra & in. ij. sniarum di. ij.

Quinta questiūcula ē: Ubi

creati fuerūt angeli. Ad quā rn̄det Strabo sup illo verbo Gen. i. In principio creauit de⁹ celuȝ & terrā. Celuȝ inq̄t nō visibile firmamētū hic scriptura appellat: sȝ empyreū. i. igneū vel ītellectuale nō ab ardore: sȝ a splēdore dictuȝ: q̄d statim factū angelis ē repletū. Et cōfirmat̄ hoc rōne. Nam loc⁹ nobilissim⁹ & contēplationi deputat⁹/ maxīe decet substātias nobilissimas eternalit̄ deum contēplantes. Sed celum empyreuȝ est locus inter oia corpalia nobilior & contēplationi angeloruȝ & aiarum deputatus. Nam dicit̄ Mat. xviij. Angeli eorum in celis semp̄ vident faciem patris. i. cōtemplantur ergo talis locus est angelis cōuenietissim⁹. De situ cui⁹ & dispositiōe sic loquit̄ Ambro⁹ in Exameron. Quis tanti facile pōt esse diuini opis existimator qui altitudinem sapientie dei in hoc ope inuestigare possit. aut sciat que figura illi supne ciuitati ierusalem congruētior sit: aut rotunda aut piramidalis an exagona. Sunt eni instus quedā edificia intus rotunda: & exterius quadrata & ecōuerso. & hoc ideo dicim⁹ vt quidā aduertant & discutiant opiniones suas: & desinant tantū opus dei humane opationis & nr̄e possibilitatis cōtemplatiōe metiri Tho. ij. sniaꝝ vbi sup̄. & Henricus.

Caput Secundum

S Ecundũ caput princi-
pale secũde decadis est simplex vnã tm̃ ha
bẽs questionẽ videlicet. Si in angelis & bea
tis: demonibus & dãnatis/ viatorib⁹ & in
ipso deo/ sit liberũ arbitriũ. Et videt̃ primo q̄ nõ in an
gelis & beatis: qa ad libertatẽ arbitrij ptinet q̄ quis pos
sit eligere bonũ & malũ. Sʒ ad eos nõ ptinet electio/ cũ
electio sit appetit⁹ pcõsiliati. iij. ethicoꝝ. Cõsiliũ aũt sit
quedã inq̃sitio & discursus. iij. ethicoꝝ. qd̄ angelis cũ
sint intellectuales nõ cõuenit: nec beatis q oĩa vidẽt in
verbo: ergo. Itẽ electio est eoꝝ que faciunt ad adeptio-
nẽ finis. Sed angeli & beati sunt iã adepti finẽ. s. deũ: er
go deficit in eis electio: & p cõsequẽs liberũ arbitrium.
Qd̄ nõ sit siliter ĩ demonib⁹ & dãnatis, pbatur. Nam
obstinati hñt voluntatẽ firmatã tm̃ in malũ: & nõ libe
rã ad vtrãq₃. Sed demones & dãnati sunt obstinati: scd̄ʒ
illud Psal. Supbia eorũ q te oderũt ascẽdit semp: qd̄ ex-
ponit̃ de demonib⁹: ergo. Itẽ de rõne liberi arbitrij ẽ: pos
se flecti & ferri in opposita & diuersa: sʒ nec deus nec
beati nec dãnati pñt ferri ĩ diuersa: ergo zc̄. Itẽ q̄ nõ hoies
viatores: quia de rõne libertatis ẽ posse facere qd̄ vult.
Sed hõ nõ põt facere qd̄ vult: scd̄m illud Ad Ro. vij. Nõ
enĩ qd̄ volo bonũ hoc ago: sʒ qd̄ odio malũ, illud facio:
ergo. Qd̄ etiã nõ sit in deo pbat̃: quia liberũ arbitriuʒ
in vtrãq₃ ptẽ flecti põt. s. in bonũ & malũ: vt dicit mgr̃
sniaꝝ in. ij. di. xxv. dicẽs. Liberũ arbitriũ est facultas rõ-
nis & voluntatis/ qua voluntario & spõtaneo appetitu
ferri quis põt ad ea/ que bona vel mala iudicat/ vel iu
dicare valet. Deus autẽ ad malũ flecti nõ põt: de pe. di.
iij. c. inter hec. prio. vbi dicit̃. Non peccare soli⁹ dei ẽ emẽ
dare sapiẽtis. Incõtrariũ ẽ: quia de⁹ nulla pfectiõe sim
pliciter caret. Sed liberũ arbitriuʒ ẽ simpliciter quedam

perfectio. Nam inqt poeta. Nō bene ꝓ toto libertas venditur auro. Hoc celeste bonū p̄terit orbis opes. ergo. Itē angelus (ꝑ Damascenū. ij. li.) est substantia ītellectualis semꝑ mobilis: arbitrio libera: ergo. Itē beati nō āmittūt dignitatē nature: qa gr̄a perficit naturā: sꝫ libertas ꝑtinet ad dignitatē nature hūane. Itē demones naturā nō ꝑdiderūt nec dānati. Libertas aūt arbitrij ꝑtinet etiā ad naturā intellectualē: ergo. Itē & hoīes hn̄t liberū arbitriuꝫ ꝑ illud Eccī. xv. Deus ab initio constituit hoīem & reliqt illū in manu cōsilij sui. glo. i. in libero arbitrio: ergo in hoībus p̄dictis est liberū arbitriuꝫ. Rn̄o dicendum ꝙ multi in varias opiniōes & hereses inciderūt ex ignorātia: quomō se habeat ad bonū & malū libertas arbitrij. Nam Origenes vt adducit Aug⁹. xxi. de ci. dei. posuit ꝙ oīs volūtas creature ꝓpter libertatē arbitrij quā habet pōt flecti in bonū & malū excepta aīa xp̄i ꝓpter vnionē verbi. Et ex hoc dixit ꝙ sancti possunt cadere & penas luere post certi tp̄is metas: & post lōga temporū curricula / tam demonib⁹ ꝙ̄ hoībus dānatis patebit iustitia & saluabunt̄: immo vt adducit mgr̄ in historia scolastica: dixit idē Origenes in li. ꝑiarchon xp̄m adhuc in aere ꝓ demonibus pati debere: sicut in terra ꝓ hoībus passus est. Sed hec opinio dicit Tho. pri. par. q. lxiiij. ar. ij. tollit a sanctis angelis & hominib⁹ veritatē beatitudinis que ponit stabilitatē sempiternā. Vnde & vita eterna noīatur. Repugnat & auctoritati sacre scripture que demones & homines malos in supplicium eternum mittendos. bonos autē in vitā eternā transferendos ꝓnunciat. De xp̄o etiā dicitur. Christus resurgens ex mortuis iam non morit̄ mors illi nō dominabitur zc̄. Vnde & Aug⁹ vbi supra ait. Sed nō īmerito Origenē reprobauit eccl'ia: quia & hoc quod misericors videbatur diabolū atqꝫ an-

gelos eius & hoĩes dãnatos post certi temporis metas ex illis cruciatibus eruendos & sociandos sanctis angelis credidit: admisit etiã faciendo sanctis veras miserias qͥ bus penas luerunt & falsas beatitudines haberẽt in qb⁹ verũ ac securuȝ hoc est, sine timore certũ & sempiternuȝ boni gaudiũ non haberẽt. hec ille. & cũ dicebat ꝙ ratione libertatis arbitrij oĩs voluntas creature posset flecti ad bonũ & ad malũ. Respondet ꝙ habuit veritatẽ in angelis bonis ante cõfirmationẽ voluntatis in bonum: ĩ malis ante obstinationẽ voluntatis in malũ: & in hoĩbus ante mortẽ: qa hoc facit hoĩbus mors qđ fecit angel⁹ casus: vt dicit Damascenus. Tho. vbi supra. & pri. ij. q. lxxix. arti. iij. & iij. pte. q. lxxxvi. arti. i. De aĩa autẽ xp̃i verum est dicit Origenes: qa illa vt viator erat plena tanta gratia vt nõ posset peccare: nec vt comprehensor qa sic fini erat coniuncta: & per consequens non poterat nisi secundum ordinẽ ad finẽ agere. Vnde xp̃s nullo modo potuit peccare nec vt deus nec vt viator nec vt cõprehensor. Alij concedentes diffinitionẽ liberi arbitrij quã mgr̃ adducit in. ij. sñiaꝝ. di. xxv. & reprobat que dicit ꝙ liberũ arbitriuȝ ꝛc̃. vt adduxi supra in opponendo dicunt ꝙ liberum arbitriuȝ nõ sit in deo. Et cum etiã angeli & beati sint confirmati in bono & ꝑ consequẽs nõ possint ferri in malũ. Et similiter cũ mali & dãnati sint in malo obstinati nec ferri in bonum possint: concludebant ex hec in nullo istorũ esse libertatẽ arbitrij sȝ soluȝ in hominibus viatoribus Sed audiant ipsi Augu. xxij. de ci. dei. dicentẽ de deo. Certe ipse deus: nunquid qm̃ peccare non põt ideo liberũ arbitriuȝ habere negandus est: quasi dicat: non. De angelis & alijs ꝙ habeãt libertatẽ arbitrij vide vbi suꝑ arguendo ꝓ parte affirmatiua Est tertius dicẽdi modus verus & catholicus ꝙ in deo &

in ceteris supradictis exceptis brutis est liberū arbitriū; Probat̄ prima pars. Omnia habētia intellectū & volun tatē q̄bus inest aliqua actio ꝑpter finē a se cognitū & determinatū hn̄t liberū arbitriū: sed deus & p̄dicti oēs hn̄t aliquam actionem ꝑpter finem a se cognitum & deter minatum: ergo oīa habēt liberū arbitrium. Maior ꝓba tur. Nam liberuꝫ arbitrium scd̄m Augustinuꝫ. & ponit̄ a mḡro in littera. ij. sniaꝝ vbi sup̄ est facultas. i. potestas rationis & voluntatis: voluntatis quantum ad electi onem que est in libera voluntate: rōnis quantū ad con siliū qd̄ est in rōne: nā recte non eligit̄ qd̄ nō precogno scit. Ideo dicit phūs. iij. ethicoꝝ. ꝙ electio est habitus p̄ consiliati. Electio autē est eoꝝ que appetim⁹ ꝑpter fi nē cognitū & determinatū. De⁹ autē naturali necessita te vult suam beatitudinē tanq̄ fineꝫ quē nō potest nō velle ad quē ordinauit diuersos ordines rerū: nā omnia ꝑpter se opatus est dn̄s. Nec sic fert̄ ad vnū in suis effecti bus: quin quantum est de se possit ferri in aliud: ergo in eo est liberū arbitriuꝫ. Silr̄ angeli: hoīes dānati: bea ti & viatores in puris naturalib⁹ positi habent finē natu raliter prestitū. s. beatitudinē quā naturaliter appetūt: nec possunt velle miseriā vt dicit Aug⁹. viij. de trini. ad quam beatitudinē consequendā poterunt & possunt diuersa ordinare eligendo ea que sunt ad finem. Ergo similiter in illis est liberum arbitrium. Bruta autē aīalia quia non habent finē sibi a seipsis determinatum. sed a deo & a natura & per consequēs nō cognoscunt ꝑfe cte finem: nec habent liberam electionem suoruꝫ actu um ꝑpter finē: idcirco nō habent liberuꝫ arbitriū. Sed tn̄ notanduꝫ ꝙ in predictis liberum arbitrium indiffe renter est. Nam in deo est libertas generaliter & supre me inquantum liberum arbitrium est potestas libere

eligendi quod q̄sq; vult sine aliqua vertibilitate vel flexibilitate ad malū. In aliis vero est liberum arbitriū specifice & cōtracte ad creaturas: & sic in istis liberū arbitrium dicit potestatē libere eligendi volita cū vertibilitate & flexibilitate scd̄m eorū naturalia ad malū & bonū: & propter hoc dicit in littera q̄ liberum arbitriū aliter in deo q̄ in aliis inuenit. Si autem dicat per te: oēs deo excepto habēt liberū arbitriū cōtractum ad malū & bonū. Cum ergo boni angeli & beati nō possint flecti ad malū: & mali et dānati nō possint verti ad bonū: ergo in eis nō est liberū arbitrium. Rn̄det q̄ hoc nō est ratione nature eorū que remāsit integra in oibus btīs & dānatis scd̄m Dionysiū Sed in beatis est rōne pfecte cōiunctionis in sūmo bono deo: & dānatis propter eorū culpā & maliciā inclinātes eos ad malū & obstinātes illos, propter status illius cōditionē in q̄ nulla est redēptio. In viatorib9 aūt est simpliciter liberū arbitrium: qa possunt mereri et demereri: cū nō sint cōiuncti deo per grām cōsummatā: nec auersi a deo per culpā obstinatam. Ad primū ergo in cōtrariū respōdet q̄ phūs loquit de electione scd̄m q̄ est hois. pri. par. q. lix. ar. iij. Ad secundū dicendū q̄ duplex ē electio Quedam ordinata in finē & hec cessat habito fine sicut nūc eligit q̄s velle credere articul': sed hec in patria cessat Alia electio est cōiuncta fini: & hec nō cessat adueniēte fine: sed manet cū fine. Tho. in. ij. sniarum. Ad tertium de demonib9 & dānatis respōdet q̄ illud nō est rōne nature: sed rōne status in quo sunt auersi a deo inconuertibiliter. Causam aūt incōuertibilis obstinatiōis demonū & dānatorum: & firmitatis btōrum & angelorū si scire cupis. vide Tho. pri. par. q. lxiiij. ar. iij. i corpe. &. iiij. cōtra. gē. c. xcij. xciij. &. xciiij. Ad quartū dr̄ q̄ diuersa & opposita ad q̄ pōt flecti liberū arbitriū possūt attēdi tripli.

citer. Vno modo secundū dr̄am rerū que eligunt̄ ꝓpter finē: & hec diuersitas per se cōpetit libero arbitrio: & scd̄m hoc cōpetit deo liberū arbitriū angelis & hoībus vt dictū est sup̄. Est alia diuersitas scd̄m dr̄am boni & mali que nō cōpetit libero arbitrio nisi per accidēs inquātū iuenit̄ in natura deficere potēti: cū eni volūtas de se ordinet̄ in bonū sicut in ꝓpriū obiectū: ꝙ in malū tendat nō pōt cōtingere nisi ex hoc ꝙ malū apphenditur sub rōne boni qd̄ pertinet ad defectū intellect⁹ vl' rōnis. vn̄ & ex qbus causatur liberꝫ arbitriū: nō aūt pertinet ad rationē alicui⁹ potētie ꝙ deficiat a suo actu: sicut nō pertinet ad rationē visiue potētie ꝙ aliqs obscure videat: et iō nichil ꝓhibet inueniri liberū arbitriū: qd̄ ita tendat in bonuꝫ ꝙ nullo modo tendere possit in malū sicut in deo ex natura: & in angelis bonis & hoībus ex perfectione gr̄e. Est tertia diuersitas q̄ attendit̄ scd̄m differentiā mutationis in quā pōt liberū arbitrium: que nō consistit iu hoc ꝙ aliqs diuersa velit. Nam & ip̄e de⁹ vult ꝙ diuersa fiant secunduꝫ ꝙ cōuenit diuersis tp̄ibus & personis. Sed mutatio liberi arbitrij cōsistit in hoc ꝙ aliqs illud idē & ꝓ eodem tp̄e nō velit quod pri⁹ volebat: & hec etiaꝫ diuersitas nō per se pertinet ad rationē liberi arbitrij: sꝫ accidit secundum conditionē nature mutabilis. Non eni est de rōne potētie visiue ꝙ diuersimode videat. Sed hoc contingit ex diuersa dispositione videntis: cui⁹ oculus qn̄qꝫ est purus: qn̄qꝫ turbatus. Et sil'r etiaꝫ mutabilitas seu diuersitas liberi arbitrij nō est de ratione ei⁹: sꝫ accidit ei inquantū est in natura mutabili: sicut in nobis. Hec oīa Tho. in questionib⁹ disputatis de demonib⁹. q. v. que si bene aduertant̄ euacuant oīa q̄ in hac materia dici possent ꝓ & cōtra. Ad quintū de hoīhus viatorib⁹ respondetur ꝙ illud est ratione appetitus sensitiui qui & si

obediat rationi: tn pot in aliquo repugnare/ cocupiscẽdo contra illud qd ratio dictat. Hoc ergo est bonū qd hō nō facit cū vult. s. nō cōcupiscere cōtra rationem: vt dicit ibi Aug⁹. Tho. pri. pte. q. lxxxiij. arti. i. Ad sextum de deo respondeť q ad ratione liberi arbitrij non ptinet q qs indeterminate se habeat ad malum & bonū. Cuius ratio est: qa liberū arbitriuз p se est ordinatū in bonuз: cū bonū sit obiectū voluntatis: nec in malū tendit nisi ppter aliquē defectū qui apprehendiť vt bonū: cū electio que est actus pprius voluntatis nō nisi boni sit veri vel apparentis boni: & ideo vbi est perfectissimum liberuз arbitrium in malum fieri nō potest. Et cum diciť q liberum arbitriū habet viā ad opposita. Respondeť q hoc pōt intelligi tripliciter. Primo qa pōt velle bonū & maluз: & sic nō cōpetit deo: quia iportat defectibilitatem: Secundo vt prius aliquid velit & postea nō: & hoc nec deo conuenit quia importat mutabilitatem. Tertio qa potest velle hoc & non velle: & hoc conuenit deo. Hec Tho: in questionibus de veritate. q. xxiiij.

t Ertium caput secunde

decadis est de officio angelorum circa homines. Circa quot quatuor questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

p Rima questiuncula est: Si

angeli ad custodiā hoim deputenť. Ad quā rndetur affirmatiue: & pbať qdruplicit. s. scripture sacre auctoritate: dei pprietate: vtilitate: et silitudine. Primo pbať scripture sacre auctoritate: qa sup illo verbo ysaie. lxij. Sup muros tuos cōstitui custodes zc. dicit glo. q custodes hoim sunt angeli. Et Psal. xc. Angelis suis

deus mandauit de te vt custodiant te in oibus vijs tuis. Sup quo verbo Bern. sic ait. O quantā tibi debet hoc verbum inferre reuerentiā: afferre deuotionē: conferre fiduciā. reuerentiā p presentia: deuotionē p beniuolētia: fiduciam p custodia. Caute ergo ambula vbi sunt angeli: sic eis mandauit deus vt custodiant te in oibus vijs vis. In quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiā habe corā angelo tuo: nec facere audeas illo pñte quod me pñte nō auderes. De hac custodia audi etiā Hieronymū sup illud Mathe. xviij. Angeli eorū semp vidēt faciē patris zc. Magna inqt ē dignitas aīaꝝ vt vnaqueqꝫ hēat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatū. Itē Origenes sup libro numeroꝝ. Adest inqt cuilibet nr̄m etiā minimis q sunt in ecclia dei angelus bonꝰ: angelus dei q regat: q moneat: q gubernet: q p actibꝰ nostris corrigēdis & miserationibus exposcendis quotidie videat faciē patris q in celis est. Itē Bern. sermone de angelis. Benignus inqt es dñe q nō es cōtentus nostra fragilitate murorū: sꝫ etiā ipsis hoibus angelicā custodiā supponis Et idē sup illud Psal. Quid est hō. q memor es eius (inqt.) Quid est hō qa inotuisti ei dedisti filiū tuū: misisti spm̄ tuū p mittis etiā vultū tuū & ne qd desit: illos etiā beatos spūs i ministeriū mittis ppter eos qui hereditatē capiunt salutis. Scđo hoc idē pbat dei pprietate. s. ex dei miseratiōe sic. Pronior est deꝰ ad miserendū qꝫ ad puniendū. Sed deꝰ dedit hoibus demones ad hoim exercitium: vt habet ad Ephe. vkí. Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē: sed aduersus principes & potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū haꝝ zc. ergo videt q multo fortius: vel multo magis dedit angelos ad custodiā hoim. Tertio hoc idē pbat ex vtilitate: per hoc eni qꝫ angeli a deo hoibꝰ ad custodiā deputant tria

bona pcipue ostenduntur. Primo eni erga nos dei boni tas declaratur: dando nob ita nobiles creaturas vt angelos. Secundo angelorum charitas ppalatur: dũ de nobis a pricipio natiuitatis vsq ad morte tã cõtinuã sollicitudinẽ de custodia gerũt. Tertio nr̃a indigẽtia seu necessitas subleuat. cũ eni malũ angelũ ad nostrũ exercitiũ habeam⁹ & naturã fragilẽ: magno subsidio & auxilio indigem⁹. Quarto hoc idẽ pbat duplici silitudine. Primo silitudine naturali: qa sicut corpa superiora regunt ista inferiora: & oẽ mobile reducitur ad aliqd imobile. Sic spũs supiores regũt inferiores: & humanũ consiliũ variabile dirigit per consiliũ angelicũ inuariabile. Secundo pbat hoc idẽ silitudine apli. Nam apls. i. ad Cor. xiij. cõparat statũ hoim put sunt in via statui puerili. Cui⁹ rõ est: qa sicut puer qdiu puus ẽ & facilis ad casũ scdm corpus idiget manuductiõe quousq veniat ad etatẽ perfectã in q fortis ẽ & sufficiẽs sibi. Ita scdm aiã hõ qdiu debilis ẽ & facilis ad casũ spũalem indiget custode spũali quousq veniat ad etatẽ perfectã. s. alterius vite: & hic custos est angelus: quo custode hõ indiget semper qdiu est in hac vita. ppterea quilibet dicere debet oĩ die angelo eũ custodienti sic. Angele qui meus es custos: virtute supna. Me tibi cõmissũ: salua: defẽde: guberna/cũ versu et orõne ãgelorum. hec ex theologis et Ranerio.

Ecunda questiuncula est:

S quomõ dicunt angeli ad custodiã hoim vl ad aliã opationẽ mitti cũ semp sint in celis vidẽtis patris faciẽ. Mat. xviij. Ad quã sic rñdet q missio de nouo angelorũ ad custodiã hois: est angelũ nouũ locũ: nouum modũ: nouũ vbi: acqrere: de nouo limitari: astringi: tueri officiũ custodiri: pcurare ei⁹ salutẽ: specialiter

illuminando: apparendo: miracula faciẽdo: vel alio simi modo hoiem instruendo. Et hec missio ponit mutabilitatẽ in angelo ad differentiã missionis diuinarũ personarũ ad nos: que mitti dicunt: nõ quasi nouũ locũ vł nouum vbi acquirendo: qa vbiq; sunt cũ sint vnus deus. Sed dicunt de nouo mitti inquantũ nouũ effectũ pducunt i creaturis sine eorꝝ mutabilitate. & nouũ modũ acquirunt scdm quẽ pri⁹ nõ fuerãt sicut filius p carnis assumptionẽ & spũs sanctus per nouã sanctificationẽ Angeli igit missi ad nos dicunt semp esse in celo videntes faciem patris: nõ ꝙ sint semp in celo localit. Sed dicunt semp esse in celo p fruitionẽ: qa vbicũq; sunt nũq; desinũt frui deo & deum videre. Cum frui sit act⁹ intellectus. Vnde Greg⁹ libro moraliũ dicit. Angeli sic foris exeunt vt interne cõtemplationis gaudijs nõ priuẽtur. Nec recessus eorũ ab celo empyreo in dignitatẽ inducit aut eorũ gloriã minuit: sicut etiã demones licet actu nõ alligent in loco inferni: dicuntur tñ quocũq; vadũt deferre secum ignẽ gehenne vt dicit in glo. sup. iij. c. Iacobi: vt infra. iij. decade dicet. Hec ex theologis & Ranerio.

Tertia questiuncula est: Si ad oĩm triũ ierarchiarꝝ ãgelos ptineat hoĩes custodire. Ad quã rñdet negatiue: nã nõ oẽs trium ierarchiarũ ãgeli mittunt in ministeriũ. Nam Dañ. vij. c. ponit: ꝙ milia miliũ angelorꝝ ministrabãt deo & decies cẽtena milia assistebant ei ad similitudinẽ eorũ q alicui regi deseruiunt: q̃rum quosdã videm⁹ imediate regis pcepta audiẽtes & a suo aspectu nunq̃ recedẽtes nunciãtes alijs regis pcepta vt ea exequant in administratione ciuitatꝭ & isti quib⁹ fit talis nunciatio mitti dicunt. Sic aliqui angeli dicunt semp deo assistere qui secreta diuinorũ ministeriorum imediate recipiunt &

deo. alij autē dicuntur mitti illi. s. qui instruunt̃ ab ipsis assistentibus de secretis. Et q̄a nō oēs diuina secreta imediate (scd̄m Dionysiū) in ipsa essentia diuīa habēt intueri: sed solum superiores q̄bus est ꝓprius imediate a deo illuminari: ideo soli superiores quatuor ordinū dicunt̃ semper assistere et nō mitti scd̄m Thomā pri. par. q. cxij. ar. iiij. in corpore. Quod idē est ꝙ diuinas illuminationes imediate & perfecte a deo recipere & cooperari deo in illuminatione & deductiōe aliorū ad deum: & isti ꝓprie dicunt̃ assistere: Et de istis assistentib⁹ intelligitur illud Dionysij de celesti ierarchia. Superiora illa agmina ab intimis nunq̄ recedūt quoniā ea que pertinēt ad vsum exterioris officij nequaq̄ habent. Alij vero qnq̄ ordinū inferiorū dicuntur in ministeriū mitti exterius ad diuersa ministeria peragenda circa nos vel circa aliquā creaturam corporalem qui ex nominibus ꝓprietates angelorum significantib⁹ cognosci possunt. Nam angeli & archangeli dicuntur a denunciando: virtutes & potestates dicuntur per respectū ad aliquē actum principis. Etiam est vt Greg⁹ dicit inter alios operantes priorem existere. Et ꝓpter hec dicit Greg⁹. xij. moraliū: ꝙ plures angeli sunt qui ministrant: q̄ qui assistunt. ꝓpter hoc etiam pħi posuerunt duplices motores orbiū quorum aliqui habent conditiones participatas & determinatas. Et hos vocat Auicēna: angelos ministrātes: alios vocant separatos quos intelligentias dicunt in quibus sunt forme simplices & vniuersales & hos vocat idem Auicenna angelos assistentes. Nec obstat illud ysaie. vi. vbi dicitur ꝙ vnus de seraphin volauit ad ysaiam q̄m vnus ex seraphin nō fuit: sed vnus ex minoribus officium exercens seraphinorū. Et cū dicat apl's ad hebreos primo. Omnes sunt ad ministratorij spiritus in ministeriū

missi. dicitur ꝙ duplex est missio. s. exterior & interior. Exterior qn̄ ad nos realiter descendunt ad aliquod ministerium circa huiusmodi corporalia exhibendum. & secundum hanc missionē non omnes mittuntur: sed tm̄ quinq; ordines vt dictum est. Alia est interior que nichil aliud est ꝙ illuminatio quedam superioris angeli ad inferiorem que fit ꝓpter nos & sic omnes dicuntur missi. Hec ex Thoma & ex theologis.

Quarta questiūcula est: quare indigēt hoīes custodia infirmiorū angelorū cū eis semꝑ adsit custodia fortioris dei. Ad quā sic rn̄detur ꝙ scd̄m rōnem diuie ꝓuidētie hoc in oībus reb⁹ inuenit ꝙ semꝑ mobilia & variabilia ꝑ īmobilia mouēt: qa vt docet phūs. Oīs mot⁹ ꝓcedit naturalit ab aliq̄ īmobili. Vnde videm⁹ ꝙ corpa inferiora regunt a corporib⁹ superioribus ī quib⁹ est minus de mutatiōe & motu: & ita corporalia per in corpalia mouent: & regunt. s. per substātias spūales. Vnde et termini & ꝓpositiones ꝓbabiles alicuius questionis per īmobiles & īuariabiles. s. principia per se nota roborant & ī ea reducunt Manifestum est autē ꝙ in rebus agendis hoīes possunt multipliciter deficere a fine debito & modo agendi. & ideo necessarium fuit ad hoc ꝙ homo ad finē suū posset congruentius peruenire ꝙ per aliquem angelū tanꝙ se perfectiorem remoueret a malo & ꝓmoueretur in bonū: & illud vocamus custodiā angelorū. Ad motiuū autē cū dicit ꝙ nō sit op⁹ custodia īfirmioris angeli cū adest fortissim⁹ deus q nō dormitabit neq; dormiet custodiens israel. Dicēdū est ꝙ duo requirunt ad bonū operandū. Primo vt voluntas inclinet ad bonum. Secundo vt media congrua habeantur ad ꝑficiendum bonū. Quantū ad

primū deus custodit imediate hoīem infundendo ei gratiam virtutis. Quantū vero ad scdm deus custodit hominem instruendo eum mediantib⁹ angelis. Verbi gratia. Sic enī vt in artificialib⁹ alia est causa disponens ad formam: & alia est causa inducens formam: sicut ignis est disponens ad formam cutelli mollificando ferrum: & malleus dilatando ferrū: & artifex vt principale agēs formam cutelli inducit. Sic angelorum officium est homines ad gratiam & gloriam preparare per illuminationes & huiusmodi que erga nos instrumentaliter operantur. Sed dei est vt principalis agentis & custodientis vltimam perfectionem dare. s. gratiam coniungētem nos gratie cōsummate & fini vltimo. s. glorie. Hec Thomas secundo sniaꝝ. di. xi. q. i. ar. i. in duobus argumentis contra: & in corpore. q. & in solu. primi & secundi argu. & Alexan. ij. parte summe. q. xl. arti. i.

q Uartū caput principale secunde decadis est de assistentia angelorum ad homines. Circa quod quatuor q̄stiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine scrutabitur.

p Rima questiūcula est: quibus hominum angeli ad custodiam deputant. Ad quā sic rndet ꝙ cum custodia angelorū sit quedā executio diuine ꝓuidentie. Et diuine ꝓuidētie ꝓpriū est cōferre ea q̄ ꝓmouēt ad finē: & remouere ea que a fine impediūt: iō illis hoibus sunt angeli ad custodias deputati q pñt ꝓmoueri in bonum & impediri a malo. Vnde nec separate aīe nec angelis bonis vl̄ malis nec xp̄o fuerūt angeli ad custodiam deputati. Primo anime separate nō sunt angeli ad custodiā deputati. Cuius ratio

est: quia aĩa a corpe separata nullũ pdictorũ habere põt quia nec põt ꝓmoueri in bonuz neq̃ impediri a malo. Siliter nec angelis bonis vl' malis deputant angeli ad custodiã. Cui⁹ ratio est: qa angeli beati ex quo finẽ vltimũ glorie sunt adepti sunt confirmati in bono: & ideo sunt impeccabiles. angeli vero mali ex eo q̃ sunt obstinati in malo sunt ĩpenitibiles. Similiter xp̃s nõ habuit angelũ ad sui custodiam deputatũ. Quod ꝓbo triplici ratione. Prima est quia aĩa xp̃i oĩbus angelis superior/fuit ĩmediate a verbo sibi vnito illuminata. Secunda ratio est: quia erat verus cõprehensor: vnde eius bonũ nõ poterat ĩpediri: nec in bonũ ꝓmoueri. Tertia ratio est: quia custodia respicit indigentiã vel defectũ: sed xp̃s nullum defectũ culpe vel pene habuit: ergo. ꝛc̃. Dicit tñ angelus cõfortasse xp̃m in passione. Luce. xxij. nõ custodiẽdo vl' aliqd ĩprimendo in xp̃m: sz reuerendo eũ & cõgratulãdo fortitudini ei⁹: sicut hõ naturaliter cõfortat in tribulatiõe ad pñtiaz amicorũ. Et iõ primo loquendo generaliter oĩbus hoĩb⁹ ab infusione aĩe rõnalis postq̃ ordinatur ad finẽ salutis vsq̃ ad mortẽ deputat custodia angelorũ: quia toto illo tpe põt quilibet ĩpediri a bono & ꝓmoueri ad bonũ: & cadere in malũ & resurgere a malo. Cum aũt terminabit talis via. s. pñtis vite: vel tale tẽpus necessaria nõ erit custodia angelorũ vt in beatis & damnatis pz. Secundo loquẽdo in spãli: primi parẽtes habuerunt angelũ ad sui custodiã deputatũ: cui⁹ ratio est: qa licet in primis parentibus fuerit rectitudo nature: tñ qa rectitudo illa nõ fuit inflexibilis: sed vertibilis ad vtrũq̃. s. ad bonũ & ad malũ: nec si cõuertit in vnũ statim confirmat in illo: ĩmo statim põt cadere: ergo ꝛc̃. Vel dicit aliter q̃: licet ĩ Adã nõ esset periculũ ex aliq̃ rebelliõe carnis instigãte ad malũ: erat tamẽ periculũ in potentia

peccandi ex demone oppugnante. Et siliter erat debilioris cognitionis q̃ angelus & ideo indigebat presideo & auxilio custodis angeli. Secundo pueri in materno vtero habent angelos ad sui custodiã deputatos: per quos impediuntur ĩpedimẽta que demones talibus pueris inferre possunt. Sed forte queres quẽ angelũ habẽt pueri in materno vtero existentes ad sui custodiã deputatũ an ꝓprium angelum: an maternũ. Respondetᷓ ꝙ puer q̃diu est in materno vtero: non totaliter a matre e'st separatus: sed per quandã colligationẽ est quodãmodo aliquid matris: sicut & fructus pendens in arbore est aliquid arboris. Et ideo ꝓbabiliter põt dici ꝙ idẽ angelus q est custos matris: custodit prolẽ in matris vtero existentem. Sed in natiuitate qñ est separatus a matre angelus ei ad custodiam deputatᷓ. Vnde hieronymus exponẽs illud verbũ Mat. xviij. Angeli eorũ in celis ꝛc̃. sic ait. Magna est dignitas aĩarum vt vnaqueq̃ habeat ab ortu sue natiuitatis ĩ sui custodiã angelũ delegatũ. Tertio etiã antixp̃s in sui custodiã angelos hẽbit. Cui⁹ rõ ẽ: q̃a lex cõis ꝓpᷓ vnũ mutari nõ debet: & in hoc ei⁹ pena iustior appebit: q̃a beneficia toti nature humane ꝓuisa nõ accepit vt debuit nec m̃ erit oĩno frustra custodia: q̃a & si ad bonũ nõ cõuertatᷓ: m̃ a multis malis cessabit retractus ab angelo custode. Vnde quantũcũq̃ sit obstinatus in malo: hunc m̃ effectum cõsequeᷓ ab angelis p custodiã. Hec Tho. ij. sñiaꝝ. di. xi. & pri. pte q. cxiij. arti. iiij. & Alexan. ij. pte summe. q. xl. arti. iiij. in corpore. q.

Secunda questiuncula est:

Si singulis hoibus vnus vel plures angeli assignenᷓ in custodiã. Ad sic quã r̃ndeᷓ ꝙ singul' hominib⁹ daᷓ angelus ĩ custodiã: q̃a cũ custodia angelorũ

sit ad cōsequendā ꝓmotionē in finē & ad remouēdū ea que cōsecutionē finis īpediūt: ideo oībus is debet̄ custodia angelorū qui nō dum cōsecuti sunt vltimū finē suū cuiusmodi sunt oēs hoīes viatores. Et si dicat̄ vt dicit mḡr sniaꝝ in.ij.di.xi. Quomō possibile ē ꝙ cuilibet aīe ratio nali deputet̄ angelus cū plures sint aīe pterite: psentes & future ꝙ̄ sint angeli deputati ad custodiā. Respōdet magister ibidē ꝙ nunꝙ̄ sunt tot simul hoīes actualiter existētes quot sunt angeli boni. Ideo sufficit vnus angelorū ad vnūquēꝙ̄ hoīem. Vno eni homine decedente angelus siqͥ in custodiā dat⁹ alteri assignat̄ succedēti. Et licꝫ vt dicit Tho.pri.pte.q.cxi.ar.ij. Cuilibet homini vnus angelus deputet̄ inquantū.s.quilibet est persona pticularis: tm̄ nō incōuenit alicui homini plures angelos deputari scd̄m dignitatē platurā & grām aliquam dei ab eodē pticipatā: vt pꝫ in sūmo pōtifice: cardinalib⁹ clauē iurisditiōis habētib⁹ platis & principib⁹. Hec oīa Tho. pri.pte.& doctores theologi in scd̄o sniaꝝ.di.x.&.xi.

Tertia questiūcula est: propter qd hoībus ī custodiā angeli assignent̄. Ad quā sic respōdet̄ ꝙ ꝓpter q̄tuor causas angeli ad custodiā hoīm deputant̄. Primo est vt ꝓmoueant̄ & ꝓficiant in bonū grē. Secunda est vt nō cadāt in malū culpe. Tertia est si cadūt vt postmodū resurgant a malo culpe. Quarta est si nō resurgunt a malo culpe vt nō totiens cadāt. Nulli enī viatori inquantū viator est deficit misc̄dia dei que est ī dando angelū hoī in custodē ꝓpter pdictas causas. Nota tm̄ ꝙ sicut diuīe ꝓuidētie est sic impedire mala/vt tm̄ cōditio nature saluet̄. Ita etiā est de custodia angelorū q̄ est diuine ꝓuidentie executio: nā ad angelos nō pertinet ꝙ custodiendo hoīes ad virtutem

rogant & a vitijs retrahant: qa sic piret libertas arbitrij & ratio meriti. Alexan. ij. pte sūme. q. xl. ar. iiij. q. iiij.

Uarta questiuncula est: in

q quo statu incipit angelorꝝ custodia: & quo tpe terminatur. Ad quā sic rndetur ꝙ angelorū custodia incipit imediate qñ creatura nascitur scda natiuitate. s. extra vterū. Ratio est: qa tunc debet adhiberi custodia qñ timetur de salute aīe. Sed postqꝫ nascitur timetur de salute aīe: quia in via qua ambulaꝫ absconderūt laqueū michi inqt Psal. & tūc mundus: caro: demonia incipiunt noua plia mouere. Antequꝫ aūt exeat vterū nō datur custodia: qa tunc cū tales sint adhuc aliqd matris custodiuntur ab angelo matris vt dictū est. Durat aūt hec custodia vsqꝫ ad mortē inclusiue: qa post mortē nō indigēt custodia Nam si sunt in patria nō timēt amplius periclitari. ysaie lx. Non occidet vltra sol tuus: & luna tua nō minuetur: qa dñs erit tibi in lucē sempiternā: & cōplebuntur dies luctus tui. Si sunt in inferno nō timēt piclitari: qa timor quē timebāt euenit eis. Nec in purgatorio cū sint extra terminū merendi & demerēdi: & nō possint ab ipsa gratia resilire. Itaqꝫ in via datur custodia & non post cursuꝫ. Tho. q. cxi. ptis prime & mgr̄ sniaꝝ di. xi.

Uintū caput principa-

q le secunde decadis est de cessatione custodie, augmento & decremento gaudij angelorū. Circa quod tres questiuncule soluentur: quarū quelibet infra notatur suo ordine.

Rima questiūcula est: Si

p angeli deserāt hoīes quorū custodie deputantur ppter pscientiā vel eorꝝ obstinationē. Ad quaꝫ

videtur primo respondēdū affirmatiue ꝑ illud Damasceni dicētis: ꝙ angeli cum sunt hic nobiscū nō sunt in celo: sꝫ aliqñ sūt i celo: ergo aliqñ nos derelinquūt. Rño dicendū ꝙ ad hanc questionē duplex notabilis responsio est. Prima est sancti Tho. dicētis ꝙ cum custodia angelorū sit quedā diuine ꝓuidētie executio: sicut diuina ꝓuidētia scdm magis & minus diuersis ꝓuidet scdm eorum conditionē: nō tamē ex toto relinquit hoīem qa in nichilū redigeretur. Ita custodia angelorū scdm qd vł secundū aliquē effectū dicitur relinquere hoīem inquātum nō ꝓhibet oīa nocumēta: vel quia exponit eū tribulationib⁹: vel qa iusto dei iudicio ab aliquo peccato nō retrahit: vł quia nō ita efficaciter ꝓmouet in bonū nec tuetur a malis exigēte de merito hominū. Quomodo intelligit̄ illud Hiere. li. in ꝑsona angelorū. Curauim⁹ Babilonē: & nō est sanata: Derelinquam⁹ eā. Et illud etiā Ysaie. v. Auferam sepē eius. i. angelorū custodiā/& erit in direptionē. Nunq̄ tñ angelus ita hoīem derelinquit quē custodit quin aliqs custodie effect⁹ sequat̄: inquātum aliqd malum ꝓhibet & ad aliqd bonum ꝓmouet Quod ꝓbat̄ ratione sic. Angeli boni sunt magis proni ad hoīem adiuuandū q̄ mali ad infestandū: sꝫ mali nūq̄ cessant ab infestando: scdm illud. i. Petri. v. Aduersarius vr̄ diabolus tanq̄ leo rugiēs semꝑ circuit querēs quē deuoret: ergo nec boni a custodiendo vnq̄ cessant. Secunda responsio & sancti Bonauēture. i. iiij. di. xi. dicētis: ꝙ respectu hoīs duplex est angeloꝝ custodia. Vna ex ꝑte corpis que in hostis repulsione cōsistit. ne. s. corpora opprimat. Alia est ex ꝑte spūs: ne illū spūs malignus ꝑuertat. Quantū ad primū nunq̄ hoīem vsq̄ ad finē vite derelinquūt: qm̄ nō patiuntur eū a demone opprimi vł occidi: nisi aliter snīa diuini iudicij exposceret. Sicut

de viris Sare patet Tobie.vij. Quantū vero ad custodiā spiritus dicitur a quibusdā ꝙ qñ angeli cernūt hois obstinationē subtrahūt se a custodia eius: qm̄ frustra esset illius illuminatio ab angelo. Sed qm̄ hec rñsio videtur crudelis. Idcirco idē doctor dicit ibidem: ꝙ angelorum custodia aut est respectu boni conseruandi: acqrendi vl' augendi. aut respectu mali deserendi: euitandi vel minuendi. Quantū autē ad primos actus bonos deserūt angeli obstinatos quoniam frustra esset actus eorum. Sed nō quantum ad actum malum quoniā semper hominē ne labatur in peius retrahūt. Quanto enim quisq; peior est: tanto ad malum pronior: & quanto pronior: tāto magis indiget retrahente. & hanc custodiam semper habent quoniam adhuc obstinatus dum aura potitur mortali conuerti potest: & per consequēs de eius salute nō est totaliter diffidendū: exemplo medici qui neminem nisi de cuius totaliter salute desperat derelinquit. & per hec patet responsio ad quesitū. Ad motiuū aūt in contrariū dicit ꝙ licet angelus interdū relinqt hoīe3 loco: cū. s. in celo est localiter: nuq; tñ relinqt eū quantum ad effectū custodie: qa etiā cum est in celo cognoscit quid circa hoiem agat. Nec etiā indiget mora tpis ad motum localem: sed statim pōt adesse. Hec Tho. pri. pte q. cxiij. & . ij. sniaꝝ. di. xi. ar. iiij. & Alex. ij. pte. sūme.

Secunda questiuncula est:

Si ex salute custoditi crescat gaudium āgeli custodientis? Ad quā sic respondet: ꝙ p̄mium angelorū est duplex. s. essentiale & accidētale. Quantū ad premiū essentiale angelorū gaudiu3 nō crescit ex salute custoditi: nō enī fiūt beatiores vt. s. magis videant: ament teneāt deū ꝓpter salutē custoditi. Cui⁹ ratio est: qa cum

angeli sint beati: in beatitudine autē nō possunt ꝓficere. Crescit tamē accidētaliter eorū gaudium inquantū ex tensius de pluribus gaudent & plura bona sunt adepti. Vnde formaliter solet dici ꝙ non gaudent ꝙ sint maiora bona adepti: sed quia plura: vt verbū illud maiora: referatur ad premiū ēentiale: plura ad accidentale. Vnde sup illud Luce. xv. Gaudiū erit coraȝ angelis dei super vno peccatore penitentiā agente: dicunt glose merito angeli gaudēt de salute custoditi peccatoris: qa primo vident circa hominē sue custodie fructum: sicut medicus circa infirmū: quia secūdo vidēt impleri numerū subselliū relictaruȝ eorū. Tertio qa vidēt tale habere cōsortiū in laudādo deū. Vnde sup illud Iob. xxxviij. Vbi eras/ cū me laudarēt sil' astra matutina: dicit glo. i. natura angelica/ & iubilarēt oēs filij dei. hec ex Tho. & Bonauē.

Tertia questiuncula est: Si

angeli affligātur & doleāt de malis & de damnatiōe custoditorū. Ad quā sic rūdetur ꝙ angeli nec detrimētuȝ gl'ie eoꝝ nec gemitū aut tristiciaȝ sumūt de malis & de damnatiōe custoditi. Qđ ꝓbat' tripli ci rōne. s. imunitatis: felicitatis: cōformitatis. Primo rōe imunitatis a culpa sic. Tristitia quedaȝ pena ē: pena aūt nō est nisi ei⁹ cui inest vl' infuit vl' in eē potuit pc̄m. Sed in bonis angelis nō fuit: nec est. nec esse pōt pc̄m: ergo in eis nō pōt eē tristitia. Scđo hoc idē ꝓbat' rōe felicitatis ī patria sic. Angeli sunt in ꝑfecta felicitate: sȝ ꝑfecta felicitas (q̄lis est felicitas patrie) nō cōpatit' secū miseriā aliquā: eo ꝙ sicut icludit oē bonū/ ita excludit oē malū. Sȝ omnis tristitia ad miseriam pertinet & est fugienda: scđm ph'm. ij. ethicorum. ergo beati angeli tristes esse non possunt. Tertio hoc idem probatur ratione con formitatis ad supremam regulam que est deus: sic:

Caput Sextum

Voluntas beatorū est perfecte cōformis & cōiuncta voluntati diuine. Culpa aūt a diuina volūtate est pmissiue & pena effectiue. ergo quicqd est: est volitū a deo: & sicut est volitū a deo: ita est volitū ab angelis beatis. Unde sicut nichil est de quo doleat de⁹: ita nichil est de quo doleant angeli. Unde neq; de peccatis hoīm tristantur/ cum sint volita a deo indirecte. s. permissiue. neq; de pena damnatoru; cum sit volita a deo directe. s. effectiue. Sed vtrobiq; letantur de iusta pmissione & punitiōe: ppter cōformitatē quā habēt cū diuina iustitia: ppter quā causa; dicim⁹ sanctos dānatis nō cōpati: imo de penis eorum letari. Et si diceret̄ Gaudēt de bonis custoditi: ergo tristātur de malis. Negatur cōsequētia: qa gaudere sequitur eorū naturā. tristari aūt nō. Qđ si etiā qn̄q; repiatur in scriptura tristent̄ & fleant sicut in Ysaie. xxxiij. dicit̄ Angeli pacis amare flebūt. Et in in vitis patrū legitur de quodā angelo q̄ sequebatur quendā monachū peccato cōsentientē cōplosis manib⁹ & flēs: & postea cū eēt cōuersus accessit ad eū ridens & gaudēs. Hec oīa methaphorice intelligenda sunt & accipienda scd̄m quandā opationū similitudinē nō scd̄m affectionū infirmitatē hec Tho. pri. pte. q. cxiij. ar. vij. & Bonauētu. ij. sniar;. di. xi. & Alexan. ij. pte summe. q. xli. arti. ij.

Sextum caput principale secunde decadis est de vigilantia & sollicitudine angelorum circa salutē hoīm. Circa quod tres questiuncule soluentur quarum quelibet infra suo ordine enucleabitur.

Prima questiūcula est: Si angeli boni sint magis solliciti p hoīe q̄ sint contra eundē maligni spūs? Ad quā primo vi-

detur respõdendũ ꝙ sint magis solliciti boni angeli ad
hoĩes auxiliãdos: ꝙ̃ demones ad nocendũ. Nam cõiter
repiunt̃ hoĩes magis ardentes ad carnalia: ꝙ̃ ad spũalia.
Et plures repiunt̃ hoĩes arreppti suo modo & obsessi a
demonibꝰ ad malũ: ꝙ̃ arrepti & obsessi a bonis angelis
ad bonũ: ergo. Rñõ dicendũ ꝙ angeli boni sunt magis
solliciti: & plus possunt ꝓ hoĩe quã mali contra eundẽ.
Qđ ꝓbat̃ rõne & auctoritate. Ratione vero triplici. s.
sṗioritatis: diffusionis: & consecutionis. Primo rõne
sṗioritatis. Nam angelus bonꝰ q̃ est ĩferior ordine na
ture p̃est demonibꝰ etiã sṗioribꝰ ordine nature. Ratio
est: q̃a virtus diuĩe iustitie cui boni angeli inherẽt potior
est ꝙ̃ virtꝰ naturalis angeloꝝ. Vnde et apud hoĩes spũa
lis hõ iudicat oĩa: vt dicit̃ prime. Cor. ij. & phũs dicit in
li. ethi. ꝙ virtuosus est regula & mensura oĩm humano
rũ actuũ Tho. pri. pte. q. cxc. ar. iiij. ad tertiũ. Secundo
rõne diffusiõis. Nam de rõne boni ẽ diffusio sui ad silẽ
bonũ. de rõne mali est diffusio mali ad simile malũ. Sed
potẽtior est habitus q̃ est bonũ: ꝙ̃ priuatio que est malũ
ergo. Tertio rõne cõsecutiõis. Nam sollicitior est circa
custodiã: q̃ ex custodia cõsequit̃ bonũ: ꝙ̃ qui ex custodia
consequit̃ penã. Sed angeli boni ex custodia bonoꝝ cõ-
sequũtur quoddã gaudiũ accidẽtale: & mali cõsequũ-
tur ex pc̃tõ maloꝝ penã maiorẽ accidentalẽ: ergo. Pro
pterea de bonis angelis dicit Psal. Benedicite dño oẽs
angeli eius potẽtes virtute/ facientes siue exequẽtes ver-
bũ dei circa oẽm creaturã: & circa hoĩes maxime quorũ
principaliter eis est custodia. Ex q̃bus patet ꝙ potentius
perfectius & plenius spũs boni possunt operari circa cu
stoditos in bonum: ꝙ̃ mali contra bonos in malum.
Potest siquidẽ spiritus malus quẽcunq; hominẽ arripe-
re/ ei inspirare: in eũ qualitercũq; illabi: vt ꝑ ipsũ mira-

bilia operet̃ & enũciet: vt eũ occulta scire faciat pōt imu tare corpus & sensus ĩteriores ei⁹ & exteriores: ingerere inclinatiões: passiones: cogitat⁹: istinctus vt dicet̃ in ter tia decade. Sed multo longe pfectius potẽtius & pleni⁹ possunt spũs boni in bonos. Nam possunt spũs boni in bonos illabi: eos excitare & rapere illuminare ad dei se creta inflãmare mirabiliter ad dei amorẽ: queadmodũ patet in mltis sanctis viris. Dñico: Francisco: & possunt siliter boni angeli circa corpa hoĩm eadẽ facere q̃ & ma li facere cõsueuerũt & longe pfectius. Non eni pōt dia bolus sic ardẽter inflãmare hoiem ad vitiũ aliqd quin an gelus bonus possit ardẽtius ad appetibilia virtutũ accẽ dere. Non pōt diabolus facere aliquẽ ita supbũ/ qn ange lus dei possit aliquẽ facere magis humilẽ. Et breuiter nõ pñt mali angeli hoĩes ita fortiter ad mala ĩpellere/ qn for tius & pfecti⁹ boni angeli possint eosdẽ ad cõtraria in ducere. Ad motiuũ aũt in oppositũ dicit̃ q̃ ideo cõiter plures inueniunt̃ carnales q̃ spũales: qa plures sequũ tur sensualia q̃ suadẽt demones/ q̃ spũalia ostensa ab an gelis bonis. Hec Henricus de Assia sup Genesim.

Secunda questiuncula est:

q̃re angeli amicitiores hoibus & fortiores de monib⁹ (vt nũc sup cõclusũ est) pmittũt & p miserũt hoĩes & sctõs viros vexari qñq3 et supari a demo nib⁹, maxie cũ pditio custoditi ascribat̃ negligẽtie custo dientis Vnde dicit̃ cuidã. iij. Reg. xx. Custodi virũ istũ q si lapsus fuerit erit aĩa tua p aĩa ei⁹. Ad q̃ sic rñdet̃ q̃ an geli circa custodiã hoĩm nõ tm̃ agunt quantũ sciunt & pñt. Sed quantũ pmittit̃ eis a deo primo custode: scdm ordinẽ puidẽtie & iusticie sue/ & quantũ nos acqescim⁹ eoꝝ cõsilijs. Vnde si eorũ cõsilia admitterem⁹/ & pmit

terenſ a deo q̄ ſcd̄m vltimũ potẽtie ſue poſſent agere ad illuminationẽ & iuſtificatiões hoĩm & repulſiones demonũ. Poſſent vtiq; & potuiſſent in puo tpe quantũ-cumq; peruerſos & malos aducare ad cognitionẽ veritatis: & accendere ĩ amorẽ virtutis: nõ eſt ergo ex pte negligẽtie angelorum: nec eſt eis ĩputandũ: q̄ tot hoĩes eorũ curis cõmiſſi pereãt vł tẽptent̃ cũ in angelis nulla cadat ꝓprie negligẽtia. Quĩmo tãta eſt angelorum cura de hoĩb᷒ vt nec etiã q̄ſcũq; obſtinatiſſimos penit᷒ relinquãt: quos ſi relinq̄rent maligni ſpũs ſtatim eos in mortẽ p̄cipitarẽt S; eſt primo qa nos repellim᷒ eos du; eorũ conſilijs nõ acqeſcim᷒: cũ nõ poſſint ſup̄ nr̃am facultate;/arbitrij. Et eſt ſc̄do qa circa nos tm̄ ꝓ virib᷒ agũt quantu; eis permiſſu; ẽ ex ordine iuſtitie et ꝓuidẽtie diuie. Et tertio eſt qa cũ angeli nõ ſubſint ſtatui currenti hui᷒ mundi: cu; ſint confirmati in bonu;: nõ p̄nt agere & conari extreme ꝓ virib᷒ ꝓ hoĩbus viatoribus alteri᷒ ſtatus & nature.

Ad motiuũ aute; in contrariu; dixit Origenes ſup illud Nume. xxv. Initiatus eſt iſił beelphegor: p̄eſt angelus bonus hominib᷒/q̄ ꝓ delictis culpabit̃ & in iudicium adducetur & ꝓ bene geſtis laudabit̃. Sed hoc falſum eſt: qa angeli boni nullo modo culpabũtur nec in iudiciu; adducentur: niſi forte intelligat̃ q̄ ad iudiciũ adducẽtur: non ad eoru; condẽnationẽ ꝓpter aliquã negligentiã cõmiſſam circa hoĩes: ſ; ad manifeſtandum q̄ improbi dãnati ſunt malicia ſua & non ex culpa cuſtodum. Poſſet etia; dici Origenẽ intellexiſſe p angelos p̄latos & ſacerdotes: allegorice: a q̄bus regrentur. in iudicio anime ſubditorum. hec Henricus de aſſia ſup Gen.

Ertia queſtiũcula ẽ: Si boni ãgeli timeãt cadere a deo p pct̄m. Ad quã ſic

t

respondetur: ꝙ in angelis & beatis nō cadit timor cadendi a beatitudine siue a deo seperandi: quia in patria timor seruilis siue timor pene nullo mō erit ꝓpter securitatē eterne beatitudinis: bene tamē ibi erit timor filialis qui timor est de malo: quod est deo nō subici: quod quidem naturaliter est homini possibile ꝓpter naturalem flexibilitatē liberi arbitrij eius. Sed fit ibi impossibile ꝓpter glorie ꝑfectionē. Vnde in via timor mali est oīno possibilis: in patria vero est possibilis ex ꝑte nature: impossibilis ex parte glorie. Et cū arguitur incontrariū per illud Iob. xxvi. dicentis. Colūne celi cōtremiscūt & pauēt ad nutū ei⁹. canonizatū: de cōs. di. i. c. Hij duo solūmodo hymni. Rūdet̄ ꝙ colūne celi. i. angeli pauēt: aut timore filiali aut in contemplatione dei incōprehensibilis ab eis/ & supra se existentis. Hec dn̄s Ioban. cardinalis sancti Sixti in. d. c. Hij. duo.

Septimum caput princi

pale secunde decadis est de potētia & virtute angelorum. Circa quod tres questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est: Si

angeli possint imutare potētias iteriores & exteriores hoīm. Ad quā sic rn̄det̄: ꝙ angeli ꝓpter potentiā eoꝵ in materiā corꝑalē & īfluentiā ipsorū in hoīes possunt īmutare & īmutant qn̄qꝫ eorū sensū: inclinant affectū: & illumināt intellectū. Primo possunt imutare vtrūqꝫ sensū. s. interiorē & exteriorē. & hoc duob⁹ modis Primo aliquod sensibile vel de nouo formādo vel a natura formatum sensui opponendo. Secūdo spiritus &

humores intus cõmouendo. Vnde legit̃ Geñ. xix. φ an geli q̃ subuerterũt Sodomã & gomorrã. ꝑcusserũt sodo mitas cecitate vel acrisia vt ostiuȝ domus intrare nõ pos sent. Et simile legit̃. iiij. li. Regũ. c. vi. de syrijs quos heli- seus duxit in samariã. hec. b. Tho. pri. ꝑte sũme. q. cxi. arti. iiij. Secũdo angeli possunt imutare hominis ratio- nalem appetitũ. s. voluntatẽ. Vbi nota φ voluntas ho minis duobus modis mutari potest. s. ab interiori & ab exteriori. Primo ab interiori: & hoc modo solus de⁹ po test voluntatẽ hominis mutare. Cui⁹ ratio est: quia cũ velle sit inclinare voluntatẽ in rem volitã: sicut inclina tio naturalis nõ est nisi a deo q̃ dat naturaȝ: ita inclina- tio voluntaria nõ est nisi ab eo qui voluntatẽ causat. s. a deo. Vnde Prouer. xxi. Cor regis i manu dñi & quocũ φ voluerit iclinabit illd̃. glo. Cor. i. volũtas regis est i ma nu. i. in potestate dñi nõ ꝓpria. Et quocũφ voluerit icli nabit illud: vel ad duritiã vel ad mãsuetudineã ad bonũ vl̓ ad malũ. Secundo voluntas hoĩs mutari põt ab exterio- ri. Et sic angelus volũtatẽ potest mutare. i. allicere vl̓ in clinare duobus modis. Vno modo ostendẽdo vl̓ presen tando exterius obiectuȝ. Alio modo concitando interi⁹ appetitũ sensitiuũ ad aliquã passionem: puta ad iram vel concupiscentiã. Ex quibus duobus voluntas homi nis ad volẽdum aliquid inclinat̃: non tamẽ ex hijs duo bus volũtas hominis cogit̃ vel necessitatur: quia volun- tas semper remanet libera ad consentiendũ exteriori ꝑ suasioni & interiori affectioni. Hec. b. Tho. pri. ꝑte. q. cxi. arti. ij. in cor. q. Tertio angeli possunt illuminare hoĩs intellectũ inquantũ docent hoĩes intelligere veri- tatẽ similitudinib⁹ sensibiliũ: scd̃m illud Dionysij prio. c. celestis ierar. dicentis: φ ĩpossibile est nobis aliter luce re diuinũ radium nisi varietate sacrorum velaminum

circũueletur. Quod etiã ꝓbatur sĩlitudine speculi. Dicit eni Dionysius in libro de diuinis noibus: ꝙ angeli & anime sunt specula spiritualia. Vnde sicut in speculo materiali obiecto alio materiali speculo species represẽtate in vno se gignũt & representant ĩ alio. Ita põt esse ꝙ speculum spũale. s. angelus obicit se anime: & sic species quas de deo recipit infundit anime & illuminat intellectum ad cognoscendũ diuina & habendũ cogitationes bonas. Hoc exemplũ ponit Alexander. ij. pte sũme. q. xxxix. Sed forte queres & dices de quibus angelus illuminat hominis intellectum. Respondetur ꝙ de quatuor. s. de cogitandis: cognoscendis: credendis: & agẽdis. Primo de cogitandis: nõ quidem immittendo aut faciendo bonas cogitationes principaliter: quia hoc modo attribuuntur bone cogitationes superiori principio scilicet deo. Sed ꝓcurando/inquantũ bone cogitationes ministerio angelorum ꝓcurantur/prout boni angeli illuminãt: habilitant vel excitant intellectũ ad habẽdum bonas cogitationes/interius fundendo vel firmãdo bona fantasmata: vel remouẽdo impedimẽta omnia.

Secundo boni angeli illuminant intellectũ hominis de cognoscendis. Nam per bonos angelos adiuuatᷣ homo & illuminatur vt ex creaturis ꝑfectius in cognitionem diuinam deueniat. Tertio boni angeli illuminãt de credendis inquantũ per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelantur: & sic causatur in eis fides. Quarto illuminant de agendis/exquo enim de fide & de credendis illuminant: ad operationẽ fidei operantur. Hec beatus Tho. pri. pte. q. cxi. arti. ij.

Ecunda questiuncula est:

f Si angeli possunt cõsecrare corp⁹ xp̄i. Ad quã respondetᷣ negatiue. Ratio est qa officiũ conse

erandi/hominis sacerdotis est & non angeli: scdm il-
lud Luce.xxij. Accipite & diuidite inter vos.glo.ibi. Ac
cipite vos hoīes sacerdotes & diuidite & date. ergo zc.
Sed querit̄ quare nō dedit xp̄s angelis hanc potesta
tem. Respondet̄ qa ptās dispensandi sacramēta fluit a ca
pite xp̄i in membra eiusdē nature humane cū xp̄o. An-
geli autē nō sunt membra humana cum xp̄o. Et cum di
citur a Gregorio in omelia paschali: & ponit̄ in.c. qd sit
de cōse.d.ij. ꝙ angeli adsunt in celebritate hui⁹ sacramē
ti. Rn̄det̄ ꝙ angeli dicunt̄ adesse ministerio misse: nō cō
ficiendo, sed precantes: nostra munera sint deo accepta
hec dn̄s Alex. de Ales. & Io. de tur. cre. vbi supra.

Ertia questiuncula est: Si

t angelus bonus vel malus in figura hominis sa
cerdotis apparēs possit baptizare aut absolue-
re. Ad quā sic rn̄det̄ ꝙ nec bono angelo nec malo cōue-
nit baptizare. Et ꝓbat̄ primo de bono angelo scdm illud
ad Hebreos.v. In hijs que sunt ad deū/constituit̄ ꝓ hoī
bus, potifex/ex hoībus assumptus. Sed angeli boni aut
mali nō sunt hoīes: ergo nec ministri possunt esse sacra
mentorū. Angelus etiaꝫ malus nullo modo potest ba
ptizare. Ratio est: quia cū sint ꝑuersissimi nullo modo
intenderent ꝓcurare salutē baptizati/que est spūalis re
generatio. Sed facerent intentione decipiendi: cum sint
spūs mendacij. Requirit̄ autē permaxime ad efficatiam
baptismi intentio. Vnde quia cū ecclesia nō cōueniret
in intentione: licet imergeret nō tn̄ baptizaret: etiam si
debitam formaꝫ verborū haberet. Similiter dico de abs-
solutiōe a peccatis: nō eni esset absolutus si angelus ma
lus in forma hominis sacerdotis appareret. Sicut patet
in vitis patrū. Ab angelis tamen bonis si cōstaret de bo
nitate ipsorum baptizati/non deberent rebaptizari.

Ratio est: qa sicut de⁹ nō ita virtutē suā alligauit sacramētis quin possit sine sacramētis effectū sacramentorū conferre ita etiā virtutē suam non ita alligauit ministris ecclesie: quin etiam angelis bonis possit tribuere potestatem ministrandi in sacramētis. Et quia boni angeli sunt nuncij veritatis: ideo si aliquod sacramentū ministraretur ab eis ratum habendū esset: cōstaret enī ꝙ hoc fieret volūtate dei. Sicut quedā templa dicunt̄ angelorum ministerio consecrata. Et cum arguitur: qa baptizare ē actio ierarchica scd꞉ Dionysiū: q̄ est purgatio quedā. Sꝫ angeli exercent in nobis actiones ierarchicas: quia purgant & illumināt: ergo etiā & baptizare possunt. Respōdetur negando consequentiā: quia angeli illas ierarchicas operationes exequuntur inuisibiliter nō corporalib⁹ instrumētis. Ideo nō est simile. Hec dñs Io. de turrecre. Cardinalis sup. c. Romanus de conse. di. iiij.

O Ctauū caput principale secunde decadis est de angelorum virtute respectu distantie localis. Circa quod quinꝙ questiuncule soluent̄ quarū que libet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiūcula est: quō vnus angelus itelligat aliū. Ad quā sic r̄ndetur ꝙ vt dicit Aug⁹ sup Gen̄. Illa que ī verbo dei ab eterno extiterūt fluxerūt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectū angelicum: Alio modo vt subsisterent in seipsis & in ꝓprijs naturis. Et in intellectū angelicū ꝓcesserunt rationes rerū ꝑ hoc ꝙ deus menti angelice impressit silitudines rerum tam spiritualiū ꝙ̄ corporaliū quas postea ī esse naturali ꝓduxit. Cuꝫ ergo oīs cognitio sit scd̄m similitudines rerum cognitarū in cognoscēte

& quilibet angelus rerum omnium spiritualiū & corporalium similitudines impressas habeat tunc vnus angelus alium intelligere dicitur cum se conuertit super similitudines quā habet impressam illius. Similiter & tūc alias res intelligere dicuntur cum cognoscunt illas in ꝓpria natura per species rerū eis innatas: & hec vocatur in eis cognitio vespertina: ad differentiam cognitionis in eis matutine. Hec ex theologis.

Secunda questiuncula est: quid est in angelis cognitio matutina & vespertina. Ad quā sic respōdet Aug⁹. iiij. super Geñ. & xi. de ci. dei. ad Orosium ꝙ cognitio vespertina in angelis est cognitio rerū conditarū in genere ꝓprio & ꝓprijs naturis per species & similitudines ipsis angelis impressas & inatas: & talis cognitio rerū creaturarum in ꝓprijs naturis & ꝓprio esse: iō vocatur in angelis vespertina & a posteriori: quia oīs creatura ad deū cōparata qui est lux per essentiā: quasi quedā vespera & tenebra est. Cognitio vero matutina est cognitio rerū conditarū ab angelis in verbo. i. in essentia diuīa dum cognoscūt eas ꝑ rōnes rerum: vel per ydeas que sunt in verbo tanꝙ in speculo a priori: & tanꝙ in principio emanatiōis earū. Et quia cognitio rerū in verbo ꝑfectior ē cognitione in ꝓpria natura: Idcirco prima cognitio angelorum dicitur matutina: scđa vespertina. Exempli grā scđm Augustinū. Qui opera sex dierū nō exponit ꝓut iportant successiones temporū: sz ꝓut dicūt cognitionē angelicā relata ad sex genera rerū per ordinē conditarū. Angeli inquantū nouerūt lucē ꝓductā & a tenebris diuisā in genere ꝓprio. i. inspiciendo intuitiue lucem creatā in se ipsa & suo esse: dicitur cognitio angeli vespertina. Sed inquantū angeli eandē lu

cem in verbo & essentia diuina cognouerũt: dicit̃ cognitio ãgeli matutina: & hic vocat̃ ꝑm Augustinũ dies vn⁹. Inquantũ vero deinde cognouerũt firmamẽtũ & diuisiones aquarũ ab inuicẽ intuitiue in ꝓprio genere vocat̃ cognitio vespertina. Inquantũ autẽ cognouerũt firmamentũ & diuisiões aquarũ ab inuicẽ in verbo: dicit̃ eorũ cognitio matutina: & vocat̃ ꝑm Augustinũ dies scd̓us: & sic de singulis opib⁹ sex dieꝝ sucessiue. hec ex theo.

T Ertia questiũcula est: quõ vnus angelus loquit̃ cũ alio. Ad quã sic rñdet ꝙ locutio nichil aliud est q̃ȝ manifestatio alicuius lantentis in corde. Vnde ꝓprie oĩs locutio fit rõne cõicationis latentiũ. Manifestũ est aũt ꝙ ĩtelligibile tripliciter est in intellectu. Primo quidẽ habitualit̃ siue in abscondito memorie: vt dicit Aug⁹. Secũdo vt in actu cõsideratũ vł cõceptũ. Tertio vt ad aliud relatũ extra se: per imperiũ autem voluntatis quando mens conuertit se ad actum considerandũ quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ipsi: & tunc dicit̃ formare verbũ cordis. Cum vero conceptus mentis per imperiũ voluntatis ordinatur ad alterum puta ad agendũ aliquid vel ad manifestandum alteri: tunc dicitur formare verbum oris.

In nobis autem interior mentis cõceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa voluntate que conceptum intellectus potest retinere clausum interius: & sic nullus potest mentem alterius videre nisi solus deus. Secũdo claudit̃ mens hoĩs ab alio hoĩe: per grossitiem corporis. Vnde cũ etiaȝ voluntas ordinat conceptũ mentis ad manifestandum alteri nõ statim cognoscit̃ ab altero: sȝ oportet per lingue ianuã egredi/ & p illã quales sumus intrinsecus/ ostendere extra. Angelus aũt hoc secunduȝ

obstaculum nō habet: quia in corporeus: & ideo mens angelica qñ conuertit se per imperiū voluntatis ad consi derandū i actu qđ prius habebat in habitu: tunc dicit̄ loqui sibi ipsi. qñ autē ordinat conceptuȝ suū ad manifestandum alteri angelo: tunc loquit̄ illi & potestas sic ordinādi concept⁹ suos ad alterū manifestandū dicitur lingua ei⁹. Differt aūt locutio ab illuminatiōe dupliciter. Primo qa illuminatio ꝓprie dicit̄ in angelis de hijs que supior angelus in lumie diuine essentie apprehēdit que inferior angelus ex se nō videt. Locutio aūt est de motibus liberi arbitrij quos in vno alius nō videt. Scđo quia illuminatio fit per hoc ꝙ lumen intellectus inferioris angeli fortius per lumem supioris angeli confortatur ad aliquorū cognitionem. Sed locutio per hoc ꝙ aliqua prius occulta opponunt̄ vt cognoscenda sine confortatione luminis. Hec ex Tho. & theologis.

q Uarta questiūcula ē: quot modis pōt aliqs spūs alloqui hoiem. Ad quaȝ sic respōdet: ꝙ spūs aliqs etiā intelligibiliter hoī vł angelo loqui pōt quadruplicit. Primo nāqȝ voce ydiomatica exteriori formata vel ꝑ se in medio vł in lingua corꝑis assumpti seu corꝑis alicui⁹ aīalis cui talit̄ illapsus est vt vsu organorū ei⁹ per ipsuȝ loq̄ possit: & hoc modo locutus est diabolus dñe Eue vt infra dicet̄. Scđo per modum actuationis fantasie tali vł tali ordine: & hoc solū scđm fantasticā dictionū vocaliū vł scripturarū dati ydiomatis. Tertio per modū actuatiōis fantasie scđm fantasmata reꝝ sensibiliū. Istis duob⁹ modis pōt actuari fantasia ꝑ cōmotionē & alterationē fantasmatū atqȝ eoꝝ variā obuiationē & applicationē respectu sensus iterioris qa spiritibus creatis bonis & malis obediūt res corꝑales

quantuꝫ ad motū localē. & istis duob⁹ modis ꝓxime dictis pōt spūs loq̄ hoī etiā locutiōe interiori ꝑter exteriorem. Quarto modo pōt spūs loqui hoī p īmediatū influxum specieruꝫ vł actuū in potentiā intellectiuā vł sensitiuā. & iste quartus modus est soluꝫ spiritui increato possibilili de cōi & naturali cursu. Hec Hen. sup Gen̄.

Uinta questiuncula est: Si

q distantia localis īpediat locutionē angelorum ad inuicē. Ad quā rn̄detur negatiue: q̄a in oī eo q̄d abstractū est a loco & tpe & hic & nūc nichil c...o facit nec operat̄ loci distātia nec diuersitas tpis. Sꝫ locutio angeli q̄ in itellectuali opatione cōsistit est abstracta a loco & tpe & ab hic & nūc: ergo ad eā nichil facit distātia loci. Q̄d si arguat̄ in cōtrariū: q̄a Ysaie. vi. dicit̄: ꝙ clamabant alter ad alterum: q̄ clamor vt videt̄ erat ꝓpter distantiaꝫ localē īpedientē. Rn̄detur ꝙ angelus clamare dicit̄ inquantū cōuertit se p speciē ad aliū ad ostēdendū vt alius capiat eū: vel ad ostēdenduꝫ magnitudinē rei q̄ dicit̄, vł magnitudinē affect⁹ scd̄m q̄d dicit Gre⁹. ij. mo. Tanto quisq̄s minus clamat quāto min⁹ desiderat. hec omnia Tho. pri. par. q. cvx. & doctores. ij. sniaꝝ.

Onum caput principa

n le secunde decadis est de potenti & sagaci angelorum resistentia. Circa quod tres questiuncule soluentur: quarum quelibet infra ordinarie declarabitur.

Rima q̄stiūcula ē: quotu

p plex sit preliū & pugna angelorū. Ad quā sic respondet̄: ꝙ inter angelos dicitur esse triplex pugna vł resistentia: q̄a angelus bonus dicit̄ resistere malo & malus dicitur resistere bono: & angelus bonus dicit̄

resistere bono. Primo enim bonus angelus resistit malo quando cohibet potestatē nocēdi. Vnde dicit Apoca. xx. q bonus angelus ligauit diabolū.i. ei9 potestatē impediuit vt nō tēptaret quantū vult tēptare.i. vsq ad casū Vbi nota q potestas diaboli ligata est a deo principalit: & ab angelo & ab hoīe instrumētaliter: inquantū angeli & sancti hoīes in virtute dei demonē artauerunt & expulerunt. Scđo malus angelus resistit bono qn̄ illud qđ bonus angelus intendit facere: malus nitit impedire sed nō valet: vt dicit Apoca. xij. Draco pugnabat cū Michaele & angeli ei9: & nō valuerunt neq locus inuētus est eorū amplius in celo. Tertio angelus bon9 dicit resistere bono: sicut dicitur Dañ. x. Vbi angelus michael princeps iudeorū loquēs de angelo alio principe psarum sic dicit. Princeps regni persarū resistit michi viginti & vno dieb9. Que verba Greg9 ī moralib9 exponēs dicit: q vterq angelus fuit bonus & tñ pugnā & discordiam ad inuicē habuerūt: q pugna vnitati & charitati q est inter bonos angelos nō repugnat. Vnde hoc modo est intelligenda. Contingit enī q in diuersis gentibus diuersa merita inueniant scđm quorū diuersitatē videtur q vna gens alteri subesse debeat vl' ab ei9 dominio liberari sicut tūc in iudeis erat: qa Daniel' oīo quantū in se erat liberationē populi merebat: s3 peccata populi & etiā vtilitas quas iudei faciebant in regno psarū dum p eos dei noticia diffundebat in contrariū erat: pugna ergo q inter tales bonos angelos erat nichil aliud fuit q3 diuersa relatio meritorū sup qb9 vterq angelus diuinā cōsulit voluntatē. Allegabat enī angelus q iudeis pēat: pnias iudeo2 & iiustitiā populi q eū detinebat: & ideo liberationē eius petebat. Econtra vero angelus regis psarum dicebat diuinū cultum & nomē dei per iudeos

publicari & ideo cōueniens erat vt in illa pria remane
ret: & sic quantū in se ē allegabat q pp'us iudeoꝝ libe-
rari nō deberet. Ista ergo cōtraria allegatio meritorū erat
pugna angelorū. Et qa nō statim angeli cognoscebāt
qd sup agendis diuina volūtas ordinaret: tō tāto tpe dr
angelus vn⁹ alteri restitisse quāto ipe de⁹ distulit liberatio
nē iudeorū angelo q eis pérat reuelare: vel quanto tpe
deus distulit danieli liberationē vel reuelationē huius-
modi reuelare. Hec Tho. ij. sniaꝝ. di. xi. q. ij. ar. v.

Secunda questiūcula ē: Si
prelium angelorū de q scribit Apoca. xij. q mi-
chael pliabat cū dracone zc. fuerit reale & corpo
rale: an intētionale & mētale. Ad quā sic rñdet: q reale
fuit: nō tñ corpale. Pro q intelligēdo sciēdū est q in no
bis pter genera bellorū que pertinēt ad potētiā executi-
uam exteriorē experimur etiā aliq genera bellorū ptinē
tium ad aliqs operatiōes imanētes & iteriores. Primū. s.
inter appetitū sensitiuū & itellectiuū: isti eni duo appeti
t⁹ iclinant ad opposita. Nam caro cōcupiscit aduersus
spm̄ & ecōuerso. Scdm pliū est inter intellectū & volū
tatē: sicut qñ ratio iudicat aliqd faciēdū & voluntas re
nuit. Tertiū inter voluntatē & voluntatē diuersorū nō
vni⁹ ad se. Quartū inter intellectū & intellectū ex cōtra
rijs opiniōib⁹ per rōnes oppositas. Bellū igit angelorū
iuxta pdicta triplex fuit iuxta tria que reperiunt in na
tura eorū intellectuali. s. ratio voluntas & facultas. Per
rationē eni electi & reprobi cōtraria sentiebāt. Per volū
tatē ad contraria afficiebantur. Per facultatem vero ad
opposita nitebātur. Nam angeli electi de deo: de gr̄a &
gl'ia ei⁹ sentiebāt sublimiꝰ: ad ea afficiebant & nitebant
Et ecōuerso mali angeli. Et sic intelligendū est etiā de

altercatione Michaelis cū diabolo de reperitiõe corpis Moysi: de qua scribit Iude primo. c. & .xxiiij.q.iij. ca. Si igitur. Hec Franscicus de maronis.ij .sniaꝝ di.vi.

Tertia questiuncula est: de

quo & qua materia fuit preliū Michaelis cum dracone. Ad quā sic r̄ndetur: ꝙ lucifer q̄ ceteris in ce͂ erat excellētior vt pꝫ in Daniele. Sub typo regū terre superbissimorū: incogitabili elatione supbie: dicebat in corde suo. Deꝰ ego sum. In cathedra sedeo. Ego a me ipso suꝫ: sine initio: negādo aliquē maiorē se q̄ fecerit eū & cōsequēter sic ambiebat ascēdere in celū vt celi teneret imperiū: ambiebat ascēdere sup altitudinē nubiū vt ab oībus angelis adoraret̄ vt deꝰ: & habito in se cōsilio dixit. Ego sum plenꝰ sapiētia ꝑsuadebo oībus angelis ita ꝙ sine cōtradictione credēt michi dicēti: deꝰ ego sum: a me ipso sum: ꝑdicauitq̄ eis sine tpis mora vt habet̄ in Daniele vbi dicit̄. Fines suos emisit ad vniuersa ligna regiōis. i. effudit eloq̄a sapiētie sue ad vniuersas angelorum mltitudines vt sibi obedirēt. Sed dn̄s deꝰ q̄ nō ꝑmittit creaturā tēptari sup̄ id q̄d pōt: suscitauit vnū de archangelis q̄ cōstāter diceret: nō es tu deꝰ: sed ē alter excellētior qui te & oēs nos creauit: & iō ille vocatꝰ est michael: q̄ interpretat̄ quis sicut deꝰ nr̄: qui resistendo lucifero dixisse perhibetur. Cur dicis ego sum deꝰ. Quis enī potest esse deꝰ sicut deus noster: & silia. & tunc factū est prelium in celo vt dicitur Apoca. xij. ꝙ michael pugnabat cum dracone. Hec Henricus de Assia super Gen̄.

Decimum caput secūde

decadis est de assumptione hoīm intra choros angelorum. Circa quod due questiunculenunc infra notate soluentur.

Caput Decimum

P Rima questiũcula est: Si ad angelorũ collegiuʒ post mortē hoĩes assumā tur. Ad quam primo videt̃ respondendũ nega tiue. Ratio est: q2a plus distat natura hoĩs a natura ange lorũ q̃ natura vni⁹ angeli a natura alteri⁹. Sʒ angelus ĩ ferioris nature nõ põt ꝑtingere ad supioris ordinē: ḡ vi det̃ ꝙ nec hoĩes ad ordines angelorũ assumant̃: nec assu mi possint. In cõtrariũ est Mat. xxij. vbi dicit̃ a xp̃o. Erũt sicut angeli dei in celo. Et eccl̃ia cantat. Gaudēt chori an gelorũ cõsortes & cõciues nr̃i. R̃ño dicēdũ ꝙ circa hoc triplex fuit opinio. Quidã enĩ cõmentator grecus ep̃us Eustratius dicit in cõmentario sup. vi. ethicoꝝ Aristo telis ꝙ nemo tantũ aĩe sue ꝑfectũ sperare põt vt ad opa tionē intellectuũ sepatoruʒ siue substantiarũ intellectua liũ separatarũ cuiusmodi sũt angeli ꝑtingat. Et scd̃m hoc dicendũ est ꝙ hoĩm q̃ in gl̃ia assumunt̃ erit vnus ordo decimus inferior. ix. ordinibus angelorum. Sed hec opinio est cõtraria dictis sanctorũ: & videt̃ etiã sapere heresim. Cum etiã beata virgo sit exaltata sup̃ choros an gelorũ vt hēt eccl̃ia. & ponit̃ in. c. ꝑnunciandũ de cõse. di. iij. & Aug⁹. xij. & xxij. c. i. de ci. dei dicit: ꝙ nõ erũt due societates hoĩm & angelorũ sed vna. Alia opinio est ꝙ quidam hoĩnuʒ assumentur ad ordines angelorũ Alij vero facient vnũ ordinē decimũ vt expleat̃ sĩ̃itudo de decima dragma ꝑdita q̃ ponit̃ Luce. xv. Sed hec diuer simode assignantur. Quidã dicũt ꝙ solũ virgines ad or dines ãgelorũ assumũtur eo ꝙ cognata sit angelis virgi nitas: vt dicit hieronim⁹. Alij vero electi decimũ ordinē constituũt. Sed hoc etiã nõ videt̃ verũ: q2a multi nõ vir gines vt Petrus & magdalena m̃ltis etiã virginib⁹ emi nētiores sunt. Vnde alij dicũt ꝙ ꝑfecti assumũtur ad or-

dines angelorũ sed illi qui sunt imperfectorum merito rum decimũ ordinẽ cõsumabũt. Sed cũ ex hoib⁹ & angelis futura sit vna eccl'ia & ierarchia nõ est ꝓbabile ꝙ numerus ordinũ q̃ celesti ierarchie cõpetit ꝑ tria terna distinct⁹ vt ipe numerus ordinũ exprimat trinitatis increate vestigiũ ꝑ hoies augeat. Et qñ dicit in. c. hij duo solũmodo hymni: de cõse. d. i. ꝙ sit decim⁹ ordo eoꝝ ꝛc. Sic intelligendũ est: ꝙ de hoibus restaurabitur qđ in angelis lapsũ est: de q̃bus tot corruerunt vnde posset fieri decim⁹ ordo. Sil'iter qñ magister sniaꝝ in. ij. d. ix. testatur de scriptura (cui⁹ maior ẽ veritas ꝙ̃ oĩs humani ingenij ꝑspicacitas: vt dicit Aug⁹) q̃ dicit ꝙ ex hoibus decimus ordo est restaurandus. Respõdet albertus ꝙ ibi decimus ordo nõ est acci piẽdus rõne numeri: sed rõne gradus in gl'ia vel gr̃a. Est tertia positio que doctrinis sc̃toꝝ magis cõsona est & que magis doctrine theologorũ placet: & maxime sãcto Tho. Alberto magno: domino Vlrico ꝙ oẽs electi assumẽtur ad ordines angelorũ: quidam. s. ad superiores quidam ad inferiores quidam ad mediocres ꝑ diuersitate suorũ meritoruꝫ: sed beata maria sup oẽs Hec autẽ positio pꝫ ex glo. sup illud Psal. Constitues eos principes ꝛc. que dicit: elegit pauperes vt exaltet ad ordines celi q̃ sunt ex hoibus & angelis. Itẽ glo. super. illud Deuter. xi. Omnis loc⁹ quẽ calcauerit pes vr̃ ꝛc. Dicit ibi glo. Si diabolũ vincere potero: si meruero vt deus cõterat eum sub pedib⁹ meis: cõsequẽter locũ in celo ei⁹ habebo. Item Diony⁹. c. i. de diuinis noĩbus dicit. Homines angelorũ gl'iam sortient. Itẽ Greg⁹. in omelia de centum ouibus de q̃bus Luce. xv. dicit: ꝙ hoies scđm diuersitatẽ meritorũ ad diuersos ordines transferẽtur angelorum. Et in omelia de angeloruꝫ distinctiõe dicit Greg⁹.

Caput Decimum

Distincte cõuersatiões hominũ singulorũ hominib⁹ cõgruũt & in eorũ sortẽ vl' ordinẽ per cõuersatiõis simi tudinẽ deputant̃. Naꝫ sũt pleriq̃ꝫ q̃ parua capiũt ꝛc. Si autẽ querit̃ vtrũ assumant̃ tot de hoibus quot angeli ceci derũt vl' remãserũt vel plures vl' pauciores. Respõdeo & dico: ꝙ ille hoc solus scit cui soli cognit⁹ ẽ numerus ele ctorũ i supna felicitate locãdus & hic ẽ de⁹. Ad rationẽ aũt in oppositũ: & ad auctoritatẽ Eustratij respõdet̃: ꝙ hoĩes assumi ad ordines angelorũ põt intelligi trib⁹ mo dis. Vel ex pte nature: vel grẽ: vl' efficatie. Primo ex pte nature & sic nullus assumi põt ad ordines angelorũ: tũ qa in hoĩe naturalis actio nunq̃ꝫ põt ptingere ad eq̃litatẽ angelorũ nullus enĩ intellectus hũanus scd̃m suã formã põt ptingere ad cognoscendũ deũ. vt angeli: tũ qa semp remanebunt distincte nature. s. angelica & humana. Scd̃o modo assumi ad ordines angelorũ põt intelligi ex pte gratie & tũc dico ꝙ nõ solũ ad ordines sed sup or dines angelorũ assumi põt: vt patet de beata virgine que ex eo ꝙ habuit plus de gratia sup oẽs choros angelorũ est exaltata. Tertio mõ põt intelligi assumi ad ordines angelorũ ex pte efficatie: & tũc dico ꝙ q̃uis angelus in ferior nõ possit mereri vt ad gloriã angeli supioris pue niat: tñ hõ sic. Eo ꝙ meritũ hoĩs est efficatius q̃ꝫ meritũ angelorũ. Qd̃ pbat̃ q̃tuor rationib⁹. Prima ẽ ppter dei liberalitatẽ que nõ obstãte hũane nature ĩfirmitate hoĩ tantũ vult dare quantũ angelo. Scd̃a ratio est ppter diffi cultatẽ que est occasio maioris conatus & per cõsequẽs meriti. Tertia ratio est ppter tpis diuturnitatem ex qua homo põt de virtute in virtutẽ pficere: & de bono ĩ me lius. cũ diutius sit viator q̃ꝫ angelus. Quarta ratio est p pter gratie & meriti xp̃i infinitatẽ: ex qua nostra merita efficatiam habent: & ideo magis pñt hoĩes virtute me

riti xpi quod est infinitū transferri in gradū altioris na ture quā etiā angelus. Tho. in. ij. sniarꝝ. di. ix. & de cōse. di. i. c. hij duo hymni. dn̄s Ioh. de turre cremata.

Secunda questiuncula est:

f Si virgo maria fuit assumpta sup choros ange lorū. Ad quā videt̄ prio rn̄dendū negatiue. Ra tio est: qa sup choros & trenos angelorū nō est nisi tro nus sanctissime trinitatis. que ē ipsa deitas vel de⁹. Sed in treno illo nō fuit collocata qa sic fuisset eq̄lis in dei tate & gl'ia triū psonarū ergo. Ad hanc questionē̄ di cūt aliq̄ q̄ virgo maria nō dicit̄ exaltata sup choros an gelorū: qa collocata fuit in primo loco postremi superio ris chori seraphincꝝ vnde lucifer cecidit. Sꝫ hoc nō valet qa si sic nō diceret̄ exaltata sup choros angelorꝝ sꝫ intra eorū tronos posita. Ideo dicendū ē q̄ sup̄ oēs choros as sumpta fuerit & collocata. Q̄d ꝓbat̄ ratiōib⁹: auctorita tib⁹: & figuris. Prima ratio est sancti Tho. in opuscul: opusculo. viij. dicētis. Maria virgo excessit oēs angelos ī trib⁹. s. ī plenitudine gratie: in dei familiaritate & puri tate: ergo eos etiā loco debuit excedere. Itē albertus sup: Missus est: idē sic ꝓbat. Plus distat beata virgo a seraphī in dignitate & gloria: q̄ seraphin a cherubin. Sed ꝓpt̄ excellentiā dignitatis seraphin ordinat̄ super cherubin vno ordine ergo beata virgo erit super seraphin ad mī nus vno ordine. Itē plus distat dn̄a a seruo q̄ȝ seruus a seruo. Sed seraphin seruus sic se habet ad cherubin seruū q̄ vno ordine superat illū: ergo & regina & dn̄a oēs ser uos & p cōsequēs oēs angelorū choros. Itē Ioh. de blibia Bononiensis quolibeto. xix. sic ꝓbat ꝓpositū: gratia & gloria cōmensurantur: nam scd̄m mensuram gratie est mensura glorie: sed beata Maria omnem creaturam

intellectualē antecedit in gratia: ergo omnib⁹ prefertur in gloria: ei quippe dictum est. Aue gratia plena. Item meritum & premium sibi per equiparantiā correspondent. Meritum autē consistit in charitate: sed ipsa plus q̃ aliquis angelus dilexit deum: ergo zc. Idem habetur de conse. di. iij. c. pnunciandū. & ibi Archidiaconus. Probatur etiā idez auctoritatib⁹: & primo eccl'ie cantātis. Exaltata es sancta dei genitrix sup choros angelorū ad celestia regna. Itē Psal. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate. glo. Astitit. i. sup choros angelorum ppinquius stetit. Regina vero a dextris tuis. i. ppe deitatē tuā. In vestitu deaurato. i. sapientie ad aduocandum p hominibus. Circūdata varietate: meritorū. s. & virtutum. Item Aug⁹. Sed de te o virgo quid dicam pauper ingenio cum quicq̃d dixero minus sit laude tua. Si celum te vocem maior es zc. Et cōcludit: si dominam angelorum vocem per omnia etiā comprobaris. Si ergo domina eorū: ergo super eos. Et Hieronim⁹ Hec est dies preclara in qua meruit exaltari super choros angelorū: & peruenire vltra qua nostre humanitatis nature licitum sit vbi nō substantia tollitur sed glorie magnitudo monstratur. Vbi xp̄s p nobis introiuit pōtifex in eternū celi palatium zc. Probat̄ tertio figuris: & primo. iij. Reg. ij. Vbi ponit̄ q̃ tronus Bersabee matris Salomonis positus est iuxta tronū regis & sedit mater ad dexterā filij. Itē. 3. Reg. ij. dixit dn̄s p arā pphetā Ieroboā. Te assumā regnabis sup oīa que desiderat aīa tua erisq̃ rex sup isrl'. Et sic p3 veritas hui⁹ questionis. Ad argumentū aūt in cōtrariu3 est dicēdu3: q̃ nō iō dr̄ virgo maria exaltata sup choros angelorū q̃si fuerit eq̄lis in deitate trib⁹ personis. S3 q̄a citra psonas diuīas nulla pura creatura plus beata virgine participat dn̄i gratiam

gloriã & premiũ essentiale diuinũ. Clamem⁹ ergo ad eã gemẽtes in hac lachrymarũ valle & flẽtes: dicẽdo: trahe nos post te itra choros ãgelorũ & adiuua vt in odorẽ vnguentorũ tuorũ curramus o virgo aduocata nostra.

Causa aspirãte deo optimo maximo: princeps inuicte: ꝑ quãto virtutis & roboris animi mei mediocritas tulit: suo fine: kalo. demonũ. i. bonorũ angelorum secunda decade. Nunc etiã tertio patrocinãte & opitulante Ioue xp̄ionorũ: paulo liberius ad tertiã: de Kco demonib⁹. i. malis angelis nr̄a se flectet disputatio Eritq; iusta Aristo. ij. methaphi. & ij. posteriorũ. Primũ de malis angelis: petitionũ caput de veritate & existẽtia ipsoꝝ. Circa quod sex questiũcule soluent̃: q̄rum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est. Si Kco demones. i. mali angeli sc̄dm rei veritatẽ reperiant̃: an sit cõmentũ fideliũ theologorum & xp̄ianorum. Ad quã primo videt̃ r̄ndendum negatiue: q̄a si essent reperient̃ a deo in libro genesis creati: s; ibi nulla fit mẽtio de angelis malis nec bonis: ergo nõ sũt creati: nec per cõsequens existunt in mundo nec ĩ inferno aut in aere hoc nostro caliginoso. Item Aristoteles & perypatetici posuerũt nõ esse demones & ea que nos attribuimus demonib⁹ dicebant ꝓuenire virtute celestiũ corporũ & aliquarũ rerũ naturaliũ. s. lapidũ & herbarum. Preterea nos videm⁹ q̄ luna sc̄dm certa augmenta eius vexat hoĩes & lunatici dicunt̃ Mat. x. & xvij. Nigromantici etiã obseruant cõstellationes ad opera eorũ cũ fingunt se inuocare demones: ergo nõ ex demonib⁹ ꝑut dicitur: sed ex corporibus celestibus illa ꝓueniunt

Caput Primum

Rño dicendum q circa veritatē & existentiam demonū triplex fuit opinio. Prima Aristotelis & eū sequētiū pypatheticoꝝ q nō posuerūt demones esse: sed ea q̄ attribuere solem⁹ demonib⁹ dicebāt ꝑuenire ex virtute celestiū corporuꝫ: planetarū & quarūdā aliarū rerū Vnde Aug⁹.x.de ci.dei.dicit Porphyrio egyptiaco pypathetico & nigromātico. Visum fuit q qbusdā herbis: lapidibus aīantib⁹ sonis ac certis qbusdam vocibus figurationibus ac figmētis: qbusdam etiā obseruatis motib⁹ siderū in cōuersione celi: fabricanť interra ab hoīb⁹ potestates siderū idoneas varijs effectibus exequēdas. Sed hoc apparet manifeste falsū: dicit Aug⁹ ex hoc q īueniūtur aliq̄ opationes demonū que nullo mō pñt ꝑcedere ex aliqua naturali causa puta q aliqs arrept⁹ a demone loquať linguā ignotā: recitet versus & auctoritates quas nunq̄ sciuit. Multaqꝫ alia īueniunť opa demonuꝫ tā in arrepticijs q̄ in artib⁹ nigromāticis: puta statuarū locutio: earū motio q̄ nullo mō pñt ꝑcedere nisi ex aliquo ītellectu. Propter quod quidā alij phī coacti sunt ponere demōes esse: sꝫ ñ q̄s nos dicim⁹: sꝫ esse aīas hoim vt dixit Plotinus: & adducit Aug⁹.ix.de ci.dei. & ex huiusmodi hoīm aīab⁹ fieri demones lares.i. domesticos si fuerūt aīe boni meriti. Si vero fuerūt aīe mali meriti fiunt larue.i.turpes & terrifacientes. Si aūt sit incertū eas bonorū fuisse aut malorū meritoꝝ efficiunť dij manes: quod credētes multi aruspicū occiderūt pueros vt haberēt aīas eoꝝ in suis opibus coopantes & adiuuantes Sed hoc pniciosum dogma Crisostom⁹ sup illud Mat. Demones exibant de monumentis: obtriuit dicens nō habet rationē: vnā virtutē in corporeā posse in aliaꝫ trāsmutari substantiam.s.aīam ī substantiaꝫ demonis. Nec etiaꝫ rationabile ē aīam a corpe separatam hic oberrare.

Iustorū eni aie in manu dei sunt: que aūt sunt peccatoriū cōfestim hic adducunt. Fuerunt tertij qui ꝓpter circe neī hanc nunc suppositā opiniones posuerunt: vt adducit Aug⁹. viij. de ci. dei. ꝙ oīm aialiu3 in qbus est aia rat. ōnalis tripartita diuisio est: in deos: hoies: & demones. Deos autē dicebant habere corpora celestia: demones aerea hoies vero terrena. Vnde & Plato sub substantijs intellectiualibus oīno a corpe sepatis hos tres ordines substantiarum corporib⁹ vnitarū ponebat. Et hij tertij licet verū dixerint ꝙ hoies terrena corpa habeant vt experimur & falsum senserint de aiatione corp orū celestiū. Cum Aristoteles neget corpora celestia esse aiata vt dicit Boetius Cogēte tm̄ veritate verū dixerunt ponēdo demones esse licet nō sint naturaliter corpis aerei vt ponebant: & in sequēti dubio ꝓbabit. hec oia Tho. in questionib⁹ disputatis demonib⁹. q. i. Ponit etiam dn̄s Wilhelm⁹ parisiēsis in li. de vniuerso. pte. iiij. ꝙ inter kaco demones sunt etia3 aliqui delyri q̄si fatui q exigente hoc in penam q̄litate peccatorū: ex intrinsecis passionib⁹ vitioru3. s. ire edij: superbie: timoris: doloris & huiusmodi que pn̄t tm̄ excrescere in spū aliq̄ ꝙ incipiat furere & delyrus fieri. Ita ꝙ tam stulte & ridiculose iudicet de reb⁹ sicut vnus fatuus hō q circa virtutē rationatiuā ita pueriti turbari & alienari pōt ꝙ errabit circa secunda3 & tertiā opationē intellectus. Et silr̄ pōt accidere ī demonib⁹ & aīab⁹ damnatis. hec ille formalr̄. Sed p̄ter hec q̄ nunc sup dicta sunt: cōstare pōt existētia & veritas maloru3 spirituū siue demonū: prio scripturarū & gētiliū auctoritatib⁹. Scd̄o inductiōib⁹. Tertio exēplo. Primo auctoritate veteris testamēti & noui. Nā geñ. iij. dr̄. ꝙ tpe q̄ Adā & Eua erāt nudi ī ꝑadiso: erat quedā alteri⁹ speciei rōnalis creatura p̄ter hoiem. Vn̄ dr̄. S3 & serpēs erat callidior

cunctis aīantibus terre que fecerat dñs deus quinta & sexta diebus. Qui quidē serpēs nō ꝑpria natura sed quadam intellectuali natura serpēti aduēticia loquebatur dñe Eue. Hanc autē rationalē creaturā preter hoīem dicitur diabolū fuisse. Iob. quoqꝫ. c. xx dr̄. Vadēt & veniēt super eū horribiles demones: oēs tenebre abscōdite sunt in oculis eiꝰ. Et. c. xvi. dr̄. Hostis meus terribilibꝰ oculis me intuitus ē: aperuerūt super me ora sua & exprobrantes percusserūt maxillaꝫ meā saciati sunt penis meis. Et Sapīe. xi. c. dr̄. Pro eo ꝙ errantes colebant mutos serpētes & bestias superuacuas: īmisisti illis multitudinem mutorum aīalium in vindictā vt scirēt ꝗa per que peccat ꝗs per hec et torquet̄. Et Mat. 25. Discedite a me maledicti ī ignē eternū qui paratus ē diabolo & āgelis eiꝰ. et Iob. 41. methaphorice formaꝫ demonis describens dicit. Sternutatio eius splendor ignis & oculi eius vt palpebre diluculi: de ore eiꝰ lāpades ꝓcedunt sicut tede ignis accense: de naribus eius ꝓcedit fumus sicut olle succense atqꝫ feruentis: halitus eiꝰ prunas ardere facit: & flamma de ore eiꝰ egreditur: in collo eius morabitur & faciem eius precedet egestas ⁊c̄. Vide totū capitulum. Refert etiam Augꝰ. li. viij. de ci. dei. ꝙ Apuleiꝰ Platonicus scribit in li. de deo Socratis: Socratē demonē quendā habuisse familiareꝫ ꝗ sollicitus erat circa ipsuꝫ vt desisteret ab agendo qn̄ illud qd̄ agere volebat inprospere fuerat euenturum. Item posuit ꝙ demones sunt medij inter hoīes & deos: p̄ces hoīm ad deos deferentes atqꝫ īpetrata beneficia hoībus reportantes. Et Plato in thimeo dicit. Inuisibiliū diuinarū potestatū que demones nūcupant̄. p̄stare rationē opus maius est: ꝙꝫ ferre valeat hoīs ingeniū. Et Xenofon li. i. de morte Socratis ad Atheniēses inqt. Enī uero iā bis michi defensionē parāti demoniū aduersat̄.

Et Lactanti⁹ li. ij. Institutionū. & Aug⁹. li. x. c. 24. de ci. dei. multa de eorum existentia scribunt. Sed preter ea etiā que dicta sunt de scripturaꝝ testimonijs: esse quasdaꝫ rationales substātias malas & peruersas p̄ter hoīem: & in hoc mundo vagari patere & cōstare pōt ex quinqꝫ inductiōibus Primo ex reuelatiōib⁹ seu inspirationib⁹ occultorū q̄s sepe fieri hoībus & factas etiā certissima relatione didicimus q̄ saluari nō poterant ex ordine & influxu corporaliū causaꝝ supiorū & inferiorūꝫ. Scdo ex rn̄sis seu oraculis & alijs miris effectib⁹ qui apparuerunt circa ydola qbus demones persuaserūt hoībus se colendos etiā magnis & sapientib⁹ viris vt Romanis zc. qui etiā effect⁹ rationabiliter reduci nō pn̄t: aut in causas superiores vel inferiores cursus naturalis. Tertio ex operib⁹ seu effectib⁹ artiū magicarū quarū sunt quidaꝫ effectus mirādi qui fiunt mediantib⁹ verbis nō ex ītrinseca virtute verborū aut caracterū: nec ex ꝑpria virtute intellect⁹ hoīs verbo ꝑferentis vt clare & faciliter ex principijs recte philosophie & liberaliū artiū cōuinci pōt. Relinqtur ergo q̄ fiāt tales effectus ex opatione alicui⁹ intellectus vel nature ītellectualis/ad quā referunt̄ verba intelligibilia & nigromanticorū: & ad quā formant̄ signa caracteres seu sigilla firmitat' dominij. Quarto ex actib⁹ obsessorū & reuelationib⁹ occultorū. Quinto ex subitis trāmutationib⁹ rerū vt virgarū in serpētes & huiusmodi que fecerūt magi Pharaonis. hec oīa henricus de Assia sup Gen̄. Tertio id ē suadebit exemplo. Retulit enī michi. R. dn̄s abbas rugius salernitanus: integre vite: magniqꝫ iudicij vir/atqꝫ Ferdinandi regis fidelissimus a secretis ambasiator: q̄ ea tempestate qua Veneti grauissimū bellū duci Ferrarie intulerūt. Cum Alfonsus Aragonius Calabrie dux īuictus tunc esset Mediolani

ibiq; inter illustres viros de spiritib⁹ sermo haberet. In quo cetu tunc forte aderat is abbas: variteq; de ea re sentirent: asseuerasse ducē ait. Nō vanū esse qđ de illis dicerēt: neq; cōmenticiū. Siquidē cū apud Cotronum Calabrie ciuitatē degeret: & post regias curas aliqd quereret laxamētū: nunciatū est mulierē ibi a spiritib⁹ male mulctari. Iussit illā ad se duci. Quā alloqui dux cū cepisset eā velut foret exanimis nichil respondere: nichilq; moueri. Qđ ille cū aiaduertisset: loculos (q crepūdia appellant) in quibus lignū crucis: agnus dei: & cerea quedā crux: a diuo frātre Iohāne de capistrano ordinis minoR̄ sacrata latebant e sinu suo exemit: eiusq; mulieris clam brachio iposuit. Tunc illā vehemēter exclamasse: minisq; modis os atq; oculos distorquere cepisse. Dux vero iperat fari: quid ita clamitaret: respondit vt id auferret qđ ei iniecerat: tū duci quid nā esset qđ auferri iuberet interrogāti respondit: hijs loculis quos ipse clandestine imposuerat inesse lignū crucis: agnū dei: & cereā crucē ab infestissimo eius hoste sacra[illegible]: que cū dux abstulisset rursus ea fit exanimis. Hijs cū Venetorū consul superuenisset de rebus serijs cū duce locuturus: inde ea iussu ducis educit̄. Mox sequentib⁹ tenebris cū se cubitum dux recepisset: repente oīa obstrepere visa sunt: vt aliquos ad se dux timore correptus aduocari iusserit: qbus cū puigil vsq; ad lucē pnoctauit. Hanc iterū die postero īperat accersiri: que ducē: vbi eadē que pridie fecerat: molientē aduertit. Interrogat an nocte preterita ptimuerit. Quā cū dux īcrepuisset tanq; tartareū spiritū mortalib⁹ infestū: simulq; sciscitaret̄ an ea fuerit q per cubiculum obstrepuerit somnosq; turbarit. Illa surridens: annuit: Vbi latuisset interroganti: in sūmo inquit conopeo qđ lecto tuo adiacet: q; nisi me sacra que loculis gestas ab-

dita ꝓhibuissent: illico te nostris manib⁹ enectū: ꝑcipitē e lecto de turba dedissem. Quin nostin me captasse quodcūq̧ verborum tibi heri fuerit cū venetorū cōsule. Dux vero tanq̄ id fieri nequaq̄ potuisset: amotis arbitris: fare inquit. Illa nō secus ac si interfuisset: rem omnem vt erat: ne mutato qdem verbo: ordine edisserit. Admirabūdus dux: tanto post hec firmius credidit malignos spiritus circūferri. quantuȝ vnq̄ antea hesitarat. Nunc ad rationes respondeamus in oppositum. & primo ad primum dicendū est q̄ Aug⁹ dixit. xi. de ci. dei. q̄ angeli cōmuniter nō sunt pretermissi in illa prima rerū creatione sed significantur nomine celi aut nomine etiam lucis. Ideo autem vel ꝑtermissi sunt: vel nominib⁹ rerum corporalium figurati: qa Moyses rudi populo loquebatur qui nō dum capere poterat in corpoream naturaȝ: & si eis fuisset expressum aliquas res esse super oēm naturam corpoream fuisset eis occasio idolatrie ad quaȝ proni erant & a qua moyses eos ꝑcipue reuocare intendebat. Ad secundū cum reuerentia declinamus Aristoteleȝ & vbi contra fidem tenet penitus euȝ negamus & dicimus q̄ licet corpus lunare in augmento vel decremento possit fortasse aliqualiter homines vexare: nō tamen tanta vexatione quanta nos quandoq̧ videm⁹ in arrepticiis: sȝ illam tam vehementē causant demones & id faciunt maxime in augmento vel decremento lune: duplici ratione Primo qdem ad hoc vt creaturaȝ dei. s. lunā infament: vt dicit Hieronimus & Crisostomus. Secundo qa cum nō possint operari nisi mediantibus virtutibus naturalibus vt declarabit̄. considerant ipsi demones ī suis operibus aptitudines corporū ad effectus intentos. Manifestum est autē q̄ cerebrum oīm partium corporis humidissimum est: vt dicit Aristoteles: & ideo maxime

subicit operationi lune q ex sua ppietate habet moue-re humore. In cerebro aute pficiunt vires aiales: & ideo demones scdm certa augmeta lune pturbat hois fantasiam qn cosiderat cerebru ad hoc dispositu. Ad tertium dicendu q nigromatici vere & no ficte inuocat demones i certis costellatioib. & demones respondet & veniunt ppter duo. Primo quide vt hoies in hunc errore iducant: q credat aliquod numen esse in stellis. Secudo qa cosiderat scdm aliqs certas costellatioes natura corpale magis esse disposita ad effectus p qbus aduocant. Qd etia alliciant & aduocent aliqb herbis: lapidib zc. vt adducit Aug de mente Porphirij: no tn illi qui pdicabilia edidit. Ad hoc respondet Aug. xxi. de ci. dei q demones alliciunt huiusmodi: no vt aialia cibis. s. vt ouis ramo viridi: sz vt spus signis inquatu. s. eis hec exhibet in signu diuini honoris cui ipi sut cupidissimi. Hec oia Tho[illegible] vbi supra. & pri. par. q. cxv. & Henricus sup Gen.

Secunda questiuncula est:

qd sunt quos nos vocam demones. Ad quas respondet Aug super Gen. recitatiue de mete platonicoru: & ponit in decretis in. c. sciendu. xxvi. q. iij. sic describes angelos malos. Demones sut genere aialia natura pulcherrima: mete rationalia: aio passiua: corpe aerea: duratioe eterna. Dicit genere nature & pdicamenti substatie. Natura pulcherrima. Nam quantu ad substantia sue nature no sunt bonis angelis turpiores. Animo passiua: passionib scdm platonicos appetit sensualitatis cocupiscibilis. s. & irascibilis. Corpe aerea: iquantu sut creati de materia sbtiliori: vt dicit glo. decreti vbi sup vt itelligant subtili & velocius intelligere q hoies. Duratioe eterna dei. s. gratia & no natura. Ite Aug de

ci: dei sic eos etiã describit. Demones sunt spũs nocendi cupidissimi. a iusticia penitus alieni: sup̃bia tumidi: inuidia liuidi: fallacia callidi: qui in hoc quidez aere habitant: q̃a de sublimitate celi suꝑioris eiecti merito irregressibiliter in sibi congruo velut carcere damnati sunt Et dicunt̃ mali angeli diaboli: a dia q̃d est duo: & bolus q̃d est morsellus: quasi duos morsellos cupiẽtes: aĩarum & corporũ: vt dicit̃ in glo. ordinaria in. c. firmiter extra de sũma trinitate. Dicit̃ etiã diabolus hebraice quasi deorsuz fluẽs. Grece dicit̃ criminator. Latine angelus malus: vt dicit Isidorus. viij. ethimo. Dicit̃ etiã sathanas q̃si aduersarius. & demon q̃si perit⁹ rez. hec ex sup̃ dictis.

Tertia questiuncula est: Si casus & lapsus angelorũ a mũdi pricipio vt dicũt xp̃iani fuit possibilis. Ad quã sic r̃ndet̃ ꝙ q̃dam heretici & ph̃i ĩpugnare solẽt doctrinã xp̃ianã in hoc puncto de casu angelorũ dicẽtes: ꝙ lapsus originalis a pricipio mũdi angelorũ in essentialib⁹ & accidẽtalib⁹ ꝑfectorũ nõ fuerit possibilis. Nam dicũt primo: ꝙ ipsi angeli a pricipio habuerũt de deo & de habitudine legitima oĩs creature ad deũ clarissimã cognitionẽ citra vltimã beatificã: sciẽtes indubie deũ plus se diligendũ esse: & sibi soli obediendũ: regraciandũ & cultũ latrie exhibendũ: ergo malũ culpe in eis esse nõ potuit. Item sc̃do arguũt sic. Nulla existente in angelis causa auersionis a rectitudine status primarij nullus in eis potuit accidere lapsus aut peccatũ: sed nichil dubietatis aut obscuritatis vł difficultatis in hijs q̃ agere: que ommittere: que habere debuerunt potuit in tanta felicitate eis accidere: nec aliquid erroris in vniuersali: aut in particulari: vel aliquod ĩpedimentũ vel retractiuũ q̃d angelos a recta

& debita habitudine ad suũ creatorẽ educeret: ibi potuit esse. Quinimo totũ qd intus & extra angelos erat inclinabat & ĩpellabat rationalẽ angelorum appetitũ erga deũ ergo peccare nõ potuerũt. Item tertio sic. Volũtas cũ sit potẽtia de se mota oportet necessario oẽm actum electũ eius esse conformẽ alicui iudicio rõnis. Igitur vbi ratio vel intellectuale iudiciũ semp est inobliquabile sicut in angelis erat: ibi potẽtia volitiua obliquari & peccare nõ poterat: ergo. Itẽ quarto sic. Si lucifer peccauit: oportuit actum quo primo peccauit esse libera volũtatis electione: ideo illud fuit conforme alicui iudicio ratiõis: quod si fuit rectũ nõ peccauit: quia non põt arbor bona malos fructus facere. Si vero erroneũ: tunc error intellectus precessit culpam voluntatis: quod oẽs refugiũt admittere. Item quinto sic: dicit. b. Aug9. xi. de ci. dei. ca. xij. Omnes angeli ab initio fuerũt equales felicitatis: & ita steterũt: donec isti qui nunc mali sunt caderent: igitur erant equales in virtutibus: igitur si vnus habuit perseuerantiã: ergo & omnes: quia alias nõ fuissent equaliter felices. Item sexto. Voluntas nichil potest attigere nec exequi sine rationis aminiculo & directorio. Ratio aũt nõ consentit malo: ĩmo semp recalcitrando malo remurmurat: dicente pho. i. ethicorum. q ratio semp ad optima deprecatur: quomõ ergo peccare potuerunt & tam mali fieri: quomodo angeli tã pfecte atq nobilis rationalis nature tanteq virtutis: sapiẽtie & sciẽtie ab initio felices & beati appellati: cadere & labi potuerũt: ergo.

Sed contra Iob. iiij. dicit. In angelis suis reperit prauitatem. Ad hanc dubietationẽ respondendo quatuor primo notanda sunt: deinde argumentis respondebitur. Primũ notabile est q tam angelus q̃ quecũq creatura rationalis si in sola natura consideret potest peccare:

& si alicui creature cõuenit vt peccare nõ possit: hoc habet ex dono gratie: nõ ex conditione nature. Cuius ratio est: quia peccare nichil est aliud q̃ declinare a rectitudine actus quẽ debet habere: siue deficere in agẽdo: siue accipiat pctm̃ ĩ naturalib⁹ siue ĩ artificialib⁹ siue ĩ moralibus: solũ autẽ illũ actum a rectitudine declinare nõ cõtingit cuius regula est ipsa virtus agentis. Si enim manus artificis esset ipsa regula incisionis: nunq̃ posset artifex nisi recte lignum incidere: sed si rectitudo incisionis sit ab alia regula: contingit incisionem esse rectam & non rectam. diuina autem voluntas sola est regula sui actus: quia ad superiorem finem non ordinatur. Omnis autem voluntas cuiuslibet creature rectitudinem in suo actu non habet nisi secundum q̃ regulatur a voluntate diuina ad quam pertinet vltimus finis: sicut quelibet voluntas inferioris debet regulari secundũ voluntatem superioris: vt voluntas militis secundum voluntatem ducis exercitus. sic igitur in sola voluntate diuina peccatum esse nõ põt: in qualibet autem volũtate creature potest peccatum esse secundum conditionem nature sue. Tho. pri par. q. lxiij. arti. i. in corpore.

Secundũ notabile est. Non est nec esse potest aliqua intellectualis creatura dei capax contradictorie libera simpliciter impeccabilis. i. que nullo modo possit peccare: patet faciliter: quia deus omni tali potest obligatorie precipere aliquid quod in eius potestate implere esset: vl̃ non implere stante obligatione ad contrariũ: quia nulla creatura rationalis esse potest de cuius ratione essentiali sit esse beatum: ergo omnis talis potest in statu vie poni & dimitti suo libero arbitrio sub communi influentia: ergo omnis talis potest peccare. Tertium notabile est: q̃ non potest esse aliqua creatura rationalis

essentialiter seu naturaliter mala vel peruersa: quod pro
batur sic. Sit. A. talis creatura rationalis que essentia-
liter sit mala: tunc quero si. A. sit apta nata agere vel se
habere cõformiter cõditioni sue nature vel nõ. Si primũ
tunc bene & recte se habere põt: & p cõsequẽs nõ est es
sentiale puersuꝫ esse. Si vero dicat̃ ꝙ semp agit & appe-
tit difformiter rõni & cõditioni nature sue: sequit̃ ꝙ vio
lenter se habeat: & si sic tũc põt se naturalit̃ habere. i. cõ
formiter cõditioni nature sue: & ita potest iterũ bene &
recte se habere: & male & peruerse. Ex quibus duobus. s.
secũdo & tertio notabilibus sequit̃ ꝙ omnis natura ra
tionalis cõtingenter & p accidẽs. i. ex ꝓpria potestate &
libero arbitrio male facta est. Nam vt dictuꝫ est: nulla
naturaliter est mala. hec Henric⁹ de Assia sup genesim.

Quartũ notabile est ꝙ malũ culpe siue pctm̃ mortale
in actu liberi arbitrij conuenit esse dupliciter. Vno mõ
ex hoc ꝙ aliquod malũ eligit̃ / sicut homo peccat eligẽ-
do adulteriũ: qđ scđm se est malũ: & tale peccatum sem
per ꝓcedit ex aliqua ignorãtia vel errore: alioquin id qđ
est malũ nõ eligeret̃ vt bonũ. Erat quidem adulter in ꝑ
ticulari eligens hanc delectationẽ in ordinati actus q̃si
aliquod bonũ ad nunc agendũ ꝓpter inclinationẽ passi
onis aut habitus: etiã si in vniuersali nõ erret: sed veraꝫ
de hoc sententiaꝫ teneat. Hoc aũt modo in angelo pctm̃
esse nõ potuit: qa in angelis nec ignorantia ẽ nec in eis
sunt passiones: q̃bus ratio aut intellectus liget̃. Alio mõ
conuenit peccare per liberum arbitriũ eligẽdo aliquid
quod scđm se est bonũ: sed nõ cum ordine debite men-
sure aut regule: ita ꝙ defectus inducẽs pctm̃ sit soluꝫ ex
parte electiõis que nõ habet debitũ ordinẽ nisi ex parte
rei electe: sicut si aliq̃s eligeret orare nõ attendẽs ad or-
dinẽ ab ecclesia institutũ: & hui⁹ peccatũ nõ preexigit.

ignorantiã: sed absentiam solũ considerationis eorum que considerari debent: & hoc modo angelus peccauit cõuertendo se per liberum arbitriũ ad ꝓpriũ bonum abs ꝗ ordine ad regulã diuine voluntatis. hec Tho. vbi supra ad quartũ argu. Ad argumenta autẽ in oppositum: ad duo pria patet respõsio ex notabilib⁹. Ad tertium dicit ꝗ volũtas põt electiue actuari: vel electiue appetere aliquod sine hoc ꝗ ĩtellectus ꝑiudicauerit assensiue: tale: vel taliter appetere. tũ qa alias oporteret oẽm actũ quo voluntas peccat precedere errorẽ intellect⁹: qđ est falsum & ꝓ erroneo habitũ. Nam scđm oẽs doctores theologos in angelis & similiter in primis hominibus malum intellectus secutum est malũ voluntatis: & nõ econuerso. Ad quartũ dicit ꝗ actus electiuus quo primo angelus peccauit precessit ex prius bona voluntate: non per hoc ꝗ precedens rectitudo vel iustitia voluntatis ad illam mouerit: sed ex hoc ꝗ arbitrij libertas a rectitudine ab initio collata aburẽdo sua potestate exorbitauit: & ad illud quod allegat ad hoc ꝗ non põt arbor bona ꝛc. Respondet ꝗ intelligitur in sensu composito. i. non stant simul ꝗ voluntas sit bona: & faciat act⁹ malos: cũ quo bene stat ꝗ volũtas bona & iusta possit male & peruerse eligere. Ad quintũ argumentũ neganda est cõsequẽtia: quia quando Aug⁹ dicit: omnes angelos fuisse equalis felicitatis: intelligitur quantuȝ ad presentẽ iustitiã seu quantũ ad eas ꝑfectiones quas presentialiter habebant de habitib⁹ scientie & virtutis. Ad sextũ dicitur sicut & ad tertiũ. Clarum ergo est ex oĩbus ꝗ querentes primã radicẽ seu cognitionẽ occasionis peccati angelorũ, non inuenient ignorantiam eorũ q̃si peccauerint in filium: nec in potentiã viriũ: quasi peccauerint in patrẽ: sed inueniẽt in vtrũqȝ potentem. s. bo-

num & malū liberi arbitrij potestatem: quā p absentiam solum cōsiderationis eorū que cōsiderare debuissent potius flectendo in malū peccauerūt irremissibiliter in spiritum sanctū. Hec Henricus de Assia sup Gen̄.

Quarta questiuncula ē: quan

to tpe post eorū creationē ceciderunt. Ad quā sic respondet: q̄ de mora iter creationē & lapsū angelorū diuersi diuersa sensere. Nam dn̄s Henric⁹ de Assia sup Gen̄. recitatiue seques Origenē ponit tria de mora casus angelorū. Primū est: q̄ nō oēs angeli facti sūt mali ante pctm̄ hoīs licet aliqs angelus ante hoiem peccauerit. Secundū est: q̄ licet quilibet angelus ī instanti peccauerit: nō tn̄ oēs in eodē instanti peccauerūt: sȝ successiue. Tertiū est q̄ demones anteq̄ caderēt aliquanto tpe fuerant iusti & boni laudantes deū: scd̄m illud Eze. xxviij. Ambulasti pfectus ī vijs tuis a die cōditionis tue donec iuenta est iniquitas in te. Ambulatio aūt ē mot⁹ cōtinuus aliquā morā requirens. hoc aūt videt̄ innuere Iob. xxxviij. dicēs. Vbi eras cū me laudarēt simul astra matutina: & iubilarēt oēs filij dei. i. angeli boni & mali. Facit ad hoc qd̄ dicit origenes sup Gen̄. q̄ serpēs antiquus nō statim supra pect⁹ & ventrē suū ambulauit. Est alia scd̄a opinio de mora casus angelorū dn̄i Landulfi in. ij. sniaꝵ. di. iiij. ponētis a creatiōe ad casus angelorū quatuor moras. Prima in qua angeli fuerūt creati pfecti in naturalibus & iustitia originali absq̄ gr̄a gratū faciēte in qua mora in vsum liberi arbitrij exire nō potuerunt. Scd̄a mora ī qua boni cōuerterunt se ad deū: & mali ad ppria naturalia se ardentissime diligēdo: ideo in ista mora boni gratiā receperunt. Mali vero posuerunt obicē & ipedimentum conuertentes se ad bona naturalia: &

ideo gratiã nõ receperunt. Tertia mora est in qua mali operati sunt varia peccata tẽptantes bonos: & ĩ hac mora fuit ꝑlium in celo. Apoca xij. de quo dictũ est supra in scda decade. & boni bona multa fecerunt & viriliter restiterũt. Quarta mora est in qua boni premia optima receperũt & mali penas. Et iste dñs Landulfus ponit ĩter creationẽ & casum angelorũ aliquã moraʒ: qa imaginatur demones in prima mora fuisse bonos cũ ceteris angelis: iuxta illud Gen̄. i. Vidit deꝰ cuncta que fecerat & erãt valde bona. In scda mora posuerunt obicẽ gratiam gratũ facientẽ impedientẽ. In terra resiliẽtes a deo peccauerunt & ceciderunt: sic ergo inter primã & scdam moram fuit secunda cũ vsu liberi arbitrij in qua nõ peccauerant. Quarta mora est in qua boni premiati sũt: & mali puniti. Et has q̃tuor moras distinguit ipse Landulfus ꝑ coexistentias paruas tpis: & ex distinctione statuũ & oꝑationũ seu variationũ ipsoꝝ angelorũ. Et huiꝰ opinionis est dñs Bonauẽ. & dñs Ioħ. Scotꝰ ibidẽ. Est & tertia opinio scti Tho. ꝓbabilior & sctoꝝ dictis magis cõsonãs dictis: ꝙ statim post primũ instãs sue creationis angelus peccauit. Nam sicut boni angeli ĩ scdo ĩstãti eoꝝ creationis cõfirmati fuerũt in gr̃a. Ita & mali in scdo instanti eoꝝ creationis ceciderũt obstinati in culpa. Et sicut boni angeli in scdo instanti per vnũ actum meritoriũ inhesionis deo cõfirmati fuerunt in gratia & meruerunt beatitudinem. Ita & mali in secundo instanti per vnum actum demeritoriũ inadhesionis deo meruerũt penam eternã confirmati in culpa. Qđ si dicatĩ a Scoto contra Thomã. Inter quelibet duo ĩstantia cadit tempus mediũ. vi. phisicoꝝ. Sed tu ponis aliud instans in quo diabolus peccauit ab instanti in quo creatus fuit: ergo aliqua mora fuit inter creationem angeli & eius

lapsum: vt Landulfus supra tenet. Ad hoc respondet Tho. pri par. q. lxiij. ar. vi. ad. iiij. dicēs: ꝙ inter quelibet duo instantia esse tempus medium habet veritatē inquā tum tempus est continuū vt ꝓbatur. vi. phisicorū. Sed in angelis qui nō sunt subiecti celesti motui: temp⁹ accipitur ꝓ ipsa sucessione operationū intellectus vel etiā affectus. Primo ergo modo inter duo instantia cadit mediū. Secundo vero modo minime. hec ex Tho & Henrico: & intra questiunculam adductis.

Quinta questiuncula est: in

quo loco angeli lapsi ceciderunt. Ad quā sic respōdet ꝙ in demonibus possum⁹ tria cōsiderare. s. naturam intellectualē: culpam mortalē: nr̄am vtilitatē. Primo enī cōsiderando in demonib⁹ naturā intellectualē: cū in eis lux naturalis. i. virtus ītellectualis remāserit: eorꝫ opatiōi. i. contēplationi cōuenit celū: & iō tā boni ꝙ̄ mali ī celo empyreo sūt creati: qđ est contēplationi cōgruū vt patuit sup. Scđo in demonib⁹ cōsiderādo culpā mortalē: cū eorū natura ꝑ culpaꝫ sit deordinata & obtenebrata: tūc debet eis ꝓ pena & ꝓ tenebra infern⁹: q est loc⁹ tenebrosus penalis & afflictiu⁹. Tertio cōsiderādo nr̄am vtilitatē: sic debet demonib⁹ aer: nō quo ad supremaꝫ: nec q̄ ad infimā: sed quo ad mediaꝫ sui partem. Cui⁹ ratio ē: qa aer q est in media regiōe tres hēt cōditiones ꝓpter quas aer medi⁹ cōpetit eis. Est enī aer lucidus vel splēdidus: tenebrosus & nobis ꝓpinquus. Primo aer lucidus est: & iō ꝑ naturā lucis sic cōpetit eorꝫ nature ītellectuali. Scđo aer est tenebrosus & sic cōpetit eorū culpe mortali. Tertio aer est nobis ꝓpinqu⁹ & sic cōpetit nostre vtilitati: nā ex ordine diuine sapientie ē ꝙ ex malis eorū nostrū bonū elicit. s. nostri exercitij &

per consequens meriti dum resistimus eorum temptationibus. Hec ex theologis & Ranerio.

f Extra questiũcula est: quot fuerũt angeli q de celo ceciderũt. Ad quã rñdet ꝙ pauciores fuerũt cadẽtes q̃ remanẽtes. hoc ꝓbat rõne & auctoritatibꝰ. & primo rõne. Nam pc̃m est contra naturalẽ inclinationẽ. Ea vero q̃ cõtra naturã fiunt vt in paucioribꝰ accidũt. Natura vero consequit̃ suum effectũ: vel semꝑ vl̃ in pluribꝰ. Scḋo ꝓbat̃ auctoritatibus: & primo auctoritate Helisei. iiij. Reg. vi. dicẽtis ministro suo, plures nobiscũ sunt q̃ꝫ cũ illis: quod exponit̃ de angelis bonis & malis. Et Apoca. xij. dicit̃ ꝙ draco traxit secũ tertiã partẽ stellarũ: hoc est tertiã partẽ ex nouem choris angelorũ. Dicũt tñ aliq ꝙ tot corruerũt ex qbus potuisset fieri decimꝰ ordo. Si qs aũt curiosius determinatũ numerũ bonorũ & malorum angelorũ ex legionibus eoꝝ scire velit: querat acutos arithmetricos & abachistas. Hec Tho. q. lxiij. ar. ix. prime partis.

f Ecundum caput principale huiꝰ tertie decadis est de simplicitate demonũ. Circa qḋ qnqꝫ questiũcule soluẽtur quarũ quelibꝫ ĩfra suo ordĩe declarabit̃.

p Rima questiuncula est. Si demones habeãt corpa sibi naturaliter vnita vt forma materie. Ad quã diuersimode a multis respondet̃. Naꝫ quidã prĩo dicũt ꝙ dñs deꝰ in penã & cõfusionẽ angelorũ peccantiuꝫ ĩferiorauit & iclinauit naturas ipsorũ: & fecit eos formas substantiales alicuiꝰ corporis deformis: vt ranarũ vl̃ serpentiũ zc̃. & sic tp̃e primorum hominũ potuerunt esse quidam demones cor

porei & cōpositi ex ptib⁹ essentialib⁹. Et sic fuissent pars formalis vl' essētialis alicui⁹ corpis: sicq̧ habuissēt corpa naturaliū sibi vnita. Sed si hoc fuit factū fuit absolute ex oīpotentia dei & ex obedientiali potētia angelorū ma- lorum nō naturaliter. Nam naturaliter loquēdo: natu ra incorpea itellectualis: vniri nō pōt nature corpee per modū forme vel aie viuificantis: q̄a natura cuiuslibet de monis est substantia rōnalis psonaliter in se subsistens non habens aptitudinē naturalem vel ppinquam adhe rendi alteri: vel constituēdi cum altero: licet habeat po tentiam obedientialē vt dictum est. Fuerunt alij secū di qui dixerunt q̄ angeli boni & mali licet nō habeant corpa sibi vnita naturaliter ex ossibus & neruis: & car- ne compacta/sicut cōiter perfecta aīalia habere videm⁹. Nam xp̄s dixit q̄ sp̄ūs carnē & ossa nō habet. habent tū corp ora vnita eis aerea naturaliter. Et pbant hoc tribus rationibus. Primo per Augustinū. ij. sup Gen̄. dicentē/ in spiritu rationalis creature/bonum est hoc ipsuȝ q̄ vi uit & q̄ viuificat corpus siue aereū sicut ipsius diaboli vel demonū spiritus: siue terrenū sicut hoīs aīa: sed cor pus q̄d viuificat̄ est naturaliter vnitū spiritui viuificanti: ergo. Itē in. c. sciendū. xxvi. q. iij. dicitur. q̄ demones sunt genere aīalia animo passiua corpe aerea: duratione eter- na vt dictuȝ est nunc sup̄. Item Aug⁹. xxi. de. ci. dei dicit Sunt quedaȝ etiā sua demonib⁹ corpa sicut doctis hoīb⁹ visum est: ex isto aere crasso atq̧ humido cuius īpulsus flante vēto sentit̄: ergo. Sed q̄ hoc esse nō possit pbat̄: q̄a cum aer sit corpus homogeneuȝ & siľe in toto & in partibus necesse est q̄ si alique partes aeris aīate ponan tur q̄ totus aer siľiter sit aīatus: quod pt3 esse falsum: q̄a nulla operatio vite nec per motuȝ nec per aliq̄d aliud deptehendit̄ in toto aere: & ideo dicimus demones nō

habere corpora aerea naturaliter sibi vnita vt fiat ex eis vnū simpliciter & per se: nō enī tale corpus aereū cōiunctum demoni viueret/cū ab eo nō viuisicaretur formaliter Nec demon tali corpori cōiungeretur vt pars formalis: cū demon vt dictuz ē in se integram speciei naturā hēat. Et cōfirmatur hoc: qa angeli & demones simplicioris nature sunt & essentie q̄ aie: sz aia ē simplex nō cōposita ex materia & forma: licet ex actu & potētia vl' ex quo ē & qd est: ergo mlto minus angeli. simplicioris nature & subtilioris. Ad argumēta aūt ma dī q Aug. ibi loquitur fm opinionē Apulei: et platonicorum: quorū ipe fuit imitator & adducit illa recitādo nō asserendo. Fuerunt alij tertij q dicerēt angelos & demones nec habere corpora naturalr eis vnita: nec ea posse etiā assumere vl' assumpsisse. Sz oīa q̄ in diuinis scripturis leguntur de apparitiōib⁹ angelorū cōtigisse i visiōne p̄phetie: hoc est fcd̄m imaginationē. Sz hec manifeste apparet falsū: & itentioni scripture repugnat. Nam scriptura itroducit interduz angelos apparētes vt cōiter ab hoībus videantur: sicut angeli qui ab Abrahā videbantur & ab oī familia ei⁹. Et a Loth & ciuibus sodomorū. Siliter angelus q apparuit Thobie ab oībus videbatur: tali aūt visione nō videtur nisi corpus qd positū est extra videntē. illa vero q̄ videntur visione imaginaria videntur soluz in sola imaginatione videntis. Cum igitur appareāt angeli & demones & corporei nō sūt nec habent corpora naturaliter eis vnita. Sequitur q sit aliqs alius modus quo angeli boni & mali dicātur corporei: & corporib⁹ vniantur. Dicēdū est ergo q̄rto fcd̄m theologos q angeli assumunt corpora & vniuntur ipsis corporib⁹: nō qdez vt forma materie: quia sic facerent vnū p se: & corpus sic assumptuz viueret. Nec vniuntur corporib⁹ vt motor mobili: sicut

intelligētie celis & orbib⁹: vel vt nauta naui: quia orbes nō representāt ꝓprietates intelligentiarū siue angelorū mouentiū eos nec nauis docet ꝓprietates naute. Sed dicunt̄ cōiungi & vniri angeli corporibus assumptis/tanq̄ mobilibus diuia virtute ab angelis sic formatis vt cōgruant ad representādū intelligibiles ꝓprietates angelorum vt puta assumunt corpus humanū cū manib⁹ vt representēt q̄ possunt & sciant opari: cū ore: q̄a possunt manifestare cōceptus. cū oculis: q̄a vidēt in verbo vel in se ipsis naturas rerū ꝛc. & assumūt corpora nō ꝓpter ipsorum indigentiā: sed ꝓpter nos. Et boni quidē angeli vt familiariter cū hoībus cōuersando demōstrent intelligibilē societatē quā expectant cum eis habendā in futura vita: atq̄ vt diuersimode hoīes in bonū ꝓmoueāt. Demones vero vt in corporib⁹ assumptis appareāt hoībus diuersimode eos tēptando & multipliciter īpedimēta p̄stando. Hec Tho. in q̄stionib⁹ disputatis de demonibus & dn̄s Bonauentura in. ij. s̄niarꝫ. di. vij. & dn̄s Ioh̄. de tur. cre. cardinalis: super decretum vbi supra.

SEcunda questiuncula est:

Si in demonib⁹ sit generatio ex sexu masculino & feminino p̄ semē vt in hoib⁹ & aīalibus p̄fectis. Ad quā primo videt̄ r̄ndendum affirmatiue. Nam dicit̄ Gen. iij. Inimicitias ponā int̄ te et mulierē et semē tuū & semē illi⁹: sꝫ ex semīe fit generatio: ergo. Itē iesus dixit phariseis Io. 8. Cum loquit̄ mēdaciū: ex ꝓprijs loq̄tur: q̄a mēdax ē & pater eius: sꝫ alterius nemo est pater carne nisi p̄ verū semē: ergo. R̄no dicendū q̄ Auicēna. ix. sue methaphisice posuit q̄ a p̄io principio. i. a deo nō ꝓcessit imediate nisi vnū numero. i. vna intelligē̄tia p̄ia seu angelus sup̄mus. Et ab ista prima intelligētia ꝓcessit secunda & a secunda tertia. & sic vsq̄ ad infimā a qua

posuit aīas ꝑduci vel ꝑductas esse. Et videt̄ ꝑ ista opinio ne qualitercūq; etiā ꝙ sicut de⁹ instituit totū genus humanū rationalis creature ꝙ ab vno Adam oēs haberēt originem vt inter hoīes esset maior cōnexio amoris & maior vnio atq; respectus fortior ad vnū simplicē primū: a quo ꝓcesserūt oīa. Item a principio eadē rōne viderent̄ potius ab vno angelo primo. s. lucifero originē oēs habuisse: itaq; angeli ab angelis fuerint ꝑducti. Sed hoc reprobāt theologi negātes creaturā posse creare. Nec fuisset sīlis cā ꝑductiōis angeloꝝ ab vno prīo q̄lis fuit oīm hoīm ab vno Adā: tū qa angeli nō sic manēt ī statu vie sicut hoīes: tū qa nō potuisset cognatio cōtrahi inter eos cū inter ipsos sub̄alis cōicatio esse nō possit q̄lis est ī generatiōe hoīs. tū qa angeli nō debuerūt cōuersatiōe mereri beatitudinē sicut hoīes. Aristoteles etiā negaret illud ꝙ vna intelligētia sepata possit ꝑducere aliā intellectu & volūtate: qd̄ tn̄ caballiste cōcedūt & stulte sine fūdamēto. Alij aūt aliter sunt imaginati de generatiōe demonū dicētes: ꝙ qa demones sūt aīalia aerea vt dicunt. Ideo etiā affirmāt ꝙ inter illa est suo mō sexus masculinus & femininus: sicut inter hoīes & aīalia pfecta dicentes: ꝙ demones generāt demones iuuenes sic hoīes filios ꝑ quo facit ꝙ olim decepta gētilitas coluit nō solū deos sꝫ deas plurimas: quaꝝ quedā appellate sūt mr̄es deorū & deaꝝ vt Cibeles & Samia. De nuptijs etiā & cōiugijs deorū & deaꝝ: de stupris & adulterijs eoꝝ ml̄ta fabulati sūt poete sicut pꝫ ex eorū libris. Sed ad hec r̄ndendus est ꝙ nullo istorū modorū ille lucifer supm⁹ demonū semē aliqd̄ seu generationē habuit aut habere potuit. Et dicit̄ cōclusiue ꝙ demō ꝑ assūptionē cuiuscūq; corpis nō posset generare ex femina hoīem: ita ꝙ vere eēt fili⁹ qa sic oporteret demonē ꝑ se & vere aīal eē corporeū de

eiuius substantia fieret seminalis decisio: cũ huiusmodi subȝa spũs fieri nõ possit: igit̃. Et dico notãter sic ꝙ filiꝰ eiꝰ esset: qa vt fert̃ qñqꝫ demõ ꝓcurauit generationẽ hoĩs ex femina sine cõcursu viri cõsueto: sicut de quodã merlino in anglia nato dicũt. Vñ & Augꝰ li. xv. de ci. dei. c. xxiij. dicit ita. Et qm̃ creberrima fama est: multiqꝫ se expertos vł ab eis q experti essent: de quorũ fide dubitandũ nõ est audisse cõfirmãt siluanos & faunos quos vulgo icubos vocãt iprobos sepe fuisse mulieribꝰ: & earũ appetisse & peregisse cõcubituȝ: & iterpositis qbusdã subiũgit. Non hic aliqd temere audeo diffinire: vtrũ aliq spũs elemẽto aereo corpati sĩt. Naȝ hꝰ elemẽtuȝ etiã cũ agitat̃ flabello sẽsu corpis tactuqꝫ sentit̃ possint etiã hãc pati libidinẽ vt quõ põt sentiẽtibꝰ feminis misceant̃. hec ille. Hoc mõ dicunt aliq fuisse gigãtes natos. Quõcũqꝫ ergo dicat̃ tenenduȝ ẽ: ꝙ nunqꝫ ex femina & demone naturales filij nati sint aut nasci potuerint. Ad argumẽtuȝ aũt Geñ. dr̃ ꝙ semẽ accipit̃ tribꝰ modis. Vno modo materialr̃ & lr̃aliter: & sic nõ ĩtelligit̃ lr̃a Geñ. Alio mõ ꝓ illis q occasione sui ceciderũt & facti sunt demones. Tertio mõ ꝓ fomite pctĩ originalis in quẽ seminauit oĩbꝰ nascituris & pĩo in natura hoĩs pĩo lapsi: quẽ fomitẽ & zizaniã. inimicꝰ hõ sup seminauit ĩ agro dei. i. ĩ natura hoĩs lapsi.

Ad ꝫm dr̃ ꝙ manichei ex verbo illo saluatoris occasionẽ sũpsit ponẽdi gñatiõȝ demonũ p semẽ & male nã ẽla: m illũ: eiꝰ. ñ refert demõeȝ: sȝ mẽdaciũ. q. d. iesus ꝙ diabolꝰ mẽdax sit: & pr̃ eiꝰ. i. mẽdacij. vt expõit tho. sup lo:

Ertia questiūcula ẽ: quare demões cũ assumũt corpa nõ assumũt nisi aerea

Ad quã sic rñdet̃: ꝙ angeli nõ nõ assumũt corpa de terra vł aq: qa nõ subito disperẽt neqꝫ iterũ de igne qa tacta vł cõtigua cõburerẽt. Sȝ assumũt corpa ex aere

filis virtute diuina cōdensando quātum necesse est ad corporis assumēdi formatiōes. Et licet aer i sua raritate manēs nō retineat figurā nec colorē: qn̄ tn̄ cōdensat figurari pōt et colorari sicut p3 in nubib9. hec tho. pri. par. q. li. arti. ij.

Quarta questiūcula est: Si q demones in assūptis corpib9 exerceant vere opera vite. Ad quā sic rn̄det q operatiōes ille que cōpetunt corpori viuo vt viuū est. i. aīato per formam que est pars compositi: non cōpetunt angelis bonis nec malis in corpib9 ab eis assumptis. Nam vt dixim9 corpa assūpta ab eis nō viuūt cū ipsi spūs nō vniant corporib9 talib9 vt forme. Cū igit videre: sentire: comedere: audire generare & huiusmodi cōpetāt corpi inquantū viuēs: ideo nō pprie cōpetūt angelis in corpib9 ab eis assūptis nisi silitudinarie: Vnde per oclos nō vidēt: s3 per oclos significat virt9 cognitiua eo2. Nec cōmedere pprie dicunt: qa comestio pprie iportat sumptionē cibi cōuertibilis i subam comedētis p digestiōem cibi descēdētis ad stomachū quod corpi ab angelo assūpto nō cōpetit cū nō sit talis nature in quā possit alimētum conuerti. Propterea Tobie. xij. dicebat angel9 ei. Cum essem vobiscū videbar qdem vobiscū mādu care & bibere: s3 ego cibo inuisibili & potu q ab hoīb9 videri nō pōt vtor. Et sic dicendū est de alijs operib9 & virtutib9 aliorū sensuū & potētiarum assumptorū corporū ab angelis. Siliter nec generare con petit eis: vt q̄si ex coitu & pprio semine nascat aliqs ex eis. Potest tn̄ p actū soli9 mali angeli cōpleri generatio in quātum possent fieri succubi ad virum: & semē recipere: & incubi ad mulierē: & sic in loco cōuenienti semē humanū apponere & sic cōplere generationē: sicut de gigantib9 factū fuisse legim9 ante & post diluuiū. & Aug9 adducit. xv. de ci. dei. c. xxiij. Filij tn̄ sic nati nō dicent filij

demonū: sed eorum a quibus semen fuisset elicitū. Et si dicatur q angeli loquant: sicut patet in locis multis sacre scripture. Locutio vero sit opus viuentis: cum fiat per vocē que est sonus ab ore aīalis ꝓlatus. ij. de aīa. Respondet q angeli p corpa assumpta ñ loquunt: sed efficiunt aliqd simile locutioni: inquantum formant sonos in aere similes vocibus humanis: sicut patet in Siniphe & zenzana. Si etiā dicatur q moueant & ambulent q̄ sunt opera vite. ij. de aīa. vt patet qñ ibant cum Tobiolo & Abraham: dicit q nō mouebant ꝓprie. Nam motus ille nō erat cōiunctus motori angelo vt forme: sed dicebant moueri p accidens ad motū corporū. sicut mouētur motores in mobilibus: puta nauta ad motū nauis Operationes vero ille q̄ cōpetunt corpi mobili inquātum mobile: vt sūt mouere: ipellere: diuidere & huiusmodi: cōpetūt eis p se cū natura corpalis obediat eis ad nutū quantū ad motū corpalem: vt dicet infra. Hec omnia doctores in. ij. sniarꝝ. & Tho. in pri. par. q. li.

Quinta questiuncula est: Si

q diabolus transfigurās se in angelū lucis vel in specie xpi apparēs possit adorari ꝓ angelo vł ꝓ xpo absq peccato. Ad quā videt primo rñdendū affirmatiue. Nam ignorātia facti adhibita diligētia/a peccato excusat. cū autē iste ignorat qd factū est & adhibeat diligentiā: videt q nō peccet adorādo diabolū sicut xpm

Rñdendū q sathanas in angelū lucis transfiguratꝰ: vł in specie xpi apparēs: nō est credēdus esse xps: nec pōt adorari sine peccato: & ideo nullo mō est adorādus: & si qs ignoraret: ignorātia eū nō excusaret a peccato. Cuius ratio est triplex. Prima est: qa quilibet est premunitus per sacrā scripturā: q angelus tenebrarū trāsfigurat:

se in angelū lucis: vt dicit̄.ij.Cor.xi.& Mat.xxiiij. Multi veniēt in nomine meo zc̄. Et ideo tenent̄ discutere & statim nō adorare. Scd̄a ratio est: q̄a habet remediū orationis. Vnde si oraret deū toto corde vt reuelaret ei veritatem: de⁹ non dimitteret eū decipi. In hoc enī casu intelligit̄ illud Ioh̄.xv. Quicq̄d petieritis patrē in noīe meo dabit vobis: hoc est: quicq̄d petieritis pertinens ad salutē vt beatus Aug⁹ exponit: dabit vobis. Patet ergo ex hoc ꝙ qui adorat non adhibet oēm diligentiaꝫ quam debet.
Tertia ratio est: quia facile posset vitare periculuꝫ apponendo conditionem hoc modo. Adoro te si tu es xp̄s. Hec Alexan.iij.par.sūme.q.xvi.arti.iiij.

t Ertium caput principale est de potētia demonū. Circa q̄d sex questiuncule liquefient quaruꝫ quelibet infra suo ordine declarabitur.

p Rima questiūcula est: Si demones ingredi possunt corpa hoīm & alioꝝ aīalium. Ad quā videt̄ primo r̄ndendum negatiue. Nam duo sp̄us creati non possunt esse in vno & eodem loco & adequate in eodē spacio: coexisterent enī in codeꝫ situ: quod est contra philosophiam. Sed aīa est in qualibet parte corporis cū sit tota in toto & tota in q̄libet parte scd̄m Augu. ergo. Preterea si demones ingredi possent corpora aīalium vł hominū: vnirent̄ eis per modum forme viuificantis. Sed ꝓbatuꝫ est sup̄ ꝙ natura intellectualis incorporea ꝑsonaliter in se subsistēs nature corporee ꝑ moduꝫ forme vniri non pōt: ergo. Ad hāc questiōꝫ respōdet̄ ꝙ angeli boni & mali possunt ingredi & mouere corpora animaliuꝫ & exercere ibi act⁹ rationalis vł irrationalis anime: q̄a natura corporalis obedit

angelis bonis & malis ad nutum quantũ ad motum localem. Nam vt dicit Dionysius. vij. c. de diuinis nominibus. Diuina sapientia coniunxit fines primorũ/ principijs secundorum. Ex quo patet ꝙ natura inferior in sui supremo attingitur a natura superiori. Natura aũt corporalis est infra naturam spiritualem: & ideo in sui supremo cõiungitur nature superiori spirituali. Inter aũt omnes mot⁹ corporeos: motus localis est superior & ꝑfectior: vt ꝓbatur. viij. phisicoꝝ. Ratio est: q̄a per ipsum motuȝ localem mobile nõ est in potentia ad aliquid intrinsecũ rei: & ideo quecunq̄ natura corporalis nata est moueri & attingi ĩmediate a natura intellectuali: quãtum ad motũ localem quasi ab eo mota. Vnde & philosophi posuerunt suprema corpa moueri localiter a spiritualib⁹ substantijs. Vnde videmus ꝙ aĩa mouet corp⁹ primo & prĩcipaliter locali motu. Et quia angelus bonus & malus ibi operatur vbi est: ideo intra corpora naturalia possunt esse: & per consequens intra corpora hominum inquantum illabuntur in ipsis & mouent ea.

Ad argumentũ aũt primum dicendum est ꝙ nõ est incõueniẽs duos spũs creatos esse in eodẽ corpe si vnus sit ibi nõ vt in loco sed vt forma in materia: sicut anima in corpore: alter autẽ sit ibidẽ tanq̄ i loco diffinitiue: nõ circũscriptiue: vt dicimus de angelis bonis vel malis in corꝑibus illapsis. Ad sc̃dm autẽ argumentũ respondeñ ꝙ natura spiritualis (quantũ ad ꝓpositũ spectat) imaginabilis est illabi & vniri nature corꝑali duplicit̃. Vno modo ꝑ modũ forme vl' aĩe viuificãtis: & sic nec angelus bonus nec demon possunt illabi vel vniri siue ingredi intra corpora naturalia aĩalia siue rationalia. Ratio est vt diximꝰ, q̄a natura cuiuslibet angeli est substãtia rationalis personaliter & complete in se ipsa subsistens: &

per cõsequens persona in cui⁹ potestate nõ est se depso nare/ideo nõ põt esse pars cõpositi. Scdo mõ potest spũs creat⁹ illabi & vniri corpi naturali aiali siue rõnali non formaliter:sed coexistenter/ tali mõ/ q̃ vires oẽs ei⁹ cor porales ad motuȝ localem pertinentes exerceat in tali corpore:intantũ q̃ etiã organa aialis rationalis vel irra= tionalis moueat ad actus exteriores sires actibus ratio nalis aie vel irratiõalis: & sic quilibet angelus bonus & malus potest: vt patet de bono angelo in locutiõe asine Balaam Numeri.xxij.& in malo angelo in locutione serpẽtis domine Eue. Geñ.iij.& de vtrisq̃ in mltis alijs sacre scripture locis.hec ex Tho.& Henrico de Assia.

Secunda questiuncula est:

Si demones cũ ingrediunt̃ corpora illabant̃ to ti corpi vel alicui parti corporis:vt puta digito aut musculis. Ad quaȝ questiunculã ꝓpter ea que dicta sunt nunc supra ad primũ argumentũ dicũt aliqui q̃ cũ deo permittente demon intrat corpora hominũ ea obsi dendo:nõ illabit̃ corpori animalis aut alicui parti eius: puta digito vel musculo:qa sic duo spũs creati essent in eodẽ loco:qđ de cõmuni cursu(vt dicũt & bene)esse nõ potest: nam neq̃ duo boni angeli nec duo mali nec spũs humanus & diabolus possunt coexistere adequate in eodem spacio aut situ. Sed demon dicitur illabi alicui humori inanimato in homĩe vel in alio aiali videlicet sanguini vel colore aut vrine vel fecib⁹ viscerũ. Quod si dicat̃ contra istos quomodo spũs aliquis nõ coexistẽs corpori aut organis seu musculis aiales possit supplere siue exercere motus locales organoꝝ siue partiũ in cor pore. Respondent q̃ duobus modis imaginabile est ali quem spiritum mouere posse corpus cui non vnitur

informatiue. Vno modo ad motuꝫ per se & in se ipsius spūs coniuncti seu adherētis corporeo mobili firmiter aliqua specie vnionis: sicut verbi grā: si spūs human⁹ seu aīa stante vnione ei⁹ ad corpus per se moueretur corpus etiaꝫ seq̄ oporteret & hoc ratione vnionis anime ad corpus informatiue q̄liter fortassis erit in motibus corporum glīficatoꝝ. Scd̄s aūt modus imaginandi quo spūs mouet corpus est ad motū localeꝫ ad sui intrinsecaꝫ actionem per apprehensionē ex imperio voluntatis. Queād moduꝫ ergo spūs humanus immediate & per se aliq̄s partes corporis mouet localiter ad sui intrinsecaꝫ actionem per apprehensionē & consequenteꝫ liberā voluntatem ex imperio voluntatis. Ita etiaꝫ & ipsi spūs boni & mali mouere possunt ad imperiuꝫ voluntatis eoꝝ corpus & partes ei⁹ īmediate vt ibi coexistat locali? vt faciunt quando illabuntur alicui humori in homine vt dictum est supra. Quicq̄d tamen sit de plurib⁹ spiritibus malis vel pluribus bonis: aut de bono & malo in eodē corpore animali siue rationali: dubium tamen esse non debet quin multi spiritus mali illabi ꝑossint in vno corpore hominis simul vt patet Marci. v. de demone qui vocabatur Legio: & de spiritu maligno cum spiritu brutali in serpente: de quo dicit scriptura Gen̄. iij. Sed & serpens erat callidior ꝛc̄. Et de spiritu bono cum spiritu etiam brutali: vt patet in asina Balaam. Hec ex Henrico de Assia super Genesim.

t Ertia questiuncula est: Si demones possunt mouere corpora absq̄ approximatione per solum imperium voluntatis. Ad quā sic r̄ndet̄ ꝙ cū natura corpalis vt dictū est se hēt obedientialiter de cōmuni influentia dei: precipue vt dicit

Aug⁹: quo ad motum localez respectu imperij libere voluntatis angelorū, dubium nō est quin spiritus angelici boni vl' mali: corpus: organa & muscula mouere possint: q̄bus p̄ essentiaz coexistenter vniunt̄. Vnde ph̄i imaginātur q̄ nisi intelligentia realiter coexisteret orbi aut parti ei⁹ nō posset mouere ipsuz. Sz in hoc dubitatio est: si angeli boni & mali mouere possint corpora p̄ intellectū & p̄ imperiū voluntatis sine tali ap̄ximatione. Quia si sic sequit̄ q̄ demon existens longe extra corpus humanū posset & ei⁹ p̄tes p̄ libito localiter mouere immo in inferno manens potest eque suo imperio p̄turbare vl' mouere spiritus animales in fantasia humana: q̄d nequaq̄ȝ videtur concessuz spiritib⁹ angelicis bonis vel malis. Ad hoc r̄ñdetur q̄ licet corporalis natura obediat imperio spirituū quantū ad motuz localē: hoc vtiq̄ȝ t̄n oportet esse cū limitatione ad certā vnionē vel p̄sentiaz ipsoꝝ spirituū ad corpora q̄ mouere volūt. Et vltra hoc concedere oportet eos habere potestatē influēdi imediate alteratiuas q̄litates: videlicet caliditatē: frigiditatez humiditatez: siccitatē. Sil'iter etiam q̄litates localiter motiuas vt sunt impet⁹: impulsus: & alie motiue q̄litates & sic saluant̄ cōuenient̄er in ipsis oēs effectus spirituū quos faciunt & fecerūt in transmutationib⁹ rerū corporaliū. Quomō enim aliter tēpestates sic subito suscitarent: vt habetur. Iob. i. Quō mirabiles apparitiones: mirabiles rerū transmutationes agerēt: quomodo p̄icerent distanter lapidē nisi imperio voluntatis causando in lapide motū per impetū vl' impulsuz: vt p̄z in lapide silicis mire orbicularis forme quē sup̄ caput patris sancti Dn̄ici orātis in sancta Sabina in vrbe diabolus p̄iecit: sed vetāte deo sc̄tm̄ nō tetigit. lapis aūt ibidē pendet in monumentuz. Quō posset vniri alicui corpori ita q̄ illud corpus mo-

ueret per accidēs ad velocissimū motū angeli. Ad dubium ergo dr̄ q̄ demon pōt mouere corpa & aias nō simpliciter sʒ cū limitatione ad certā.s.vnionē vel ipsorū p̄sentiā vt dictū est. Hec oīa Henricus de Assia sup Gen.

Quarta questiuncula ē: Si

q demones ingredi possunt aīas hoīm. Ad quā videtur respondendum affirmatiue per illud Luce.xxij. Vbi habet q̄ post buccellā panis a xp̄o porrectā iude/itrauit in eū sathanas. & Ioh.xiij. Diabolus misit ī cor/vt traderet xp̄m iudas. Rn̄o dicēdū q̄ sathanā intrare Iudā siue aliū hoīem pōt duplicit intelligi. Vno modo in corpe hoīs sicut in hijs q corporaliter vexant a demone. & hoc mō vt paulo ante diximꝰ est cōclusio q̄ demon essentialiter pōt ītrare in hoīem: nā demon ꝑpt subtilitatē nature pōt penetrare corpa sine vllo obstaculo: insup illa molestare & ꝑturbare: vt clare pʒ in euāgelijs de hijs quos xp̄s fugauit e corporibꝰ. Mat.xv. & Luce.viij. Alio modo pōt intelligi.s. q̄ diabolus intret in mentē ita q̄ mēti diabolus essentialiter illabat. & hoc mō est conclusio q̄ diabolus non pōt intrare in mentē hoīs sʒ nisi solus deꝰ. Et ratio est: qa cū aīa rationalis sit simplex & in corpea non hēt dimēsiones quātatis vt aliquid in ea esse dicat quasi infra dimēsiones eiꝰ contentū & iō nichil pōt in ea esse: nisi illud qd ei dat esse qd in ea est per virtutē suā. Dico ergo q̄ solus deꝰ q aīam in esse ꝑduxit est in aīa per suā virtutē. Vbi aūt est virtus dei: ibi est essentia dei: cū in deo eadē sit virtus & essentia Solus ergo deꝰ essentialiter in aīa & solus in eā se transfert per grām. Ad argumentū dicit q̄ diabolus dicitur intrasse cor vel mentē Iude vel hominis p affectū vł effectū malicie: inquantū.s.homo ab eo seductus sequitur

eum ad perpetrādū malū quod suggerit: & hc e modo dicitur intrasse cor iude. Vnde dicit Nicolaus de lyra sup illud Luce.xxij. Intrauit sathanas in iudā.i.in animam non per elapsum qa hoc est deo ꝓprius: sed per effectum.s.venditionem xp̄i ei suggerendo. Et Albertus sup Lucā dicit. Post buccellam intrauit in Iudā sathanas.i.ad plenius possidendū: nō tamē ꝗ menti eius vel anime illaberetur: sed quia suggerendo/in eo inuenit locum malicie sue. hec Tho. in quolibetis: & super Iohānem & in.c.sicut Iudas.de cōse.di.ij. & dn̄s Ioh̄.de turcrema.cardinalis in expositione euangeliorum.

Quinta questiuncula est: Si q spūs hoīs dānati illabi possit ī corpe alteri⁹ hoīs Ad quā simpliciter respondetur negatiue. Tum prīo: qa si eis h̄ esset cōcessū: ꝑfecto obseruarēt embriōes in vteris matris vt se illis cōstitutiue vnirēt ad habendū saltē sensuales cōsolatiōes & delectatiōes. Tū scd̄o qa aīaliū rationaliū est īformare corpa & ꝑficere quadā delectatiōe naturali nō vexare. Tum tertio qa de lege & ordine nature aīe a locis in earum transitu eis deputatis nō recedunt. Est eni aīa spūs vadens & non rediēs: vt in Psal.lxxvij. Qui autē aliter tenēt: accusandi sūt: imo dānandi in hoc cū Pictagora: qui cūctis aīalib⁹ abstinuit credens in aliquibus aīas hoīm esse vt dictū est supra/ prima decade. Hec Henricus de Assia super Gen̄.

Sexta questiuncula est: Si alicui obsesso credendus sit cū dicit se esse aīam vel spiritum alicuius defuncti. Ad quam respondetur ꝗ nullo modo obsessis se esse animas mortuorum dicentibus est credendum: vt sepius accidit Rome in sancto Petro in columna Salomonis ferrata.

Nam tales vere demones sunt: qui frequēter simulāt se esse aīas mortuorū ad confirmandū gentiliū errorē qui hoc credebant vt de Hermete: adducit Aug⁹.x.de.ci.dei & Crisosto.sup Matheū.hec Tho.pri.par.q.cxvij.arti. iiij.ad scdm. Quod si qñqꝫ aliqua vera dicant que aīe ille damnate quas se esse dicunt: fecerunt in vita: nō est eis prestanda fides: qa tales non sunt anime illorū sed demones: & forte illi quos ille anime habuerūt in vita in censores & in exercitiū: in aere superiori caliginoso habitantes. Nam de lege cōmuni tales corpora hominū vexare solent. Vel sunt alij demones q̄ ea que reuelant di dicerunt a demonib⁹ qui illas in vita tēptauerant & vicerant. Hec ex theologis & ex supra adductis.

q Uartū caput principale est de potētia demonū respectu effectuum naturaliū. Circa qd tres questiuncule soluentᷣ: quaꝝ qlibet ifra suo ordie declarabit.

p Rima questiuncula est. Si

demones ꝓpria virtute absqꝫ seminib⁹ possint ꝓducere effectū aliquē naturalē puta formā vermis aut serpētis in materia imediate. Ad quā videtᷣ prio rñdenduꝫ affirmatiue. Nam qñcūqꝫ sunt aliq cause ad iuicē ordinate scdm pri⁹ & posteri⁹/ prima causa plus influit i causatū q̄ scda & amota ifluētia cause scde/adhuc remanet influētia cause prie. Sꝫ virtus agētiuꝫ naturaliū inferiorū: mot⁹ celi: influētia itelligētie siue substātie sepate: sub ordinate se hñt: ita ꝙ virtute ifluētie substātie separate mouetᷣ celū: virtute aūt celi agūt ista iferiora agētia: ergo āmota opatiōe celi & actiōe hoꝝ inferiorū agētiū naturaliuꝫ adhuc potest forma induci in materiā a

substantia & intelligentia sepata: & sic absq3 rationib9 seminalibus poterunt demones & angeli pducere verū effectus. Rñō dicēdū q circa hoc duplex error īuenit. fuerunt enī quidā gētiles q credebāt demones esse deos & ipsos p modū3 creationis in istis inferiorib9 opari. Sed hunc errorē magister in.ij.sniarꝫ.di.vij.refellit. Ali9 fuit Auicēne q posuit oēs formas que in materiā inducunt pcedere a datrice intelligētia. Ita q agētia naturalia nō faciebant aliud nisi disponere materiā ad intelligentiā: & ponebāt exemplū de aīa rationali in formāte corpus: nam ad aīe cōceptionē īmediate corpus mouet: vel ad libidinē ad apprehensionē mulieris amate: vel ad casum ex imaginatiōe exterioris casus. Ergo mlto plus poterunt & imediati9 demones & angeli pducere effectus naturales absq3 seminibus. Sed ista opinio sicut & precedens est erronea. Ratio est: qa cum fieri sit via/ in esse/eius pprie est fieri cui9 est esse: ergo ab illo erit inducere formā in materia/a quo totu3 cōpositum habet esse & creari. Totum autē cōpositum imediate nō creatur nisi a deo: mediate autē nō introducit forma in materia nisi a suo sibi per motum & trasmutationē: qa omne agens agit sibi simile/ quod est agens naturale compositum ex materia & forma: ergo nec demones nec angeli boni virtute ppria imediate pducere possunt formā substantialē vel accidentalem. Ad argumentum autē primum dicendu3 q licet agens principale plus influat in effectum q̄ agens secundarium nontamen sequitur q semp possit sine instrumēto pducere effectum principalem: sicut artifex sine securi non potest pducere archam. Cum ergo isti effectus & forme substantiales nate sint pduci ab agente naturali per motum vel per creationem vt a deo. Ideo non potest eos pducere imediate

substantia separata vel demon. Nec valet exemplum de anima quod ponit Auicenna: q̃a illa nõ est tm̃ motor: sed etiam forma & etiam mot⁹ appetitus sensitiui subditur imperio rationis. Hec Tho. elicitiue in. ij. sñiaꝝ & ibi commentatores.

Secunda questiũcula est:

Si demones nõ possunt ꝓpria virtute (vt supra dictũ est imediate) verũ effectũ naturalẽ ꝓducere/quomodo magi coraꝫ Pharaone/ranas/ & nigromãtici aĩalia mlta/virtute demonuꝫ ꝓduxerunt. Ad quã Aug⁹. iij. de trini. respondet dicẽs: ꝙ cũ natura corpalis obediat angelis bonis & malis ad nutũ quãtũ ad motũ corpaleꝫ vt superi⁹ dictũ est: ideo oẽs trãsmutationes corporaliuꝫ rerũ que possunt fieri per aliq̃s virtutes naturales: etiã demones facere possũt. Cum ergo serpẽtes: rane pediculi: pulices & huiusmodi effectus per transmutationes corporaliũ & motũ ꝓduci possũt vt videmus: q̃a per putrefactionẽ & per sudorẽ fieri possũt: demones cũ sint sapiẽtissimi & doctissimi adhibitis seminib⁹: q̃ semina ipi cognoscũt esse in elemẽtis mũdi aut in plantis & aĩalib⁹ zc. operanĩ tales effect⁹ aliquos naturales. Sciunt enĩ ad determinata passiua coniungere determinata actiua: ex qua coniunctione sequitur aliqs effect⁹ naturalis. sicut in generatione alicui⁹ hois per sucubũ & incubũ factuꝫ est: vt ẽ dictuꝫ & dicet̃ infra. Vnde cũ demones et magi vl' nigromãtici videnĩ operari virtute ꝓpria immediate aliquos effectus/nõ est verũ: sꝫ oĩa ꝓducunt mediantib⁹ rationibus seminalib⁹ & virtutib⁹ actiuis & passiuis: & cũ demones sint agẽtes velocissimi: idcirco videnĩ nobis q̃si miracula vt dicet̃. Qđ si contra arguaĩ ꝙ etiã absq; seminib⁹ demones ꝓducũt mltos effe

ctus puta cõiunctiones lapidũ & diuisiones vt patet in idolis. Respondet ꝙ tria sunt genera effectuũ. Quidaꝫ enĩ est effectus nouus sine alicuiꝰ forme introductione sꝫ vel ꝑ diuisionẽ partiũ a toto: sicut fit idolũ ꝑ sculpturã vł per cõiunctionẽ aliorũ ad inuicẽ sicut ꝑ cõiunctionẽ lapiduꝫ fit paries. & talis effectꝰ põt fieri per demonẽ Alius est q nõ fit sine forme ĩtroductiõe: sicut leo et vermis & istũ effectũ non potest formare demon virtute ꝓpria immediate nisi applicando debita actiua debitis passiuis. Aliꝰ est effectꝰ qui nõ fit sine forme substantialis introductione tñ sup ipsuꝫ non põt agens naturale sicut transmutatio materie de forma in formaꝫ ita ꝙ corpus humanũ mutetˀ in corpus bestiale aut suscitatio mortui & in hos nõ potest angelus bonus vel malus nisi quadam illusione vt dicetˀ. Hec Tho. in questionibꝰ de demonibus. & Ioh. de blibia Bononiensis in quolibetis.

t Ertia questiuncula est: cũ demones possint applicãdo actiua passiuis formare corpus humanũ siue embrioni vt supra dictũ est.. Queritˀ si hanc artẽ & potentiã coagulãdi corpora hũana possint docere nigromanticos hoĩes eis deuotos vt de Alberto magno & Virgilio a quibusdam affirmatˀ. Ad quã simpliciˀ respõdetˀ negatiue. s. ꝙ hõ ex doctrina demonũ acqrere nõ põt artẽ verũ corpus humanũ formãdi sola naturaliũ viriũ oꝑatione absqꝫ cooperatione eorũ ita vt de nouo corpꝰ iuuenis vł pueri faceret vt referũt Virgiliũ attẽptasse deceptũ a diabolo. Quõ. n. homo ꝑ artẽ faceret corpus ethereogeneũ & tam tenerũ quale reqrit aĩa rationalis qui facere nõ põt partes grossuꝫ et respectu hoĩs ignobile corpꝰ homogeneũ puta aurũ vel argentũ. Quod si dicatur Albertũ magnum caput

formasse hoīs loquentis arte & sola naturaliū viriū opa tione: illud negat̄: & dicit̄ q̄ fuerit (si tñ fuit) lateñi ope ratione demonū: & idcirco Thomas tunc ei⁹ discipulus illud fregit vt fert̄. Hec Henricus de Assia sup Geñ.

q Uintū caput est de impugnationib⁹ hoīm a demonibus.

Circa quod quatuor questiuncule soluent̄: quarū quelibet infra suo ordine declarabitur.

p Rima questiuncula est.

Si verū est q̄ demones hoīes īpugnent. Ad quam videt̄ prio respondendū negatiue. Nam demones nichil agūt nisi pmissi a deo. Sed de⁹ cū sit auctor iustitie nō debet pmittere pugnā inter quos est in equalis conditio aliter esset iniustus: aut causā dāni hoī daret. Sz hō & demon sūt cōditionis īequalis cū hij sint infirmi & ignari: demones aūt potētes & astuti: ergo. Ad hanc questionē r̄ndet̄ q̄ hoīes q̄tuor modis a demonib⁹ īpugnātur. Primo ab extra p obiecti extrīsecus ppositionē vl' p suasionē. Scdo ab intra p passionū sensitiuarū excitatione. Tertio p fantasie vl' imaginatiue imutationē. Quarto p cognitiue virtutis īdirectā cōcitationē. Primo demones īpugnāt ab extra hoīes p obiecti extrinsec⁹ ppositionē. Cognoscens enī callidissimus ad decipiendū: potētissimus ad nocendū: tortuosus humani generis inimicus cū suis satellitib⁹ lucifer q̄ voluntatē hoīs nec īmutare nec mouere neq̄ in eā īmittere cogitatiōes pōt directe & intrinsece nisi solus de⁹ qui est causa ei⁹. Sciēs etiā q̄ hoīm aīe īclinant̄ scdm dispositiones corporū. Itē q̄ actuatio viriū interiorū spūalium aīe. s. intelligentie memorie: & voluntatis fit scdm īmutationē sensuū exteriorū: & itē cū nouerit nichil boni vl' mali in spm hois

intus habitantē: ab extra venire posse nisi per quinq; sen
sus exteriores q sunt quasi qnq; fenestre tabernaculi aie.
Idcirco disponit occulto mō quantū sibi a deo pmittit
opponere exterius obiectibiliter quinq; sensibus hoim
quibus insidiat aliquod sensibile aut a natura formatū
vel aliquod de nouo formādo sicut facit quando corp9
assumit vel psuadendo oblatum obiectum vt fecit cum
dña Eua circa pomū. Disponit etiā vt occurrāt ab extra
alique rerū habitudines turpes horribiles blande pspere
vel aduerse quarū pcipiti apprehensione & imutatiōe
homo sicaut sic moueat aut passionet. Flectit etiā qnq;
permittente deo ocl'os hoim ad huiusmodi obiecta: fi-
git aures hoim vaniloquijs turpiloquijs & tenaci9 atq;
memorati9 facit illis intēdere vt sic hoies postea taliū me
morijs a diuinis distrahant. Serpit etiā diabolus vt dicit
Aug9 in li. lxxxiij. questionū. Hoc malū p oēs adit9 sen
sibiles nā dat se figuris: accōmodat se colorib9: odorib9
se subicit: infundit se saporibus. nam qnq; diabolus fa-
cit vt hoies in obiectis sensuū plus delectent q; delectatio
naturalis eorū habeat. Qnq; vero facit vt hoies in illis
inordinate se oblectent. s. plusq; oportet vel nō ad bonū
& debitū finē. Operat etiā diabolus in illis obiectis in-
tendendo & ampliando naturalē virtutē eorū ad effica-
tius. s. imprimendum: inflāmandum intuentem: nam
quēadmodum potest in prestigijs malignus spiritus fa
cere vt virga appareat serpens: ita potest facere vt liquor
insipidus appareat sapidissimus: & facies turpissima
mulieris/ potest facere/ insipienti amāti appareat gratis
sima: ita vt vere dici possit sub hac rei specie latet diabo
lus. Operatur etiam quandoq; diabolus vt homines af
ficiantur & delectentur aliquib9 auibus canib9 cattis
aut modo predicto vel per illapsum & ingressum ipso-

rum demonum in ipsis animalibus vt sic se hominibus magis intime iungant: & finaliter perdant: sicut dicit in Austria hominem habuisse coruum demone plenu; mirabilia facientē & loquentē: & sicut forte est in equis mirabilia faciētibus istorum prestigiantiū vagantium per mundum. Secundo homines ipugnant a demonibus ab intra per passionū partis sensitiue. s. concupiscibilis & irascibilis excitationē/ & maxime mediantibus passionibus illis que sunt vehemētiores & facilius excitabiles vt amor: ira: luxuria: gula. nā hec peccata quatuor. sunt media potissima & cōuenientissima ad inducendam cecitatē mentis: grauitatem corporis: viriū oīm pigritiam: insipiditatē: spiritualiū somnolentia;: tediū negligentiam: accidiam: desidiam diuinorum: quas ob res potissime homines tēptant. Quō autē excitent passiones & maxime q̄tuor p̄dicta peccata sic declarat. Nam cūdictū sit supra naturā corporalē bonis & malis angelis esse obedientē quo ad motū localē: sequit ꝙ illa q̄ ex motu locali aliquorū corporū possūt causari: subiciātur naturali virtuti bonorū & maloꝝ angelorum possunt ergo mouere omnia corporalia & ea alterare nisi diuinitus ꝓhibeant: mouendo ergo dum volunt alterādo incēdendo illos humores ex q̄bus materialiter amor lasciuus: ira: gula luxuria causant: vt puta colerā sanguinē carnis pruritū zc. sic excitabunt passiones & peccata illa: sicut etiam alterando ad intra aliquos humores melancoliam & huiusmodi īmutabunt actum potentie nutritiue appetitiue vt homo sic esuriat vel nō fame scat. De hijs omnibus patent exempla in vitis patrum.

Tertio ipugnantur ab intra a demonibus homines per fantasie vel imaginatiue īmutationē ex motione locali spirituū & humorum corporaliu;. Quod ꝓbatur dupliciter: ratione & declaratiōe. Primo ratione. Nam

teste pħo libro de somno & vigilia: sicut descēdente plu rimo sanguine ad principiū sensitiuū. i. ad cerebrum vel cor animalis dormientis: descendūt etiam motus. i. im pressiões: fantasmata & species relicte ex motiõibus sen sibilium que conseruantur in sensualibus spiritibus: & cum mouent principium sensitiuū. i. cor vel cerebrum causantur tunc somnia: visiones: apparitiones imagina rie/dormientibus: & qñ est fortis motio talium spiritu um etiam vigilantibus causant aliquas apparitiones vt patet in freneticis: sic etiam virtute angelorum bonorū & malorū qbus vt dictum est humores sanguinis & oīa corporalia eis obediunt ad motū localem: possunt im pressiones & fantasmata & species relicte ex motionib⁹ sensibilium in fantasia vel imaginatiua moueri vt tan gant pricipiū sensitiuū. i. cor vl' cerebrū & fiēt tunc appa ritiones imaginarie vl' fantastice qñq cum alienatione a corporeis sensibus in somnijs: qñq vero absq tali alie natione: ergo. Scdo hoc idē ꝓbatur declaratione. Nam intellect⁹ noster habet se ad fantasiam siue ad fantasma ta sicut oculus corpis ad litteras libri: in libro aūt scd̄m q lr̄e cōponunt simul: ita oculo representant diuersi sen sus. Sic in ꝓposito in libro fantasie sunt lr̄e & similitu dines quarumcūq rerū mundi que apprehense sunt per sensus: nā ex quo videt aliquā rem iam habet speciē seu silitudinem illius in fantasia & scd̄m q iste cōponunt si mul in fantasia ita capiunt ab intellectu sicut patet in libro in quo sunt oēs lr̄e alphabeti si cōponantur simul hee lr̄e. d. e. u. s. oculus leget deus: volens ergo versutus hostis diabolus nos ad diuersas cogitationes inducere: puta vult temptare te de luxuria: quid faciet: excitabit in fantasia tua similitudinem mulieris quam aliquan do vidisti: excitabit similitudinem alicuius membri

impudici vel mulieris nude zc. & se turpiter cōmiscen tis: intellectus aūt nō pōt effugere quin huiusmodi silři tudines videat: qa est sicut speculum lucidū in quo non pōt fieri quin reluceant illa que sunt ibi p̄sent a & hec sepe cōtingit dum homo orat aut vacat diuinis. Quan-tumcūq; tamē hee imagines nobis arte demonū presen tent: nō imputant tamen nobis ad peccatum nisi cōsen tiamus. Nam sicut dubitatio in fide que habet ptinaceā animi deliberationē & cōplacentiā heret. cū facit: & du bitatio in fide que pcedit a scrupulo cōsciētie que pon⁹ est pena q̄ culpa cū frequenter accidat contra voluntatē (vt dicit Io. an. in nouella sup verbo dubius in fide est in fidelis: extra de hereticis. c. primo) nō causat infidelem: nec hereticū facit. ita hijs tribus extrinsecis vel intrinse cis modis diabolicis īpugnationibus dictis peccatū nō cōmittit nisi volūtate cōsentiēte. Quarto diabolus tēptat hoīes p cognitiue virtutis indirectā cōcitationē. Nam de mones nō p̄nt imittere cogitatiōes malas in voluntate interius eas causando eo q̄ vsus cognitiue virtutis nō subiacet demoni: sed deo & volūtati. Dicit tñ demon i censor malarū cogitationū: de pe. di. ij. c. si enī in quan-tum. īcitat ad cogitādū mala vł ad appetendū cogitata & hoc duob⁹ modis: vł p modū psuadētis: vł p modum passionē agitātis: & hijs duob⁹ modis intelligit Dama scenus in li. ij. dicēs: q̄ ois malicia & īmunde passiones ex demonib⁹ excogitate sunt & inuēte. hec Henricus de Assia sup Geñ. et ī decretis. xxvi. q. v. c. epi. et. c. nec mirū & Tho. pri. par. q. li. & q. iij. Ad argumētū aūt in frō te questiuncule factū dr: q̄ licet cōditio hoīs & demōis in palestra & pugna sit ineq̄lis: fit tñ ex parte hominis recōpensatio: primo p auxiliū diuine grē. Nam fidelis deus vt dicit apl's nō patit nos temptari supra id quod.

possumus. Scđo per auxiliū bonorū angelorꝫ de quo di/
cit in psal. Scuto circūdabit te. vsqꝫ / angelis suis mada/
uit de te. Hec ex theologis & Hērico de Assia sup Geñ.

Secūda questiūcula ē: quō

& quod modis demones deludūt sensus hūa/
nos. Ad quā rñdet dñs Bonauē. in .ij. sñiarꝫ di.
viij. dicēs ꝙ trib⁹ modis demōes illudūt sensus hūanos.
Pmo ostēdēdo pñs esse qđ nō est. Scđo ostendēdo rē aliter
ꝙ̄ est. Tertio abscōdendo illud qđ presens est. Primum
faciūt spēs offerendo. Scđm faciunt sensū vl' obiectū va
riando. Tertiū vero faciūt īpedimentū p̄stando. Primū
pōt sic intelligi: qñ fantasmata existentia interius forti
oblatiōe offerunt' ipsi virtuti interiori: vl' virtus īterior
fortiter illis intendit: tūc sil'itudo rei videt' esse veritas:
hoc manifestū est p naturā. Nam frenetico p ascensum
fumositatū ad cerebrū ex modica occasione exteriori vi
det' ei ꝙ videat vl' audiat multa que nō sūt sibi p̄sentia.
Similiter p fortem cōuersionē intentionis fantasma vi
detur veritas: sicut exemplificat Aug⁹ li. de trinitate: ꝙ
quidā tanta cōuersione cogitabat cuiusdā mulieris ima
ginē ꝙ ei carnaliter cōmisceri videbat' etiā vigilando: &
per hūc modū pōt demon diuersa hoī facere apparere.
Scđo possunt demones deludere sensus / ostēdendo rem
aliter ꝙ̄ est: nā naturaliter pōt cōtingere hoc ꝑpter varia
tionē aliquā ex pte organi: sicut qñ humor: sanguis vel
vapor igneus descendit ad oculos videt' hoī ꝙ ea que ex
terius sunt sint rubea: vel ꝑpter variationē aliquā ex pte
obiecti sicut cōtingit aliqñ ꝙ ex positione candele vel
dispositione palearū operatiōe naturali videnť esse serpē
tes. Sil'e est in aliqbus virtutibus quarūdam rerū mine/
raliū: vt ptꝫ in speculo de calibe & concauo. Et quia iste

modus nõ latet demones & sunt ministri veloces: ideo & similia pñt illudendo facere. Tertio modo pñt demones deludere sensus: abscõdendo illud. qd pñs est. Nam res que pñs est dupliciter potest latere sensũ nostrũ aut qa impedit virt⁹ sensus & potẽtie ne pueniat ad sensibile aut qa ipedit species sensibilis ne pueniat ad sensuз. Et vtroq; mõ põt fieri virtute demõis vt sensus nõ pcipiat qd sibi est pñto: & per hãc virtutẽ dicit demonẽ posse facere vt hominẽ reddat inuisibilẽ: qd tñ certũ est nõ esse. Et sic respondet ad glosam. Rabani. Exodi. vij. super illud. Fecerũt magi Pharaonis &c. magi diabolicis figmẽtis spectantium oculos illudebãt vt res in sua specie remanentes alie viderent. Et ad aliud quod habet in itinerario Clementis de Nicheta ad Petrũ narrante prestigia Simonis. Vidimus canes cantare & imagines ambulare. Et de socijs Vlixis cõuersis in bestias p magnã illam famosissimã Circẽ Et de socijs Diomedis cõuersis in volucres de qbus ht. xviij. de ci. dei. c. xvi. Et de adducta ad patrẽ sanctũ machariũ que videbat a viro & adducẽtib⁹ equa: a machario aũt mulier. Dicitur ergo q omnia ista facta sunt arte demonũ: qui cũ hec faciunt apparere de nouo speciem nõ dant nec de nouo auferũt sed illã que erat in fantasia tam viuaciter & velociter obiciũt virtuti interiori fantasie & imaginatiue vt credat homo se intueri rem exteriorẽ verã sensibilẽ. Qd si dicat ex pho q sensus prticularis circa ppriũ obiectũ nõ errat. Respõdet q verũ est de natura sua saluis tñ medijs. s. dispositione organi. medij & obiecti. Hec omnia ille qui sup & dñs Io. de tur. crema. super. c. epi. xxvi. q. v.

Ertia questiuncula est: Si
8 alijs modis, pter dictos, demones hoĩes fallãt.

Ad quā rñdet ꝙ diabolus ꝓter modos superius adductos etiā duobus alijs modis initit hoīes decipere. Primo ꝑ apparētis veri vel boni deceptionē. Secundo per somniorū illusionē. Primo qdem per apparentis veri vel boni deceptionē. Nam licet demones mendacissimi sint: consulentibus tamen mentiri refugiunt vt sic dicentes veritatē palliatam: occultent eorum iniquitatē & opinionem generent: ꝙ quasi dij nō mentiantur: & grauius opprimant in vltimo credentes. Nam ipsi cum sint optimi logici per omnes tresdecim fallacias philosophi sciunt optime paralogizando hoīes fallere. Decepit eni demon primā mulierē silogizando per fallaciam equiuocationis hui⁹ nominis moriemini Nam de⁹ dixerat: in quacūq; die comederitis moriemini. s. morte spirituali & eterna: Et demon dixit. Nequaꝙ̄ moriemini. s. morte temporali pro tunc. Hoc modo fallaciter quidam demō inclusus decepit regem Manfredum in Apulia: qui cum se disponeret ad bellum contra regem Karoluȝ francie cōsuluit demonem inclusum suū quid de bello suo sibi esset futurum: Et respondit demon. Non nō superabit gallus apulum. Nam modus est etiaȝ nunc ꝙ quando aliquis vult efficaciter negare aliquid bis negationem replicat. Ideo Manfredus se victurum credens accessit ad bellum: & supatus est a Karolo. Nam due negationes faciunt vnam affirmationem. Sic etiam alium decepit consulentem de aduentu inimicoruȝ suorum: quos secundum responsionē demonis credebat venturos ad se pacifice ad tractandum de pace. Dixerat enim sibi demon. Inimici enim tui venient ad te suauiter: in quo decepit per fallaciam etiam equiuocationis: cum ipse acceperit suauiter pro benigne: & diabolus pro festinanter. Alius etiam consulens appolinem vt dicit Valerius:

Caput Quintum

Si vadens ad inimicos caperetur: vel rediret? Respon-
dit. Ibis redibis non morieris in bello: & fuit deceptus
per fallaciã cõpositionis: qa demon fecit punctum ad
nõ. consulens ad redibis. Vnde quãdoq; oportet verba
diaboli interp̃tari p̃ cõtrariũ: sicut accepi a. R. dño meo
Gundissaluo Ferrãdis heredio Taraconẽsi archipontis-
fice nũc Vrbis gubernatore: viro sanguine illustri: ani
miq; prudẽtia & vita exploratissimo: factũ fuisse dexte
ritate & mira ingenij hois ꝓmptitudine. Anno christi.
1478. 16. kł. octobris a domino mgr̃o Francisco de To-
leto: postea Sixti Pon. max. datario: exin. epõ Cauricen
si. Is enĩ dilectus a duce Mediolani ad Ianuẽses orator:
reb⁹ interea in Martẽ versis: detentus & iussus est ne qc
q̃ nõ exploratũ prius ab eis: scriberet duci. Ipse vero so-
lertia qua pollebat oculatissima: ad vtrãq; partẽ que cõ
tingere poterant cõspicatus: cum duce pri⁹ cõuenerat:
vt ei⁹ lr̃e: p̃postere ab eodẽ & ordine hebreo legerent̃:
obtẽta ergo scribẽdi licẽtia: ostẽsisq; senatui lr̃is: misit hãc
infra epistolã: que retrograde si legat̃: spm̃ & rẽ Ianuen
sium oẽm duci ostẽdit.   Postergatis assertionib⁹ asseŕẽ
tium aliter. Istos alit bonitas atq; fides: nec iuidia inflã-
mat eosdem: quidem ordinatis tramitibus se gubernãt
nec separant voluntates eorũ. Nempe preterite questio
nis memoria cumulata nõ diffidũt: sed confidunt ad in
uicẽ. Nulla fortuna aduersari debet eis: sed diu nec pau
co tempe durare debent: quod clarissime cõstat auditu
profecto susceperũt beniuolo voto legationem meã nec
nomẽ dñi mei mittentis oderunt quieta amenitate nõ
cupida sub rapina viuere delectatos. Vnde viderũt me
visib⁹ claris & placidis nõ facto aliquo tumultu omniũ
terrigenarũ & forẽsiũ cetus presentata causa requisitio
nis mee pariter & aduentus &c. Sisis est ille versus qui

Abel conuenit recte Caym vero oblique platus. Sacrum pingue dabo nec macrū sacrificabo. Demones ergo nō in apperto fallūt nec palam mentiunt. Sed sub clamide veritatis & bonitatis decipiūt: aut p fallacias sillogisticas aut p obiecta extrinseca pposita aut p varias falsas apparitiones: pphetias: reuelationes fantasticas allocutiones aut falsigraphas psuasiones imutando vt diximus virtutem fantasticā aut imaginariā. Propter ergo mltiplices modos deceptionū fallaciarū & potētiarū ipsorum malignorū spirituū dicit scriptura Geñ. iij. Sed & serpens erat callidior. i. scdm aliā translationē sapiētior cunctis animantibus terre que creauerat deus: & xp̄s vocat diabolū fortē armatū. Luce. xi. & Iob. xli. Non est potestas sup terrā que cōparet ei. & . xvi. q. ij. visis. Diabolus habet mille nocēdi modos & artes. Et Paulus ad Ephe. vi. Nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem: sed aduersus principes & potestates: aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Et Apocal. xij. Ve terre & mari quia descendit diabolus ad vos habens iram magnā. i. potestatem. Secundo decipit etiā per somniorū illusionem. Nam quandoq operatione demonū alique fantasie dormientibus apparent in quibus aliqua eis reuelant: qñq quidē quedā vera siue de spiritualibus: sicut Aug9 refert. xviij. de ci. dei. q quidam phūs quedā platonica dogmata cuidā in somnis exposuit qd per operationē demonū Aug9 factum dicit. Siue de corporalibus presentibus vel futuris precipue hijs cū quibus demones habent aliqua pacta illicita: qbus quandoq reuelat ea quorū ipsi causa sunt qñq quedam quorū signa prenoscūt que tñ hoibus sunt occulta: quādoq imittunt sōnia falsa & deceptoria sicut patet p Gregoriū. iiij. dialogorū. c. l. vbi dicit: q cū quidā somnia vehemēter atten-

deret diabolus ei per somniū longa spacia vite ꝑmisit: cūq; indirecte multas pecunias collegisset ad stipendia longe vite deceptus a demone repente defunctus est intactas relinquens male partas pecunias. Simile etiā patet in illo de quo in vitis patrū legit: ꝙ cum audiret miracula Moysi cepit eū preferre xp̄o: & de nocte diabolo apparente vidit xp̄m per somniū in choro hominū in vestibus nigris: & Moysen in choro angelorū in vestibus albis: ꝓpter quod somniū ille a fide recessit: sed postea illuminatus intellexit fallaciam & ad xp̄m reuersus est. Tales igitur oēs reuelationes somniorū & responsiones nō appetēde sed execrande & nō credende sunt. Primo quia frequēter falsa reuelant: qa ipse diabolus mendax est: & pater mendacij. Scdo quia dato ꝙ aliqñ vera reuelet: tñ semper intendit perditionē hoīm: & ideo pluries vera dicit vt hoīes assuefaciat ad hꝰ vt ei credāt et sic ītendit perducere ad aliquid humane salutis nociuum. Hec ex Henrico de Assia super Genesim.

Quarta questiūcula est: quare ꝑmittit deꝰ vt hoīes a demonibus insidientr. Ad quā sic respondetr ꝙ cum diuina ꝓuidentia ordinare mouerit mala in bonum & bonum inferiorū per superiora ꝓcuret: & ipsi angeli sint medij inter deū & homines: bonum hominū per angelos ꝓcuratur: & hoc dupliciter. Directe inquantū homo reducitr ad bonum & retrahitur a malo: & hoc fit ꝑ angelos bonos. Alio modo indirecte dum aliquis per ipugnationē a cōtrario retrahitur a malo & ꝓmouetr ad bonum: & hanc ꝓcurationem habent facere mali angeli dati hominibus ad exercitium deo permittente. Hec Tho. in questionibus de demonibus. & in prima pte. q. cxv.

s Extum caput est de temptatione hominū a demonib⁹. Circa quod sex questiuncule soluentur. quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

p Rima questiūcula est: Si tēptare hoies sit ꝓprius officiū demonū. Ad quā primo videt̄ respondendū negatiue. Nam Geñ. xxij. scribit̄: ꝙ de⁹ tēptauit Abrahā de imolatiōe filij: ergo. Itē mūdus caro & homo tēptant deū: hoiem atq; seipm: ergo nō est ꝓpriū officiū demonū tēptare. Ad hāc questionē respondet̄ ꝙ tēptatiōis duplex ē finis. Prim⁹ ꝓxim⁹. s. sciētia siue expiētia de aliquo quē tēptam⁹. Nā cuiuslibet tēptantis intētio ꝓprie est velle scire aliqd de tēptato. Est vlterior & ali⁹ finis bonus vł malus q̄ qñq; querit̄ ex ꝑcepta sciētia. Bonus quidē cū aliqs tēptat aliqd scire de sciētia vel virtute alterius vt eū ꝓmoueat ad dignitates. Malus qñ tēptat de aliquo scire aliqd vt eū decipiat vł subuertat: & hoc ꝓprie dicit̄ quādo cupimus de aliquo aliqd scire vt eū decipiamus vł subuertam⁹. Et q̄a hoc est ꝓpriū diaboli qui tēptat vt nos decipiat: iō ꝑ quandā anthonomasiā diabolus dicit̄ tēptator: scd̄m illud prime Thessał. iij. Ne forte tēptauerit vos is qui temptat. glo. i. diabolus cuius est officiū tēptare. Quantum vero ad finē bonū vt quis alteri bene faciat sic deus: angelus bonus: & veri amici temptant. Si autē loquimur quantū ad ꝓximū finē temptationis. s. velle scire de aliquo aliquid: hoc est dupliciter: vel vult scire alijs: & sic deus tēptare dicit̄ vt sciat. i. vt faciat alios scire: sicut dicit̄ Deutero. xiij. Temptat vos dñs deus vester vt palam fiat vtrum diligatis eum. Quo mō tēptauit abrahā vt mūdo

ostenderet obedientiã ei⁹. Et Thobiã & Iob: vt ostẽderet eorũ patientiã: & Philippũ vt ostẽderet ei⁹ fidei paruitatẽ. Io. vi. Vel tẽptat vt sciat sibi: & sic q̃nq₃ hõ temptat deũ cupiens quasi incertus expiri dei virtutẽ: potestatẽ veritatem: & bonitatẽ: sicut Iudas Machabeus cũ paucis iniens bellum contra Bachidem copijs multis munitũ temptauit potestatẽ diuinã: & occisus est. primi. Machabeorũ. ix. Et henricus impator tẽptauit dei sapiẽtiã; cũ suspectã hr̃et vxorem virginẽ & sanctã de adulterio: & coegit eã nudis plantis sup ferrũ ignitũ incedere: & illa innocẽs illesa euasit vt p₃ in cronicis. Tẽptant alij dei clementiã qui petunt sibi peccata dimitti: iniurias alijs retinẽtes: & sic tẽptantes deũ maxime peccãt cum agãt contra virtutem religionis: cuius est de excellentia dei optime & certe sentire. Et sic põt accipi quomodo tẽptare diuersis diuersimode attribuat: Nam tẽptat deus vt scire faciat: tẽptat homo vt cognoscat & ꝓmoueat: tẽptat diabolus vt sciat & decipiat. tẽptat homo malus vt diaboli cooperator existat: tẽptant mũdus & caro materiã diabolo ministrantes. Quia tñ temptare ꝓprie est de aliquo experimentũ & scientiã accipere ad decipiendum qd̃ ꝓprijssimũ est diaboli & cooperantiũ ei. Idcirco dicitur ꝙ tẽptare ꝑ quandã excellentiã angelis malis cõuenit & cooperatorib⁹ eorꝝ. Et per hec patet ad dubiũ solutio. Hec Tho pri. par. q. cxiiij. & scd̃a scd̃e. q. xcvij.

Secunda questiuncula est:

ad qd̃ p̃tendit tẽptatio demonũ. Ad quã r̃ndet ꝙ tẽptatio demonũ siue calliditas contra hoiem circa q̃nq₃ laborat. Primo ad corrũpendũ fidẽ salutarem erroribus supstitiõibusq₃. Scd̃o ad conseruandũ hoiem in illis. Tertio ad inducẽdũ viã contrariam virtutibus.

Quarto ad cōfirmandū hoīem in suis iniquitatib⁹ vt sic finaliter pereat & dānet̄. Quīnto vt homo patiat̄ egritudinē & afflictiōes vt sic irascat̄ & deū offēdat: vt habet̄ in glo. c. pōt fieri de pe. di. i. hec Henri. de Assia sup geñ.

Tertia questiūcula ē: quot & que sunt tēptantes & insidiātes hoībus. Ad quā sic respondet̄: q̄ ad pfectaꝫ rationē tēptatoris tria requirunt̄. Primū q̄ p tēptationē dubiū aliquod ignorātibus manifestet̄. Scd̄m q̄ sit intentū hoc ab eo q̄ tēptat. Tertium vt temptator cognitionē hui⁹ rei velit accipere quasi ab eo ignotam. Ratiōe primarū duaruꝫ cōditionū cōpetit tēptare deo sicut ptꝫ in Abrahā. Nam p imolationē filij manifestabat̄ obedientia & fides Abrahe: & hanc manifestationē de⁹ itendebat̄. Tertiū tm̄ ibi defuit: q̄a per temptationem illam nō accepit deus cognitioneꝫ quā pri⁹ nō habuit. Alia est temptatio ī qua saluat̄ vnū predictoruꝫ tm̄. s. manifestatio temptati: & hoc modo dicit̄ temptare caro: mundus & diabolus: q̄a in hijs manifeste cognoscit̄ virt⁹ vel īfirmitas ei⁹ q̄ tēptat̄: sicut in bello cognoscitur virtus militis. Vnde inpugnatio ipsius virtutis mentis a quocūq; sit dicit̄ temptatio Et hec īpugnatio hēt fieri dupliciter. Vno mō a pricipio intrinseco & sic temptat caro. Alio mō a principio extrinseco: & hoc dupliciter. Quia exterius principiū vl̄ inpugnat p modū obiecti: & sic est īpugnatio a mundo cui⁹ rebus corda aliciunt̄ ad peccandū. Vel illud principiuꝫ īpugnat p modū agentis trahentis ad peccandū vel psuadendo: terrendo: vl̄ blandiendo: & hoc modo dicit̄ esse temptatio a diabolo & a mēbris suis hoībus malis: & sic ptꝫ quō diuersimode temptare cōuenit deo: carni: mundo: & diabolo: & malis hoībus. hec ex theologis.

Caput Sextum

q Varta questiũcula est. Si temptari a diabolo & ab alijs dictis tẽptatorib⁹ sit appetendũ. Ad quã videt̃ primo r̃ndendũ affirmatiue. Nam Iacobi primo dicit̃ Omne gaudiũ existimate fratres mei cũ in tẽptationes varias ĩcideritis. Itẽ illud in q̃ virtus alicuius manifestatur est appetendum sed temptationib⁹ manifestatur virtus hominis: & ibi quodãmodo virtus refloret: ergo. Sed ĩ contrariũ est xp̃s qui nos docet: oremus a nobis tẽptatio ãmoueat̃ in oratione dñica dicentes. Et ne nos inducas in tẽptationẽ. Item Mat. xxvi. Vigilate & orate vt ñ ĩtretis in tẽptationẽ. Et. i. Corinth. x. Temptatio vos nõ apprehendat ni humana. i. venialis: q̃a sine hac vita hũana ñ agit̃. Ad hoc respondet̃ ꝙ cũ ꝑ se nichil appetat̃ nisi illud q̃d nõ habet rationẽ boni & finis. cũ tẽptatio habeat rationẽ boni & finis ꝓprie: ꝓprie & ꝑ se appeti nõ debet. Quia vero tẽptatio ordinabilis est in finẽ & hoc põt habere rationẽ boni. Ordinat̃ aũt aliq̃d ad finẽ dupliciť. Vno mõ ꝑ se: illud. s. q̃d de se habet ducere in finẽ: sicut medicina bene cõfecta & subiecto bene disposito applicata scd̃m se ĩ sanitatẽ habet ducere ꝑ se. Alio mõ ꝑ accidẽs: illud. s. quod de se habet ducere in aliũ finẽ quã in finẽ illũ: tñ ꝑ aliam causaꝫ concurrentẽ habet ducere in finẽ intentum sicut si quis comederet venenũ vt moreretur: & inde cõtingat eũ sanari. Cum igit̃ temptatio per se ordinetur ad ꝑditionẽ hoĩs: et ad salutẽ nõ ordinetur nisi ꝑ accidens ꝑ hoc. s. ꝙ vincitur per auxiliũ gr̃e diuiẽ. Ideo simpliciter tẽptari nõ est appetendũ: sed ẽ appetẽdũ per accidens. s. temptari & simul cum auxilio diuino vincere. Veruntamen quia propter fragilitatem humanam victoria est nimis dubia: temptatio securius & melius fu

gitur ꝙ queratur. Ad argumentū dicitur ꝙ Iacobus hortabatur ad gaudium de temptationibus: sed ad patientiam per quā vincuntur temptationes. Nec patientia relucet nisi p̄suppoſita victoria. Ad ſecundum patet reſponſio in corpore queſtionis. Hec ex theologis.

Quinta queſtiūcula eſt: quare demon dn̄am Euam nō tēptauit iteriori ſuggeſtione: ſed vocali locutione: & quare magis in ſpecie ſerpentis ꝙ ceterorum reptiliū vel aīalium.

Ad quā ſic rn̄detur: ꝙ cū ꝑmittēte deo diabolus hoīem tēptare potuiſſet interiori ſuggeſtiōe & fantaſtica perſuaſione: non permiſit tamen niſi vt temptaret perſuaſione & apparentia exteriori vocalis locutionis vt ſic latentem ſue malicie conditionem per linguaꝫ proderet & ſe manifeſte & cōuenienter primis parentibꝰ exhiberet. Et in ſpecie ſerpentis magis ꝙ ceterorū reptiliū vel animalium apparere & loqui voluit: qa inter oīa genera ſerpētium virulentorū: vt dicit Albertus li. xxi. aīalium. Serpens eſt callidior & aſtutior: dicente etiaꝫ ſcriptura. Sed & ſerpens erat callidior. i. prudentior ceteris animātibꝰ terre. Addebat etiā ad prudentiā & maliciam ſerpentis quia vt dicit Augꝰ. xi. ſup Gen̄. Diabolus ſerpentem illum impleuit: & ei ſpiritum ſuum cōmiſcuit. Hec ex Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

Sexta queſtiūcula eſt. quo ydiomate demon primos parentes eſt allocutꝰ & qd̄ fuit primuꝫ ydioma & qd̄ erit vltimū in beatis & dānatis poſt iudiciū: & quo ydiomate deꝰ in ꝑadiſo terreſtri cū primis parētibꝰ loqbat̄.

Ad quā rn̄det̄ ꝙ demō voce ydiomatica hebrea exteriori: formata ligua

corporis animalis serpentis locu⁹ est primis parentib⁹. Quod ydioma hebreum primis parentibus de⁹ gratuite primo donauit: & illud angelis bonis & malis q in statu inocẽtie locuturi & instructuri erãt & hoies cũ eis familiariter cõuersaturi a principio ipressit. Quo ydiomate Adam noia aialibus iposuit. Nam cõstat vt dicit Hieronimus ꝙ cũa noia que in genesi legũtur a principio vsq; ad diuisionẽ linguarũ: esse ncia hebraica: & hac lingua etiã de⁹ in padiso in subiecta creatura ambulãs primos parentes allocutus est. & ipsi exteriori lingua ibidez cũ deo & diabolo loquebanẽ: quo vtenẽ etiã beati & dãnati post iudiciũ: ꝗuis beati poterunt ad inuicẽ linguis oibus loqui: ñ aũt dãnati. Dicũt etiã Hieronim⁹ cũ Origene ꝙ expientia ꝓbatuz fuit: infantez clausuz & a nutrice lege posita: nõ edoctũ ꝓrupisse in primũ verbum ydiomate hebreo. Lehem. i. panem: & yain. i. vinum. Herodotus tñ libro scdo ponit ꝙ infans troyan⁹ mox natus: & clausus a nullo q; instructus ex se primũ verbuz ꝓrupit lingua troyana: artos. i. panẽ. ynos. i. vinum. Hec Henricus & supra adducti.

Septimũ caput est de potentia & cõditione ipsorũ demonũ.

Circa quod q̃tuor questiũcule enucleabũtur quarũ quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est.

Si demones cognoscũt futura. Ad quã sic respõdetur: ꝙ futurorũ triplex est genus. Quedã habent causaz determinatã & infallibilẽ vt sunt illa q̃ attẽdunẽ circa motũ corporũ supiorum in q̃bus est determinatio & ois ipedimenti remotio: & de talib⁹ est conclusio prima: ꝙ demones cognoscant talia futura i suis.

causis cuiusmodi sunt ea que circa motũ celi accidunt vt ortus & occasus: eclipses: coniunctiones luminarũ: que oĩa multo melius cognoscunt per species causarũ innatas q̃ astronomi per artẽ. Secundum genus futurorũ est que habẽt causam determinataȝ: sed tñ fallibilẽ aliquando: vt sunt illa que sunt scd̃m inferiorẽ naturã: que ideo habẽt causaȝ determinatam q̃a nature intentio mouet determinate ad vnũ. Ideo vero fallibilẽ q̃a multiplex põt occurrere impedimentũ: vt pote ager seminatus si terra pinguis est & bona dispositio corporũ superiorum afferet pinguẽ fructũ: Et de talibus est scd̃a cõclusio. Quod demones futura cognoscunt nõ oĩno certitudinaliter: sed cognitione coniecturali: & hoc modo astrologus p̃dicit quedã futura que consequunt̃ ex motibus celi in istis inferiorib⁹: que tñ ĩpediri possunt, p̃pter defectum causarũ inferiorũ: & taliũ cognitio tanto magis ad certitudinem accedit: quanto ad vnũ effectũ plures cause cõcurrentes cognoscunt̃: & quãto virtus cause melius cognoscitur. Vnde q̃a demones subtilissimi sunt: ideo ĩ talibus melius cognoscunt. Tertium genus futuroruȝ est que habent causam indeterminatã & fallibilem sicut dicuntur ea q̃ sunt ad vtrũlibet sicut sunt ea que dependẽt a voluntate nostra q̃ indeterminata est: q̃a põt ad opposita mouere. fallibilis etiã est q̃a possunt volenti etiam perficere: occurrere multa. Et de talibus est tertia conclusio: q̄ demones non cognoscunt talia: sed solus de⁹. Prima futura possunt diuinare & prenũciare demones certo. Secunda nõ certitudinaliter. Tertia nullo mõ: nisi solus deus: & cui voluerit de⁹ reuelare: a cuius actus vsurpatione: diuini vocantur: qui futuris p̃nunciandis intẽdunt. Quarta cõclusio (q̃si correlariũ) est: q̄ licet demones sciant futura primo modo: nõ est tñ eis danda fides:

cum reuelant: quia intẽtio eorũ est ad fallendũ: & si quã do dicũt vera: hoc faciunt vt assuescant homines in alijs ad credendũ. Non ergo diuinationibus eorum danda est fides. Hec Tho. & Bonauẽtura & dñs Iohan. Cardinalis super. c. sciendum. xxvi. q. iij. Quod si querat̃ quõ sciunt demones quãdoq; presentia reuelando quid nũc faciant reges zc. Respondetur quia demones non mouentur localiter ad cognitionem aliquam acquirendã sed bene ad aliquid operandum in loco. Vnde demon sicut non indiget motu ad sciendum: ita nec mora temporis ad motum localem ideo statim potest adesse applicando se & reuelare: sicut aĩa nostra etiã statim transit cogitando de gallia in syriam. Tho. pri. par. q. cxiij.

S Ecunda questiuncula est:

Si demones cognoscãt cogitationes hoim. Ad quã prio videt̃ respõdendũ affirmatiue. Nam vt dicit̃ a Gregorio in moralib⁹. Intellectus btõꝝ resurgentiũ intendẽtes ĩ vniuscuiusq; intellectuũ feliciũ aliorum simul & cõsciẽtias eorũ penetrabũt. Sed resurgẽtes erũt siles angelis Mat. xxij. ergo et angeli boni & mali siliter possunt. Rñõ dicendũ q; cogitatio hoĩs dupliciter põt sciri. Vno mõ indirecte hoc est ĩ effectu & hoc mõ nedũ hoĩes & angeli boni s; demões etiã scire põt cordiũ cogitatiões: & tanto subtili⁹ angeli boni & demones quãto effect⁹ huiusmodi fuerint magis occulti. Cognoscit̃ etiã cogitatio interdũ nõ solũ p actũ & effectũ aliquẽ exteriorẽ: puta locutiões vl' opationẽ: s; etiã p aliq̃ signa faciei: & mutationẽ vult⁹. Vel per signa aliq̃ corpis qđ quidẽ diuersimode mouet̃ scđm diuersitatem affectionũ. Nam dr̃ Eccl. xiij. Cor hoĩs immutat faciẽ eius Et Iuuenalis. li. iij. Deprendas animi tormẽta latẽtis in

egro (corpe depredas & gaudia sumit/vtrūq3. Inde habi tū: facies. Et Ouidius de arte amādi. Sepe tacēs vocē: ver baq3 vult⁹ hēt & hoc etiā mō hoīes cognoscūt cogitatiōes cordiū: s3 angeli boni & mali tanto facili⁹ quāto subti lius imutatiōes occultas corpales ꝑpendūt. Et medici ēt aliq̄s affectiōes cognoscūt ꝑ pulsū puta ꝙ hō tristat̄ vel amet. Hanc aūt cognitionē.d. Bonauē. vocat cōiectura lē: & scdm hāc cognitionē indirectā vl̄ cōiecturalē3 vel in effectū intelligit̄ dictū. Aug. xxij. sup Geñ. ad lr̄am: ꝙ angeli cognoscūt cogitatiōes nr̄as nobis etiā inuitis. Itē libro de diuinatione inqt. Demones hoīm dispositio nes nō solū voce ꝓlatas: verū etiā cogitatione cōceptas: cū signa quedā in corpore ex aīo exprimunt̄ tota facili tate ꝑdiscūt. hec ille. Alio mō possūt cogſci cogitationes directe: ꝓut sunt in voluntate: & tunc est cōclusio scd̄a. Quod nec demones nec angeli nec hoīes cognoscūt co gitationes: s3 solus deus. Probat̄ hoc primo sic. Nam cū angeli & demones ex speciebus inditis & inatis cogno scāt naturaliter. voluntas vero hoīs cū nulla re cōueniat a qua possit elici ei⁹ silitudo: ideo directe nec volunta tes nec affectiones voluntatū nec cogitationes ꝓut sūt in ītellectu possūt ab hoīe vel ab angelis bonis vl̄ malis cognosci: sed a solo deo: cui soli volūtas hoīs subiacet & solus in ea operari potest cū sit ei⁹ principale obiectu3 & vltimus finis. Propter hoc dicit̄ Ieremie. xvij. Prauū est cor hominis & inscrutabile. q̄s cognoscet illud: ego dominus scrutans cor & ꝓbans renes. Et prime Cor. ij. Quis enī scit hominū que sunt hominis nisi spūs hoīs qui in ipso est. Que verba sic exponit Ambro⁹. Volun tates & secreta cordis quis hominū scit nisi spūs homi nis qui ī ipso est. i. nisi animus ipsius & nō alteri⁹. Ma nifestū est enī cogitationes nostras a nullo sciri nisi ab

animo nostro/que hic spm̄ dicit. Ita & que dei sunt. i. secreta & occulta dei: nemo pōt scire nisi spūs dei qui in ipso est. & est ostensio a minori. Et Aug⁹ li. de eccl'asticis dogmatibus dicit. Internas cogitatiōes nostras diabolum nō videre certū est. Facit ad hoc qd̄ dicit dn̄s Bonauentura: ꝙ sicut deus voluntati rationalis creature dedit dominiū siue arbitriū cui nulla potētia p̄sidet nisi diuina: sic eius potentie cognitiue dedit cōsciētie secretū cuius secreta & ꝓfunda nō penetret nisi diuina sapiētia Et ideo nulla creatura aut humana aut angelica pōt cōsciētie humane scire secreta: nisi ꝑ signa vel ꝑ cōiecturas vel nisi nouerit dei reuelatione. aut hoīs detectione & denūciatione. Hec Tho. in questionib⁹ de veritate. & in prima ꝑte. q. lvij. & dn̄s Bonauētura & dn̄s Ioh̄. de turcremata. in. c. quodā loco. xxvi. q. iij. Dn̄s aūt Herueus cū dn̄o Iohāne Scoto dicunt ꝙ demones cognoscunt cogitatiōes nostras quantū ad subiectū obiectū & affectū ad quem inclinant: nō autē quantū ad finē: puta sciūt quid cogitamus sed ignorant ad quē finem: cognoscūt te cogitare feminam: sed ignorant an ad voluptatē vel ad alium finē. Ad argumētū Gregorij dicendū: ꝙ in resurrectione ꝓpter claritatē corpis & subtilitatē eorum penetrabitur mens eorum quo ad quantitatē gratie & glorie: non autem quo ad cogitatiōnes cordium: & sic dicitur de angelis bonis & malis nunc vsq; ad diem iudicij. Hec ex supra adductis.

T Ertia questiuncula est: Si demones facere possunt miracula. Ad quā videt̄ primo respōdendū affirmatiue. Nam dicit Aug⁹ li. 83. questionū. Plerūq; artib⁹ magicis & demonū fiūt miracula siīa illis que fiūt per seruos dei. vt patet

ex Valerio maximo li.i. Rubrica de miraculis. Item suscitatio mortuorum miraculum est. diabolus autem fecit mediante phitonissam in suscitatione Samuelis vt patet primi Reg. xxviij. Respondetur quod si miraculum accipiatur proprie prout est aliquid arduum insolitum supra facultatem totius nature create & preter spem admirantis apparens (vt dicit Augustinus) Demones sic miracula facere non possunt nec aliqua creatura: nisi solus deus. Si autem miraculum accipiatur communiter pro eo quod excedit facultatem & considerationem humanam: sic demones possunt facere miracula que verius dicerentur mira: inquantum homines illa sic facta mirantur: quia eorum facultatem & cognitionem excedunt. Quamuis autem opera demonum que nobis miracula videntur ad veram rationem miraculi non pertingant: sunt tamen quandoque vere res: sicut magi Pharaonis per virtutem demonum veros serpentes & ranas fecerunt. & quando ignis de celo cecidit in familiam Iob & gregibus etc. que fuerunt opera sathane & fantasmata non fuerunt vt dicit Augustinus. xx. de ci. dei. Ad primum dicitur quod illa proprie dicuntur mira & non miracula. Ad secundum dicitur quod phitonissa non vidit Samuelem sed diabolum in specie & similitudine samuelis: quem phitonissa credidit Samuelem: et ideo suscitatio non fuit vera: sed fantastica. tho. in pri. parte. q. cx. & lo. de tur. cre. xxvi. q. iij. c. quodam loco.

Quarta questiuncula est: An

sicut dicitur de mulieribus de nocte equitantibus cum diana vel cum Herodiade vxore philippi: sit sic in re: an sit illusio demonum. Ad quam videtur primo respondendum affirmatiue. Nam legitur de archiepiscopo Bisuntino quem diabolus vsque Romam tulit. Sic etiam dicitur de Alberto magno a Colonia Romam a demone ad disputandum adducto. Et de bono angelo scribitur Dan. 14. quod tulit Abachuc de iudea in Babilonem in vertice eius/ vt portaret prandium. Danieli.

Respondet̄ q̄ ea q̄ dicunt̄ de diana & herodiade falsa sūt. Prio q̄a diana dea paganorꝝ in mūdo hoc: nec in alio repit̄: nec herodias est in mūdo: cū qua dicūt se eq̄tare. Non.n.ꝑmittit̄ a deo q̄ tal̄ q̄ Iohānē baptistā fecit inter fici exeat de inferno ad eq̄tandū. Itē falsuꝫ est q̄d dicūt se eq̄tare sup̄ quasdā bestias: q̄d q̄dē falsū est: nō enī in tā breui tpe realiter & corp̄aliter iste bestie tāta terrarū spacia possent transcurrere & tā silenter ambulare: nec viderent̄ comedere. Fit ergo illusione demonū: q̄ cū mentē cuiuscūq̄ mulieris p̄ falsā credulitatē subiugauerit / illico transformāt se ī diuersas spēs personarꝝ & sīītudines & mentē quā captiuā tenēt multipliciter in somnis deludūt: modo tristia: modo leta: modo cognitas: modo īcognitas p̄sonas ostēdendo. Et cū solus spūs hoc patit̄ infidelis ꝑmittit̄ etiā hoc nō solū in aīo sꝫ in corp̄e euenire:

Ad illa ī oppositū dr̄: q̄ deuehere pōt corp̄a & hoīes: sicut pꝫ in xp̄o dn̄o a diabolo ī montē excelsū & sup̄ pinaculū tēpli portato sic̄ habet̄ Mat.iiij. sicut etiā pꝫ q̄n̄q̄ de mulierib⁹ arte demonū ad suos amātes vl̄ adulteros deportatis. Sed illa facere de diana & herodiade nō pōt: nec ē sic̄ iō ꝯn̄a negāda. Io. Car. 26.q.5.c.ē̄ .allegato.

Octauū caput est de potētia & imbecillitate demonū.

Circa quod quinq̄ questiuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine soluetur.

Prima questiuncula est.

Si demones aliqua arte naturali iuenta vel q̄ repiri possit cōbinatiōis verborū caracterū: vl̄ viriū naturaliū rerū: cogi possint ab hoīe vt intrēt aliquē locū puta fialā vl̄ lapideā imaginē & ibi fixe ꝑmaneant & respōsa poscētib⁹ donēt. Ad quā p̄rio videt̄ r̄ndendū affir

matiue. Nam experiētia (mater sciaꝝ) didicim⁹: & audiuim⁹ aliq̄s habuisse & hr̄e demones īclusos in fialis: statuis & in idolis tp̄e nr̄o & iō latraꝝ: & ab eisdē cercitos dedisse respōsa petētib⁹. Ad hāc questionē rn̄dendo ponunt̄ sex cōclusiōes. Quaꝝ p̄ria est q̄ ps quesiti negatiua ē vera. Probat̄: q̄a si equalis nō p̄ualet eq̄li: m̄lto mi n⁹ pōt p̄ualere īferior sup̄iori: vl̄ infirmior potētiori. Sed q̄libet hō naturaliter ē inferior et īfirmior oīb⁹ angelis & demonib⁹: īmo ex dicto xp̄i: q̄ minor ē inter angelos maior ē oī hoīe: ḡ nō poterit hō cōpellere vl̄ coercere demones ad īgressuꝫ & fixe alicubi standū: ꝓpter ea dixit Iob. 41. Non ē sup̄ terrā p̄tās que cōpet̄ ei. s. diabolo. Itē si hō nulla arte aut vi verborū vl̄ caracterū aut herbarū vl̄ lapidū cōpellere pōt aliū hoīem vt aliqueꝫ locū determinatū intret ibiq̄ꝫ īmobiliter stet & maneat donec licentiet̄: q̄d magis debere posse fieri: cū hō sit aīal rōnale directe subiectū: scd̄m suā cōpositioneꝫ & condictionē naturaleꝫ corp̄ibus celestib⁹ & elementis & eoꝝ accidētib⁹. s. influxib⁹ & īpressionib⁹ alterationibus & transmutatiōibus: ergo m̄lto min⁹ pōt homo diabolū cōpellere, q̄ directe scd̄m suā cōpositionē nō subijcit̄ corporibus celestib⁹ nec eoꝝ īfluxibus aut accidētib⁹. Scd̄a cōclusio. Si aliq̄n apud hoīes ē vel fuit ars cogēdi demones seu sp̄us malos verbis aut caracterib⁹ aut alijs q̄buscūq̄ꝫ reb⁹: illā nō habuerūt a demonibus. Hec ꝯclusio ꝓbat̄ sic. Quia nō est verisil̄e q̄ demones sup̄bissimi vellent hoīes docere quō possent in seruitutē hoīm redigi & ab eis captiuari: incarcerari: īcludi vl̄ expelli ꝓ libito hoīs q̄n & vbi vellēt. Tertia ꝯclusio. Si demones q̄n q̄ꝫ cōpellunt̄ vel cohercent̄ ad ingressū vl̄ egressuꝫ verbis & caracteribus zc. hoc fit vel a sūmo deo vel ab angelis bonis, Vel etiam forte demones inferiores a superiorib⁹ &

potẽtioribus demonibus cõpelluntur ad hoc vel ad illud Vel certe demones quãdoq; fingũt ad huiusmodi per homines se compelli: cum tamen sponte & libenter veniãt vt credentes facilius opprimant. Nam vt dicit Aug⁹. Demones ob nichil aliud beneficia prestant nisi vt credentes occultius finaliter pdant. Quarta cõclusio: Si est aut fuit vnq; apud homines aliqua ars cohercendi vel cõpellendi demones exorcismis aut cõbinatione seu adhibitione aliarũ quarũcũq; rerũ illa erat & est solũ ministerialis respectu dei vel bonoꝝ spirituũ: ita videlicet ꝙ ex diuino pacto secreto quotiens talis homo dixerit talem exorcismũ tali modo & intensione: aut cũ talib⁹ cerimonijs. cohercean͂t vel cõpellan͂t spiritus maligni per ipsum deũ aut angelos eius potestatiue exorcista solum existente suo modo ministro. Quinta cõclusio. In xp̄iana religione credere esse aliquã artem cohercendi demones aut aliquẽ exorcismũ habere efficatiã in expulsiõe seu cohertione illorũ. supstitiosum est. Probat͂: quia nec in ecclesia primitiua nec in ecclesijs modernis: exorcismus aliquis ꝓprius & determiatus exppellendi demones ab obsessis hoĩbus vel illos cõstringendi: nisi apocriphe inuenit͂: & dubie. Quĩimo saluator dixit Mat. xvij. Hoc genus. s. demonũ nõ ejcitur nisi p orationẽ & ieiuniũ. Concedit͂ tñ qbusdã: & concessuꝫ est peculiariter quadã eorũ deuotiõe & oratione quas deus exaudit vt tales p inuocationẽ noĩs dei & sanctoꝝ demones coherceant & expellant. Sexta conclusio. Ars includendi demones ĩ imaginib⁹ vel fialis de qua locutus est Hermes non est ꝓprie ars: sed quedaꝫ constitutio seu decretũ aut pactũ tacitũ vel expressum inter hoĩes pditos & demones diuini honoris cupidissimos: videlicet ꝙ si homo fidem firmam habuerit ꝙ sint veri dij diuino honore

colendi potentes hoibus ꝓdesse & obesse & cũ tali fide homo fecerit aliquã imaginẽ hoĩs vel cuiuscũq; aĩalis & consecrauerit ipsam talib⁹ verbis: caracteribus seu figuris suffumigationib⁹ aliqbus & vnctionib⁹ zc. tunc absq; dubio aliqs spirituũ tali cõsecratiõe cõpleta intrabit illam imaginẽ: & ex ea responsa dabit deceptis hoĩb⁹ consulentib⁹ ipsum: & hanc institutionẽ decretum demones quibusdã ꝑditis hominib⁹ per inspirationẽ vel aliter quomodocũq; patefecerunt: ita ꝙ crederent hoĩes se talem artem inuenisse: & sic isti tales: lege dei dimissa credentes & seruantes leges illas demonũ: iusto iudicio derelicti sunt: & derelinquũt & fiunt serui diaboli: q̃ vt ipsos in suo seruitio teneat & alios per ipsos alliciat operatur sepissime ad vota taliũ seruorum suorũ quodcũq; voluerint. Propterea bene dicebat Aug⁹. xxi. de ci. dei. c. vi. Demones vt alliciãtur ab hominibus ad inhabitandum alicubi prius eos astutissima calliditate seducunt: vel inspirando eorũ cordibus virus occultum: vl' etiam fallacibus amicitijs apparendo eorũq; paucos discipulos suos faciunt plurimorum doctores. Neq; enĩ potuit primum nisi illis docentibus disci quod quisq; demonum appetat q̃ quidue exhorreat aut quo numine inuenitur vel cogatur. hec ille. & concludit dñs Henricus. Non ergo eum nigromantice vel magice compellis aut in vinculis eum vt putas tenes. Sed hoc certum habe ꝙ ipse simulat se captum vt te capiat. Se vinctum vt te vincat. Se tuo imperio subditum vt te sibi subdat: a te inclusum vt tibi finaliter concludat: fingit se tua arte vel lapidi vel imagini alligatum vt te funibus peccatorum ligatum ad infernum perducat. & per hec patet responsio ad primum argumentum. Hec Henricus de Assia super Genesim.

Caput Octauum

Ecunda questiuncula est:

¶ Si demones pñt expelli a corpibus obsessis vir tute melodie aut lapidis vel herbarũ Ad quã vi deẽ primo rñdendũ affirmatiue. Nam primi Reg.xvi. dicit: ꝙ cũ Dauid psalteriũ arriperet & corã Saul Psal leret: cessabat diabolus ab ei⁹ vexatione. Itez in musica Guidonis dr̃ ꝙ sũt quidã demones qui melodiã substi nere nõ pñt. Itẽ Iosephus libro de bello iudaico dicit: ꝙ in exercitu Titi cũ obsideret ierusalẽ erat quidã qui per lapidẽ anuli demones expellebat a corpibus obsessis. Itẽ Tobie.vi. dixit angelus Raphael de iecore piscis posito sup carbones: fumus ei⁹ fugat omne genus demoniorũ siue a viro siue a muliere. Et Salomonẽ dicitur fecisse ex orcismos herbarũ ad demones expellendos. Ad hanc questionẽ rñdendo ponũtur tres cõclusiões iuxta deter minata p mgr̃m Nicolaũ de lyra sup primũ librũ.Re. xvi.c. Prima cõclusio ẽ. Nec melodia nec herba nec cu iuscũq₃ lapidis virtus aut rei sensibis substãtia: põt natu rali virtute in demonẽ aliqd agere p qđ possit ad aliqd cõpelli: nec p cõsequẽs a corporib⁹ obsessis expelli aut ab ei⁹ vexatiõe excludere. Hec cõclusio ꝓbatur sic. Nullus spũs sepatus põt naturaliter pati a corpe. Patet qa agẽs p̃stantius ẽ passo: vt dicit Aug⁹. & phũs in de aĩa. Sȝ de mon est spũs sepatus: ergo seqtur ꝙ nulla res sensibilis aut virtus corpalis directe vl' indirecte põt in demonib⁹ ergo nec cõpelli ad aliqd. Hanc conclusionẽ etiã ponit mgr̃ Henricus de Gandauo in qlibetis q ita dicit. Non ẽ aliqua vis in lapidib⁹ aut herbis que demonẽ cogere possit vl' fugare vllo mõ: licet fingere possit demõ se cogi p herbas aut lapides aut carmina: hoc aũt nullũ horum facere posset nisi de⁹ supnaturaliter eis huiusmodi virtu

tem indidisset: quēadmodū indidit eā sacramētis & verbis sacramētalib⁹. Scda cōclusio. Virtus diuīa pōt īmediate vł mediate. puta mediātib⁹ angelis bonis aut sanctis vł bonis viris agere in demones & eos cōpellere ad aliqd agendū. Patet cōclusio. Cum diuīa virtus sit supior eis cui subiecta est ois potestas alia: pōt in eos īmediate vł mediantib⁹ bonis angelis aut sanctis vł bonis viris. Vnde discipli. lxxij. reuertebant̄ cū gaudio ad xp̄m dicētes. Dn̄e etiā demonia subijciunt̄ nobis in noīe tuo. Luce. x. Tertia cōclusio. Melodia vł aliqua res sensibilis pōt vexationē mitigare. ita ꝙ p illa sensibilia a demonib⁹ afflicti leuius ferant. Hoc tn̄ nō agēdo in demones sed inuexatū a demone. Probat̄: qa ois causa limitate virtutis pōt inducere effectū intensiorē & minus intensū in magis & minus disposita materia: nā actiones fiunt in patiente disposito. ij. de aīa. Demon vero est limitate virtutis: ergo intensiorē vł minus intensaȝ inquietationem facit in hoīe scd̄m diuersitatē dispositorū ad illam vexationē siue ad illud ad quod intendit demū vexando inducere ꝙ̄ in hoīe cōtrarie dispositiōis: vt pote si aliqs est dispositus ad passionē melancolicā ꝙ̄ in illum hoīem qui habet contrariā dispositionē. & hoc quia demones nō possunt materiā corporalē scd̄m suā voluntatē transmutare: sed hoc faciūt mediātibus actiuis & passiuis corporalibus: in suis eni actionib⁹ demones hoīes affligēdo aliqn̄ considerāt dispositionē materie corpalis. Vnde dicuntur aliqui lunatici. Mat. iiij. & . xvij. qui scd̄m variam dispositionē lune affligunt̄ a demonibus ex diuina pmissiōe. Luna aūt hēt dominiū sup humido: & p cōsequēs sup cerebrū qd̄ quidē est magis actū suscipere actionem demonis vno tempore ꝙ̄ alio secundū variū motum lune. Similiter & herbe vel melodie vel alie res

sensibiles multū possunt dispositiones corporū imutare:& ex cōsequenti motus sensibilitatis. Patet de herbis quarū quedā inclināt hoīes ad tristitiā: quedam ad gaudiū. de armonia etiā p₃. iiij. politicorū. vbi vult phūs ꝙ diuerse armonie ꝓuocant diuersas passiones in hoīe. Et Boeti⁹ dicit in musica: ꝙ musica valet ad curandū infirmitates aliq̄s vel alleuiandū: & ita p₃ ꝙ herbe vel armonie q̄n℞ possunt causare in hoīe aliquā dispositionē cōtrariā illi vexationi qua demon conat̄ hoīem vexare: & ꝑ cōsequens p₃ ꝙ ꝑ tales res sensibiles causari pōt dispositio in corpe humano ꝑ quā minus subdat̄ actioni demonū: & sic afflctio ab eo causata diminuit̄ & alleuiat̄. Item illud qd̄ minuit ꝑceptiōnē afflictionis diminuit etiā & alleuiat afflictionē. Melodia aūt minuit ꝑceptionem afflictionis cū attrahat ad se mentis intentione₃ & sic alleuiare pōt afflictionē in hoīe a demone causata. Demonē vero affligentē non pōt expellere vt dictū est.

Ad primū argumentū dicitur ꝙ Saul ꝑ melodiā virtute naturali leuius poterat ferre vexationē diaboli: sed ꝑ eā demon nō recedebat s₃ magis virtute diuīa imediate vel mediantib⁹ angelis sanctis ex merito Dauid q̄ laudes diuinas in cytahra canebat ꝓ salute Saulis. Sil'e habetur. iiij. Reg. iij. de heliseo. Ad scd̄m dicitur ꝙ demones recedunt ad melodiā: aut ꝓpter sanctitatē pulsantis: vt dictū est de Dauid: aut ꝓpter malicia₃ eius vt p₃ e si fiat ad hoc vt ꝑ hoc reuerentia deo debita demonibus tribuatur cuiusmodi sunt demones cupidi: & sic recedūt nō coacti sed volūtarie: vt tales hoīes in errore teneāt & in sua seruitute: qd̄ maxime desiderāt. Ad tertiū sil'iter dicit̄ ꝙ ille in exercitu Titi expellebat demones arte magica: i. ꝑ pacta cū demonibus inita tacita vel expressa q̄bus fingūt se expelli vt hoīes in errore teneant. Fumus

etiā iecoris piscis nō expulit demonē: sed meritū oratio nis Tobie qd̄ p fumi odorē designabat: & virtute sancti angeli. Raphaelis. Et Salomō si fecit exorcismos tem pore quo habebat spm̄ dei: sic virtute diuina demones repellebant. Si vero tp̄e idolatrie sue fecit: repellabant eis demones arte magica vt dictū est. Hec Io. de tur. cre. de pe. di. i. c. voluissent. §. deniq₃ vt perspicue.

Tertia questiuncula est: Si fascinatio infantū & puerorum a sortilegis vetulis sit op⁹ naturale vel diabolicū. Ad quā sic rn̄det ꝙ Auicēna posuit causa₃ fascinatiōis fore fortē imagina tionē aīe. Nam sicut ambulās sup trabē in alto positam cadit de facili: qa imaginat̄ casu₃ ex timore: & ad appre hensionē solā aīe calescit corpus vt pt₃ in cōcupiscētib⁹ & iratis: vl̄ etia₃ infrigidat̄ in timētib⁹: & qn̄q₃ etiā imu tatur ex forti apphensione ad aliquā egritudinē puta fe brē vl̄ leprā: ita etiā aīa vetule vehemēter affecta in mali uolentiā: hēt īpressionē nocumēti in aliquē maxīe pue rū q. pp ter corpis teneritudinē est maxie susceptibilis ī pressionū. Et ex hoc sequebat̄ scd̄m Auicēna₃: ꝙ materia corpalis obediret substātie spūali ad nutū. Sed cū sup dictū sit ꝙ materia corpalis solu₃ ad motū localē spūali substātie obediat: ad nutū aūt soli deo. Ideo melius dicē du₃ ē ꝙ fascinatio puerorū sit ex forti imaginatiōe aīe vetule īmutātis spūs corpis cōiuncti: q̄ qdem īmutatio spirituū maxime fit in oculis ad q̄s subtiliores spūs pue niūt. Oculi aūt infici ūt aerē cōtinuū vsq₃ ad determina tū spaciū p quē modū specula si fuerint noua & pura cō trahūt quandā īpuritatē ex aspectu mulieris mēstruate vt dicit Aristo. in li. de sōno & vigilia. Sic ergo cū aīa ve tule fuerit cōmota vehemēter ad maliuolētia₃ efficitur

scdm modū pdictuȝ aspectus ei⁹ venenosus & noxius maxime pueris q habent corp⁹ tenerū & receptiuuȝ impressionis de facili. Possibile est etiā q ad hec dei permissione coporet̄ malignitas demonuȝ cum quibus vetule sortilege aliquod fedus habent. hec Tho. iij. contra gen. c. ciij. & pri. pte. q. cxvij. ar. iij. ad secundū argumētum.

Quarta questiūcula est: Ap

q

paritiones & mirabiles factiones apparētes qn̄ q circa corpora defunctoruȝ: vt puta conseruatio corporuȝ post mortē ab incineratione: & augmentū vnguiuȝ: barbe: pilorū in mortuis: aut emanatio sanguinis de corpore occisi ad p̄sentiaȝ occisoris qbus sunt tribuende: diuino miraculo: an nature vl' demoni. Ad quā respondens Aug⁹. xxi. de ci. dei. dicit q apparitiones & factiones mirabiliuȝ generalit̄ reduci debēt ad q̄tuor. s. ad deum: ad angelos: ad demones: ad homines sctōs: vl' ad eorū spirit⁹. fieri etiā qn̄q possunt p hoīes demoniacos vt per magos: & qn̄q etiā fallaci subtilitate humana. Dn̄s aūt Henric⁹ de assia ad hanc questiunculā respōdet sic. De singulis miris & insolitis veras reddere causas difficilimum est. Nam si felix dictus ē iuxta poetā: qui eorum que naturaliter apparent: causas cognoscere potuit: felicissim⁹ dici certe poterit q eorum q̄ sup̄ naturā apparēt et apparuerunt causas efficiētes & finales discernere nouit. Possunt. n. inqt ideȝ: mira & insolita/circa corpa mortuorū: subtilitate demonū & peruersorū hominū astucia pcurari. Sic. b. Aug⁹ in. xiiij. de ci. dei narrat de quodā q qn̄ voluit se fecit per omnia sīmuȝ mortuo: qn̄q sīmum ceco ydropico vel claudo. Et qn̄q etiam quedaȝ mira circa mortuoruȝ corpa ad naturales causas reducibilia sunt. sicut ad illud de conseruatiōe

corporũ a putrefactione post mortẽ respondent aliq̃ dicentes: q̄ virtus loci vel virt⁹ vnguenti aut rei alicui⁹ corpori imposite põt esse causa p̄seruatiõis corporũ ab incineratione. & q̄ vngues crescant barba & pili in mortuo causa põt esse naturalis. s. cõplexio moriẽtis: in materia cui⁹ põt post mortẽ induci aliqua forma imp̄fecta de genere vegetatiue viuentiũ. Aliq̃ aũt q̄ corpus mortui iputrefactũ maneat attribuũt diuino miraculo. Nã deus conseruat qñq̧ corpa sanctorũ iputrebilia in testimoniũ singularis sanctitatis & innocẽtie & integritatis mẽtis & corporis eorũ: vt sic remaneant corpa eorum remota a putrefactione & incineratione & vermiũ cõminatione siue corrosione sicut dũ viuerẽt integra fuerũt a carnis corruptione: sicut de eo ps de q̃ scriptũ est. Non dabis sctm̃ tuũ vidiere corruptionẽ. Aliqñ aliquorum etiã corpa p̄seruant̃ a deo incorrupta eo q̄ tales mortui sũt in excõicatiõe. Nam vt q̃dam ferũt excõicatorũ corpa nõ putrescũt: & ponũt exẽplũ Karoli regis Vngarie ante plures annos ĩterfecti: & ab Vrbano sexto excõicati: qđ dicũt iõ adhuc integrũ remanere: vt. s. sit argumẽtũ aliq̃le q̄ ille fuerit verus papa q̃ ipsũ excõicauit: Aliqñ etiã malorũ corpa subtilitate demonũ conseruant̃ incorrupta in deceptionẽ vt credat̃ hoc merito vite taliũ accidere: & sic apꝓbent̃ mala que fecerũt ꝓ bonis & sic inducat̃ vulgus credulũ ad inuocationẽ ipsorũ: sicut de q̃busdã mortuis malis visũ ẽ q̄ diabolo operãte ad inuocationẽ ipsorũ vel ad tactũ corporũ suorũ ceci fuerunt illuminati: claudi ambulauerũt: surdi audierũt & infirmi de varijs languorib⁹ liberati sunt: quinimo & mortui resuscitati sũt. Nam vt dictũ ẽ hec & similia realiter diuĩo miraculo & sophistice fieri & ꝓcurari pñt. Verũtñ oĩa corpora q̃buscũq̧ de causis ab incineratiõe

preseruata ante resurrectionē finalem in cinerē resolue-
tur: vt impleat̄ vniuersal' dei sniā: Ade & toti ei⁹ posterita
ti inflicta: que dicit. In sudore vultus tui vesceris pane
tuo & in puluerem reuerteris. Gen̄. iij. Ad illud autē de
effusione cruoris ad p̄sentiam occisoris de quo scribit
phūs li. de cōmixtione elementorū: licet supstitiose aliq̄
dicant q̄ hoc fiat per deceptionē introductam ab hoīe
vel demone: tn̄ si ita sit semper vel vt in pluribus magis
videt̄ esse diuino miraculo ascribendū in horrorē & dete
stationē pc̄ti q̄ rō aliq̄ aliūde querēda: vt p₃ Gen. iiij. de
sanguie Abel corā deo saturiēte & bulliēte in vindicta₃
homicide. Hec ex dn̄o Henrico de Assia sup Genesim.

Vinta questiūcula ē: Cum

q miraculū apparitiones fieri possint ex causis:
bonis & malis: vt nūc supra dictum est: querit̄
vnde sumenda sit discretio harū ab illis. Ad quā respon
det Aug⁹. xxi. de ci. dei dicens: q̄ miracula que fiunt a
deo siue meritis sanctoꝝ siue per hoīes adhuc in corpe
constitutos siue p angelos siue alijs modis/oīno a mor-
talibus incōprehensibile est. Ideo in talibus quandoq̄
tam difficilis est discretio q̄ haberi nō pōt satis ex consi
deratione circūstantiarum loci: tpis oportunitatis mo-
dorum faciendi qualitate factorum & finis. Vbi ex hoc
supponitur q̄ mira & insolita que tribus primis fiunt
causis circa mortuos vel alias ad dei honorē & hoīm sa
lutē tendūt. Cetera vero que fiunt tribus causis vltimis
pditionē inducūt hijs qui talibus sine puida discretio-
ne spirituum attendunt. Vnde Aug⁹ li. vbi supra. c. x.
dicit. Miracula faciunt demones vt credantur dij. San-
cti autem angeli & homines ea faciunt vt laudetur de⁹.
Hec ex domino Henrico de Assia sup Gen̄.

Vnū caput est de diui-

n natione: cōmertio & inuocatione demonū.
Circa quod sexdecim questiuncule solue
tur: quarū q̄libet ifra suo ordine scrutabit.

Rima questiuncula est. Si

p q̄sq̄ possit vaticinari futura p īuocationē demo
num absq̄ pctō. Rn̄det q̄ futura tribus modis
vaticinari pn̄t & cognosci. Vno mō naturaliter ex cau
sis suis determinatis & certis vel ex causis vt in plurib⁹
& frequēter agentib⁹: & taliu3 nō est diuīatio s3 p̄cogni
tio. Vnde ortus sol' cras vl' cū medicus p̄dicit futurā sa-
nitatē: & astronom⁹ futurā eclipsim vel pluuiā: vatina
tio nō est: s3 p̄cognitio ex necessarijs causis vt frequēter
agentibus. Scd̄o mō futura pn̄t cognosci dei reuelatiōe
& hoc etiā mō futurorū p̄cognitio nō est diuinatio. Vn
de si q̄s futura cōtingētia deo reuelāte p̄nūciat: ipse tūc
nō diuinat. i. qd̄ diuinū est nō facit: s3 magis qd̄ diuinū
est suscipit. Tertio mō pn̄t cognosci futura demonis in
dicatione: & respectu hoꝝ est diuinatio. Nam vt dicit
Aug⁹ in li. de doctrina xp̄iana/diuinatio est vsurpatio
p̄cognoscēdi futura ex q̄da3 pestifera societate/hoim &
demonū: & hoc tertio mō vti diuinatiōe illicitū ē & sem
per pct̄m mortale. Qd̄ p̄bat̄ auctoritatibus & rōnib⁹.
Prio auctoritate Deutero. xviij. dicēte. Non sit q phito-
nes cōsulat nec diuīos. Phitones aūt a phiton appolline
dicti sunt q dicebat̄ esse auctor diuinādi vt dicit Isidor⁹
Propterea. xxvi. q. v. c. q diuinatiōes dr̄. Qui diuinatiōes
expetunt sub regula qnquēnij iaceāt scd̄m gradus pnīe
diffinitos. Scd̄o p̄bat̄ idē q̄tuor rōnibus. Primo rōe mo
di sic. Ille q vsurpat mō idebito qd̄ dei ē: deo n̄ reuelāte
mortalit̄ peccat. s3 diuini h̄ faciūt: diuītate se plēos simu
lātes: s3 astutia q̄da3 fraudulētie hoib⁹ futura cōiectātes.

ergo. Scdo rōne auxilij sic. Si quis assumit auxiliū demonū ad aliqd cognoscēdū vel faciendū grauiter peccat: sz ois diuinatio ex operatione demonū puenit: vl quia expsse demones iuocant ad futura manifestāda: vel quia demones se ingerūt vanis iquisitioibus futurorū vt mētes hoim iplicēt vanitate: ergo. Tertio rōne pacti sic. Si qs vti pacto tacito vel expresso cū demonibus grauiter. i. mortaliter peccat. Sed diuiatio est huiusmodi: quia diuinatores vel offerūt sacrificiū demoni vl assumunt auxiliū demonū: ergo. Qd si arguat cōtra sic. Non ē illicitū neq mortale qd xps egit & fecit. Sed ipe iterrogauit demonē qd sibi nomē eēt: q rndit Legio: & multi sum9 vt hr Mar. v. & Lu. viij. ergo licite quisq pōt cōsulere demones. Ad hoc rndet Tho. scda. ij. q. xcv. ar. i. dicens: q aliud est qrere aliquid a demone: & aliud ē inuocare demonē. Primū eni. s. qrere aliquid a demone sponte occurrēte qnq licet ppter vtilitatē ppriā vel aliorū maxime quādo virtute diuia pōt cōpelli ad dicendū vera: sicut pz de xpo vbi sup: & in beato Martino & alijs scīis. Secundum vero. s. iuocare demonē ad cognitionē occultorū acqrendā ab ipso/ nūq licet. vnde nūq licet ppter aliquā corpalē vel tpales vtilitatē. puta iuētionē rerū pditarū quas diabolus scit. & nouit quis inuenit/ ab eodē exqrere: vel ei9 auxilio in huiusmodi vti. Cui9 rō est: q a nulla vtilitas tpalis pōt cōpari detrimēto spiritualis salutis qd iminet ex inqsitione occultorū per iuocationē demonum. hec Tho. vbi sup. & Ioh. de tur. cre. 26. q. v. c. Nec mirū. & Ranerius titulo de diuinatione.

Ecunda questiuncula est.

Quot sūt genera & spēs diuiationū qb9 iuocātur demones. Ad quā rndet: q triplex ē gen9 vl modus diuinatiōis i generali. Primū gen9 qd fit p expres

sas vl manifestā inuocationē demonū. Scdm est qd fit absqz expssa iuocatiōe demonū p solā cōsiderationē dispositionis vel motus alicui⁹ rei. Tertiū est absqz expssa inuocatione demonū p ppriā opationē. s. dū aliqd facim⁹ vt nobis aliqd occultū reueletē & manifestetē. Primū gen⁹ diuinatiōis ptinet a necromāticos qd gen⁹ sub se continet qnqz spēs siue modos. Pria spēs vocatē pstigiū q operatione demonū fantasia & ocli hoīm ludificantē & illudunt vt nō videāt qd verū est: sz credāt qd nō est verū: vt factuz fuit in muliere q ab oībus videbatur eq: & a sācto Machario videbatē femina/ pstigio virtute ei⁹ sctitatis soluto, vt sup dictū est. Scda spēs vocatē diuinatio p sōnia puta cū in vigilia expsse ad hoc demones inuocantē & cū eis in vigilia expssa vl manifesta pacta habētur et sic in sōnis postea ex reuelatiōe demonū causatē in hoībus pcognitio aliqrum futurorū euentuuz. Tertia spēs vocatē necromātia: q qbusdā pcatiōib⁹ adhibito sanguīe videntē resuscitati mortui & diuīare & ad interrogata rndere. et drē necromantia a necros grece: latine mortu⁹ & mātia. i. diuīatio vt pz in illis q diuināt cū līguis asini mortui. Quarta spēs vocatē diuīatio p phitonē. i. ventriloquū: vl phitonissā. i. ventriloquā q futura pnūciantē p hoīes viuos sic in arrepticijs pz & . i. Reg. xxviij. de Samuele. Quinta spēs fit p aliqs figuras vl signa q in reb⁹ inaīatis apparēt q figure vel signa si apparēt in aliq corpore terrestri puta i terra: in aq: in igne: vel in ferro: aut lapide polito. Si in terra drē geomātia. a geos grece: latina terra: & mātia qd est diuinatio vt pz in illis q faciunt diuinatiōes cū linguis mēbris hoīm suspensorū. Si in aere drē aeromātia vt patet in illis q annotāt bestias vt nō comedantē a lupis. vl qn ex magno vento diuināt p dimentuz. Si aūt in aqua vocatur ydromantia. ab ydor

grece: latine aqua: & mātia qd̄ est diuīatio: vt pꝫ in illis q̄ diuināt furta cū fiala vitrea aq̄ plena vel cū vrinali. Si aūt in igne vocat̄ pyromātia. a pir grece: latine ignis: & mātia: vt pꝫ in illis q̄ diuināt p̄ lignū viride scintillans in igne. vel ī illis q̄ nolūt p̄stare ignē vicinis aliq̄bus diebus ebdomade. mēsis vł āni. Si aūt ī visceribꝰ aut fibris vel intestinis aīaliū imolatoꝝ in aris demonū: vocat̄ aurusp̄iciū: & exercētes talia vocant̄ aurusp̄ices vel arioli Si aūt p̄ itia mulierū fiant aliq̄ ligature ī damnū alicuiꝰ vł cōmodū vt ī crista galli: & rana vł imagīe cere vocat̄ maleficiū Scd̄ꝫ genꝰ diuīatiōis cōtinet duas sp̄ēs vł modos. Prima sp̄ēs ē p̄ solaꝫ cōsideratiōnē disp̄ōnis sitꝰ & motus siderū. & hic modus p̄tinet ad astrologos q̄ si vtant̄ cōsideratiōe astroꝝ ad p̄cognoscēdū futura et nataliū cōditiōes ex celestibꝰ corpibꝰ naturalit̄: diuīatio eoꝝ nō erit illicita nec supstitiosa. Si vero vtant̄ cōsideratiōe astrorū ad p̄cognoscēduꝫ futuros casuales vel fortuitos euētus: aut etiaꝫ ad cogñscendū p̄ certitudinē opa hoim: qd̄ ex vana & falsa opiniōe p̄cedit: erit diuinatio eorū sic illicita: qa tūc opatio demōis se igerit: & īmiscet vt mentes hoim īplicet vanitati & falsitati vt dicit Tho. ij. ij. q. 95. ar. iij. Scd̄us modus vł sp̄ēs diuīatiōis ē p̄ cōsideratiōnē motꝰ vel vocū auiū vel quorūcūq; aīaliū siue p̄ sternutatiōes hoim & tal̄ vocat̄ auguriū: qd̄ dicit̄ a garritu auiū sic auspiciū ab inspectiōe auiū: quorū primū p̄tinet ad aures scd̄m ad oculos Auspiciū fuit ī Romulo & Remo quorū alter Romulus cōditā ciuitatē romā vocauit nōie suo eo q̄ victor ipse duodecī. Remꝰ sex vultures viderat. Garritꝰ vero fuit in vetula q̄ prīo die marij audiēs q̄nq̄es cantarei mane cuculū: credidit se iuuenē pulchrū ductural ī virū. Tertiū genꝰ diuīatiōis ē qd̄ fit ex cōsideratione coꝝ que eueniūt ex q̄busdaꝫ q̄ ab hoībus serios

fiũt ad aliqd occultũ ingrẽdũ duʒ facim⁹ aliqd vt nobis aliqđ occultuʒ manifestet. & hoc gen⁹ vocat̃ diuinatio p sortes: & cõtinet sub se tres spẽs. Pria spẽs vocat̃ ciromãtia. i. diuinatio man⁹. Nam ex liniamẽtis man⁹ cõsideratis fit diuinatio de occultis futuris. Scda spẽs vocat̃ spatulamãtia: ex qbusdaʒ figuris in spatulis alicui⁹ aialis apparẽtib⁹. Tertia spẽs vocat̃ geomãtia q̃ fit ad aliqđ occultũ inqrendũ per ꝓtractionẽ pũctoꝝ vel per cõsiderationẽ figuraꝝ que ꝓueniũt ex plumbo liqfacto in aq̃ ꝓiecto seu ex qbusdaʒ cedulis scriptis vel nõ scriptis in occulto repositis dũ cõsiderat̃ qs quaʒ cedulam accipiat: vel etiã ex taxilloꝝ ꝓiectiõe quis plura puncta ꝓiciat. vł etiaʒ duʒ cõsiderat̃ quid apienti librũ occurrat q̃ oia sortiũ nomẽ hñt & supstitiosa sũt & illicita: quia cõsortio demonũ exercent̃. ex Tho. vbi sup. & ex Ranerio de pisis ordinis p̄dicatoruʒ. & vide. c. igitur. xxvi. q. iij.

T Ertia questiũcula ẽ: Si sit licitũ vti reb⁹ naturalib⁹ ad sanitatẽ corpis acqrendaʒ. Rñdet̃ ꝙ si res naturales adhibeant̃ ad aliquos effectus ad quos putant̃ virtutẽ naturalem hẽre nõ est supstitiosuʒ neqꝫ illicitũ. Si vero adiungant̃ quedaʒ alia puta signa aliq̃ vel caracteres vel noĩa vel quecũqꝫ alie obseruatiões. q̃ manifestũ est naturalẽ efficatiaʒ nõ hẽre. erit supstitiosum & illicitũ. Tho. vbi supra. arti. iij.

Q Uarta questiuncula ẽ: Si figure vel signa vel caracteres pñt reb⁹ naturalib⁹ adhiberi ad effect⁹ aliq̃s inducẽdos. Rñdetur negatiue. Cui⁹ rõ est: quia cũ tales caracteres: figure vł signa ad nichil naturaliter operẽtur eo ꝙ figura nõ est alicui⁹ naturalis actiõis principiũ. tales figure vł imagines ex operatiõe demonũ effectuʒ hñt vnde semp est

illicitũ eas facere.qa in talibus habentur pacta expressa vel tacita cũ demonibus:iõ.xxvi.q.ij.c.illos.huiusmodi reprobantur.& Tho.vbi supra.in sol'.ij.argumenti.

Quinta questiũcula est: An ad pcognoscenda aliq futura fortunia vl' infortunia sicut infirmitates vel sanitates vel huiusmodi (vt medici faciũt) sit licitũ aliqua signa obseruare? Respõder q si quis presagiũ futurorũ consideret ex causa que per signa expressa apparẽt nõ erit illicitũ: vt verbi gratia: sicut si seruus timeat flagella vidẽs iram dñi.& similiter etiã esse posset si quis timeret nocumentũ alicui puero: ex oculo fascinante. A simili cause infirmitatũ ex quibusdam signis cognoscun tur. Et ideo medici talia signa licita seruãt ex qbus de sanitate vl' infirmitate morte vel vita pñt licite iudicare. Tho.ij.ij.q.61.arti.iij.

Sexta questiũcula ẽ. Si obseruare tpa ad aliqd faciendũ sit licitũ? Rñdet per duos doctores. Prim' est dñs Petr' de tarã. postea papa Innocẽti' qntus.4.scripto sniaꝝ.di.35.arti4. dicens: q obseruãtia tẽpoꝝ est triplex. Quedã est supstitiõis vel ĩpietatis vt in illis q obseruãt tẽpus eoꝝ q subsunt libero arbitrio & inchoãt actiões sub tali signo celi & huiusmõi rephẽdunt ysaie.47.Stent & saluẽt te augures celi q cõtemplabant sydera et supputabãt menses. Quedã ẽ sagacitatis & puisiõis ĩ illis q obseruãt qlitatẽ tpis ad rerũ habundantiã cõsequẽdã & ĩdigentiã excludẽdaꝫ.& hoc nec rephẽdit nec laudat. Ecci.33.Quare dies diẽ supat et iterũ lux lucẽ & ãn' ãnũ a sole. Quedã obseruãtia tporum ẽ pietatis & deuotiõis ĩ bonis xpianis qui festa obseruãt in qbus iudicãt magis esse vacandũ deo q in alijs dieb' pter beneficia spãliter die illo vl' festo ex

bibita. Apl's ad Ro.xiiij. Ali⁹ iudicat diē inter diē. Scd'us doctor est dn̄s Alexan. de Ales. ij. par. sūm̄e. q. lij. ar. vi. dicēs: q̄ quedā occurrūt cursu naturali & quedā cursu voluntario. Primo ergo obseruare tēpus ad faciendum aliqd quod causat̄ ex naturali cōplexione elementorū & tpis nō est pct̄m̄. vnde & medici circa egritudines sanandas: & circa medicinas dandas cōsiderant mot⁹ corporū superiorū: quod qui nō faciunt/aut motus celestium ignorant corpo℞. arc matarij nō medici cēsendi sūt obseruare vero tēpus in hijs q̄ libero arbitrio subdunt̄ est pct̄m̄. Vnde sup illo verbo apl'i ad gala. iiij. Dies obseruatis & menses & tpa & annos. glo. inculpat eos qui cōstellationes sequunt̄ dicētes. Agam hoc mense cōmertiū: quia illa stella agit mensem. Non plantabo hoc anno vineam qa bisextus est. Hec ex adductis.

Septia questiuncula ē. An

f inuestigare de reb⁹ furtim subtractis p inspectionē astrolabij & per iudiciū astrorū sit pct̄m̄: Respondet̄ q̄ inuestigare quedā q̄ pprie sequūtur immutationē astrorū: vt puta de calore & frigore imbri & siccitate nō est pct̄m̄. Iudicare vero de hijs que subsunt libero arbitrio que nō sunt subiecta legi astrorū ē graue pct̄m̄ qa in talibus interuenit inuocatio demonum. Hec Alexan. ij. par. sūme. q. lij. arti. vi. q. iiij.

Octaua questiuncula ē. An

o sit licitū in collectionib⁹ herbarū vel p quauis infirmitate dicere aliqua carmina vel aliquas scripturas super hoīes vel aīalia ponere preter symbolū & orationē dn̄icam. Respondet̄ q̄ nō licet super hoīes vel aīalia aliqua ponere preter symbolum & orationē dn̄icam. Si vero aliqua supstitiosa addant̄ graue pct̄m̄ est. Vnde in decretis dicitur. xxvi. questi. v. Non liceat

xp̄ianis zc. Nec in collectiōibus herbarū q̄ medicinales sunt aliqs obseruatiões aut incantationes attēdere: nisi tm̄ cū symbolo aut dn̄ica oratione vt tm̄ creator oim̄.s. de⁹ honoretur. Secūdo hoc idē ꝓbatur per hoc quod dicitur extra de sortilegijs.c.ex tuarū tenore. Vbi dicitur ꝙ quidā presbyter cū quodā ad priuatū locū accessit nō ea intentiōe vt demoniū īuocaret: sꝫ vt in spectione astrolabij furtū cuiusdaꝫ eccl'ie posset recuperare: quod licet ex bono zelo & simplicitate facere ꝓponeret tn̄ grauissimū fuit ei⁹ pctm̄. Hec Tho. secunda secūde.q.xcvi.ar.iiij. & Alexan.ij.par.summe.q.lij.arti.vi.

Nona questiuncula est. An n suspēdere diuina verba ad collū sit licitū. Rn̄detꝰ ꝙ non: duplici rōne. Prima ē quia cū euangelium q̄tidie in eccl'ia legatꝰ & audiatꝰ. Si verba dei nō ꝓsūt in aure quō circa colla posita possunt saluare. Secunda ratio ē: quia virt⁹ euangelij ē in itellectu & nō in figuris ergo melius in corde posita ꝓsunt q̄ꝫ circa collū suspēsa: Vbi nota ꝙ in oīb⁹ scripturis suspēsis tria sunt caueuda & attēdēda. Primū est quid sit q̄d scribitꝰ vel ꝓfertꝰ quia si est aliq̄d ad īuocationē demonū ꝑtinēs manifeste superstitiosuꝫ & illicituꝫ ē. Scd̄o cauendū est si cōtineat ignota noīa ne sub illis aliq̄d illicitum lateat. Vn̄ dicit Criso: sup Mat. ꝙ phariseoꝝ magnificantiū fimbrias exēplo nūc multi aliq̄ noīa hebraica cōfingūt & scribūt & allegāt: que nō intelligētib⁹ metuēda videntꝰ. Tertio vidēdum est & cauenduꝫ ne aliq̄d falsitatis cōtineat: quia sic ei⁹ effectus non posset expectari a deo qui non est testis falsitatis. Quarto etiā est cauēduꝫ ne cum verbis sacris cōtineātur aliqua vana puta aliqui caracteres p̄ter signuꝫ crucis. Hec. b. Tho. secunda secunde. q. xcvi. arti. iiij.

d Ecima questiuncula ē. An

reliqas scto॥ portare & q̄liter cũq; tenere sit licitũ. Rñdet̄ q̄ eadem rõ est dereliquijs scto॥ & de euangelio vł de verbis diuinis: qa si talia portentur ex fiducia dei & scto॥ quorũ sũt reliquie nõ est illicitũ. Si aũt circa hoc attẽderet̄ aliq̄d aliud vanũ puta q̄ vas esset triangulare aut aliq̄d huiusmõi q̄d pertineret ad dei irreuerentiã & sanctoruz: superstitiosũ est & illicitũ vt dicit Tho. vbi supra immediate in solu. iij. argu.

v Ndecima questiuncula est

An serpẽtes icãtare vł aĩalia icantatiõib⁹ sanare sit licitum: Rñdet̄ q̄ si in icantatiõib⁹ serpẽtũ vł quorũcunq; aĩaliũ respect⁹ habeat̄ solũ ad uerba sacra & ad virtutẽ diuinã nõ erit illicitũ. Sz plerũq; incãtationes tales hñt illicitas obseruãtias: & p̄ demões sortiunt̄ effectũ & p̄cipue i serpẽtib⁹: qa serpẽs fuit primũ demonis instr̄m ad hoiem decipiẽdũ. hec Tho. vbi sup̄ i sol. ij. arg.

d Uodecima questiũcula ē.

An iudiciũ ferri cãdẽtis vł aque bullientis ordinare ad alicui⁹ p̄cti occulti inq̄sitionẽ sit licitũ: Rñdet̄ q̄ nõ: & hoc triplici rõe. Prima ē: qa ordinatur ad indicandũ occulta q̄ diuino iudicio reseruãtur: Scḋa rõ est: qa i talib⁹ miraculũ expectat̄: q̄d diuĩa tẽptatiõe nõ caret. Tertia rõ ē: qa iure canonico reprobat̄. Vnde. ij. q. v. cõsuluisti in decreto Stephani pape. v. dicit̄. Ferri cãdẽtis vel aq̄ feruentis exaĩatione confessionẽ extorqueri a quolibet: sacri nõ cẽsent canones & q̄d scto॥ patrũ documẽto sancitũ nõ est supstitiosa adinuentiõe nõ est p̄sumendũ. Spontanea eni cõfessione vel testiũ ap̄pbatione publicata delicta habito p̄ oculis dei timore ꝯmissa.

sūt regimini nr̄o iudicare. Occl'ta vero et īcognita illi sūt reliquēda q̄ solus nouit corda filiorꝝ hoīm et eisdē rōib⁹ videt̄ eē ꝓhibitū iudiciū duellorū: vt dic̄ tho. 2. 2. q. 95. ar. 8.

t Ertiadecia q̄stiūcula ē: Si p acq̄sitiōe scientiarū licitū sit vti obseruātijs artis notorie. Respōdet̄ q̄ q̄tuor sūt vie ꝑueniēdi apparēter vel existēter ad singularū scientiarū excessū. Quarū prima est p illuminatiōes diuinā. Luce. xxi. Ego eni dabo vobis os & sapientiā. Et. i. ad Cor. xij. Alij quidē p spm̄ sermo sapiētie zc. & subdit̄ ibidē i fine. Hec āt oīa opat̄ vn⁹ & idē spūs diuidēs singulis ꝓut vult. Scd̄a via est p regularē eruditionē hūanam. s. vel a se ipso iueniendo vl' ab alio addiscēdo. Tertia via est p singularē demonis assistentiā & influentiā qua quosdā mirabiliter inspirare solet. Quarta via est p artē supstitiosā notoriā a demonib⁹ insidiose confectā & hāc praticare illicitū est. Probat̄ : um primo q̄ ars notoria vtit̄ q̄busdā q̄ scd̄m se n̄ h̄nt virtutē causandi scientiā sicut inspectiōes quarūdā figurarꝝ & q̄rundā signorū & verborū q̄bus. s. signis & verbis nō vtit̄ ars notoria vt causis: s; vt signis nō vt diuinit⁹ institutis. sicut sūt signa sacramentalia: s; vt signis ꝑtinētib⁹ ad pacta quedā cū demonib⁹ habita vtit̄ etiā ars notoria q̄busdā singularib⁹ obseruātijs & carmib⁹ & orōnib⁹ ignotis ex pacto etiā demonū cōstitutis. Itē acq̄rere cognitiōes futurorꝝ auxilio demonū est pc̄t̄m ꝓpt societatē cū eis initā q̄d in ꝓposito artis notorie locū h̄et. Et dicit̄ hec ars notoria q̄si p ea oīa fiant nota. Hac aūt arte notoria pmittente deo diabolus q̄nq̄ facere consueuit quosdā in sciētijs oībus vel aliq̄bus singulariter p̄cellentes vel apparentes atq; oib⁹ vel aliq̄bus hūano mō doctis stupendos. Sed q̄d hoc nisi vt finas-

liter tales ex supbia pereāt et alios varijs psuadēdi modis eorū falsa auctoritate in fama & glia calorē habētibus. ad interitū dānationis pducāt. hec Henri. de As. et Tho. vbi sup. Talib⁹ igit sortilegis & diuis alit taxant pene fm leges: & aliter scdm canones. Nam scdm leges sortilegi et diuini debēt decapitari et cōburi. C. de malefi. null⁹ zc. et. l. nemo. et. l. culpa fm vero canōes. si crimē est occultū imponit pnia qdragita dierū: vt extra eo. c. i. Si āt pctm est notoriū debet ei cōio denegari. de cōse. di. ij. p dilectiōe. Si fuerit cleric⁹ deponat. Si fuerit laicus & noluerit ferre penā excōicet: & hoc si criminalit accuset. De laicis aūt dicendū est si sūt serui verberib⁹ castigent. Si liberi incarcerent. xxvi. q. v. cōtra idolorū. Epi aūt tales de sua parochia debēt pijcere & pnt turpit decaluare. i. eorū vestes an et retro & capillos scindere infames etiā sunt censendi. Hec Io. theotonicus pdicatorū ordinis in sū. cōfessorū li. i. ti. xi. Et Alexan. ij. pte. sū. q. lij. ar. v.

Quartadecima questiūcula

q est: Si pstigijs & diuiationib⁹ demonū cū sic euenit sit credendū. Rndet q nō: rō est: qa demōis intētio est ad fallendū: sz hoc maxie faciūt in diuinanōib⁹. dicūt enī qnq vera vt assuescāt hoies i alijs credere eis in qb⁹ postea decipiāt. Irē solus de⁹ scire pōt futura vel ille q ab ipso accipit tanq a speculo eterno: quēadmodū est de angelis & scīis pphetis. Sz p hāc viā nō accipiūt demones: ergo. Et licet demones ppt magnā expientiā quā hnt mlta cognoscāt naturalib⁹ signis & magna sit pprietas intellect⁹ eorū: nō ppter hoc tn sequit q de certitudie futurorū euentuū sit eis fides exhibēda: cū futurorū cognitionē nō habeāt nisi cōiecturalē & fallibilē. Quēadmodū igit hoib⁹ qbus psumit q falsa semper dicere

consueuerunt non est prestanda fides: ita & demonib⁹ ꝓpter eorū voluntatē continue decipiendi & obscuritatem intellectus eorum ex culpa non est danda eis fides. Joħ. de turre crema. xxvi. q. v. c. Nec mirum.

Quintadecima questiūcula

q est: Si sit licitū vti iudicio sortiū ad acqrendū & sciendū aliquē euentū occultū puta de electiōe p̄latorū & manifestatiōe pctōꝝ occultorū: & adeptione dignitatū tp̄alium. Rn̄det & primo de electione p̄latorū dicendo ꝙ nō sit licitū vti sorte diuisoria. Qd̄ ꝓbat̄ duplici rōe. Prima est: qa tales electiones spūs sancti inuocatione & inspiratione fieri debēt & nō euentu sortiuꝫ. Scd̄a est: qa in vsu sortiuꝫ pōt esse aīarum periculū ꝓpt̄ maliciā hoīm: ergo ne fraudes cōmittant̄ in electionib⁹ p̄latorum: nō sorte sꝫ spūs sancti inuocatiōe & inspiratione & vocū electione fieri debēt. Sed cōtra: ea q̄ a sanctis facta in scripturis inueniunt̄ nō videtur esse illicita. Sꝫ tam in veteri q̄ꝫ in nouo testamēto sācti inueniūtur sortib⁹ vsi esse qd̄ pꝫ. Legitur. n. pri. Re. xiiij. ꝙ Saul sorte deꝓhendit filiū suū Ionathā mel comedisse. Et Ione primo ꝙ Ionas sorte in mare eiect⁹ est. Et Luce. i. etiā legit̄ ꝙ zacharias sorte exijt vt incēsū poneret. Et Actu. i. etiā legit̄ ꝙ Mathias sorte est ab apl'is in p̄latū. i. in apl'm elect⁹: q̄ videtur ꝙ in electiōib⁹ eccl'iasticis p̄latorū licituꝫ sit vti sortib⁹. Rn̄detur ꝙ donec veniret veritas in publico concesse fuerūt sortes in veteri tastamēto & in punitionib⁹ & in electionib⁹: & in hijs q̄ ordinabātur. Vnde Beda sup act⁹ apl'orum. i. sic ait. Hic. s. Mathias eligitur sorte ne a lege discrepet in q̄ sūmus sacerdos q̄rebatur: quaq̄ rendus erat verus sacerdos. Vnde donec veniret veritas figura habuit exerceri: & ꝓpter hoc electio Mathie sorte

facta est ante pentecosten in qua dabitur spūs sanctus. Nondum eni ōino facta erat veritatis publicatio. quia non dū erat plenitudo spūssancti in ecclia effusa. septē autē diaconi post ea non sorte sed electione discipulorum sunt ordinati. Vnde Iero. super illo verbo allegato Ione. i. in glo. dicit q Ionas fugitiuus sorte dephenditur: & Mathias sorte eligitur: non agitur virtute sortium: sed volūtate dei qui sortes regebat incertas. Non ergo hoc exemplo debemus vti sortibus: quia priuilegia paucorū nō pñt facere legē cōem. Siliter Pharao & Nabuchodonosor iudicio somniorū futura cognouerunt: nō tñ ideo sōnijs vbiq est credendū. Scdo in manifestatione occultorū peccatorū nō est licitū vti iudicio sortium per duelluz & per iudiciū ferri candentis & aq feruentis: tum qa ordinantur ad iudicandū occulta que diuino iudicio preseruantur seu reseruantur. tum etiā quia iudiciū sortium nō est auctoritati diuina sancitum. Vnde. ij. q. iiij. in. c. Consuluisti/ decreto Stephani pape dicitur. ferri candentis vel aque feruentis exanimatione confessionem extorqueri a quolibet/sacri non cēsent canones: & qd sanctorū patruz documēto sancitū non est: superstitiosa adinuentione nō est p̄sumenduz. spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta habito p̄ oculis dei timore cōmissa sūt regimini nostro iudicare. Occulta vero & icognita illi sunt relinquenda qui solus nouit corda filiorum hominū. Et eadem ratio videtur esse de lege duellorum nisi q plus accidit ad cōmunē rationē sortium in quantum non expectatur ibi miraculosus effectus nisi forte qñ pugiles sunt valde īpares virtute vel arte. Hec Tho. secunda scde. q. xcv. arti. vij. Quantum vero ad adeptionem dignitatū temporalium vel defensionē ecclesiarū

& distributionē elemosynarū dicitur: q̄ si necessitas im mineat cū debita reuerentia licitū est sortibus diuinū implorare auxilium & primo in adeptione dignitatum. Nam in hijs que ordinantur ad terrena disponēdā plerumq̄ homines sortibus vtunt̄. Vnde in figura huius Dauid legit̄ (primi Reg. xvij.) cum philisteo singulare inijsse certamē: quod ad ratiōnē sortium plus accedit q̄ ad iudicium ferri candentis vel aque bulientis: vt patet supra. Secundo licitū est vti sortibus in gubernatione vel defensione ecclesiarū. Cum enī quedam ciuitas esset obsessa & clerus dubitaret qui deberent fugere & qui manere. Respondit Aug⁹ in epistola ad Honoratuꝫ sic dicens. Si inter dei ministros sit disceptatio qui eorū p̄secutionis tp̄e maneant ne fuga fiat omniū: & qui eorum fugiant ne morte omniū deseratur ecclesia. Si hec disceptatio aliter nō potuerit terminari/quantū michi videt̄ qui maneant & qui fugiant sorte legendi. i. eligēdi sunt. Tertio licitū est vti sortibus in distributione elemosynaruꝫ. Vnde Aug⁹ in primo de doctrina xp̄iana sic ait. Si tibi habundaret aliquid quod oporteret dari ei qui non haberet nec duobus dari potuisset. Si tibi occurrerent duo quorum neuter aliū indigentia vel erga te necessitate aliqua superaret nichil iustius faceres q̄ vt sorte legeres vel eligeres cui dandum esset quod dari vtriq̄ non posset. Hec Tho. secunda sc̄de. q. xcv. ar. viij. Ratio autē quare in istis tribus actibus supradictis est licitum vti sortib⁹: est ad dirimendū dubitationes & cōtradictiōes humanas. Vnde Prouer. xviij. dicitur. Contradictiones cōprimit sors. hec ex Ranerio pisano.

Sextadecima questiūcula

f est: Quare tria peccata. s. sacrilegiorꝫ: diuinatio

nū: incantationū & huiusmodi plus habūdant in mulieribꝰ ꝙ̄ in viris: Rūdet̄ ꝙ aliter fuit de doctrina dei & aliter de doctrina diaboli: qa doctrina dei descendit a deo in xp̄m & a xp̄o in virū & a viro in mulierē. Et hūc ordinē tangit ap̄l's prime ad Cor. xi. dicens. Omnis viri caput xp̄s est: caput autē mulieris vir: caput vero xp̄i deus. Ecōtra fuit in doctrina diaboli qa ipse diabolus primo transfudit eā in mulierē vt pote que minꝰ habeat de sensu & discretiōe sp̄ūs: & p mulierē in virū: & iō citius & frequentiꝰ hec p̄dicta p̄ctā iueniunt̄ in sexu muliebri ꝙ̄ virili. Hec Alex. ij. pte sū. q. liij. de sortibus ar. vi.

d Ecimū caput est de cō-

cessa & assidua contra hoīes demonū pugna. Circa qđ sex questiuncule soluent̄: q̄rum quelibet infra suo ordine declarabit̄.

p Rima questiūcula est: Qui

bus cōcessa ē maior p̄tās sup hoīes, an malis spiritibꝰ vel malis hoībus. Ad quā r̄ndet̄ ꝙ maior p̄tās p̄missa est malis hoībus sup bonos & malos ꝙ̄ sit p̄missa demonibus sup eosdē. Que cōclusio ꝓbat̄ rōibus & p̄rio sic. Nam expientia docuit & docet ꝙ deꝰ p̄misit & adhuc p̄mittit tyrānos & alios iniquos hoīes: p arbitrio hoīes bonos & optimos affligere & molestare martyrijs: & tandē qn̄ & quō voluerūt eos interficere: qđ de cōi cursu nō est sic p̄missus demonibꝰ sup hoīes. Alioqn mox cū aliquē p̄ciperēt eē in p̄ctō mortali: ipsū interficerēt: sciētes hoīes in mortali culpa mortuos: eē dānatos ergo. Itē scđo sic: qa hō pōt se magis custodire & defēdere ab inimico hoīe ꝙ̄ ab inimico demone: cū ille sit hostis visibil' & iste inuisibil': ꝓpter ꝙ rōnabilit nō tāta p̄tās p̄missa ē demonibꝰ sup hoīes: quāta hoībꝰ sup eosdē. Item

tertio quia demon est periculosior inimicus homini q̃ homo: eo q̄ demon principaliter appetit tollere bona aīe. s. spūalia & moralia sine quibus beatitudo attingi nō pōt; homo verus inimicus vt plurimū querit tollere bona fortune vł nature: & ergo min⁹ sunt timēdi hoīes inimici q̃ demones: qa & si corpus occidere pñt: aīam tñ nō pñt occidere vt demōes. Item q̄rto sic: qa quātum ad pñtem statū mundi/ vł cursus hui⁹ tpis: et eorꝫ que sub ipso sunt: deus sic res administrat liberas & illiberas q̄ eas ꝓprios motus hr̄e sinit: vt dicit Aug⁹. Demones aūt nō subsūt statui currēti hui⁹ mundi cū sint dānati: ergo cōtra hoīes alterius status nō pñt oēm conatū exercere contra quos conari extreme ꝓ viribus licitū est homini b⁹ cū sint ambo eiusdē status. hec ex Henrico sup Gen̄.

Secunda questiuncula correlaria est: cui concessa est maior ptās ad affligē dos bonos: agenti naturali vel homini libero:

Ad q̄uā respondet̄ q̄ homini agēti libero statui vie subiecto. Nam crebro legunt homines iusti ab impijs expositi agētib⁹ naturalib⁹: vt igni aque: veneno bestijs: q tñ nō fuerunt lesi sicut pꝫ multipliciter ex historijs sanctorum: nā deo permittēte & actionē libere agentiū īpediē te plures hoīes & martyres a varijs tormentorū generib⁹ necari nō potuerunt: & tamen in actione gladij ab agē te libero omnes interierunt. Hec ex eo vbi supra.

Tertia questiuncula correlaria est: quare actio afflictiua naturaliter agētiū ab agentib⁹ liberis: quandoq; a deo fuit permissa: qn̄doq; impedita. Actio vero gladij semp in oēs suū sortita est effectū & nūq̄ īpedita. Ad quā sic rn̄det̄

ꝙ actio afflictiua naturaliū agentiū permissa qñqꝫ fuit ꝓpter pctm̄ eius qui lesus est: vel eius cuius īpietate innocentes: igni: bestijs mari zc. applicanť: vel qa ipij digni nō erant miraculo moneri: vel quia iustum erat vt eorum malicia compleri ꝑmitteret: & sic etiā meritum cresceret martyrij in afflictis. Quandoqꝫ autē taliū actio ꝓhibita fuit primo vt patiētes apparerent esse veri serui dei: cui omnis natura obedit que non est instituta vt innocentes ledat: sed vt adiuuet: secundo vt etiā sic ostenderet ꝙ innocens natura: quantū est de se innocentē hominē nō ledit. De actione vero gladij vibrata ab impijs quare nunqꝫ ꝓhibita fuerit: tres cause assignanť. Prima Quia gladius est instrumentū ordinarium & principale executoriū iudiciarie ꝑtātis ad aīaduertēdū in facinorosos hoīes/ vt habeť. ff. de iurisdictione oīm iudiciū. l. imperium. cuius executionē deus a quo est omnis potestas potius semꝑ decreuit exequi quā impedire. Secunda: a deo gladius nunqꝫ fuit ꝓhibitus quia ꝓhibitio eiꝰ pro miraculo nō fuisset recepta. sed vel abitrio ꝑcussoris imputata quasi fingentis se nō posse percutere. Tertia qa cum apud gentiles famosa quedam superstitio esset ꝙ magi demonū operatione facere consueuerūt: gladios non scindere. Ideo rationabiter actio gladij a deo ꝓhiberi non debuit: ne illi in quos vibratus fuisset suspecti de superstitionibus haberentur. Hec ex Henrico de Assia super Genesim.

Quarta qstiūcula ē: Quot

q sunt species demonū hoīes ante & post iudiciū torquentiū. Ad quā sic respondeť ꝙ vsqꝫ in diē iudicij due sunt spēs demonum torquentiū. & insidiantium hominibus. Aliqui enī sunt alligati in huius nr̄i

aeris medio quod tenebrosũ est & caliginosuꝫ qui nobis dati sunt in ministeriũ exercitationis nostre vsq; in diem iudicij: temptãdo nos nõ tñ supra id quod possumus: quo quidem aeris medio libenter nobiscũ morant̃ quod patet: quia frequẽter legunt̃ peti uisse a xp̃o vt nõ mitterent̃ in infernũ: quod nõ ideo faciũt q̃si dum circa nos sunt pena eoꝝ in aliquo minuat̃: nã vt dictũ est demones quocũq; vadunt secũ infernũ & ignẽ portant/ quo semꝑ ardent: nõ materialiter & actione corporali. s. calefaciẽdo: desiccando ⁊c. qꝛ sic eciã circa nos cõburerent: sed actione & motu spũali: sꝫ ideo malunt hic nobiscum q̃ in inferno esse: quia penale sibi existimãt esse in iferno vbi rari⁹: inefficatius: & remotius cõtra nos ꝓmitti re possunt quã dum in hoc aere ꝓpinqui nobis cõmoretur. Alij demones sunt alligati in inferno ad torquendum ante iudicium solum animas: post vero iudicium torquendo cõpositum. i. animã & corpus modo quo dictũ est supra prima decade. iij. capite. questiũcula. v. Alij & tertij demones sunt in purgatorio qui assistũt ibi: ante aĩas irridendo: & insultando eis de supplicijs suis vt dicit Tho. in. iiij. sniaꝝ. di. xxi. q. v. Nullã tñ habẽt potestatem torquendi aĩas ibidẽ cũ fuerint in pñti vita: eoꝝ victores. Albertus aũt in. 4. assignans causas quare demones in purgatorio nõ torqueant aĩas dicit: primo qꝛ nõ fuit consensus diabolo factus in eis q peccauerũt veniali ter tm̃: imo habitualiter deo consentire videntur. Et ideo soli deo & iusticie eius subdi debẽt & nõ tortori diabolo. Item scdo ꝓbat idem sic: sicut videmus in politijs q; alius est puniens filiũ & alius furẽ vel hostẽ: ita debet in diuinis esse: quia nostra iustitia exemplata est a deo sed super filiũ pater ponit̃: sup hostẽ ponit̃ cõmissari⁹: sic ergo cum existentes in purgatorio sint filij dei: deus

pater debet eos punire & non demon. Nec etiam puniuntur per angelos bonos: quia nō est verisimile ꝙ angeli boni cōciues suos tam vehementer affligant: imo visitant & cōfortant vt dicit dn̄s Petrus de palude: ꝙ si dicat̄ ꝙ angelus bonus lesit Iacob tangens neruū femoris ei⁹ qui statim emarcuit. Gen̄. xxxij. Dicit̄ ꝙ illud fuit ad cōcupiscentie refrenationē & nō ad grauē afflictionem: vt dicit dn̄s Bonauentura in. iiij. sn̄iarꝫ. di. ij. Et qa ista exercitatio in purgatorio & in aere caliginoso circa nos a demomonibus/& ministerium bonorū angelorūꝫ in die iudicij terminabitur. Ideo omnes spiritus mali purgatorij & aeris caliginosi post diē iudicij cū hoībus malis & damnatis detrudentur in inferno: boni vero cum eorum angelis inparadiso. Tho. pri. par. q. lxv. arti. iiij. ad tertium. & intra. q. adducti.

Quinta questiūcula est: que

sunt cause ꝙ demones sic temptent: torqueant & insidient̄ hominibus. Ad quā respondetur ꝙ quintuplex causa est cur demones hoībus insidient̄

Prima est eorū malicia: qa cū odio deū habeant ex malicia sua querūt auertere homines a seruitio dei quantū possunt: sicut is qui inimicat̄ alicui & odit: querit auertere ab eius obedientia & reuerentia subditos eius sic demones ex malicia querunt auertere a seruitio dei seruos eius & maxime sanctiores & meliores. Vnde Hieronimus ad Eustochium inquit. Non querit diabolus homines infideles: nō eos qui foris sunt: & quorum carnes rex in olla succendit Assuerus: de ecclesia christi rapere festinat. Esce eius secundum Abachuc electe sunt. Iob subuertere cupit: & deuorato Iuda ad cribrandos apostolos expetit libertatem. Et Iob. xl. cap. Esca

eius electa & habet fiduciam q̄ influat iord[illegible]
eius id est q̄ deuoret baptismo purgatos: q̄ baptism[illegible]
buit originē in iordane. Et ꝓpterea baptizati [illegible]
tur ꝑ iordanē. Scda est eorꝫ supbia respectu d[illegible]tatis
quā vsurpare nitunt̄: vt sicut deus hꝫt bonos angelos si
bi ministrātes & assistētes in determinatis officijs ad sa
lutem hoīm: sic & demones in īpugnando videant̄ ibi
determinatos ministros hr̄e ad īpugnationē hoīm. Pro
pterea dicit̄ Iob penultīo. Ipse est rex sup vniuersos filios
supbie. Exēplū in vitis patrū de sathana q̄ visus fuit a q̄
dam exigere rationē a satellitibꝰ suis, demonibꝫ inferio
ris gradus de malis ad que induxerāt tēptatos ꝑ ipsos,
& illū qui quendā sanctū virū in heremo cōmorantē tē
tatum ab eo per plurimos annos: ad ruinā tandē luxu
rie adduxerat: multū cōmendauit & honorauit. Ter
tia est inuidia. Nam demones saluti hoīm īuidentes ꝓ
fectum eorū ꝑ tēptationes īpedire nitunt̄. Vnde dicitur
Sapīe. ij. Inuidia aūt diaboli mors introiuit in orbem
terrarum. Et. xvi. q. ij. c. visis. dr̄ de diabolo q̄ dolet satis
& erubescit caritatem quā in celis nequiuit habere. i. cō
seruare: homines constantes ex lutea materia: in terris te
nere: & q̄a ibi debent ascēdere quo ipse descēdit. Propte
rea Augꝰ de ci. dei dicit. Non tam Iuno videt̄ inuidisse
Romanis quā demones omni generi humano sedes īui
dent sempiternas: & licet sciāt q̄ ex dānatiōe hoīm ma
lorū quos ex īuidia temptāt: pena eorū augeat̄: sicut ex
incitatiōe hoīm ab angelis ad bonū gloria eorū crescit
nō tn̄ ꝓpter hoc dimittūt hoīes tēptare similes inuido de
quo narrat̄ q̄ petierit sibi vnū oculum erui vt ꝓximo
suo cui īuidebat duo oculi eruerent̄. Dicit̄. n. de quodā
rege q̄ pollicitus fuerit duobꝰ. s. īuido & auaro se factu
rum q̄dcūqꝫ peterēt: ita tn̄ q̄ qui posterior peteret duplū.

haberet. Et cum vterq; differret petere: alter motus cupiditate dupli boni habendi: & alter ne soci⁹ suus plus quã ipse haberet. tandem precepit inuido rex vt pri⁹ peteret: qui petijt vt vnus sibi oculus erueret̃: vt socius suus duos ammitteret: noluit enĩ aliqd petere boni ne socius duplum haberet sic demones temptãt ex iuidia homines: licet nõ ignorẽt eorũ penã in futuro crescere ex hoĩm dãnatiõe. Quarta est iustitia dei que illis vtit̃ vt instrumento & ministris ad hoĩes puniẽdos: sicut ĩ hoc mũdo missus ẽ spũs mẽdax ad puniẽdũ achab regẽ isrl' vt dr̃. 3. Reg. xlij. Silr̃ter & in inferno eodẽ vtitur mõ illis deus ad iustitiã. Quinta est hoĩm pigritia: qa. s. pdiderũt eorũ arma. nã penit̃. iiij. pte in vitis patrũ: q cũ senex quidã regreret abbatẽ senẽ cur a demonibus hoĩes vexarent̃ & monachi: Rñdit senex qm arma eorum pdiderunt. i. virtutes: penitentiam: humilitatẽ: obedientiã & paupertatem. hec Tho. pri. par. q. cxiiij. ar. i. Et. d. Antoninus archieps florentinus in prima parte sũme.

Sexta questiuncula est. Si cuilibet morienti semper demones appareant.

Ad quã videt̃ prĩo respõdendũ negatiue. Quia aut apparerẽt morienti scdm formã substantie eorũ in corporee: aut apparerẽt in corporibus assumptis. Si primo modo: nõ viderent̃. Oculus enĩ corporalis spiritualia absoluta nõ videt. Oportet enim q inter visibile & videntẽ sit pportio & conformitas. Si vero apparerẽt in corporibus assumptis ob oĩbus viderent̃. Sed demon in corpe assũpto ab omnib⁹ nõ videt̃. vt p3. i. Reg. xxviij. de phitonissa & diabolo Samuele sene amicto pallio quẽ videbat phitonissa. Saul vero & duo serui eius nõ videbant: sed audiebant: ergo nullo modo possunt videri a

morientibus. Ad hanc dubitationem respondetur ꝙ de lege communi demones omnibus morientibus apparent. Hec conclusio ꝓbatur ratione: auctoritatibus & exemplis. Ratione sic: Tho. pri. par. q. cxiij. & .ij. sniarum di. xi. ar. iiij. & ibidē Bonauē. Non minus est ꝓnus & continuus diabolus ad perdendum hominem & decipiendum ꝙ bonus angelus ad iuuandum eum & custodiendum. Sed bonus angelus nō relinquit hominem iuuando & bonum suadendo vsq; in finem mortis inclusiue ei apparendo assistendo: auxiliando & bonum persuadendo: vt patet. iiij. Reg. vi. de rege Syrie & rege israel. Et in vitis patrū de abbate Noyse & abbate Isidoro. & a Gregorio in omelia vicesime dominice trinitatis: & in dialogis suis: ergo similiter & malus angelus.

Secundo ꝓbatur auctoritatibus. Et primo sup illud Geñ. iij. Tu insidiaberis calcaneo eius. dicit glo. ordinaria. i. fini vite hominis. Et Ecci. xxxix. dicitur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt / & in furore suo confirmauerunt tormenta sua / & in tempore cōsūmationis effundent virtutem zc. Quam sanctus Vincentius & Hugo cardinalis de malis angelis in morte apparētibus glosant. Et Aug⁹ super illud Psal. lv. Ipsi calcaneum meum obseruabunt. dicit per calcaneum qui est finis & extremitas hominis versus deorsuȝ intelligit̄ finis vite quem malignus spiritus p̄cipue obseruat & ei insidiatur sciens ꝙ finalis lapsus damnatio est qui in eo decedit. Et Gregori⁹ primo moraliū. c. vij. dicit. Cum hostis noster nec in exordio actiōis pcutit nec in itinere actionis interficit tunc duriores in fine laqueos tēdit: & tanto sollicitius tunc insidiat̄ quantū sibi solū remansisse ad decipiendū finem considerat. Vnde & Psal. Iniquitas calcanei mei circūdabit me. hec ille. Itē Greg⁹ super

illud Luce.xix. Circū dabunt te inimici tui vallo. dicit sic. Diabolus in fine ad bonos & malos etiā & ad xp̄m venit in cruce morientē. Sed ad christum venit & nichil inuenit Ioh. xiiij. Venit eni princeps mundi huius & in me non habet quicq̄: quia enim hunc mortalem hominē vidit suum aliquid inuenire in ipso credidit. Sed sine vllo peccato a mundi corruptione exijt qui sine peccato in mundum intrauit. Ad bonos etiam diabolus venit & suum aliquid in eis fuisse inuenit: sed tamē eos rapere nequit: quia christus pro eis debitum soluit Venit etiam ad reprobos & sua multa inuenit: & eos ad tartara rapit. hec ille. Et glosa super illud Psalmi.ix. Insidiatur quasi leo in spelunca sua. Dicit q̄ loquitur psalmista de antichristo in vltimo mundi: vel diabolo in vltimo vite. Item Gregorius super Lucam.xix. dicit. Maligni spiritus animam vndecūq̄ angustant/ quando ei non solum operis: verum etiam locutionis: cogitationis: iniquitates replicant vt que prius se dilatauit in scelere ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Et iterum idem dicit. Diabolus tanto grauiores temptationes ingerit: quanto magis peccatorem appropinquare fini conspicit. Hec ille. Exemplis etiam idem patet: & primo in vita sancti Martini: cui morienti apparuit diabolus quem videns dixit. Quid hic astas cruenta bestia. Et beata virgo Maria rogauit christum vt in die obitus sui demones ei non occurrerent (licet tamen hoc sit apocriphum) Et in transitu beati Hieronymi recitat Cyrillus ad Augustinum de Eusebio discipulo beati Hieronymi in fine vite clamante fratribus assistentibus. O fratres adiuuate me ne pereā: haud non videtis demonum agmina qui me debellare & ad tartara ducere festinant. Et vt ad summā: de insidijs

insatiabilis homicide diaboli contra hominem in hanc partem concludam. Sciendũ est ꝙ lucifer ab initio post casum vbi cognouit celestia subsellia irreuocabiliter amisisse: inuidie dolore tactus intrinsecus: ne vnde ipse eiectus fuerat: hominem ascendere contigisset: cepit aduersos eum: toto malignitatis spiritu debachari: ita vt ne in morte solũ: sȝ & in vita & post mortẽ: totis aduersus eũ viribus moueat̃. Et q̄dem in vita in primos parentes cepit primo seuire: q̄n sub lubrici serpẽtis tegmine: mulierẽ latenter decepit: atqꜫ per eã virũ peccare fecit: quando deũ mendacem & inuidũ significauit dicens: nequaqꜫ moriemini: scit enim deus ꝙ quacũq; hora de ligno vite comederitis: eritis sicut dij: q̄n etiã sibilo virulentie sue corpora ꝓthoplaustorũ: & nostra que in eis radicaliter erant: carnis stimulis incendit atqꜫ infecit: deinde totius posteritatis originem mille nocẽdi milleqꜫ leti modis corrupit. In morte ꝑterea homines vexare nõ cessat. Nam ipse calcaneũ eius obseruat: sedet in abscõdito quasi leo in spelũca sua vt quemqꜫ deuoret: vt interficiat innocentẽ. Quĩmo & post mortẽ in corpora deseuit humana. Fertur enim a Pythagora deinde ab Ouidio & Isidoro/ꝙ natura vel arte demonis: vel forte inimicitia a deo (teste scriptura) ꝑosita inter serpentem & semen hominum: de medulla hominis mortui que in se de veneris & spina dorsi est: serpens generatur: qui cerebro deuorato per oculos exit: reliquam partem corporis depasturus. Ad argumentum aũt in fronte. q. factũ dupliciter Respondet̃. Primo ꝙ apparitiões demonum morietibus sunt imaginarie: formãt enĩ demones mouendo hũores & sanguinẽ aliq̃s imagines represẽtãtes eos: q̄d aũt videt̃ imaginarie/ nõ apparet nisi illis quibus fit visio vt patet in prophetis: ideo & sic potest

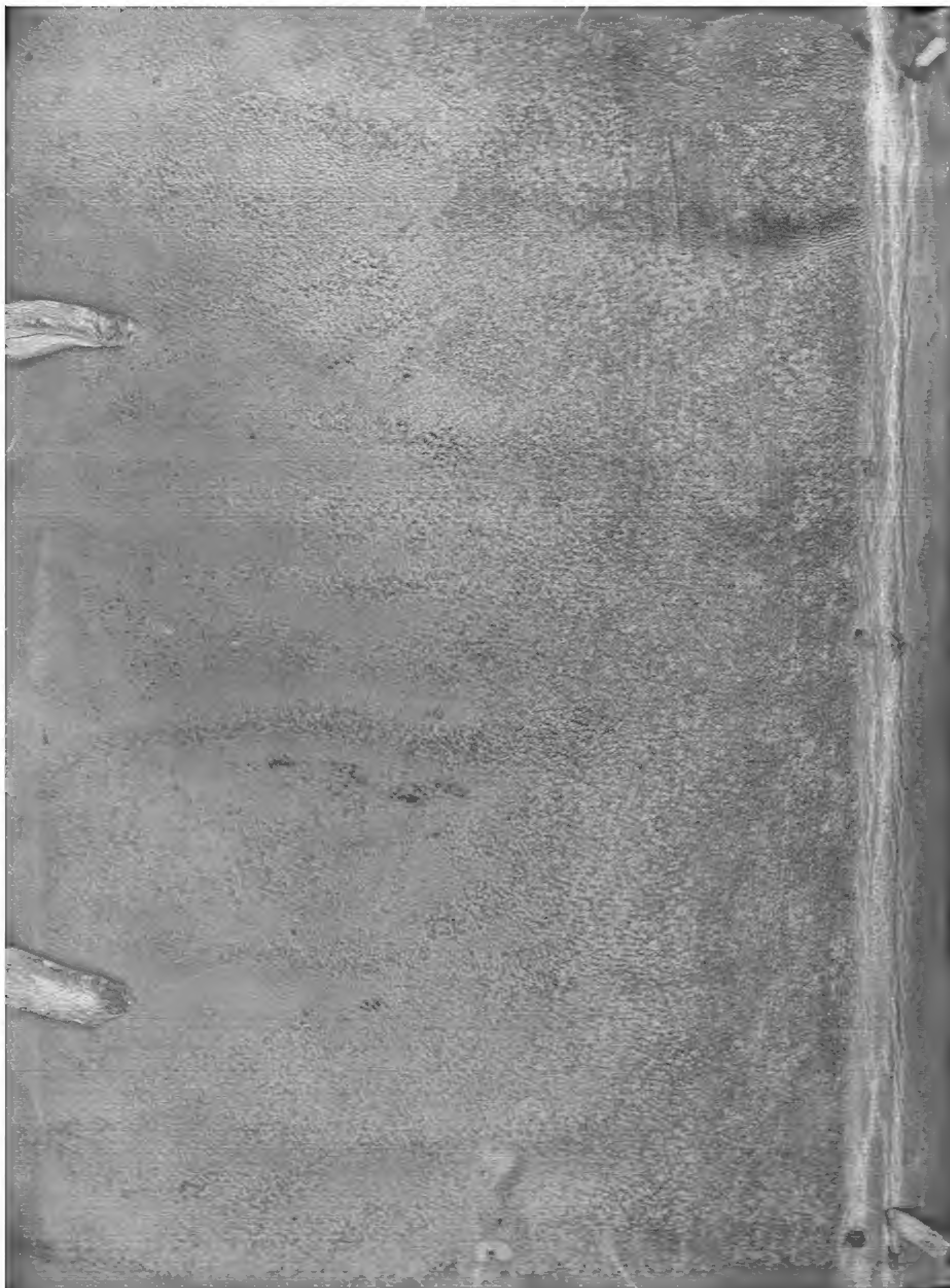
esse in demonū apparitionibus. Dicit̄ secundo ꝙ quia similem potestatē habent demones & boni angeli sup̄ corpora ab eis assumpta quā hn̄t sup̄ corpora ꝓpria glorificata anime beatorū in quarū potestate erit ꝙ corpora eorum videant̄ vel nō: & ab vno vl' a pluribus in parua vel magna distantia: ita ꝙ omnis actio corporis erit in potestate anime. Alias eni corpus gloriosum nō esset instrumentū summe obediens principali agenti. s. aīe. Sic similter dicimus & de demonib⁹ & angelis bonis: ꝙ in eoruꝫ potestate est in corporibus assumptis apparere vel nō: vel vni: vel plurib⁹: distanter vel ꝓpe. Hec Tho. elicitiue in. iiij. sniaꝝ. di. xliiij. q. ij. Patet hoc etiā in angelo bono Dan̄. x. Et christo glorificato q apparuit Paulo: quē paulus videbat: viri autem qui comitabant̄ cum eo stabant stupefacti audientes quidē vocē: neminē aūt videntes. Actuū. ix. c. Rogemus ergo nos sanctissimam trinitatem: Beatam dei virginem genitricem: & patrem nostrum diuinū sanctum Dominicum: vt cum venerit hora nostri regressus ad patrē: in exitu israel de egypto: domus Iacob de populo barbaro: nobis obuiam christi occurrat: exitum nostrum angelorum turba comitetur. Nichil in nobis funesti occurrentes reperiant inimici: sed sinus abrahe nos suscipiat Amen.

Absolui Illustrissime ac inuictissime princeps: auspice deo: vtinā tam efficaciter ꝙ libenter opusculū quod fidei: obseruantie: integreq; charitatis in te mee: esset testimoniuꝫ: Quod nō eo consilio: tue dominationi dicare cōstitui: ꝙ crederem te: eo instrui: aut quicꝙ inde haurire posse discipline. Tecum enim habes ea omnia virtutum or-

namenta: quibus omnis laus recte cōparatur. Tanta tibi insuper: insidet sapientia: quin potius a natura ināta ingenij vis: tantaqꝫ prudentia: rerūqꝫ omniū experiētia: vt nullus egeas exterioribus adiumentis. Veruꝫ ego vt litterarum etiam monumentis: imortalitati consecrareris: glorieqꝫ & nominis tui auidissimus: libellum hunc: vtinā tanto principe dignū. t. d. offerendū duxi. In quo dum belli pacisqꝫ: ingens occupationū sarcina: te respirare permiserit: habeas aliquas paruitatis ītellectus mei ineptias: vt in eis recreationis gratia: non tam delecteris qꝫ tui acutissimi ingenij iudicio: atqꝫ censura corrigas & castiges. Vale decus principum: & ea molire que vel inuidos ad tuas laudes cogant.

Speculum peregrinarū questionū: Bartholomei Sybille Monopolitani: Sacre pagine ꝓfessoris. Varijs Theologie: & vtriusqꝫ censure: Philosophorū & astrologorꝫ documentis exornatū: Cuilibet intuenti: & precipue in agro dominico laboranti ꝓutile. Bene perspectum & emendatum Opera & expensis circumspecti viri Ioannis Grūninger ciuis Argentiñ. Ad laudē dei & legentiū vtilitatem: cōsummatū: Finit. Anno Christiane salutis post Millesimū quadringentesimū nonagesimo nono. 14. Kalendas Septembres.

118430387



555

MARTE...

Sibil...

Speculum

Peregrin...

Quaestion...

16